فیض محمد عارف قادری عفی عنہ

حق کاپی رائٹ محفوظ ہے۔ کوئی صاحب بجز اجازت تحریری مؤلف کے قصد طبع نہ کریں ورنہ بجائے نفع کے نقصان اٹھانا پڑے گا۔

لَوْ اَنْزَلْنَا هٰذَا الْقُرْاٰنَ عَلٰى جَبَلٍ لَّرَاَيْتَهٗ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ

مؤلفہ فقیر صانہ القدیر محمد نبی بخش حلوائی حنفی نقشبندی مجددی لاہوری از تلامیذ حضرت شمس العلماء والفضلاء ہادی و مرشد
دائم الحضوری موسوم بہ مولنا غلام دستگیر صاحب صدیقی ہاشمی قصوری قدس سرہ العزیز

مسمّٰی بہ

تفسیر نبوی

منزل اول جلد اول

بزبان پنجابی

۱۳۴۸ھ مطابق ۱۹۳۰ء

حسب فرمائش میاں غلام حسین شیر فروش برادر زادہ مؤلف تفسیر ہذا۔ منگوانے کا پتہ:
لاہور بیرون دہلی دروازہ متصل کوتوالی جدید فقیر نبی بخش حلوائی و غلام حسین شیر فروش

در مطبع کریمی واقع لاہور طبع شد

اطلاع: تفسیر نبوی کی تمام جلدیں طیار ہیں اس پتہ سے منگوالیں۔ لاہور بیرون دہلی دروازہ متصل کوتوالی جدید خادم الاسلام فقیر صانہ اللہ القدیر محمد نبی بخش حلوائی و غلام حسین شیر فروش عفی عنہ

[illegible]

صحت نامہ تفسیر نبوی جلد اوّل

جلد ۱ میں دو آیتیں جو سہواً رہ گئی ہیں۔ وہ لکھی جاتی ہیں۔ ان کو ان کے موقعہ پر رکھو۔ صفحہ ۱۰۲ سطر ۱ کے بعد مع ترجمہ رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَیْنِ لَکَ وَمِنْ ذُرِّیَّتِنَآ اُمَّۃً مُّسْلِمَۃً لَّکَ وَاَرِنَا مَنَاسِکَنَا وَتُبْ عَلَیْنَا اِنَّکَ اَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِیْمُ ۔ اے رب ہمارے کر ہم کو تابع واسطے اپنے اور اولاد ہماری سے ایک جماعت فرمانبردار واسطے اپنے اور دکھا ہم کو طرح عبادت کی اور پھر آ اوپر ہمارے تحقیق تو ہے پھر آنے والا مہربان۔

اے رب اساڈے اساں دوہاں اپنا تابعدار بنائیں — اتے گروہ اولاد اساڈی نوں اپنی طرف جھکائیں
نالے چال عبادت والی سانوں صاف دکھائیں — پھر اپنی بھی ہو متوجہ رحمت پھیرا پائیں

آیت دوسری صفحہ ۲۹۹ سطر ۲۲ پر رکھو۔ یٰٓاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَذَرُوْا مَا بَقِیَ مِنَ الرِّبٰوٓا اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِیْنَ ۔ اے لوگو جو ایمان لائے ہو ڈرو اللہ سے اور چھوڑ دو جو باقی ہے بیاج سے اگر ہو تم ایمان والے۔ صفحہ ۲۹۹ سطر ۲۵

صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۶۴	۱۳	اِنَّمَا الَّذِیْنَ	فَاَمَّا الَّذِیْنَ
۱۱۲	۱۸	اَلنَّار	اَلنَّارُ
۱۱۳	۱۷	وَالْیَتٰمٰی	وَالْیَتٰمٰی
۱۲	۱۹	اَلْعِجْلَ وَاَنْتُمْ	اَلْعِجْلَ مِنْۢ بَعْدِہٖ وَاَنْتُمْ
۱۲۰	۸	اَنُؤْمِنُ	نُؤْمِنَ
۱۲۱	۱۶	فَبَاءُوْ	فَبَآءُوْا
۱۲۳	۸	وَمَنْ کَانَ	مَنْ کَانَ
۱۲۵	۱۵	اَلشَّیَاطِیْنُ	اَلشَّیٰطِیْنَ
۱۴۰	۸	اَیَعْلَمُوْنَ	لَا یَعْلَمُوْنَ
		اَلْکِتَاب	لَوْلَا
۱۴۴	۹	رَبَّہٗ	رَبُّہٗ
۱۶۰	۲۱	وَالْاَسْبَاطِ	وَالْاَسْبَاطَ
۱۶۸	۱۷	شَطْرَہٗ	شَطْرَہٗ
۲۲۲	۸	وَلَیْسَ الْبِرَّانْ	وَلَیْسَ الْبِرَّ بِاَنْ
۲۵۵		حُدُوْدُ اللّٰہ	حُدُوْدَ اللّٰہ
۲۵۸	۸	وَمَنْ کَانَ	مَنْ کَانَ
		یُؤْمِنُ	مِنْکُمْ یُؤْمِنُ
۲۸۸	۱۳	اِذْ	وَاِذْ
۲۸۸	۱۷	وَاَعْلَمُ	وَاَعْلَمُ
۲۹۲	۵	وَذُرِّیَّۃٌ	وَلَہٗ ذُرِّیَّۃٌ
۲۹۳	۱۸	عَنِ الطَّیِّبَاتِ	مِنْ طَیِّبَاتِ
۲۹۵	۳	وَالْیَوْمِ الْاٰخِرِ	وَلَا بِالْیَوْمِ الْاٰخِرِ
۳۰۳	۱۹	کَاتِبٌ بَیْنَکُمْ	کَاتِبٌ بِالْعَدْلِ
۱۹۹	۱۰	وَاٰتُوا الزَّکٰوۃَ	وَاٰتَوُا الزَّکٰوۃَ

صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۴۲	۶	تو	تو نے
۴۴	۲	پردہ	پردہ ہے
۶۹	۴	جانے	جاننے والا
۶۹	۱۱	مجھسے ڈرو	اور مجھ سے ڈرو
۶۷	۵	پروردگار تیرے نے	پروردگار تیرے نے واسطے فرشتوں کے
۷۶	۹	بچا	سچا
۹۴	۴	اسواسطے تمہارے	واسطے تمہارے خدائی تمہاری
۱۰۴	۱۰	وہ بیل ہے نہ	وہ بیل ہے نہ جوتا ہوا
۱۰۴	۱۲	پس ذبح کیا	پس ذبح کیا انہوں نے اُس کو
۱۰۷	۲۷	نشانیاں	نشانیاں اپنی
۱۰۹	۲	بتھروں میں	پتھروں میں سے
۱۱۹	۱۳	ساتھ بعض کے	ساتھ بعض کے پھر کیا جزا ہے۔
۱۲۰	۹	ایمان لائے	کیا ایمان لاویں ہم
۱۳۲	۴	کیا نہ جانا	کیا نہ جانا تونے
۱۳۴	۲۴	کہتے ہیں	کہتے ہیں بہت
۱۳۶	۱۱	مسجدوں	مسجدوں اللہ کی کو
[illegible]	۹	تحقیق اللہ	تحقیق جو ہے اللہ کی
۱۴۲	۱۰	اللہ	اللہ نے
		چھپایا ہے	چھپاتا ہے
۱۹۰	۴	کرتے ہیں	کرتے ہو

صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۱۸۰	۹	پھر آتا ہوں	پھر آتا ہوں میں
۱۸۲	۱۳	اباؤ	ہوا اول
۱۸۵	۴	لوگوں سے	لوگوں میں سے
۱۸۵	۲۷	واسطے اللہ کے ہر	واسطے اللہ کے ساری
۱۹۶	۱۸	نہ بغاوت کرنیوالا	نہ تعدی کرنے والا
۱۹۷	۸	اللہ اُن سے	اللہ دیکھائے
۱۹۸	۲	بھلائی ہے اسکو	بھلائی اسی کو
۲۲۴	۶	زیادتی اوپر اسکے	زیادتی کرو اوپر اسکے
۲۲۴	۱۷	نیکی کر	نیکی کرو
۲۲۶	۸	باذبح	یا ذبح سے
۱۳۱	۱۵	اس واسطے	واسطے
۲۳۸	۲۷	بڑا	بہت بڑا
۲۴۷	۲۰	خوشخبری دو	خوشخبری دیدو
۲۵۹	۱۸	طاقت اپنی	طاقت اپنی پر
۲۶۰	۳	قدم	قدم ہمارے کو
۲۸۶	۴	جانتا ہوں	جانتا ہوں میں تحقیق
۲۹۰	۱۱	تہوڑا	تھوڑا
۲۹۹	۲	گمان کرتا ہے	گمان کرتا ہے اسکو
۳۰۴	۲۲	اُن گے	اُن کے کے
۲۸۰	۲۶	سطر میں جو ترجمہ رہ گیا ہے وہ یہ ہے۔ اللہ نہیں کوئی معبود مگر وہ زندہ ہمیشہ رہنے والا نہیں پکڑتی اس کو اونگھ اور نہ نیند واسطے اُس کے جو کچھ بیچ آسمانوں کے اور جو کچھ بیچ زمینوں کے اور [illegible]	

حق کاپی راشٹ محفوظ ہے کوئی صاحب بجز اجازت تحریری مؤلف کے قصد طبع نہ کرے ورنہ نفع کے نقصان اٹھانا پڑیگا۔

لَوْ اَنْزَلْنَا هٰذَا الْقُرْاٰنَ عَلٰى جَبَلٍ لَّرَاَيْتَهٗ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ

مؤلفہ فقیر صانہ القدیر محمد نبی بخش حلوائی حنفی نقشبندی مجددی لاہوری از تلامیذ شمس العلماء و افضل الفضلاء ہادینا و
مرشدنا دائم الحضوری موسوم بہ مولوی غلام دستگیر صاحب صدیقی ہاشمی قصوری قدس سرہ العزیز

مسمّٰی بہ

تفسیر نبوی

منزل اوّل جلد اوّل

بزبان پنجابی

سنہ ۱۳۴۸ھ مطابق سنہ ۱۹۳۰ء

مولفہ فقیر صانہ القدیر محمد نبی بخش حلوائی حنفی
مذہبًا نقشبندی قادری مجددی مشربًا

در مطبع کریمی سٹیم پریس واقع لاہور طبع شد

[illegible]

[illegible]

اول اجیہا جدی ابتدا نہیں ... ذات شئی ... مخلوقات تھیں ... صفتاں خلقت دیاں تھیں

جیویں فرمایا اللہ تعالیٰ ما کان محمد ابا احد من رجالکم ولکن رسول اللہ وخاتم النبیین ... ۱۲ ... عفا اللہ عنہ

بسم اللہ الرحمٰن الرحیم

اسم اللہ (جل جلالہ) دے نال شروع جو ہے بخشن داسائیں
کامل ہر محبت والا پاک آخر تائیں

بے حد حمد احد نوں خاص جو پاک اہی ضد نِدّوں
تے پاک زمان مکان جہاتوں لنگ جسے عدموں

نہ پیوزن فرزند نہ خویش اس بے پرواہ تعالیٰ
باجھ وزیر مشیر ہمیشہ غالب قدرت والا

اول آخر ظاہر باطن حی قیوم توانا
خالق مالک رازق ہر دا شنوا بینا دانا

ناہ وہ مثل کسے دی ناہ کوئی چیز اس مثل اہائی
نہ جز کل نہ طول عرض ہر نقصوں پاک الٰہی

ہے متکلم بن صوت حروف جو نازل کتب آسمانی
تے خلف کذب وچہ سخناں اوسدیاں وڈا نقص جہانی

تے سچا ہے وچہ وعدہ وعید اخبار امور نواہی
وچہ وعدہ وعید خلاف نہ ہرگز کردا پاک الٰہی

کل اوصاف خلائق تھیں ہے پاک خالق (جل مجدہ) تائیں
صفتاں خلقت ناقص رب ہر نقصوں پاک مناہیں (جل جلالہ)

جاں رب آہے بے مثل پوشیدہ کوئی شے ہور نہ آہی
تا نور نبی خود نوروں خلقیا جہت ظہور الٰہی

جو کل نبیاں تھیں افضل اکرم احسن اطہر انور (جل جلالہ)
اسم محمد (صلی اللہ علیہ وسلم) ختم رسالت بعد خدا دے برتر

ثانی اوسد اہووان رب دی قدرت ہیٹھ نہ داخل
جو وعدہ ختم نبوت والا رب تھیں اوسنوں حاصل

جاں کفر شرک دی مرض جگت وچہ حدوں گذر سدھائی
فسق فجور ظلم نہایت پھیلے وچہ لوکائی

تاگھلیا رب حکیم جو کڈھے کل امراض وجودوں
کفر شرک دیاں بیماریاں تے کرے علاج توحیدوں

جیہا حکیم کتاب تہی اوس ہائی حکمت والی
کل مرضاں وت دارو جو وچہ نالے صحت کمالی

توحید رسالہ فیض مقالہ خط ملبوس رحماناں
تا دے لوکاں خبر جنہدی پڑھ قرآن سیانوں

جنہاں بخت بھلے اوہناں من لیا خط سندیاں شاہ رسولی
جنہاں سندھی سیکھیا اوہناں طعنے جہنے دتے ہادسلنڈ

کہندے ہک ہزار شہر وچہ رب اساڈے آئے
تے ترن سو سٹھ وچہ کعبے ایہ دل مکھ رب بولائے

تاہت ایذا تکلیفاں دیتاں اہل کفر سرور صلی اللہ علیہ وسلم نوں
قتل کیتے پھڑ اسلامیاں جنہاں کیتی روگردانی
اوہ جھوٹے رب تنہاندے حضرت بھنّے توڑے سارے
بانگ بلند گھوکائی یاراں سانگ لگی شیطاناں
اوہناں تھوڑی مدت اندر ہگ تھیں کل امراض گوائی
ایہ آبحیات مصفی شیریں بحر عمیق نورانی
چنگے بخت جنہاں اُس بحروں تنہاں فیض اوٹھایا

جا مدیں اسلام پھڑی تقویت ماریا اہل کفر نوں
کفر گیا نٹھ ملک عرب تھیں اسلاموں ارزانی
جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ پڑھ کل بت پچھاڑے
مبارک خط سنداس قاصد ہویا قدر عیاناں
طب توحیدوں نسخے دیدے چا تندرست بنائی
ہر دم دیوے ٹھاٹھہ کرم دی کھوہے سرگردانی
ویریاں صد افسوس جنہاں ایہ آبحیات نہ بھایا

دربیان مناقب چہار یار رضی اللہ تعالےٰ عنہم وائمہ اطہار

پھر کل امت تھیں افضل خاص رفیق صدیق پیارا
وت عمر جس رائے موافق رب احکام اوتارے
فر عثمان جو کان حیا جامع آیات الٰہی
فر چھے ہور دساں حق جنت خوشخبری رحماں نوں
سب اہل البیت اصحاب کرام مہاجر تے انصار
لہندے چڑھدے جگ سارے جنہاں فیض کھنڈائی
حضرت سید غوث الاعظم سرور فخر اولیاں
کامل پادشاہی تس حاصل اوپر کل ولیاں دے
جو وچ غلامی غوث الاعظم تنہاں بخت سعادت

جس گرمی سردی وچہ سجنداساتھ کمایا بھارا
تے فرق کیتوس وچ حق باطل دے کر انصاف پیارے
فر بحر عرفان علی شاہ مرداں وچہ ولایت شاہی
بھی حسن حسین جوان بہشتیاں جنہاں سلطانوں
ہور تابعین اتباع اوہناں سن مجتہدین ابرار
بدل رحمت بخشندے نت رب تنہاں برسائے
فیض جنہاں دا قیامت تائیں ہے اوپر صلحاواں
فضلاں انت شمار نہ کوئی حضرت پیر پیراندے
جو باہر نکلے ایس غلامیوں اوہناں حصول شقاوت

درمدح پیر روشن ضمیر قدس سرہ العزیز

غلامی حضرت دستگیر تھیں پیر میرا ہے کامل
وچہ شہر قصور سکونت حضرت واہ واہ بحر فیاضی
پشت صدیق اکبر دیوں روشن ایہ سراج حقانی
شبلی وقت جنید زمانہ شک شکوک ورائیں
باہجوں ذکر اللہ دے کوئی دم خالی نہ گواندے
وچہ تصنیفاں عمر گذاری کردیاں دین حمایت

حنفی قادری ہاشمیاں تھیں نسب صدیقی شامل
ہر ہر پاسے فیض وساون کرن غریب نوازی
نرم طبیعت خلق نبی تھیں چشم حیا عثمانی
ولی الٰہی عارف ربدے عالم عامل پائیں
گمراہاں نوں کرن ہدایت حق دا راہ وکھاندے
وقت کلام صدر افشانی کردے نیک ہدایت

ربانی علماء اندے اوصاف تمام وساون
فنا فی الرسول ہمیش نبی تے رہن درود پہچاندے
شمس الہند علماء ان اندر بحر عمیق حلمدے
ایہ عالی وڈا گھرانہ اس گھر فیض بحار پوگاۓ
ریس گھرانے تائیں یارب قیامت تیک وہائیں

تے ویریاں تائیں نال محبت حکم شرع سمجھاون
وچہ تصنیفات اسم جتھے حضرت لکھن درود پڑھاندے
خوشہ چین اونہاندے گھردے اکثر اہل علمدے
نال نظر مس کھوٹی نوں زر کرکے کرم کمائے
نال طفیل حبیب اپنڑے نت ایہہ بحر وگائیں

مناجات بدرگاہِ قاضی الحاجات

نبی بخش احقر حلوائی سر دفتر بدکاراں
وچہ نہی مشغول امر تھیں رہیا دور دراڈا
ایہ ڈاہڈا دشمن بنی آدم دا ہور قدیم کماوے
باہجھ فضل امداد تیری دے رب رحمان رحیماں
گناہ میرے جے وڈے یارب وانگوں احد پہاڑاں
اساں کمراں نفس شیطاندیاں تھیں رحمت نال بچائیں
اس گھمن گھیر اندھیر چکڑ تھیں نال ایمان لنگھائیں
تے قایم رکھ اس راہ پر جتھوں سلف خلف دے سارے
تے یارب سمجھ بخش قرآنے کراوہ فہم عطائیں
مرضی تیری موافق معنے ہون اداہر حالاں
معنے اوہ تحریر ہوون جنہاں وچہ خوشنودی تینوں
تے سب کماں وچہ ہووے وسیلہ دنیا ہور قیامت
تے برکت نال کلام اپنی دے سینہ کھولیں میرا

عمر گوائی غفلت اندر جرم نہ انت شماراں
آکھے لگ شیطان رجیم جو دشمن ظاہر ساڈا
جس بہت کوئی پھسدا او بکھے اومن بہتا وبھیساکے
نہ قوت نیک اعمال کرن نہ بدیاں ترک کریماں
بر فضلاں تیریاں اگے اوہ کجھ مول نہوں شماراں
شاہ رسل دی برکت یاروں رکھ اُنہاں تھیں سائیں
وقت نزع آسان کنوں شیطان رجیم بچائیں
تے نویاں راہیں گمراہاں دیوں رکھیں نت کنارے
جو خالی وہم گماناں نوں ہووے غلطی راہ نہ لاویں
وچہ بحر معانی غوطہ لاکر سچے دُر نکالاں
تے ہون سبب نجات سندا وچہ قبر قیامت مینوں
تے دل میرا کر روشن یارب نال قرآن کرامت
تے رہے ایمان سلامت یارب فضل چاہاں ایہہ تیرا

بیان ظاہر ہونا گمراہاں فرقیاں دا

ہن ایت زمانے وچہ جہانے دھندوکار اندھیرے
حق نوں باطل باطل نوں حق مکروں کر دکھلاون

فرقیاں گمراہاں سر چایا کر دے زور گھنیرے
قرب زمان قیامت بار و شر فساد مچاون

خود اہلحدیث موحد ہور محمدی لقب سداون — تے اہلسنت نوں مشرک نالے بدعتی آکھ سناون

قرآن حدیث اپٹھے معنے کرمے اپنی راؤں — محمد بخدی والا آہا جویں اصول بناؤں

یَدعُونَ مِن دُونِ اللہِ جتھے اوتھے ولی مراد بتاون — ہِیَ الاَصنام مراد جو اصلی پتہ نہ اوس پھڑاون

مَا اَدرِی مَا یُفعَلُ منسوخ حدیث جو آئی — وچہ رسالیاں لکھ ہور مثل اس پاندی ہن سوائی

یعنی حضرت کہیا نہ مینوں خاتمے خبر ایہا ئی — وچہ دوزخ ڈراں یا جنت ایہہ ایمان اوس ٹول ہوائی

نہ جانن ایہ جو شاہ رسل نوں آہے علم تمامی — جو خبراں غیبی اکثر دسیاں حضرت خیر انامی

مثل کتب تصنیف انہاندے بندہ آکھ سنائے — جویں حلوا شیریں عمدہ کوئی میوے گھت پکائے

اتے تھوڑے جیہی اوس حلوے وچہ پاوے ہر خالی — فر حلوا سمجھ جو کھاوے اوسنوں آوس موت شتابی

آیات حدیث رسالیاں وچہ لکھ حلویاں شکل بنائی — نہ جاہلاں یاد طریقہ حلویوں کرنی زہر جدائی

جو پڑھسی تنہاں کتب رسایل پاوے موت اسلاموں — وچہ گمراہی ڈیرا کرسی ہوسی بد انجاموں

اینویں بجھ انواع محمدی بھی تفسیر اس نالے — اتوں حلویاں شکل بنائی وچوں زہر نوالے

عالم دا گمراہ ہوون وچہ عالم فتنہ بھارا — جو مگر اوسدے لگ اکثر لوک ہوون گمراہ آشکارا

جے وچہ تفسیر محمدی ایہہ خرابی نہ دساندی — تا اس تفسیر نہ حاجت آہی اوہ قبولی جاندی

نیت اس تفسیر جو لکھوی گیاں اسو جہ لایاں — کان فریب جہال اوہ میں کر کوشش دساں بھایاں

واقف رب دلاندا نیت ہر بد نیک پچھانے — عملاں دا پھل نیت سیتی کہیا رسول ربانے

نال اجازت عارف نوری حضرت پیر قصوری — شروع کیتیم ایہہ عمل مبارک رب کرے منظوری

تفسیر بغوی اس نام جو اکثر خبراں شاہ رسل تھیں — نقل ہوسن وچہ اسدے جیہڑیاں سچیاں دسیل تھیں

یارب وہ توفیق بحرمت حضرت بحر عنایت — جو نظم پنجابی وچہ ہووے تفسیر قرآن ہدایت

جاں اس تفسیر اوپر اس عاجز پڑھیا اسم الٰہی — تا تیراں سو دس ہجری سال مبارک چڑھیا ساہی

ہیں اسے بھائی وچہ اسدی معتبر اتوں نقل کریساں — جو اہل الحق تفسیراں کیتیاں اوہناں یقین پکڑیساں

خازن معالم جمل مدارک عباسی تفسیراں — ابو سعود بیضاوی مظہری ہور کبیر نظیراں

رحمانی اتقان کلیمی احمدی ہور جلالوں — خلاصۃ التفاسیر عزیزی رؤف حسینی حالوں

ہمت موانع فرصت اندک مگر امید خدا تھیں — جو پورا کردیسی اس کم نوں اپنے فضل عطا تھیں

لے یعنی آپ نوں اکثر علم غیب عطا ہویا ہے جناب باری تھیں ثبوت اسدا اپنے موقعہ تے آویگا۔ ۱۲ حلوائی کر

تعریف مصنف تفسیر خازن وغیرہم

خازن والا وڈا محدث وچہ بغداد ٹکانان
نام علاء الدین علی اوہ حامی دین نبید آ صلی اللہ علیہ وسلم
وچہ ستویں صدی پیدائش اٹھویں وچہ تفسیر بنائی
گر اختصار معالم دے اُس کل مضمون الائے
بغوی با اسناد لکھے پر حذف نشان کتاباں
بھی شرح عجیب لکھے الفاظاں ہور معالم نالوں
ہور قصص ضعیف اتے باطل بعض جو بغوی نقل کریندا
ترتیب عجیب سہولت وافر کارن اہل طلب دے
مقبول فریقاں دا بھی نالے رد کرے ہر جائیں تائیں
جلالین پڑھندا جو حاشیہ جمل اوہ نقلاں خازن لیاوے
اوہ وڈا علامہ ثقہ شافعی رحمۃ اللہ علیہ مذہب ہے جس جمل بنائی
خازن جاوی معالم نوں ناہ معالم خازن تائیں
فرہانی پت دے قاضی مظہری ہے تفسیر بنائی
شاہ عبد العزیز جیہاں جس تائیں بیہقی وقت بتایا رحمۃ اللہ علیہ
ہا ہجہ رعایت سخن کرے اوہ نال صحاح اخباراں
ایہ تفسیر مدلل بہوتے وچ حنفی مذہب جانی
پر ہے افسوس جو ہک منزل بن باقی نہ ہتھ آوی
احمدی والا ملا جیون رحمۃ اللہ علیہ رہبر اہل کمالاں
اورنگ زیب دا مرشد کامل اہل عرفان علامہ
حنفی بجیہ مدارک خوب عقاید نسفی والا
شاہ عبد العزیز محدث رحمۃ اللہ علیہ اینویں حنفی مذہب والے
ہور حنفیاں بوہت تفسیراں اتھے گنجایش ناہ شماراں
خلاصۃ التفسیر ایہی تفسیر ہک خوب عجائب
اوہ اکثر تفسیراں تھیں بگڑ خلاصہ مطلب لیاوے
ہک تحت لفظی ترجمہ لکھے دُوجا ہک حاصل مطلب آیت

محی السنۃ لقب اتے صوفی شافعی مرد رباتا
امام ائمہ رہبر امت ستھرا صاف عقیدہ
جاں اُس گذری اٹھویں اندک خازن توڑ چڑھائی
ہور حذف اسناد کیتے اُس تا جو طول نہ کجھ ہو جائے
تے خازن کتب علامت لکھدا جا ہے و ٹکان اجاباں
لکھدا او بہ حدیثاں ہور فوائد بہت کمانوں ـ
جو عصمت نبیاں کنوں مخالف خازن رد فرمیندا
بھی اختلاف کیتے اُس ظاہر جیو نکر وچہ کتب دے
کامل مرد اندر ہر فن دے فوقیت اُس تائیں
اوہ تفسیر جمل اندر چونہ جلداں خوب بہاوے
تاں بھی خوشہ چین خازن دا ہے اوہ اہل صفائی
خازن پاسوں معالم اکثر تھیے مقدم تاہیں
نقشبندی تے حنفی مذہب ہویا اہل صفائی
وڈا محقق فاضل کامل ملکیں فیض کھنڈ ایا
قصے وضعی بھی رد کردا جیوں خازن گزاراں
لکھوی بھی کجھ موافق اپنے اوستھیں کرے عیانی
بھی تفسیر عزیزی کامل ہوئی نہ دساوے
جس نور الانوار بنائی وچہ اصول فقہ احوالاں
وچہ آیات احکام اُس حنفی مذہب نیک کلاماں
وچہ حنفی مذہب وڈا محقق گذریا مرد کمالاں
حسینی اتے رؤفی بھی سب حنفی مرد کمالے
وچ پنجاب آیاں اکثر حال مپچھو ابراراں
کوئی فتح محمد وچہ لکھنو اوہ تس تصنیف غرایب
جتھیں نقل کرے تس نام جلی قلموں لکھ پاوے
اردو وچ تفسیر کیتی اُس رب دی نال عنایت

تے ترجمہ شاہ رفیع الدین والے آیات سوہاوے
تے کتب حدیث نشانیاں ہوسن خازن وانگ پیارے
تے جیکر ترجمے نظم اندر کوئی کلمہ زاید پاویں
ترمذیوں ت (د) ہوسی جے جبر ابو داؤد وں
بھی راویاں نام ہوسن وچہ سطراں لکھے بعض مقاماں
ہک فتح ربانی شاہ جیلانی عجب کتاب بنائی
ہور کتب عقاید فقہ مبارک ہتھیں جو معتبر اول
شرح عقاید نسفی ہور قصیدہ جان امالی
معتمد فی معتقد ہور سواد اعظم بھی آئی
عقاید جامی لئے رسالہ شاہ ولی اللہ والا
تے کتب فقہ مشہور جنہاں دا حد شمار نہ آوے
تے اپنی طرفوں وچہ تفسیر نہ کجھہ مضمون ملاواں
اسم اللہ دا پڑھیاں واجب آکھن جل جلالہ
جس اسم نبی ﷺ خود پڑھیا سنے کہیا درود نہ سیتا
ظلم کہیتا جس شاہ رسل ﷺ تے تس کی رہیا باقی
اینہوں اندر تصنیفات جو نہ درود لکھیندے
ہک ص علامت کر آوے جتھے نام نبی سرور دا ﷺ
او ہناں نشانیاں نال نہ سول درود وسلام ادائی
بھلی چالی اسلاف اصحاباں ہوے کوڑا طاعت
قال قال رسول اللہ ﷺ جتھے دیکھہ درود اٹھائیں
حضرت پیر قصورے والے کل تصنیف جو آہی
ایہہ عبد الحق محدث وچہ مدارج دیکھہ لیائے
جنہیں وارین وچہ کتابت اسم مبارک آوے
اس عمل مبارک پاروں نعمت حاصل دوہاں جہاناں
جتھے نام اصحابی رضی اللہ او تہ کہنوں بھل نہ جائیں
مجتہدین اماماں جتھے آوے نام گرامی

نظم اندر تس حاصل مطلب تاں ہے لکھیا جاوے
نہ بخاریوں ہر مسلم جتھے متفق ق سوہارے
او سجگہہ ایہہ ہوگ علامت جے توں نظر لگاویں
مشکوٰتوں لے اتے بعض کتاباں نام ہوسن موجود ویں
انشاء اللہ جے رب چاہیا کم نہ ہوسی خاماں
اُستھیں بھی کجھ لکھیا جاسی حال تصوف بھائی
فقہ اکبر ہس شرح اوسدے جو علی ملا برکاتوں
شرح اوسدی بھی نظم لآلی ہوسی درج کمالی
تکمیل الایمان کتاب محدث عبد الحق بنائی
باہجہ اخفاں بھی ہور رسائل ہوسن درج کمالا
تے مثنوی مولانا رومی ہتھیں بھی کجھہ لکھیا جاوے
تے جے کتے فائدہ ہوسی اُسجاف فائدہ دی لاواں
تے اسم نبی ﷺ تے واجب پڑھن درود سلام کہاں
اوہ وڈا بخیل ہی ﷺ آکھیا اوس ظلم میرے کیتا
رحمت ہتھیں وچہ دو جگ وانجیا پاروں ظلم اتفاقی
اوہ بھی ایس وعید اندر سب شامل ہن فرمیندے
یا صلعم یا ع لکھن ایہہ خطا ایہی ہر ہر دا
ایہہ اپنے دلوں طریق بنایا سند نہ جدی کائی
وچہ کتب حدیث نہ صاد نہ صلعم نہ کتے ہم علامت
صلے اللہ علیہ وسلم صاف دسے ہر جائیں
او ہناں سطراں وچہ درود مبارک ثبت کیتا ہر جائی
جو ایہہ نشانیاں لکھن قباحت باہجہ درود بنائی
ہر ہر جگہہ درود مبارک واجب لکھن بتاوے
فضل درود شریف کتب ہتھیں دیکھہ جو اسدیاں شاناں
جے سہو وا رہ گیا بندے ہتھیں اوتھوں بھی ناہ بھلائیں
رحمت گھٹی اوہناں بندے او پہ کارن خاص عوامی

قرآن کتاب کلام الٰہی عظمت برکت والی
جو پڑھے کلام تساں تھیں اوہ ہی بہتر وچہ تساڈے ہی
جس ہک آیت پڑھی قرآنوں شاہ رسل فرمایا
علم فضیلت کنوں عبادت دہ اس خبروں پائی
عایشہ تھیں وچہ ترمذی پڑھے جو اٹک اٹک قرآنوں
تے وچہ اتقان خطابی تھیں قرآن پڑھیا جس سارا
اتے گھٹ پڑھیا جس جتا اسدی اتنی شان گھٹائے
معاذوں وچہ ترغیب روایت آکھیا بحر ہادی ایت
تا نال اوس پڑھن نماز فرشتے سنن قرآن اس نالے
تے برکت تسدی پڑھنوں جن اشرار سبھے نس جاندی
جس گھر پڑھن قرآن اس گھر ہک تنبو نوری لگدا
جاں قاری فوت ہووہ ہے اس گھر تھیں تنبو ٹہیا جاوے
پھر ہر اسمان اوپر تس روحدی زیارت کرن فرشتے
بھی کہیا جاں قاری مرے تے اوسدی گروہی دفن نہ ہاری
پھر قاری دے سر پاس کھلوے بن صورت نورانی
جاں ڈال قبر وچہ قاری تائیں ہو فارغ مڑ جاندے
تا قاری لئے فرشتیاں دے سنہ ہووے قرآن ربانا
کہے قرآن نہ ہٹساں ہرگز چھڈ قاری دے تائیں
تیسکے قرآن آکھ وچہ دنیا ایہ میرا ہمراہی
تسیں اپنا کم کرو اتے مینوں چھوڑو ایسے جائی
کرے قرآن تسلے اوسدی بہت کرے خیرخواہی
فر نعمت جنت قاری جہت قرآن خدا تھیں لیاوے
کہے اٹھ ذرا تاں فرش وچھاوں تیرے ہیٹھ فرشتے
اوہ کنوں حریرے اون دی جاگ کستوری بھریاے
سندس سر ہیر اندے ہیٹھ استبرق جاہن وچھلے
ہک حور مس تے تک اسدے پر جنت آن لگاوے

وچہ فضائل اسدے خبراں کنوں رسول کمالی
فراگاں پڑھا وے نیت خیروں کہیا رسول خدا دی
اوہ سور کھاتوں بہتر ابوذروں بن ماجہ لیایا
بھی وچہ حدیثاں اینویں اکثر شان علم وڈیائی
اوس دوہرا اجر ثواب ملے ہر حرف عوض رحمانی
اوہ جنت وچہ ہوسی وچہ اعلے درجیاں شان آشکارا
تے بدلے ہر ہر حرف اُس نیکیاں دس دس ملدیاں بھائی
جو پڑھے نماز تہجد راتیں نال بلند قراءت
تے مومن جن ملرا اوس آن کھلوون سنن بقالے
اوس گھر اتے دوالے اُسدیوں شاہ رسل فرماندے
جدے نوروں ملک آسماناں والیاں نوں تارہ لبھدے
تا اسماناں تھیں ملک تکن اوہ نور نہ نظری آوے
تے بخشش منگن قاری دے حق بھی پڑھن درود سرشتے
تا قاری پاس قرآن آوے بن سوہنی شکل پیاری
تے بعد کفن سینے پر اوسدے رہے کلام ربانی
تاں منکر اتے نکیر قاری نوں دونویں پکڑ جگاندے
ہک ملک کہے تس اگوں ہٹ اساں ایس سوال الانا
قسم خدا دی جو تسیں کہندے بینا جاہی ناہیں
تسیں ہرگز ایس نہ یا سوں پچھو تساں امر الٰہی
ہیں جنت وچہ اس کھڑیاں باہجوں کرنی نہ جدائی
کرن سوال مڑن فر پچھے دونویں ملک الٰہی
فرش فروش جنت دی لیا تس شفقت بوہنہ فرماوے
تا نال آرام اُٹھا ملک تس کہندی فرش سرشتے
چارسو سالاں راہ تائیں تس قبر فراخ بنائے
تے قبر اندر دو نوری دیوے جنتوں بال لگائے
اوہ لیندا رہے خوشبو پھر مصحف گھر قاریدی جاوے

جس عزت دی مصری نور بار اسنوں اعزت دیندا اُسدے حق قرآن شفاعت روز قیام کریندا

تے خاص امام بنایا جسنے قرآنے دیتا ہیں ۔
تے کنڈ پچھے جس ڈالیا اوسنوں عمل نہ اُتے کیتا
جس منہ پھیریا قرآنوں اوسدی روزی تنگ جنابون
تا عرض کرے دنیا تے ساں ہیں ہا رب اکھیا نوالا
رب کہے جویں ذکر میرا توں دنیا وچہ بھولا یا
جو پڑھ قرآن بھلا ون رہندے دنیائیں تنگ حالوں
نہ کھلن جیندیو وچہ قرآن اوہ ہن جیوں گھر ویرانہ
کلام خدا نوں فضل بزرگی اوپر گل کلاماں
نبی کہیا جو پڑھ قرآن اوس اُوپر عمل کماوے
روشنائی ووہ ہوسی جیدی سورجدی روشنائیوں
فر اسدا کیا شان جو پڑھ اوس اوپر عمل کماوے
نبی کہیا جو پڑھ قرآن تے یاد کرے استائیں
صلے اللہ علیہ وسلم
رب جنت وچہ دس واڑے نالے ہوس قبول شفاعت
نبی کہیا قرآن پڑھ ہو دن حشر اوہ کرے شفاعت
صلے اللہ علیہ وسلم
روایت ابن عمر تھیں ہے جو کہیا رسول ربانے
باترتیل قرآن پڑھیں تے درجے چڑھدا جاہ توں
پس تحقیق ہن منزل تیری ایس مکانوں آئی
پڑھو دو روشن سورتاں بقرہ تے آل عمران بنایا
یا دو ڈاراں جانوراندیاں کرکے صفاں بناون
فر خاص کیتی ایہ ہکا سورت حضرت بحر عنایت
تے چھوڑن اس پشیمانی فاجر پڑھن توفیق نہ پاون
نبی کہیا دس آیتاں کہفوں یاد کرے جے کوئی
نبی کہیا بھلا ہک تساڈا اس تھیں عاجز آیا
کیونکر ثلث قرآن نبیا پڑھے اسلی تھیں کائی
ایہ وچہ مشکوٰۃ حدیثاں نالے مطلب کجھ لمعاتوں
نبی کہیا ہن دو چیزاں دے حسد نہ کرنا آیا
ہک نال قرآن اوٹھے دن راتیں کردا العمل دوجا

اوہ جہڑے ہو پوچا ہسی اوسنوں وچہ بہشت سرائیں
دوزخ ول تس رب چلائے روز حشر دے میتا
تے روز قیامت انھاں ہوکے اُٹھسی حال خرابون
ہن کیوں انھاں کیتوئی مینوں قادر جلجلالا
اونویں اساں بھولایا تینوں اجدن بدلہ پایا
تے انھے اُٹھسن روز حشر دے بھی محروم نوالوں
جو از نمازوں ووہ نہ یاد ہووے جس ایہ خزانہ
جویں رب نوں فضل اُوپر کل خلقاں دیا خیر اناماں
مائیو اُسدے نوں رب اوسدے نوری تاج پہناوے
جیوں گھراں تساڈیاں دنیاوی تے سورج چڑھے صفایوں
مائیو جیدے نوں ایہ نعمت پتر پیاروں آوے
حلال حرام جو اُسوچہ سارے عمل کرے ہر جائیں
کنبے اوسدیوں دہ جنیاں حق جہڑے اہل شقاوت
مصحف پڑھنے والیاندے جو کرن ہمیش تلاوت
روز قیامت آکھیا جاسی ہر ہر قرآن خوانے
دنیا وچ جیوں پڑھدا ساہیں کر اوسطورا داتوں
جس درجے وچہ توں آیت پچھلی ونج ہو کائی
آوسن روز قیامت سرتے جیوں دو بدلال سایہ
سایہ سرین کرن بھی جھگڑن پڑھنے والیاں داوں
جو ٹھیک ایہ سورۃ پڑھیاں برکت نال فضل نہایت
تے جس گھر بقرہ پڑھیوے شیطو اوس گھروں نسجادن
اوہ شر تہجالوں کرن حفاظت پشت پناہ نس ہوئی
جو راتیں پڑھے قرآن تہائی یاراں سخن دسیرا یا
فرمایا سورۃ اخلاص ایہ ثلث قرآن اہائی
جو عبدالحق محدث والی ہر تصنیف نخاتوں
ہک اوہ جس قرآن دتا رب کرکے فضل سوایا
تے دوجا غنی جو وچہ وقتاں دیہ راتیں کرے سخاوت

فضیلت علم فقہ شریف

پس نال قرآن اوتھے دنراتیں کردا اوس تلاوت نوں
اینویں پڑھے قرآن جو مومن لذت اتھیں پاوے
اتے مثال اُس مومن دی جو پڑھے نہ مصحف تائیں نوں
رب درجے بھیک بلند کریندا نال قرآن پیاری
بھی قرآن پڑہن تے اُسپر کردے عمل صفائی
حصن حصین دلائل بعد قرآن وظائف عالی
تے نووی وچ فتاوے اپنے ایہ مذکور لیایا
تا اوس قرآن اتے علم فقہ دا پڑہن برابر آوے
رب چاہے جس بھلیائی تسو چہ دین فقیہ بناوے
اہل فقہ دے ولی الٰہی شان تنہاندے بھارے

آداب طلبا لئے جو اونہاں نوں ضروری ہے اور حقوق استاد

اول خالص نیت لازم طالب علماں تائیں
حرص طمعے کل توڑ جو باطل پڑھے علوم جنگیرے
کرے پسند اوستاد جو اعلم کامل وچہ اتقا دے
نہ ننگا سر ون بھی تس پاس نہ اُچے کرے بولارے
بن تعظیم علم اوستاد نہ فیض علم ہتھ آوے
علی کہیا ایں بندہ تس جس میں ہک حرف پڑھایا
اوہ باپ تیرا وچ دین اس خدمت ہر ہر طور آگے
تے قاضی فخر الدین کہیا جو افسر وچہ اماماں
طعام اوسدا تریہہ سال پکایم چکھو یم نہ کداہیں
ہارون خلیفے بیٹا اپنا اصمعی پاس بٹھایا
جو اصمعی پیر دہووے وچہ وضو لڑکا پانی پاوے
جو حضرت کہہ لڑکے نوں تاہک ہتھوں پانی پاوی
شمس اماماں حلوائی کہ علم نا نیویں پایو ہم
طالبعلم بچے بد خلقیوں جو ہے سگ اندرونی
تے بندے تائیں ہک دیلوں فیض علم ہتھ آوے
کم کھادن کم پیون سوون کرنی شب بیداری
روٹی وافر کھاون تھیں بہت پانی پیتا جاندا۔۔

دو جا غنی جو وچہ وقتاں دیہہ راتیں کرے سخاوت
تے عکس شعاع جو نور اوسدیا دو جیاں تیک
اوہ حرمے وانگ جو شیریں لذت پر وچہ خوشبو ناہیں
اوس گروہ دے جو اوس نال ایمان لیا وہارے
تے نال قرآن نکھارے جو تس کرن خلاف کمالی
بھی اہل طریق ارشاد جو کردے عارف پیر کمالی
ہے واجب اقدر کلام خدا دیوں حاصل آیا
جو واجب قدر دوں وہ قرآن تا فقہ فضیلت پاوے
ہزار عابد تھیں ڈرے نہ شیطوں جیہا ہک ڈرا وے
قرآن حدیث اقوال اصحاباں جنہاں خوب نتارے
نہ دنیا غرض ہووے کجہ علموں ہا جوں رب رضائیں
لوڑ جنہاں ہن علم فقہ ہور علم توحید نکھیڑے
ادب اتے تعظیم کرن اُس طالب علم زیادے
نہ بیٹھے جگہ اوستاد نہ ڈھک نہ ہیر اسطرف کھلارے
جس پایا تعظیموں تے بے ادبی علم بھلاوے
اوہ چاہے ہینوں تیجے چاہے کرے ازاد الا
جے لڑکا چھوٹا بھی تس دیکھیں تعظیموں اوٹھ جائی
خدمت نال اوستاد دینوں ہتھ آئے شان خراماں
خدمت وچہ اُستاد حکایت عجب خیال وڑائیں
تا دسے تس علم ادب ہکدن ہسون دسایا
خلیفہ اصمعی نوں اس کاروں خفگی بونہہ فرماوی
تے نال ہک ہتھ دہووے تدہ پیراں تا کجہ فیض اٹھاوے
ہیں کاغذ جد کد جھکیا ہے پہل وضو نال اوہ ٹھایم
نہ وڑے فرشتہ اُس گھر جس وچہ سگ تصویر زبونی
تے کتا دیکھ جے ملک نہ وڑیا علم کویں فرماوے
تے پڑہن پڑھاون رکھ ہمیشہ درس علم دا جاری
تے سکی روٹی بلغم سارے بھی شیرا تھرا اندا
بخوراں

ایہ بہت رطوبت بلغم راہوں سستی ہور کسالت   تے مسواکوں ایہ چیزاں فانی زیادہ حفظ فصاحت
روزہ نے قرآن مسواک ایہ کردے بلغم فانی   وافر کھادیاں مرضاں ہوون بھکھو نور عرفانی
ستر بنیا ندا اتفاق جو کثرت بلغم راہوں   مرض ہووے نسیان تے بلغم اکثر پیون پاؤں
حاصل علم کرے گر کسب جو آہی چال اسلافاں   کسب کیتے اکثر اہل اللہ ہوکے سینہ صافاں
تندرستاں کیا عذر اکھی جو کسب کرن تھیں ہا نہ کوئی   در در منگن خواریاں جھلن محنت تھیں دل ہار کوئی
عالی ہمت ہووے طالب جویں طبیعت شاہاں   کیوں محتاج ہووے جس پلے فضل علم اصلاحاں
جس طمع کیتا دل ہال کسے اوس حرمت علم گوائی   غیراں رکھ امید خدا تھیں پاون نت رسوائی

فضیلت صبر و مذمت حرص

ارسابندی فخر اسلام کنوں سن کرن حکایت   تربوزاں چھل چگ گھر لیا دھو کھاوے اوس
ہمسایاں تھیں فخر ڈٹھا اس کسے مالک خبر سنائی   اوس طعام تیار کیتا سد دایا گئے نہ کھاون بھائی
ہن اہل علم کم ہمت ہوئے تدے جھلن رسوائی   خود ہو شاہ ہتھ طرف کنگالاں لے کر دواہی
دو دو پیسیاں کارن احمق پڑھن کلام الٰہی   نہ جگہہ لحاظ نہ صحت وضو گن کرن تباہی
ہر ہر طرفوں قدر نہ ہووے پاک کلام خدا دا   تدے رہن وچہ تنگی سختی سمجھن ناہ انا دا
وَمَا قَدَرُوا اللّٰہَ حَقَّ قَدْرِہٖ اوہناں حق نہ قدر پچھاتا   وَیُعَظِّمْ شَعَائِرَ اللّٰہِ بے ادبیوں رخت کھڑاتا
تے طالب علم نہ حاجت باجھوں زائد سخن الائے   جو لایعنی ول ہارے بھی کجھ طعام بازار نہ کھائے
طعام بازار قریب بجدے زر نوچی فرماون   تس نظراں یوں غریباں نے اوہ طاقت مل نہ پاون

آداب تلاوت قرآن مجید

وچہ فتح ربانی غوث الاعظم پیر پیراں فرماوے   ہے افسوس تیرے تے بندیا شرم نہ تینوں آوے
نال خدادی خلق نہیں توں کیتا ادب کدا ہیں   فر ادب خالق دا دعوے تیرا کیونکر سچہ ہویا ہیں
ہے اوستاد ناراض تیرے تے خوش رکھیو تس ناہیں   رہیوں ہمیش بیزار نہ اوسدا کیتو ادب کدا ہیں
تے اوپر چال استاد نہ چلیوں ناہ منیو تس کہناں   بے ادباں فر فیض علم دا اوستادوں کویں لہناں
تے بے ادبی دی شامت بھاری مولانا فرماوے   خود خوار ہووے بے ادب جہاں تے نالے قہر دساوے
نت بے ادب خدادی لطفوں ہے محروم نکارا   دیہہ مینوں توفیق ادب دی ہر ہر وقت ستارا
ہے قرآن کلام خدادی وڈی عظمت والی   خالق نوں جویں عظمت سب تے تویں کلام اُس عالی
وضو باجھ نہ ہتھ لگا اوس وچہ نوادر لیایا   بھی قرآن پڑھیں باوضو کر مسواک الایا
کریں خلال تے منہ اپنے نوں ستھرا صاف بنائیں   جو منہ تیرے تھیں باہر نکلن لفظ قرآن عالی آئیں

تے وچہ عزیزی حصہ چھکث مسجد اندر آوُ
تے کجا گنہ الطوم بھی گھا کر پڑھناں بریاں بایاں
تے بھین برابر ہوکے پڑھنے وقت جو وکھ نمازوں
تے جامے چنگے پہن تلاوت وقت تجمل والے
جیوں پاس امیراں جاندا ہیں توں بن تن خوب لباسوں
منہ قبلے وال کر سر اُپر لے چادر دستاروں
ابن عباس رضی اللہ عنہما نالی وا جاندا آہے پاس ٹکیندے
تے جھو وقت اوباسی آوے پڑھنوں اٹک یارے
اوباسی شیطانوں تے توں مناجات کریں اگے
پڑھیں اعوذ شروع دے ویلے رب تھیں منگ پناہاں
جے مڈھوں شروع تلاوت تا بسم اللہ پڑھیوے
جاں شروع کریں تا شغل نہ کرتوں نوں نال کسے بیہدا
اجھی جا قرآن پڑھیں جتھ نا کوئی سخن الاوے ۱۳
دین جاں اوس جواب اعوذ دا غلبہ دور ہو جاوے
تے پڑہ قرآن آہستہ با ترتیل حروف اداؤں

حصے دی بو گندی لوکاں نوں تکلیف پوچا...
کر مسواک مصفا ہوکے پڑھیو ہوں سخب تا...
تکیہ کریں نہ جھولیں ہرگز ہوویں اہل نیازوں
جو ربدے نال کلام کرے سو جامے خوب سنبھالے
جاں ہیش خدا مناجات کریں تا رہیں نہ منہ دے راسوں
جاں بلغم سٹیں کریں کرولی ابن عباس رضی اللہ عنہ اجازوں
جاں بلغم سٹدے کرن کرولی فر آغاز کرینہے
ٹھیک تلاوت وقت مخاطب ہیں توں نال غفارے
اینویں کہے مجاہد سخن جمل وچہ آئے کیکے
اوس شیطان رجیم کنوں جو نت بدی دا خواہاں
اول سورت تھیں یا جتھوں مرضی شروع کیجیے
پڑھدیاں تک قرآن گر جتھ سخت ضرورت کائی
جواب اُسدا مت دنیا آوے پہلے سوچن بھاوی
جو حاصل ہو یا وقت شروع تے پھیر نہ کال آسی
ذہن تے فہم خرچ کرا سوچہ رب خوش اس بناؤں

۴ [illegible]

[illegible]

تے سمجھیں خوب جو کیتا کجھ مینوں ہووے خطا الٰہی
کریں خیال اوسدا اوسو لیے فضل انعام کریمی
کریں ادا ہر حرف جویں تس حق حروف ادائی
جو ہر حرف دے بدلے دس دس نیکیاں ملدیاں کامل
تے بھریں گواہی نبی اوسد ہنوں ملیا ایہ خزانہ
کرے اقرار جو یا رب ہے توں بیشک کلام الٰہی
تے اوپر اوس دے ہاں اسیں کنوں گواہاں رب رحمانا
منگیں فیر دعائیں رب تھیں خاشع قلب نیاز وں
شاہ رسل ہک روز بلال تے گزرے نظری آیا
پڑھ قرآن بلالا جیونکر اس ترتیب ایہا ای
کھلا ناہ قرآن چھوڑ یوے پڑھ کراسد تیائیں
ہے قرآن بلند ہمیشہ ہر اقسام کتابوں
ناہ اوپر زمین ٹکاویں بھی نہ تھکوں حرف مٹائیں
بعضے سلف شفا اوس پانیوں امراضاں تھیں پاندی
ایہ وڈا گناہ نہایت پاروں بے ادبی فرماون

تے اوپر آیت وعدے والی رغبت کرن اصلاحی
وعید والی آیت پر اٹک تے منگ پناہ رحیموں
ظاہر کریں کلام خدا دی پوری نال صفائی
جاں پڑھنوں ٹھہریں رہ کر تصدیق کریں الٰہ شامل
نے بھریں شہادت ایہ بھی جو ہے سچ قرآن ربانال
تے دوست اپنا اُتے ہے توں ایہ کلام پوچائی
کراساں سچے شاہد قائم نال انصاف بیاناں
نے ہر سورت تھیں جن جن پڑھ نہ آئیاں باہجھ لحاظوں
ہر سورۃ تھیں جن جن پڑھدا سن حضرت فرمایا
یا کجھ ہو رالا یا مثل اس شک راوی اس جائی
نے اسپر کوئی کتاب نہ رکھیں اوہ اس شان ورائیں
وقت تلاوت گو داندریا جو سٹے پیش صوابوں
دھوویں پانی نال تے جگہ پلید نہ آب وٹائیں
ورق پرانے نال مکویاں جڑن گناہ فرماندے
تے ہر دن وچہ کلام خدا دے چاہیے نظر دوڑاون

ایہی موہیے فرماوے بھیٹک جار ب تھیں ہن آوے
پیر سعید خدری رضی اللہ عنہ تھیں حضرت شاہ رسل فرمایا
تا یاراں پچھیا یا حضرت صلی اللہ علیہ وسلم کیا اکھیاں حظ عبادت
عبرت نزد عجائب قرآں تے مکول تباوے
جو حضرت کہیا عبادت بہتر امت وچہ ہماری
پیچھے کہاں وچہ دنیا وی ناہ تاویل کرن اس آئی ہا
نہ ایویں کہن گلوا او اشعر نواجاں حاضر طعام سیایا
نہ پڑھے اپھٹے وادی اسو چہ نہیں تعظیم رعایت
نہ وانگوں راگ پڑھیں جویں اہل فسق الحان آکھگا
پس ایہ سب گمراہی تے اس روشن خط لکھیوے
شاہ علی اُس راہوں گذری لکھدا اوہ دسیایا
کیتی شروع کتابت اوس اجو علی کھلی اُسجائی
قرآیتاں وچہ نہ بھگڑ نہ آکھ قاری دے تائیں
جے اوہ صحیح قرابت تا تو مجید کہیا قرآنوں
نہ پڑھ وچہ سفہا واندے مجلس بھلا خبر تدہ تائیں
تا لنگھن لنگھنداں نیک جو مرد اکرا مارب فرمایا
ہے کیہڈک بے ادبی پڑھن مگر گنداں سفہاواں
نہ کریں سرہانہ تکیہ اسد ابھی ناہ سٹ وگاکے
نہ چھوٹا کر قرآن حمائل جسنوں کہن پیارے
فرمایا کس لکھیا ایہہ اوس شخص کہیا میں آپے
چھوٹا مصحف چھوٹی مسجد رو انہ کہن زباناں

جو عہد آہی دوجہ ہر دینہ نظر نہ کیتی جاوے
کنوں عبادت اکھیانوں تساں حصہ دیون آیا
فرمایا وچہ مصحف نظر کرن ہور فسکر سعادت
عبادہ بن صامت تھیں ہے اوہ بحر کرم تھیں یاوی
پڑھن کلام خدا تے اُسو چہ کرنی نظر گذاری
جویں شخص آہے نوں جنت قدر یعو نبی اجائی
بھی ہور کہاں دنیا دی اُپر کھن اس مثل نہ بھایا
نہ ہے ترتیب لحاظ والناسوں جیوں ہے رسم تہا
نہ جویں ہو دی نو صکرن نہ جیوں ترجیع نصا
جو ابو حکیم کوفے وچہ مصحف لکھدے آہے دیوی
علی ہیں کہیا کر موٹی قلم اوس اوہیں عمل کمایا
فرمایا اجزہ روشن لکھ جویں روشن کیا الٰہی
نہ تدہ صحیح قرائت شاذ اوس درست ادائیں
نہ بازاراں وچہ پڑھے نہ موضع لغو اندر تیں شاذ
رب کہیا جاں مجلس لغوں گذرن بندا سائیں
ایہہ لنگھن خود لغوں کیا خدا تاں قرآن سندھا یا
ایہ جمل کنوں کل عربی موتی وچہ پنجاب ہولا و
مصحف ویلے نوں جدلگیں موڑن فیر بنھو کے
جو عمر ڈٹھا ہتھ شخص کی دی مصحف خوب نبھا
تا حضرت عمر رضی اللہ عنہ ہو را اوسنوں کجہ درا ماریجا بی
نہ وچہ قرآن ملائی جاوے جیسے ناہ قرآنو

نہ سُتونے پانیوں لکھیں نہ زیور زروں جیہڑا وِیں لکھائی
او پرتساں ہلاکت ہووی دسیا بحر عطائیں
نہ او پر زمین دیواراں تے قرآن لکھیا جاوے
ہک شخص ہذیل قبیلیوں اُستھیں پچھیا بحر صفائی
لکھیا ہک یہودی سُن حضرت تس لعنت پائی
عمر و بن عبدالعزیز ڈٹھا سی بیٹے اپنے تائیں
حروف او سدے جد ہوتے جان مریض ہوون اُستائیں
نہ کوڑے پر وی اس نہ ڈالیں جس جگہ نجاست والی
کسے کنارے جا ہک ویٹ حفاظت نال پیارے
لک تائیں کھٹ ٹویہ گھت اس اُتوں بور تندا ہیر
نے شروع کریں جیب بعد ختم تا فرقت ہوونے ناہیں
مفلحون تائیں پنج آیتاں پڑہن سنت جو ہن جاری
دس حضرت کیا عمل افضل تا شاہ رسل فرمایا
ہے مستحب جد ختم ہووی سد اہلاں پاس رکھاوے
تا حق انہاندے کرے دعائیں ویلے رحمت والے
جو فجری ختم کرے تس رحمت آوے مغرب تائیں
بہتر اول فجر یا مغرب ختم کلام ربانی
نے لکھ تعویذ قرآنوں وچہ پیچانے کھڑن منا ہی
لیث مجاہد کنوں تباوے خوف نہیں کجہ آیا
ایہہ کل آداب تلاوت وچہ تفسیر جمل دے آئی
کلام خدا بن صوت حروف ہور بن حلقوم لہائی

ایہہ زینت دنیا میلیں مندی نال کلام خدائی
جاں مسجداں نوں تیں زینت دیہو یا مصحف دینا ہیں
جو ہکدینہ شاہ رسل کجھ بھوئیں تے لکھیا ہویا دیکھے
ایہہ زمین او پر کیا لکھیا دسیوس کلام الٰہی
رکھو کہیا کتاب خداؤں جو تس جا ہک آئی
دیواراں تے مصحف لکھدا دیتوس پکڑ سزائیں
جو اسدے وچہ شفائیں رکھیاں حضرت اللہ سائیں
نا ہ جتھ لوگ پھرن پر جتھے پاویں جا ہک خالی
یا ٹویا کڈھ وچہ پاک زمیں دے دفن کریں وچکاری
یا وڈی نہر اندر اُسنوں اندر آب روڑھائیں
جو شاہ رسل جاں ختم کرن تے گرن شروع فرماہیں
کہے ابن عباس نبی دی خدمت شخص ہک عرض گذاری
ہے قاری افضل ختم کیتا جس فیر شروع کر جایا
جو وقت ختم دی انس ہا سد خویشاں پاس بہاوے
کہے ادریس جو رحمت اُترے ٹھیک اُسوقت کماوے
جو اول رات مکاوی رحمت فجری تک اُس آہیں
تا رحمت ہووے دن یا ساری شب ساری ارزانی
جے وچہ غلاف یا چمڑے یا اس مثل تاناہ مناہی
لکھ قرآن مریضاں نوں جے جاوے گھول پوایا
تے حاشیے اوہ فتح محمد لکھو یوں لکھ پائی
اصوات حروف ہور طرزاں کان قرآن نہ ہا بن ثانی

نہ خلل لباس والے جو دم دم وچہ لباس وٹاوے
ہے غیر مخلوق کلام خدا ایہ مذہب سنت جماعت
ابن عباسوں خازن دیوچہ شاہ رسل فرمانا
یعنے جو خود راؤں کوئی سٹے وچہ قرآن ملاوے
فرجندب بن عبد اللہ تھیں جو بحر کرم فرمائے
جے معنے کرے درست قیاسوں تابھی خطا ایہا ئی
ف ہن بعضے گمراہ خود راؤں معنے مصحف کروے
محمد بن عبد الوہاب سندا ایہ براعقیدہ ساہی
محمدیاں نوں حکم آہا اس کیتا اس انواعوں
کرہو استنباط مسائل نال قیاس قرآنوں
ہن ایہ مشہور محمدی جانو تابعدار اوہناندے
ایہ محمدی مثل اوہناندے معنے الٹ کریندے

ایہ حضرت ملا جامی وچہ عقاید لپنے لیاوے
جو اس مخلوق کہے اوہ تھیوے کافر اہل البدعت
جو وچہ قرآں کہے بےعلموں دوزخ اوس ٹکانا
اوہ دوزخ اندر جاسی ترمذی حسن حدیث بتاوی
جو لپنے فکر قیاسوں کوئی سٹے وچہ قرآن ملاوے
ترمذی ابوداؤد حدیث غریب نکالن بھائی
بھی تفسیراں کرن قیاسوں شور فساد ڈرندے
جو اپنے راؤں معنے بھی تفسیر کریندا اوہی
جو خود راؤں تفسیراں کرہو چھوڑ اسلاف بناؤں
لے ان پڑھ لوکی غیروں سن تفسیر کرن فرقاؤں
شاخ محمدیاں دی کنوں محمد نجدی پاندے
بھی تفسیر کرن خود راؤں رب تھیں ناہ ڈریندی

بیان جواز پڑھنا قرآنمجید داوچ ستاں قرائتاندے

عبد اللہ بن مسعود کنوں فر خازن وچہ فرمایا
جو نبی کہیا قرآن لتھا ہے اندر ہفت قراءت
تے کل حرفاں کارن ہے نبی ظہر بطن فرمایا
ظہر الفاظ تے بطن اوس معنے فکر دلیلو وڈاوان
پس دیتے گئے عذاب اوہ اگلی ظاہر وچہ اخبار اہا
تا لوگ اونہاں تھیں عبرت پکڑن کرن نہ بیفرمانی
تے کرن تدبر فہم فکر جویں ہویا حکم خدا دا
وچہ ظہر شریک آہے کل مومن باطن خاصاں پایا
اوہ جابھیو دچہ ہو پچن اسول علم عرفان ربانی
تدبر کردیاں کھول دیوے رب معنے اصل حقانی

تے بغوی نال اسناد اپنے دے وچہ معالم لیایا
تے ہر آیت نوں ظہر بطن یعنے پٹھ پیٹ نہایت
ہر ہر کارن حد ہور مطلع معنے ایس الایا
یک آکھن ظہر جو قصے بیفرماناں نظری آون
ظہر تھاں اخبار بطن ہے پند جہت ابرار اہا
یا ظہر تلاوت کرن بطن تفہیم قرآن معانی
تے عبد الحق محدث لکھیا وچہ لمعات افادہ
لکل حد مطلع دے معنے خازن لیایا
یک آکھن مطلع فہم جو کردے سمجھ قرآن معانی
جو اس پاسے فکر نہ کردا اوسنوں سرگردانی

[illegible]

بیان ہفت قرادت

ابی بن کعبوں مسلم جو آہا قاری کامل
اُس پڑھی نماز قرادت اوپری سن انکار لیا ہم
جاں فارغ اسیں نماز ول ہوئے پاس نبی دے آئی
کیتا حکم دوہاں نوں حضرت پڑھو قرآن ہدایت
تا دل میرے شک پیا وچہ کذب رسالت حضرت
تا حضرت سمجھ گئے شک میرا اندرونی احوالوں
میں اُس ہتھ ہی دے وجہیاں خوفوں پانی ہویا
جاں شک ہٹ حق ظاہر ہویا تا حضرت فرمایا
ہک قررت وچہ پڑھ قرآن سو موڑیم طرف خداد
دوجی وار حکم دو قررت میں ول رب تھیں آیا
سو حکم میرا پول گھلیا رب نے پڑھ قرآن پیارے
بدلے ہر ہر حکم گھلن دے جو گھلیم ول تیری
تا آکھیوم رب بخش امت دوداری ایہہ مقبولہ
سوال تریجا میں رکھ چھوڑیا اس دن کان پیارے
کیا امت پر شفقت حضرت کرکے عرض دعائیں
جاں رب ڈٹھا بحر کرم دا موجاں دوجہ آیا
بخشی تن سوال اجازت ہور ہکت دی تائیں
سوال تریجا قیامت کارن رکھیا شاہ ابرار ہا
جاں پیغمبر نفسی کہن دیکھ جلال خدادا
قیامت نوں پیغمبر تس رکھن آس شفاعت

اوہ کہے میں آہا مسجد وچہ پس شخص ہویا کہ داخل
ہک ہور آیا تس پڑہی قرادت اوسدی اولٹ دوہاں
در سیوم حال قرائت دوہاں اولٹ نہ ظاہر پائے
پڑھیا اونہاں تائیں کہیا سن دوہاں نیک قرادت
جو حالت کفر اندر شک ایسا ہول نہ آہی نفرت
تا سینے میرے ہتھ ماریا حضرت شاہ کمی لاں
گویا رب نوں دیکھ لیا میں نکلیا شک جو ڈھویا
بیٹے میرے حکم خدا دا طرف میری ہے آیا
جو امت میری پر آسانی کریا رب زیادے
موڑیا حکم تے آکھیا کر آسانی ہور خدایا
ست قررت وچ اتے کہیا ہور تینوں سمجھ سہارے
تن سوال کرندی ہور اجازت تینوں میری
تا رب فرمایا دووارہی ہن منگ جکوں مقبولہ
جاں میں ول کل خلق جھکے تا ابراہیم سوہارے
ست قررت دی لئی اجازت سو کھ امت دی تائیں
امت اپنی کارن ایڈی رحمت شفقت لیایا
سو دوواری حق امت بخشش منگے بحر عطا ہیں
صلی اللہ علیہ وسلم آل سنے سب یاراں
تا بھی کم شفاعت اوپر شافع روز جزا دا
تا ابراہیم ہوری بھی اوسدن اوسدی پاہن حمایت

[illegible]

حضرت عمرؓ کہیا اُس ہاسوں راضی رب نہایت ۔ ہشام سورۃ فرقان پڑہی ہیں پائی غیر قرات
ہیں وچہ حیاتی شاہ رسل جاں غیر قراۃ پائی ۔ جو ہتے فرقان اوپر پڑہداسی اوہ مرد صفائی
حلوہ قرات ختم رسالت ﷺ مینوں سی سکھلائی ۔ ہیں چاہیا پھڑاں نماز اندر تس پر میں ٹھہر جایا
ہسوس نبی ہیں دسی کہیو ہم تول سبھہ کوڑ بتاویں ۔ جو قرات نبی سکھائی مینوں توں سن الٹ الایا
تاہیں کھچ لیا ندا اوتھوں پاس حبیب ﷺ سوہارے ۔ ہسیم سورۃ فرقان پڑھی اس بن اساں قرات پایا
تا پڑھی ہشام قرات جو ﷺ میں استھیں سنے اگیرے ۔ تاںنبی کہیا ایہ قرات بھی ہے رب کھلی ول ہی
پھر نبی کہیا پڑھ عمرؓ تاں کیتم قرات اوہ ادائی ۔ تاں نبی ﷺ کہیا رب ایس طرح بھی نازل ہے فر
فر شاہ رسل ﷺ فرمایا ٹھیک ایہ مصحف نازل ہویا ۔ وچہ ہفت قراات ﷺ پڑھو جو استھیں سوکھ تساں پڑ دس

بیان قرآن مجید دے جمع ہووے دا

اصحاباں دو واریں کیتا جمع قرآن ربانان ۔ جویں اللہ جل جلالہ نازل کیتا اوسےنوں باجھوں نقص زیادت
تے جمع قرآن ہووندا باعث ہویا ایہ پچھانی ۔ جو متفرق آہی اصحاباں رضی اللہ عنہم اجمعین یاد کلام ربانی
یا رنبیدے ڈرے جو تا اس بعض نہ گم ہو جائے ۔ بیقرار ہوئے ایتے دل صدیق اکبر رضی اللہ عنہ دے آئے
وچہ جمع کرن قرآن صدیق نوں رغبت دتی یار ال ۔ جد رائے ڈٹھی صدیق انہاں دی حکم کیتوس اٹھا
تاں نال اتفاق اصحاباں رضوان اللہ علیہم اجمعین کیتا جمع صدیق اُس تائیں ۔ جویں نبی تھیں سنیاں نہ کجھہ اگے پچھے جائیں
انہاں رکھی ترتیب سی جو شاہ رسل ﷺ فرمائی ۔ جو یاد فقط اُس کردے سن جویں نازل ہوندا اسا
تے نزد نزول ہر آیت بھی اوہناں صاف نشان لگائے ۔ جو ٹھیک ایہ آیت اس آیت دے بعد نزول

وچہ جمع کرن قرآن اصحاباں قوت خرچی ساری
وچہ لوح محفوظ کلام اللہ مکتوب آہا جیویں بھائی
جیوں ابو ہریرہ یوں کرے روایت عادت حضرت آہی
تے سال وفات دو وار سناؤس ایہ قرآن جبرائیل علیہ السلام
تے فیر موافق سمجھ عمر دے اس قرآنے تائیں
فر حضرت عثمان رضی اللہ عنہ کرایا جمع عالم وہ راؤں
بہت قرآن پلید مغلاؤس کھے وچہ ملکاں دے
بعد جمع جو لکھیا پایوس چھالاں ہڈ پتھراں تے
تے ساڑن وچہ کلام الٰہی کجھ لوکی سخن کریندے
تے ورق پرانیاں بی ادبی تھیں توڑوں تام شاون
ہک پڑنے پڑنے پاڑن اسوچہ کال مٹدے ناہیں
نے وچہ اتقان جلال سیوطی ایہہ مکروہ الاوی
آلائش خاک تے کرم لگے اس تھیں پھیر اندی آوے
سیاہی مطبع والی جے تا حرف نہ مٹن بھائی
بے وہندے پانی ہر کہ رہیں شاید اوہ لگی اُن
پس فن غسل تے غرق کیتا جے کوشش نال بھلاؤ
تے ساڑن کان حفاظت اسدا ثانی ہو نکلائی
نہ بے ادبی دے کارن کیا عمل جلاون والا
جو ندراں دیندے پیغمبر علیہ السلام آہاں کھا جاندی آگ اہا
تے ساڈے کارن جیت فضل عثمان غنی رضی اللہ عنہ دا آیا
پر ایت زمانے بعضیاں لوکاں بے ادبی ایہہ جانی
نے وہوون روہڑن دفناون وچہ کوشش کرن

تے ناہ ترتیب رکھی اینہاں جیوں ترتیب اہی ہن جاری
اوہ اجدن وچہ ورقاں ساڈیاں لکھیا گیا انہاں ای
ہر سال نبی نوں جبرائیل قرآن سناندا ساہی
ایہ خازن وچہ محی السنۃ صوفی لکھے بیاناں
جمع کرایا ابوبکر رضی اللہ عنہ نے نہیں تینوں سمجھاں میں
بی بی حفصہ رضی اللہ عنہا تھیں منگ مصحف خدمت کرن اداواں
ویدہ گھٹ کجھ نہ کیتا ہرگز وچہ قرآن سہاندے
اوہ کل مسودے ساڑے تا کجھ شک نہ رہے نشاندے
لائق التفات نہیں اوہ کنوں خلاف لیندے
اسوچہ نہیں اختلاف تے اسدے پنج طریق ستاون
بھی روا نہیں جو قطع کرن علمات خدا دیاں تائیں
دو جا دفن کرن اسوچہ بھی بے ادبی ست آوے
تریجا دہوون اسوچہ کرن حفاظت مشکل آوے
جے اندر آب روڑھائے تا بھی اثر نہ مٹدا کائی
جے وچہ رہن تاں اللہ جانے کیا اوحالت پاون
۱۳ نہیں قسمیں خوف نہیں کجھ وچہ خلاف یاواں
تے ظن بے ادبی کرنا ایہہ شیعہ گل بنائی
بلکہ اسوچہ تائید قرآن حدیثاں دے حوالے
جے اوہ توہین ہوندی تا کیوں مقبول ہندا لوہا
جو وچہ حضور اصحاباں ساڑیں کسے سخن دوہرایا
شاید فقہاواں توں اہیں ایہ گل خوب نہ بھائی
تا اسوچہ خوف نہیں ابتے اوہ بھی جائز دکھن ساری

بیان نزول قرآن مجید

نے لوح محفوظوں وچہ رمضان خدا قرآن اُتاریا
تے وچہ شب قدر آسمان اول تے نازل ہویا پیارا

فرقدر ضرورت وحی نبی دل بہت حکموں لیا وے
وحی نبی تے نازل ہوندا صورت جویں گھڑیالاں
جے شکل شدید دے بنکے جبرائیل نبی تے آوے
عائشہ کہے وچہ سردی سخت نبی اوہن پر سا چھٹے
وچہ اتقان جلال سیوطی ایہ بیان لیا وے
یا جبرائیل انسان ہوندی چھڈ ملکی صورت تائیں
وچہ تریہی سالاں سارا ختم قرآن ہیا وے
ایہ سخت انداز ہوندا اتے کیفیت بدلی حالاں
ایہ طور آسان نبی تے آیا فتح محمد لیا وے
تے اٹھنی بہ جاندی جے ہوندے حضرت ناقہ اوتے
جو صورت بشروں نکل نبی وچہ حالت ملکی آئے
ایہ نبی تے سوکھ ہوندا اتے اول شکل پائیں

بیان اختلاف اعوذ دا تے حکم اُسدے دا

وچہ اعوذ پڑھندے جو ہے تینوں آکھ سنائیں
جیونکر کوئی بادشاہاں دے دروازے تے جاوے
اینویں جد دم کرے ارادہ بندہ کان قرأت
وچہ مذہب مختار اعوذ پڑھن جیویں رب فرمائی
اعوذ دا معنے سمجھ خدا دے نال پناہ لیاوال
اعوذ ہے عاذ یعوذ کنوں تے اصل شطن شیطانی
اک آکھن شاط یشیط کنوں جو غضبوں سڑیا ہویا
تے شیطان پیدائش ہوئی قوت ناروں پیا رو
اک کہن شیطان معنے مطرود جو وانجیا رحمت خیرو
تے حکم اعوذ دے اندر کتنے مذہب آون بھائی
ترک کیوں ایس نماز نہ باطل سہواً عمداً بھاویں
تے کہے عطا ہے واجب وچہ نماز یا وکھ نماز وں
جاں پڑھے بکوارا عوذ تا استھیں ادا وجب ہو جاندا
اوہ منگناں اذن تے کھڑکاون دروازے تاں تیر
باہجوں اذن شاہاندے اندر ہرگز دخل نیا وے
تدوں زبان فضول کلاموں کھے پاک نہایت
اعوذ باللہ من الشیطان الرجیم موافقت کارن قول الہی
جستھیں رب ڈرایا اعوذ دے اوس بتایا
یعنے رحمت رب دی دور شیطان اندر جیرانی
تے نام شیطان ہر سرکشدا جو جن انسانوں ہویا
تاہیں آتش دے وچہ اہناں قوت غضب شرارے
تے جگہ بلند کچہری ملکاں والیوں ہویا زیروں
جمہور اتفاقوں وچہ نمازاں سنت پڑھنی آئی
ہے استحباب جاں وکھ نمازوں قرأت وقت ملا وے
کہے بن سیرین جو عمر اندر پڑھیوس بکوار نیاز ول
دلیل وجوب اسدی فاستعذ باللہ رب فرماندا

جو امر اعوذ جد انھیں ہے ایہہ کان وجوب ایہا ئی
جمہور وی ایہ دلیل جو حضرت سید کل جہاناں
جو اعرابی نوں وچہ ہر فعل نماز اعوذ نہ دسی
تے دلنوں پاک اعوذ کرے جو سد کے چیز آہوں
کرن اقرار جو ٹھیک شیطان اساڈا دشمن ظاہر
رد کرن وسواس شیطانی بندیاں قوت ناہیں
تے وچہ تفسیر کبیر اعوذ دی ایہ تفسیر بتاون
اوہ منہیات عقاید وچہ یا عمل جوارح آئے
جو امت میری ٹول بہتر ہو گ نبی فرماون
تے ایہ حدیث دلالت کردی ہن ہک فرقے ساتے
ایہ کل فرقے شیطان بھلائے رب تھیں منگ پناہاں

جو حضرت پڑھدے آہے اسنوں واجب تاہیں بھائی
یارب گھل درود اس اُتے آل سنے اصحاباں
تے وقت اپنے توں ڈھل کرن بھی ایہ نا جائز کہی
تے عبدیت اقرار کراں خود ضعف تے عجز گناہوں
وچہ اعوذ پناہ پکڑن ہے نال اس مالک حاضر
باہجہ خدا اجبار زور آور نقل غازن تھیں پائیں
پناہ پکڑن رب نال جو چیزاں منع حرام دساون
تے جو عقائد سو وچہ مشہور اخبار نبی تھیں پائے
ہک اوہناں تھیں ناجی باقی دوزخ وچہ جاون
عقاید فاسد باطل مذہباں وچہ سب کراں ماری
جیوں جبری قدری اتے روافض لا مذہب بدخواہاں

بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ

نام خدا دے نال شروع ہے جو بخشش دا سائیں
تے ایہہ تن اسم اندر بسم اللہ اسکا رن فرمائے
تے ایہ تن اسم اختیار کرن وچہ تن سبب اللہ
پہلاں ہے اُس کم دے کارن جمع کر دے اسباباں
ایہ اُپر کل اسماں صفتاں کرے دلالت تاماں
تے باقی رکھن اوہ اسباب شروع کم تھیں تا آخر
جو نال اسم رحمٰن بقا ہے کل عالم دے تائیں
تے اسم رحیموں محنت بندیاں ضائع ہووے ناہیں
تے بعضے اسم اعظم فرماون اسم اللہ جل جلالہ دے تائیں
تے ہین رحمٰن رحیم اسم دو وڈے رحمت والے
عموم دے معنے دنیا دے وچہ رزق دیوے ہر تائیں
ہک کہن ایہ فاتحہ تھیں ہک آیت حنفی وکھ بتاون
بسم اللہ جز فاتحہ ناہیں وچہ صحیح اخباراں
تے شافعی آکھن جہر پڑھیوے بسمل وچہ نماز ال

کامل مہر محبت والا پالے آخر تائیں
جو بندہ ہر کم وچہ انہاں راہوں نصرت باری پائے
جو ہر کم دنیا دین تر ینہ چیزاں تے ہین ٹھہرائے
تے ایہہ ذاتی نام اللہ دے وچہ تصرف باباں
یعنے ذاتی اسم اللہ جل جلالہ جس وچہ تعداد تماماں
اوہ نال اسم رحمٰن اللہ جل جلالہ دے دیکھ عزیزیوں ظاہر
تے کرن تیا سبھے شرے جو اس کم وچہ آہیں
جو کچھ اوہ اعمال کرین دے لیسن روز جزائیں
جو کرے دلالت ذات اتے ہور اوپر کل اسمائیں
رحمٰن عموم رحیم خصوص خازن وچہ فرق نکالے
خصوص ایماناں والیاں بخشے ویلے روز جزائیں
وچہ تیسیر القاری نور الحق محدث لیاون
تے ہر دو طرف دلائل تاہیں سنت پڑھن علیہ الرحمۃ نمازاں
تے حنفی آکھن ہولی پڑھیئے نال خشوع نیازاں

ابن عباس تے ابن عمرو ہور ابن جبیر سہاندے
ایہ اُچی آکھنو لے بسمل شافعی مذہب آیا
صدیق عمر عثمان علی ہور ابن مسعود پیلے
تے تابعیاں تھیں نخعی شعبی ابراہیم قتادہ
نمازوں اول ابو حنیفہ کاں شروع فرمائی
حنفی مذہب دیوچہ اُچی بسمل پڑھن نہ آوے
ہے اوہ حمادوں نقل کرے اوہ ابراہیموں لیایا
ثنا اعوذ تے بسم اللہ آمین ایہ چیزاں پیارے
نے مگر صدیق عمر عثمان سبھ ڈھونیم ناہ کداہیں
صحاح ستہ تھیں کرن روایت ترمذی اک ساتے
دارقطنی کہے حضرت تھیں کوئی صحیح حدیث نہ آئی
سو بعض صحیح تے بعض ضعیف ایہ نور الحق فرماوے
طحاوی عینی قسطلانی لمعات تیسیر القاری
تے بن بسم اللہ ہر کم ابتر پورا ہووے نا ہیں
تے چھوڑیاں اسدی برکت بندی کرین ترک استنائیں
تے ترن ہزار خدا دے نام رونی اندر لیایا
تے ہک ہزار کتابو چہ جو نازل او پر انبیا واں
تے ترن سو وچہ زبور تُریتے وچہ قرآن بتائے
بسم اللہ پڑھیاں ترن ہزار اسم دا درجہ پاوے
جو ہکواری بسم اللہ پڑھدا دل تصدیق صفایوں
تے نیکیاں ترن ہزار لکھے رب اسدیوچہ اعمالاں
تے فرد و نفل گذارے بعد اس کرے سوال خدا دے

بھی ابوہریرہ تے ہوتا بعیناں تھیں ایہ فرماندے
نے حنفی مذہب والیاں دے بھی بہت دلائل لیایا
عمار بن یاسر تے بن معقل سب ہولی کہن سوہاندے
اعمش حسن تے ثوری سارے ہولی پڑھن زیادہ
بھی وچہ شروع قرائت ہر رکعت دی اول بھائی
جنہوں وچہ آثار محمد ابو یوسفوں نقل لیاوے۔
جو ہولی پڑھن امام نوں بیشک چیزاں چار لایا
نے انس کہیا میں مگر نبی دے پچھے نماز سوہارے
بسمل اُچی پڑھدیاں اندر کتب حدیثاں تائیں
جو ایہہ حدیث صحیح اتے حسن چوتھے عدم وچہ آوی
وچہ اُچی پڑھنو بسم اللہ دے اصحاباں تھیں بھائی
وچہ تیسیر القاری شرح بخاری ویکھن آوے
تے شرح سفر وچہ نالے ہور محدث لکھن ابراری
تے برکت ہووے ہر کم اندر نام لیاں ہے سائیں
ہر کم اول اسم الٰہی لائق پڑھن اساں ئیں
ہک ہزار فرشتیاں ہک ہزار پیغمبراں پایا
ترن سو وچہ توراتے تے ترن سو وچہ انجیل سوہاداں
ہک اعظم اسم چھپایا تے وچہ بسم اللہ سب آئے
ایہہ ترن اسم جاں کہیوس گویا ترن ہزار اللہ نے
رب دور کرے اعمال اسدی تھیں ترن ہزار برائیاں
ہک کہن ہزار جو باراں واری پڑھدا ایس کمالاں
اوہ حاجت رب کرے تس پوری اپنے فضل عطا ول

تے بعض مشائخ ورد کرن اس پچھے عصر نمازوں
سورج لہندے تائیں نال حضوری عجز نیازوں

تے شاہ مرداں علی رضی اللہ عنہ فرماوے راضی ہو من آکھے
جو اڑیاں کماں کھولن والی بسم اللہ ہی بھائی

ہر تنگی سختی دور کرے اتے بخشے امن آسانی
شر ہٹاوے اشرار اندا دو جگ رحمت جانی

ہر اک بھائی ذکر کرے اس ہر ہر وقت جو پاوے
کھاون پیون پہنن اندر پڑھے نہ ایس بھلاوے

تے ہور مک لطف جو شروع ہووے اس نال کلام خدائی
لتے کنجی ہے ہر کماں اسیں اڑی نہ مشکل کائی

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ۝ اَلرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ۝ مٰلِكِ يَوْمِ الدِّيْنِ ۝ اِيَّاكَ

سب تعریف واسطے اللہ کے پروردگار عالموں کا بخشش کرنیوالا مہربان خداوند دن جزا کا تجھی کو

نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِيْنُ ۝ اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيْمَ ۝ صِرَاطَ الَّذِيْنَ

عبادت کرتے ہیں ہم اور تجھی سے مدد چاہتے ہیں ہم دکھا ہمکو راہ سیدھی۔ راہ اون لوگوں کی کہ

اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوْبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّآلِّيْنَ

کہ نعمت کی ہے تونے اوپر اونکے سوائے اُنکے کہ غضب کیا ہے تونے اوپر اونکی اور نہ گمراہوں کی۔

سبھ ثنائیں رب دیتائیں پالنہار لوکائی
بخشنہار رحم کنندہ مالک روز جزائی

خاص تیری اسیں کراں عبادت اک تینوں کر جاتا
بھی خاص تیرے تھیں مدد منگدے ناصر مددے پچھاتا

دس اسانوں سدھا رستہ جتھوں رحمت تیری
راہ اوہناں لوکاں دا جنہاں اوپر نعمت تیری

باہجوں رستے اس فرقے توں غضب کیتا جنہاں اُتے
تے ناہ رستہ گمراہاں دا جو جاہل عقل وگئے

حمد مدح وچ فرق تبایا صوفی خازن والے
جو مدح احسانوں اول ہووے بھی اس بعد تعالے

تے حمد احسانوں پچھے ہووے پہلے ہر گز ناہیں
تے حمد کرن دا کل بندیاں نوں حکم کیتا رب سائیں

معنے شکر اوپر ہر نعمت کرن تعریف ثنائیں
حمدوں شکر ادا تے شکروں ادا نہ حمد کدائیں

حمد زبانی ادا ہووے اتے شکر ارکان افعالوں
تے حمد ہے ضد مذمت لائق حمد خدا ہر حالوں

تے رب دے معنے مالک ہر شے اینویں پالنہارا
بھی چیز درست سواران والا خازن وچ نتارا

تے عالمین ہے جمع عالم دی واحد ناہیں پیارے
کل موجود باہجھ خدا جل جلالہ دے اسوچ داخل سارے

ابن عباس رضی اللہ عنہما کہے او عالم جن انسان جو سارے
جو نال خطاب مکلف ہوئے طرفوں رب جل جلالہ غفاری

تے عالمین دا معنے آکھن جیہڑے علماں والے
کنوں ملائک جن انساناں بن حیواناں چلے

نہ عالم کہن حیواناں جو اوہناں عقل شعور نکالی
تے جن انسان فرشتیاں دے وچ عقل شعور ایہا ئی

شمار عالم دے وچ بھی اجھگڑا بعض ہزار بتاون
چھ سو ہندے وچ دریاواں جنگلیں چار الاون

اک اسی ہزار بتاون چالی دسدیو وچ دریاواں
تے چالی ہزار جنگلاں وچ دسدے خازن کھول دکھاوے

ہک کہن ہزار اٹھارہ دنیا ہک اوہناں تھیں آئی ہے
تے عالم مشتق علم کنوں ہک کنوں علامت کہندے
تے ہے رحمان جو منعم صاحب نعمت ہر انعاماں
رحیم اوہ منعم ظاہر ہوون جھڑیاں انعاماں دا
تے ہے رحمان خدا نوں خاص بندیاں نام رکھیوے
جو کہے رحمن رحیم جاں اول بسم اللہ وچہ آئے
ایہہ اس کارن تا معلم ہووے حضرت اللہ سائیں
جو رحمت ول خیال ہن اڈا ہو رکھانوچہ نائیں
مالک یوم الدین دے معنے مالک روز جزائیں
ہک آکھن قادر اس اوپر جو بود کرے نابود ول
تے مالک ملکوں افضل بعضیاں ہک جیہا فرمایا
تے مالک یوم الدین دے معنے ابن عباس بتاوے
جو آکھے روز جزا دا مالک رب کیوں خاص ہویائی
ایہہ خاص ہویا اس کارن جو اس دن کل ملک ملائک
جیویں اَلْمُلْکُ یَوْمَئِذٍ الْحَقُّ خدا صاحب فرمایا
تے دنیا وچہ جو لوگ تمامی مالک ہن اشیائیں
عبادت طاعت کر چند ادی عجز نیازوں پیارے
طاعت نام اس کم دا جتھیں فرض ادا ہو جاوے
ہیں تیری خاص عبادت کراں نہ طاعت غیر سندی وی
اینویں مظہری وچہ معالم خازن بھی فرماوے
جو طاعت لئے اطاعت اندر فرق نہیں کجھ کردا
تے اللہ رب رحمن رحیم تے مالک اسم جو آئے
حصر انہاں اسماوانہے وچہ فخر الدین بتاوے
بندہ سی نابود اول تد ماضی حالت سا ہی
تسیں مردے آہے زندہ کیتا سی انسان جہا لوں

تے دسوں وچہ ویرانی تنہو جیوں جنگلو چہ کائی
اس ہر ہر چیزوں خالق جاپے خازنوچہ فرمندے
جو نعمت بندیاں کنوں نہ ظاہر تھیئے جے رلن تماماں
بندیاں تھیں بھی سمجھیا جاوے خازن وچہ فرماندا
تے اسم رحیم نہ رہنوں خاص بھی بندیاں نام سدیوی
ہر فاتحہ وچہ دوبارہ کیوں ایہہ اسم درج فرماوے
رحمت دل ہی نت متوجہ کارن خلق عطائیں
اس بندیاں لوڑ زیادہ ذکر دوبارہ کیتوس ظاہر
تے مالک ہے اوہ پھیر نوالا امر نہی دیتائیں
تے اسیں ناہ کوئی قدرت رکھدا باہجوں رب ودود
جیویں آکھیا مالک عبد نہ ملک عبد کتے ہم آیا
جو فیصل کرنے والا روز قیامت سندا آوے
جو ہور دنائدا بھی رب مالک کیوں تخصیص ٹھہرائی
ملک تے امر ہوسن سبہ زائل باہجوں رب افلاکاں
بھی لِمَنِ الْمُلْکُ الْیَوْمَ الاون اس دن رہنوں بھایا
اوہ مالک ہن مجازی وچہ حقیقت مالک نائیں
تے معنے عبد ذلیل مطیع وچہ خازن دیکھ اشارے
جیوں کارن ادب تعظیم خدا دے بندہ آکھ سناوے
عبادت عجز تذلل سخت جو بندیاں تھیں بن آوے
بھی وچہ کبیر جمل بیضاوی لئے عزیزی لیاوے
اوہ وڈا جاہل احمق وچہ عزیزی ویکھیں فردا
انہاں پنجاں اسماں بن ہور نام نہ کیوں اسجا فرمائے
بندے تن حالات ماضی مستقبل حال جو پاوے
وَکَیْفَ تَکْفُرُوْنَ بِاللّٰهِ وَکُنْتُمْ اَمْوَاتًا جیویں دسیا پاک الٰہی
علم وتا فر اسنوں شنوا بینا کیا نو الدین

نابودوں وچہ بود ہویا اتے موتوں رب جوایا
تے رب قدیم آہا وچہ ازل ہکلا پاک نرالا
فرعہ موں رب کل خلق اوپائی وچہ وجود لیاندی
جاں نابودوں وچہ ہستی آیا محتاجی اس پائے
رب کہیا میں خالق مدموں خلقیا تیرے تائیں
جو رب رحمان رحیم آیا میں نہایاں دیون ہارا
ایہہ حالت حال تے مستقبل جو بعد مرندے پیارے
اتے عبادت ٹھیک امانت رب دے پاس انساناں
تے کرنی ادا امانت واجب شرعاً عقلاً بھائی
امانت جد دی وسی نوں اوہ دیون لازم آئی
تے خاص نتھیں اسیں مدد چاہندے یا رب وچہ عبادت
تا خود بینی فخر تکبر ناہ کدھرے اس آوے
تے وچہ دینا تن قسماں دے بندے ظاہر پائے
لکڑ پتھر وانگوں بابجھ ہلایاں ہلدے ناہیں
فعل حرکات جو ساتھیں ہوون خود اسیں پیدا کردے
اوہ پہلا فرقہ باطل کردا شرعی کل اموراں
ایہہ کارن رد عقیدے دوہاں دوویں لفظ لیاندے
تے سدھا رستہ اہلسنت نوں فضلوں رب وکھایا
تیں تھیں مدد منگدے ہاں اسیں یا رب وچہ عبادت
ہک امر ضروری اسجا گہ پر سمجھیا چاہیئے بھائی
غیر تے کرن بھروسا بالکل جو ایہہ دے امداداں
ایہہ مستقل غیراں جان شرک حرام ایہائی
جے جانے رب حاجات روا اوہ مظہر عون خدا دے
وچہ تفسیر عزیزی ایہہ مستحسن عمل بتایا
اینویں تاثیرات ستاریاں تھکے نال آہی جیا
مثل بھوانی شیخ سدو ایہہ عین شرک فرماون
ہک رپے جا دی کرن عبادت بعضے رکھ پچاری
ہک اگ پانی نوں پوجن تے ہک دیواں پریاں تائیں
ہک سورج جن ستاریاں پوجن مدد انہاں تھیں چاہندے
ہک عیسے ہک عزیر نبی باپ وچھیاں ہیر پچاری
ہک جاہل کرن پیراں نوں سجدے پیر ہوون خوش جیہڑے
تے حرص ہوا نفسانی ایہہ بھی شرک خدا فرمایا

عجزوں قدرت دل تے ہور اس عالم رب بنایا
بھی علم تے قدرت ازلی آہی کارن رب تعالےٰ
پس ایہناں معنیاں نال ایہی رب نقل کبیر سہاندی
رب رحمٰن رحیم ولے جس کُن توں خلق اوپائی
تینوں لوڑاں بہتیاں میں ول کرساں سب عطا تیر
اوہ منگدے تھکن بھاویں میں نہیں دیندیاں تھکن ہارا
یعنی مالک یوم الدین اس نال تعلق بھارے
انا عرضنا الامانۃ آخر تیک جو رب فرماناں
پارہ پنجم
ان تؤدوا الامانات الی اہلہا جوں دسیا پاک الٰہی
جو مالک چھوڑ غیراں نوں دیسے تجھڑ ہوسی بھائی
ایہہ دسیا اس کان جو خود ول نسبت کیتی طاعت
تا عبد کہے بن یاری تیری طاعت مول نہ آوے
ہک جبری اوہ آکھن سانوں کجھ اختیار نہ آوے
دوجے قدری کہن اوہ کل اختیار اساڈے تائیں
ایہہ دونویں فرقے مردود اندے نقل عزیزوں پھڑدی
تے دوجا فرقہ نال خدا دے شرکت کرن غرور
وچہ پیدا کرنے افعال کے
وچہ پہلے کلمے جبریاں رد وچ دوجے قدریاں پاندی
اوہ کہن تیری اسیں طاعت کردے غیروں لکھ بھوایا
نہ بالکل بے اختیار ہوئے نہ بالکل رکھدے طاقت
نہ غیروں مطلق مدد حرام اسطور ایہائی
بابجھ خدا دے مرضی کردا بندیاں اصل مراداں
تے مظہر عون آہی ولیاں سمجھن شرک نہ کائی
مدد چاہن انج اولیا واں تھیں جائز سمجھ افادے
جو نبی ولی امداد اسطوروں منگدے رہنے الاہا
تے جادوگراں خبیثاں روحاں نصرت چاہن تباہی
جو کوں خبیثاں نصرت چاہن ناحق ظلم کماون
جیوں پہل بتی ہوا جیہاں رکھاں پوجنہارے
رب اونہاں دا سمجھ کر جہن مدد چاہن تنہا میں ہے
ہک ست ستاریاں نوں رب جانن جو بن سمجھ بہاندے
ایہہ وچہ لب بیر عزیزی ہور مفسر کرن نتارے
جے نیت ایہناں عبادت دوویں کافر مشرک ٹھیرے
افرایت من اتخذ الٰہہ ہواہ اندر دی شرک دسایا

ایہہ بت وڈا اندر وں ظالم حرص ہوا نفسانی
وچہ ایاک نستعین حصر ہے نصرت خاص خدا تھیں
ایہہ نال قرآن حدیثاں ثابت مسئلہ شک نہ کوئی
ہے ما رمیت وانگوں ایاک نستعین پیارے
تے موسے نوں رب آکھیا طاقت دیتم تیرے تائیں
تے ہر شے ملک خدا دے اسوچہ حصر حقیقی آوے
لا تہدی من احببت وچہ حقیقت سمجھ پیارے
ایہہ وللہ العزۃ ولرسولہ وللمومنین وچہ قرآن نکھالے
اتے زندہ کرے نہ دکھ ہٹاوے باہجہ خدا دی کائی
نہ باہجہ خدا کوئی مدد کردا حصہ اسدیوچہ آیا
الرحمٰن علم القرآن جو نسبت علم خدا نوں
یتوفٰکم ملک الموت قبض تساں عزرائیل کریندا
ان الذین یبایعونک انما یبایعون اللہ حضرت پاک الٰہی
ید اللہ فوق ایدیھم فرہتھ بنے رحمانی جل جلالہ
تے واستعینوا بالصبر والصلوٰۃ رب کہیا مدد چاہو
تے صبر نماز ایہہ عمل دونویں بھی وچ مخلوق الٰہی
وچہ حصن حصین امداد وسیلیوں استحباب الایا
رب فاعل اتے بندہ کاسب کیہا امام غزالیؒ
بھی حجۃ الاسلام غزالی وچہ احیاء فرماوے
اتے جان اصل وسیلے تائیں ایہہ بھی سخت قباحت
اتے کنوں عزیزی گزریا اوہ ہن مظہر عون الٰہی
جو نفی سماع وچہ احمق جاہل پیش آیات کریندے
اتھے موتےٰ کنوں مراد کفار جو موئے قلب کفاراں
ان تسمع الا من یومن بآیٰتنا او سدے بعد الایا
ولو علم اللہ فیھم خیرا لاسمعھم ایہہ حق کفار بتایا
جے انہاں ادراک شعور ہوندا کیوں فر ختم رسالت صلے اللہ علیہ وسلم

ایہہ غیر اللہ نوں پوجن ہے وچہ دل دے شرک پچھانی جل جلالہ
رب ناصر وچہ حقیقت روا مجازا مدد اولیا تھیں
جو منکر ہویا مجاز کنوں ہے منکر مصحف سوئی
ما رمیت حقیقت اذ رمیت مجازا اشارے
سنشد عضدک باخیک نال برادر تد اصلاحیں
اتے ملک خلقو چہ نال مجاز ایہہ کیونکر شرک ہو جاوے
تے انک لتھدی علیٰ صراط مستقیم مجازاً سوہنے
عزت رب نوں اتے نبی نوں اہل ایماناں تائے
و ابرئ الاکمہ والابرص واحی الموتےٰ عیسےٰ کہنداسائی
ینصرون اللہ الا تنصروہ بھی خود رب فرمایا
فر علم بالقلم تے علمہ شدید القویٰ ربدسیا پڑھ قرآنو
تے اللہ یتوفی الانفس حین موتھا بھی خالق فرمیندا
فعل نبی دے نوں ول اپنی نسبت کیتا بھائی
اپنا ہتھ فرمایا عزت ویکھ رسول ربانی
نال نماز اتے صبر دراس پاسے چپت لگا ہو
جو ان اللہ خلقکم وما تعملون ہے وچہ قرآن گواہی
اس لکھی حدیث بخاری وچوں ویکھ جو شک دل آیا
تے پانی پت دا قاضی انہویں لکھدا امر دکمالی
جو منکر ہویا وسیلیوں اوہ منکر توحید دساوے
بلکہ اوہ اسباب ایہیں سبہ وچہ اس عالم راحت
تے مدد چاہن نال انہاندے کم ابراراں بھائی
انک لا تسمع الموتےٰ آخر نمل قرآنوں بندی
جاں سن قرآن نہ پند قبولے سنیا ناہ شمار لے
نہ توں کفار سنا ویں مگر ان جو ایمان لیایا
سنواندا رب اونہاں جے علم اسدی وچ ہوندا آیا
اہل بدر دیاں مقتولاں سنگ کیتی سخن انجمالت

تے اَلسَّلَامُ عَلَیْکُمْ یَا اَہْلَ الْقُبُوْرِ نہ کہندے اہل قبوراں
تے فرق نہیں وچہ زندے فوتے نصرت کرنے اندر
تے نبی کہیا ہک اصحابی نوں میتھوں منگ جو چاہیں
تے حضرت غوث الاعظم وچہ فتوح الغیب الاوے
اتے بعد وفات خطاب سنن اموات تمام پیارے
وقَالَ یٰقَوْمِ لَقَدْ اَبْلَغْتُکُمْ رِسَالَاتِ رَبِّیْ آخر تیک سنائیں
وچہ معالم خازن ہور مدارک وچہ فرمائی
تے اینویں قوم شعیب نبی دی جدوں ہلاکت پائی
معالم خازن اتے حسینی ہور رُوح البیان لبھا یا
اتے حبیب نجار جاں کنوں کفار شہادت پائی
قَالَ یٰلَیْتَ قَوْمِیْ یَعْلَمُوْنَ بِمَا غَفَرَ لِیْ رَبِّیْ وچہ یٰسٓ پیارے
تے پردہ قبر عمر دیوں عائشہ مول نہ کردی بھائی
تے نال ندا دے کرن پکاراں جائز دور قریبوں
جو تن دن بعد وفات نبی دی اعرابی اک آیا
تے ترمذی بن ماجہ ہور نسائی بیہقی حاکم سارے
کہیا عثمان جو یا حضرت دیہہ صحت نا بیناں یوں
اوس کہیا دعا کر عمر وڈیو چہ حضرت آکھیاں گلاں
تا فرمایا جاہ عثمان سوارین وضو تا ئیں
اتے یا محمد اوس دعا وچہ دسیا نال ندائیں
جذب القلوب اندر ایہہ حضرت عبدالحق فرماوے
اتے شارح حصن حصین کہن اساں ازمایا کئی واراں
بھی یا شیخ الاون جائز اہل حدیث بتاون
وچہ نزہۃ الخاطر قاری نالے عبدالحق فرماوے
تے سدھا رستہ دس اسا ل جو تیری رحمت والا
پیچ بعضیاں کمال بندہ بھاویں سدھے راہیں جاوے
اس کارن جو سدھے راہ دے مختلف درجے آئے
نیویں درجے والا ہووے طالب اوچیاں شاناں
تے سدھا رستہ اوہ جس اندر کگھ کنڈا کجھ ناہیں
تے اسدی نسبت پہلا رستہ سدھا صاف ایہا ہی
ہک رستے کنوں درندیاں چوراں امن امانے

تے یَادَارَ قَوْمٍ مُؤْمِنِیْنَ نہ کہندے اہل قبر مسروراں
بلکہ فوتیاں فوت ہووے زندیاں نالوں اکثر
وچ مسلم تے مشکوٰۃ حدیث ایہہ باب سجوداں پائیں
جو نال وسیلے میرے جگدی مشکل رب ہٹاوے
جو حضرت صالح بعد ہلاکت قوم ارشاد پکارے
فَتَوَلّٰی عَنْهُمْ کفاروں جد پھیر یوس منہ اتھائیں
بعد ہلاکت قوم خطاب ایہہ پیغمبر دا سائی
یا قَوْمِ لَقَدْ اَبْلَغْتُکُمْ تا آکھیوس فوتیاں بھائی
بعد ہلاکت قوم شعیب نے سخن اموات سنایا
تا وچہ بہشتاں داخل ہوا اوس ایہہ گل آکھ سنائی
نال قرآن سماعت تا بیت پر منکر جھکھ مارے
جے ادراک شعور نہ ہوندا حاصل اہل صفائی
وچہ تفسیراں اتے ثبوت اس ربدے خاص حبیبوں
طرف نبی دی قبر ہو کاریوس نبی جواب سنایا
ابن حنیف عثمانوں کہن جو یاس حبیب ساڈے ہی
فرمایا کر صبر یا دعا منگاں کارن روشنائیوں
ہن طاقت صبر نہیں وچہ میرے آسر سختیاں پیاں
اے دو رکعت نفل گزار اینج منگیں فیر دعائیں
اتے وقت عثمان خلیفے ہک اصحاب کیتا اسے تائیں
اتے یَا عِبَادَ اللّٰہِ اَعِیْنُوْنِیْ وقت مصیبت آکھیا جاوے
جو وقت مصیبت جنگل وچہ اس عملوں نصرت پاوے
وچہ بہجۃ الاسرار صفت حسن عبدالعزیز الاوان
وچہ زبدۃ الآثار جو منکر اوسنوں ویکھن آوے
راہ اوہناں لوکاں دا جنہاں نعمت تدہ تعالیٰ
تا بھی اوسنوں سدھی راہ دی طلب ضروری آوے
ہکدوجے وچہ کمی زیادہ اعلیٰ ادنےٰ پائے
اوچیاں شاناں والیوں اعلیٰ طلب کریں فیضاناں
کبھی اوہ نیڑے تے راہ دوجا سدا الٹ تنائیں
کسے کہیا سدھے راہ چل بھاویں دور ادا بھائی
تے دوجے راہ وچہ دانے پانیوں او کھت سخت عیانی

وس اوہ سہارا ستہ جبو چہ ناہیں کجھ خبر لی
جیہڑے وقت کہیں اساں قائم رکھے میانی راہ پر
مبالغہ کرے نہ وچہ تشبیہ جیوں رب صاحب بنجانی
تے جانن اس کسی طرف اُڈرا فوں زیردوں بالا یوں
جنہاں پاروں سدھا رستہ پایا صاف حقانی
اوہناں ڈنگی راہیں قدم نہ دھریا سدھے راہ سدھا ہی
ثابت ہویا سدھا رستہ چہنہ فرقیاں وچہ آوے
جے طلب کرے سدھے راہ اوہناں چوں ہاں رب جیویں فرمایا
پہلے کرنی طلب رفاقت صلحی وال اولیا وال
جو پہلیاں تناں چھوڑ رفاقت چاہے ٹول رسولاں
پہلی صلحا واندی کرن رفاقت لازم آلی
مثال اُسدی سن وچہ عزیزی شاہ صاحب فرماوے

اس کارن ایہہ دعا سکھلائی بندیاں کارن صوابی
تے واہ گھاٹا چھوڑ عقیدہ ستھر اصحاباں گر
خلقت وانگ جیویں اس ٹہرن وچہ مکان زمانے
تے جانن بس محتاج اسباب جو مذہب اہل ہوا لوں
پیروی کرن اوہناندی آئی نال حکم قرآنی
اوہ نبی صدیق شہید ہور صالح چار گروہ فرمائے
چاہیے بندہ وقت دعا اوہناں اندر ذہن بٹھاوے
وَمَن يُطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ جو آخر تیک الایا
تے صالح لوگ رفاقت چاہن خاص انبیاواں
اوہ حاصل مول نہ ہوسی پہلے چھڈ صلحی مقبولاں
وت شہیداں فر صدیقاں فر نبیاں دی بہائی
جو شاہ نوں ملنا چاہے اول ملسی ہر وسپاہی

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ایسطرح سمو صدیق وہ ہیں کہ جو پیغام خدا تعالے کیطرف سے آوے انکی جی میں وہ بات اچھی لگے اور شہید وہ ہیں جنکو پیغمبروں کی حکم پر ایسا صدق آیا کہ اسکے حکم پر

رسالدار نوں لسی دت وسیلے اسدوں پیارے
اسدے پچھے ہوگ پسر شاہ دی ادس حضوری
نزدیک اپنے رب عزت شان اُہنا ندی کرواہلی
جو پکڑ وسیا نال اوہناندے چاہے مدد یاری
ہتے اوکی تابعدار اوہناں اپنی ذات شماراں
جویں یہود نصارے دعوے تابعداری کردے
اینویں اس امت وچہ فرقہ رافضیاں ندا آیا
نہ نسبت سچی کرن اُوہنا ول ناہ دوست بن ہتھاندے
مدار یہ ہور جا لیہ فرقے نکلے امت زمانے
فرنسبت کرن طریقت ول رل کوڑ فریبوں سارے
تے اوہناں طریقیاں والے عمل وظائف کردے ناہیں
ہن اک فرقہ امت زمانے غیر مقلداں والا
اہ دعوے کوڑا کرن اطاعت حضرت شاہ ابرار ﷺ
جو عملیات عقائد اہناں وانگوں اہل کفر دے
مغضوباں تے ضالین اہنانوں اہل عرب فرمایا
تے جو گمراہ ہوائے ہور اوپر جنہاں غضب الٰہی
اوہ بھانویں لکھ کہن اسیں آہے اوپر سدھے راہے
جو ظاہر نسبت کرن اوہناں ول باطن راہ بھلایا
تے نام غضب اک حالت دا جو ہووے وچہ انساناں
استے طبع مخالف دور کرن نوں روح حیوانی آوے
اتے نسبت غضب خدا دے حق وچہ ٹھیک محال اہائی
مراد اسدی جے اللہ چاہے خلقے حق مغضوباں
تے مغضوبیاں نے غضب ستے لعنت ہور مذمت آئی

اوہ وڈے اسیر تائیں پہنچا دیوا اوہ گھڑی باری
جس رسول نہ پکڑیا اُہنوں دوروں کردا دوری
بے تہو وید دعا قبول اوہنا ندی شاہ حضا فرائی
حاجت روا ہووے جب اسدی اُہنا دی غفاری
پر وچہ حقیقت اوہناں اطاعت کردی ناہ کجھ یارن
پر وچہ حقیقت دور دورا دے راہ اہناں دیاں ردی
اوہ دعوے اہل البیت محبت کوڑا کرن وسایا
جو عمل عقیدے اوہناندے ہن پوری شیطانا ندے
کجھ فرقے ہور بنے شیطانی ساری وچہ زمانے
سہروردی تے قادری چشتی بن ہووہوں نا کارے
ہو ذکر اذکار اوہناندے کر واسوں ہن عطائیں
اوہ اہل حدیث کہاون ظاہر باطن وچہ ہونہ کالا
پر وچہ حقیقت دشمن حضرت سردفتر اشرار اں
اہ کل گمراہاں فرقیاں تھیں وہدہ لائق سخت قہردی
راہ اوہناندیوں منگ پناہاں جنہاں دین گوایا
راہ اوہناندا اسدا سمجھن لائق ہرگز ناہی
بے بھانویں نبیاں ولیاں ول اوہ نسبت کرن زبانی
اجیہی گمراہی تھیں اہل ایماناں بچنا آیا
جو اسدے یاروں خون قلبدا کردا جوش عیاناں
اندروں باہر طرف غضب نوں آئے گھاہ بہانا
ایہہ وچہ تفسیر عزیزی نالے وچہ روحی بہاسے
حکمت دے اسباب تمام استھیں پہنچن ناہ مقصوداں
مقابلہ اسدا بوچہ خوشنودی ہے اللہ دی بھالی

اوّل ... السطح اول ... [illegible] ... الرسول ... الرحمٰن الرحیم من العبد الذلیل ... الحمد لله رب العالمین ... [illegible]

[illegible]

تے ہے تاثیر غضب دی لعنت ہور مذمت آئی منہ لا دو مقابلہ اسدے وچہ خوشنودی ہے الله دے بھائی

جو حکمت دی اسباب اسکارن رب تیار کریندا
تا توفیق الٰہوں ربدا شکر گذاری ہیندا

جو شکر گذار خدا دا اسدی نعمت رب ودھاوے
شکر انہیدا اثر ثنا ہور بخشش کرن بتاوے

جو راہ مطلب تیک پہنچاوے اوہ رستہ گمراہی
کدیں غفلت راہوں بندا پاوے گمراہی بدراہی

تے کدی ہووے گمراہی بار دوں غالبی نفس ہواؤں
جو دل اوپر نفسانی خواہشاں بیٹھن سخت بلاؤں

تے غلبہ ہوس نفس اس حد جو دلنگ ہووس اعمالوں
تے بدیاں دے وچہ خوش ہووس ول دیکھ عزیزی حالوں

ہے خوف وڈا وچہ ایس مرض جو رہسوس کجھ زمانہ
تا غلبہ نفس ہوا دا اسپر ہووے نال زیاناں

پھر اکھیاں اسدیاں اوپر آوے پردہ غضب الٰہی
کناں اوپر مہر غضب دی سنے نہ ویکھے واہی

مردہ ہووے دل اسدا وت سود نہوس قراتوں
نہ وعظ نصیحت تھیں کجھ اوسنوں ہووے فیض عیانوں

جیوں وچہ حدیث گناہ جد کردا مومن بندہ کاہی
تا دل اسدے اوپر کالا نقطہ پئے اک بہاہی

پس جے توبہ کرے گناہ تھیں اوبھڈی اوہ سیاہی
دل اسدا وت روشن تھیوے توبہ نال صفائی

جے توبہ کرے نہ اوس گناہوں ہور گناہ کماوی
تا اوہ سیاہی دل اوسدے پر چوڑی ہوندی جاوے

تا جو دل اسدا گھیرے اوہ ظلمات سیاہی
وچہ ہک حدیث قلب جد وگڑیا ہووے بدن تباہی

جد ایہہ حال گناہ مومن دا کیا فر حال کفاراں
ایہہ وچہ بستان جو نقل عزیزی اتھیں نقل اظہاراں

مغضوب مراد کفار جو حق نہیں کردے روگردانی
جو جان پچھان خدا دیاں حکماں کرن انکار شیطانی

یا قصدا کرن گناہ دے کم جو جیویں یہود دسائے
حق اونہاندے وچہ رب سچا وچہ قرآن بتائے

وَالَّذِینَ آتَیْنٰهُمُ الْکِتٰبَ حق یہوداں آخر آئیں
تے وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِی الْآخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ بتائیں

ضَالِّین مراد جو پیروی کردا اوڈکیاں اپنیاں بندی
جو رستہ باطل پکڑ کریہن چلے چال تہاندی

بابے سمجھے بیفکری تھیں گمراہی اینہاں پلی ہا
جیویں نصاریٰ حق تہاندے ایہہ آیت رب گھلی

بھی مغضوب جو ظاہر اعمالاں وچہ کرن خطائیں
تے اوہ فاسق لوک جو کردے ترک اعمال اصلاحیں

مغضوب گناہیں ضال جہال ایہہ بیضاوی فرماوے
جو رب پچھان نہ عمل کرے اوہ فاسق نام سداوے

تے اسپر غضب الٰہی ہے جس ربنوں ناہ پچھاتا
تے چنگے عمل کرے اوہ جاہل وچہ گمراہی پھاتا

وچہ خازن کیہا نہ مومن عاصی غضب خدا دا پاوے
اوہ کفاراں لاحق ہوسی باجھوں مومن ٹھاوے

مغضوب یہود ضالین نصاریٰ خازن وچہ فرمایا
اینویں وچہ معالم ہور مدارک مظہری پایا

بھی مغضوب جو بدعت والی بعضیاں قول بتایا
تے ضالین جو تارک سنت ناہ دل اسپر لایا

ع ۱۷ اَلَّذِینَ آتَیْنٰهُمُ الْکِتٰبَ یَعْرِفُوْنَهٗ کَمَا یَعْرِفُوْنَ اَبْنَآءَهُمْ وَاِنَّ فَرِیْقًا مِّنْهُمْ لَیَکْتُمُوْنَ الْحَقَّ وَهُمْ یَعْلَمُوْنَ [illegible]

وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهٗ فِی الْآخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ [illegible]

وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَکْتُمُوا الْحَقَّ وَاَنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ [illegible]

۱۲ تفسیری [illegible]

سچ نوں نال جھوٹھ دے اتے چھپاندے ہو تسیں سچ نوں نال جھوٹھ دے اتے چھپاندے ہو تسیں سچ نوں حالانکہ تسیں جاندے ہو ۱۲
(تفسیر عزیزی)

مسئلہ ضاد نوں ظ یا ذ پڑھنے تھیں نماز فاسد ہو جاندی ہے

نزدیک فقیہاں اہلحدیث سلف دیاں پڑھیاں ظاہر
تے پچھلے کہن نہ مفسد مگر جو معتبرات کتاباں
بھی ردالمختار جو شرح درالمختار دی آئی
وچہ اینہیں کتابیں قول سلف دا لکھیا من آوے
خصوصاً وچہ نماز جدی پچھ ہوسی بعد ایمانوں
تے وچہ خزانے اکمل قاضی ابو عاصم فرماوے
تے وچہ بزازیہ دے اسنوں بہتر قول الایا
ثابت ہویا ضاد نوں ظاہر پڑھے جے باہجہ لحاظاں
پس جو ضاد نوں ظا پڑھے ناہ اسدی مگر نمازاں
نبی ﷺ کہیا میں داکراں حق ضاد سندا جو آیا

ضاد نمائیں وچہ بہتیں وجہیں مفسد گندی ماہر
جیوں شرح کبیری منیہ شرح ہدایہ نقل صواباں
اسو چہ بھی ایہہ مفسد نالے ہور کتابیں بھائی
جو چاہے عمل کرن اس اُپر عمل احتیاط سو آوے
ایہہ ردالمختار عبارت سندا مطلب جانوں
جو قصداً او چہ نماز پڑھے اوہ صحیح نماز گنجاوے
فتوے دیون کارن چنگا ایہو قول وسایا
اوہ اپنی چوڑ نماز کرے بھی پچھلیاں چوڑ نمازاں
جو وچہ قرآن کہے خود راؤں قرات جوڑنیاں راہ
ہن بعضیاں چھوڑ حدیث نبیدی نواں طریق بنایا
صلی اللہ علیہ وسلم

فضائل سورہ فاتحہ

فاتحہ تائیں سبع مثانی پیغمبر ﷺ فرمایا
تے ابن عباسوں ایہہ روایت شاہ رسل فرماوے
بھی فاتحہ جیہی سورت کائی وچہ قرآن ایہائی
وچہ حدیث نبی ﷺ فرمایا عرش خزانیوں خالص
ہک ایہاں تھیں فاتحہ دوجی آیۃ الکرسی آئی
چوتھی کوثر سورہ بھی پھر شاہ رسل ﷺ فرمایا
تے جیکر فاتحہ وچہ ترازو رکھسن روز قیامت
ستت حصے ہو جاسی فاتحہ وزہ قرآنوں بھاری
تے دجی ہا کہیا و نور لیے تدہ جو کسے ہتھ نہ آئے

قرآن عظیم تے سورہ اعظم بھی حضرت تیں پایا
جو فاتحہ پڑھیاں جیہاں پاریاں قدر اجر تنہہ آوی
نہ وچہ توراہ نہ وچہ انجیل نہ وچہ زبور بتائی
ملیاں مینوں چیزاں چار جو نا ملیاں کسے ناتیں
آمن الرسول دو آیتاں آخر بقروں بھائی
جس سبھہ قرآن نہ کرے کفایت فاتحہ کرسی تمامی
تے دوجے پلے رکھن رہندا سب قرآن ہدایت
سبحان اللہ فاتحہ سندے فضل کہیا اظہاری
ہک آخر بقرہ دو آیت دوجی فاتحہ شان سوائے

جے فاتحہ نال اخلاص پڑھے ہر شے توں ہوسی حفاظت — مگراں موت جو اس تھیں ناہ کوئی رہیا جان سلامت
ہور ابو ہریرہ آکھے سیئوہم پاک نبی فرمایا صلے اللہ علیہ وسلم — رب کیہا نماز ونڈی میں وچ اپنے ہور عبد منایا جل جلالہٗ
ادھ میرا اتے ادھ بندیدا جو منگے سو پاوے نصف نصف — عالمین الگ پڑھے جاں بندہ تا رب ایہہ فرماوے
جو حمد ثنا تعریف میری ہن کیتی بندے میرے — جاں الرحمٰن الرحیم کہے فر کردا رب نکھیڑے
ہن بندے میری حمد کہی جاں یوم الدین الاوے — تا رب کہے ہن بندہ میتوں خاص بزرگ بتاوے
جاں نعبد نستعین پڑھے رب نصف کہے اس تائیں — میرے تے وچ بندے ہن جو منگے لوے اتھائیں
جاں پڑھے ولا الضالین تو ڈے رب آکھے بندیاں — جو بندہ میتھوں طلب کرے میں کرساں اوس عطائیں
تے فاتحہ کارن ہر بیماری ہی دوا فرمائی — لاعلاج ہووے جس مرض اس فاتحہ پڑھنی آئی
بعض مشائخ کہیا جو کوئی سورۃ فاتحہ پیارے — نال وصل بسم اللہ اسنوں پڑھے اکتالی واری
جس دکھ والے نوں دم کرسی دیوس رب شفائیں — ہے ایہہ عمل مجرب ڈاڈھا موں شک نہ پائیں
جو بسم اللہ دے نال پڑھے تس فجری وقت گرامی — سنت ہور فرض دے سنہ اکتالی واردا امی
جیکر اوہ محتاج ہووے تا دولتمند ہو جاندا — جیکر ہے مقروض تا اس تھیں اللہ قرض اٹھاندا
تے جیکر اوہ بیمار تا فضلوں پاوے ترت شفائیں — تے جیکر اوہ ضعیف ہووے رب جل جلالہٗ قوت کرے عطائیں
خاص الخاص جو درد اکھیاں تھیں پڑھ دم اس تینوں — خالص نیت تھیں تدصحت ہوسی اوس نصیبوں
ایہہ سر الٰہی اسراروں پر کوئی جانی نہ اس تائیں — پر توفیق دیوے جس تائیں حضرت اللہ سائیں جل جلالہٗ
تے ابن العربی کہے جو جسنوں حاجت ہووے کوئی — مغرب وقت پڑھے پھر فاتحہ اس ترتیبوں سوئی
فرض سنت مغرب تھیں پچھے اوپر اوسے جائی — چالی وار پڑھے اس جاؤں ہلے مول نہ بھائی
پھیر مراد اپنی تھیں ہووے اللہ پیش سوالی — پر جو اس دی حاجت پوری کرسی رب جل جلالہٗ متعالی
بہت خواص فضائل اس دے کیہڑے عبد سنائے — عمراں مکن ختم نہ ہوون اس دے فضل جو آئے

اختلاف پڑھنے فاتحہ دا وچہ نماز دے آیا فرض ہے یا واجب

اس مسئلے وچہ اہل علم دے اختلاف لیاون — شافعی مالک احمد فاتحہ پڑھنی فرض بتاون
عبادہ بن صامت تھیں انہاں دلیل حدیث لیائی — جو فاتحہ باجھ نماز نہ ہووے شاہ رسل فرمائی صلے اللہ علیہ وسلم
ہور ابو ہریرہ یوں کریں روایت حضرت صلے اللہ علیہ وسلم تو دوم دی — جو فاتحہ پڑھے نہ وچہ نماز نماز اس ناقص آوے

[illegible]

[illegible]

مگر امام یا تنہا شافعیؒ فاتحہ فرض تباوے
ابن ماجہ ہور نسائی بوداؤد روایت لیائے
امام نہ کیتا جاندا اگراں کارن اُس اطاعت
جاں تکبیر امام کہے پس تسیں بھی نال الاؤ
جو چپ ہو سنن قراءت اوسدی ایہ فرما نبردای
ایہ نزاع ہے نال امام تے طمع کرن پریشانی
کہن شیخین کراہت فاتحہ مگر امام قراءت
تے مثل شیخین امام محمد وچہ تصنیف تباوی
وِیہ ماخذ ہو قول ابی حنیفہ ہے کہے امام محمد
وچہ منع قراءت فرمایاں اُس بہت آثار اخباراں
فاسد اُس نماز جو پڑھدا اگر امام قراءت
ہے احتیاط عمل وچہ پکڑن اوہ دلیل پیارے
فر وچ حدیث امام ہے جکارن نبی کہسوائی
بخاری مسلم باہجہ محدث کل اس کرن روایت
حدیث جو فاتحہ باہجہ نماز نہ شافعیؒ آکھن بھائی
جیویں وچ حدیث دوجے ظاہر لفظ خداج وسایا
جویں لَا صَلٰوۃَ لِجَارِ الْمَسْجِدِ اِلَّا فِی الْمَسْجِدِ فرمایا
یعنے ناقص اوہاں نماز جو مسجد پاس وسندے
کہے سفیان جو پڑھے ہکلا اوس نماز نہ کائی
ناہیں فاتحہ ابو حنیفہؒ واجب ہے فرمائی
تے شیخ الاسلام نے اندر شرح بخاری صاف کہیوی
تے ایہہ حدیث روایت کروہ اہلحدیث اکابر
امام محمدؒ وچہ مؤطا خلف امام قراءت
ابن عمرؓ تے ابن مسعودؓ ہور جابر کنوں لیاوی

تے ابو حنیفہؒ مگر امام کراہت پڑھن تباوے
جو ابو ہریرہؓ آکھے حضرت شاہ رسل فرمائے
ہے اگے ہویا امام تاں چاہیے پچھلیاں کرن متابعت
جاں پڑھے قراءت چپ ہو تسیں سنیے چت لگاؤ
تے نال امام قراءت پڑھین مخالفت ایہی بھاری
وقت بلند یا ہولی ناہیں روا قراءت جانی
تے ابن ہمام کہے تحریمی جہت وعید روایت
عبارتاں اسدیاں دیکھ صریح جو وچہ آثار لیاوی
وچہ مؤطا ویکھ تے حاشیہ اس تعلیق ممجد
جنہوں شک مؤطا دیکھے ضد نہ کرنی یاراں
جماعت اصحاباں تھیں کری محمد نقل روایت
جو بہت قوی دلائل تہیں اوہ لائق عمل سوہی
پس امام دی قراءت مقتدیاں دی قراءت ہوئی
وچہ اشعۃ اللمعات محدث عبد الحق درایت
اوس مراد نماز نہ کامل ناقص بن اوس آئی
خداج دے معنے ناقص یعنے نقص نماز بتایا
نہ مسجد باہجہ نماز روا جو مسجد کول ہمسایہ
تے فرض پڑھن وچہ گھر دے تا اوہ کامل حضرت
اوہ اس حدیث ارادی جس اَحَدِیْثُ قید لگائی
جو پڑھے ہکلا یا جو کرے امامت اس حق آئی
جو قراءت کرے امام ہے قراءت مقتدیاں دی
مسند اربعہ والے بھی جو انہاں باہجہ اور
وچہ اُچی وقت یا ہولی ہر جا کرد ابند رفاقت
کئی طریقیاں نال عمر فاروق کنوں بھی آوے

سلہ وعن ابی ہریرۃ رضی اللہ عنہ قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم انما جعل الامام لیؤتم بہ فاذا کبر فکبروا واذا قرء فانصتوا رواہ ابو داود ونسائی وابن ماجۃ ... سلہ اے وجہ حدیث الی آخرہ من کان لہ ...

[illegible]

وہ نفی جیسی دی جبطرح فرمایا لا صلوۃ لجار المسجد الا فی المسجد یعنی کہ نفی جیس دی ہووے تا مسجد دے ہمسائے نماز وچہ گھر دی ناجائز ہوندی جو اس حدیث وچہ

زیدبن ثابت بھی ہور سعد جو ابی وقاص دا جایا
عبداللہ بن شداد کنوں کہہ گئیے ہی امامت
پس اک شخص اشارت اسنوں کیتی نال اکھیندے
اس بعد سلام کہیا توں مینوں کیوں کیتی سی اشارت
پس ہندا جانم ایہہ جو پڑھیں قرات مگر نبی دے
جو جد ا ہووے امام امام دی قرات اوس کفایت
شعبی آکھے پایوم ستر اصحاباں دے تائیں
بھی وچہ عدم قرات کردے چارے یار روایت
تے وچہ ہدایہ عدم قرات پر اجماع اصحاباں
وچہ مسند اربعہ باجہ انہاں لوبنہ ہور محدث لیائے
جو لکھوی کہیا محمد فاتحہ پڑھنی نیک بتائی
ایہہ قول محمد وچہ ہدایہ لکھیا ناہ وسایا
ایہہ نال قرآن ثبوت جو فاتحہ مگر امام نہ آئی
شاید رحمت کیتے جاؤ کنوں کلام الٰہی
فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ ایہہ وچ آیت آئی
تے ابن عباس کہے ایہہ آیت وچہ نماز اہالی
روایت ہک نماز نہ اسدی پڑھے جو مگر امامے
پس اسدی ہنیں نماز مگر جو خلف امام اہالی
سعد کہے میں بھاوی انگیاری منہ اسدے پاواں
عمر کہے میں بھاوے پتھر منہ اسدے وچہ ڈالاں
ہن ایہہ حدیثاں آیت نال موافق ہوباں سبھے
وچہ پڑھنے مگر امام انہاں تھیں سخت وعید لیایا
وقت عصر پس مگر نبید ے پڑھی ہک شخص قرات
جو اسدے پاس نمازی آہا وچہ شرح فرمیندے
آکھیوس تیری اگی آہے حضرت ختم رسالت
تاں سن بات انہاں فرماندی حضرت رکھ عقیدے
سالم بن عبداللہ تھیں پھر اینویں کرن روایت
جو فاتحہ مگر امام نہ پڑھدے شرح بخاریوں پائیں
تے ہور اصحاب کبار جو باجھ انہاندے اہلحدیث
وچہ جامع الاصول مشکوٰۃ اندر بھی عدم جواز جوابا
تے کتب فقہ دا انت نہ کوئی ہر یک بند کرائے
وچہ ہدایہ مگر امام اوس کولوں گل ہٹائی
ایہہ لکھوی جھوٹھی تہمت دیکھ لوکاں اوہ جبر پایا
رب کہیا قرآن جا پڑھیا جاوے سنوں کلام خدائی
حدیث احاد مقدم ناہیں اوپر نص گواہی
پڑھو قرآن کنوں جو سوکھا سمجھ کلام صفائی
اینویں لکھیا وچہ مدارک دیکھیں نال صفائی
بھی حضرت کہیا پڑھی جس رکعت فاتحہ باجھ گرامی
جو فاتحہ باجھ نماز نہیں ایہہ انہاں جواب صفائی
جو مگر امام قرات پڑھے موطا تھیں سمجھاواں
جو فاتحہ مگر امام پڑھے گے نال افسوس کماواں
تے شافعیاں دل اس دعوے اوپر ناہ کوئی آیت لبھی

تے فاقرؤوا ما تیسر تھیں جو دعوے ثابت کردے
اتے حدیث موافق ہوئی آیت نال پیارے
تے وچہ روفی ہیٹھ اس آیت ہے تفسیر بتائی
اینویں وچہ مدارک ہور حسینی وچہ وساوے
جو امر وجوب تے کرے دلالت فائدہ ویکھ اصولوں
وچہ احمدی مقتدیاں نوں چھوڑن فرض قراۃ آئی
جو جداں قرآن پڑھیوے وچہ نمازیا وکھ نمازوں
ایہہ روا اس ہندا ید اجس پڑھنے پڑھی قراۃ آہی
جو جداں قرآں پڑھیوے چپ ہوسنیو اسد تاثیر
تے بعض کہن وچہ خطبے لاکن بہت صحیح ایہ بھائی
جویں مدارک احمدی بیضاوی کشاف الایا
تے لکھوی وچہ تفسیر محمدی اینویں آکھ سناوی
تے جداں قرآن پڑھیوی اسول کن دھر تو چپ کریو
ابن مسعود سنے کئی مگر امام قراۃ پڑھدے
بھی ابن عباس بتاوے اینویں ویکھ عباسیوں بھائی
وچہ جلالین ہور خازن اینویں وچہ روفی لیایا
اس آیت نال حدیث موافق کروے اہل سنارے
پس امذہباں کم دہوکھے بازی راہوں ہجر ہٹاون
اس پاسے کل حنفی مذہب عمل کما وتوالے
دہوکھے نال عواماں حنفی مذہب کنوں ہٹاون

سبہ قرآن شمول اسوچہ نہ صرف الحمد جو پڑھدی
جو واذا قرئ القرآن آیت آخر تیک سوہاوی
جاں پڑھے امام تا چپ ہو سنو نہ کرو شراکت کائی
جاں پڑھے امام تا مقتدیاں نوں واجب چپ ہاوی
لے وچہ مدارک ایہا قول اصح ظاہر مقبولوں
جو امر خدا نے کیتا سن تے چپ رہن وچہ بھائی
تے اکثر عالم وکھ نماز نہ واجب کہن نیازوں
وچہ نماز نہی وے مگر تا کھلیا حکم الٰہی
شائد او پر تساوے رحمت پاوے اللہ سائیں
وچہ خطبے ہور نماز دوہاں حق اینا نازل آئی
تے قرات امام ہر مقتدیاں دی وچہ ہدائے پایا
سورۃ اعراف دی آخر ظاہر لکھیا صاف وساوی
تا تساں اپر رحمت ہووی رحمت ربدیوں تریو
کھیوس جو پڑھے امام سنواس چپ کرکے کن ہر دو تے
وچہ خازن ایہ مقتدیاں حق سنن قراۃ آئی
بھی وچہ ہور تفاسیراندے جنہاں انت نہ آیا
تے اوہ شافعی دا قول جو لکھوی احمد کنوں گزارے
تے وچہ اس ملک نہ شافعی کوئی جو ایہہ عمل کماون
تے بدفرقے ہور اکثر جنہاں وچوں ایہ منہ کالے
کوڑے مسلے کرکے احمق جہلا واں پھسلاوں

فصل در بیان آمین

مقتدی کارن قاری بعد الحمد آمین پکارے
معنے اسدا یا رب سن لئے کریں قبول دعائیں
تے بعضے کہن ایہ اسم خدا دا اکنوں اسماء آہی
ہک آکھن ایہ خاتم فاتحہ جاں الحمد مکاوے
تے ابی ہریرہ تھیں وچہ خازن شہ رسل فرمائے

مدالف دی پچھے ہور مخفف میم گذارے
تے ابن عباس کہے تس معنے اینویں کریا سائیں
تے بعضے کہن لفظ سریانی دیکھ ردفیوں بھائی
عبرانی ہووے آمین سندی جویں نامیاں چھیکڑ آوی
امام جدوں آمین کہے تساں نال الاون آئی

نہ کرن اصرار گناہاں اوپر ایہہ بھی تقوے آیا ‏| تے گلاں بیہودہ تھیں بچنا ایہہ بھی تقوے پایا

الَّذِیْنَ یُؤْمِنُوْنَ بِالْغَیْبِ وَیُقِیْمُوْنَ الصَّلٰوۃَ

وہ جو ایمان لاتے ہیں بن دیکھے اور قائم رکھتے ہیں نماز کو

جو دسے ہوئے غیب نبیدے منن دلوں بجانوں
صلے اللہ علیہ وسلم
دلوں زباناں منن ہے ایمان جو حضرت آندا
صلے اللہ علیہ وسلم
وچہ مدارک عمل نہ داخل وچہ ایمان پچھانونا
صرف اقرار اعتبار نہیں جے دل تصدیق نہ بھردا
وقت ضرورت رہ جے موہنوں ناہ اقرار لیاوی
تے اینویں وچہ عزیزی نیکی بدی نہ جز ایمانے
دو جا مسئلہ عمل نہ داخل وچہ ایمان اعمالوں
جو آکھن ودھے ایمان اس معنے وچہ عزیزی لیا وے
قوت اپنیوں ایمان پاوے شان کمال اُچیرے
تا اول اسنوں حاصل ہوندا شرح صدر انوار ول
تے رتبہ ہر شے دا وچہ جا ہک اسدی خوب پچھانے
مجمل ہور مفصل تا سب اسپر ظاہر تھیوے
تے شرح صدر رے قدرا وسدا اول خوش اُٹھا وی اوہ پھیر
وچہ اس حال انوار اخلاق اس ہوون جو ہٹ جنگرے
اوہ مجاہون اکٹھے ملکر نال انوار عرفانی
وچہ کالیاں راتاں ظلمت بھریاں خوب لگی روشنائی
نُوْرُھُمْ یَسْعٰی بَیْنَ اَیْدِیْھِمْ وَبِاَیْمَانِھِمْ وچہ ہورس جا فرمایا
تے اینویں ضعف ایمان ہووی جو ہک گناہ کماوے
جے توبہ کرے تا دور ہووس جے ہور کرے برائی
جاں دل کالا ہووس گناہوں ضعف پیا ایمانے
نہ ودھے گھٹے ایمان ولیکن کامل نیک اعمالوں
نہ جز ایمان اعمال بتائے اہلسنت سرداران
پھیر وچہ سواد اعظم دے مسئلہ واضح کر سمجھایا
ہزار زنا کرے یا دہ سے مومن ناحق مارے

بھی اوہ ادا نماز کریندے پاون نور ایمانوں
تے وچہ ایمان اعمال نہ داخل مظہری وچہ بتاندا
اینویں اندر کتب عقائد مسئلہ واضح جانو
بھی تصدیق نہ نری مینوں جے اقرار نہ کردا
ایہہ پانی پت دا قاضی مظہری وچہ تفسیر الاوی
تے وچہ عقاید محمدی اینویں لکھوی لکھ دسیانے
تے بد اعمالوں ضعف ہووی تس ودھی گھٹو احوالوں
جاں ہوون دم صحابہ تا نور ایمان ودھے فرماوی
پھر جوڑا ہوتس نور جوارح تے کل فوقاں گھیرے
حقیقت کل اشیا غیوب الغیب اس ہون اظہاروں
تے سچا جانے نبیاں بھی جو دسیا اوہناں عیانے
علیہم الصلوٰۃ والسلام
نال اندازے نور ایماں جو روشن رب فرمیوی
تا امر نواہی ربدی اندر تابعدار ہو جاوے
بھی چنگے اعمال اتے ملکات حمیدہ چھیڑے
وچہ طبع حیوانی شہوانی رل نور کرن ارزانی
ایہناں معنیاں نال ایمان ودھن وچہ اشارت آئی
تے نُوْرٌ عَلٰی نُوْرٍ یَھْدِی اللّٰہُ لِنُوْرِہٖ مَنْ یَّشَآءُ ہے ہی صحیح آیا
تا ہک نقطے کالا اسدے دل اوپر پے جاوی
تا ہک نقطہ ہور پوس دل بھر دا کل سیاہی
تا دل تے بہار پوس ناہ کرن اس اثر آیات ربانی
تے بد اعمالوں ضعف ہووی پس ودھی گھٹی احوالوں
تاں اینویں فقہ اکبر وچہ مسئلہ لکھیا جیوں ٹکڑا ارال
نہ اہل قبلہ کوئی نال گناہ دے کافر ہوندا آیا
یا ہزار ہیوے اوہ حمزہ حکم کفر تس بیارے

صہ ۱
نور اوہناندا دور دا وڈا بھاگے اتے ایہناندے اتے دواسے ایہناندے
صہ ۲
روشنی اوہناں نوں اوپر روشنی دے راہ وکھاندا ہاسے اللہ تعالیٰ طرف نور اپنے دی جیہوں چاہندا ہے
صہ ۳
اتے وچہ کیوجہ طرف اللہ تعالیٰ دی ساری ایسے ایمان دی والیوں یعنی حضرت آدم علیہ السلام نوں بعد پہل سکھانے اس درخت دے کاصیر فرمایا پھیر توبہ جیہڑے وی قبول کیتے بیشک ہے وہ فرمایا
۱۲

جے نیک اعمال کرے سب کافر مومن ہوسی ناہیں
نہ جد لگ کفر کرے رب نال نہ تد لگ کافر آوے
تے فسق فجوروں توبہ کرن نتاوے اللہ سائیں
کہیا اہل ایماناں توبہ کردے نہ اہل کفر فرمایا
بھی وچ بہشت جاں آدم تائیں بخشیاں اللہ جائیں
نے حضرت آدم علیہ السلام جاں اس کھوں پھل کھایا
بھی ہاروت ماروت جاں پیتی خمر تے قتل زنا بھی
ناکوئی کافر ہویا نہ کسے کفر خدا فرمایا
حضرت کہیا نہ اہل قبلہ نوں کافر آکھے کائی
جاں اہل قبلہ تھیں مرے کوئی تس پڑھو نماز جنازہ
تے غائب ہے اوہ چیز ہووے وچ جسدی لوڑ دلیلاں
تے بنیاں من فرض اگرچہ غیب ایہ ظاہر دِسدی
ابن مسعود تے ابن عباس کہن غائب تن چیزاں
تے اکھیاں تھیں جو ہے پوشیدہ ذات صفات الٰہی
پلصراط ہور نکر عملاں اتے عذاب قبر دا
غائب کنوں مراد خدا جو ڈٹھے باہجھ منتو
پر جہت کمال لطافت ساڈیاں نظر انوچہ نہ آوے
نصیب کدوں ایہ ساڈے جو تدہ کریئے اسیں نظارے
لَا تُدْرِكُهُ الْاَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْاَبْصَارَ جو خود مولا
ایمان شہودی دے اسیں بھاویں قائل بیشک بھائی
نہ اکھیں ویکھ سکن اس پل وچہ فہم خیال نہ آوے
بزار ابویعلیٰ ہور حاکم عمروں کرن روایت

یا مومن سب کرے برایاں کافر ہوسی ناہیں
جو اہل ایماناں توبہ کارن حکم خداوند بھاوے
جے نال گناہ اوہ کافر ہوندے مومن کہندا ناہیں
وَتُوبُوا اِلَى اللّٰهِ جَمِيْعًا اَيُّهَا الْمُؤْمِنُوْنَ ارشاد سنایا
نے حکم کیتا آدم نوں ایس درخت قریب نہ جائیں
وَعَصٰى اٰدَمُ رَبَّهٗ فَغَوٰى تا رب اوسنوں فرمایا
جھلیا اوہناں عذاب جو دنیا پر آخر تا بھی
جے ترک اعمال کفر تا حائض نفسا کفر لگایا
نہ کہو منافق مشرک سو ہو حال اہناں طرف الٰہی
آخر تاک حدیث سواد اعظم وچہ کرے آوازہ
نے جس شے وچہ ناہ لوڑ دلیل اس ظاہر کہیا جلیلاں
پیغمبری تہاں غائب معجزے باہجھ نا ظاہر تھیندی
جنت دوزخ روز قیامت بعضے کرن تمیزاں
جنت دوزخ روز قیامت ہور فرشتے بھائی
ایہہ پانی پت دا قاضی مظہر ید لویچ خبراں کروا
احاطہ قرب معیت اسدا اہناں نوں ثابت تھیوے
کیا طاقت اس حادث نظر جو رب قدیم نوں ڈٹھے
پہر پردے وچوں ہے توں کدی دکھا جلوہ اک پیارے
ناہ تسیں اسنوں ویکھو تے اوہ ربنا نوں یا دے
پہرے ہیرے اُس ذات کنوں شہود مشاہدے آئی
برتر ذات معلیٰ کیونکر اندر ذہن سماوے
عمر کہیا میں یکدن سال وچہ خدمت بحرہدایت

مثنوی [illegible]

[illegible]

تا یاراں نوں فرمایا افضل کنہاں ایمان تہاڈا وے
تا یاراں کہیا ایمان فرشتیاں افضل حضرت پاؤ
فرمایا ایمان کنوں انہاں مانع چیز نہ کائی
جو قربت عزت نزد خدا (جل جلالہ) انہاں جیہی تساں پر ناہی
پھر عرض کیتی ایمان رسولاں تا حضرت (صلے اللہ علیہ وسلم) فرمایا
انہاں نال نبوت خاص کیتا رب وڈا اقرب ودھایا
فرمایا ایمان تہاں ہی رکھدا کیا وڈیائی
جوڑہ کرنیاں وی ہمراہ انہاں سبھی گل پھبیائی
پھر یاراں عرض کیتی فرماؤ تا حضرت (صلے اللہ علیہ وسلم) فرمائے
ایمان تہاندا افضل جو اجے پشت پواندی آئے
بعد میرے اوہ پیدا ہون ایمان میری پر لیاسن
ڈٹھے میرے باجھ او پر چند ورقیاں عمل کماسن
یعنی کجھ سیاہ اوراق ہوئے تہاں نظری آون
سو نال قوت ایمان بیچارے اُس پر عمل کماون
سو ایہ گروہ ایمان جنہاندا افضل نبی (صلے اللہ علیہ وسلم) بتایا
ایہ وچ رؤفی رافت لکھیا جو مذکور دسایا
تے قائم کرن نماز ہمیشہ وقت اُپر ہر روے
فرض واجب ہور سنت استحباب رعایت کردے
پاکی جامہ جا ہور بدن تے منہ قبلے ول لیاون
ستر عورت ہور نیت کرنی ایہ سبھ شرطاں آون
کریں عبادت رب دی جیں توں ویکھیں خالق تائیں
جے توں نہ ویکھیں تاں توں جان جو ویکھے مینوں سائیں
تے صلوا کما رایتمونی اصلی شاہ رسل فرمایا
پڑھو نماز جویں تساں مینوں پڑھدیاں ویکھیا پایا
تکبیر تحریمہ معنے چھوڑن ہر شے غیر خدا نوں
توں پڑھیں نماز اتے دل ول غیراں پوجیں حرص ہوا نوں
اَفَرَاَیْتَ مَنِ اتَّخَذَ اِلٰهَهٗ هَوٰهُ جس پکڑیا رب ہوا نوں
غیر خدا اوس پوجا کیتی کیتس شرک بلا نوں
عبادت خالص کان خدا (جل جلالہ) جو دہندیاں حکم سنایا
فر طمع ریا دی طاعت کر کیوں غضب خدا سر چایا
تیر لگا تن علی نہ نکلیا یاراں عقل دوڑائے
جاں وچ نماز علی (رضی اللہ عنہ) تا کڈھیا چیر بدن اوس جائے
ہو کیا خون مصلے پر جاں علی فراغ نمازوں ہوئے
پچھیا خون کیہا ایتھ آیا یاراں دسیا رازوں
شاہ علی (رضی اللہ عنہ) فرمایا مینوں ہرگز خبر نہ کائی
جو کس ویلے تساں تیر نکالیا وچ نماز کیا ہی

وَمِمَّا رَزَقْنٰهُمْ يُنْفِقُوْنَ ۝ وَالَّذِيْنَ يُؤْمِنُوْنَ بِمَا اُنْزِلَ اِلَيْكَ

اور اس چیز سے کہ دی ہم نے اونکو خرچ کرتے ہیں — اور جو لوگ ایمان لاتے ہیں ساتھ اس چیز کے کہ اُتاری گئی طرف تیری

وَمَا اُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ ۚ وَبِالْاٰخِرَةِ هُمْ يُوْقِنُوْنَ ۝

اور جو کچھ اوتارا گیا پہلے تجھ سے — اور ساتھ آخرت کے وہ یقین رکھتے ہیں۔

تے خرچ کرن اس چیزوں جو اساں دتا رزق انہاں نوں
تے من دے ہن اوہ لوگ جو تیں ول نازل رب (جل جلالہ) جو فرمایا
تے من جو کجھ پہلے تیرے نبیاں ول آیا
تے روز قیامت نال انہاں دے پکّ یقین ٹھہرایا

[illegible]

۱۲ حلوائی عفی عنہ

تے جس شے تھیں کجھ نفع اُٹھائیو اوہ شے رزق پہائی
مال اولاد تے رزق لغت وچہ حظ نصیب کہائی

تے اس مالوں پھیر کرن تصدق طاعت وچ آلٰہی
ایہ خرچ کرن وچہ داخل ہے جتہ واجب خرچ ہوائی

مثل زکوٰۃ تہور نذر تے کرنا خرچ نفس پر آوے
تے نفقہ دیون اس جس تائیں دینا واجب پاوے

تے خرچن وچہ جہاد جہاں اسجا خرچن واجب آوے
تے خرچ کرن وچہ استحباب اوہ صدقہ نفل سداوے

تے وچہ غمخواری اہل ایماناں خرچ کرن اموالاں
ایہ سب خرچ اوہیں جنہاندی ہوئی صفت کمالاں

تے کرن اسراف اندر انفاقاں ہویا منہیا توں
ایہ خازن اندر محی السنۃ لکھدا نیک صفاتوں

تے من دے اوہ قرآن جو تیرے اوپر اساں اُتاریا
تے من دے اوہ کتاباں ہور صحیفے نبیاں پیاریا

جو پہلے تھیں مثل انجیل توریت زبور اوتارے
فرض ایمان اوپر سبہناندے سخن جو ربّدے سارے

تے روز قیامت نوں اوہ من نال یقین صفائی
دنیا کولوں دور ہوون تھیں نام آخرت بھائی

ایہ آیت حق تہناں جو اہل کتابوں مومن ہوئے
تے پہلے حق بعلم جو مشرک کر تصدیق کہلوئے

أُولَٰئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ ۖ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ○

یہ لوگ اوپر ہدایت کے ہیں پروردگار اپنے سے اور یہ لوگ وہی ہیں چھٹکارا پانے والے

اینہاں رب تھیں ملی ہدایت اوہا لوک بچے عذابوں
ایہ پنج آیت مومناندے حق آئیاں ہیں جنابوں

اوہو استقامت اوپر معنے کرن ھدا دا
مفلحون جو دوزخ تھیں بچ پان بہشت خدادا

بقا فلاح دا معنے رہنا وچہ نعیم مداماں
بھی قطع کرن اس معنے ہور مراد پاون تاماں

ست آیتاں الحمد تے چار ایہ کل تیہتری فرماون
برکات اینہاں مشہور تمام عزیزی وچہ فرماون

جو نیندر کنوں پڑھے اوہ آیت بقر کنوں فرماندی
اس قرآن نہ بھلے ہرگز ابن مسعود دوں پاندی

چار اول دیاں اٹھتاں کرسی دو اس بعد بتایاں
تن آیتاں آخر بقر عزیزی وچہ ایہ نقلاں آیاں

طبرانی بیہقی ابن عمر دوں وچہ شعب الایمان لیائی
جو ابن عمر کہے سنیوم حضرت شاہ رسل فرمائے

جاں کوئی مرے تساں تھیں تاں تیں چھوڑو وچہ گھر کے
بلکہ اسنوں جلدی جا دفناؤ وچہ قبر کے

وچہ قبر سرہانے میت اول بقر پڑھے استادہ
تے پیرانوں میت دے آخر بقر آیاتہ افادہ

بھی وچہ عزیزی عبداللہ بن عمر دوں ایہ روایت
جو تیسری آیت پڑھے اوہ چور درندیوں ہٹی

جاں حال بیان ہویا پنج تول جو شامل وچہ اتقا دے
جو نال قرآن ہدایت جہناں فائدے لین زیادے

بعد انہاں دوہاں شقیاں اندر حال بتاوے تا
ایہ سبب جو ایہ دو فرشتے فائدہ ناہ اوٹھاون
تے وچہ ہدایت قرآنی کجھ نقص قصور نہ آیا
ایہ چار آیتاں حق اہل ایماناں دو وچہ حال کفاراں

کارن دلداری محبوب اپنے دی رب فرماوے
باطل استعداد وفساد ہوروچہ پیدایش لیاون
نہ وچہ تیری تبلیغ ڈراون پیار یا دوس دسایا
تے تیراں آیتاں حق وچہ اہل نفاق اگے اظہار

اِنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا سَوَآءٌ عَلَيْهِمْ ءَاَنْذَرْتَهُمْ اَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُوْنَ ۝

تحقیق جو لوگ کہ کافر ہوئے برابر ہے اوپر اون کے کیا ڈرایا تو نے اون کو یا نہ ڈرایا تو نے ان کو نہ ایمان لاوینگے

بیشک جیہڑے کافر ہوئے اوپر تہاں برابر
یعنے کفر انکار شرع وچہ حق چھپاون نالے
شب نوں کافر کہن عرب جو کجدی نال اندھیرے
جیہڑے خدا نوں دلوں منّاون منکر ہون زباں نوں
تے کفر عناد خدا نوں دلوں زباں نوں حق چھپاون
امیہ بن صلت ہورا بیطالب دووں تابلے
تے کفر نفاق زبانی من دلوں یقین نہ لیاون
جو کرے انکار خدا دا یا انکار نبوت حضرت
یا کسے نبید امنکر ہووں پس اوہ کفر عقیدہ
نہ رب کدے اوس بخشے ایہ حق اہل شرع عربانہ
اندر معنے خبر سناون ہور ڈراون میاں
ثابت ہوئی اوپر اوہناں بات عذاب الٰہی

ڈرائیں خواہ نا ڈرائیں پھیر بھی رہسن نابر
تے پردہ پاون ہور لوکاں اندر لغت کماے
تے رب نوں مطلق ناہ پچھان ہے انکار
مثل کفر ابلیس جو جان کراہن اہل نہ یاون
تے دین اوسوچہ نہ داخل ہون امیہ و انگ سمجھاون
جو دین نبی حق جان کراہن دور دوراڈے آئے
ایہ اقسام کفر دے چار انہاں حاصل آکھ سناون
یا انکار اسچیز جو رب تھیں لیا ندے ختم رسالت
اوہ کافر جد مرسی دوزخ گھر ہے اوس شقید
تے بعض کہن ایہ حق ہووے دا خازنوچہ فرماندے
ہے منذر ہووے معلم کل معلم منذر ناہیں
وچہ علم ازل دے آہا اوہ نہ مومن ہوسن وی

خَتَمَ اللّٰهُ عَلٰى قُلُوْبِهِمْ وَعَلٰى سَمْعِهِمْ وَعَلٰى اَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ وَّلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيْمٌ

مہر کی اللہ نے اوپر دلوں اونکے کے اور اوپر کانوں اونکے کے اور اوپر آنکھوں اونکی کے پردہ اور واسطے اونکے عذاب ہے بڑا

رب دلاں انہاں تے مُہرے لائے سمجھن ڈل نہ آون
نالے اوپر کناں اکھیاں انہاں پردہ آیا
تے آکھن اہلسنت جو مہر کیتی رب دلیں کفاراں

کفر اندر ثابت قائم رہ کر اپنیاں عمر وجاون
وڈا عذاب انہاں پر ہوسی وچہ دم دون سوایا
اوہ اس کارن جو ہے علم ازل وچہ سی اظہار

[illegible]

تے خاص کیتا دل کارن مہر جو جاہک فہم اہیائی
نا ذوق الہام نے کشف ہووس ہور نشان خدا دی
نا باہروں اندر چیز وڑے نہ اندروں باہر آوے
نہ دلیں تنہاندے وڑسے ہدایت ناحق ول اوہ آون
جے آکھن مہر کیتی رب اوپر کفر دوام تنہاندے
کہہ اول مہر نہ کروا اللہ جل جلالہ باہجہ انکار کمائے
جو سمع بصر ادراک دتا جل جلالہ تا سوچ سنے نفع برائی
اِنَّا هَدَيْنٰهُ السَّبِيْلَ اِمَّا شَاكِرًا وَّاِمَّا كَفُوْرًا وچہ قرآن تمایا
باغ جویں کسے شاہ دا تے اس کیتا حکم غلاماں
پھر کبھی دل جو پھل نہ سونگھو۔ توڑیاں رنج اٹھا سو
دوہاں پاسیاں ندی اس ظاہر کر تعریف شمار رہی
پھر جس منیا حکم شہنشاہ دا اوہ راضی خود سو کھا
نہ ایہہ تس عذر قبول جو اسنوں کا سب رب بنایا

تے وچہ عزیزی دل اوپر جاں ہوئی مہر الٰہی جل جلالہ
ناہ اس اوپر کفایت بلکہ لکس دل نے زیادے
مہر کرن جس چیز اسدا ایہہ حال بیان الادے
نہ کن اونہاندے حق سنن تا اوہ حقیقوں پاون
پھیر عذاب کرے کیوں اللہ جل جلالہ رہیا نہ وس انہاندی
جاں ضد انکار کیتا تد اللہ جل جلالہ مہر غضبدی لائے
بھی اختیار دتا رب تدے عذاب ثواب اہیا لی
اساں دوویں راہ دکھلائے چلو جتھول دل تساں آیا
جاؤ وچہ اس باغ جو پھل خوش سنگھو اوس تمامی
تے سبھے ول جو پھل اوہ ورتو بیشک خوشیاں پا سو
ایویں دنیا باغ اس اندر خلقت رب اوتاری
جس حکم عدولی کیتی شاہ دی شاہ غصے خود اوکھا
نال اختیار انہاں کفر کمایا رب نوں دوش نہ آیا

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَّقُوْلُ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَبِالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِيْنَ

اور بعضے لوگوں میں سے وہ ہے کہ کہتے ہے ایمان لائے ہم ساتھ اللہ کے اور ساتھ دن پچھلے کے اور نہیں وہ ایمان لانے والے

بعض انہاندے کہندے منیاں اساں خدا جل جلالہ دے تائیں
اہل نفاق اگرچہ مومناں نال رکھن ورتارا
ذکر منافقاں اس آیت تھیں توڑ رکوع تائیں

تے نالے روز قیامت منیا پر اوہ مومن ناہیں
پر روز قیامت دوزخ جاسن نال کفار اکٹھا
نہ دوزخ تھیں اوہ باہر آسن چکھسن نت سزائیں

يُخٰدِعُوْنَ اللّٰهَ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا ۚ وَمَا يَخْدَعُوْنَ اِلَّآ اَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُوْنَ ۝

فریب دیتے ہیں اللہ کو اور اون لوگوں کو کہ ایمان لائے ہیں اور نہیں فریب دیتے مگر جانوں اپنی کو اور نہیں سمجھتے

اوہ دھوکھا دیون رب جل جلالہ دے تائیں اہل ایماناں نالے
ظاہر کہن اصحاباں نوں اسیں ہاں ایمان لیائی

نے تہیں اوہ دھوکھا بن خود نقصان نہ سمجھن حالے
ایہہ نال فریب اقرار زبانی دلوں نہ مومن آئے

[illegible]

اوہ کلمہ پڑھدے ڈر تلواروں کارن جان بچاون
خدعِ لغت مکر حیلہ وچہ لغت جو عیب فریب چھپاوے
پر رب شرکت تھیں پاک مخادعہ فعل واحد اتھ آوے
جویں عَفَاكَ اللّٰهُ وَطَارَقْتِ النَّعْلِ ہویا اتھا پیارے
خداع وچہ ذکر کیتا رب اپنا مگر مراد پیغمبر
جو کرن گمان منافق نبی اساڈا حال نجانے

تے دلو چہ کفر مسلماناں دے نال اوہ ویر کماون
اَلْمُخَادِعَةُ باب مفاعلہ تھیں ہے جسوچہ شرکت آوے
نہ ایہہ مکر فریب کرے اوہ اسہتھیں پاک سواوے
تے عَاقَبْتُ اللِّصَّ نالے جیوں خاز نوح اشارے
ایہہ کاں ظہور تعظیم نبی یا امر کیتا اس اندر
جو ظاہر وچہ اسلام تے باطن وچہ خلاف ہویا نی

فِيْ قُلُوْبِهِمْ مَّرَضٌ فَزَادَهُمُ اللّٰهُ مَرَضًا

بیچ دلوں انکے کے بیماری ہے پس بڑھا دیا انکو اللہ نے بیماری

نہ سمجھہ انہانوں آوے ہے وچہ دلاں تہاں بیماری
اوہ جانن ہیں وبال مکر دا جو انہاں طرف سدھاوے
جاں آیت اوپر آیت آوے کردے کفر ودھیرا
یا مرض انہاں نوں غم اندوہ جو حضرت فتح کریندے
بعضے کہن منافق تائیں مرض ولیدی ہووے
دل خالی شک شرک کنوں جو ہے اوہو قلب سلامت
پس بیماری اہل نفاقاں اللہ ہور ودھائے

پس رب ودھاوے مرض تنہاندی شک نفاق انکاری
شک نفاق ہووکھ ضعیفی دلتھیں تہاں جو آوے
یا کفر ایہائی دلیں انہاں جیوں کالی رات اندھیرا
جو ملک اساڈے ہتھوں جاوے ایہہ انہاں دکھ لگیندے
سلامتی تھیں جو دل اسدا نت خالی ہو کھلووے
جس دل شک تے شرک سماندا ہے بیمار علامت
اللہ بھاویں خالق پر اختیار انہاں نوں آئے

وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ بِمَا كَانُوْا يَكْذِبُوْنَ ۝ وَاِذَا قِيْلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوْا فِي الْاَرْضِ

اور واسطے انکے عذاب ہے درد دینے والا بسبب اسکے کہ تھے جھوٹھ بولتے اور جب کہا جاتا ہے واسطے انکے

قَالُوْٓا اِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُوْنَ ۝

مت فساد کرو بیچ زمین کے کہتے ہیں سوائے اسکے نہیں کہ ہم سنوارتے ہیں

تے کارن انہاں عذاب دکھاندے بدلے جھوٹھ الاون

نت اہل نفاق عذاب تے مومن جنت جا لگ پاون

[illegible]

[illegible]

[illegible] نقصان پہنچے اوس تھیں اینویں آپ نوں جویں کہیا سعدی نے نظم ۔ تا نیک ندانی کہ سخن عین صواب است باید کہ بگفتن دہن از ہم نکشائی ۔ گر راست سخن گوئی [illegible]

تے جو انہاں آکھیندا اوچہ زمین فساد نہ چاؤ یعنے مومن کہن جاں انہاں کفر نہ تسیں کھلارو تاں آکھن اسیں سوار نوالے ایہ بھی کوڑ تہناں ندا	کہندے اسیں سوار نوالے اس بن ہور نہ پاؤ نہ آدمیاں نوں روکو کنوں ایمان قرآن ای یارو رب تبارک جھوٹھا انہا ندا ظاہر کر دکھلاندا

اَلَآ اِنَّھُمْ ھُمُ الْمُفْسِدُوْنَ وَلٰکِنْ لَّا یَشْعُرُوْنَ ۝

خبردار وہ ہیں تحقیق فساد کرنے والے لیکن نہیں سمجھتے۔

جانو ٹھیک جو اوہ منافق ہین بگاڑن والے یا سمجھن ناہ جو انہاں کارن ہوسی عذاب تیاری تے دیہن فریب اوہ اہل ایماناں کھاکھا کوسوگندا	لیک نفاق نہ سمجھن اسنوں کہن اصلاح ازرالے یا جاہن قتل نبی نوں کیتا اوہ مردار خواری ایہ مذکور روانی دی وچہ رافت تھیں خورسنداں

وَاِذَا قِیْلَ لَھُمْ اٰمِنُوْا کَمَآ اٰمَنَ النَّاسُ قَالُوْٓا اَنُؤْمِنُ کَمَآ اٰمَنَ السُّفَھَآءُ

اور جب کہا جاتا ہے واسطے اُن کے ایمان لاؤ جیسا ایمان لائے ہیں لوگ کہا اُنہوں نے کیا ایمان

اَلَآ اِنَّھُمْ ھُمُ السُّفَھَآءُ وَلٰکِنْ لَّا یَعْلَمُوْنَ ۝

لاویں ہم جیسا ایمان لائے ہیں بیوقوف خبردار تحقیق وہ ہیں بیوقوف ولیکن نہیں جانتے

تے جاں کوئی کہے ایمان لیاؤ جیونکر لوک لیائے کہندے کیا ایمان لیا ہے تے جویں جہال لیائے عبد اللہ ابن سلام جو یاراں سے ایمان لیایا یہودی انہاں کھریاں چنگیاں مثل جہال بتاندی	لوک یہود یا اہل نفاق ایہ کارن وچہ فرمائے جانو ٹھیک جہال اوہو پر سمجھن وچہ نہ آئے یا جویں مہاجرے انصاراں دین محمدی پایا آیوں بندے عالم دانا کفر نفاق چھپاندے

وَاِذَا لَقُوا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا قَالُوْٓا اٰمَنَّا وَاِذَا خَلَوْا اِلٰی شَیٰطِیْنِھِمْ قَالُوْٓا اِنَّا مَعَکُمْ

اور جب ملتے ہیں ان لوگوں سے جو ایمان لائے کہتے ہیں ایمان لائے ہم اور جب اکیلے ہوتے ہیں

اِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَھْزِءُوْنَ ۝

طرف سرداروں اپنے کی کہتے ہیں تحقیق ہم ساتھ تمہارے ہیں سوا اسکے نہیں کہ ہم ٹھٹھا کرتے ہیں

تے جد اہل ایماناں ملن انہاں کہن اسیں مومن آئے تے جد سرداراں اپنیاں پاس اوہ اڈرے ہو کر بیٹھن عبد اللہ ابن ابی منافق ہور راسے ہمراہی یعنے انہاں دیکھ منافق کرن لگے اوصافاں کہیوس نفاق دی نسبت ناکر ساڈے طرف سوہاری جاں طرف گروہ سرداراں جاون کہن اسیں نال تہاڈے ہاں جان تے مال بچاون کارن اوپروں نال انہاں دے	ایہ اہل نفاقاں جھوٹھے موٹھے مومناں دل رنجے کہندے ٹھیک اسیں نال تساڈے انہاں ٹھٹھے کو رہیں صدیق فاروق علی دی لگے کرن خوشامد وہی تاں اسنوں علی کہیا ڈر رب تھیں چھوڑ نفاق خلافاں اسیں بھی مومن مثل تساں تا رب ایہ حکم آتا ہے جو دین آئین عقیدے ساڈے آپ سوچیے یکبار جو صوم صلوۃ قرآن تے کلمہ پڑھدی عمل کماندی

اوہ چال چلن اسلامی دِکھا اینہاں ظاہر بچھ کریندے
تا ایہ کرتا کید کہن نہیں بن اس بات بھراؤ
شیطاناں تھیں سردار مرادیا اینہاں دے یارے پیارے
تے شیطنت اصل لغت وچہ دووین معنو خازن کیتاوے

جو شاید نال ایماناں والیاں ایہہ بھی ہین رلیندے
اسیں نال اینہاں دے ٹھٹھا کردے ایہ گل سچ سمجھاوے
شیطان دا معنے سرکش ضدی جن انسان ہتھیارے
شیطان جو دور نکوئی تھیں نت مندی راہ لگاوے

اَللّٰهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ۝
اللہ ٹھٹھا کرتا ہے اونسے اور کھینچتا ہے اونکو بیچ سرکشی اونکی کے بہکتے ہیں۔

اللہ وِلوں نال اینہاں دے ٹھٹھے ہوندے جاندے
مہلت دے چھوڑے رب اینہاں رہن وچہ گمراہی
اینہاں مردوداں دیاں مسخریاں دا بدلہ دیوے سائیں
ہنر اتے استہزا اک معنے ٹھٹھا کرن جھیڈاں
طغیان دا معنے حدوں گذرن وچہ گناہ کم واہی
تے وچہ عزیزی فرمایا رب ٹھٹھا آپ کریندا
تسیں مال لئے اموال اینہاں دیوں گرو تعرض ناہیں
جو در دعذاب دوزخ دا ڈاڈھا دم دم دکھ دوداوی
جو ایہہ دنیا ہے چار دہاڑے اوڑک ایتھوں جاناں
تنگی خوف اٹھوندا سوکھا جو تھوڑے دن اوے
تے ابن عباس رضی اللہ عنہ کہے اینہاں کارن کھولن در جنت دا
پس بیعقلاں وانگ خدا اینہاں نال تمسخر کردا
دوزخ دیوں دے ہک ستیس روون بہت اتھائیں
مہلت دے چھوڑے اینہاں اللہ جل جلالہ مدت تائیں

وچہ گمراہی پچھے اینہاں ہکے بکے رہندے
نال حیرانی سرگردانی فردے وچہ تباہی
جو اہل ایماناں ہسدے احمق کرن مخول ادائیں
مدا تے امداد و دہاون خازن وچہ نویداں
یعمہون جو سرگرداں حیران اندر گمراہی
اہل نفاقاں نال جو اللہ جل جلالہ مومناں نوں فرمیندا
تا ہر دم ودھے نفاق اینہاں دا لائق ہون سزائیں
جاں تے مال کھسن دنیا دا بہت آسان وساوے
جے سو ورہیاں جیون ہووے آخر گور ٹکانا نال
تے آخر اندر نت حیاتی موت نہ کوئی پاوے
جاں بیٹھے ہو چکن نعمت ویکھن بند ہووے ورتیندا
جو نال قوت وہا جن سنگ اینہاں مہلت نال پکڑدا
دنیا وچہ نہ مرن نفاقوں بریاں کرن ادائیں
وچہ سرکشی تکبر جہل اسراف جو پھرن بلائیں

اسحالت وچہ ایضے ہوکر پاون سرگردانی
تے اہل نفاقاں نال خدا دا اٹھا حکمت پیارے
خصوصاً جو کوئی مسخری کردا یار کسے دی تائیں
حمایت کرکے حضرت دی خود کرے جواب الٰہی جل جلالہ
ولید مغیرہ دے پت سندے صلے اللہ علیہ وسلم رب دس عیب سنائی
کل عیباں تھیں پچھے ولدزناہ تس کہیا تعالیٰ جل جلالہ

بریائی خود نظر نہ آوے وت وچہ حیرانی
بھی انصاف کمال جویں اس آیت وچہ اشاری
تا بدلہ لین محبوب سندا اس واجب ہندا آہیں
اہل نفاقاں نال سمجھ کیا شان محبوب خدائی صلے اللہ علیہ وسلم
جاں اس شان ہنیدیوچہ کجھ مندے بول الائی
جنہاں عداوت شاہ رسل صلے اللہ علیہ وسلم تس دوجگ وچہ منہ کالا

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ فَمَا رَبِحَت تِّجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ

یہ وہی لوگ ہیں جنہوں نے مول لی گمراہی بدلہ ہدایت کے پس نہ فائدہ پایا سوداگری انکی نے اور نہ

مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ

ہوئے راہ پانیوالے مثال انکی جیسے مثال اس شخص کی ہی جو جلاوے آگ پس جب روشن کیا جو کچھ گرد اوسکے تھا لیگیا

بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَّا يُبْصِرُونَ ۝

اللہ روشنی اون کی اور چھوڑ دیا اونکو بیچ اندھیروں کے نہیں دیکھتے۔

ویچ ہدایت اہناں لوکاں مل لئی گمراہی
پھر الٹے پلٹے جاہن منافق سدھے راہ نہ وہلے
پھر جد گردے چانن ہویا رب اہناں نور لیجاوے
اوہناں دی ایمان وہاجیا کفر ہدایت دے گمراہی
دوزخ نال بہشت تے بدعت سنت نال وٹائی
ایہ اہل نفاق مثال جاں گرد اپنے اہناں چانن پایا
یعنی ظاہر کلمہ پڑھ کر جان اتے مال بچاون
ایہ دنیا اُتے نور ہے وچہ قبر اندھیر سیاہی
تے مک آکھن نور انہاں ندا اللہ پاک لے جاوے
زبان بنی ہے پایا لیجاون نور انہاں وچہ قبر دے جل جلالہ

پر اوس وچ بیمار انہاں نوں نفع نکیتا کائی
تش انہاں دیوانگ اُسیدے جیہڑا اگ جلائے
تے انہاں نوں وچہ انہیرے چھوڑیا تہاں نظر نہ آوے
علم دے نال جہالت نال یقین جو شک تباہی
چنگیایوں مندیائی لیتی نال بیعقلی بھائی
تا نور انہاں رب کھوہیا تہاں وچہ ظلمات رلایا
لکاں وچوں حصہ ورثہ مومناں نال ونڈاون
اس نور ایمان زبانی تھیں کجھ اگے نفع نہ رائی
جاں ظاہر کرن عقیدے اپنے مومناں کارن ہٹا دے
یا اوپر صراط لیجاوے اللہ جل جلالہ نور انہاں سر پر دے

صُمٌّ بُكْمٌ عُمْيٌ فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ ۝ أَوْ كَصَيِّبٍ مِّنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ

بہرے ہیں گونگے ہیں اندھے ہیں پس وہ نہیں پھر آتے یا مانند مینہ کی ہیں آسمان سے بیچ اُسکے اندھیرے ہیں

وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِم مِّنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ

اور گرجنا اور بجلی ہے کرتے ہیں انگلیاں اپنی بیچ کانوں اپنے کے کڑک کے ڈر موت کے سے اور اللہ

الْمَوْتِ وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ گھیرنے والا ہے کافروں کو

يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ اَبْصَارَهُمْ كُلَّمَا اَضَآءَ لَهُمْ مَّشَوْا فِيْهِ ۙ وَاِذَآ اَظْلَمَ عَلَيْهِمْ

نزدیک ہے کہ بجلی اوچک لے جائے بینائی اونکی جب روشنی ہوتی ہے انکو چلتے ہیں بیچ اسکے اور جب اندھیرا

قَامُوْا ۭ وَلَوْ شَآءَ اللّٰهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَاَبْصَارِهِمْ ۭ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰي كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ

کرتی ہے کھڑے ہو رہتے ہیں اور اگر اللہ چاہے لیجاوے کان انکے اور آنکھیں انکی تحقیق اللہ اوپر ہر چیز کے قادر ہے

بولے گنگے انھے ہوئے بچھان نہ پاون پھیرے — یا بدل جیوں آسماناں ظاہر اسد وچ اندھیرے
تے رعد ایمان جو بدل گجے لشکے نور ایمانی — اوہ وچ کناں اپنیاں انگلاں دیون کان حیرانی
کڑکاں تھیں اوہ ڈر دے موتوں کر دے ایسے کارے — تے اللہ جل جلالہ قادر قدرت سیتی کافراں نوں ول بارے
ہے نزدیک جو بجلی انہاں اکھیاں ٹنب لیجائے — جس ویلے اوہناں چانن ہویا راہ ول اوہ سدھائے
تے جد انہاں اندھیرا ہووے چلدے وچ گمراہی — تے جو چاہے اللہ جل جلالہ انہاں اکھیاں کن لیجا ہی
بیشک اللہ جل جلالہ ہر شے اوپر قدرت رکھدا کامل — ایس رکوعے تائیں اہل نفاقاں حالت شامل
خطف معنے چیز جو جھٹے مار شتاب لیجاوے — صَیّب معنے مینہ ہور جو شے اوپروں تلے سدھاوے
تے رعد ایہی آواز جو ظاہر بدّل وچوں آوے — یا ملک آواز جو بدّل ٹورے وچ مدارک لیاوے
تے برق ایہی چمکار بدل تھیں سکے مدارک والا — تے خازن وچ اوہ اگ بدل تھیں کری جو نکل اُجالا
یا برق ایہن چمکار اُس نوری کوڑے کنوں پیاری — جسدے نال تنبیہ بدلاں نوں کردے ملک سواری
ایہ قرآن کلام مثال میہنہ اندے نال بتائے — مینہ دے نال زمین جویں ہر گلدی رزق صفائی
اویں ہے قرآن رباناں مویاں دلاں جواوے — اول دسے کجھ اوکھیائی پچھوں راحت آوے

وچ قرآن اندھیرا ایہناں نوں کفر نفاق شر کدا — رعد قراں وعید ڈراون ذکر جہنم سڑدا
برق جو وچ قرآن ہدایت ہور بیان حقانی — وعدے ہور بشارت جنت ایہ تس برق نورانی
کافر ہور منافق قدرت وقت کلام الٰہی — کناں وچ انگلیاں پاندے ناہ سندے تس واہی
ڈر دے سن قرآن دیئے ناہ دل ساڈے جھکجاون — ول قرآن ایمان ہدایت مت سانوں راہ لاون
جو ایہ ایمان ہدایت آکھ کفر اہناندے بہانے — تے کفر ایہنائی موت اہناندی خازن وچ کہیانے
بعض کہن ایہ مثل خدائے کان اسلام بتائی — بارش دین اسلام تے جو اسدے وچ ظلمات سیاہی
اوہ تنگی سختی رنج مصیبت گوناگوں بلائیں — تے اسدے وچ رعد جو خوف خطر ہور وعیداں پائیں
جاں وچ اسلام ایہناں اوکھ دسا دکھانال گھاں — تائیں ڈر کر مرگوں پیراہ اوہ نیح ندے بدکاراں
اسکا رن جو اللہ جل جلالہ ایہناں گھیر عذاب چکھاوے — تے برق دلائل اسلامی جو چمکن نور دساوے
جاں برق فتح اسلامی چمکے ہوندی اوہ اگے — تاں مال غنیمت لٹاں پاون حصے لیں گھنیر

جاں دکھ بلائیں سختیاں ویکھن لہیرن مثل انہیرے
وچہ مظہری اہل نفاق مثل جو مینہہ جنگلو چہ آوے
دین قران مینہہ ندیو انگ تے سختیاں مثل اندھیرے
ترک کرن شہوات ہور حل حراماں ایسل کماون
تے جنت سختیاں نال لپیٹیا گوناگوں بلائیں
تے دوزخ جنت جھگڑے جنت کہیا جہنم تائیں
دوزخ کہیا جو سرکش لوکی فخر تکبر والے
تے وچ منافق تن نشانیاں دسیاں ختم رسالت
منافق تن نشانیاں دجاویں صوم صلوٰۃ گذارے
تے ایہو جیہے منافق آہے وچہ زمان نبی دے
تا نور نبوت نال نبی تنہاں دلدا کھوٹ پچھاتا
چاہیا نبی جو حال اونہاں کل دسن یاراں تائیں
پر اس حکمت کارن حضرت ناں اونہاں نام بتائے
تا وچہ خلق ذلیل نہ ہوون دیکھو حلم نبی دا
بھی آیتاں متشابہ مظہری وچہ ظلمات بتاون
تے محکم آیتاں مثل برقدے معنے ظاہر جنہاندے
اوہ سب رب اساڈے تھیں پر کجی جنہاندل بدعت
متشابہ تاویل کنوں جو فتنہ حرمت آوندے
تاویل کرن متشابہ حذر الموت کہیا اس تائیں
کلام خدا دی نوں انہاں کیتا تابع خود عقلاندے
بھی جو الٹ مذاہب تنہاں نوں وہ بڑا وساوے
جاں انہاں کارن جان ہووے تے خود عقلاں نا ویندے
جاں ایہناں اوپر تھیے اندھیرا انہاں عقلاں کرن ناں ری
تنزیہہ خدادی نک سنکر یعنی مجسمہ واہی

ایتھوں تائیں غار نوچہ علاء الدین نکھیڑے
رات اندھیری گجے کڑکے بجلی کڑک ڈراوے
عبادت بدنی مالی تکلیفات جہاد او کھیڑے
ایہ مثل اندھیریاں اہل نفاقاں تائیں ہیبت ڈراون
تے دوزخ شہوت نال لپیٹیا جو ہن حرص ہوا کر
ضعیف اتے مسکین میں بوچہ داخل کرسی سائیں
اوہ رب روز قیامت والے ہیرے کرگ حوالی
اوہ وعدہ کرے خلاف خیانت بولے جھوٹھ صراحت
تے لوگ گمان کرن اس مومن کہندی نہی سدہار
جو کلمہ صوم صلوٰۃ کرینے جیوں گمد عقیدے
تے ایہناں تھیں جس مومن ہونا آہا اوس سنجھاتا
نام نشان دسن جس مومن ہونا بھی جس تائیں
جو جاتا بعض تنہاں تھیں جلدی تا بہا ہوون ساہی
ایہ مظہری دیوچہ قاضی صاحب ظاہر کرن عقیدہ
اوہ متشابہ معنے جنہاں اندر فہم نہ آون
کہندے مومن اہل السنت ایمان اساں نال انہاندے
اوہ کناں اندر انگلیاں دیر سن وعیداں حرمت
سن وعید اس وچ انہاں تائیں حذر الموت دساوے
کلام خدا دی جو انہاں عقل موافق ہووے ناہر
اوہ بھیڑیاں عقلاں نال کرینے معنی گھڑ ڈالاندے
تا ہیں موت گمان کرن تس مظہر یہ چہ بتاوے
اسوچہ ٹرے بھی اس نال ایمان اوہ ہیں لیاوندے
تا چھوڑ ایمان کھلوون کول اسقدم نہ دہرن اگاڑی
ہک دیدار خدا دے منکر معتزلہ گمراہی

حفت الجنة بالمکارہ وحفت النار بالشہوات [illegible]

ہک منکر ہوئے عذاب قبر تھیں وزن اعمال صراطوں
تے بعض انہاں تھیں کہن کلام خدا مخلوق بہائی
روافض خوارج تے معتزلہ ہور جہمیہ وہابی
اوہ بعض کتاب منن تے بعض دے نال انکار کیتا
اس کارن جو تابع عقلاں انہاں قرآن بنایا
یعنے بعض لوکاں تھیں کہن اساں نیاں ہے رتا نیر
بہتر فرقے بنے انہاں دے ساری اہل ہوائیں
تے ٹوٹے ٹوٹے ہو گئے ہر ہک اپنا ٹول سراہے
اوہ دعوی کرن ایمان سندا اسیں منندی اللہ سائیں
جو ناہ ایمان انہاں دا نال اس چیز جو حضرت لیایا
اوہ دہوکھادین خداؤں نالے بندیاں اہل ایماناں
اوہ دہوکھا دیون جاناں اپنیاں نوں اوہ سمجھن ناہیں
خبردار وہو ہن جھوٹھے کوڑ فریب کماون
پس رب تنہاندی مرض ودھاوے ہی وہدے گمراہی
تے کارن انہاں عذاب دکھاندا یار ول اس گمراہی
جاں آکھیئے جاندا انہاں وچہ زمین فساد نہ پاؤ
آکھن اسیں سوارنوالے پر اوہ ٹھیک فسادی
کہندی کیا ایمان لیائیے جیونکر لوگ لیائے
جیوں جمہور ایمان آندا تے اوہ ہن سنت جماعت
ہتھ خدا دا اوپر جماعت ترمذی وچہ ایہا لئی
آکھن کیا ایمان لیائیے اسیں مثل سفہاواں نوں
حق نبی ﷺ دیاں اصحاباں ایہ گلاں انہاں لایاں
گالیاں دین اصحاباں نالے کافر کہن تہاہاں
اہل البیت اصحاباں کہن سفیہ ہور کفر الاون

تے مثل انہاں دی ہور جو جیراں مظہری وچہ بجاتوں
بس ایہ کل بہتر فرقے ہوئے اہل ہوائی
انہویں فرقہ ایت زمانے لامذہباں گمراہی
شنوائی بینائی تنہاں جے چاہے رب لیجائے
ناہیں وچہ قرآن خدا نے ظاہر آکھ سنایا
تے نالے روز قیامت منیا پر اوہ منکر آہیں
تے فرق پایا وچہ دین محمدی ﷺ ہر گل بلائیں
جو کجھ ہے نزدیک تنہاں خوش اس پر ہن اوہ واہے
نالے روز قیامت مگر اوہ ہرگز مومن ناہیں
نے ناہ ایمان اس نال جو اللہ طرف نبی ﷺ ہو نچایا
وچہ قرآن تاویلاں کوڑیاں جوڑن اہل زیاناں
تے وچہ خیال اپنے کجھ چیز بنے اوہ اہل ہوائیں
دلیں تنہاندی مرض اتے اوہ گمراہی جاوا
جو دلیں تنہاں تاویلاں گندیاں پادی شیطوں واہی
جو ظاہر نص جو تنہاندی نالے رب جہاون واہی
نال تحریف قرآن نہ جانگ اسدیوں اوس ٹھاؤ
پر اوہ ہول بجانن احمق مظہری دیکھ زیادی
اصحاب نبی دی رحمتیں جیونہر ایمان اہل البیت سوہاے
پس اوہ ہتے لوگ لی ہتیاں حکم تمام سعادت
تے ابن عباس کنوں مرفوعہ حدیث نبی تھیں آئی
ٹھیک عقاید اہلسنت ناہ موافق اہل ہواواں
جویں روافض خوارج نجدی بولن سخن بجایاں
بغض عداوت نال تنہاندے اکثر اہل ہواہاں
مثل روافض ہور خوارج لامذہبی آون

جاں ملن ایماناں والیاں کہن اسیں نال تساڈے ولدے
قوت والیاں تھیں اوہ ڈر کر دلیں نفاق چھپاندے
مثل اوہناں دی وانگ اوہناں دی جیہڑا اگ جلاوے
ہک فرقہ اہل نفاق تے دوجا فرقہ اہل ہوائیں
اگ بالنوالے دگرد سو دنیا حصر ایہا ئی
اوہ دنیا وچہ سدا وے مومن آخر سو دیناوی
جو دلوچہ نفاق چھپا یا ظاہر ہوگ اگاہاں
پس جدمر سن نور انہاں دا اللہ جل جلالہ کھوہ لے جاوے
جو آکھے اہل ہوائیں ناسن وقت نبی پیروردی
قرآن خطاب کرے سب نوں جو اندر حال زمانے
وَاَمَّا الَّذِیْنَ فِیْ قُلُوْبِهِمْ زَیْغٌ جیوں حق اہل ہوائیں
ایہ کاں عموم الفاظاں آئیاں اہل ہوا حق آون
ایتھوں تائیں ظاہری وچہ ایہ حال بیان ایہا ئی
رافضیاں معتزلہ نال انہاں بعض عقاید ملدے

جاں جاون طرف شیطاناں اپنیاں کہن انہاں اسیں جیلے
راضی رب جنہاں تھیں قوت دین اندر اوہ پاندے
ایہ مثال اوپر دو فرقیاں ٹھیک احتمال لیا دی
تے نور ایمان جو اہل ہوا دا ہو وے ختم اتھائیں
دنیا تھیں جد گذر یا اگے اس اندہیر سیاہی
محمدی اتے موحد ایتھے اہل حدیث جداوی
جو حق نوں باطل نال ملایا دیوے رب بنایاں
تے ہے احتمال جو اہل نفاقاں خاص مثال ایہ آوے
تے اہل نفاق مثال کیویں تسیں طرف انہاندی ویرے
جو بید اہو سن اگے اوہ بھی داخل اسوچہ جانے
فَیَتَّبِعُوْنَ مَا تَشَابَهَ آیت آخر تیک پونچائیں
بہا ویں خاص منافقاں حق پر لفظ انہاں عام سناوے
کجھ عملیات عقائد اگے لامذہباں سن بھائی
وچہ بعضیاں گلاں دے اوہ انہاں تھیں ہن مغضوب الدے

عقیدہ لامذہباں

اول آکھن جھوٹھ اتے رب قادر انہاں عقیدہ
یعنے جھوٹھ بولندی طاقت بندے نوں جد آئی
رسالے وچہ یکروزہ مولوی اسمٰعیل الاوے
صیانت الایمان اندر بھی کلمہ کفر ایہا ئی
تے عرش مکان خدا دا آکھن کرسی جا نگ پیراں
کہے ید شمال یمین ہور کف تے انگلیاں لفظ جو آیا

کہن جے رب نہ قدرت ایس تا قدرت عبد مزیدہ
جے بندے جیہی نہ طاقت رب نوں تا اس نقص ہو یائی
خلیل احمد فرچھپیا ادسدا مگر گردوے جاوے
بھی وچہ ہور کتاباں لکھدے ایہجے اہل ہوائی
رسالے وچہ احتوائی صدیق حسن دیاں دیکھ ایہ لہراں
قدم رجل ہور وچہ نفس ہور عین نزول جو پایا

[illegible]

ساق جنب ہور فوق مجئی اتے استوا عرش بتائیں
ایہ بھی ہے احتوا وچہ لکھیا تتی صفحہ ثانی
لکھوس جو ہر جسم عرض رب نالے وچہ مکانے
نالے اوہ متحیز جو اُس اُلٹ اعتقاد کریندا
تے مولوی اسماعیل اندر ایضاح الحق بیان
جو خالی سمجھن جہت مکانوں رب صاحب بتائیں
تے ہتھے خدا دا سید احمد سند ا پکڑنا پیاری
ایہ توحید دہا بیاندی جو عین کفر گمراہی
سنوایان انہاندا ہیں جنہوں نال رسول ربانے
تے وچہ انتخاب العلم رسالے اسمٰعیل بتائے
تے مولوی اسماعیل لکھے جی چاہے پاک الٰہی
وچہ احکام پوہنچاون بہلیک نبیاں کنوں لہائی
حیات النبی ہووان تھیں منکر ایہ فرقہ بے پیراں
تے دو اوہ برابر جہا جانن حق حضرت داہائی
تے لکھیوس علم شیطان برابر نہ ہی شاہ رسولاں
مجلس کرن مولود نہیں دی انگوں سانگ بتائی
یا مثل روافض اہلبیت دے جیوں اوہ نقل کریندے
تے مطلق عصمت ثابت ناہیں شاہ رسل دی آئیں
نشان قدم حضرت دی نوں ایہ آکھن بت پرستی
بھی آکھن مر کر مٹی ہو گئے حضرت ختم رسالت
وچہ سنجی المومنین رفاہ المسلمین بھی لکیا یا
وچہ تقویت بنی جان اُسدن گھر دیاں کھ نہ آوی

بھی قول کلام خدا دی ایہ سب محکم چیزاں پائیں
وچہ نہج المقبول پتر تس ایویں لکھے زبانی
بھی محمد و داتے معدود لئے متبعض ہو یانے
اوہ بدعتی اٹھ صفحے وچہ نور الحسن بیان بتیندا
بھی وچہ تفسیر محمدی لکھوی ناہیں حق شناسال
حقیقی بدعت وچہ شمار ایہ وسیا اہل ہوائیں
صراط اندر جویں ہتھ پکڑن اس ظاہر آکھن ہاری
ربدے نال ایمان رکھیندے ایس طریقوں واہی
جو یا رسول اللہ آکھے تس کافر کہن پچھانے
جو عضو خدا دے ثابت کرے بیشک حق ہویائے
تا لکھاں مثل نبی شہر ور دے خلق وکھاوی بھائی
وچہ ردالتقلید محمد حسین صاحب لکھیائی
جیوں بعد زیارت جاون کہن حرام نظیراں
کہن مک جنس ہوون تھیں بھائی کہیا تا کیا برائی
وسعت علم نبی دیوں منکر ٹولہ ایہ مجہولاں
جویں کفار رہنو وگھنیا مجلس کرن برائی
اک مو تے اکتالی صفحہ خلیل احمد بتلیندے
وچہ تحقیق کلام غلام علی ایہ کرے نداہیں
اہل اللہ تس کران زیارت شرک کہن کمبختی
وچہ تقویت مولوی اسماعیل کہیا اس بابت
جیوں مولوی اسماعیل کہیا تیوں بیلیاں سبق پکایا
تا دو جیاندے کم کیہو نکر آوے اسماعیل تباوی

اسدے دے مولوی اسمٰعیل دی کتاب ایضاح الحق تھیں حوالہ پکڑ کے خدا تعالے دا وجہ مان اتے مکان دا ہونا ثابت کیا ہی اتی وچہ زینت الاسلام صفحہ ۱۲

خاتم النبیین ہووَن تھیں بھی انکار لیا وَن
مولوی عبداللہ وچ اعتصام السنت ... لیا وے
نقشبندی تے قادری چشتی سہروردی ایہ چارے
پانی نال استنجا کرنا بدعت ایس بتایا
عباس علی نوں گالیاں دِتیاں علی عایشہ جنگ کیتا
فاطمہ نال صدیق عداوت عمر علی وچ نلّے
وچ انتقاد الرجیح عمر نوں بدعتی آکھ سنایا
ہور پنیر جو چربی سوروں بندا شام ولایت
ہور وچ معیار الحق نذیر حسین وہابی لیا یا
تیراں رکعت کنوں زیادہ پڑھن نوافل بھائی
بھی ملّی مدنی عالم لکھیوس جاہل اہل البدعت
بن جس حدیث صحیح متصل ہو رنامقبول تمامی
وچ ظفر المبین مقلداں کافر مشرک آکھ سنایا
تے حنفیاں تائیں کافر وچ اظہار الصدق لیا یا
کہندا کیونکر حنفیاں تائیں کافر آکھیئے ناہیں
اینویں وچ اشعار الحق ثبوت الحق بھی نالے
تے وچ انواع محمد لکھوی اینویں گپ الائی
حنفی شافعی مالکی حنبلی ساریاں کافر کہندے
وڈے اکابر دلیاں حق اینہاں ظاہر کفر الائے
شاہ طیور اندر جویں جیپر لکھوی مہر لگائی
تے وچ شہباز رسالے جیپر لکھوی حاشیہ لایا
تے بیعت کرنی شرک بتاوَن لانذہب ماہی
یک طلاقوں زاید دِتیاں ہووَن کسے پایاں
عورت باہجھ حلالیوں اس پر مُڑ کے جائز آہی

اخوند صدیق پشاوری غیر مقلد سبق پڑھاوَن
جو وچ تقلید اماماں چوہاں کافر کُل بتاوے
جیہڑے اینہاں تابع سارے اندر کفر شمارے
تے بدعتی نوں ایہ کہن جہنمی لکھیا صاف وسایا
قتل حسین اتے عثمان خیال کریں کجھ میتا
ایہ رافضیاں دے خاص عقیدے ہوئے اینہاں حوالے
صدیق حسن وچ باٹھ صفحے دے ایہ طوفان لیایا
اوہ آیا پاس نبی بن پچھیاں کھادا سجھ ہدایت
جو وچ تقلید امام اپنے ست مشرک آکھ سنایا
تے رات تہائیوں زیادہ جاگن بدعت اوس کہائی
نہ اہل سنت اوہ جہڑی فتوے ویکھ نذیر صراحت
چھپے صفحے معیار لاہوری پتہ بتائم نامی
تے چوہاں مصلیاں گمراہی ہور بدعت فرمایا
اکتوتن صفحے جو چھپے بنارس وچ دسایا
کوئی دلیل نہ مانع کفر اینہاں دیوں کفر لگائیں
محمد یاسین تے ہور نذیر حسین بتاوَن والے
تقلید اماماں بدعت لکھیوس لانذہبی گل پائی
مشرک بدعتی ہور یہودی کہن نہ شرم کریندے
روحی جامی باہو شیخ فرید بن عربی دسایے
بھی شہباز تے شیر شریعت ویکھن غضب الٰہی
تے آکھیوس شک نہ صحت وچ اس چاہیے عمل کمایا
جنہوں وچ تحقیق الکلام غلام علی اسدا اقراری
جو اینہاں وچ اس جمع نہ کیتا واقع اوہ نہایاں
چھپے صفحے طریق محمدی اندر حسن صدیق چھپائی

[illegible]

جو کرے جماع انزال نہ ہووی باجھوں غسل صلوتاں
بن سونے جو زیور سارے پہنن روا بتائے
گاؤ اٹھ بکری باجھہ زکوٰۃ نہ واجب ہور حیواناں
بھی تندرست کماؤناہیں روا زکوٰۃ نہ دیون ہُو
تے باجھوں عذر جمع کر پڑھنیاں دو ہکو وقت نمازاں
باجھہ حدیث احاد نبی ﷺ دا معجزہ ثابت ناہیں
اجماع کل امت ساتوں جیدی سند نہ معلم آوے۔
تے مولوی نورالحسن اینویں سن نہج اندر بتلاوے
نال اجماع قیاس نہ حجت بکھڑن جائز آئی
قائل رجعت مرن جو وچہ محبت مہدی پیارے
خالہ نال نکاح بھانجے دا اینہاں روا بتایا
قربان علی محدّث پھوپھی نال نکاح بتایا
وچہ وضو جا نگ پیراں دے ہوون مسح فرض بتلاوے
عبدالنبی غلام رسول تے نبی بخش آکھن جیہے
ایہ سب مشرک اسمٰعیل تے خرم علی بتاوے

ایہ فاسق وچہ قلوب سعید محمد کیتیاں باتاں ہُو
فتح المغیث اکتی صفحوں روشن حال وساوے
بھی وچہ مال تجارت ناہیں مذہب قرن شیطاناں
وچہ فتح المغیث صدیق حسن خاں بھی منصب بتوں
بہشتی دیگر معزب خفتاں باجھوں وقت لحاظاں
یعنے مک دو معجزیاں بھتیں زاید مول نہ پائیں
اوہ وچہ شریعت جائز ناہیں وچہ معیار الاوے
اصل شریعت دوویں چیزاں اینہاں باجھہ نہ ہوئی
ایہ پت صدیق حسن دا پوتھیں کجھ کجھ ودیا جا
اوہ قبل قیامت زندہ ہو کر نال اس رلن ہوہو
پیو جنہاں مک تے ماواں دو ایہ عبدالقادر لیایا
محلے بانسی دا مفتی جس ایہ حکم لگایا
یعنے پیر نہ دھووے اسپر مسح کفایت آوے
غلام محی الدین محمد بخش علی بخش سنیہے
تے حافظ لکھوی وچہ تفسیر ہو زینت وچہ سناوی

عملیات

شراب تاڑی ایہ پاک بتاون وچہ نہج المقبولے
بن ستاں چیزاں پاک بتاون جو مردار نجاست
حیض نفاس زناں کیتے دیاں لالاں گوبر نالے
فتح المغیث طریق محمدی بھی نہج المقبول
وچہ روضۃ الندیہ کوئی شئے معارض ایس نہ آئی
بول براز درندیاں دے بھی ہور کل اشیائیں
کُلُوا وَاشْرَبُوا مِنْ طَیِّبَاتِ رب صاحب فرمایا
تے کجھن عورت شرط نکائی گان بھانہ بنایا۔
تے سفر برید اعذر بھیر واجب جمع نماز بتائی
تے باجھوں عذر جمع کر پڑھنیاں بھی اینہاں لکھیا پیارے
وچہ فتح المغیث انواع محمدی اینویں آکھ سنایا

تے شیر خوارہ دا بول اینویں ایہ پاک کہن ہر سولے
گوہ موتر انسان تے گوشت خوک پلید غلاظت
باجھہ اینہاں ہر چیز طہارت نا کوئی نجس بجالے
انواع محمدی وچ بھی چیزاں نجس ایہو معقول
اصل طہارت وچہ ہر شئے دے چیز پلید نکائی
ایہ سب پاک اینہاں دے نیڑے کھاون پیون تھائیں
وچہ ہر چیز طہارت ورتن وچہ کجھ حرج نہ آیا
فرقبل دبر دی قید لگائی اندر ستر دسایا
تے حد سفر دے نال حدیث نہ آکھن گدھرے پائی
وچہ عرسات اللبیب رسالے قائل اس ہتیارے
بھی وچہ تفسیر محمدی جمع سفر وچہ زور لگایا

نیز مولوی محمد حسین بٹالوی نے اپنی کتاب اشاعۃ السنۃ دی جلد ... وچ ... علماواں ... منجملہ اینہاں دے مولوی نانک بخش ... نبی بخش ... عبدالنبی ... صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ... نعوذ باللہ من ذالک ۱۲ حلوائی عفی اللہ عنہ

مجلس مولودامداد ہنیاں ولیاں شرک تباندے
تفسیر محمدی نالے زینت اندر ظاہر پیارے
پھیر کہیا وچ تھوڑے بہتے پانی فرق نہ آیا
نہ غیر مستعمل تے مستعمل وچ کجھ فرق اہیائی
اینویں نورالحسن بتاوے بھی قاضی شوکانی
رنگ بو مزہ نہ بدلے جد لگ تد لگ پانی طاہر
وچ اتنے پانی لعاب کتے دا یا موتر انساناں
ناہ تس رنگ وٹیندا ناہ تس بو کجھ ظاہر آوے
ایہ عملیات عقاید انہاں بھائی سمجھ سیانے
اہل نفاقاں وانگ اینہاندا ظاہر طور اسلامی
جویں گندا انڈا اتوں چٹا وچوں گند اُبھاری
یا خربوزہ ابوجہل دا اُتوں محبوب ساوے
وقت نبی ﷺ دیوں اج لگ شاخ انہاندی گھٹنے ناہیں
روافض اتے مجسمہ نال ملن ایہ کرماں مارے
تے نیچری لامذہبیاں تھیں ہوئی بھی فرقہ مرزائی
فَزَادَهُمُ اللّٰهُ مَرَضًا مرض انہاندی رب ودھاوی
تے اہل ہوائیں حال اسیجا ہک اہل نفاق مثالاں
قاضی صاحب کہیا جو فرقے پیدا ہوون اگیرے
مکانی تے جسمانی کہن جو رب صاحب دیائیں
نہ مگر انہاندے روا نمازاں اہلسنت دیاں مولے
جاں پانی نجس عقاید گندی فرق زمین اسماناں
جو آ تہاں حق تباندے جہلوں ولیاں طرف چلاندے
اوہ موقعہ اُتے ذکر ہوون گے جے چاہیا ستارے
گھٹ دو قلیاں تھیں یا زیادہ حسن صدیق تبایا
اینویں پانی جاری تے وچ کھڑے فرق ہوئی
اتے لکھوی وچ انواع اپنے دی لکھیا اینویں جانی
اوہ پانی وچ گھڑے یا لوٹے یا اس مثل برادر
ہک چھٹانک یا زیادہ پائے مزہ نہ بدلے چھٹاں
بھاویں سیر پیشاب گھڑی وچ ناہ اوصاف وٹاوے
کلمہ صوم صلوٰۃ اینہاندا ویکھ نہ بھل ٹکانے
وچ دلاندے کفر سمایا باطن ہویا خامی
یا گندے خربوزے وانگوں وچوں گند ابھاری
وچوں کوڑ اتہاں جدا ہر اک نام الاوی
جو چارتے ستر کلمہ گو تد آہے ایہ بلائیں
عقاید اینہاں جو نال تہاندے ملدی کجھ سوہاری
ایہ مرض اینہاندی ہر دم زیادہ نت ودھی گمراہی
دنیا وچ اینہاں جانن پر وچ قبر اندھیر دسا وے
اینہاں پیش کرن خود جلوہ کرکے کوڑ مقالاں
اینہاں نوں بھی شامل ہوندے ایہ کلمات جہنگیری
قاضی کافر کہے انہاں نوں مظہری عمل کمائیر
علماواندا فتوے اسپر غور کریں ہر سولے
روا نماز کویں پھر مگر انہاندے اہل ایماناں

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱعْبُدُوا۟ رَبَّكُمُ ٱلَّذِى خَلَقَكُمْ وَٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ۝

اے لوگو عبادت کرو پروردگار اپنے کی جسنے پیدا کیا تم کو اور انکو جو پہلے تم سے تھے تو کہ تم بچو۔

اے لوکو پوجو رب اپنے نوں جنے تساں اوپایا ‌ ‌ تے پہلے بھی اس خلقے تاتیں دکھوں بچو الایا

اَلَّذِیْ جَعَلَ لَکُمُ الْاَرْضَ فِرَاشًا وَّالسَّمَآءَ بِنَآءً وَّاَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً

جسنے کیا واسطے تمہارے زمین کو بچھونا اور آسمان کو چھت اور اوتارا آسمان سے پانی

جس کارن تساں زمین بچھاونا انبر چھت بنائے ‌ ‌ تے اسماناں تھیں پانی گھلیا نعمت کان لوکائی

فَاَخْرَجَ بِهٖ مِنَ الثَّمَرٰتِ رِزْقًا لَّکُمْ فَلَا تَجْعَلُوْا لِلّٰهِ اَنْدَادًا وَّاَنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ

پس نکالا ساتھ اسکے پھلوں سے رزق واسطے تمہارے پس مت کرو واسطے اللہ کے شریک اور تم جانتے ہو

پھیر کڈھے میوے تس نال اوس کارن رزق تمہارے ‌ ‌ پس آپس نال نہ کرو شریک تے ہو تسیں جانن ہارے

خطاب ہویا ایہ سب لوکاں جو اہل خطا صوابی ‌ ‌ جو وچ ایس زمانے بھی جو ہوسن اگلاں شتابی

یَا اَیُّهَا النَّاسُ خطاب ہو کیاں ابن عباس بتاوے ‌ ‌ تے یَا اَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا مدنیاں حق خطاب سہاوے

جہنکے وچ کافر بہتے مومن اندک ساہے ‌ ‌ تے وچ مدنیے مومن بہتے کافر تھوڑے آہے

الکام خطاب کلام اللہ دے شامل دوہاں فریقاں ‌ ‌ جو ہوسن روز قیامت تائیں مومن کافر ٹھیکاں

ابن عباس کہیا جو لفظ عبادت وچ قرآنے ‌ ‌ معنے اس توحید خدا دی مظہری دیکھ سیانے

کفاراں نوں حکم خدا اک منوں باجھ شراکت ‌ ‌ تے ثابت قدم رہن اس پر مومن اہل صداقت

معنے خلق او پاون جیہڑا جو اگے مثل اس ناہیں ‌ ‌ ایہ کارن تعظیم خدا دے صفت بیان اٹھائیں

معنے ند مثل مانند تے نہیں ضد پچھانی ‌ ‌ اوہ نا مثل کیہدے نا کوئی چیز اس مثل عیانی

لعل عسٰی دے معنے شاید دو وین حرف ہیداں ‌ ‌ پر وچ کلام خدا دے معنے ثابت پک نویداں

تے نازل کیتا آسماناں تھیں پانی طرف سجاواں ‌ ‌ تے بدلاں تھیں پھر طرف زمین پہنچاوے نال صواباں

مثل عبادت ربدی جیہڑے غیراں کرن عبادت ‌ ‌ یا ضد ٹھہراون نال خدا دے ایہ سب شرک علامت

یعنی سجدہ کرن انہاں جو ایہ ہے مثل خدا دے ‌ ‌ یا مدد استقلالوں منگن ایہ سب شرک فسادے

جے مظہر عون الٰہی جانا اہل اللہ دے تائیں
تے نام خدا جل جلالہٗ دیو انگ نہ غیراں کرنا ذکر کدائیں
بھی وچہ ذبح نہ باجھ خدا جل جلالہٗ دے غیراں نام الائیں
تے نذر نیاز تقرب ولیاں کارن شرک ایہا ہی
وچہ قدرت علم برابر کرناں وو جیاں نال خدا جل جلالہٗ دی
جو دلو چہ نیت ایہہ بزرگ خدا جل جلالہٗ دے وچّوں دیوے
ایویں رکھن نام جو عبد فلانا آکھ سناندے
انسان بندہ احسان سندا وچہ غنیہ لکھیا پیارے
جس پایا انعام کسے تھیں اوہ تس عبد مثالاں
بھی قرآن حدیثوں روشن حضرت ختم رسالت
ہی آل اصحاب بندیاں ہے کل امت پر سردار
نبی کہیا ہیں مولے جدا علی اسداہے مولا
صلی اللہ علیہ وسلم
مرید اتے شاگرد جے ایویں کان شیوخ استاداں
تے در مختار دے حاشیہ اوپر طحطاوی فرمایا
میں بندہ اسدا جاہے ویچے چاہے کرے آزادی
وچہ عالمگیری تے رد المحتار ایہ صاف وسائے
یا ناموں حضرت شاہ رسولاں انہاں نام لگائے
بندہ خلقت ہوون کارن وچہ قرآنے آیا
جو وچہ حدیث نبی فرمایا ناکوئی شخص پکارے
صلی اللہ علیہ وسلم
کہے حضرت عبد الحق محدث حنفی مذہب والا
عاجز اتے حقیر اسنوں جان اندر نظر شمارے

تا مدد چاہن روا انہاں تھیں نیت فرق نہ پائیں
جے دلو چہ نیت نام ولی دے وانگوں رہیائیں
یعنی باسم محی الدین نہ کہکر کرد وکائیں
جے باجھہ تقرب نذر نیازاں جائز شک نہ کائی
ایہو شرک جے نال توسل سمجھن پھر ڈر کاہدی
ایہہ سبب دیوندا رب نے کیتا آپ سہیوے
حقیقی عبد خدا جل جلالہٗ دی بندیاں روا مجازاً پاندی
تے امت پر احسان نبی صلی اللہ علیہ وسلم دے باہجوں حد شمارے
ایہہ وچہ تفسیر کبیر تاوے فخر الدین کمالاں
سب خلقت دے مولیٰ تے سردار اوہ اہل شرافت
جیوں وچہ صحیح حدیثاں پایا مطلب اس اظہاری
تے حسن حسین جوان بہشتیاں دے سردار معلے
تن اپنے نوں عبد انہاں آکھن کیا درشاداں
جو حضرت علی کہیا جس مینوں ہکو حرف پڑھایا
پس عبد الرسول ہی نام ٹکاون وچ جگ فرخ شادی
بہتر نام جو بندیاں اپنیاں دے رب ہے ٹکائی
یا اہل اسلام بزرگاں نے اوہ آہی نام دہرائی
وَالصّٰلِحِیْنَ مِنْ عِبَادِکُمْ تا عبداً مملوکاً فرمایا
غلام میرا تے لونڈی میری شرح اسدی بن پیارے
ایہہ اسوقت جاں ولو چہ چاوڑ فخر تکبر ڈالا
نہیں تا نال قرآن حدیثاں ایس جواز بیارے

اینویں وچہ مرقات شرح مشکوٰۃ اندر فرماندے
تے عبدالمطلب نام آہا ہک اصحابی پیارے ہک
تے مطلب بھائی ہاشم دا سی عبد مناف دا جایا
تے سندا نام نہی جس ویہندے آہی جھیڈ بلاندی
صحیح مسلم وچہ ہک حدیث روایت آہی آئی
تے عبدالحق محدث ترجمے وچہ اس صفت الائی
تے عبدالمطلب بن حارث دا اوہ ہاشم دا جایا
تے وچہ اسماء الرجال اوہ وسدا آہا وچہ مدینے
کیوں حضرت ایہہ نام ہٹاندے جو خود آپ سوہائی
میں پیغمبر کوڑ نہیں بن عبدالمطلب جایا
ایہہ عقاید اہل صفا تے نجدیاں گند کھلارے
بھی غیر اللہ دی کرن اطاعت لکھیا کفر عیانی
نہ رب دے حکم پہنچاون والا جانے اللہ تعالیٰ
ظاہر اسدا حکم مخالف دسے امرا لحصول
پس اتخذوا احبارہم دے ایہہ موافق سوہی
یعنے جے اوہ کہن حرام جو رب حلال بتایا
تے جے اوہ کہن حلال جو اسنوں رب حرام بتایا
رب پکڑن دے معنے ایہہ خود شاہ رسل فرمیندے
تے بندیاں فرض اطاعت جنہاں حکم خدا دیونی
ہک پیغمبر دوجے مجتہدین امام شریعت
حکم انہاں دا منن واجب امت کاں سو آہے

جو قرن صحابہ تھیں تاں اجتک ایہہ نال کھے جاندی
تے کجھ حدیثاں ہیں روایت تھیں نہ کجھ سوہا دے
تے اسدا نام رہیا جویں آہا نا حضرت بدلایا
جے عبدالمطلب روا نہ ہوندا کیوں نہ ایس کوں ٹاندے
نالے وچہ مشکوٰۃ پیارا لکھی اوہ وسائی
عبدالمطلب پت ربیعہ اوہ بن حارث بھائی
ہاشمی آل قریشی وقت نبیندے سی اوہ آیا
پھیر طرف دمشق گیا اتھے ہوئی وفات اوس یار نگینے
جنگ حنین اندر فرمایا نبی استھیں دا رہو
یعنی میں بن عبدالمطلب دا فرزند سنایا
کافر مشرک کہن اولیاواں شرم نہ کرن ہتھیار
پر استقلالوں با ہجہ خدا تس کہیا جے فرض سجھانے
رب دے حکم مخالف اسدے اٹھے کر تقلید ازینیں
جو ہیں رب حرام کیتی کوئی شے ایہہ کہے حلال بتاون
یہ درویشاں تے علماواں انہیاں نوں منہ سوئی
تا رب دا حکم اوہ چھوڑ مناون جو انہاں سکھلایا
تریں کیہا منوں تو دعلماواں جو انہاں کوڑ الایا
جو کوڑے حکم انہاں دے سو حل حرام جو کہندے
اوہ جیہے ٹول اکہا سے ظاہر دیکھ عزیزیوں بھائی
ہور جنہاں دی فرض اطاعت ہین شیوخ طریقت
جو فہم اسرار شریعت والے انہاں رب سکھیات

۱ قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ان هذه الصدقة انما هی اوساخ الناس ... ابن ربیعة ... عبدالمطلب ... [illegible]

۲ ... اطاعت ... من یطع الرسول ... [illegible]

[illegible]

وچہ یکی روڑی مولوی غلام رسول دا ایہدی ناف دے نیچے ہتھ رکھ دے ہیں جس انہاں نے بدلا کے ناف دے اوپر لکھے ہیں ۱۲

تے اسرار طریقت والے صاحل ہن صلحے وال
اہل ذکر تھیں پچھو جیکر تسیں نہ جانہارے
ہور حاکم شوہر ماپیو مالک فرض اطاعت آئی
لکھوی کیہا عبادت ۔ انگوں فرض اطاعت آئی
عبادت ہور اطاعت اندر جاہل فرق نکردے
عبادت ہور اطاعت ہکو لکھوی آکھ سناوے
پھر ایہہ تہمت محی السنۃ بغوی طرف لگائی
عبادت ہے فرمانبرداری کرنی عجز نیاز ہں
وچہ معالم کیہا عبادت طاعت کرن خدادی
عبادت رَوا نہ غیر اللہ دی روا اطاعت آئی
جویں قل ان کنتم تحبون اللہ فاتبعونی وچہ قرآن دسائے
مجھے کہے معالم واجب فرمانبرداری فقہا وان
ہور کل مفسر لکھن اطاعت واجب فقہا واندی
اطاعت استقلالوں غیر عزیزیوں کفر دسائے
نالے دسیا فرق جو طاعت ہور اطاعت والا
طاعت مٹے کرن اطاعت تا لوکاں بدلاوے
رب انصاف ہدایت کرے نصیب جے اہل ہدائس
شاہ ولی اللہ وچہ انصاف تے عقد الجید بتایا
بوہت تھوڑے کجھ لوگ آہے جو ناہ تقلید کریندے
سے اندر ایس زمانے ہو گیا واجب مذہب پچھانا
وچہ شرح سفر دے عبد الحق محدث ایویں لیایا
رحمۃ اللہ علیہ

تاہیں اہل الذکر خدائے فرمایا علماوان
ایہہ تفسیر عزیزی تھیں اتھ ہندہ نقل گزارے
پر جے دسن کم گناہاں اوہ ناہ کرن روائی
لے اسدا فرق بیان نہ کیتوس جو گل اصل ایہا ئی
وچہ گھمن گیر سٹیہ حیرانی احمق ڈھڈب مردی
یاراں صفحے تے منزل پہلے دیکھیں گیارا وے
جو وچہ معالم کہے ایہہ معنے ظاہر لکھیا بھائی
معنے عبد ذلیل نماناں دیکھ معالم رازوں
بندگی تے توحید خدا جل جلالہ دی لکھوی ٹھیک صفادی
اطاعت حضرت مجتہدین ہور اہل طریقت پائی
واطیعوا الرسول واولی الامر منکم ظاہر امر سنوانا وو
نالے واجب کرن اطاعت اہل حکم امراواں
پر تفسیر محمدی والے ایہہ گل ناہ سہاوندی
جو فرض اطاعت جھپیاں گروہاں شلمھا ...
ایہہ سب چیزاں ذکر نہ کیتیاں ناہ کیتوس کالا
تقلید اماماں دین دیاں تھیں کدہ ناہ مذہب دی
نا وچہ کلام خدادی ناہ ایہہ کرن فریب اوہیں
بعد دو صد باں ہے آگے مذہب کجھ ظاہر آیا
معین مذہب کہ آہے اوہ اعتقاد رکھیندے
تے باہجھ امام اطاعت مشکل مقصد اصل اپڑنا ہیں
معین مذہب ایس زمانے پکڑن واجب آیا

[illegible]

محمد اسحاق مائۃ المسائل اندر آکھ سناوے
تقلید ایہناں تقلید حدیث محدث لکھ سدایا
نلے کہے اطاعت کرن مصلیاں جو نہہ اماماں
اسکارن جو وچہ مذہب اختلاف ایہا ائی ہو
تے پیروی کرن اختلاف صحابہ جائز نال خبر دے
نے یوز محمد جوڑا اندر شیر شریعت لیایا
نجدی اگلے منکر ولیاں مجتہد بناں منندے
تے پچھلے نجدی وہ ایہناں تھیں چا ہو وچہ گمراہی
نے محمد لکھوی اسدی صحت دا اقراری
پھر شاہ ولی اللہ کہیا جو مجتہد مطلق ہووے ناہیں
کہیا جو مجتہد فی المذہب او وچہ مقلداں ہوندا
پھیر کہیا وچہ مذہب اربعہ پکڑن بوہنہ بھلیائی
پھر اہل ہوا علماداں وا شاہ صاحب حال سنایا
داؤد ظاہری تے ابن حزم ہور مثل ایہناں دے
عام لوگ جو ولی خدا دے وچہ تقلید سدا ہے
روم شام ہور عرب عجم ہور ہند پنجاب تمامی
کوئی حنفی کوئی شافعی حنبلی چوتھے مالکی والے
امام بخاری جیہے شافعی مذہب عمل کماون
ایہ کافر مشرک آکھن ساریاں اہل ایمان تائیں
جے اس آیت تھیں لوگ مقلد ہیں مراد بیاری
ایہ کوڑ سراسر ہرگز کسے مفسر لکھیا ناہیں
ایہ آیت آل عمران اندر توں ویکھ اسدی تفسیر ول
رب پکڑن بت مراد پچھاں مدارک وچہ لیایا

مقلد متبع سنت کرن حدیث اطاعت ٹھاوے
نے تخزم علی مشارق اندر ایویں آکھ سنایا
نہ بدعت سیئہ حسنہ بلکہ اطاعت خیر اناماں
تے اختلاف اصحاباں اندر ہویا سمجھ بھائی صلی اللہ علیہ وسلم
اَصْحَابِیْ كَالنُّجُوْمِ فَبِاَیِّهِمْ اقْتَدَیْتُمْ اهْتَدَیْتُمْ وچہ اثر دے
حنفی مذہب صفت کرے چو نہہ مذہباں خوب صلاحیا
حنفی مذہب عمل کرہندے فقہ مسائل کہندے
تقلید اماماں شرک کفر بتلاون احمق واہی
شاہ طیور تے شیر شریعت کہندا حق اظہاری
اوہ تقلید کرے لا مذہب ہووے ناہ کراہیں
وچہ عقد الجید صفحے وس اندر ظاہر صفا ہوندا
تے چھوڑن وچہ ایہنا مذہ ے وڈا فساد قباحت آئی
لا مذہبی جنہاں کدھی اول ایتہ انہاں مبتلا یا
بتیالی صفحیوں پنجاہاں تک لکھیا صاف وساے
یاراں سو تھیں اُچ لگ لوگ مقلد ہوندے آئے
کابل تے خراساں اندر کل لوکاں خاص عوامی
ہر ہر کرن امام اطاعت چنگ چنگیرے بھالے
ہور بہت محدث اہل مذاہب تے ایہ مشرک بتاون
اتَّخَذُوا اَحْبَارَهُمْ وچہ داخل کرن تنہائیں
تا سب کافر مشرک ہوئے ہر بجوں مول انکار کر
جو اہل مذاہب اس آیت تھیں بندے ایہی دوائیں
نہ معنے اوہ صحیح جو سندے ظاہر قول حقیقہ دل
جنہاں خالق جان کریں تباں سیں نوایا

[illegible] اتَّخَذُوا اَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ اَرْبَابًا مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ وَالْمَسِيْحَ ابْنَ مَرْيَمَ [illegible]

وَاِنْ كُنْتُمْ فِيْ رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلٰى عَبْدِنَا فَاْتُوْا بِسُوْرَةٍ مِّنْ مِّثْلِهٖ ص وَادْعُوْا

اگر ہو تم بیچ شک کے اس چیز سے کہ اتارا ہم نے اوپر بندے اپنے کے پس لے آؤ ایک سورت مانند اس کے اور بلاؤ

شُهَدَآءَكُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ط

شاہدوں اپنوں کو سوائے اللہ کے اگر ہو تم سچے۔

تے جیکر شک تساں ایس چیز اندر جو اساں اتاری — بندے اپنے تے پس مثل اس لیاؤ سورت بھاری

تے بابجھ خدا دے مددگار بلاؤ جتناں تائیں — جیکر ہو تسیں سچے ناہ تے چھوڑو کفر بنائیں

جے ہوندیاں سوہندیاں صاف دلائل شک تساں قرآنے — جو اساں اوپر دوست اپنے بھیجے ہیں خزانے

تے تسیں گمان کرو اوہ ناہیں طرف خدا دیوں آیا — بلکہ گھڑ محمد ﷺ اپنے دلتھیں آپ بنایا

جے تساں شک تا مثل اس کوئی سورت جوڑ لیاؤ — تے لینے معبوداں اس کم وچہ مددگار بناؤ

جیکر ہو تسیں سچے تا ایہ کر کے کم دکھاؤ — یا مثل نبی کسے ان پڑھ کتھیں اس وانگ سورت بناؤ

جو حضرت تائیں ان پڑھ جانن جو کل سکے والے — لکھن پڑھن والے سب اس تھیں رہے عاجز ہر حالے

کل یہود نصارے دشمن شاہ رسل ﷺ دے آئے — پھر سورت کسے نہ اک بنائی سبھناں زور لگائے

قرآن نبوت وچہ دلیل جو منکراں چپ کراوے — تے معجزہ رہے قیامت تائیں جس انکار نہ آوے

جو شعر فصاحت وچہ عرب دے آہے لوک یگانے — تا بھی انہاں دم نہ ماریا عاجز ہوئے جانے

فَاِنْ لَّمْ تَفْعَلُوْا وَلَنْ تَفْعَلُوْا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِيْ وَقُوْدُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ

پس اگر نہ کرو گے تم اور ہرگز نہ کرو گے تم پس ڈرو اوس آگ سے جو ایندھن اسکا آدمی ہیں اور پتھر

اُعِدَّتْ لِلْكٰفِرِيْنَ ط

تیار کی گئی ہے واسطے کافروں کے

جے نا کیتا تساں کدے تاں ڈرو خوف کرو اس ناروں — جو بالن جسدا آدم پتھر جا بنگ کافراں کاراں

یعنے جے تساں مثل قرآن نہ سورۃ مول بنائی
اوس آتش تھیں بالن جدا پتھر انس ایمانی
یا گندھک دے پتھر اگ جنہاں لگے بھڑک شتابی
گندھک دے او پتھر جنہاں بدبو وہ مرداروں
یا مراد آہے کل پتھر یعنے آکھ سنانے
یا بت مراد جو اوہ بھی اکثر پتھراں کنوں بنائے
اوہ نا معبود ہوسن سبھ بالن دوزخ سندا

تاہ بنا سکو گے پھر کوئی کرو علاج رہائی
یا بت مراد کہ پتھراں تھیں دیکھ مدارک بھائی
ایہ ابن عباس ہور بہت مفسر لکھن قول صوابی
ایہ ابن کثیر مجاہد کنوں لیا نہی نقل ہنجاروں
تے اسو چہ شدت عظمت ظاہر اگ دوزخ دی بیانے
جویں رب فرمایا غیر خدا جنہاں آہو رب بنیندے
ایہ فتح محمد دی تفسیروں لیا یا عاجز بندا

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ط

اور خوشخبری اُن لوگوں کو کہ ایمان لائے اور کام کیے اچھے تحقیق واسطے اُنکے بہشت چلتی ہیں نیچے اونکے نہریں

كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ

جب دیے جاوینگے میووں سے رزق کہینگے یہہ وہ چیز ہے جو دیے گئے تھے ہم پہلے اس سے

وَأُتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

اور لائے جاوینگے ایک دوسرے کے مشابہ اور واسطے اونکے بیبیاں ہیں پاک کی ہوئیں اور وہ بیچ اُسکے ہمیشہ رہنے والے

تے خوشخبری دیہ انہاں لوکاں جو ایمان لیاوے
تے نہراں جاری ہیٹھ انہاں سر دار جانن تے باغن
تے دتے جاسن اوہ پھل انہاں ہر نگوں ہم صورت
یعنے اے محبوب جو مینوں من ہے بیا ساڈا
تے نیک اعمال کماون تہاں جنت خبر سنائیں
یعنے مومناں نوں جد جنتوں میوہ دیوین کائی
تے ان جنت نوں حوراں ہوسن بھی دنیا عوراتاں
شرطاں چار ہوون جو چہ اوہ صالح عمل بتایا
ادا فرائض تے حق بندیاں ابن عباس رضی اللہ عنہ بتاوے

تے چنگے عمل کمائے ٹھیک انہاں کارن باغ بہائے
میوہاں تھیں ایہ اوہ جو پیش اساں لیا آکھن ایہیں
تے انہاں کارن بیویاں پاک جنت وچ ہٹ سکونت
بھی من قرآن مجید اوتاریا ہو یا ساڈا
تے ہیٹھ انہاندے نہراں وگدیاں جنتوں باہن عجائب
کہسن ایہ اوہا جو ملیا سانوں پھل پہلائی
جو حیض نفاسوں پاک اوتھے نت وسن اپن ہراتاں
عالم صبر تے نیت ہور خلوص معاذ اللہ یا
ایہ صالح عمل بخاری مسلم تھیں جو ہیں ظاہر آوے

ہک شخص نبی نوں آکھیا حضرت ہیں اوہ عمل بتاؤ
فرمایا کر طاعت رب دی باہجھ شریک ٹھہرائیے
تے ہے جنات جمع باغاں دی سارے اٹھ بتائے
اوہ تے عرش دے دجا عدن جو دائم رہنے والا
دار السلام تے دار المقام ایہ پنجویں چھیویں پائے
ابو ہریرے آکھیا حضرت صلی اللہ علیہ وسلم جنت ذکر سناؤ
موتی گیند گٹھا کیسر وچہ بہشت بتاوے
کدیں نہ ترنج اوٹھاوی بھی اتھ موت نہ ہرگز پاوے
حضرت تھیں پھر ابو ہریرہ کرے روایت بھاری
ابن عباس رضی اللہ کہو اساں پچھیا پاسوں ختم رسالت صلی اللہ علیہ وسلم
فرمایا اوہ وگن زمیں پر پانی رہے میلے
دریا چار وگن وچہ جنت شہد شراب طہوروں
تے ابن عباس رضی اللہ کہیا اک نہر جنت وچہ بیدخ ناؤں
لڑکیاں اگدیاں ہوون تہاں پوچہ کہن تکد وجے تائیں
جسنوں جو لڑکی خوش آوے لیجاوے تس تائیں
تے جنت دی لمبائی وچہ ہک نہر دردیہ آئی
خوش آوازاں نال بہشتی سنکر کہن اُنہائیں
لوکاں ابو ہریرہ رضی اللہ عنہ پچھیا کیا اوہ راگ اہائی
تے انس کنوں وچہ جنت ہی ہک نہر ہتی فرمایا
ستر ہزار اوہدے دروازے سونے چاندیوں آئے صلی اللہ علیہ وسلم
سلسبیل تے کوثر نہراں ہوسن ذکر اگیرے
تے ابو ہریریوں اوتے جنتی لمن بہتر حوراں

جدے کیتیاں جنت جاواں اوہ دسنہ فرماؤ
تے صوم صلوٰۃ زکوٰۃ ادا کر ابو ہریرہ رضی اللہ عنہ یوں پائیے
ہک فردوس جہدے وچہ ہر ہر قسماں ثمر سہائے
تیجا جنت الماویٰ ہے چوتھا خلد بہشت نرالا
ستواں علیین اتے اٹھواں باغ نعیم سہائے
فرمایا تس ہک اٹ سونے تے ہک چاندیوں پائی
کستوری دا گارا جو تس داخل خوشیاں پاوے
نہ جامے ہوون پرانے تے نہ ضعف جوانی آوے
جو نہراں جنت کستوریاں کنوں پہاڑاں جاری
کیا نہراں جنت تحت زمیں وچہ وگدیاں بحر دآیت
نا ایدھر نا اودھر جاوے پھر حضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمانے
شیر پانی اتے ایہ سب نہراں ہن ایس بحر سیں دروں
خیمے یاقوتی اس اوپر قائم تفصیل الاہوں
چلو بہشتیو بیدخ چلسن لڑکیاں کرن ادائیں
لڑکیاں نال جیں اتے ہور اگن مڑ انہیں جائیں
کواریاں زناں مقابل کھڑ بان گاوندیاں ہوسن بھائی
کوئی لذت وچہ جنت ہرگز ایس برابر ناہیں
فرمایا تسبیح تقدیس انہاں دا راگ ہویائی
گنگے دا ہک شہر اوپر اس ہے آباد سنایا
جو کرن قرآن تلاوت ایہ انہاں کارن جگہ سہائی
تے ہور جو نہراں دنیا اندر ہوسن اگاں ٹھہری
باہجوں زناں جو دنیا اندر تفصیل حدیثوں ٹوریں

ف
[illegible]

عبداللہ بن اوفیٰ بہیر روایت ہو رلیائے ؎
تے رنڈیاں اٹھ ہزار ملن اس بہیر انس تھیں لیادی
تا دہر ہتھوں امبر تائیں سارا خوشبو نور بھیوے
طہارت کنوں مراد آوس حیض نفاس نجاست
بول بیجا نہ تھک نک ہور اس مثل ہین کجھ آدی
تے بد خلقی بد عادت کنوں پاکی اہل بہشتاں
حضرت علی روایت کردے شاہ رسول صلی اللہ علیہ وسلم فرماون ؎
اسین ہمیشہ رہنے والیاں فانی ہوناں ناہیں
نت اسیں خوش رہنیو الیاں ناخوش ہوناں ناہیں
جمہور مفسر کہن جیاں کافر منکر ہا کھلوتے
تا آکھیا انہاں قرآن جے ہوندا کجھ کلام خدائی
جویں اگ تے مکھی مکڑی مچھر دنیاں مثالاں آیاں

جو ہنجو حم رتے چار ہزار اوہ زناں کواریاں پائے
جے ہکھورت جنت والی جھاتی دنیا پاوے
تے چادر اسدی بہتر دنیا ہر شے تھیں سجیوے
نہ وقت جماع رطوبت ظاہر ہین پاک نہایت
تے کھانیوں بعد ڈکار آوے سب کھانا ہضم ہو جاوے
نہ فانی ہون نہ اوڑک ہوسن چھوڑ جنت دیاں رختاں
ہک جنت وچہ مقام جدید وچہ حوراں رل مل گاون
یاد نوالیاں نت آرام ہنوئے رنج کدا ہیں ؎
اُس خوشخبری جو سائے کارن تے اسیں جہت آکھیا
جو سورۃ کری جوڑ وکھاون جتھوں ایہ دُر پروتے
تے نال چیزاں ناچیز مثالاں دیندا ناہ الٰہی
تاں زعم انہاندے توڑن کارن تردیداں فرمایاں

إِنَّ اللّٰهَ لَا يَسْتَحْيِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَا بَعُوضَةً فَمَا فَوْقَهَا ۚ فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا
تحقیق اللہ نہیں شرماتا یہ کہ بیان کرے مثال کوئی مچھر کی پھر جو کوئی اوپر اسکے ہے پس جو لوگ جو ایمان لائے ہیں
فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ ۖ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللّٰهُ
جانتے ہیں یہ کہ وہ سچ ہے پروردگار انکے کیطرف سے اور جو لوگ کہ کافر ہوئے پس کہتے ہیں کیا چاہا اللہ نے
بِهٰذَا مَثَلًا ۘ يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا ۚ وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا
ساتھ اسکے مثال لانا۔ گمراہ کرتا ہے ساتھ اسکے بہتوں کو اور ہدایت کرتا ہے ساتھ اسکے بہتوں کو اور
الْفَاسِقِينَ الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللّٰهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا
نہیں گمراہ کرتا ساتھ اُسکے مگر فاسقوں کو جو لوگ کہ توڑتے ہیں قول اسکا پیچھے مضبوطی اُسکی کے اور توڑتے
أَمَرَ اللّٰهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ ۚ أُولٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ
جو حکم کیا اللہ نے ساتھ اسکے اور یہ کہ ملایا جاوے اور بگاڑ کرتے ہیں بیچ زمین کے یہ لوگ وہی ہیں ٹوٹا پانیوالے

اللہ ٹھیک بیان مثال کریندا ناہ شرماوے
مومن جانن رب تھیں ٹھیک اوہ سچ مثال اہناں
رب نال انکارے اوہی قرآن بہتیاں راہ بھلاوے

مچھر نال سے جو دوہ سمجھیں کیہے مثال جو بھاوی
تے کافر کہن مراد کیا اس نال اللہ دی آکھی
نال اتباع تعظیم قرآنے بہتیاں راہ وکھاوے

قرآنوں گمراہ کرے جو نافرمان خدا دے
جو توڑن عہد خدا دا بعد اس قول اقرار صغا دی

تے جدی پیوندی دا حکم اوس کرن قطع ہر ویلے
ایہو لوگ جو اپنے اوتھے گھاٹا پاونوالے

ناہ قرآن کرے گمراہ اوہ بلکہ ہدایت آئی
پیو قسمت خود بدعملیوں راہ بھلاون بھائی

بیکاوں مطلب رب نیک توفیق نہ دیندا
تے کفر ضلالت دے اوہناں بنا راہناں نوں پھیڑیا

تے اپنی طرف کیتی ایہ نسبت کارن ایس آہی
جو بدلے تے رسوائی پوری وچ دنیا اہل تباہی

پر فاسق فرمانبرداری تھیں باہر نکلن والے
تے فاسق کنوں مراد کفار ایہہ ظاہری وچ قرآ

یا جو اوہ ہر گناہ کبیرہ کرن اصرار ہوکالے
اتے عہد خدا توراۃ انجیل تے اوہ اخبار نرالے

جو وچ نبوت ہور اطاعت اندر ختم رسالت
یا توحید خدا دی اندر خبراں اوہ جلالت

اَنْ یُّوْصَلَ پہ صلہ رحم کرن جو خویش اقارب
ایہناں نال احسان کماون ناہ کیسے دوکھ پوچاون

یا کل پیغمبر منن یا قرآن حدیث منا ون
تے پوا من مثل یہود نصارا ناہ گم جاون

اوہ بعضے نبی نہ منن بعض کتاب عمل کماندے
ناہ گمراہاں فرقیاں وانگ جو حق بھلا جاندے

جیوں رافضی خارجی معتزلہ ایہ فرقے کل گمراہاں
اوہ معنے کرن قرآن حدیث جو الٹ کنوں اصلاحاں

جو معنے ہوے مخالف ہور تعارض جنہیں آوے
وچ محکم آیات ایہہ وچ خالص منظوری لیاوے

ایمان اعمال موافق اپنے کریو نال اصحاباں
نہ وانگوں فرقیاں بیدینیاں دے چھوڑن ہو باں

جوہیں عہد نہیں ہو مختلف درجے ایویں سمجھ سہارے
ہدایت ہور ضلالت درجیاں وچ تفاوت بیارے

كَيْفَ تَكْفُرُوْنَ بِاللّٰهِ وَكُنْتُمْ اَمْوَاتًا فَاَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيْتُكُمْ

کیونکر کفر کرتے ہو ساتھ اللہ کے اور تھے تم مردے پس جلایا تم کو پھر مردہ کریگا تم کو

ثُمَّ يُحْيِيْكُمْ ثُمَّ اِلَيْهِ تُرْجَعُوْنَ ۝

پھر جلاویگا تمکو پھر طرف اسکی پھیرے جاؤگے۔

کیوں انکار کرو رب نال اتے تساں جان ناہی
اسی تن بیجان با گزشت لوتھ اس جان عطا فرمائی

مارسے پھیر تساں وت زندہ کرسی اللہ سائیں
پھر حضور خدا دے جاون ہوسی ٹھیک تمامیں

هُوَ الَّذِيْ خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِي الْاَرْضِ جَمِيْعًا ثُمَّ اسْتَوٰٓى اِلَى السَّمَآءِ فَسَوّٰهُنَّ

وہ ہے جسنے پیدا کیا واسطے تمہارے جو کچھ بیچ زمین کے ہے سارا پھر قصد کیا طرف آسمان کے پس درست

سَبْعَ سَمٰوٰتٍ ؕ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ ۝

کیا انکو سات آسمان اور وہ سب چیز کو جاننے والا ہے۔

ہے اوہ جسنے خلقیا سب جو وچ زمیں تساں کارن
اوسے تھیں قصد کیتا رب طرف آسمان اُرن

ات آسمان بنایوس تے اوہ ہر ہر شے نوں جانے
مراد خلق تسخیر خلق دی وچ خدا دے آنی

خازن معالم پہلے الله زمیاں ست اوپایاں
فیر زمیں وچھایوس بھی فرقاضی مظہر وچہ لیایا
دو روزاں وچہ قوت اُس خلقی منکل ہُرہ دہاڑے
وچہ ظاہر آیت اول خلقیاں رب زمین اسمائیں
پہلے زمیں اتے قوت اوپایس وت آسماں بنائے
تے عبد اللہ بن عمروں اول پانی خلق ایہا ئی
نال ہوا پھر پانی موجاں مارن لگا پیارے
دھوئیں تھیں آسمان تے جھٹ کنوں زمین اوپائی
تے ابن عباس کہے ست زمیاں پہلی کان انساناں
چوتھے طبقے ہین اٹھویں دوزخ سندے بہائی
بھی اُسو چہ لشکر ابلیس تے ابن عباس بتاون
تاں اوہ نال اپنے ہوون گے کجن سو بہج تائیں
ابن عباسوں اندر در منثور روایت لیایا
وہر ہتوں ابنر تائیں د کتنا راہ ایہا ئی
فرمایا راہ پنجو سال دے تے اینویں اوس مٹیائی
پھر ہر آسمان زمیاں اینویں فاصلہ پنجو سالاں
یعنے پنجو برساں راہ لتے اسپر اٹھ بزکوہی
اُسپر عرش ہے اسفل اعلے بُعد اسقدر ایہا ئی
بربیع بن انسوں موج رُکی تھیں بنیا فلک اُولدا
پنجواں چاندی چھیواں سونیوں ستواں سرخ یاقوتوں
تے پہلا فلک زمرد سبز دوں ہے سلمان حوالہ
اُذ قلون اوس نام رکھے نان قید دم الایا
اوہ سولی روشن تھیں اتے دبقاناں پنجم آسمانے

نالے قوت انہاں وچہ خلقے وت آسمان بنایاں
آیت لتے سوا ردہاڑے زمیں نوں رب بنایا
ویر جمعہ دو روزاں اندر ست اسمانی سوا رے
تے دوجی جاگہ زمیں وچھائی بعد اسدے رب سائیں
اس بعد زمین وچھائی خالق خازن وچہ فرمائے
تے اُسپر عرش ٹکایا وت پھر خلقی باد الٰہی
بس حرکت کنوں حرارت پیدا استھیں دھواں اُٹھاری
تے جھگ تھیں بنے پہاڑ خلاصے وچہ ایہہ خبر سنائی
دوجی وچہ ہوا تیجے وچہ پتھر دوزخ باناں
پنجویں وچہ سپ چھیویں گندھک ستویں شیطاں لائی
چوتھی زمیں جنات ایہن اوہ ظاہر ہو دیاؤں
ہر کنڈ سے تے پھر کیتی رب اتے محافظ سائیں
حضرت شاہ رُسل ﷺ سی اپنیاں یاراں نوں فرمایا
یاراں آکھیا الله جانے یا محبوب الٰہی
غیبی خبر ایہہ لوکاں تائیں حضرت آپ ﷺ سنائی
تے ستویں ابنر تے دو دریا ڈٹھے ایس مثالاں
جنہاں گوڈیاں تھیں لک تائیں پنجو سالاں راہ ہو وی
بندیاں دے اعمال اوس اوپر ویکھے پاک الٰہی جل جلالہ
دوم شفاف لوہے دیوں تیجا تانبیوں چوتھا رلدا
اسپر نوری جنگل تے ہور ملک موکل ذاتوں
اس نام وفیقہ ابنر دوجا چاندیوں خاص نرالہ
اوہ بنیا سرخ یاقوتوں چوتھے عوناں اسم سہایا
اوہ زر سرخوں نے چھیویں دا دفنا اسم عیانے

اوہ زر دیا قوتوں بنیا ستویں عرش دا نام ابھائی ۔ پیدائش اتس نوروں بھیر علی نے آکھیا بھائی
پہلے نام رفیع ستویں دا نام صراح بتایا ۔ پچھے سب احساناں دے انہاں نعمت ذکر سنایا
جنہاں نال انسان فوقیت کل خلقاں تے پائی ۔ ایہہ اوہ احسان جو ہووے جس پر جان ہزار فدائی

وَاِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ اِنِّیْ جَاعِلٌ فِی الْاَرْضِ خَلِیْفَةً ؕ قَالُوْٓا اَتَجْعَلُ فِیْهَا
اور جب کہا پروردگار تیرے نے فرشتوں کو تحقیق میں بنانیوالا ہوں بیچ زمین کے نائب کہا انہوں نے کیا
مَنْ یُّفْسِدُ فِیْهَا وَیَسْفِكُ الدِّمَآءَ ۚ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ
بناتا ہی تو بیچ اُسکے اس شخص کو کہ فساد کرے بیچ اُسکے اور بہاوے لہو اور ہم پاکی بیان کرتے ہیں ساتھ تعریف تیری
لَكَ ؕ قَالَ اِنِّیْٓ اَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ۝
کے اور پاکی بیان کرتے ہیں واسطے تیرے کہا تحقیق میں جانتا ہوں جو تم نہیں جانتے ۔

جاں حکم کیتا رب تیری ملکاں ہیں ہاں سر جھارا ۔ وچہ زمین خلیفہ ہوسی حکم چلاون ہارا
کہن تعجب نال خلیفہ کریں اوس الاہا ۔ جو وچہ زمیں فساد تے خونریزی کرے گناہا
تے اسیں تیری تسبیح تقدیس ثنا کریندے سائیں ۔ فرمایا اک جو میں جاناں اوہ تسیں جانو ناہیں
جو حکمت وچہ انہاں اطاعت نا لیوچہ گناہیں ۔ جو کارن عشق محبت بندے خلقے اللہ جل جلالہ سائیں
بعد زمین آسمان پیدائش انبر ملک اوپائے ۔ تے جناں وچ زمین وسایا خازن وچ فرماوے
تاں اک لمی مدت بعد انہاں ظلم فساد کھلارے ۔ حسد عداوت بغض بغاوت سرکش ہوئے بھارے
تاں اک گروہ ملکاں دا گھلیا اوپر زمیں الٰہی ۔ سردار تنہاں عزازیل کریندے سخت لڑائی
تاں ہوئے ہلاک زمیں چھڈ نسے ول پربت دریاواں ۔ ایہہ ملائک مثل خزائن آہے جنت چھاواں
تاہیں نام اوہناں دا جن گیا ہو سمجھ گواہی ۔ زمیں تے فلک اول دی ملی عزازیلے نوں شاہی
کدے جنت وچہ کرے عبادت کدے اپر آسمانے ۔ کدے زمیں وچہ پوجے رب نوں خانہ تک بہانے
تاں اس ہولی ہولی دل وچہ فخر تکبر آیا ۔ جو مثل میرے کسی عزت شاہی درجہ ہوں نہ پایا
تاں رب کہیا نائب اپنا میں وچہ دہرت بناساں ۔ تاں نال تعجب کہیا فرشتیاں حکمت ہنوں جھاں
جنے اوہ باحکمت رکھے ناخوش کل برائی ۔ فر خلق اجیہی نوں کیوں کرسے خلافت رب دی
جو خون فساد گناہ کریسن رہے عبادت باقی ۔ سو اسیں کردے تے ایہہ لکھن مفسر نال اتفاقی

[illegible]

جو ایہہ کلام فرشتیاں ناہ سے حسد اتے اعتراضوں
بلکہ ایہہ حکمت اُنہاں نہ سمجھے لگے پچھن رازوں

جو ایہہ عنایت عظمیٰ اندر زمیں آسمان خلافت
خاکی محرم اسراراں رب بخشی فضل شرافت

بھی اوس تھیں جاری کردے خود احکام آلٰہی
کمالات اپنے دا اُس نوں کرے آئینہ نور صفائی

بھی اوس کریں مقرب ناہ سی آوندا وچ خیالاں
جے ہویا ہووے تعجب انہاں تا کجھ عجب ایہہ چالاں

فرشتیاں نسبت جون فسادنہ آدم طرف نگائی
انہاں آکھیا اندر خاکی اصل گناہ فساد ایہائی

رب جوہر خاکی نوں اس کارن بخشا شرف خلافت
جو فیض انوار اوہناں دل لائق نوری ایہہ کثافت

صوفیوں لکھیں جویں قاضی صاحب مظہر یوچہ فرمائے
مستحق فیض آدم ہر طور اسو چہ بوہنہ نور سمائے

بعض مفسراں کیہا فرشتیاں ایہہ گل جاتی آہی
ہو ساتھوں افضل کوئی مخلوق نہ پیدا کرگ آلٰہی

جے خلقت ہور اس خلقی تاہی ساڈی علم زباداں
جو کجھ ویکھیا اساں نہ پایاں انہاں اوہ مراداں

ایہہ امتحان لیا رب تاہیں پہلے وچ علم دے
تا باطل خیال وچن اوہ ساری جو انہاں وچہ عجم...

ذکر پیدائش جناب ابو البشر آدم علیہ السلام

جاں رب چاہیا پیدا کرناں حضرت آدم تائیں
تا عزرائیل نوں حکم کیتا اک مٹھی خاک لیائیں

تا اوس ہر ہر جاواں مٹی پکڑ حضور پوچائی
تاہیں بندے چنگے مندے گورے کالے بھائی

اُس مٹی دا خاتو پانی نال خمیر رچایا
جبرائیل وحی دے تائیں پھیر خدا فرمایا

جو مٹی صاف زمیں دے دلتھیں حاضر کر تلاؤ
تا اوہ قبر نبی دی جاؤں لیگیا خاک رسیلا

اوہ پانی تسنیم کنوں گھنوائی پاک تعالےٰ
تے نہراں جنت والیاں وچہ تس غوطے کمالا

تے وچہ زمیں آسماناں پھیریا پاک اطہر نوں
جانا آہا ملکاں موہرے آدم نعیم سروروں

پھر نال جمیر آدم سی اوہ اطہر خاک ملائی
تے جسم مبارک آدم سند اکیتا تیار آلٰہی

اندر جسم آدم دے تا رب روح داخل فرمایا
تے پاک پوشاک پہنا کر جنت والی خوب سجایا

تے نور محمدی صلی اللہ علیہ وسلم وچہ پیشانی آدم دے چمکایا
اوپر تخت بہا ملکاں کل فلکاں سیر کرایا

سیر کیتے وچہ سو سالاں دستا ڈٹھے کل عجائب
پھر اک گھوڑا کستوری دا کیتا رغائب

نال الھوزتے بازد اوسدے مونگے موتیوں آہی
ہتھ جبرائیل لگام تے سجے میکائیل سہانے

دل کھبے اسرافیل تے حضرت آدم اوہ سواری
سیر کرے نت آسماناں فضل کیتا رب باری

کرن سلام ملائکہ سے ایہہ دسدی ملکاں تائیں
جنت وچہ کنیت اپنی ابو محمد سائیں

تے دنیا وچہ ابو البشر کنیت حضرت آدم دے
پھیر علم اسما تعلیم ہویا تس ملکاں کیتے سجدے

وَعَلَّمَ اٰدَمَ الْاَسْمَآءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلٰٓئِكَةِ فَقَالَ اَنْبِئُوْنِیْ بِاَسْمَآءِ هٰٓؤُلَآءِ

اور سکھلائے آدم کو نام سارے پھر سامنے کیا اونکو اوپر فرشتوں کے پس کہا بتاؤ مجھکو نام اُن کے

اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِیْنَ ۝ قَالُوْا سُبْحٰنَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا ؕ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِیْمُ

اگر ہو تم سچے۔ کہا اونہوں نے پاک ہے تو نہیں علم ہمکو مگر جو کچھ سکھلایا تو نے ہمکو تحقیق تو جاننے

الْحَكِیْمُ ۝ قَالَ یٰٓاٰدَمُ اَنْۢبِئْهُمْ بِاَسْمَآئِهِمْ ۚ فَلَمَّآ اَنْۢبَاَهُمْ بِاَسْمَآئِهِمْ ۙ قَالَ

حکمت والا ہے۔ کہا اے آدم بتادے اونکو نام اُنکے پھر جب اُسنے بتادیے نام اُنکے کہا

اَلَمْ اَقُلْ لَّكُمْ اِنِّیْۤ اَعْلَمُ غَیْبَ السَّمٰوٰتِ وَ الْاَرْضِ ۙ وَ اَعْلَمُ مَا تُبْدُوْنَ وَ مَا

کیا نہ کہا تھا میں نے تمکو تحقیق میں جانتا ہوں چھپی چیزیں آسمانوں کی اور زمین کی اور جانتا ہوں جو

كُنْتُمْ تَكْتُمُوْنَ ۝

ظاہر کرتے ہو اور جو چھپاتے ہو۔

رب نے آدم تائیں نام سکھائے سب چیزاں دے سائیں
پھر فرمایا انہاں چیزاں دے ظاہر نام بتاؤ
کہیا فرشتیاں بار خدایا تو ہیں پاک تعالے
تو ہیں عالم حکمت والا کل چیزاں دا والی
میں غیبی علم آسمان زمین دا بہتر جاناں سارا
ابن عباس کرے روایت قاضی مظہر والا
گذرا ابلیس ہویا اسجا نب وڑیا منہ دے راہوں
کہیا فرشتیاں اُسدی سار نہ کرساں خوب اطاعت
تے کہیا ابلیس جے حکم ہویا کر اُس فرمانبرداری
جو ظاہر مخفی قول انہاندے معلم سب اساں نوں

پھر اوہ چیزاں اوپر ملکاں کیتیاں پیش اتھائیں
جے ہو دعویاں دے وچ سچے تا ایہہ حکم مناؤ
نہ سانوں علم مگر تو جتنا دسیا آپ کالا
رب کہیا دس آدم ایہناں نام چیزاں فی الحال
جو تسیں ظاہر کر دیا خفیہ ہیں پر سب اسکا را
جاں جثہ آدم بنیا کے طائفہ دی ستھ والا
وچہ بدن مبارک اُتوں وڑ کر نکلیا ہیٹھے دا ول
لے کیہا ابلیس جے غالب ہویم کرساں اس کر
تاں ایہہ امر قبول نہ کرساں تدے کیہا رب باری
جو ملکاں ظاہر اسحن اطاعت حق شیطان لو ...

[illegible]

[illegible]

جو ظاہر مخفی قول اہناندے علم سبہ اسانوں
کہن مفسر آدم نوں سب آہا علم لغاتاں
یا اسے نام فرشتیاں دے پھر ظاہر پوچھ فرمائے
جو حضرت شاہ رسل صلی اللہ علیہ وسلم نوں لغتاں کل معلوم نہ آیاں
اوہ اسما صفات الٰہی ہو سن گئے سکھائے
اس آیت تھیں ثابت ہویاں گلاں ٹھیک ترائے
جو ملکاں فخر کیتا اوپر تسبیح تقدیس خدا دی
ایہہ وچ خلاصے وچ خازن محی السنۃ لیایا
دوجا ہے تسبیح تقدیس خدا نوں بہت پیارے
تیجا ربدیاں مقبولاں حق مندے ظن لیاون
یا وجود اقرار الست ملکاں جیہڑکاں پایاں
تے وچ تفسیر کبیر محقق فخر الدین الاوے
اولی الامر مراد سنایوس عالم لوگ اصح اقوالوں
تے علماواں نوں واجب تابعداری حاکم ناہیں
وَالْمَلٰٓئِکَۃُ وَاُولُوا الْعِلْمِ جو آیت تیجے وچ سیپارے
تے وچ اکرام وڈا یا خالق اہل علم دے تائیں
قَالَ الَّذِیْ عِنْدَہٗ عِلْمٌ مِّنَ الْکِتٰبِ کیہا پھر پاک الٰہی
رب جو ھڈ ٹولیاں درجات تلے اہل بدر ہک بھائی
دوم مجاہد وفضل مجاہد ان بیٹھیاں کنوں سوائے
پھر درجہ علماواں دسیا اوپر سب اصنافاں۔
کیہا جو اہل علم دسے جیہڑے رب تھیں ڈردے ڈی
علماواں دے شان اوچیرے دسے آپ الٰہی
کارن علم فرشتیاں اوپر آدم سبقت پائی

جو ملکاں ظاہر سخن اطاعت خفی شیطان زیانوں
یا ہر شے دا علم جو آہا ہوونہار براتاں
جو علم لغات اسماواں فقط نہ ایہہ بزرگی آوے
اَنْتُمْ اَعْلَمُ بِاُمُوْرِ دُنْیَاکُمْ فرمایا نال صفایاں
جو سرمایا وڈیائی افضل خزانیوں رحمت آئے
ہک علم عمل تھیں افضل ہووے اس کارن فرمائی
تے علم بزرگی آدم علیہ السلام طرفوں ہوئی بیشی زیادی
اس تھیں ثابت فضل پیغمبراں ملکاں تھیں وہ پایا
تے خون فساد نہایت مندے تاہیں ملک پکارے
ایہہ سبب ہلاکت ہور ذلالت وافر ماون
تے عزازیل دا کیا نانولیا اس سرسختیاں آیاں
جو اہل علم نوں فضل وڈے فرودھی علم سنادی
تے اہل حکم نوں واجب ہاں اطاعت کرن کمالوں
پھر شاں علماواں نال فرشتیاں ظاہر کیتی سائیں
وَاَطِیْعُوا اللّٰہَ وَاَطِیْعُوا الرَّسُوْلَ وَاُولِی الْاَمْرِ
وَالرّٰسِخُوْنَ فِی الْعِلْمِ علم دی وصف کری خود سائیں
رب اہل علم درجات وڈے آیت ہور ایہائی
کیہا مومن اوہ جنہاں دل ہل جاندے سنکر ذکر الٰہی
دے تیجے صالح لوگ جنہاں نے چنگے عمل کمائے
پس واجب جو عالم ہووں افضل ہر اشخاصاں
پنج صفتاں وچ اہل علم دے نظر کرے ہر کوئی
نے بہت حدیثاں فضل علم علماواں اندر بھائی
علم وڈی ہک نعمت عطے جس رب یوی بھائی

وَاِذْ قُلْنَا لِلْمَلٰٓئِكَةِ اسْجُدُوْا لِاٰدَمَ فَسَجَدُوْٓا اِلَّآ اِبْلِيْسَ ط اَبٰى وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكٰفِرِيْنَ ۝

اور جب کہا ہمنے واسطے فرشتوں کے سجدہ کرو واسطے آدم کے پس سجدہ کیا انہوں نے مگر شیطان نے نہ مانا اور تکبر کیا اور تھا کافروں سے ۔

تے جد اساں کیہا فرشتیاں سجدہ کرو آدم علیہ السلام تائیں
تے سی شیطان کفارا نوں حکم نہ بھیوس ربدا جل جلالہ
اک نوری سنہریاں ملکاں اوپر عرش اوچا پایا
تے اس سجدے وچ ملکاں متھا اوپر زمین نے لایا
مگر صحیح ایہ پورا سجدہ آدم پیش مراداں
آدم بنیا قبلہ ملکاں یا باعث سجدیدا
یا سجدہ خاص آدم نوں وچ تفاسیر آکھ سنایا

. . . .

جو بدے سجدیوں شیطانے کجھ عذر انکار نہ آیا
اوہ سجدہ صرف آہا تعظیمی جیویں یوسف نوں بھایاں
سجدہ کیتا ملائک نے میں یا کل ملکاں پیارے
ابن عباس کہیا کجھ آتش ہیر رب ملک اوپائے
تے وچ کبیر دارک ابو سعود روح البیان پایا
تے سی ابلیس جناں وچ آکھن ایہ اصح روایت
تذلل تے تواضع نے خفض جناح فرماندے
وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِيْنَ دیوچہ تفسیر نتاری
تے وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ ہیٹھ بیضاوی پایا
تے وچ حدیث عمر تھیں نے اوہ منظور آئے

اتھاں سجدہ کیتا مگر ابلیس انکار تکبر راہیں
ظاہری کسوں مفسر سبھ بیان کرے اس بھیدوں
سجدے دا رب حکم فرشتیاں اوس جاگہ فرمایا
تے ظاہری وچ ایہ سجدہ کارن عجز تذلل آیا
وچ سجدے ڈگے آدم کارن ہورس حال ارشادوں
یا مراد سجود آکھ جو ظاہر ایہ بندیدا
اپنے اوپر زور مفسراں سجدہ عظمت آیا

. . . .

سبب سجود دا قبلہ بنیا اس وچ فضل نہ پایا
ہن غیر خدا دا سجدہ وچ اسلام حرام گواہیاں
فَسَجَدَ الْمَلٰٓئِكَةُ كُلُّهُمْ اَجْمَعُوْنَ قرآن اشارے
تے ہے شیطان اتھاں دیو چوں جنیاں قول سنائے
جو متھار کھن دھرتی اوپر سجدہ ایس بنایا
فَفَسَقَ عَنْ اَمْرِ رَبِّهٖ وَكَانَ مِنَ الْجِنِّ وچ قرآن ہدایت
رسالے وچ قشیری لکھی بیضاوی پائے
ال ایماناں کان تواضع زمانیں کریا رے
تذلل اتے تواضع اسدا اسنے آکھ سنایا
اے لوگو تسیں کرو تواضع نال آواز سنائے

لغے سجدہ [illegible]

[illegible]

بیشک سنیں حضرت پاسوں شاہ رسل فرماوے
جو چوتھا پا واڈا اسے اوہ وچہ آکھیاں خاناں
اوہ چھٹا فضلاں اپنا ناں ہولا جے اپنے وچہ کہارا
جو لکھتا جاوے نیوں کرنالی چمن قدم سوہاوے
یعنے عاجز ہوون بھیں جھک جاون نکل آیا
تے ماپیو پیر اوستاد تواضع چاہیے کرن اظہار و
ایہ کان رضامندی رب آیا جھکن نہ پا وہ بھائی
تے ہے ایہ جائز بلکہ ثواب جو وقت نبی دا آئی
ابو کریب کنوں جیوں ترمذی وچہ حدیث سنائی
تے ابو اسامہ شعبہ پاسوں ایہ روایت پائی
اس صفوان بن عسال کنوں کہ یہو الاے
اوس آکھیا نبی نہ آکھ جو جی اوہ سنسی کہنا تیرا
وچہ حضور مقدس دوہاں آن سوال الایئے
راوی نے اسے اگ تا قرا یہہ گل آکھ سنائی
کہن اسیں ہاں شاہد توں برحق رسول خدادا
تے وچہ احیاء علوم ہووے جیہ چمن قدم ولی
بھی اسو چہ کھلوون وچہ تعظیم کراہت پایا
تے بھتی قسم تواضع کہ جیہدی مومناں کارن
تواضع ماپیو ہور علماواں نال اہل اللہ اندر
جیہی شاں تواضع تیہی قدر موافق آئی
تے واخفض جناحک للمؤمنین جو ہے آیا
پس کارن اہل اللہ نال حضرت بہت تواضع آئی
تے اہل ایمان تواضع چمن قدم مبارک حضرت
تے اگے یار برادر جیہڑا اپنے مثل وساوی

جو اللہ کرے تواضع رب تس درجہ ٹھیان چاڑھے
جو کرن تکبر ہن ذلیل تے ناں لے وچہ خسراناں
تواضع وچہ ہی جھکنا استھیں اغذ اسلام آشکارا
تواضع معنے عاجز ہون سوا ستھیں اپاپایا حب ایہے
پر بجے حصہ نفس نہیں نے دینا قصد نہ لیایا
جو اسو چ ادب تے اجر ادب دا لیسی رب غفاروں
جو ہے قدماں دا چمن استھیں وہ نہیں گل کائی
ایہ جاری عمل آہا تے استھیں ہو گیا ناہ پیغمبر
اوہ آکھے میوں عبد اللہ بن ادریس بتائی
عمرو بن مرہ تھیں اس عبد اللہ بن سلمیوں بھائی
یار اپنے نوں نال میرے چل پاس رسول سوہنے
تا اکھیاں حال ہوسن استائیں آئے کرن تکبیر ا
نواں نشانیاں روشن جنتیں سب نبی جواب سنائے
انہاں چمے ہتھ نبیدے ہی دو قدم مبارک بھائی
حدیثاں ہور اندر اس لکھدا آفت اہل فساد ا
جو حاکم عادل عالم بھی جو اہل حقوق اہائی
ئے جائز بہت اکرام بزرگی وچہ رونی پایا
تے اہل ایمان تواضع کامن ختم الرسل شمارن
مشائخ نال مشائخ عالماں نال عوام نماندے
انزل الناس علی قدر منازلہم جو بنی حدیث بتائی
تے حفض ذکن خود سر ہوون وچہ لعنت بچھان اسی نوں
جو پہلے آپ سلام کریندے ہے جاں مومن کائی
الویں سر سر قدر موافق سمجھ تواضع برکت
اسدے اگے جھکن حد بشعں نامشروع نہ بھاوے

[illegible]

نے ابن عمر نے کارن ابن اسامہ سیس نوایا — نقل حدیث بخاریوں وچ دوئی صاف وسایا

تے وچہ شفا قاضی دے نقل حدیث ایہائی — ابن عمر تواضع کیتی کارن ابن عباس بھائی

وچہ ثعلبی آدم نوں رب دتے بھاویں فضل سوائے — پر تنہائی تھیں گھبرائے جو نا ہم جنس دسائے

تاں ہک دن کھبی پسلیوں ستیاں حوا رب نکالی — تے جنت دی پوشاک لگی جد آدم سرت سنبھالی

نکاح حوا دے نال کیتا پھر حضرت آدم والا — مہر مقرر پڑھن درود ہویا دس بار کمالا

حضرت آدم علیہ السلام نوں فر اللہ جل جلالہ ایہہ ارشاد سنایا — توں اتے تیری بیوی وسو جنت وچہ عطایا

وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا

اور کہا اے آدم رہ تو اور جورو تیری بہشت میں اور کھاؤ اسمیں سے بافراغت جہاں چاہو اور مت

تَقْرَبَا هَٰذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ۝ فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا

نزدیک جاؤ اس درخت کے پس ہو جاؤ گے ظالموں سے پس ڈگایا ان کو شیطان نے اس پر سے نکالا

مِمَّا كَانَا فِيهِ ۖ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ ۖ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ

ان دونوں کو اس چیز سے کہ تھے بیچ اسکے اور کہا ہمنے اترو بعض تمہارے [illegible] بیچ زمین کے ٹھکانا

مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ

اور بہرہ مندی ایک وقت تک

تے اساں آکھیا ای آدم دس توں اتے عورت تیری — وچہ جنت کھاؤ اس تھیں جتھوں چاہو نعمت میری

تے نیڑے ایس درخت نجاناں پھر تسیں ہو سو ظالم — پس ہو کھادی شیطاں اونہاں نوں اوہ پھل کھوایا ظالم

پس کڈھیا اونہاں جنتوں باہر جتھا وسدے آہے — تے اساں آکھیا اوترو ہک دوجے تساں ویری آہے

تے کارن تساں زمیں وچہ ہوسی مدت کجھ ٹکانا — فائدہ بھی کجھ مدت تک تساں ہوسی رب دا بھانا

ثعلبی کہیا جاں شیطوں ڈٹھی آدم شان اچیرے — تقرب عزت وچہ درگاہ اس ویکھ ہویا جل ڈھیری

تا بدنیت تھیں در جنت پر لگا کرنا عبادت — جو کسے فریبوں آدم تائیں ہووے ترک ندامت

دروازے پر ہو گیا ایہہ روندا اسے ساہیں — مو جاتا کوئی ملک تے پچھیوس رویں کیوں اسے آئیں

ابلیس کہیا افسوس تسیں ایہہ صورت حسن جمالاں — وچہ بلا پھنسے گی تاں سن آکھیا ہو بحالاں

کیا حسن ہیر ایہہ زائل ہووگ ہاں ابلیس الالا — جو ہیا سو فانی پر جس اس شجر دا پھل کھایا

شجرۃ الخلد اس دا نام جو کھاوے سوئی ہمیش جیا لی — سو مر گیا او وکھو نکر ہیسوں ملے درخت نشانی

[illegible]

یہہ محمد ابن اسامہ ہے۔

ابلیس کیہا تو بیچل مینوں کہندا کوئی لیجاوان
کہندا سپ دربان بھلا سب جا وہ کجھ کم بناوے
منہ سپ دے وچہ شیطانوں چھپیا نک شکل بہوناں دی
لگا رووَن قسم اوٹھا یوس کردا خیر خواہی
تا تسیں ہوونہ مالک یا نت رہو نہ جنت جائیں
بعضے کہن سبب حوا دیوں دانہ گندم کھایا
تا رب کیہا نکلو ایتھوں لاہ پوشاک بہشتاں
سراندیپ پہاڑ اوپر جو ہند زمین اُتھے بہائی
تے وچہ شام ولایت ایتھے اُتھ ابلیس سنایا
حضرت ﷺ کیہا قتل کرو سپ چھوڑو ناہ استائیں
اہلسنت نزدیک جنت وچہ آدم علیہ السلام دسدا ساہی
وچہ فلسطین اک باغ کہن اوہ جنت مول نہ آیا
تے امر ہی تکلیف کنوں کیا آہی وچہ اتھائیں
یعنی دنیا تھیں مڑ جنت ور مڑ نکلن ناہیں ہے
درخت انجیر یا سنبلہ یا انگور گندم دا ساہی
تے چالیہ سالاں آدم حوا ناہ کجھ کھادا پیتا
جے ہنجوں اہل زمین دیاں علیہم السلام کی سنے اوہ جمع ہو آون
تے وچہ روئی آدم حوا جاں شجروں پھل کھایا
جس رکھوں پھر تے منگدے تا جو بدن چھپاون
جاں پاس درخت انجیر گئے اس اپنی شاخ جھکائی

ہا بیجا اذن رضوان بہشتی کیونکر جیر امت یا وال…
اسنوں بھی شیطان اوویں وچ اوسی جال پھسا…
جنت داخل ہو کر پونچیا آدم علیہ السلام کول فسادی
کہندا اس رکھوں تساں روکیا کارن ایس الٰہی…
تے حضرت آدم علیہ السلام قسم اوسدی پر کرن یقین تد ہی…
اک کہن جمر دے نیتے اندر سی حضرت اوس لنگھا…
وچہ سراندیپ آدم تے جدے حوا رضی اللہ عنہا آندی بختاں…
حوا جدے وچہ اُتارے بصرے حد جو آئی
تے سب وچہ اصفہان وگایا خازن وچہ فرمایا
جو اسنوں ور چھوڑے پس اوہ ساڈو بوچن ناہیں
اوہ دار الخلد ہے بعضے گمراہ کرن خیال تباہی
جے جنت اندر وڑدے پھر کیوں باہر رب چلایا
ایہہ ایہناں سمجھ اپٹھی جوسی امر بہنی اُس جائیں
تے وچہ معراج نبی ور جنت فر آگئے اتھائیں
یا شجرۃ العلوم درخت ایہہ معالم ذکر گواہی
ترے سو سالاں تیک شرم تھیں ناہ سر چکے میا…
تا بھی ہنجوں آدم حوا والیا کجھ وہ جاون
تا کپڑے پاٹ جھڑے تن اتوں ننگا بدن دسایا
اوہ شاخاں اپنیاں اچیاں کرو تا ہتھ شاخ پا…
تا پتے اسدی لیکر دوہاں کجے بدن صفائی

[illegible]

فَتَلَقّٰی اٰدَمُ مِنْ رَّبِّهٖ کَلِمٰتٍ فَتَابَ عَلَیْهِ ؕ اِنَّهٗ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِیْمُ

پس سیکھ لیں آدم نے پروردگار اپنے سے کچھ باتیں پھر آیا اوپر اسکے تحقیق ہے وہ پھر آنے والا مہربان

پھر سیکھے آدم نے کجھ کلمے رب اپنے دی پاسوں ہے
پھر گریہ زاری آدم دی پر اللہ رحم کمایا ہے

تا توبہ اوس قبولی رب تواب رحیم جو جا…
لے توبہ کرنے دا ول اوہناں لفظاں نال سکھا…

[illegible]

جہناں لفظاں نال آہی سی توبہ کرنی لائق
یارب نال طفیل محمد ﷺ میریاں بخش خطائیں
حکم ہویا دس کون محمد آدم عرض گذارے
ڈٹھم اُسپر لکھیا آہا کلمہ طیب پیارا
پس میں کیتا خیال وڈی ہے شان محمد ﷺ والی
حکم ہویا اوہ خاتم نبیاں ﷺ ہے فرزند تمہارا
وچہ عزیزی شاہ علی ؓ نقیس بن منذر فرماوے
ربنا ظلمنا ابن عباس قتادہ ؓ آکھن ہارے
عمر خطابوں وچہ تفسیر عزیزی نظر پیوے

اوہ کلمات سکھائے منی توبہ ہو گیا فائق
شان جدی کل نبیاں کولوں اُچی ہے ربائیں
یارب جاں میں پیدا کیتا کیتم عرش نظارہ
نام تیرے دے نال محمد ﷺ نام آہا آشکارا
وچہ حضور تیرے دے استحقیق ناکوئی ظہور کمالی
جیکر اوہ نہوندا توں بھی ناہوندا آشکارا
اَللّٰھُمَّ اِنِّیْ بِجَاہِ مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ آخر تیک لیاوے
مختلف دعائیں لکھن مفسر وچہ اس باب پیاری
جو نال طفیل محمد ﷺ معاف خطا آدم دی ہوئی

قُلْنَا اهْبِطُوْا مِنْهَا جَمِیْعًا ۚ فَاِمَّا یَاْتِیَنَّكُمْ مِّنِّیْ هُدًى فَمَنْ تَبِعَ هُدَایَ فَلَا خَوْفٌ
کہا ہمنے اُترو اس سے سب پس جو آوے گی تمہارے پاس میری طرف سے ہدایت پس جو کوئی
عَلَیْهِمْ وَلَا هُمْ یَحْزَنُوْنَ ۝ وَالَّذِیْنَ كَفَرُوْا وَكَذَّبُوْا بِاٰیٰتِنَاۤ اُولٰٓىِٕكَ اَصْحٰبُ النَّارِ
پیروی کرے ہدایت میری کی پس نہیں ڈر اوپر اونکے اور وہ غم نہ کھاوینگے اور جو لوگ کافر ہوئے اور جھٹلایا
هُمْ فِیْهَا خٰلِدُوْنَ ۝
نشانیاں ہماری کو یہ لوگ رہنے والے آگ کے ہیں وہ بیچ اُسکے ہمیش رہینگے۔

حکم دتا اساں جنت وچوں نکل وجاؤ ہن سارے
پھر جو تابع ہوسن ہدایت اُسنوں ہن کھلوسن
تے جہناں کفر کیتا تے ساڈیاں آیتاں صاف چھوڑیاں
جاں وچہ اولاد تساڈی ساتھیں رہبر ہادی آون
جو کافر ہوئے رسل کتاباں اوہناں منیاں ناہیں
اس آیت دے وچہ خوشخبری بھی تنبیہ ابہائی
میں جنت بخشاں سب نوں کرن جو میری تابعداری
تے کیہا بابا سرآون داہن ناہ غم ہرگز کھائیں
تے یاد رکھیں اساں ایس خطاؤں جنتوں باہر کڈھالا

پھر جد تساں ہدایت آوے میں ولوں آشکارے
ناہیں خوف انہاں نوں تے ناں اوہ غمگیں کجھ ہوسن
اوہ ہوال النار تے اوہ نت اسوچ لہین سزائیں
جو انہاں تابع ہوسن ایتھے اوتھے ناں غم کھاون
اوہ وچہ دوزخ رہن ہمیشہ چکھن سخت سزائیں
اے آدم ناہ گھبرائیں توں سن اولاد جو آئی
بہشت چھوڑن وچہ رنج نہ ہو رکھ دل اندر ہشیاری
تنہائی دا بھی وچہ زمین خوف خطر کجھ لیاویں
اولاد تیری جے کفر کرے سو دوزخ سٹی شالا

یٰبَنِیْۤ اِسْرَآءِیْلَ اذْكُرُوْا نِعْمَتِیَ الَّتِیْۤ اَنْعَمْتُ عَلَیْكُمْ وَاَوْفُوْا بِعَهْدِیْۤ
اے بیٹو یعقوب کے یاد کرو نعمت میری جو انعام کی ہمنے اوپر تمہارے اور پورا کرو عہد میرا
اُوْفِ بِعَهْدِكُمْ وَاِیَّایَ فَارْهَبُوْنِ ۝ پورا کرونگا میں عہد تمہارا اور مجھ سے پس ڈرو

ابن مبارک بندہ چوں ولاب بالال چشم تر تا زمحن ... خلق ... از رند ... گر بکنم ... عہد ... شیق ...
تو نمودی ... ما ننگان ... گفت غلیکم ... نقل ... ۱۲ اسوج اہیمان ۱۲

اے اسرائیلیو نعمت میری یاد کرو فرمایا
بنوت ہور حکومت ہوئی عالم وچہ تمہارے
جو وچ توراۃ انجیل اساڈے وعدے کرو وفا کر

. . . .

کیونکر ملک مصر تساں دتا دشمن ڈوب کھپایا
تے من سلوٰا اُتار یا ویکھو کیا انعام ہمارے
اوہ وعدے ایہہ ایمان لیاون اوپر بحر عطائیں

. . . .

جو وچہ توراۃ انجیل اساڈے وعدے کر وفائیں
اسیں تساڈے وعدے پورے کریئے وچہ دنیا دے
بس ہن تیں ہی ڈرو تیں پھر وچہ تفسیر لیاوے
یعقوب نبی اسحاق دا بیٹا اوسنھل اسرائیلے

اوہ وعدے ایہہ ایمان لیاون اوپر بحر عطائیں
اللہ غلبہ قدرت نیکی اوتھے اجر بہشت افادے
خلیل آہے دو بیٹے اسمٰعیل اسحاق سہارے
تے اسماعیلوں ختم رسالت ہے اظہار جلیلے

وَاٰمِنُوْا بِمَآ اَنْزَلْتُ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكُمْ وَلَا تَكُوْنُوْٓا اَوَّلَ كَافِرٍۢ بِهٖ ص وَلَا تَشْتَرُوْا
اور ایمان لاؤ ساتھ اس چیز کے کہ اتارا ہے میں نے سچا کرنے والا اس چیز کو کہ ساتھ تمہارے ہے اور مت ہو پہلے
بِاٰيٰتِیْ ثَمَنًا قَلِيْلًا وَّاِيَّايَ فَاتَّقُوْنِ ۝
کافر ساتھ اس کے اور مت مول لو بدلے آیات میری کے مول تھوڑا مجھ سے ڈرو

تے منو تسیں قرآن جہڑا ہے اوہ سچا کرنے والا
سب تھیں اول تسیں نہ کرہو کفر انہاں خیالی
تا وجہ تساں پیرو ہوسن بن کیہے باں لوکاں
تے نا خرید و آیتاں میریاں تھوڑی قیمت مالوں
ثمن قلیلوں دنیا فائدہ ٹھیکہ مراد ایہا لی
ایہہ آیت حق یہود توراۃ آیات آہے بدلاند
تے وچہ توریت جو صفت نبیدی انہاں دورہٹالی
تے اجرت لین پڑھاوندی ہور وعظ کہندی بارہ
جنھوں فائدہ نظری آوے کوشش کرت سوائی
تعلیم جو اڑکیاں دینے رہن مقید بھائی
اوہناں اجرت روا جو کردی رہندی جا نفشانی
تے جو قرآن حدیث فقہ ہور دینی علم پڑھاوے
تے وچہ اذان اقامت خطبے اختلاف علماں دا
جے قید مکان یا وقت جویں ابرا ڈنگرن کہندا ایں

جو پاس تساں توراۃ انجیل صحیفے ہور تعالا
جے جان کریں تساں جھوٹھا ایہہ قرآن صوابی
جو کفر انہاں دا جہل سبب جو ناہ اسقدر لوکاں
تے ہیں تھیں ہے تیں خوف کرو نت ہر ویلے ہر حالوں
جویں قل متاع الدنیا قلیل ایہہ ہے ارشاد الٰہی
ہور صفت نبی متغیر کردے احمد اسم چھپایا
آخرت بدلے دنیا لیندی جو نا چیز ایہا ئی
جے غرض انہاندی دنیا حاصل تاں اوہ قہر لیاوے
تے جتھوں کجھ امید نہ ہووے کردے بے پروا ہی
کم اپنے سب چھوڑ کرن دن سارا مغز کھپائی
مشغل عیالی گھیر انہاں نوں جمع کرن ہر جائی
بن جگہ تے وقت مقرر کیتیاں سوا اجرت آوے
ایہہ کم عبادت اجرت لینیاں اجر وسنجے صلی دا
تاں ایہہ اجرت جائز وجہ عزیزی جہات لگائیں

تے مزدوری تعویذ یا منتر جھاڑ لیہے قرآنوں — ایہ جائز نال اجماع بخاری مسلم وچہ پچھانوں

وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُوا الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۝

اور مت ملاؤ سچ کو ساتھ جھوٹھ کے اور مت چھپاؤ حق کو اور تم جانتے ہو

نہ حق نوں ملاو باطل نال جو فضل نبوت حضرت
تے تیں جانو کتب آسمان جو وچہ خبرا نبیاواں
حقوں باطل کنوں چھپاون ایہ مراد ایہا ئی
جتھ بولن لائق چپ ہوون اوہ نہ نبی صلی اللہ علیہ وسلم فرمایا
تے روز قیام لگام آتش دی اسدے منہ چڑھاسن
فر بعد توحید ایمان جدا انہاں عملاں ذکر بنایا

آکھے لگ شیطان دے نال طمع دنیا دی حضرت
اوہ پاس تساڈے آیاں پھر کیوں گجّا اوہ بناواں
جو جھوٹھی کرن تاویل تے حق چھپاواں احمق واہی
جو عالم چپ ضرورت وقت ہووے تس حق چھپایا
جو حق کہن تھیں رکیا سخت سزا ایس اوس چکھاسن
جو عمل سوا اسلام اوہ بن جو بن طعام نمک بن آیا

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ

اور قائم کرو نماز کو اور دو زکوٰۃ اور رکوع کرو ساتھ رکوع کرنے والوں کے

پڑھو نماز زکوٰۃ دیہو اتے پابند رہو جماعت
ذکر رکوع دا تاہیں اللہ اسے لگ فرمایا
ذکر رکوع گتے سجدہ گدہرے استقبال ایہا ئی
تے ہے ماموراں تارک فاسق منکر کافر آوے
صدیق اکبر رضی اللہ عنہ انکار زکوٰتوں کیا جہاد الاون
تے بعض جماعت فرض کہن ہک واجب آکھن ہارے
جو نال جماعت پڑھے ثواب نماز ستایاں پاوے
تے بن کیوں پھر ابن منذر نے ویکھ روایت لیاندے
وچہ ترک جماعت جمعہ اطاعت پیوگرن نہ آئی
تے راتیں کرے عبادت پڑھ جمعہ جماعت پاوے
جو قائل فرض جماعت انہاں گلیاں دانا آکھے
تے اہل بدعت جو بدعت جس دی پہنچے حد کفر نوں
ایہہ بہت کتابیں مسئلہ لکھیا مومن شک نہ پائیں

نماز ہوو رکوع بن آہی مظہری ویکھ سعادت
تے ارکان نمازاں وانگ جانگ ذکر نہ آیا
تا معلوم ہووے رکن اس ہر اک وکھ وکھ بندگی آئی
جو ترک نماز کرے حق اسدے حضرت کفر بتاوے صلی اللہ علیہ وسلم
وچہ تفسیراں بھی وچہ ہور کتاباں لکھدا آوے
پر قول صحیح موکدہ سنت ویکھ عزیزی بیان ہے
ایہ ترمذی اندر ابن عمر تھیں صحیح حدیث وساوے
جو جتنی ودھے جماعت رب نوں محبوب ہوندی
بے ابن عباس پچھیا شخص ہک صائم رہندا ہائی
فرمایا اوہ اہل النار وں دوزخ طرف سدھاوے
جو واجب کہن تاہیں اس ترکوں ودا نقص ایہائی
اسدے مگر نماز نہ جائز دیکھو صحیح خبر نوں
ور مختار تے عالمگیری قاضیاں وکھاسے

[illegible]

تے اہل بدعت جو بدعت جہدی پہونچی حد کفر نوں
اہل بدعت جو سہواں آوے راہوں راہ وفا ناہیں
تے اہل بدعت دی غنیہ اندر بہت مذمت خواری
نہ اہل بدعت نوں کہے سلام نہ میل ملاپ کداہیں
اہل بدعت دے نال محبت کیتیاں بہت خسارا
تے لکھوی بھی خود وچ انواعیں مسئلہ ایہ لکھیائی
ایویں وچ شہباز لکھیندا انور محمد جوڑا
تے کل بہتر فرقے بدعتیاں وچ ہوون شماراں
وچ طحاوی کہیا جو باہر چوہنہ مذہباں تھیں آیا

اسدی مگر نماز نہ جائز ویکھو صحیح خبر نوں
اہل بدعت دا رستہ چھڈ توں ہو رس راہے جائیں
جو دوست رکھے بدعتی نوں اس دینوں ہی بیزاری
جو کھلے چہرے اسنوں ملدا دیوی دین ازائیں
پیر جیلانی غوث الاعظم کرے کلام سہارا
اہل بدعت دے مگر نماز نہ ہرگز روا ایہائی
ایہ اہل بدعت دے کرے خواری لکھوی تھیں کروا
گندے جنہاں عقیدے عملیات برے اشراراں
بدعتی اوہ مردود جنہاں نے ذائقہ دین نہ پایا

۱؎ وچ انواع بارک اللہ دے اتے اوہ اپنے بنائے ہوئے لکھوی دے آہے اتے نام بابدا کیتا آہا ۱۲ اسلئے وچ طحاوی الخ غیر مقلداں نال ملنا اتے انہاندے نال کھانا پینا منع ہے اتے انہاں نوں نال خوشیدے وچ اہنی مسجداندے آون دینا منع ہے کسواسطے جو اہل بدعتی ہیں اتے کفر اتے شرک وچ گرفتار ہیں قال رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم ان اللہ اختارنی واختار لی صحابی فجعلہم انصاری واصہاری انہ سیجیی فی اخر الزمان قوم ینقصونہم فلا تواکلوھم ولا تشاربوھم ولا تناکحوھم ولا تصلوا علیہم ولا تصلوا معہم تحقیق اللہ تعالے نے اختیار کیتا مینوں اتے یاراں میریاں نوں واسطے میرے پس کیتا پس کیتا انہاں نوں مددگار میرے اتے ٹھیک نزدیک ہے جو اک قوم ہووگی وچ آخر زمانے دے برائی بیان کرے گی انہاں دی یعنی حقیر جانسگے اونہاں نوں یعنی صحابہ کرام رضی اللہ عنہم اجمعین نوں سو کھانا پینا منع ہے نال انہاندے اتے نکاح کرنا چھوڑ دیو نال انہاندے نہ نماز پڑھیو پچھے انہاندے اتے نہ اوپر اونہاندے ایہ حدیث جامع شواہد وچ نقل کیتی گئی ہے اتے وچ تفسیر عزیزی دے تلے آیت شریفہ ودوا لو تدھن فیدھنون دے لکھیا ہے مرد صحیح الایمان را باید کہ با بدعتیاں انس نگیرد و ہم مجلس و ہم کاسہ و ہم نوالہ ایشاں نشود ہر کہ با بدعتیاں دوستی پیدا کند نور ایمان و حلاوت ایمان از وے بگیرند انتہے اتے وچ طحطاوی دی حاشیہ در مختار دے لکھیا ہے وھذہ الطائفۃ الناجیۃ قد اجتمعت الیوم فی المذاہب الاربعۃ وھم الحنفیون والمالکیون والشافعیون والحنبلیون ومن کان خارجا من ھذہ المذاہب الاربعۃ فہو من اھل البدعۃ والنار انتہی کتاب الذبائح ترجمہ یعنی گروہ نجات پانوالا اج دے دن جمع ہے وچ چوہاں مذہباندے اتے اوہ لوگ حنفی اتے مالکی اتے شافعی اتے حنبلی ہیں اتے جو باہر انہاں مذہباں تھیں ہے اوہ بدعتی اتے دوزخی ہے انتہے پس معلوم ہویا جو ایہ لامذہب اہل بدعت ہیں اسلئے حدیث مذکور تھیں ثابت ہو گیا جو نال انہاں لوکاں دے ملنا جلنا اتے نماز پڑھنی مگر انہاں دے اتے اوپر انہاندی ناجائز ہے سوال جو کسطرح معلوم ہویا جو اس حدیث تھیں مراد لامذہب ہیں جواب بہا ایہہ حدیث عموما وارد حق رافضیاں دے ہے مگر فرقہ لامذہب بھی نال انہاندے وچ عقائد بدعت دے خصوصا شامل ہیں جویں نواب صدیق حسن خاں قنوجی نے حضرت عمر رضی اللہ عنہ نوں بدعتی لکھیا ہے وچ رسالہ انتقاد الرجیح دے نعوذ باللہ من ذلک اتے مولوی عبد اللہ چھاؤنی امرتسر آبادی نے بھی صحابہ کرام رضی اللہ تعالے عنہم اجمعین نوں سخت برا لکھیا ہے اتے مولوی

ا مولوی سید اسمٰعیل صاحب دہلوی اقوال صحابہ تھیں ناراض ایہں جویں وچ رسالے تنویر العینین دے لکھیا ہے اوسے جو قول صحابہ دا حجۃ دلیل شرعی نہیں ہے اتے حجت دستی قائل ہیں جویں پچھے گذریا ہے سو تمام اہل عقائد رافضیاں دے

پس اہلسنت ہوئی گمراہاں دے مگر نماز نہ کائی — جنہاں عملیات عقاید گندے ذکر ہوئی ہون بھائی

بقیہ صفحہ شامل ہیں اتے وچہ تیسیر القاری شرح بخاری دے لکھیا ہے نماز روا ہے پچھے اہل بدعت دے مگر
جد لگ اعتقاد کفر تیک نہ پہنچا ہووے صفحہ ۲۷۹ سطر ۲۲ - اتے وچہ درمختار وغیرہ دے ہے دان انکر بعض
ماعلم من الدین ضرورۃ کفر بہا کقولہ تعالیٰ جسم کالاجسام وانکار صحبۃ الصدیق رضی
اللہ تعالیٰ عنہ فلا یصح الاعتقاد بہ اصلاً اتے وچہ شرح فقہ اکبر دے من قال بانہ سبحانہ جسم ولہ
مکان ویمر علیہ زمان ونحو ذالک فانہ کافر لم یثبت لہ حقیقۃ الایمان اتے شاہ عبد العزیز وچہ
تفسیر آیت شریف وَالَّذِیْنَ ھَادُوْا دے عقیدہ یہودیاں دا ذکر فرماندے ہیں چنانچہ سر کفر ایشان ہمیں است کہ حضرت حق تعالیٰ
را جسمانی بر صورت انسان اعتقاد میکنند ومیگویند کہ ہر چند ذات او تعالیٰ مبرا از جسمیت است لیکن او را
تعلق بجسمے ناگزیر است ہر گز بے جسمے نماند استوا بعرش بمعنے تمکن واستقرار وجواز رویت او در جہۃ
وگریستن بر طوفان نوح وخندہ کردن واندوہ وحزن وفرح وسرور را بے تاویل بر آنجناب تجویز وا طلاق
میکنند الخ اتے جو کوئی کہے فرقہ مشبہ اتے مجسمہ ایہ سب اہل قبلہ ہیں اتے تکفیر کرنی اہل قبلہ دی کسطرح جائز ہوویگی
جواب جد اہل قبلہ ایسی تاویل اتے شبہ کرے جو نص صریح یا حدیث صحیح دے مخالف ہو جاوے تا اسوقت
اینہاں نوں ضرور کافر کہیا جاویگا جسطرح امام توربشتی علیہ الرحمۃ فرماندے ہیں وچہ رسالہ معتمد
فے المعتقد دے اگر مبتدع تاویلے کند کہ مفضی باشد بمخالفت نصے ظاہر یا سنت ثابت کہ عذر با وجود آن
منقطع باشد یا رد آنچہ امت بر و اجماع کردہ باشند تکفیر مے روا باشد اتے ملا علی قاری علیہ الرحمۃ الباری
فرماندے ہیں وچہ شرح فقہ اکبر دے ثم اعلم ان المراد باھل القبلۃ الذین اتفقوا علی ما ھو
من ضروریات الدین کحدوث العالم وحشر الاجساد وان المراد بعدم التکفیر احد
من اھل القبلۃ عند اھل السنۃ انہ لا یکفر مالم یوجد شیء من امارات الکفر
وعلاماتہ ولم یصدر عنہ شیء من موجباتہ انتہی اتے درمختار دی عبارت پہلے گذر چکی ہے یعنے
جسنے حق تعالیٰ نوں جسم اتے جسمانی مانند یا صرف جسم ہے کہیا تا دین دی ضروری امر دا منکر ہویا اتے حکم کفر دا آیا
اتے اہل قبلہ تھیں خارج ہویا تا اسدے پچھے ہر گز نماز درست نہوئی صاحب درمختار فرماندے ہیں اسبات نوں یاد
رکھنا اتے وچہ اس فریب دے ہر گز نہ آونا جو ایہ لوگ اہل قبلہ تھیں ہین اتے اینہاں دے پچھے نماز روا ہے ایسا
ہر گز نہیں لئے ایہہ بھی یاد رہے جو اللہ تبارک وتعالیٰ دے واسطے اعضا اتے جوارح اتے مکان دا ثابت کرنا اتے
جسمانی ٹھہرانا صریح کفر لکھیا ہے - ابن حجر عسقلانی اتے امام عبد اللہ یافعی شافعی اتے شیخ الاسلام امام تقی الدین
وغیرہم نے تصریح کیتی ہے پس ابن تیمیہ جسم اتے مکان دا کتنی واری قائل ہویا اتے قید کیتا گیا پس وچہ
اس زمانے دے نواب صدیق حسن خاں اتے وحید الزمان نے وچہ تفسیر آیۃ الکرسی دے لکھیا ہے دیکھو اوسدی تفسیر
وحیدی اتے حافظ لکھوی اتے شاگرد اینہاندے سب جسم اتے مکان الٰہی دے قائل ہین لستوح کتاب
تقدیس الوکیل دے مفصل لکھیا ہے - جو تالیف کیتا اسنوں جناب حضرت مولوی غلام دستگیر قصوری رضی اللہ
عنہ نے ۱۲ منہ

جنہاں پانی گندے کھانے مندے عملیات خرابی	وچہ دلاندے کفر عقایداتوں شکل صوابی
صوم صلوٰۃ تلاوت اینہاں ویکھ نہ بھُل کدائیں	اجیہے منافق وقت نبی صلے اللہ علیہ وسلم دے آہے سن گمراہیں
جیوں پہلے وچہ رکوعے اہل نفاقاں حال وسائی	تے ٹول بہتر مظہری والا اینہاں نال رلائے
لے فتوے علما واندے اینہاں مگر نماز نہ کوئی	جے بھل پڑے کوئی مومن چاہیئے پھیر نماز دہرائی

تے صلوا خلف کل بر و فاجر ایہ نماز کوئی	جو فاجر اہلسنت انہاں پچھے روا نماز ہو یوئی
تے اہلسنت تھیں خارج ڈگے وچ گمراہی	بہتر فرقیاں گمراہاں تھیں ہے ایہ فرقہ بھائی

مسئلہ وچ بیان سنت نماز فجر دے

تے سنتاں فجر دیاں پڑھ رلنا نال جماعت آیا
جے جانے پڑھ سنتاں رکعت وچہ رل پوساں آئی
تے بعد صبح دے نال حدیثاں پڑھنے نفل ناہی
جاہل جانن عین فریضہ سنن قرات آہی
جے جانے نہ دوجی رکعت سنت چھوڑن آئی
ایہ قول محمد کنز دوں پھیر امام اعظم رحمۃ اللہ فرماون
پھر وچ شرح بخاری نور الحق محدث لیایا
وچہ سنت فجر ادا کرندے ہے اختلاف علماواں
ایہ کہن جاں کارن فرض نماز قیام امام لیاوے
جے جانے لیساں نال امام ہک رکعت فرض نمازوں
تا فضل دوویں اس حاصل آون سنت ہور جماعت
خبر مرفوع نبی صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم تھیں ابی ہریرہ رضی اللہ عنہ آکھ سناوے
ایہ دو رکعت حضرت پیاریاں گل نفلاں تھیں آیاں
تے بن مسعود رضی اللہ عنہ آئے وچہ مسجد ہوئی پیش اقامت
پچھے تھم یا پردے یا پڑھ دور صفاں تھیں پیاری
ابی درداء ہور عمر خطاب ایہ ابن عباسوں لیائی
اتے ابن عمر رضی اللہ عنہ آئے ول مسجد کھلی جماعت اگے
ایہ وچہ شرح بخاری بھائی شیخ اسلام لایا

جے کھلی جماعت تاہٹ پچھے سنت کرن دایا
تا پڑھ رلے جے رہ گیاں تا تعیین نفل سہارے
تے سنن قرات فرض کفایہ ویکھ کبیریوں بھائی
آد از امام جاوے جیسا گٹ اوسجا پڑھدے ناہی
جاں دوویں نہ سورج آیا کر فرض نفل ادائی
جے سنتاں رہیاں نفل بنے مڑ پڑھنے نفل آون
بھی شیخ الاسلام ایویں وچہ شرح بخاری آکھ سناوے
شافعی احمد آکھن وڈے موکد سنت پاوال
تا سنت پڑھن کراہت مگر امام اعظم رحمۃ اللہ فرماوے
تا سنت فجر پڑھے ہٹ پچھے صف تھیں عجز نیازوں
ایہ دوویں سنتاں نہیں موکد چھوڑن ناہ سعادت
سنت مول نہ چھوڑو بھائو ہیں فوج تساں لگاوے
ابوداؤد دے شیخین عائشہ رضی اللہ عنہا تھیں خبراں پایاں
اُس نکر ستون ادا کر سنتاں پائی فیر جماعت
یا در مسجد دے پاس ملن ان دوویں ابر سوہارے
اویں ہور بھی مگر جماعت سنتاں پڑھدے آئے
مڑ آوے گھر پڑھ سنت فر کاں جماعت دگے
پینتیہ صفحہ مطبوعہ دہلی چاہیئے خیال دوڑایا

[illegible]

یعنے دوسری رکعت کے رکوع شامل نہ ہوسکو تو یہ ادا نہ کرے

جے اول فرض پڑھے یا پچھوں سنتاں نفل بنیون ۔ تے بعد صبح دی سنت مناہی اندر نفل پڑھیون
بہت حدیثاں ایس امر وچہ لکھیاں طول ہو جاوے ۔ جسنوں شک ہووے مشکوٰتوں ویکھے شک مٹاوے
ہن پیا رواج خلقو چہ ویکھن جدوں اقامت ہوئی ۔ تاں نال جماعت ملدے سنت پچھوں پڑھے سوئی
حنفی مذہب چھوڑ جھکے ول شافعی مذہب پیارے ۔ ویکھو ویکھی پچھے لگدے ہکدو جیدے سارے
ابو حنیفہ کہے جاں سنت چھٹی نال قضا دے ۔ تاں پڑھنے مول نہ آوے دیکھو فقہ نوں نال اعتقادے

اَتَأْمُرُوْنَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ اَنْفُسَكُمْ وَاَنْتُمْ تَتْلُوْنَ الْكِتٰبَ ؕ اَفَلَا

کیا حکم کرتے ہو لوگوں کو ساتھ نیکی کے اور بھولجاتے ہو جانوں اپنی کو اور تم پڑھتے ہو کتاب کیا پس

[illegible] | تَعْقِلُوْنَ — نہیں سمجھتے۔ | [illegible]

کیا تسیں حکم کرو نیکی دا دوجیاں لوکاں تائیں ۔ یعنے حکم کرو تسیں نال ایمان محمد صلی اللہ علیہ وسلم
تے اپنا خیال نہیں کجھ کردے بھلگئے خود جاناں ۔ تے پڑھدے تسیں کتاب آیات امید وعید عیاناں
جزا سزا دی سار تساں سبھ خبراں یاد رکھیندے ۔ پھر کیا عقل تسیں رکھدے اپنا آپ بھلیندے
بعضیاں رغبت دین ہو دا ایمان سہوتی لیاوے ۔ تے آپ ڈگے وچہ خواری انہاں الیہ شرم دوائے
جو ایس طرح دی بندے لوکاں دس راہ بھلیائی ۔ تے آپ ڈگے وچہ خواری انہاں الیہ شرم دوائی
ابن کثیر کہے ایہہ ذکر ابو دا ؤ دلیا یا ۔ بندہ عاقل ہووے تد جدوجیاں اوس ڈرایا
تا اپنے نفس تائیں اوہ دوجیاں نالوں وودہ ڈراوے ۔ نبی کہیا جو عالم لوکاں نیکیاں راہ بتاوے
تے خود بے عمل اوہ مثل چراغ جو دوجیاں چانن لاوے ۔ تے اپنا آپ اوہ ساڑ رہیا پھر شاہ رسل فرماوے
بھابل اوپر ستر بخشش عالم تے ہک واراں ۔ واجب امر معروف کرن بھی عمل کرن ابراراں
جے ہک واجب ترک ہو یا دوجا چھوٹے ناہیں ۔ یعنے نیک اعمال جے رہے تا وعظ نہ چھوڑ کدا ہیں
بہتر ایہہ جو لوکاں کہوے خود بھی عمل کماوے ۔ جے ہک نہ ہو سکیا تاں دوجا کرنا ترک نہ آوے
جو ذرہ برابر نیکی کرسی دیکھے اوس وہاڑے ۔ فَمَنْ يَّعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَّرَهٗ قرآن اشارے

وَاسْتَعِيْنُوْا بِالصَّبْرِ وَالصَّلٰوةِ ؕ وَاِنَّهَا لَكَبِيْرَةٌ اِلَّا عَلَى الْخٰشِعِيْنَ الَّذِيْنَ يَظُنُّوْنَ

اور مدد چاہو ساتھ صبر کے اور نماز کے اور تحقیق وہ البتہ بڑی ہے مگر اوپر عاجزی کرنیوالوں کے

اَنَّهُمْ مُّلٰقُوْا رَبِّهِمْ وَاَنَّهُمْ اِلَيْهِ رٰجِعُوْنَ

وہ لوگ کہ جانتے ہیں یہ کہ وہ ملنے والے ہیں پروردگار اپنے سے اور یہ کہ وہ طرف اسکے پھر جانیوالے ہیں

تے صبر نمازوں مدد چاہو تے اوہ مشکل آہی
جیہڑے سمجھن رب نوں ملنا تے اُسدے ول جانا
جو مشتاق حضور تے طالب حور قصور ایہا ای
اوسنوں وچہ اس شوق محبت مزّی دیون تکلیفاں
جو ڈرن سوال قیامت تھیں ایہاں صبر نہ اوکھ دسائی
جے صوم صلوٰۃ مراد صبر تھیں ابن کثیر بتایا
تے نہی خدا دے پاسوں بچنا بہتر صبر ایہا ای
دوجا اوپر ترک گناہاں تیجا اوپر طاعت
تے خوبے صبر ایمان نے اوسدا ایہ بھی آکھ سنایا
حبیب رومی کہے شاہ رسل دا ایہ چالا آیا
جاں سخت ہوا چلے مینہ وسّے یا بجلی لشکیوے
توکل تقوٰے طاعت کیتیاں حاصل ہوں مطول
ایمان اعمال تے رغبت غیرت کیتی ذکر الٰہی

لاکن عجز کرندیاں تائیں بھاری ناہ وسائی
جویں آکھیا اہل ایماناں نوں اسیں کردے دین آسانار
اوہ سمجھن اوکھ باہجہ نمازوں ڈھوئی ملسی ناہیں
تا پڑھن نمازاں خوشدل ہو کے نیکے سینے صافاں
تے سمجھن اوس نجات سبب اہناں تائیں صبر سہاوے
تے چنگا صبر مصیبت اندر حضرت عمر رضی اللہ عنہ الایا
دسے تن صبر دے پہلا صبر مصیبت بھائی
تے وچہ عزیزی سرایاں صبر قرآن ہدایت
ایہ روایت شاہ علی بخش نقل محدث لیایا
جاں مشکل پوندی جھگڑے طرف نمازاوہ شاہنشاہاں
کسوف خسوف یا مشکل ہور تاں بنی نماز پڑھیوے
پر جنہاں سست ایمان تنہاں ایہ اوکھی دسن زیادہ
پھر دسے احسان جو تاں ایہ شاید سمجھن وڈی

يٰبَنِىٓ اِسْرَآءِيْلَ اذْكُرُوْا نِعْمَتِىَ الَّتِىٓ اَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَاَنِّىْ فَضَّلْتُكُمْ عَلَى

اے بیٹو یعقوبؑ کے یاد کرو نعمت میری جو کہ انعام کی میں نے اوپر تمہارے اور تحقیق میں نے بزرگی دی

الْعٰلَمِيْنَ ۝ وَاتَّقُوْا يَوْمًا لَّا تَجْزِىْ نَفْسٌ عَنْ نَّفْسٍ شَيْـًٔا وَّلَا يُقْبَلُ

دی تمکو اوپر عالموں کے اور ڈرو اوس دن سے کہ نہ کفایت کریگا کوئی جی کسے جیسے کچھ اور نہ قبول کیا جاوے

مِنْهَا شَفَاعَةٌ وَّلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ وَّلَا هُمْ يُنْصَرُوْنَ ۝

اُس سے سفارش اور نہ لیا جاوے اس سے بدلہ اور نہ وہ مدد کیے جاوینگے۔

اے بیٹے یعقوب دیو تسیں یاد کرو سبہ نعمت
تے بیشک دتا فضل تسانوں اوپر سب جہاناں
ناہ کفایت کرسی کوئی کجھ نفس کسے تھیں ذرہ
نہ بدلہ پھر لیا جاسی تے ناہ دتے جاہن اوہ یاری

جو کیتی میں انعام تسانوں کر کے اپنی رحمت
ڈریو اوس دن تھیں جدہر یک کیتا اپنا پاناں
تے ناہ قبول سفارش اوستھیں ایہو قول مقرہ
باہجوں نیک اعمالاں کیتیاں مشکل نفساں بھاری

نہ اہل کفر دی کرن شفاعت اہل ایمان کدائیں — اُلٹی یہود جو شافع ہون اساں وڈکے روز جزا ہر
رب رواو ہنلدا کیتا ہوگ نہ تہاں قبول شفاعت — فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفَاعَةُ الشَّافِعِيْنَ جو وچہ قرآن آیت
شفاعت نال قرآن حدیث اجماع دے ثابت آئی — مومناں کارن پس جو منکر خاک اُسدے سر پائی
شفاعتی لاہل الکبائر حضرت شاہ رسل ﷺ فرماندے — شفاعت اوہناں لوکاں ہیں جو وڈے گنہ کماندے

وَاِذْ نَجَّيْنٰكُمْ مِّنْ اٰلِ فِرْعَوْنَ يَسُوْمُوْنَكُمْ سُوْٓءَ الْعَذَابِ يُذَبِّحُوْنَ اَبْنَآءَكُمْ

اور جب نجات دی ہمنے تمکو قوم فرعون کی سے پہونچاتی تھے تمکو بڑا عذاب ذبح کرتے تھے بیٹوں تمہاری

وَيَسْتَحْيُوْنَ نِسَآءَكُمْ وَفِيْ ذٰلِكُمْ بَلَآءٌ مِّنْ رَّبِّكُمْ عَظِيْمٌ

کو اور جیتا رکھتے تھے بی بیوں تمہاری کو اور بیچ اسکے آزمائش تھی پروردگار تمہارے سے بڑی۔

نے جد اساں دُکھ فرعونیاں دے تھیں تساں بچایا آہا — جو دیندے سخت عذاب تساں نوں دکھاں انت آیا
جو لڑکے قتل کرن تے لڑکیاں تساں نہ مارن کائی — تے وچہ اس کم دے رب تساڈیوں سی آزمائش آئی
يَسُوْمُوْنَكُمْ سُوْٓءَ الْعَذَابِ جیو نکر وچہ قرآن اہائی — فر وچہ عزیزی لکھیا جو جو کم کرواندا اواہی

دربیان ظلم کرناں قبطیاں دا اُپر بنی اسرائیلیاں دے

بہت سخت اہناں کم جو پتھر لیاون کنوں پہاڑاں — کان عمارت باغ مکاناں ہور زراعت کاراں
گردن تھیں پھٹ ہوئی تہاں پھٹاں زخمی ہویاں — تے جو کمزور اوہ چھوٹے پتھر گارا دیہن بھتویاں
بجہ اُٹھاں تھیں فیر لیاون ہک عمارت کردے — کوئی ترکھان لوہار ہنر کوئی جہاڑو دیندے فردی
جہڑے بہت ضعیف اہناں وچہ تہاں خراج لگایا — سال بسال یا ماہ بماہ اوہ جزیہ کرن ادایا
تے عورتاں کنوں کتاں کتدے نالے اُندیاں جامے — تے بعضیاں ہور ذلیل کما وچہ رکھے اُسنے کامے
وچہ وڈی مصیبت عاجز ہو کر کہندے بار خدایا — اس زندگی تھیں مرنا بہتر جیوں اساں بچایا
تے جویں نال بنی اسرائیلاں پئی فرعون عداوت — فرعون جو بیت مصعب دا آہا وڈا اہل شقاوت
جاں ملک مصر اس قبضے کیتا ہر جا حکم چڑہائے — جو ہر اک ادنے اعلےٰ آکر مینوں سیس نوائے
تا جو پہلے سجدے اس دا اسی ہامان بجایا — اوس بعد امیراں سے سرداراں پھر تس پیش لگایا
جو تختوں دور اہناں کارن شکل اپنی دی بت منوائے — سونے چاندیوں تختاں بند آبنوس اوپر بٹھائے
پھر رکھ سونہری تختاں دی اس گرداگرد لوائے — پیتے اہناں زمرد پنکھی چاندیوں خوب بنائے
جو پیچ اد ہناندی صاف زمرداں بیٹھے اوپر شاخاں — صنعت اُتے وچہ اُہناں کھی استاداں گستاخاں
خادم تخت جاں چیہٹرن تینکھی دیون سخت آوازے — سنو مصر دیو لوکو رب تساں فرعون نوازے
سجدہ کرو خدا اپنے نوں ایہہ گل جاں اوہ سندے — تلبے اختیار کرن اوہ سجدہ جان جیو نکر ہندے

جاں پوچھن لگے اوس کاہنوں کل مصری گرائی
تا فرعون اوہناں دے افسر اپنے پاس بولائے
نہ مینوں سجدہ کیتو جو نہ میریاں ہم سیراں نوں
اس حکم عدولی کارن دیساں سخت عذاب قہر دے
بہت ڈرایا دھمکایا تا ایہ گل اوہناں الائی
بہتر ہے دکھ فرعونے پر کریو صبر بہراؤ
تا کر اتفاق اوہناں فرمایا فرعونی دتیائیں
سجدہ اساں نکرناں جو کجھ چاہیں کر فرماندے
پھر تیل زیتون ڈگندا ہک پا وچہ دیگاں جوش دوائی
اوہ سڑناں کرن قبول جھلن دکھ اندکدینا والا
کہندی ساڈا خالق اک جو پالنہار رہاناں
ہے ایمان اساڈا اوپر اوسے مالک سائیں
پھر ہامان وزیر سفارش اوہناں کان لگائی
تا کجھ مدت سوچ کراہن حکم قبولن تیرے
فر ہن رات ہک خواب ڈراونی سی فرعون ساہبی
اوہ کہاندی آہی قبطیاں نوں جد پہنچے وچہ اسرائیلاں
پھیر محلے اسرائیاں دیون ناگ وڈا ہک ڈھا
نجری سد نجومیاں تا منیں اس تعبیر پچھیندا
اُسدی ہتھوں ملک تیرے نوں پوے زوال خرابی
کئی ہزار پیادے گھلیو وچہ گلی اسرائیاں
تا گھر و گھری وڑ ڈھونڈن جس گھر ویکھن بیٹا جایا
ایسی چال ظلم دی اوپر سن دو سال وہائے
دائیاں روز رہن گھر پیادے دروانے پر آئے

نہ بنی اسرائیاں سمیں نوایا پیش فرعون تباہی
گھوڑ ڈرایا کہندا کیوں تاہ تساں سجود بجائے
بُری حیاتی ہوگ تساں نا دمنیاں تصویراں نوں
ایہ گل آکھ جلاد بولایوس سن سامان ابتر دی
جو دکھ فرعون ہک ساعت قہر خدا دانت ایہائی
سجدہ کرو نہ پیش تباندے ایہ گل ہک مناوں
جو سجدہ بن معبود حقیقی غیراں جائز ناہیں
تا دیگاں لہے تپنے والیاں فرعونی منگواندی
تا بنی اسرائیلیاں وچہ سٹ کر ساڑے ظلم کمائے
پر سجدہ پیش فرعون نہ کیتا واہ واہ صبر نرالا
خلیل اسحاق یعقوب نبی دا اوہو رب یگاناں علیہم السلام
تا جو بہت جماعت سڑ گئی اسرائیا نوچہ بھائیں
کہندا اے فرعون اوہناں کجھ مہلت بخشن آئی
تا بند ہویا ظلموں پر اوہناں دسے کم دکھیرے
جو اگ نکلی ہک شہر مصر دا ساڑیا اوسے بھائی
تا اوہناں مول نہ ساڑے ایہ اُس ڈھیاں نار صفایاں
فرعونے نوں دور تخت تھیں ہیٹھاں ڈگایوس میتاں
اوہ کہندے اسرائیاں تھیں ہک لڑکا ہوگ دسیندا
تا کوتوال فرعون بلایاسن تعبیر شتابی
ہو رہزار دوالے گھلے کر ہمراہ اوہناں دا یاں
اُسنوں کرن ہلاک تے چھوڑن لڑکیاں حکم چڑھایا
تیجے سال شکم بی بی عابدہ وچہ موسے آئے
روز تلاش کرن نہ آون قدرت رب وکھاندے

بعض ظاہر ہو ندا سے ۱۲ [illegible] موسیٰ علیہ السلام [illegible] حلوائی عفی عنہ
[illegible] یعقوب علیہ السلام [illegible] حلوائی عفی عنہ
[illegible]

جاں نیڑے ڈھکا وقت پیدائش تا دائی ہک آئی
اُس رہنا شروع کیتا انت گھر وچ کان حفاظت بھائی

وچ بیان پیدا ہونے حضرت موسےٰ کلیم اللہ علیہ الصلوٰۃ والسلام دے

تے وچہ رات تولد ہوئے حضرت موسےٰ علیہ السلام پیارے
حب نبی دی دل وچہ دائی گر گئی خوب سمائی
اوڑک دائی حب نبی دی مائی نوں سمجھاوے
کہے اوہ ذبح کر گ ہمسایہ بکری کل اٹھائیں
اوس گوشت گھن پایا وچہ ہانڈی منہ بنھ باہر لیائی
سوہیں کٹھا گھت ہانڈو وچہ جنگل طرف سدھائی
تے حضرت موسےٰ گھر وچہ آئے پر فرعونے ہائیر
جو ہویا طلوع ستارہ اُسدا چمکیا نور صفائی
تا سد کوتوال فرعون اس تائیں کرتا کید بتایا
کہن تحقیق نہ کیتی اک گھر نال وساہ دائی دے
کہے کوتوال شتابی جاوہن پردے وڑ جانا
تا باہجوں خبر ہو نچایاں گھر عمران پیادی جاندی
بھین ڈٹھا جاں غل مچاندے پیادے گھر دل آئے
دل وچہ خیال کیتا جے لڑکا ظاہر ہویا اتھائیں
تے جے اُس ڈالاں وچ تنور تا ایہ ہوسی فانی
پیادے آوڑے وچہ گھر دے وڈی تلاش کریندی
تنور جو جگمگ ناروں کرداسول نظر نہ ڈالی
ہوش آئی تاں پچھوس مریم موسےٰ علیہ السلام کتھ ابرا ہی
جان نا امید ہوئے تھیں ہوئی ٹلی آواز تنوروں
اگ بیری تے ٹھنڈی ہوئی وانگ خلیل الٰہی علیہ السلام
ماں حیران کھلی کویں تینوں ناروں باہر نکالاں
ہتھ تیرے نوں اس آتش تھیں ضرر نہ ہوسی مالی
تا موسے باہر نکالیا لی لی کیتا شکر الٰہی
پھر گھر دیاں نال صلاح کرے ایہ لڑکا پالیاں ہاں

چہرے برکت والے اوپر دائی نظر گذارے
زور لگایوس قتل کرے پر قدرت اوس بنائی
جو لڑکا مول نہ ماریا جاندا کی پھند کیتا جاوے
ہک ٹکڑا گوشت گھت وچہ ہانڈی پیادیاں نوں وکھلایس
کہے پیادیاں اس گھر لڑکا پیدا ہویا ساہی
پیادیاں کر اعتبار دائی تے گل نہ مول ڈہرائی
نجومیاں خبر دتی ہے موسےٰ مائی پاس اتھائیں
چاہیے ڈھونڈن اوس ضروری کر تحقیق سوائی
تے کوتوال پیادیاں اپر وڈا غضب کمایا
جے حکم کرو تا ڈھونڈیے جاکر گھر ایہ واپس آیندے
جے لڑکا ایتھاں چھپایا ہوگ تا ہووے ترت عیاں
تے حضرت موسےٰ علیہ السلام بھین وڈی دی کچھڑ تدوں سہاندی
تا وچہ تنور آتش دی مریم موسےٰ نوں چک پائی
تا ٹبر سارا ماریا جاسی نالے طفل ازائیں
تا گھر وچے سب رہن سلامت ایہہ گل اُس بچائی
ہر ہر پاسے نظر کرن پر پیندہ نہ مول پائیندے
اوہ اوسول آکر مڑ گئی مائی ویکھ ہوئی بیجائی
مریم کہیا تنور اُس چوں شعلے نکلن ناری
مائی نا کجھ خوف کریں میں زندہ فضل حضور دل
وادیو انگوں مینوں بھی رب اس ناروں کڈھیا
تا موسےٰ علیہ السلام کہیا اماں ہتھ کرکے مینوں کڈھ بچالاں
چہل دناں دی عمر آہی تد موسےٰ سندی بھائی
جو موسےٰ علیہ السلام صحیح سلامت نکلیا قدرت عجب وسائی
جے ایہ بولیا سن سپاہی انہاں قہر کمایاں

گھر گھر پھرے بھال کریندے بت اس مار گوسن
تا الہام ہویا اوہن چاہیئے ہک صندوق بناناں
تا کسے پنڈے لگے جاں بنے ہتھ کسیندے آوے
ایہ صلاح قبول کرن سب ہک ترکھان بولایا
ہک صندوق بنادیہ سانوں اتنا لمان چڑھا
اوس ترکھان کہیا صندوق اجیہا کیوں بنواندے
تا ظالم اوس نہ مارے کہے ترکھان میں راز چھپاواں
ترکھان گیا اتے سیتوس جا کر کری آواز منادی
ایس طرح بتیں چاہیوس جا کوتوال ایہ حال سناوے
اہناں ہویا بھی گٹیاں لگ پیر زبان وچہ رہسی
تا سارا غرق زمین وچہ ہوسیں توبہ کریں سچا نوں
تا راتوں رات صندوق بنایوس جیوں مائی فرمایا
مائی لگی دولت دیون کان اداء مزدوری
درہم دینار نہ حاجت چاہاں کراں زیارت سائیں
تا مائی نے کیا دکھلایا حضرت موسےٰ علیہ السلام پیارا
پھر اگلی رات موسےٰ علیہ السلام نوں مائی دتا غسل نہاندے
روندی روندی نیل کنارے روہڑن کان لیائی
کہے جے وچہ دریا اس پاؤ القصہ ایس بنا ساں
کہندی ہے جے ایہ ناگ ہوندا کیوں کرداہول ہلاری
تاد سول کجھ خیال نہ کیتا ندی صندوق رڑھایا
وچہ سورۃ قصص ایہ باقی قصہ ویہواں دیکھیا

ہنوں بھی پھر چھوڑن ناہیں مندی حال وہاسن
کر مضبوط موسیٰ علیہ السلام رکھ اسے وچہ اندر نیل رڑھاناں
ایہہ بھی زندہ رہے نہ سانوں بھی ظالم مروادی
سانوں ہم آہا بت ناہم پوشیدہ اوسنوں سد سمجھایا
خوب پیوند لگا جو وچہ نہ آب وڑے کرن و راہ
کہیا گھر ساڈے ہک لڑکا جمیا اسو وچہ پاندے
کسے خبر نہ کراں صندوق شتابی کر تیار پہنچاوا
جو طفل جمندی خبر دسے اس ملے انعام زیادی
جاں بوہیوں باہر قدم دھرے کجھ نظری سوال نہ آوے
تے غیبوں ہک آواز سنے جے راز کسے نوں دسیں
انکھیں روشن پیر چھٹے مڑ ہٹیا بچیاں اوتھائیں
تے باری اوسدی کھول فلک دل اکسے رات پہنچایا
ترکھان کہیا میں اس لڑکے دا خاص مرید حضوری
رکھ مائی محروم نہ دید سجن دیوں میرے تائیں
انکھیں نوں مل قدماں تے اوہ مومن ہویا بچارا
نواں لباس لگا خوشبو مل وچہ صندوق اس پاندی
جانک شیطوں ملیوس صورت ناگ سیاہ بن بھائی
ماں موسےٰ دی عاقل معلم کر جاندی وسواساں
اسو وچہ بولن قدرت ناہیں ایہ شیطان پسارے
غم اندوہاں نال مائی دل گھر دے منہہ بھوایا
پارے پہلے وچہ شروع قصص دے قصہ ہی آشکارا

وَاِذْ فَرَقْنَا بِكُمُ الْبَحْرَ فَاَنْجَيْنٰكُمْ وَاَغْرَقْنَاۤ اٰلَ فِرْعَوْنَ وَاَنْتُمْ تَنْظُرُوْنَ

اور جب پھاڑا ہمنے ساتھ تمہارے دریا کو پس نجات دی ہمنے تم کو اور ڈبو دیا ہمنے لوگوں فرعون کو اور تم دیکھتے تھے

[illegible]

تے جد اساں نال تساڈے دریا پاڑ تساں بچایا
جاں رب فرعون ہلاکت چاہی آکھیا موسےؑ تائیں
جے فرعون آوے تساں مگر میں اس نوں مار گوائیں
سرداراں سد قوم اپنی نوں اسمجھیں خبر سنائی
یا کوئی ہور تعلق قبطیاں نال اہناں دا ساہی
دیکھ فرعون اکٹھ اہناں دا دل وچ فکر دوڑائے
ساڈے وچہ دن عاشورے دا ہے اک عظمت والا
ایہ متبرک عید دہاڑا خواہش اساں ایہائی
تے رسم رسوم جو عید اپنی دیاں قایم کراں اغیار
تے عام اسرائیاں زینت کارن زیور ہور پوشاکاں
ڈیرے تنبو شہروں باہر اسرائیلیاں لائے
تا کروایا کوچ اہناں دا موسےؑ مگر سوہا را
راہ بھلے او سنگھیا بہتیرا سبھے کھیہے جاون
تے چھ لکھ ستر ہزار اکٹھے ہوئے لوگ اہناں دے
راہ ایہ شارع عام تسیں بھی اس راہ آوندے جاندے
وقت وفات جاں یوسفؑ والا نیڑے ڈھک پیا سی
اولاد بھراواں دینوں آکھیا تسیں بھی عہد بچاؤ
باپ دادے جیہڑ میری مینوں اہناں پاس پہنچاؤ
تتے ہوئے بند راہ اساڈا پتہ نہ لگدا کوئی
تا صندوق اہناں دا کڈھیئے لبھے راہ اساں نوں

تے ڈوب دتا فرعونیاں نوں تساں حالا سبھ دسایا
جو اسرائیلیئے کٹھے کر کے راتو رات لیجائیں
موسےؑ قوم اپنی دیاں سرداراں نوں کرن سکھلیاں
جو قبطیاں نوکر ماں اہناں بیٹے پالک سن اسرائی
غرض جو اسرائیلیئے آہے جمع کیتے کل بھائی
کہن لگا کیوں کٹھ اسرائیاں تا سرار الائے
تے حضرت آدم روز اسے وچ ہویا ظہور نرالا
جو شہروں باہر اکٹھے ہو کر طاعت کراں الٰہی
ایہ گل سن فرعون اجازت دتی ساریاں تائیں
قبطیاں تھیں لے عید بہانے ٹرے ہوبی باکاں
تا جو سبھ اکٹھے ہوگئے پچھلی رات سوہائے
سی اگے ہارون تا پہونچے اک جنگل وچہ بارا
راہ دا پتہ نہ ملدا ہر گز واہیں سبھ لگاون
تے موسےؑ سد اہناں وڈیاں تے پچھدو کیوں ایہہ نہ پاؤ
عرض کرن اسیں راہ بھلن دا قصہ اصل سناندے
تا کرن وصیت بھی اولاد اپنی تھیں عہد لیا سی
جو جاں تسیں نکلو مصروں میرا لے تابوت سدھاؤ
ہن اسیں نکل ٹرے اتے پچھے رہیا تابوت بھراؤ
تا حضرت موسےؑ پچھیا قبر یوسف دی کس جا ہوئی
آکھیا پر اناں اسرائیاں اساں خبر نہ قبر عیاں نوں

[illegible]

[illegible]

پر اساں یہو دا اپنے تھیں ایہ وصیت پائی ہا
موسےؑ اللہ وچہ اسرائیلیاں دے ایہ آواز الاوے
کسے نہاں کیتی پر اک رن آکھیا خبر اں جاناں
مراد میری جے حاصل تھیوی سن موسےؑ چپ ہوئی
تا بڈھی آکھیا دو مطلب ہک آیا وچہ دنیا دی
نال اپنے لے چل مصر تھیں دوم ایہ خواہش آئی
ایہہ دو ویں گلاں منیاں حضرت علیہ السلام تاں رن آکھیا ہا
آ حضرت موسےؑ علیہ السلام اوس جاہ تھیں اوہ صندوق اٹھایا
رستہ ظاہر ہوندا جاندا آماد ن چڑھیا وچے
جو اسرائیلے بھیجا کارن عید اکٹھی ہوئی ہا
لگی اگ غضب دی آکھے جو بدراں سدکا فرنو
جو شہر دوالے قصبے ہور گراواں تھیں سب آون
مقدمۃ الجیش آہے جو گھوڑے اگے لگنو لے
لے اتے گرز اوٹھا نوا سے نال رکاب تباندہ
دریا قلزم دے کنڈھے آتی اوڑک اوہ جا پہتے
کہندے اتنیاں کشتیاں کیونکر سنجھ آون بکیاری
آ سورج نکلیا پچھوں نالے گھوڑیاں کھڑک سفیدی
مقدمۃ الجیش ہویا اوس ظاہر پچھا کیتی آوندی
کہن لگے یا موسےؑ کدہر وعدے ہین تساڈے
ناہ طاقت نال فرعون لڑن نا لنگھن سکدے دریا نوں
نال ساڈے امداد الٰہی مشکل کر گ آسانی

تے ساں نوں خبر نہیں کجھ موسےؑ کتھے قبر ایہا ئی
ہیں دیاں سوگند ہووی جس معلم یوسف علیہ السلام گور بتاوی
ہیں قبر یوسف دی دساں جے ہک عہد کریں من بھاناں
تا وحی کیتا رب عہد کریں دیہہ جوا یہہ منگدی سوئی
ہیں نا تاں نی چل نہ سکاں مر کب ہک دِوادے
قیامت نوں وچہ جنت تیرے نال ہووا ں ہمراہی
جو قبر یوسف علیہ السلام دی نیل اندر وچہ پانی ایس مکاناں
سنگ مرمر دا سی چک موسےؑ علیہ السلام پھیرے لشکر جاندا
تے جاسوساں فرعون دیاں نے خبر دتی اُس کچھے
راتو رات گئے مُڑ اوتھوں کھن فرعون ہنوئی
عمدہ گھوڑیاں والے تیز اسوار کرو سب حاضر
بھی آپ تیار ہو یا سن لشکر وقت اشراق تباونؔ
تے ہک لکھ تیر اندازنے اتنے نیزے باز نرالے
تے اسرائیلی بہت شتابی بھجدے بھجدے جاندے
پانی وگدا ازویں شور ہیں ہو حیران کھلوتے
تا دریاؤں نال شتابی ہوون پار او تاڑے
جاں ڈِٹھا غور کیتی سن لشکر ہے فرعون تکیندے
ہوشان علیہا پاس موسےؑ علیہ السلام دے جا ایہہ عرض سنائندی
ہن پچھے فرعون اگے دریا خار اساڈے
تا موسےؑ کہیا اہینڈہا روردے فضل عطاؤں
تا اوس وقت موسےؑ نوں آکھیا آن وحی رحمانی

عا صا مار بحر نوں تے کہو رستہ دیہہ اسانوں
پھر حکم ہویا لے نام اس کنیت آکھ بحر دیتا ئیں
پھر اوہ دریا حکم الٰہوں پھٹ ہویا راہ باراں
تاموسے فرمایا چلو پار ہوؤ دریاؤں تو
کہندے کیا اعتبار نکلدیاں تک جے پڑ ملجاون
اُس پچھے ہارون بحر وچہ گھوڑا اپنا ڈالے
ہو ناچار وڑے دریا وچہ باراں ٹولے سارے
تا پچھوں نے ساریاں تائیں ہوسے مگر سدہاڑے
اساں نہ خبر گروہاں دوجیاں پر کیا گذریا ہوسی
پانی دے پڑ اوہناں اُتے مت رل جان کداہیں
تاسخت ہوائے دیواراں وچہ باریاں خوب بنایاں
اتے چر وچہ لشکر دشمن پہونچیا بحر کنارے
ہو حیران کہے لشکر نوں ایہ اقبال ہمارے
تار ندے پھڑ لواں جو میتھوں نس غلام سدہارے
نالے وڑے جو پھٹ بحر دا باہر ہے اعتباروں
تے ہامان کہے وچہ دریا شاہا قدم نہ پائیں
تا اسرائیلی جیسجا ہوسن بنھ لواں گے سارے
تامست گھوڑے فرعون دے اگے مادی وحی لگائی
نا بے اختیار بحر وچہ وڑیا تازی دشمن والا
سب وڑے وچہ دریا پہلے پوہتے بحر کنارے
تے میکائیل پچھوں آ پہونتا طرف بحر دے دھکے
فرعون جاں ڈبن لگا کہندا ایمیں ایمان لیایا
ایمان قبول نہ ہووے ہرگز ویکھ آثار عذاباں
چار فرسنگ اس عرض فارسدیاں دریاواں تھیں آیا
اوہ عاشوریدا روز آہا جد چہریا رب بحر نوں

تا عا صا مار کھیا دریاتوں پھٹ لے بحر عیانوں
پھر عا صا مار یلے تے فرمایا پھٹ ابو خالد جائیں
سرکاں سکیاں ظاہر ہویاں اوسوچہ خاطر یاراں
اوہ جرأت ناہ کرسکے اپنے سست اعتقاد ولاؤں
نہ رہے کھلا مت ڈوبے تا پھر یوشع مہرے جاون
جاں اسرائیلیاں ڈٹھا ایہہ جاندے بارہ رالے
راہ بھی اوتنے وانگ پہاڑاں اُچے دس سارے
گروہ ہوسے داموسے تائیں پھر ایہہ عرض سناوی
اسیں تیرے ہمراہ ول تکڑے پر اوہناں کنوں اوہ سہی
تا کہیا کلیم انہاں بدظناں نے کر مدد سائیں
اک دوجے نوں دیکھی جاندے ہوگئے پار صفایاں
بحر ڈٹھا پھٹ رستے ہویا کندھاں وانگ پیارے
میرے کارن راہ ہویا تاں پھڑاں غلام فرارے
جے غرق ہوندے تا کم نہ آوندی ایویں جاندے سارے
نے لنگھن لگیاں پڑ اس ملن اساں غرق کرینو جکار
کشتیاں لیا چڑہ پار ہوواں گے جلدی لائق ناہیں
اتنے وچہ جبریل آیا چڑہ مادی بحر کنارے
تس گھوڑی سٹی وچہ دریا جد بو گھوڑی اسنے پائی
شاہ نوں ویکھ بحر وچہ لشکر وڑیا کل زوالا
تا حکم خداویوں پانی ملیا دریا موجاں مارے
ملو تا پچھے رہے نہ کوئی خازن دیو چہ سکھے
تا جبرائیل ہیٹھوں پھڑ چکر منہہ کا فردے پایا
ایہ مسئلہ کتب عقائد اندر واضح کان جہاباں
ہک آکھن باہجہ مصر دی سی اُس نام اساف سنایا
کان ہنی اسرائیاں اُنہوں لیایا ایس خبر نوں

اتے وچہ بخاری مسلم ابن عباسوں کرن روایت
یہودیاں ہکدن روزہ رکھیا دیکھ نبی فرمایا
ایہہ دن عاشورا اسرائیلیاں نوں اسدن رب بچایا
اسیں کارن انہاں اطاعت ہوئے اس روزے دی شائق
بنی کہیا اسیں کاں اطاعت موسیٰ اسدن صائم
وچہ عمر اخیر کہیا جے اگلے سال تائیں میں جیوا
تاجو نال یہود مشابہت لازم آوے ناہیں
پانی کارن ہک زن رائیں طرف ندیدے آئی
وال واہڑی دے مڈھوں پٹے موتی کل نکالے
کجھ مزدوری کیتی پر اوس اجرت ہتھ نہ آئی
اُس سن آواز مصر وچہ آکے ریش فرعون دکھائی
تا مظلوماں نوں دادرسی اینج اجر ملے مزدوری

جاں لے تشریف سدھائے وچہ مدینے ہجرت ہدایت
اسدن کیوں تساں روزہ رکھیا انہاں جواب الایا
تے غرق کیتا فرعون ہور موسیٰ صائم اسدن پایا
تا یاراں نوں فرماندے سانوں بہت انہاں تھیں لائق
تا لوکاں نوں بھی اوس روزے دے کارن کیتا قائم
تا روزہ نانویں دا بھی عاشورے دے نال رکھیوں
سن وچہ عزیزی لکھے محدث ایس خبر دے تائیں
تا پانی بھر دیاں ریش فرعونے اُس بڈھی نے پائی
نال اتفاق ایہہ عورت ہکدن گھر فرعون موکالے
آواز دتی ہاتف نے ایہہ توں ایہہ مزدوری پائی
جو پک یقین کر وا ایہہ اوہ ظلم انجام ہو یا ری
ایہ وچہ بستان حکایت لکھی کامل مرد حضوری

وَاِذْ وٰعَدْنَا مُوْسٰۤى اَرْبَعِیْنَ لَیْلَةً ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْۢ بَعْدِهٖ وَاَنْتُمْ ظٰلِمُوْنَ ۝

اور جب وعدہ کیا ہمنے موسےٰ کو چالیس رات کا پھر پکڑا تم نے گائے کا بچھڑا پیچھے اسکے کہ تھے تم ظالم

تے جد اساں وعدہ نال موسےٰ دے کیتا راتاں چالی
جاں غرق ہویا فرعون تا بعد اوس موسےٰ عرض سنائی
حکم ہویا تریہ روزے رکھ فر طور اوپر آ جائیں
تا کہیا فرشتیاں منہ تیرے وچہ آہی بو کستوری
حکم ہویا دس روزے رکھ ہو را سدے عوض پیار ی

پھر بعد موسےٰ تساں وچھا پوجیا تے تسیں ظالم غالی
یا رب گھل کتاب ہن جیہڑی چلے سب لوکائی
جاں روزے ختم ہوئے تا موسےٰ کیے سواک تداہیں
توں کر مسواک اوہ زائل کیتی آکھ سناون نوری
پورا چلہ ہووے جد ملسی تد ہ کتاب سو ہارے

اتنا قصہ وچہ خلاصے ثعلبی کنوں لیایا:۔
اگے معالم خازن مظہری وچوں ہے لکھ پایا

[illegible]

جاں اسرائیلیاں نوں رب رکھیا بچروں مصر سداہاون
تورات کتاب دیون دا وعدہ نال موسے رب کیتا
قوم تائیں فرمایوس میں رب کنوں کتاب لیاواں
چہل دناں کر وعدہ چھوڑیا مگر ہارون خلیفہ
سامری مگر پوجا یا وچھا اسدا ذکر لیا یا
گھوڑی قدم رکھے جیتھا ہک سبزی اوگدی جاوے
سامرہ نام قبیلے دا اوہ ظاہر مومن دسدا
قوم اسدی گاں پوجے جاں تس اہ گل عجب وسائی
جو ایہہ مٹی کوئی چیز جو اسی ولوچہ فکر دوڑائے
جاں قبطی موئے تے اوہ زیور پاس رہے اسرائیاں
ایہہ زیور نہ روا تسانوں جو ایہہ لٹ کفاراں
بعض کہن ہارون اوہ زیور لٹو یا کھٹ دبائے
تن دناں وچہ گھڑاک وچھا مٹی اُسو چہ ڈالی
اوہ وچھیاں وانگ اڑائے بولے ڑوا چال وکھاوے
پس موسے بھلا چھوڑ خدا گھر باہر بھال کریندا
ایہ دبنہ راتیں نوں ہکدینہ کہندے جاں ویہ روز سدہا ئے
ہک کہن تریہ دن وعدہ آہا دس رب ہور ودہائے
جاں موسے تریہ دن بعد نہ آیا کہندے ہی موتواس آئی
پس اٹھ ہزار جنے نے پوجیا بن ہارون پیارے
ایہہ بہت صحیح روایت جویں سیاق کلام الٰہی
گر موسے دے رہے تسیں نقساندے ظلم کماندے
ایہ خازن والاصح السنۃ عوفی ذکر سناوے

نہ شرع کتاب آہی اہناں پاس جو اوپر عمل کماون
جو ہک چلہ کوہ طور اوپر توں کریں عبادت میتا
او سو چہ کل احکام خدا دے لیا کر تساں سناوال
آپ گئے اُسے ہک جتھے سی اقرار لطیفہ
جبرائیل جاں بچرہ گھوڑی تے طرف بحر دی آیا
سامری زرگر منہجا نام اوہ ترت حقیقت پاوے
تے باطن وچہ نفاق چھپایا نال گمراں آگھندا
تا اوس گھوڑ یدے گھر بیٹھوں جنگی خاک اٹھالی
تے قبطیاں تھیں جو اسرائیلیاں زیور منگے آئے
ہوئے جاں کوہ طور گئے تا سامری آکھیا بھایاں
لٹو یا کھٹ دبوجد موسے آوگ عرض گذاراں
جاں سامری جمع وسائے گہنے کرکے مکر وکھائے
اوہ سونے تے جواہر جڑیا صورت عجب کمالی
پس سامری کہیا ایہ رب تساں تے رب موسے دا آوے
خلاف کیتا وعدہ اسرائیاں خازن وچہ فرمیندا
تے موسے اجے نہ پونتے اسرائی وچہ فتنہ آئے
سامری اُس دہکھے اندر وچھا اہناں پوجائے
تا وچھے دی اوہناں پوجا کیتی سامری بات بنائی
تے بارہ ہزار جوان آئے ہور ساتھی نال سہارے
ثم اتخذتم العجل رب تساں وچھا پکڑیا وا ہی
بیغرمانی تھیں جو طاعت جا ہک غیر اُس پاندے
تے باقی وچہ اعراف سورت دے قصہ ایہ سوہاوے

ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِّنْ بَعْدِ ذٰلِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ ۝ وَاِذْ اٰتَيْنَا مُوْسَى الْكِتٰبَ

پس کیا معاف ہم نے تم سے پیچھے اسکے کہ تم شکر کرو　　اور جب دی ہم نے موسیٰ کو کتاب

وَالْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُوْنَ ۝

اور معجزے　　تو کہ تم　　راہ پاؤ۔

اساں معاف تساں کیتا یا پوجا بعد خطایش
جدوں کتاب موسے نوں دتی جو سب فرق نکالے

تا شکر گذار ہو دو تا نعمت یاد کرو رب سائیں
تا جو تسیں ہدایت پاؤ وچہ راہ نرالے

موسے جاں توراۃ لیاندی بھالے قوم اپنی نوں
تا وہشت نال پیغمبر سبھ اقرار خطا دا کر دے
فرقان صفت توراۃ جو فارق کفر اسلام ایہا ئی
یا فرقان اشعار امرت جس پاروں کرن تمیزاں
یا فرقان عصا ید بیضا معجزے ہور موسے دے

اوہ وچھا پوجن چھوڑ آکہ تا چڑھیا غضب بنی نوں
رب توبہ کرے قبول تے دیندے بخش گناہ ہر بردے
یا حل حرام جو فرق کرے یا فتح جو موسے پائی
وچہ مومن کافر کنوں عزیزی ایہ مذکور عزیزاں
یا فرق بحر دا چیرن کہیا مدارک اہل صفا دے

وَاِذْ قَالَ مُوْسٰى لِقَوْمِهٖ يٰقَوْمِ اِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ اَنْفُسَكُمْ بِاتِّخَاذِكُمُ الْعِجْلَ فَتُوْبُوْٓا اِلٰى

اور جبوقت کہا موسےؑ نے واسطے قوم اپنی کے اے قوم میری تحقیق تمنے ظلم کیا جانوں اپنی کو ساتھ پکڑنے تمہارے کی بچھڑے

بَارِئِكُمْ فَاقْتُلُوْٓا اَنْفُسَكُمْ ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ عِنْدَ بَارِئِكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ اِنَّهٗ هُوَ التَّوَّابُ

کو پس توبہ کرو طرف پیدا کرنے والے اپنے کے پس مار و جانوں اپنی کو یہ اچھا ہے تمکو نزدیک پیدا کرنیوالے تمہارے کی پس پھر آیا اوپر تمہارے تحقیق

الرَّحِيْمُ ۝ وہی ہے پھر آنیوالا مہربان

تے یاد کرو جد قوم اپنی نوں موسے نے فرمایا
وچھا پوجن نال ہوئے ہوا لائق سخت عذابا ں
تے خود جاناں مارو ایہہ تساں کارن خوب بڑا ہے
ٹھیک اوہ ہے تواب نہایت مہر محبت والا
جاں اسرائیلی کٹھے ہوئے اوپر خود غلاں دے
اوہ خنجر پکڑ لیتا رہوے پر خویشاں وَل نہ چلے
جو دیکھے قاتل ول یا ہتھوں اپنا وار اٹکاوے
تا وگن لگی تلوار تے موسے ستر ہزار اسرائی
رب تھیں رحمت منگدے تا جو کانگ کر مدی آئی
تے حکم ہویا قاتل مقتول بہشتی ہو گئے سارے

اے قوم میری تساں جاناں اپنیاں تے خود ظلم کمایا
رب اپنے اگے ہن توبہ کریو ڈرو عقاباں
پاس تساڈے خالق پس رب پھریا اوپر تساڈے
انہیں گناہ نت کردے تے اوہ کردا جاوے ٹالا
تا موسے نے کہیا جو قتل کرو خود نفس تا بخشے جاندے
تا بدل بھیج اندھیر ہوا الحکم اوہناں رب گھلے
نہ توبہ اوس قبول ہے تے اوس پر لعنت ربدی آوے
موسے تے ہارون اودھر ول روون دوویں بھائی
اوہ بدل ہویا دور قہر دا مجرم لین رہائی
تے رہندیاں معاف گناہ عرائس دیوچہ نقل گزارے

وَاِذْ قُلْتُمْ يٰمُوْسٰى لَنْ نُّؤْمِنَ لَكَ حَتّٰى نَرَى اللّٰهَ جَهْرَةً فَاَخَذَتْكُمُ الصّٰعِقَةُ وَاَنْتُمْ

اور جب کہا تمنے اے موسے ہم ہرگز نہ ایمان لاوینگے واسطے تیرے یہانتک کہ دیکھیں ہم اللہ کو ظاہر پس پکڑا تمکو بجلی نے اور تم

تَنْظُرُوْنَ ۝ دیکھتے تھے۔

جاں تساں آکھیا سی اے موسے اسیں یقین نہ کریئے
تا بجلی پکڑ لیا تساں تائیں تے تسیں تکدے آہے
پھر موسے نوں رب کہیا لوکاں اپنے نال لیاویں
تا موسے ستر چنے چنے جو قوموں چنگے چنگیرے

جد تک دیکھیے رب نہ ظاہر ناہ آمنا دھریئے
اوس بے ادبیوں بدل تھیں اک بجلی لشکی سا ہے
وچھا پوجن والیاں دی رل عذر خواہی فرماویں
تے فرمایا اوہناں روزے رکھو نالے دھوو لیڑے

سبھ کم کیتو نے لے موسے اوپر طور رسید ہارے
تا موسے آکھیا خدا نوں کہاں جاں پہنچے طور کنارے
تا موسے وچہ بدل دوڑیا قوم تائیں فرمایا
جاں موسے علیہ السلام نال کلام کرے رب نور دیوے لشکارا
تا پردہ کیتا سنھ اوہناں تا سن کلام تعالے
فرمایوس میں اللہ جل جلالہ میں بن ہور اللہ نہ کائی
پس میری کرو عبادت میں بن طاعت غیر نہ آئے
اگے ہو کر کہن لگے اساں جد لگ رب نہ دسے ظاہر
تا اک اک نوں اس ماریا سامنے ویکھدیاں یکدم وچ
نے رؤیت کنوں مراد علم وچہ خازن آکھ سنایا
کہن جے رؤیت جائز ہوندی کیوں اوہ ماریجاندے
اہناں بدلے کفر (یعنی دیدار) عذاب ہویا ناہ کان سوال دیدار ول
جد اگ اسیں نہ دیکھیے ظاہر اپنے مالک تائیں
اوہ موسے نال ایمان لیاون تھیں بندہ ہوئے سارے
تے معجزہ دیکھ ایمان لیاون واجب نال انبیاواں
نہ اہناں سوال ارشاد جہت ال نال عناد شرارت
موسے رووے یا رب قوم نوں کہیا جواب الاوہاں
توں بدلے فعل جہالاں کیا اساں ماریں پاک الاہا
رب زندہ کیتے مک دوجے نوں اوٹھدے اوسلے

کہندے منگ خدا تھیں اسیں بھی سنیے سخن غفارے ہو
مک بدل کالا نکلیا اوسنے کجیا طور پہاڑے ہو
نیڑے آؤ تا اوہ آئے سجدہ کل بجایا
اوہ نور موسے دے منہ تے چمکے جھلے کون نظارا
جو کجھ موسے نوں رب دسے امر نواہی چالا
میں تساں کڈھیا مصر زمینوں قدرت عجب وکھائی
جاں موسے فارغ بدل ہٹیا کہن لگے اسرائی
جد لگ اساں اعتبار نہ آوے ایویں رہساں نابر
نے تپے رہے دیزات الہائیں وچہ عزیزی سوہجے
نے تے معتزلہ حل کیتا اسجا وچہ مدارک لیا یا
بدلے اس سوال کرندے فیر جواب الاندے
جویں قول اہناں نوں ڈٹھا رب نوں اے موسے اظہار ول
جد لگ ناہ ایمان لیائے کفر اہناں ایہہ پائیں ہو
اہناں معجزہ دیکھ یقین نکیتا ہن طالب دیدارے
نہ جائز فیر سوال نشانیاں کرن کنوں کملاواں
تا بجلی آئی آسمانوں سب ساڑے اہل خسارت
سردار تہاندے موئے کی جا قوم نوں آکھ سناواں
زاری کیتی بہت موسے نے اگے شاہنشاہا
تے مک دینہ رات رہے سن مردہ خازن وچہ فرماسے

ثُمَّ بَعَثْنٰكُمْ مِّنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ ۝

پھر جلایا ہمنے پیچھے موت تمہاری کے تو کہ تم شکر کرو

پھیر تساں نوں اساں جوایا مرنے بعد تساڈے
شاید شکر کرو تسیں ایڈے پا انعام اساڈے

وَظَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ

اور سائبان کیا ہمنے اوپر تمہارے بادلوں کو۔

تے چھانوں بدل دی اوپر تساڈے کیتی ٹھیک اساہاں
تے ایہہ انعام آہا اُس وقت جاں ایہہ جنگل وچہ آہے
تا گرمی دُھپ سورج دیوں ہووے امن آرام تساہاں
تے خیمہ تنبو وچہ اسجا نگ پاس اہناں کجھ ناہے

وَاَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوٰى اور اوتارا ہمنے اوپر تمہارے من اور سلوے

تے اساں اوپر تساں اُتارے من تے سلویٰ کھانے
جویں گوندر کھاں تے ہوندی ہر اک جا ولاہ لیاوے
بے بعض کہن کجھ ہور ہی نعمت غیبوں نازل ہوئے
تے ہور ہتاون مثل کبوتر سلوے موٹا تازہ
وہپ سورجدے نال بھجے پھر پاس انہاں خود جاوے
جتا چاہندے نال چھریدے اوتھیں ذبح کریندے
بُنا شروع نہ ڈول واہویا بہلے سڑدا ناہا
تے اسرائیلیاں بکر ڈیرے جنگلوچہ لگائے
نہ پہونچیا جدوں اناج تا سلوے ہویا اُتھ عطائیں
اوہ راتیں وچ فوج دوالے ڈھیر آہے لگجاندے
تے سلوے نام جناور اُترن مغرب وقت ہزاراں
تا کھاندے بعض کیں ب مدت لگ ایہہ طور رہایا

منّ ترنجبین رُکھاں تے پوندی آہی سیانے
بعض کہن اوہ منڈے پتلے شہد مک ٹول بتاوے
تے سلوے نام جناور مکڑی جیدا آکھن سہیوے
ہو کر ذبح ہوا اتھیں ڈگدے اوپر وہرت اندازہ
تے بعضے کہن جناور زندہ پاس اُنہاں دے آوے
جے کارن بھلک رکھن تا سُبدا اوچہ روڑی کہندے
تے وچ موضح القرآن کہیا فرعون جان ڈبیا ساہا
اُنہاں تنبو پاٹے سورج لگدا تا رب چھاؤں فرمائے
منّ ہک مٹھا کھانا دانے وہینئے وانگ سنائیں
تا فجرے ہر یک قوت موافق چن او تھوں لیجاندے
جاں ہتیے اندھیر اکٹھ لیجاندے گردیوں انہاں ڈاراں
تے راتیں نور تنگ ظاہر ہوندا چانن کردا آیا

كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ ۖ وَمَا ظَلَمُونَا وَلَٰكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ
کھاؤ پاکیزہ سے اوس چیز سے کہ دیا ہمنے تمکو اور نہ ظلم کیا انہوں نے ہمکو ولیکن تھے اپنی جانوں کو ظلم کرتے تھے

کھاؤ چیزاں پاک حلال جو دتیاں اساں تسانوں
جاں انہاں بیفرمانی کیتی کھانے سانبھ ٹکائے
تے ظلم نکیتا سانوں انہاں کیتا خود نفسانوں
دن اگلیدے کارن رب تے ناہ یقین لیائے

وَإِذْ قُلْنَا ادْخُلُوا هَٰذِهِ الْقَرْيَةَ فَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ رَغَدًا وَادْخُلُوا
اور کہا ہمنے داخل ہو اس گانوں میں پس کھاؤ اس سے جہاں چاہو بافراغت اور داخل ہو
الْبَابَ سُجَّدًا وَقُولُوا حِطَّةٌ نَّغْفِرْ لَكُمْ خَطَايَاكُمْ ۚ وَسَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ
دروازہ میں سجدہ کرتے ہوئے اور کہو بخشش مانگتے ہیں ہم بخشینگے ہم واسطے تمہارے اور البتہ زیادہ دینگے نیکی کرنیوالوں کو

تے جد اساں آکھیا داخل ہووو اندر اس شہر دے
تے سجدہ کر وڑ دیوہے نوں کہو اسیں بخشش منگدے
تے وچہ معالم خازن قریہ بیت مقدس کہندے
وچہ زندگی موسے بیت مقدس وڑے آہے اسری
تے کھاؤ استھیں جتھوں چاہو کھلے رزق مہر دے
تا بخشیے اسیں گناہ تساڈے اجر نیکاں وہ ملکدے
بھی ارمینا ایلیہ رملہ اختلاف کریندے
بعد وفات موسے اُتھ وڑدے دیکھ مدارک بھائی

[illegible]

وچہ مظہری شام ولایت لکھیا ایلیہ بھی فرماوے اتے ابن عباسؓ اریحا قریہ کہے جو شہر جباران لکھوی نے بھی آکھیا قریہ شہر آہا جباراں	قریہ کنوں مراد ولایت استحضیر، نظری آوے حماۃ اللہ جستجو چہ رہندے پچھے جو عاد ثمود اشراراں جو اہلہ قریہ نوں پھر کیونکر بند کہیا اشراراں

فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَنْزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ

پس بدل ڈالا اُن لوگوں نے جنہوں نے ظلم کیا تھا بات کو سوائے اُسکے جو کہی گئی تھی واسطے اُنکے پس اُتارا ہمنے اوپر

ظَلَمُوا رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ

اون لوگوں کے کہ ظلم کرتے تھے عذاب آسمان سے بسبب اسکے کہ تھے فسق کرتے تھے۔

پھر بدلایا انہاں لوکاں جنہاں ظلم کمایا پھر گھلیا اساں عذاب اُنہاں پر جنہاں ظلم کھلارے سر اُچے کر داخل ہوئے جیوں متکبراں جاڑے جاں اسرائیلی جنگلوں نکلے بعد وفات موسے دی کہیا اسرائیلیاں نوں شہر چلو جو دل چاہے سو کھاؤ تے سجدے بدلے چتڑاں پرنے لگے چلن راہی تاں سٹھ ہزار موئے وچہ گھڑی اُس آیت تھیں پائیر چیز نویں جو دین اندر اصل نہ جد آوے	قول اساڈا دسیا ہویا ہوری طرف چلایا اسمانوں اس کارن ہے جو وہ آہے اوگنہارے رجز عذاب یا مرض وبا دی ابن کثیر جو اسے تا حضرت یوشع علیہ السلام نبی نبوت ہوئے فضل خدا دی تا اوہ ہاسیوں جاحطہ دی حنطہ کہے مناؤ تا مرض وبا دی اوپر اوہناں گھلے پاک الٰہی بدعتیا نداظالم ہوون اتے لائق آتش بھائیں قرآن حدیث اجماع قیاسوں بدعت اوہ دساوی

بدعت ہے راہ سنت شرعی بدلاون کر حیلے
تے ٹھٹھا کرن حرام کلام خدا ہو رہنی جیلے

اجماع قیاس جلی تھیں منکر ٹولہ اہل ہوائیں
اتے چوہاں مذہباں شرک کہن ہور چوہاں طریقیاں ...

تے پچھے ذکر ہویا جو مذہب اربعہ توں ہے باہر
راہبر بدعتیاں دا ہے اوہ دوزخ جاسی آخر

وَاِذِ اسْتَسْقٰى مُوْسٰى لِقَوْمِهٖ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِّعَصَاكَ الْحَجَرَ ؕ فَانْفَجَرَتْ

اور جب پانی مانگا موسے علیہ السلام نے واسطے قوم اپنی کے پس کہا ہم نے مار ساتھ عصا اپنے کے پتھر کو پس نکلے

مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا ؕ قَدْ عَلِمَ كُلُّ اُنَاسٍ مَّشْرَبَهُمْ ؕ كُلُوْا وَاشْرَبُوْا

اس سے بارہ چشمے　تحقیق جانا ہر آدمی نے گھاٹ اپنا　کھاؤ اور پیؤ

مِنْ رِّزْقِ اللّٰهِ وَلَا تَعْثَوْا فِى الْاَرْضِ مُفْسِدِيْنَ

رزق اللہ کے سے اور مت پھرو بیچ زمین کے　فساد کرتے۔

تے جد موسٰے پانی منگیا کارن اپنی قومے
آکھیوم مار پتھر نوں عاصا　جاری ہوسن سوئے

پھر اسوچوں باراں سوے جاری ہوئے　تداہیں
سبھناں بندیاں گھاٹ سنجھاتا آپو اپنی تھائیں

تے کھاؤ رزق خدا　من سلوے پیو ٹھنڈے پانی
تے وچہ زمین فساد نہ ڈالو ظلم عصیان زبانی

نعمتاں ملیاں باہجہ مشقت خوش ہو ہو کھاؤ
تے رہو فرمانبردار خدا دے ناہ فساد رچاؤ

من تے سلوے جد ملیا پچھوں کرن پیاس شکایت
تا حکم ہویا اوس پتھر اوپر لاٹھی مار نہایت

قبیلے بارہ اسرائیلے چشمے بارہ جاری
ہر یک کا من یک یک چشمہ خاص ملے مختاری

چہ لکھ بندہ آب پیوے رنج بعضیاں آکھ سنایا
اوہ پتھر حضرت آدم جنتوں آہا نال لیایا

ابن عباس کہے اوہ چو برس قد بندے جتا
مقاتل کہے کوئی خاص نہ پتھر کنوں معالم لتا

دو شاخاں اس پتھر تائیں مثل شمع نورانی
اتہ لوچہ خلاصے لکھیا فتح محمد جان عیانی

تے اوہ دس گزاں آہا موسے قد برابر
دو شاخاں وچ اندھیرے چانن کردیاں ظاہر

اس نام علیق　یا لغتہ آدم جنتوں نال لیاندا
اوہ رہندا آہا پاس نبیاں تا موسے علیہ السلام اس پاندا

تے اوس پتھر تے موسے مکہ مدینہ جا مے دہوتے آہے
تا صحبت نال موسے دے جامیاں اللہ جل جلالہ قرب دتا ہے

آ جبریل علیہ السلام کہیا اے موسے اللہ جل جلالہ تدہ فرماوے
ایہہ پتھر چک لے اسدے اندر قدرت میری آوی

ل۵ اجماع الخ ... منکر ہے اجماع ... قیاس ... [illegible]

حلوانی

ل۵ اور یاد کرو اس نعمت کو کہ جب مانگا موسے علیہ السلام نے پانی اپنی قوم بنی اسرائیل کے واسطے ... [illegible]

تے معجزہ تیرا سوچ موسے حک وچہ بغل دبایا
جاں قوم سوال پانید اکیتا تا اُس عاصا لایا

تا بارہ چشمے جاری ہوئے بارہ سبط رجائے
جاں پانی لوڑ ہوندی اُس عاصا مارے آب چلائی

ایہ وڈا معجزہ ٹکڑے سنگوں بارہ چشمے جاری
تے معجزہ شاہ رُسل دا اُس تھیں روشن اکثر جاری

جو انگلاں با برکت تھیں حضرت سومے جاری کیتے
چار پایاں سن لشکر ساریاں رجرج پانی پیتے (صلی اللہ علیہ وسلم)

وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَىٰ لَن نَّصْبِرَ عَلَىٰ طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ

اور جب کہا تمنے اے موسے ہرگز صبر نہ کریں گے ہم اوپر کھانے ایک کے پس مانگ تو واسطے ہمارے پروردگار

لَنَا مِمَّا تُنبِتُ الْأَرْضُ مِن بَقْلِهَا وَقِثَّائِهَا وَفُومِهَا وَعَدَسِهَا

اپنے سے نکالے واسطے ہمارے اس چیز سے کہ اُگاتی ہے زمین ساگ اُسکے سے اور ککڑی اُسکے سے اور گیہوں اسکے سے اور مسور اسکے سے

وَبَصَلِهَا ۖ قَالَ أَتَسْتَبْدِلُونَ الَّذِي هُوَ أَدْنَىٰ بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ ۚ

اور پیاز اُسکے سے کہا کیا بدلتے ہو وہ چیز جو ناقص ہے بدلے اس چیز کے کہ وہ بہتر ہے۔

اهْبِطُوا مِصْرًا فَإِنَّ لَكُم مَّا سَأَلْتُمْ ۗ

اترو کسی شہر میں پس تحقیق واسطے تمہارے ہے جو مانگا تمنے۔

نے کہیا تساں جد موسے نوں اسیں ہرگز صبر نا ہیں
کھانے اک تے سد رب اپنا ساڈے کارن آہنائیں

جو کجھ ہے رب اساڈے کان جو شے وچہ زمیں اُگیوے
ساگ تے کھیرے کنک پیاز تے ہور جو مسر سدیوے

موسے کہیا بدلاندے ہو اچھیاں چیزاں تائیں (جل جلالہ)
جو من تساں نوں بدلے منداں چیزاں غیر اعلائیں

شہر وکوکے ٹھیک تسیں جو منگدے حاصل تھیسی
جاں من سلوے تھیں اکے اوہناں ایہ گل تدوں آکھیسی

تے تسیں این جنگلو چہ قیدی جا لیہ سالاں تائیں
جے تساں نکلن ہمت جا ہیو شہر کسے من بھائیں

پھر او جگہ جو منگدی پاہو پر وچہ ایس امر دے
بیان کیتی بے سمجھی اوہناں حکم نہ اصلی پھڑدے

پھر تکیے حضرت موسے دے اوہناں ڈھے اجر کمائی (علیہ السلام)
آیتاں ربدیاں تھیں انکار تے سرکشیا نوں جہ آئے

ظلم فساد شرارت اوہناں موسے بعد اوٹھائی (علیہ السلام)
ناحق نبیاں نوں اوہناں کُٹھا ویکھ مدارک بھائی

تے تکیے پر اوہناں ہمت لائی رب جویں فرمایا
اس قوم اندر دو قول ہک گندم بعضیاں تھوم الآیا

وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ وَبَاءُوا بِغَضَبٍ مِّنَ اللَّهِ ۗ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ

اور ماری گئی اوپر انکے ذلت اور فقیری اور پھر آئے ساتھ غصے کے اللہ سے یہ اسواسطے کہ تھے

كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّينَ بِغَيْرِ الْحَقِّ ۗ

کفر کرتے ساتھ نشانیوں اللہ کے اور مار ڈالتے تھے پیغمبروں کو ناحق

ذَٰلِكَ بِمَا عَصَوا وَّكَانُوا يَعْتَدُونَ

یہ اسواسطے کہ نافرمانی کی اونہوں نے اور تھے حد سے نکل جائے

تے مار گئی اوہناں پر ذلت محتاجی رسوائی
ایہہ بد بختی تداں جو اوہناں کیتی نافرمانی
تنگی خواری ایہہ اس کان جو ہن انکار کماندے
اوہ ذلت خواری جیہی جنیئے جو اوہناں اُر آئی
فاقہ فقر تے تنگی اوہناں مومناں مثل نہ آئی
فقر صبر تھیں اعلےٰ درجے ملدے اہل ایماناں
تے غنیاں تھیں مسکین جنت وچہ مہری وڑسن پہلے
اوہ مسکینی غضب خدا دا ایہہ مسکینی رحمت
ہک پہاڑ سونیدا آ وچہ خدمت عرض کریندا
ایہہ عارف نوری پیر قصوری تھنے وچہ فرماوی
انکار آیات جو آیت رجم تے صفت رسول چھپائی صلی اللہ علیہ وسلم
یا آیتاں معجزے کہن جو دیکھ یہود ایمان نہ لیائے
تے حدوں لنگھن دن ہفتے دے آہا ہیغرماناں
یا کنوں گناہ جو سکے اکثر اوس منداگندی آہی
تے کرن تاویل اپٹھی آیتاں نفس جوہن تبلاوی
تا قتل کیتا اوہناں نبیاں نوں اتے وچہ حد ایہا ہی
ہور سخت عذاب ہووے جس اول کڈھیا راہ گمراہی
جو جانداراں تصویراں کھینچن اوہ بھی نال رلائیے
تے کرن انکار آیات ایہا لی بد بختی عصیانوں
تا ہولی ہولی وچہ عقیدے اوہدے پوے تباہی
تا احکام شرعدے تائیں اوہ مکروہ پچھانے
گناہ چھوٹے تھیں اوپر دلدے پوندی جاں سیاہی
جے مکروہاں توں نہ بچے تا وچہ حرام نہ قدم ٹکاوے

تے پھرے خدا اتھیں غصے نال اوہ پاروں کفر کمائی
تا حداں لنگھدے آہے اوہ یہود پلید زبانی
آیتاں ربدیاں نال تے ناحق نبیاں مارگواندے
جو مسلماناں ماتحت رہن نت جزیہ دیندے سا ہے
جو فاقہ مومن کان رضا رب اوہناں غضب الٰہی
جو حضرت فقر خوشی تھیں لیتا آہیں اچیاں شاناں
وقت حساب اوہناں روز قیامت ہوسن جھٹ چھٹکے
اوہ اضطراری ایہہ اختیاری فرق وڈا وچہ حضرت
خرچ کرو فرماندے میں تدہ نال غرض رکھیندا
رحمت والا ابر خدا نت اہناں اوپر وساوے
انجیل اتے قرآن جھوٹھا یا آہا قوم تباہی
نبأ بمعنے خبر نبی جو بندیاں خبر سنائی
تے نبی ستر اوہناں کٹھے وقت فجر کر ذبح یاناں
تے بدیاں تائیں چنگا سمجھن ہر بد عمل کو لائے
تے پیغمبر اوہناں منع کرن نت وچہ روئی لیائے
اوس سخت عذاب ہنج جس کٹھا یا اُس نبی کھٹائی
جو اوس دے گمراہ ہووں تھیں بوہنہ لوگ پھسن وچہ پھاہی
تے آیتاں ربدیاں دا انکار صریح اوہ کردے سا ہی
وڈا فساد پوے انکاروں ہوندا اہل زیانوں
بلکہ دو جی حالت بدلے جان بعد سیا ہی
تا فر پہنچے حد کفر نوں ڈوڑ خیاندے پالے
گناہ کبیرہ پاندا فر اوہ سبب ہوندا ہے بھائی
جے مستحب عمل چھوڑے تا اوس واجب ترک نہ آوے

حواشی

[illegible]

اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَالَّذِيْنَ هَادُوْا وَالنَّصٰرٰى وَالصّٰبِـِٕيْنَ مَنْ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَ

تحقیق وہ لوگ جو ایمان لائے اور وہ لوگ کہ یہودی ہوئے اور عیسائی اور بیدین ۔ جو کوئی ایمان لاوے ساتھ

الْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ

اللہ کی اور دن پچھلے کے اور کام کرے اچھے پس واسطے اُنکے ہے ثواب انکا نزدیک رب اُن کے کے اور ڈر نہیں

عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ۝

اوپر اُن کے اور نہ وہ غم کھاوینگے ۔

ٹھیک جو مومن ہوئے تے جو نے یہود نصارے
تے منیا روز قیامت بھی اوہناں چنگے عمل کمائے
تے ناہ اوہناں خوف قیامت دا تے ناہ اوہناں غم دنیادا
بہت بُری اعمال عقائد بد اخلاق یہود دال
اوہ بہاوین جسموں پاک تعلق پر اوس جسم کھالوں
مثل شعاع دے کدے اکٹھا ہووے نور الٰہی
تاہیں وچہ کلام بلند آواز کرن اوس آئی
ہک جاہاں تھیں دوجی جاہاں اوپر بھی ٹر جاوی
استوا عرش اوپر اوس يعنے ٹھیرن ٹھیرن قرار دول
یہہ عقیدہ وچہ عزیزی ٹول یہود آشکارا ۔
عرش مکان تباون رب دا عضو کرن سب ثابت
وچہ تفسیر محمدی لکھوی ایہ گل آکھ سنائی
کیہہ پہلے اسيں کافر ساں ہن بخشی رب ہدایت
مکان زمان تے جسم خدا دا ثابت کر دکھلایوس

تے صابی لوگ ایمان آہندا جنہاں نال خدا جیا رہی
کان اوہناں بس اجر تنہاندے مالک پاس سوہارہی
تے وچہ عزیزی اس تفسیر بتاوے اہل صفاوال
جیوں رہنوں کہن شکل انسان ایہ کفر وڈا مردودال
جو اوہ بن جسم نہ رہندا ہر گز بدن اس نور مثالیاں
تے کہن کدے اوہ کھنڈی پا بیٹھے سخت اندر گمراہی
تے نازل ہون خدا دا اوپر طور پہاڑا یہائی
خود ہتھوں تورات لکھن اس نالے نظری آئی
کہن دیدار خدا دا ہوسی طرف جہت وچکار ول
ہن چال یہود دی پکڑی لا مذہبیاں چھڈکے دین پیارا
تے پاکی کنوں زمان مکان اوس بدعت کہن حقیقت
زمان مکانوں پاک جانن رب بدعت بُری بھائی
حد دا مذہب چھوڑیاندی پائی بہت رعایت
جو عین کفر اوہ نال چالاکی خاص ایمان بنایوس

[illegible]

[illegible]

بے تیوو دا لکھوی دا اوپر مذہب سلف سدھایا
وچ سورۃ اعراف ہوسی ایہ بحث جو اللہ چاہی
نصاریٰ کبھی وانگ یہود دعقاد سخت کفر دی
بھی ابن مریم عیسیٰ وچہ خبطی ہو تول نصارا
والصابئین گروہ بیدین نہ دین کسیدے قائل
اوہ پوجن چن ستاریاں نوں ہک گھڑن انہاں تصویراں
کلدانی اک فرقہ ایہو جیہا تھیاں بھی آہی
اوہ وڈکیاں کہن پیغمبر جیہڑے لوگ بزرگ انہاندے
جے میت نوں ہتھ لگ جاوے غسل مدوں اوہ کردے
بھی کہن حرام کبوتر اوٹھ پیاز اروا ہاں تائیں
پر مستی اوس حرام کہن اتے ختنہ کرن حراموں
تے مرد اوپر ہک زن تھیں زیادہ روا نہ کہن عمراں
قیامت دے اوہ منکر مرجیوں بھی منندے ناہیں
ابن عباس تے عمر کہن اوہ اہل کتاب سداون
رضی اللہ عنہم

اوا اوس بہانے کافر گذریا نور ایمان کھڑایا
لکھوی بحث کرے جتھے او سچا ایسی جواب ہادے
وچہ روح مننے عیسیٰ دے خبطی ہوئے اہل شر دی
تے وچہ نزول عیسیٰ دے فلکوں منکر ہن آشکارا
خلاصہ مذہب ویکھ انہاندا وچہ عزیزی سائل
تے اوہناں اپنا قبلہ جانن وگی مار شریراں
ہک فرقہ صرنال ایاریاں ٹولہ ہک گمراہی
تے اکثر صابی تن وقتاندی پڑھن نماز بتاندے
تے گوشت نچگیر کیتے داکہن حرام قہر دے
ہور مار گیر حرام کہن اتے خمر حلال تناہیں
تے آکھن روا طلاق نہ دیون با بجھ حکم احکاموں
تے اصناماں تصویر بناون وچہ نہ کرن کلاماں
ایہ وچہ تفسیر عزیزی نالے وچہ روفی ہائیں
فرعمر تے ابوحنیفہ کتھے زوا اوہناں فرماون
رحمۃ اللہ علیہ

[illegible]

تے ابن عباس محمد یوسف ناجائز فرماندے
تے بعضے کہن یہود مجوساں وچہ اوہ فرقہ صابی
ہک کہن یہود نصارا لوگ مناون سر وچکار و
تے کعبے دے ول پڑہن نماز فرشتیاں پوجا کردے
تے بعضے رکھ ستاریاں یوجہ اعتقاد رکھیندے
کہن فرض تہاں پوجا بندیاں بچا تعظیم نہایت

نکاح کرن بھی نال تہاندے ناجائز بتلاندے
نکاح ذبیحہ روا نہ تہاں خازن ویکھ صوابی
ہک خدا نوں منن پڑہن زبور کتاب ہنجاردوں
تے ہر دینوں اوہ گلاں چُندے لا مذہب وچہ ہردے
کہن خدا ہے خالق تے تدبیر نجوم کریندے
ایہ خازن وچہ محی السنۃ کردا اصاف حکایت

لے
بیہہ بشیہ
صفا بردج
۱۳

وَاِذْ اَخَذْنَا مِيْثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّوْرَ خُذُوْا مَآ اٰتَيْنٰكُمْ بِقُوَّةٍ وَّاذْكُرُوْا

اور جب لیا ہمنے قول تمہارا اور اوٹھایا ہمنے اوپر تمہارے پہاڑ پکڑو جو کچھہ دیا ہمنے تم کو زور سے اور

مَا فِيْهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ ۝

یاد کرو جو کچھہ بیچ اُسکے ہے تاکہ تم بچو۔

تے یاد کرو اوہ عہد اساں جو پکڑیا نال تمہارے
تے کہیا اسیں جو حکم کریندے جتھے طور مناؤ
عمل اجیہے کرنے تھیں تسیں متقی ہوو سارے
جاں موسٰے توراۃ لیا کر اسرائیاں فرمایا
ایہ مشکل حکم شریعت اداہو سن عذر لیاۓ
قد آدم دے جتا چکیا طور او پر سر تہاں
تاگھیر تہاں وچہ کاہے آکھیا حکم توراۃ مناہو
مر دیاں تا اونہاں حکم قبولے جاں کجھ پیش نہ چلی
جو کدوں پہاڑ ہٹے تا سادے خوف خطر اوڈھ جاون
تا آکھن ادھے مونہہ دی سجدے ساتھیں غضب ہٹایا

تے چکیا اوپر سراں تساڈے آ طور پہاڑی
تے جو کجھ لکھیا وچہ توراۃ اوس اندر فکر دوڑاؤ
فر وچہ معالم محی السنۃ اس تفسیر نتاری
ایہ کرو قبول تے عمل کرو اہناں مشکل عمل دسایا
تا جبرائیل نوں حکم کیتا رب پٹ پہاڑ اوٹھا
آگے آتش مگر سمندر ابن عباس رضی اللہ عنہ ولی سنیاں
نا دے جبل اولار دیا تکے سارے پیے جا
سجدے ڈگے نالے دیکھن طرف پہاڑ کوئے
ایتھوں رسم جو وچہ سجو دیہود نصف سر لاون
ایہہ وچہ معالم خازن دوہاں ولیاں ذکر سنایا

ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِّنْۢ بَعْدِ ذٰلِكَ ۚ فَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهٗ لَكُنْتُمْ مِّنَ

پھر پھر گئے تم پیچھے اسکے پس اگر نہوتا فضل اللہ کا اوپر تمہارے اور رحمت اوسکی البتہ ہو جاتے

الْخٰسِرِيْنَ ۝ وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِيْنَ اعْتَدَوْا مِنْكُمْ فِى السَّبْتِ فَقُلْنَا لَهُمْ

تم زیاں پانے والوں سے اور البتہ تحقیق تم جانتے تھے ان لوگوں کو حد سے نکلگئے تم میں سے بیچ ہفتہ کے

كُوْنُوْا قِرَدَةً خٰسِئِيْنَ ۝

پس کہا ہمنے اون لوگونکو ہو جاؤ بندر ذلیل

پھر ہٹدیاں طور پہاڑ تساں نے آپے منہ بھواۓ کنوں احکام توراۃ پچھے اس قول قرار کچاۓ

جے فضل تے رحمت ربدی اوپر تساڈے ہوندی ناہیں
جاناں ہے تحقیق تساں نے اُنہاں لوکاں تائیں
آکھیا اساں اوہنا ندے تائیں ہوجاؤ ہن ساری
زمانے وچہ داؤد نبی دے آہا بحر کناری
حکم اوہناں دن ہفتے علیہ السلام طاعت بن ہور کار کرناں
تے ہور دناں وچہ مچھی کوئی دیکھن وچہ نہ آوی
نفس شیطاں اوہناں بدلا کر حیلہ ایہ سکھلایا
ٹوئے کھٹ اوہناں ندی کنارے موہگاں نال لگاؤ
جاں چھنچھن آیتوار اوہ مچھلیاں تائیں پکڑن کھاون
تے آیتوار نکالن کھاون مچھیاں اوہ ہزاری
ہکدن ہک شخص نے مچھی پکڑ بدہی وچہ تاگے
اوپر تساں عذاب آوگ جاں اثر عذاب نہ پایا
تے کہندے ایہ دن ساڈے کارن ٹھیک حلال اہاہی
ٹول اک سرکش باغی ہویا مچھیاں پکڑن کھاون
تریجا فرقہ بند کریندے اوس کاروں گمراہاں
گروہ تریجے اوڑک اپنی دستی وکھ بنائی
تا داؤد نبی تھیں رب اہناں اوپر لعن پوائی
صلی اللہ علیہ وسلم
دروازے اہناں بند ہوئے پھر فجر ہوئی جتو ویلے
شتادہ کیہ جوان باندر لتے بڈھے سور ہوئے

تاتسیں ہوندے اہل زیانوں وچہ عذاب سزائیں
جو حداں لنگھے دن ہفتہ دے کر کے الٹ ادائیں
پھٹے ہوئے باندر صورت ذلت خواریوں مارے
ایلیا شہر اوس وچہ اسرائی ستر ہزار شماری
تے ایسے روز پانی تے مچھلیاں تر دیاں اکثر زماں
ایہ آزمائش سی اہناں کارن خازن وچہ فرمادی
جو دن ہفتے ناجائز پکڑن چاہیئے پھند لگایا
روز جمعے موگیاں کھولن تا پانی آجائے
تے کہن جمعے دے روز کنارے دریا جالیاں لاون
ایہ حیلہ کیتا مدت اگے تا پیا عذاب قہاری
دن آیت اوس بھنی کھاہدی لوکی آکھن لاگے
تا کھلم کھلا کرن شکار مچھیدا خازن لیا یا
پھیر بنے تن ٹول جو آہے ستر ہزار اسرائی
دوجے آپ شکار نہ کرن نہ غیراں روک ہٹاون
جنہاں ہزار باراں جنہاں ہٹکیا بدیوں اہل گناہاں
کندہ اوسار دتی وچکارے مدت کیہہ وہائی
فرقہ تریجا ہکدن گھر تھیں نکل ویکھن بھائی
کندہاں تے چڑھ ڈھونڈنے کل باندر ہین پتو ویلے
تن دن بعد موئے سب اندر خازن درج پروئے

[illegible]

فَجَعَلْنٰهَا نَكَالًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِيْنَ ۝

پس کیا ہمنے اس قصہ کو بندش واسطے انکے جو آگے انکے تھے اور جو پیچھے انکے تھے اور نصیحت واسطے پرہیزگاروں کے

پس کیتا اساں عذاب اوہناندا عبرت جہت اولیناں
اوہ اولیں جو حاضر آہے وقت عذاب تہاندے
استہیں اکثر فائدے حاصل کہے خلاصے والا
تے دوجا کیتیاں بدکرداری پکڑے رب شتابی
پنجگے بخت جنہاندے اور جب دیندے چھوڑ برائی
تریجا بیفرماناں ریدیاں نال ملن مندیائی
چوتھا رکھنا منہیات خدادیوں وجب آیا
پنجواں وڈی نعمت سانوں رب انسان بنایا
مظہری وچہ اسرائیلاں ہیں عائیل شخص کہاہا
اوسدلوچہ طمع کویں ایہ مرے تا دولت حاصل تھیوے
عمر وڈی عائیل بھتیجا مدت بہت تکایا
آخر مارگوایوس دہرہ لش ڈالیا غیر محلے
چاہیوس بدلیوے اوس محلے والیاں پاسوں
تا سد محلے والیاں حضرت موسےٰ علیہ السلام پچھن لگ گئے
وچہ جاری کرن احکام قتل دے منگیاں پھیر دعائیں
تا وحی کیتی رب اوسحالت وچہ اوپر موسےٰ سائیں علیہ السلام

تے کارن پچھلیاں لئے نصیحت ہی کارن متقیناں
تے پچھلے بھی اوہ قصہ سنکر مت نصیحت پاندے
ہک حرمت والیاں چیزاں جیلیوں کر حلال مچاندے
بلکہ دیوے مہلت رب تا چھوڑ دیئے عمل خرابی
تے مندی لیکھ جنہاں اوہ خوب ہوون ناخوذ بلابی
ایہ بیفرمانی رب دی نالے خاص بغاوت آئی
تے چھوڑن اوس عذاب جویں اس آیت وچ آیا
جو جانور اندہی صورت اندر غضب خدا دا آیا
اوہ دولت مند وڈا اسدا اک چاچے بیٹا آہا
تے وارث ہوونہ آیوس کائی خانہ اوچہ دیکھو
جا تو لس بڈھا نہیں مردا تا قصد ہلاک ٹھہرایا
اٹھ فجری وا ویلا کردا موسےٰ دل ول چلے
جویں حکم شریعت ساڈے اندر خون کھیر یوناسے
انہاں صاف انکار کیتا تا موسےٰ کیتا توقف بھائی
یارب جو ہے حال حقیقت ظاہر کر فرمائیں علیہ السلام
تا حضرت سد سردار اسرائیلیاں حال کیہا او سچا صلی اللہ علیہ وسلم

وَإِذْ قَالَ مُوسٰى لِقَوْمِهٖٓ إِنَّ اللّٰهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْبَحُوا بَقَرَةً ؕ قَالُوٓا أَتَتَّخِذُنَا
اور جب کہا موسیٰ علیہ السلام نے واسطے قوم اپنی کے کہ تحقیق اللہ حکم کرتا ہے تمکو یہ کہ ذبح کرو ایک بیل. کہا اونہوں نے کیا پکڑتا
هُزُوًا ؕ قَالَ أَعُوذُ بِاللّٰهِ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْجٰهِلِيْنَ ۝ قَالَ ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَّنَا
ہے تو ہمکو ٹھٹھا. کہا پناہ پکڑتا ہوں ساتھ اللہ کے کہ ہوجاؤں میں جاہلوں سے. کہا اونہوں نے دعا کر واسطے ہمارے رب اپنے کے بیان کرے

[illegible]

مَاهِيَ ۝ قَالَ اِنَّهٗ يَقُوْلُ اِنَّهَا بَقَرَةٌ لَّا فَارِضٌ وَّلَا بِكْرٌ ۝ عَوَانٌ بَيْنَ ذٰلِكَ

کیا ہے۔ وہ بیل تحقیق وہ کہتا ہے تحقیق وہ بیل ہے نہیں بوڑھا اور نہ بچا جوان ہے۔ درمیان ہیں اسکے

فَافْعَلُوْا مَا تُؤْمَرُوْنَ ۝ قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَّنَا مَا لَوْنُهَا ۝ قَالَ اِنَّهٗ

پس کرو جو کچھ حکم کیئے جاتے ہو کہا اونہوں نے دعا کرو واسطے ہمارے رب اپنے سے بیان کرے واسطے ہمارے کیا ہے رنگ اسکا

يَقُوْلُ اِنَّهَا بَقَرَةٌ صَفْرَآءُ فَاقِعٌ لَّوْنُهَا تَسُرُّ النّٰظِرِيْنَ ۝ قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ

کہا تحقیق وہ کہتا ہے وہ بیل ہے زرد ڈاہڈا رنگ اسکا خوش کرتا ہے دیکھنے والوں کو کہا اونہوں نے دعا کرو واسطے

يُبَيِّنْ لَّنَا مَا هِيَ ۝ اِنَّ الْبَقَرَ تَشٰبَهَ عَلَيْنَا ۝ وَاِنَّآ اِنْ شَآءَ اللّٰهُ لَمُهْتَدُوْنَ ۝ قَالَ

ہمارے رب اپنے سے بیان کرے واسطے ہمارے کیا ہے وہ بیل تحقیق وہ بیل ملگئے ہیں اوپر ہمارے اور تحقیق ہم اگر چاہا اللہ نے البتہ راہ پانیوالے ہیں

اِنَّهٗ يَقُوْلُ اِنَّهَا بَقَرَةٌ لَّا ذَلُوْلٌ تُثِيْرُ الْاَرْضَ وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ ۝ مُسَلَّمَةٌ لَّا

کہا تحقیق وہ بیل ہے نہ پھاڑتا زمین کو اور نہ پانی پلاتا ہے کھیتی کو اور تندرست ہے نہیں

شِيَةَ فِيْهَا ۝ قَالُوا الْـٰٔنَ جِئْتَ بِالْحَقِّ ۝ فَذَبَحُوْهَا وَمَا كَادُوْا يَفْعَلُوْنَ ۝

داغ بیچ اسکے کہا اونہوں نے اب لایا تو سچ پس ذبح کیا اور نزدیک تھے کہ کریں۔

جاں موسے قوم اپنی نوں کہیا رب تساں حکم لائی
کہندے موسیا کیا توں سانوں ٹھٹھے ہاسے کردا

موسے کہیا پناہ ربدی جو جاہلاں تھیں بچاوال
جاں اوہناں جاتا قربانی بن ہور علاج نہ کائی

ٹھیک الائی نا اوہ بڈھی نا اوہ ہوئی وادی
ہن خدا نوں پچھ اساں نوں اسدا رنگ بتاوے

دیکھن والیاں سوہنی لگدی تاں ہاں نکھن الائے
گاں آہی کس قسم اساں نوں رلیا وچہ گاں دے

تے جے رب چاہیا ہوئے اسیں ہدایت پاونواے

ذبح کرو اک گائیں سن بے ادب تعجب لیائے
کتنے خون مقدمہ کیتے ذکر گائیں دا ٹردا

جو وچہ پیغامبراں ہاسا کرنا مندا پاوال
تاں کہندے موسیا پچھ رب تھیں اوہ گاں کہیجیہی آئی

میانی وچہ دوہاں دے کرو جو حکم تساں پر جاری
حکم ہویا اوہ زرد گائی رنگ سوہناں شوخ سہاوے

اکوسے پچھ رب تھیں سانوں واضح کر سمجھاوے
مت کتے ہور وناج لیائیے ناقص قسم الاوے

رب کہیا گاں ایسی ناہیں کار کیتی کجھ جانے

ناہل وگے ناہ ہرٹ مسلم اوسوچ عیب نہ کائی
تاذبح کیتی تے سی نزدیک جو کرن حلال نہ گائی
وچہ اولاد یعقوب آہا ایک صالح مرد چنگیرا
ہک وچھی آیوس پکڑ اس تائیں کردا رب حوالے
وچہ بیلے چھوڑ الٰہیا رب ایس گوسلے تائیں
اوہ وچھی وچ بیلے چردی پلدی فضل الٰہوں
نال اتفاق جے آدم کوئی اوس جنگل ول جاوے
واہاں لانگھے سن لوکی وچھی ہتھ نہ آوے
جاں اُس لڑکے سُرت سنبھالی پکڑی ہوش جوانی
تن حصے اوس رات ونڈی ہک حصہ خدمت مائی
فجری پکڑ کوہاڑا سی جنگل طرف سدھاوے
جو مل ویلے اوسدی بھی اوس حصے تن ٹھہرائے
تریجا حصہ نذر مائی دی ایویں عمر گذارے
جنگل وچہ فلان وچھی سی چھوڑی نام الٰہوں
توں اُس لیا کر لکڑاں اسپر لدیا کر فرماوے
غیراں مال حرام تا مائی گل نشان بتاوے
دوروں اوسنوں دیکھنوں الاچمک متھے آفتابی
رہ گئے اکھیاں ہور کسے دا مت ہووے اوس جیہا
اوہ نے ڈیکھ شکل انسان نہ ہتھ کسے دے آوے
خلیل اسحاق تے اسمٰعیل یعقوب سندا رب جیہڑا
علیہم السلام
لڑکے رکھی یاد نشانی جنگل طرف سدھاوے

کہن لگے اسوقت اسانوں توں گل صاف سنائی
پھر وچہ لڑ فی ہور عزیزی قصہ لکھدی بھائی
نہ مال اسباب آہا تس اوسداسی ہک پسر چھوٹیرا
جو رب خلیل اسحاق تے اسمٰعیل یعقوب نرالے
تیری کراں سپرد جو میرے بچڑے نوں پہونچائیں
ہر آفات جنگلدیوں بچدی قدرت شاہنشاہوں
چاہے پکڑیوے تس اگوں نس شتاب سدھاوے
جاں پچھا ہت کرے کوئی تا اوہ جھٹ غائب ہو جاوے
وچہ اصلاح ہور تقوی نکلیا ہُو دا انگوں لاثانی
ہک حصے وچہ سوندا اک وچ کردے نماز ادائی
لکڑیاں کٹ مغرب ویلے وچ شہر گھر جاوے
ہک حصہ راہ مولے دے دوجا اپنا قوت بنائی
مائی آکھیا لکھ دینہ باپ تیرے اک ٹپ پیارے
ہن تس ہوگ جوانی کامل پائیے فضل عطاؤں
نشانیاں دکھیاں تا جو مال نہ غیراں پکڑیا وی
ہک علامت زرد رنگت تس ایسی صاف دساوے
شعاع آفتاب جو بیٹھ اُسدی پر سمجھو تیز صوابی
مائی آکھیا بندیاں نوں تک بھجا سی نس اوہا
جاں اوس ویکھیں نال بلند آوازے کہیں ایہہ گاوے
برکت نام اُس پاک خدا دی ہوجا تابع میرا
ایسے طور ہولایس اوسنوں گاں سدیوائی آوے

[illegible]

ماں نے آکھیا آہا اسپر کرنی ناہ اسواری ھ
اوس حکم مائیدے موافق اسپر قدم نہ مول لگایا
ہوا اسوار میرے ڈگھر ساں گہہ تدہ نال آسانی ھ
لڑکے کہیا مائی ہٹکیا کرنی ناہ اسواری ھ
جے میرے پر چڑھدوں تینوں جاندی سٹ اٹھائیں
تا جو شیطوں شکل مسافر بنکر حاضر ہویا
میں گایا نداوگ اس جنگل آہا خوب چراندا
سوول وڈاہن شکمے اٹھیا پونچن مشکل ہویا
گاں اپنی تے چاہڑ گھڑ یئے جے اجرت دیہاں چوکھیری
یتر ابھی کم ہوسی میں بھی منزل مقصد پاواں
کہیوس تیری مائی بیعقل توں عاقل ہیں پیارے
گاں تیری بھی چڑھن میرے تھیں ناہ نقصان اوٹھائے
لڑکے ہر چند ہٹکیا پر اوہ مکرنے مگر سدھاوے
اے رب خلیل اسحاق تے اسمٰعیل یعقوب نبیدے
تا اک ملک ہویا اوتھ حاضر شیطوں مکھ بھنوایا
گاں لڑکے نوں بول کہیا ایہ سی ابلیس اشراری
میں رب بجوں تینوں شر شیطانوں کر امداد بچایا ھ
لڑکے حال حقیقت راہ دی ساری آکھ سنائی ھ
وت چھیئے تا قیمت اسدیوں تو بھی نفع اوٹھاویں
فجر ہوئی تا پکڑ گائی نوں طرف نخاس لیایا
ایہ بھی آکھیا مائی ایہ گاں بہت عجیب ابہالی
اسدا مل چھیا دن نوں اک گھلیا مالک خدا نے
کیا دیویں تو قیمت کہیا ملک دینار تراے

مشغول ہونال انسان وبخش مت برکت ساری
لگا کہن لیاون اذن خدا تھیں بقیمر آلایا
گھر تیرا پہندہ مکدہا رڑے اسجا ہک تھیں جانی
گاں آکھیا تدہ شاباش تینوں میں آزمایا واری ھ
میں تیری تدے مطیع جو ماؤ دی تدہ اطاعت چائی
کہندا اوس ای نیک جواناں میں وچہ سختی مویا
گاں قضا حاجت اسطرفے کہن تقدیر لیاندا
منزل تیک نہ قدرت پونہچن ہو حیران کھلویا
چن دیواں دو گاہٹ وگ تھیں جنہاں خواہش تیری
کہندا ماں نے مینوں ہٹکیا تینوں کویں چڑھاواں
اسوچہ کیہ نقصان ملے تین دونا نفع سراہے
لڑکے آکھیا مول نہ منساں بہا ویں کجہ ہوجاوے
جاں ابلیس جینبڑیا پوہنہ تا ہو لاچار اللہ دے
رکھ مینوں اس آفت پاسوں جیدے گند عقیدے
بنکے شکل جناور موذی اوبھول نس سدہایا
جاہندا اسی چرہ میں پر گھسے برکت میری ساری
تا اوہ گائیں بچڑ نمانشیں پاس مائیدے آیا
مائی آکھیا الدن لائق ایہ گاں مول نہ آئی
کجہ مدت لگ لگڑاں جنہیں سر تھیں بہار رہا ویں
قیمت تن دینار مائی تھیں لیں اوہ بچھکر آیا
جاں اس ویکھیں پھر بھی مینوں تھیں قید لگائی
اوہ راہ وچ ملیا قیمت پچھیوس کہیا اوس جو لانے
لڑکے آکھیا ویچاں لاکن جے مائی فرماے

۱۳ بیبی اس رنج ... لائق ... نفس ... حلوائی

۱۴ ماں نے اسدی قیمت ... دینار ... نفس ... فقیر ... حلوائی ... لاہوری

کہے فرشتہ چھوڑ شرط وٹ چھ دینار اٹھائیں
لڑکے آکھیا شرط نچھوڑاں ہرگز ہرگز بھائی
جاں اوہ حکم کرے تد ویچاں ناحق مغز کھپائیں
آیا کرن آزمائش کیونکر ماؤ دی کریں اطاعت
وچہ بازارے لیجا دکھلا ناہ کسے ایہ گائی
حضرت موسےٰ علیہ السلام ایس مقدمے کارن حکم چڑھائے
ایس قسم دی گائیں دی اوہ کرتا تلاش سوائی
جے اوہ دیون قیمت تینوں اس مقدار پیا ہے
جو عمر ساری تدہ سکھی لنگھے جانن لوگ بظاہر
تے جو مال اپنے نوں چھوڑے وچہ امانت سائیں
تا اوس گاں گھر لیاندی ماں نوں ساری بات سنائی
تا اسرائیلیوں کارن پاس اوہناں رل آئے
آخر ٹھہری بعد ذبح کھل زور دل دیون بھر بھائی
تے ذبح کرن نوں ناہ دل کرے جو تھنگے ل واہی
بھی اوہ ڈردے شاید کسدا ناں مقتول بتاوے
تا بدلہ لین محال ہووے گل سوچن ایہ اسرائی
مقتول جواون کارن ایہ طریق اس جہتہ ٹھہراندی
تا تہمت کوڑ بہنیوں دیندے اوہ بے ادب اشراری
ایہ معجزہ پارہ گوشت ماریاں مردہ رب جلاوے

کہندا شرط اوہو فر آکھے بارہ وٹ نہ جائیں
جے سونا تول برابر دیویں تا بھی اوہنوں مائی
کیہا فرشتے بشر ہنیں میں ملک الٰہی پائیں
سو تو گھر واں موڑ لیجا اس کریم جل جلالہ تدہ ہدایت
وچہ اسرائیلیاں ملک واقع ہویا موسیٰ علیہ السلام پیش اوہناں
گاں ہک ذبح کرو جس اندر ایہ اوصاف دساوے
بن بن اس گاں اوہناں صفتاں نوالی کتے نہ اوہناں لبھی
جتنا سونا میوے کھال گائی دے وچکار
جو کہ عیال سپر دخدا تس پالے اجّ رب قادر
تا اوس مال تائیں رب عز و جل کردا ظاہر ہو ہر جائیں
تا ہولی ہولی خبر اس گاں دی شہریاں تک ہوندی
اوہ قیمت بہت ودھاون پر اوہ منندی نا ماسے
ماں بہتر لے ضامن موسےٰ گاں دا اوہناں ہتھ پھڑائی
جو دولت وافر خرچ کرن وچہ بزدل آہے پاجی
بعد حیات ہووندے مت ناحق رسوائی آوے
اوڑک رب اوہناں دے کولوں گائے آکو مائی
جے نال دجی ناں قاتل داناں ہوسے اوہناں بنا ندے
تے گھمن گھیر کفر وچہ ڈگدے پاندے سخت خواری
ایہ خیال کسے دل ناہا دافت آکھ سنادی

وَاِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادّٰرَءْتُمْ فِيْهَا ؕ وَاللّٰهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُوْنَ ۚ
اور جب ار ڈالا تمنے ایک جان کو پس اختلاف کیا تمنے بیچ اسکے اور اللہ نکالنے والا ہے جو تھے تم چھپاتے
فَقُلْنَا اضْرِبُوْهُ بِبَعْضِهَا ؕ كَذٰلِكَ يُحْيِ اللّٰهُ الْمَوْتٰى ۙ وَيُرِيْكُمْ اٰيٰتِهٖ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُوْنَ
پس کہا ہمنے مارو اسکو ساتھ بعضے ایک ٹکڑے کے اسیطرح زندہ کرتا ہے اللہ مردوں کو اور دکھاتا ہے تمکو نشانیاں تو کہ تم سمجھو

تے یاد کرو تساں جد اک بندہ جانوں مار گوایا
قاتل اک آہا پر جد اوہ ظاہر ہویا ناہیں
تے اللہ ظاہر کرنے والا جو تسیں بات چھپاندے
حکم آہا موسے نوں کارن قاتل نام بتاون
ایویں رب اُس بندے ظاہر کردا اوہ انساناں
جیہڑا چھپ کے وڈا گناہ کرے فر اوہ ندامت کھاوے
اتے اللہ بخش گناہ اساڈے جو کیتیاں بریایاں
اساں آکھیا مارو اوس مردے نوں ٹکڑا بعض اس گاں دا
کوئی ٹکڑا انگڑا اوس گاں دا ماریا میت تاہیں
اوہ زندہ ہو اٹھیا رگ حلقوں چلیا خون فوارہ
تا موسے تھیں اقرار کرایا قاتل تھیں بدلہ لیتا

فر اختلاف کیتا تساں اوسو چہ رلمل رولا پایا
تا اک دوجے نوں تہمت لاندے وچ اس قتل بلا امیر
قاتل چال نفاق دلیدا کر اظہار بتاندے
تا اوہ مت جھٹلاون یا ناہ کوڑی قسم اوٹھاون
جو نیک اعمال کرے یا کردا بد اعمال زیاناں
تے کوشش نال چھپاوے اللہ بھی تس پڑدیا کے
عیب چھپاوین ساڈے برکت نال نبی رب سایاں
تا زندہ ہو کے ناں قاتل دا دسے حکم خداوں
ترت ہوئی اوہ میت زندہ قدرت تھیں رب سائیں
کہیوس فلانے ماریا مینوں حرص میراثوں یارا
تے قاتل ورثیوں ہے محروم ایہہ حکم تدوں کامیتا

مسئلہ

جاں مردہ پیا ہووے کسی جا تس اثر قتل دے ظاہر
محلے اوس یا پنڈوں جس جاوں مقتول ایہا ئی
اوس پنڈوں صالح مرد پنجاہ جو بہت ہوون اعتباری
تا دیت لے انہاں چھوڑیا جاوے پر جے قسم کھاون
نہ قاتل دا نام دسن تے وچ اسقدر انساناں
اینویں اللہ روز حشر دے مردے کل جواوے

نہ قاتل تس معلوم امام اعظم اتھے کہن جو ماہر
تے جے اوہ صحرا تا جیہڑا نیڑے پنڈ ہویا ئی
قسم خدا دی کھا کر ہوون جے قتلوں انکاری
تا اوہ قید کیچیون جاں لگ قسم نہ رب دی چاون
کیونکر نام چھپے قاتل وچہ پنڈ محلے شاناں
دکھاوے تساں نشانیاں تا تسیں سمجھو رب فرماوے

ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً

پس سخت ہو گئے دل تمہارے پیچھے اسکے پس وہ مانند پتھروں کے ہیں یا زیادہ سختی میں۔

پھر اسقدیں پچھے دلاں تساڈیاں پکڑی سخت سیاہی
یا اوہ ڈاہڈے کالے ہوئے بدعائل حیاتی

پس اوہ وانگ پتھر دے کالے بہلے وچہ گمراہی
کردے رہے انکار یا دلاں انہاں دیاں سخت ممانی

وَاِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْاَنْهٰرُ وَاِنَّ مِنْهَا لَمَا يَشَّقَّقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ

اور تحقیق بعض پتھروں میں وہ ہے کہ پھوٹ جاتی ہیں اس سے نہریں اور تحقیق بعضے انمیں سے وہ ہو کہ پھٹ جاتا ہے پس نکلتا ہے

الْمَآءُ وَاِنَّ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُوْنَ ؀

ان میں سے پانی اور البتہ بعض انمیں سے وہ ہے کہ گر پڑتا ہی ڈر اللہ کے سے اور نہیں اللہ بیخبر اوس چیز سے کہ کرتے ہو تم -

تے بعضے پتھر بھیک انہاں تھیں جاری ہووَن نہراں
تے بعض اوہناں تھیں اوہ جو ڈگدے عظمت ویکھ خدائی
پہلے پتھر کنوں مراد جو حضرت موسے علیہ السلام سے پائیں
اوہناں وچوں چشمے چلن معالم خازن لیاون
جے تنہاں لوک ہلان زورآور ہرگز ہلدے ناہیں
جو کہے پہاڑ درخت نہ رکھدے علم شعور پیارے
اوہ قادر ہے الہام کرن تے حیوانات اجہا رال
وچ بعض حدیثاں پتھراں نوں بھی اثر احکام آلہی
تے اُحد پہاڑ دے حق فرمایا حضرت بحر عطائیں
مے رب کہیا قرآن جے نازل ہوندا اوپر پہاڑاں
وَاِنْ مِّنْ شَیْءٍ رب کہیا تسبیحاں ہر شے کردی
حضرت علی کہن اسیں آہے نال رسول آلہی صلی اللہ علیہ وسلم
پس جہیڑا رکھ پہاڑ ملے اوہ کہے سلام نبی نوں
بھی نبی کہے اوہ سنگ پچھاناں جو مکے وچہ سا ہا
نے ہن بھی اوس پچھاناں جابر بن سمرہ تہیں نیایا
وچہ صحیحاں حضرت نال صدیق عمر وے ٹردے ہے
تا سنے یاراں دے جبل احد پر حضرت نکھے آہے

تے بعضے پتھر پاٹ انہاں تھیں نکلن پانی نہراں
تے اللہ ناہ بیخبر استھیں جو کردے تسیں کمائی
عاصا ماریا پانی نکلیا قسم دو جا فرمائی
تریجا قسم جہ خوف خدا دیں اُتوں او کھڑ آون
پر عظمت ہیبت دیکھ خدا دی ڈگدے او کھڑ شاہر
تا ڈرن اوہناں کیونکر ثابت آکھ جواب سہارے
پس اوہ جانن ڈرن الہام خدا دے نال شمار ال
بھی پتھراں کہے سلام نبی نوں دتی سچ گواہی
ایہ پہاڑ اساں اُلفت رکھی حب اسدی اساں نامیں
تا خوف خدا دے ں شق ہوندے اوہ مظہر پوچھدا را
بھی کُلٌّ قَدْ عَلِمَ صَلٰوتَهٗ وَتَسْبِيْحَهٗ جویں قرآنوں پڑھدی
مکیوں جہ پس نکلے نبی ہکطرف شہر دے ساہی
حدیث غریب لکھی وچہ خازن ترمذی وکھ صحیح نوں
بنوتوں ہے جو اساں اوہ سلام کریندا آہا
ایہ وچہ معالم خازن مظہری ہور عزیزیوں آیا
عثمان علی ہور طلحہ زبیر بھی نال ہی سرورد
تا پتھر اوسدے ہلن لگے مثل ہو نچال تمامی

[illegible]

از فتح التبیان

پھلواری

تا لکڑی ماربنی فرمایا کر کجھ ادب لحاظاں
تا کر دیاں نال ارشاد نبی دے ملنوں جبل کھلوتا
ہو لا نا فرما دان اسدا ذکر عجیب نرالا
تے دل کفاراں سخت پتھر تھیں اسکارن فرمائے

جو پتھر تاں تے پیغمبر شہد اصدیق نیازاں
تے ذکر ستون حنانہ روشن ہوتیا نو انگ پر وتا
وچہ فراق نبی دے جیوں اوہ رونا درد انوالا
جو پتھر ڈرن احکام خدا دیوں نہیں ہڈو ردے آئے

اَفَتَطْمَعُوْنَ اَنْ یُّؤْمِنُوْا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِیْقٌ مِّنْهُمْ یَسْمَعُوْنَ كَلٰمَ اللّٰهِ
کیا پس طمع رکھتے ہو تم یہ کہ ایمان لاویں واسطے تمہارے اور تحقیق تھا ایک فرقہ انمیں سے سنتے
ثُمَّ یُحَرِّفُوْنَهٗ مِنْۢ بَعْدِ مَا عَقَلُوْهُ وَهُمْ یَعْلَمُوْنَ
ہیں کلام اللہ کو پھر بدل ڈالتے ہیں اسکو پیچھے اسکے کہ سمجھ لیا تھا اور وہ جانتے تھے

اے اہل ایمانوں کیا تساں لوچا یہ امید ہائی
تے ٹھیک انہاں تھیں سی ہک ٹولا جو سنن کلام آلٰہی
ایہ خطاب نبی نوں جو اوہ طرف ایمان بلاون
احکام اخبار فضائل ہور اطاعت نبی کماوے
فریق مراد جو ستر بندے موسےؑ چگ لیجاندے
جیونکر سنی کلام خدا دی اووین آن سنائی ہے
احکام اخبار فضائل ہور اطاعت نبی کماوے
فریق مراد جو ستر بندے موسے چگ لیجاندے
جیونکر سنی کلام خدا دی اووین آن سنائی
الے بعضیاں کوڑ ملایا آکھیا پچھوں رب فرمایا
تحریف معنے اُلٹ ون جان پچھان کلام آلٰہی
جو صفت محمد ﷺ آیت رجم انہاں لوکاں کنوں چھپائی

جو نال تساں ایمان لیاون لوگ یہود تباہی
تے جان کر اہن بدلاون اتے اوہ جانن داہی
اتے لفظ جمع دا عظمت کارن حضرت ﷺ فرماون
بعد علم اُسدے بدلاون مخفی کرن رذالے
او یطور اوہ حکم خدا سن قوم نوں آ تبلاندے
ہکٹول کیہا اساں منی جو ایہ پیچ کلام خدائی
بعد علم اسدے بدلاون مخفی کرن رذالے
او یطور اوہ حکم خدا سن قوم نوں آ تبلاندی
ہکٹول کیہا اساں منی جو ایہ پیچ کلام خدائی
جے کر سکو تا کرو نہیں تاناہ ایہ سخن ودھایا
مراد کلام توراۃ اُلٹ نہ جیونکر جا سندا ہی
تے صفت دجال عوض اُس دسن دیکھے سعالم بھائی

وَاِذَا لَقُوا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا قَالُوْۤا اٰمَنَّا ۚۖ وَاِذَا خَلَا بَعْضُهُمْ اِلٰى بَعْضٍ قَالُوْۤا اَتُحَدِّثُوْنَهُمْ
اور جب ملتے ہیں اون لوگوں سے کہ ایمان لائے کہتے ہیں ایمان لائے ہم اور جب اکیلے ہوتے ہیں بعضے انکے طرف بعضے کی کہتے ہیں کیا تم بیان کرتے ہو
بِمَا فَتَحَ اللّٰهُ عَلَیْكُمْ لِیُحَآجُّوْكُمْ بِهٖ عِنْدَ رَبِّكُمْ ؕ اَفَلَا تَعْقِلُوْنَ ۝ اَوَلَا یَعْلَمُوْنَ اَنَّ اللّٰهَ یَعْلَمُ مَا
انسے جو کھولا ہے اللہ نے اوپر تمہارے تو کہ جھگڑیں تمسے ساتھ اسکے نزدیک رب تمہارے کی کیا پس نہیں سمجھتے کہ اللہ جانتا ہے جو کچھ
یُسِرُّوْنَ وَمَا یُعْلِنُوْنَ
چھپاتے ہیں اور جو کچھ ظاہر کرتے ہیں۔

جان طرحایا تاں ولیاں لین اسیں ہاں ایماں لیائے
تے جاں آپسو چہ اوڑھے ہوندے تاایہ کہندے آہے

کیا نہیں دسو مومناں نوں جو کھولیا رب تساں پر
تا جو اوہ دن قیامت حجت کرن تساں پر قائم
کیا جانن نہیں رب جانے ٹھیک جو پوشیدہ اوہ کردے
کہن یہودنا دانی تھیں تساں جے دسیاں اخبار اہل
تا مومن کہن تسانوں اسدن تسیں اقرار لیا ٹے
اتنا بھی تسیں جانو نا ہیں اللہ بیشک جانے
ایہ آیت انہاں یہودیاں حق جو وقت نبی دے آہے
اساں رب تساڈا انیاں بھی سے سچا نبی تسا ندا
تے ٹھیک اساں اوصاف محمدی وچہ تورات دسا ندی
کیا تسیں دسو انہا نوں جو صفت نبیدی آہی
تے یار نبی دی روز قیامت جے ایہ گل فرماسن
یہود مدینے والیاں سنے جدر ل گرمتا پکایا
بعض انہاندے بعضیاں تائیں لگے کرن شکایت
رب تساڈے تھیں وچہ دنیا نالے وچہ حشر دے
جاں باہر سو انہاں نوں آکھیا حضرت نبی صفائی
تساڈے تھیں کیسے نکل گلاں دسیاں حضرت تائیں
کیا اوہ لوگ یہود نہ جانن بعلم ٹھیک خدا نوں

یعنے اندر حق نبوت ہیگا احمد سرور
پاس تساڈے رب اتے تسیں عاقل ناہ بہائم
تے جو اوہ ظاہر عمل کرن رب جانے کم ہر ہر دے
اہل ایماناں نوں جو آیاں وچہ تورات اظہاراں
جو شاہ رسولاں سچے پھر کیوں تسیں انکار ایلے
جو شے تسیں چھپا دے تے جو ظاہر کردی بانے
یہود جاں ملدے اصحاباں نوں ایہ گل کہندے سانے
تے گلاں اوسدیاں سچیاں کدے نہ کوڑی بالا ندا
تے آپسو چہ جاں ہون علیحدہ اہل نفاق الاندے
وچہ تورات اتے حق تسو چہ صفتاں شک نکالی
تساں نبی محمد جاتا پھر نہ تابع ہوئے الاسن
جو سچا ایہ رسول اوس اوپر چاہیے عہد بٹھانا
کہندے کیا اہاں دسو گے جو ہوئی تساں ہدایت
تک کہن یہو داوہ بنی قریظہ رلمل گھر کھر کردے
تا کہندے ایہہ خبر نبی نوں آہی کس پہونچائی
کیا تسیں ہوش نہ کردے ایہ کم لائق نہیں شاہر
جو کرن پوشیدے جو ظاہر کردے سخن خطا نوں

وَمِنْهُمْ اُمِّيُّوْنَ لَا يَعْلَمُوْنَ الْكِتٰبَ اِلَّآ اَمَانِيَّ وَاِنْ هُمْ اِلَّا يَظُنُّوْنَ ۝

اور بعضے ان میں سے ان پڑھ ہیں نہیں جانتے کتاب کو مگر آرزوئیں اور نہیں وہ مگر گمان کرتے ر

اتے بعض انہاں تھیں ان پڑھ جاہل ناہ تورات اوہ جانن
امانی کنوں مراد کذب وچہ مظہری آکھ سنایا
جو عالم لوگ انہاندے تنہاں باتاں کو ٹہنایا
جو ہن قول انہاندا ایہہ یہود نہ جنت جاوے کوئی

مگراں کجھ آرزوئیں باطل صرف گمان اوہ آہن
اوہ گلاں غلط اظہار کریندے جہناں اصل نہ آیا
نسبت کیتیاں طرف خداوی وچہ عوام ہوایا
ابھی کہن اسانوں اگ نہ ساڑے بن کجھ سولی

فَوَيْلٌ لِّلَّذِيْنَ يَكْتُبُوْنَ الْكِتٰبَ بِاَيْدِيْهِمْ ثُمَّ يَقُوْلُوْنَ هٰذَا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ لِيَشْتَرُوْا بِهٖ ثَمَنًا قَلِيْلًا ؕ فَوَيْلٌ لَّهُمْ

پس ڈاکی خرابی واسطے ان لوگوں کی کہ لکھتے ہیں کتاب ساتھ ہاتھوں اپنے کے پھر کہتے ہیں یہ نزدیک اللہ کی سے ہے تو کہ مول لیویں بدلے اسکی مول تھوڑا پس ڈاکی خرابی ہے

مِّمَّا كَتَبَتْ اَيْدِيْهِمْ وَوَيْلٌ لَّهُمْ مِّمَّا يَكْسِبُوْنَ ۝

واسطے ان کے اس چیز سے کہ لکھتے ہیں ہاتھ اپنے سے اور واسطے انکو اس چیز سے کہ کماتے ہیں۔

نہیں سر تبدایہ کلام کہیں العزیزیدا کی و قائع ہے نال ابلیس دے وچہ خطاب کیتو سن نال قول ایہہ بالا بلیس ماسلندان تسجد لما خلقت بیدی

ویل تنہاں جو ہتھیں اپنے کرن کتاب کتابت
تامل وٹ بدلے اُسدے قیمت اندک تھوڑی
تالے ویل تنہاں دے تائیں جو ایہ کسب کماون
وچہ فارسی آکھن والے اِتّے وچہ ہندی ہی ہی کہندے
گرمی اوس جنگلدی ایڈی جنگل کل جہانی
ابی سعید خدری رضی اللہ عنہ تھیں ترمذی وچہ حدیث بتاون
جے چالیہ برس ہیٹھاں جائے تھلے پوہنچے ناہیں
تے جیہڑے لوگ کتاب لکھیندے اوہ یہودی آہے
تا وجہ معاش تے عزت شرف اساڈے ناہ گھٹجاون
صفت نبیدی وچہ توراۃ جو آہی کل بدلائی
اکھیں دو ویں سرمے بھریاں سوہنا قد میانہ
جاں صفت نبیدی جاہل پچھدے دسّن جو بدلائے
تا ایس بھلیکھیوں جاہل بھلے حضرت نوں جھٹلاون
وچہ دُر منثور قرآن خرید فروخت جائز ناہیں
تے بعضے کہن خریدن ویچن دو ویں جائز آہے
بھی جو تہمت دیہن نبی نوں جوڑ موضوع اخباراں
تے حق تصنیف نہ ویچن جائز جیہوں لکھویندے کارے

پھر کہن اوہ پاس خدا دیوں ساہنوں آیا حکم سعادت
پھر جے ویل تنہاں جو اپنی ہتھیں لکھدے کوڑے
کلمہ ویل افسوس ہلاکی اسنوں آکھ سناون
ہک دوزخ وچہ بتاون جنگل ناں تس ویل اکھیندے
سنے پہاڑاں ڈالیے اسوچہ گل کر ہوون پانی
جو ویل جہنم وچہ ہک جنگل کافر اوسوچہ جاون
جو مسلے کوڑ لکھیندے اوہ بھی اسوچہ لین بنہ ایں
ڈرے جاں حضرت صلی اللہ علیہ وسلم طرف مدینہ قدم رنجہ فرمائے
تا انہاں حیلہ سوچیا حضرت پر ایمان نہ لیاون
جو سوہنا چہرہ مبارک کھلے وال عجیب صفائی
صفت نبیدی کٹ لکھی اوہ تھا اُسدے وال شیطانا
جاں جاہل ویکھن صفت دجال اوہ مول نجاندی پاسے
ایہ وچہ معالم خازن دو ویں اہل الحق بتاون
تے بعضے کہن خریدن جائز ویچن جائز ناہیں
جو مسلے جھوٹے کرن وعیدا انہاں حق ایہ مسلے
ایہ ٹولے بھی اوس وادی وچہ بھلسن وکھ خواراں
تس کیتی بیع تفسیر محمدی کتنی واریا دے

وَقَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ اِلَّآ اَيَّامًا مَّعْدُوْدَةً ط

اور کہتے ہیں ہرگز نہ لگے گی ہم کو آگ مگر دن گنے ہوئے۔

تے نالے کہن یہود اساہنوں آتش پوہگ ناہیں
عدد کہیہ دن چالیہ وچھا پوجیا وچہ جنہاندے
کہن یہود عمر جو دنیا ورہاں ست ہزاراں

لیکن تھوڑے روزاں تائیں ہوگ عذاب اساہیں
ایہ مظہری وچہ تے اگے حضرت ابن عباس رضی اللہ عنہ تاندے
ہک ورہا ہزار عوض اساں ہوگ عذاب شماراں

قُلْ اَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللّٰهِ عَهْدًا فَلَنْ يُّخْلِفَ اللّٰهُ عَهْدَهٗٓ اَمْ تَقُوْلُوْنَ عَلَى اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ

کہہ کیا لیا ہے تم نے نزدیک اللہ کے کوئی قول پس ہرگز نہ خلاف کریگا اللہ عہد اپنے کو یا کہتے ہو اوپر اللہ کے جو تم نہیں جانتے

کہہ تنہاں کیا ایہ عہد تساں تے رب تھیں پکڑ یا آیا
یا تسیں رب تے کہندے ہو جو شئیں جانو ناہیں
رب خلاف نہ کرسی وعدہ اپنا سول کداہیں
تے جو وان گٹھکا اسد یوچہ بہارا نقص اہیائی

پھر اوہ عہد خلاف نہ کرسی جیہڑا رب فرمایا
تے وچہ تفسیر عزیزی ہیٹھ اس آیت لکھیا پائیں
جو ڈٹھے ہک کلام قدیم خدادی شک تلک وڈائیں
جو ہرگز وچہ صفات الٰہی دخل نہ اسنوں کائی

تے نسبت قدس دی دل ہیچوں جاتم طرف سخاوت ۔ یک کہن مراد اسم اعظم ہے روح قدسوں اشرافت

جو حضرت عیسےٰ علیہ السلام اسنوں پڑھ کر مردیاں اٹھیک جواندے ۔ تے بعضے کہن مراد انجیل جو جیتھیں روح جند پاندے

تے بعضے آکہن روح عیسےٰ علیہ السلام دا روح القدس ایہائی ۔ جو قائم جسم آہا اسنال اس معنے سمجھیں بھائی

جو روح اللہ عیسےٰ نوں کہندے معنے ایس الاون ۔ ربدے دمزہ کیتے ہوئے یا روح امرینا ون

تے پھر اس روح دے اپنے ول رب ہے نسبت فرمائی ۔ اس کارن جو بابجھ وسیلے پیدائش تس آئی

نہ لوکاں وانگ اسباب سنال اوس تعلق آہا ۔ تے ایویں خلقت آدم نسبت دل اُس تناہنتاہا

وَنَفَخْتُ فِیْہِ مِنْ رُّوْحِیْ اسوچہ روح اپنا یلڈ الا ۔ واللہ متم نورہٖ بھی کہیا رب تعالا

بیت اللہ جویں نان کعبے دا عظمت کارن آیا ۔ تے ناقۃ اللہ ڈاچی صالح نسبت شرف سوایا

اَفَكُلَّمَا جَآءَكُمْ رَسُوْلٌ بِمَا لَا تَهْوٰۤى اَنْفُسُكُمُ اسْتَكْبَرْتُمْ فَفَرِيْقًا كَذَّبْتُمْ وَفَرِيْقًا تَقْتُلُوْنَ

کیا پس جب آیا تمہارے پاس پیغمبر ساتھ اس چیز کے کہ نہیں چاہتے جی تمہارے تکبر کیا تم نے پس ایک فرقہ کو جھٹلایا تم نے اور ایک فرقہ کو مار ڈالتے ہو۔

کیا پھر جد کوئی پاس تساڈے رسول لیایا ۔ دلاں تساڈیاں تائیں جس دا حکم نہ ہرگز بھایا

تساں کبر ہنکار تکبر کیتا سنی ناہ ہدایت ۔ ہو جھوٹا یا اوہناں پیغمبراں نوں کھول نہایت

جویں حضرت عیسےٰ اتے محمد فخر دو عالم تائیں ۔ تے ہک فرقہ تساں ماریا یحییٰ ذکریا مثل ندائیں

وَقَالُوْا قُلُوْبُنَا غُلْفٌ ؕ بَلْ لَّعَنَهُمُ اللّٰهُ بِكُفْرِهِمْ فَقَلِيْلًا مَّا يُؤْمِنُوْنَ

اور کہتے ہیں دل ہمارے غلاف میں ہیں بلکہ لعنت کیا اونکو اللہ نے بہ سبب کفر انکے کی بس تھوڑے ہیں جو ایمان لاتے ہیں

تے کہندے دلاں اساں پر پردہ وانگ غلاف ایہائی ۔ بلکہ اوہناں ہتے لعنت رب نے کفرے کارن پائی

ہیں تھوڑے انہاں وچوں ہیں جو اوہ ایمان لیاون ۔ ایہ گل ہو ہوداں لوک یہود شرارت نال الاون

غُلْفٌ جمع غلاف۔ دی اوہ جو پردیاں وچ لپیٹے ۔ نہ سمجھن سن سکدے آکھیا وچ غلاف سمیٹے

جس اگ اندر تائیں دیکھن اوہ سن باز رکھیندی ۔ تے تیری بات نہ سنن نہ سمجھن خانو چہ فریندے

[illegible]

وَلَمَّا جَآءَهُمْ كِتٰبٌ مِّنْ عِنْدِ اللّٰهِ مُصَدِّقٌ لِّمَا مَعَهُمْ وَكَانُوْا مِنْ

اور جب آئی اُن کے پاس کتاب نزدیک اللہ کے سچا کہنے والی واسطے اس چیز کے کہ ساتھ انکے ہے اور تھے پہلے

قَبْلُ يَسْتَفْتِحُوْنَ عَلَى الَّذِيْنَ كَفَرُوْا فَلَمَّا جَآءَهُمْ مَّا عَرَفُوْا كَفَرُوْا بِهٖ

اس سے فتح مانگتے اوپر اون لوگوں کے کہ کافر ہوئے پس جب آیا انکے پاس جو کچھ پہچانا تھا کافر ہوئے ساتھ اس کے

فَلَعْنَةُ اللّٰهِ عَلَى الْكٰفِرِيْنَ ۝

پس لعنت اللہ کی اوپر کافروں کے ہے۔

جے آیا جد قرآن اُنہاں نوں پاسوں رب رحمانے — سچا کرنے والا جو اُنہاں پاس کتب آسمانی

جے پہلے آہی طلب فتح دے کردے اوپر کفاراں — پھیر جد آیا پاس تنہاں جو جاتا سی مرداراں

پھیر منکر ہوئے لعنت ربدی اوپر انہاں انکاراں — حکم الٰہی تھیں محروم رہے اوہ بدکرداراں

یہودی تھیں جھگڑے اہل شرک نوں کہندے ساں — ہن بہت شتابی ظاہر ہوسن نبی موعود آہی

اسیں اہل کتاب جہان اوہناں دی کرساں نال صفائی — جے نال انہاندے رلکر نال تساڈے کراں لڑائی

پھیر اسیں غالب ہوساں پس جاں نبی تشریف لیایا — وچہ ایس جہان تے طرف مدینے قدم مبارک پایا

تا اوس تے خزرج مشرک جنہاں یہود ڈراندے آہے — جیوں ابن کثیر محمد بن اسحاقوں خبر بتائے

تاں نہ چلدا انہاں کدے زور تہیں یہود دا تھاندے — تا طلب فتح دی کردے نال قرآن نبی سہاندی

نبی دعا تیری رب سائیں نصرت بخش اساں نوں — برکت نال حبیب نبی ﷺ جو بھیجے اوہنوں اگاہاں

ابونعیم تے بیہقی حاکم نال صحیح اسناد ال — اتنی طرقیاں نال روایت کردے غدلت دالی

یہود دوسیتے سندے ہور یہود جو خیبر والے — جاں بت پرستاں نال عرب دے لڑدے اوہ ربانے

جاں ہو مغلوب ناچار یہود شکست کفاروں کھاندے — تاں اتنے دانشمند علماں دی طرف آکے اوہ جاندے

اوہ کرکے ودی کوشش انہاں دعا سکھلاندے — اللّٰہم ربنا اعدائنا پڑھ ترت فتح سن پاندے

امام احمد تے طبرانی مسلم بزاقیوں لیایا — جو سلمہ رضی اللہ عنہ سیں وچہ فضیلت گلی اپنی دوچ آیا

اوہ محلہ بنی اشہل دا ظاہر نام سد اوسے — او سوچہ نہ یہود دا اوہ دن گھر تھیں باہر آوی

جو بعد وفات کیا سرور نے آکھ سنائیں
جنت نار حساب اعمال ترازو برحق ہونان
اساں آکھیا ایہ کی آکھیں جو جاہن دوو وداڈی
جے میوں وچہ تنور وڈے اس آتش بہے سٹرن
اساں آکھیا تیری سچیائی پر کیا دلیل اہائی
جویں کہاں تساں نوں اوہ بھی واضح کر تبلاسی
جے لے عمر ہوئی اُس لڑکے پاؤں اوس زمانہ
خبر کھنڈی جو چن جگت وچہ چڑھیا خوب نورانی
تے اوہ یہودی اونویں رہیا مایا حسد کفر دا
توں ساں نوں کیا آہند آہا یاد اہی یا ناہیں
پچھان یہوداں حضرت آہی قبل ولادت ساری
تے بعد ولادت بھی انہاں ہی شناخت شاہ ابراراں
ظن یہوداں ہی جو حضرت ہوسن اسرائیلوں

اوس آکھیا موتوں بعد اٹھیون ہوسی ہر کتنا ہیں
ہر موافق اعمال اللہ بدلہ اسچگ لیسنان
تاکہ قسم یہوداں انہاں نوں دستے پیچ ارادے
نار جہنم کنوں بچاون دل چاہے اس کارن
کہندا ایہی اک عین ایتھوں آوگ جلدی بہائی
تا اوس یہوداشارت میں دل کیتی دیکھ دکھاسی
اسلہ کہے کہ روزاں بچے سینیم نبی یگانہ
جاں پہنچیا وچہ ساڈے کہو یوسس کفر اللہ سیر جہانی
کیتی اساں ملامت کیا تدہ نبی یہودی مرد ا
آکھنو سلح دو لیکن ایہ اوہ ناہ بیعیب بسائیں
ایوین اوہ قرآن شناخت رکھدی آہے بھاری
پر حسدوں کافر ہوئے ہر دم رہندیو چہ انکاراں
اوحسدوں کافر بنے جاں حضرت ظاہر اسماعیلوں

بِئْسَمَا اشْتَرَوْا بِهٖ اَنْفُسَهُمْ اَنْ يَّكْفُرُوْا بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ بَغْيًا اَنْ يُّنَزِّلَ اللّٰهُ مِنْ

برا ہے جو کچھ مول لیا ہے اسکو جانوں انکی نے یہ کہ کفر کریں ساتھ اسچیز کے کہ اُتارا اللہ نے سرکشی سے کہ اُتارے

فَضْلِهٖ عَلٰى مَنْ يَّشَآءُ مِنْ عِبَادِهٖ ۚ فَبَآءُوْ بِغَضَبٍ عَلٰى غَضَبٍ ۭ وَلِلْكٰفِرِيْنَ

خدا نے فضل اپنے سے اوپر جسکے چاہے بندوں اپنے سے پس پھر آئے ساتھ غضب کے اوپر غضب کے اور

عَذَابٌ مُّهِيْنٌ ۝

کافروں کے لیئے عذاب ہے رسوا کرنے والا۔

بُری خرید کیتی ہے انہاں اپنیاں جاناں اوپر
جو اللہ گھلیا فضل اپنے جس بندے پر چاہے
غضب تے غضب انہاں نے اوپر انہیں حسد انکاروں

ہن رب گھلیا سختیں کافر ہوئے سرکش ہو کر
بندیاں اپنیاں تیں سوا حد پاک رسول خدا ہے
تے اہل کفر دے کارن ہوسی دکھ عذاب خواروں

بہلا غضب انکار توراتوں اہناں اوپر آیا ۔ ۔ ۔ سے دوجا غضب انکار محمد دیں خاذ لوچہ لیایا

اِشْتَرَوْا معنے کفر اہناں نفساں جہت خریدے ۔ ۔ ۔ بعضے کہن کفر دے عوض انہاں جاناں وچ بیچ دیدے

بَغْیًا معنے بدخواہی جو حسد فساد ظلم تھیں ۔ ۔ ۔ وچہ اصل بغی دا معنے طلب جو حاسد طلب الم تغیر

حاسد چاہے نعمت ربدی بندیاں تھیں گم جاوے ۔ ۔ ۔ حسد جیہی کوئی مرض نہ حاسد سڑدا ہی مر جاوے

حکم ہویا عذاب کفاراں ہوگ خواری والا ۔ ۔ ۔ تے اہل ایماناں تائیں بدلے عصیاں دوزخ ڈالا

نہ کارن ذلت خواری اہل ایمان جہنم جاون ۔ ۔ ۔ جو مومناں کارن عزت آپ خدا صدا حب فرماون

پس مومناں ہوگ عذاب جہنم جھڑکی تنبیہ کارن ۔ ۔ ۔ جیوں باپ بیٹے نوں جھڑکے کان منافع اوس کارن

وَاِذَا قِيْلَ لَهُمْ اٰمِنُوْا بِمَاۤ اَنْزَلَ اللّٰهُ قَالُوْا نُؤْمِنُ بِمَاۤ اُنْزِلَ عَلَيْنَا وَيَكْفُرُوْنَ

اور جب کہا جاتا ہے واسطے اُنکے کہ ایمان لاؤ ساتھ اُس چیز کے کہ اُتارا ہے اللہ نے کہتے ہیں ایمان لائے ساتھ اس چیز کے

بِمَا وَرَآءَهٗ وَهُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَهُمْ

کہ اُتار اگیا اوپر ہمارے اور کفر کرتے ہیں ساتھ اس چیز کے کہ سوائے اسکے ہے اور وہ سچ ہے سچا کرنے والا اسکو جو ساتھ اُنکے ہے۔

جاں آکھیا جاندا اہناں نوں جو گھلیا رب سائیں ۔ ۔ ۔ کہیا اوہناں اساں منیا ہے جو آیا اوپر اساں ئیں

تے کفر کرن اسنال جو رب اُتاریا اوس وراؤں ۔ ۔ ۔ تے اوہ قرآن جو سچا کردا جو انہاں پاس خداؤں

قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُوْنَ اَنْۢبِيَآءَ اللّٰهِ مِنْ قَبْلُ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ۝

کہہ پس کیوں مار ڈالتے ہو پیغمبروں اللہ کے کو پہلے اس سے اگر ہو تم ایمان والے۔

تو کریں سوال اہناں بدکاراں اے محبوب سہارے ۔ ۔ ۔ اجو کیوں کردے ایہ فعل خدا دیاں نبیاں نوں ہتھیارے

جے تسیں ہوندے مومن سچے کیوں ایہ فعل کماندے ۔ ۔ ۔ جو قتل نبیاں کرن کفر تسیں کا ہنوں اس راہ جاندے

اوہ کفر شرارت تنہوں تساڈے ہویا فعل بُرائی ۔ ۔ ۔ ایویں منکر ہوں تساڈا پاسوں مجبر مصطفائی صلی اللہ علیہ وسلم

وَلَقَدْ جَآءَكُمْ مُّوْسٰى بِالْبَيِّنٰتِ ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ وَاَنْتُمْ ظٰلِمُوْنَ ۝

اور البتہ تحقیق آیا تمہارے پاس موسےٰ ساتھ دلیلوں کے پھر پکڑا تم نے بچھڑا معبود پیچھے اسکے اور تھے تم ظالم

ٹھیک موسیٰ ہے نال دلائل آیا پاس تساڈے ۔ ۔ ۔ اس پچھے تساں پوجیا وچھا ظالم ہو گئے ڈاڈھے

[illegible]

خزائنہ فرق حسد کبن تیجہ ماءے+

جیوں بعضے ظاہری کہن خلف وچ وعدے نیک برائی ۔ تے وچہ وعید خلاف کرن تس لطف کرم ہے بھائی
بنا اسدے غائب نوں کرن قیاس حاضر دے اوپر ۔ وچہ حق الہ جو ہر ہر عیبوں نقصوں پاک مدیر
پس کرن خلاف خبر مطلق دا نیک ہووے یا مندی ۔ ہے نقصان اتے راہ بخشش دے بہتی ہور پسندی
کجھ دور نہیں جو بخشش دیوے بھی خلف وعید آدی ۔ باہجوں آدمیاں جو کوئی بن خلف نہ کرم کماوے
تے خلف وعید نوں لامذہباں ہن ظاہر کوڑ بنایا ۔ فر آکھن کوڑا تے رب قادر موذیاں شرم گنوایا
تے جھوٹھ محال خدا نوں جیونکر ظلم زنا محالوں ۔ نہ قدرت اوپر محالاں آکھن اہل عقائد حالوں
نساء سورۃ وچہ پنجویں پارے کول یضعفہ پیارے ۔ ہون بیان دلائل اسدے جیونکر روشن تارے

بَلٰى مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً وَّ اَحَاطَتْ بِهٖ خَطِيْٓئَتُهٗ فَاُولٰٓئِكَ اَصْحٰبُ النَّارِ هُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ
بلکہ جو کوئی کماوے برائی اور گھیر لے اوسکو خطا اسکی نے پس یہ لوگ رہنے والے ہیں آگ کے وہ بیچ اسکے ہمیشہ رہنے والے ہیں
وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ اُولٰٓئِكَ اَصْحٰبُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ
اور وہ لوگ کہ ایمان لائے اور کام کیئے اچھے وہی لوگ ہیں صاحب جنت کے اور وہ بیچ اسکے ہمیشہ رہینگے۔

ہاں جس بُرائی کمائی جس لیتا گھیر گناہاں ۔ ایہو ٹولہ دوزخیاں دا رہسی نت اتھاہاں
تے جہڑے لوگ ایمان لیائے چنگے عمل کمائے ۔ اوہو ٹولہ جنت اندر عیشاں نت منائے
سئیہ کل صغیر کبیرے یا اتھے شرک مراداں ۔ ایہ ابن عباس رضی اللہ عنہ تھوں خازن اندر وعکرمہ روایت شاداں

وَاِذْ اَخَذْنَا مِيْثَاقَ بَنِيْٓ اِسْرَآءِيْلَ لَا تَعْبُدُوْنَ اِلَّا اللّٰهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَانًا
اور جب لیا ہمنے قول بنی اسرائیل کا نہیں عبادت کروگے مگر اللہ کو اور ساتھ ماں باپ کے احسان کرنا اور قرابت والوں سے
وَّذِي الْقُرْبٰى وَالْيَتٰمٰى وَالْمَسٰكِيْنِ وَقُوْلُوْا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَّاَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ وَ
اور یتیموں سے اور فقیروں سے اور کہو لوگوں سے بات احسان کی اور قایم رکھو نماز کو اور
اٰتُوا الزَّكٰوةَ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ اِلَّا قَلِيْلًا مِّنْكُمْ وَاَنْتُمْ مُّعْرِضُوْنَ ۝
دو زکوٰۃ پھر پھر گئے تم مگر تھوڑے تم سے اور تم منہ پھیرنے والے ہو

تے یاد کرو جد عہد لیا اساں وچہ تورات اسرائیلیاں ۔ تے آکھیا اساں خدا بن غیراں نوں جو ناہ بلایاں
تے ماپیو نال احسان کماون اہل قرابت نالے ۔ تے نال یتیماں اتے فقیراں کرن احسان کمالے

۱؎ بعض سلف ... [illegible]
۲؎ [illegible]

تے لوکاں چنگی بات کہو تے قائم کرو صلوتاں
پھر تسیں بدل گئے اس عہدوں پر کجھہ لوگ نساں تھیں
میثاق بمعنے ڈاہڈا عہد جو وچہ توریت پہنچایا
تے مہر محبت شفقت ماپیو نال ضرور کجھیوے
ماپیو کرے اطاعت بھاویں دونویں کافر پاوے
امر خدا دہناں فرمایش تھیں چنگے طور سناوے
قریبیاں نال احسان کرن اس تھیں رب فرمایا
یتیم کہن جس ماپیو موئے لڑکا عمر رضی اللہ عنہ چھوٹیری
تے بولن چنگا لوکاں دس چنگی بات بھلائی
جو شاہ رسولدی صلی اللہ علیہ وسلم صفت کہن اہناں سچ الاناں

شرطاں نال تے ادا زکوۃ کرو جویں حکم بجاتاں
تے روگردان ہوئے تسیں عہدوں پھیر دلاں پھیر
تے ماپیو نال احسان بھلیائی حکم اہناں نوں آیا
واخفض لہما جناح الذل من الرحمۃ مصحف وچہ دسیو
جے کہن خلاف خدا دے امر دں اوہ گل نہ منائے
جو شکر اہناں دا واجب شکر خدا دے بعد سوہاوے
جو حق اہناں دا تابع ماپیو دے حق سندا پایا
حق حقوق یتیم رعایت خازن وچہ نکھیڑی
ایہ خطاب یہودیاں حق جو وقت نبی صلی اللہ علیہ وسلم سن بھائی
نہ اسنوں تسیں چھپاؤ وچہ معالم خازن پایاں

وَاِذْ اَخَذْنَا مِیْثَاقَکُمْ لَا تَسْفِکُوْنَ دِمَآءَکُمْ وَلَا تُخْرِجُوْنَ اَنْفُسَکُمْ

اور جب لیا ہمنے عہد تمہارا نہیں ڈالیگے لہو اپنے آپس کے اور نہ نکالدوگے کسی آپس اپنے کو

مِّنْ دِیَارِکُمْ ثُمَّ اَقْرَرْتُمْ وَاَنْتُمْ تَشْهَدُوْنَ ۝ ثُمَّ اَنْتُمْ هٰٓؤُلَآءِ تَقْتُلُوْنَ اَنْفُسَکُمْ

گھروں اپنے سے پس قبول کیا تمنے اور تم شاہد ہو پھر تم وہ لوگ ہو کہ مار ڈالتے ہو آپس اپنے کو

وَتُخْرِجُوْنَ فَرِیْقًا مِّنْکُمْ مِّنْ دِیَارِهِمْ تَظٰهَرُوْنَ عَلَیْهِمْ بِالْاِثْمِ وَالْعُدْوَانِ ؕ وَاِنْ

اور نکالدیتے ہو ایک فرقہ کو آپ میں سے گھروں انکے سے مددگاری کرتے ہو اوپر انکے ساتھ گناہ کے اور تعدی

یَّاْتُوْکُمْ اُسٰرٰی تُفٰدُوْهُمْ وَهُوَ مُحَرَّمٌ عَلَیْکُمْ اِخْرَاجُهُمْ ؕ

کے اور اگر آتے ہیں تمہارے پاس بندی ہوکر بدلا دے چھڑاتے ہو انکو اور وہ بات حرام ہے اوپر تمہارے نکالدینا انکا۔

تے یاد کرو اساں عہد لیا جد محکم کنوں تساں
نکہو وجیئوں گھراں اہناں دیاں وچوں مار ترا ہو
پھر تسیں بعضیاں قتل کردے بعضیاں گھروں کڈھیندے

جو آپسو وچہ نہ خون وہاؤ رہنا وچہ اصلاحاں
پھر اقرار کیتا اس اوپر تے تسیں حاضر سا ہو
تے اہناں اوپر حکم گناہوں لکھاں زور کریندے

[illegible]

جو قید ہوون کجھ انہاں تھیں تا فدیہ دے چھڈواؤ
سن وچہ مدینے دو قسماں دے لوکی وسدے آہے
دوجے مشرک اوس تے خزرج دوویں ٹولے بھارے
وچہ مظہری شاہ رسول تھیں اول خزرج بنی نضیراں
ایویں اوس تے بنو قریظہ رل مل قسماں چایاں
جو غالب ہوون مغلوب اندیاں نوں سیتیاں بنھ اجاڑن
جو انہاں قبیلیاں تھیں کہہ دوجی قیدے کرن چھڈانا
اوہ عاروں ڈردے چھوڑن تہاں بھادیں ہوون ویری
تا آکھن ایویں حکم اسانوں آیا پاک الٰہوں
تا آکھن آوے شرم اسانوں بیلیاں ویکھ خواری
نہ گھروں نکالن ظلم کرن نہ کرنی جنگ حمایت
بہے خلق احسان تساں رل ظلم تعدیاں چایاں

تاں اوہ حرام تساں پر جو انہاں ناحق ظلم کماؤ
یک بنو قریظہ بنی نضیر یہود قبائل سارے
پہلے ایہو مومن ہوئے نے انصار پیارے
دوہاں رل مل عہد پکائے آپس وچہ پکیراں
ایہو چارے کردے آہے آپس وچہ لڑایاں
گھروں نکال ویران کرن گھر ڈال فساد کھلاون
تاں رل مل سارے فدیہ دے کے چھوڑا دن بندیواناں
جے چھین کیوں دشمن دا فدیہ بھردے جو ایہہ ہین قہری
فر چھین کیوں لڑدے ایہناں نال جے اہل اصلاحوں
تے چونہ چیزاں ایہہ لیا رب خاص وچہ اظہارے
تے رب فرمایا ایہہ چار قسماں پکڑے ہیں نہایت
ایہہ تساڈی حالت پھر تساں خواہشاں جنت لایاں

أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتٰبِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ ۚ فَمَا جَزَآءُ مَنْ يَّفْعَلُ ذٰلِكَ
کیا ایمان لاتے ہو ساتھ بعض کتاب کے اور کفر کرتے ہو ساتھ بعض کے پس جو کرے تم میں سے مگر رسوائی بیچ زندگی
مِنْكُمْ اِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ۚ وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ يُرَدُّوْنَ اِلٰٓى اَشَدِّ الْعَذَابِ ۗ وَمَا اللّٰهُ
دنیا کے
اور دن قیامت کے پھیرے جاوینگے طرف سخت عذاب کی

بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُوْنَ ۝

اور نہیں اللہ بے خبر طرف اس چیز سے کہ کرتے ہو۔

کی تسیں منو بعض کتاب تے بعضوں منکر ہوئے
کیا نہیں سزا انہاں اشراراں دی جو ایہہ کسب کماون
تے روز قیامت قابو آوسن اندر سخت عذاباں
بنو قریظہ نوں وچہ دنیا قتل ذلت رسوائی

مطلب دی گل پکڑ لو دوتے دوجیاں چھوڑ کھلوئے
کنوں نہ ڈرے مگر ذلت وچہ زندگی دنیا پاون
تے اللہ نہیں بے خبر اس تھیں جو کرم ہو عمل خراباں
تے بنی نضیر وطن تھیں نکل شام رہے جلاوطنی

[illegible]

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ فَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ

یہ لوگ وہ ہیں کہ مول لیا ہے زندگی دنیا کو بدلے آخرت کے پس نہ ہلکا کیا جاویگا ان سے عذاب اور نہ وہ مدد دیئے جاوینگے

ایہ بدقسمت جنہاں زندگی دنیا آخرت نال وٹائی
نہ کنوں عذاب رعایت اہناں نہ دتے جاسن یاری
نہ دین رہیا نہ دنیا پائی خالی ہتھ سدہارے

وچیا دین وٹا جی دنیا سو بھی ہتھ نہ آئی ہارا
وچہ ایس خرید فروخت اہناں دڈا زیان خواری
ایہ خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ تہناں دو جگ گھاٹی پائی

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَقَفَّيْنَا مِنْ بَعْدِهِ بِالرُّسُلِ

اور البتہ تحقیق دی ہے ہمنے موسے کو کتاب اور پچھاڑی لائے ہم بعد اسکے پیغمبر

تے بیشک دتی اساں کتاب توراۃ موسے دتیا ہیں
کتاب توراۃ جو حق باطل وچہ ظاہر کرے نکھیڑے
دین آئین جو موسے ادا اوہناں دسیا لوکاں تائیں
سن تورات سکھاندے لوکاں وار و وار جو آئے

تے اسدے بعد اساں ہور پیغمبر گھلے نال عطائیں
تے بعد موسے دے ہور پیغمبراں کیتے آن نبیڑے
جویں داؤد سلیماں ہور پیغمبر بھیجے سائیں
جاں تیں حدوں ہٹے تا رب پھر اصلاح فرمائی

وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ

اور دیئے ہمنے عیسے ابن مریم کو معجزے ظاہر اور قوت دی ہمنے اسکے ساتھ روح پاک کو

بھی اساں عیسے ابن مریم نوں معجزے بخشے نوری
معجزے روشن عیسے دے بن والد پیدا ہووݨ
تے گلاں کرنیاں بچپن اندر مردیاں دیہن جیاتی
جو تیں کھاؤ پیوے جو چیزاں سانبھ رکھاؤ
تے روح قدس جو سنگ جبریل امداد عیسے نوں آئے
تے شیطاناں نوں جبریل اس رکھدا کرکے نصرت یاری
تے روح کیہا جبرائیل تائیں اس گلوں جو وحی لیاندے
جویں روح دیاں بدن زندگانی اویں وحی آہی

تے کیتا جبرائیل اساں اس مددگار حضوری
تے ہور جو لبھے کوہڑے ہاندے ہو تندرست کھلوون
تے گلاں غیبی ظاہر کرنیاں باقر آئے جہاں تی
ہیں سبھے خبراں دیاں تساں نوں جو تیں فعل کماؤ
وچہ چھوٹی عمر عیسے دی نال جو وحی آہا ہمراہی
تا کھڑیا اوپر فلک چہارم دیکھ رو فیوں قاری
تے اسدے یاروں دین حیات سور و ودی مثل سناندے
سبب تقویت دین اسلام ایہ رافت لکھی گواہی

[illegible]

[illegible]

وَاِذْ اَخَذْنَا مِيْثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّوْرَ ؕ خُذُوْا مَآ اٰتَيْنٰكُمْ بِقُوَّةٍ وَّاسْمَعُوْا

اور جب لیا ہمنے عہد تمہارا اور اوٹھایا ہمنے اوپر تمہارے پہاڑ پکڑ و جو کچھ دیا ہمنے تمکو زور سے اور سنو اور

قَالُوْا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَاُشْرِبُوْا فِيْ قُلُوْبِهِمُ الْعِجْلَ بِكُفْرِهِمْ ؕ قُلْ بِئْسَمَا يَاْمُرُكُمْ بِهٖٓ

کہا اونہوں نے سنا ہمنے اور نہ مانا ہمنے اور پلائی گئی بیچ دلوں اُن کے بچھڑے کو بسبب کفران کے کہ بہت برا حکم

اِيْمَانُكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ

کرتا ہے تمکو ساتھ اسکے ایمان تمہارا اگرچہ ہو تم ایمان والے ۔

تے جبو ملے تساں وعدہ کیتا ہیسی نال اساڈے	تے اوچا کیتا طور اساں نے اوپر سراں تساڈے
تے کہیا اساں نے جو کچھ دتا پکڑو اسنوں ڈاہڈا	کیہا انہاں نے سنیا ہے پر دل نہ منے ساڈا
کفر سببوں دلاں انہاں وچہ وچھے حب سمائی	خالق تھیں انہاں منکر ہو کے کیتی کفر کمائی
کہہ تسیں جے مومن ہو کے کردے ہوا یہہ کارے	بُریاں گلاں ول تساں نوں لے ایمان اسدا ہارے
یعنے جے تسیں اساں میاں جو ساڈیول آیا	پھر وچھے دی کیوں کرو عبادت تساں کو ڈالایا
جے نال توراۃ ایمان ہوندا ناہ بندے غیر پوجارے	اشرب معنے سرخ سفیدی ملن دو رنگ پیارے
پھر اوس وچھے نوں ساڑ موسٰے وچہ نہر سواہ اڑائی	فرحکم کیتا تہاں پانی پیون ایس نہر تھیں بھائی
تا اثر مچھیاں پر آیا جدے دل وچھے حب آہی	اوہ رنگ سونہری اثر محبت خازن وچ گواہی

قُلْ اِنْ كَانَتْ لَكُمُ الدَّارُ الْاٰخِرَةُ عِنْدَ اللّٰهِ خَالِصَةً مِّنْ دُوْنِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ

کہہ اگر ہو واسطے تمہارے گھر آخرت کا نزدیک اللہ کے خالص سوائے لوگوں کے پس آرزو کرو تم موت کو اگر ہو تم سچے

کہہ جے جنت ملک خدانے کیتا خاص تساڈے	بن لوکاں فر موت منگو جے ہن تساں سچ ارادے
یہودی کہندے بن ساڈے کسے جنت وڑنا ناہیں	رب بھیجیا حکم نبی نوں کہہ تا منگن موت ہلائیں
نبی کہیا جے موت منگیند ے تا اووہیں مرجاندے	نہ زمیں اوپر کوئی رہندا خازن ابن عباس سوں پایا
تے خواہش کرنی موت عزیزی وچہ حرام ایہائی	جاں بہت ہووے ناچار اُسو یلے آکھے پاک الٰہی
جدلگ جیون بہتر مینوں تدلگ نیک جوائیں	جے مرنا نیک ہووے حق میرے ماریں یارب سائیں

وَلَنْ يَّتَمَنَّوْهُ اَبَدًاۢ بِمَا قَدَّمَتْ اَيْدِيْهِمْ ؕ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌۢ بِالظّٰلِمِيْنَ

اور ہرگز نہ آرزو کرینگے کبھی بسبب اسکے آگے بھیجا ہاتھوں اُنکے نے اور اللہ جانتا ہے ظالموں کو

تے ہرگز مول نہ موت منگن اوہ کارن بُری کمائی	تے اللہ جانے ال ظلم دی کل کرتوت جو آئی

وَلَتَجِدَنَّهُمْ اَحْرَصَ النَّاسِ عَلٰى حَيٰوةٍ ۚۛ وَمِنَ الَّذِيْنَ اَشْرَكُوْا ۚۛ يَوَدُّ اَحَدُهُمْ

اور البتہ پاوے گا تو انکو بہت حرص کرنے والا لوگوں سے اوپر زندگی کے اور ان لوگوں کو کہ شریک لاتے ہیں اللہ کے

لَوْ يُعَمَّرُ اَلْفَ سَنَةٍ ۚ وَمَا هُوَ بِمُزَحْزِحِهٖ مِنَ الْعَذَابِ اَنْ يُّعَمَّرَ ۭ وَاللّٰهُ بَصِيْرٌۢ بِمَا يَعْمَلُوْنَ ۝

ہر ایک اُنکا چاہتا ہے کہ عمر دیا جاوے ہزار برس اور نہیں وہ چھوڑانیوالا اُنکو عذاب سے یہ جو عمر دیا جاوے اور اللہ دیکھتا ہے جو کچھ کرتے ہیں

تے ٹھیک یہودیاں پاوینگا توبہت حریص پیارے ۔ آدمیاں تھیں زندگی پراتے جو مشرک ہتھیارے

ہر ہک وچوں انہاں چاہے جیویا وہ سے سالاں ۔ نہاتا جیون بھی انہاں رکھسی کنوں عذاب دالاں

جو کجھ اوہ کماون ویکھ رہیا اسنوں رب سائیں ۔ تے مشرکاں کنوں مراد مجوسی خاص نوں وچہ تکھائیں

قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِّجِبْرِيْلَ فَاِنَّهٗ نَزَّلَهٗ عَلٰي قَلْبِكَ بِاِذْنِ اللّٰهِ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَّبُشْرٰي

کہہ جو کوئی دشمن ہو واسطے جبرئیل کے پس تحقیق اُتارا ہے اسکو اوپر دل تیرے کے ساتھ حکم اللہ کے سچا کرنے والا واسطے اُسکے جو اگے ہے اسکے اور

لِلْمُؤْمِنِيْنَ ۝ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِّلّٰهِ وَمَلٰۗىِٕكَتِهٖ وَرُسُلِهٖ وَجِبْرِيْلَ وَمِيْكٰىلَ فَاِنَّ اللّٰهَ عَدُوٌّ لِّلْكٰفِرِيْنَ

ہدایت اور خوشخبری واسطے ایمان والوں کی اور جو کوئی دشمن ہو واسطے اللہ اور فرشتوں اُسکے اور پیغمبروں اسکے کے اور جبرائیل اور میکائیل کے پس تحقیق اللہ دشمن

جو جبرائیل دا دشمن ہے توں اسنوں آکھ پیارے ۔ اوہ اذن خدا دیوں دل تیرے تے ٹھیک قرآن اتارے

جو کجھ اسنتھیں اگے آیا اسنوں سچیاں کردا ۔ مومناں نوں اوہ کرے ہدایت نال بشارت فردا

جو ویری نبیاں تے ملکاں ہور رسولاں ۔ تے جبرائیل تے میکائیل سندا سہناں مقبولاں

پھر اللہ دشمن کفاراں دا جو وچ بیفرمانی ۔ جبرئیل معنے عبداللہ وچہ عبرانی یا سریانی

شان نزول اس آیت دا اُس وچہ عزیزی لیاوے ۔ اوہ ابن جریر ابی حاتم بیہقی طبرانی تھیں پاوے رحمۃ اللہ علیہم

جاں حضرت گئے مدینے تا ہک وڈی جماعت یہوداں ۔ دل حال نبی دا پچھن کارن آئی تا مقصوداں

تے عبداللہ بن صوریا دانشمند سردار انہاں دا ۔ اوہ کرن لگا آزمایش اول پچھیوس خواب تہاندا

جو کیونکر آوے نیندتاں نوں حضرت ختم رسالت صلی اللہ علیہ وسلم ۔ تا نبی کہیا دل جاگے میرا اکھیاں نیند سعادت

تا عبداللہ بن صوریا کہیا بیشک سچ الاویں ۔ جو وچہ تورات اینویں ہی ہے جویں یا حضرت فرماویں

پھر صوریا آکھیا ہور سوال کراں کجھ پیش تمہارے ۔ اوہ بن پیغمبر کسے نہ معلم نی کہیا کجھ پیارے

پر ہیں عہد لواں جو لیتا بیٹیاں تھیں یعقوبے ۔ جے تساں خبر دیاں تا میری کردا طاعت خوبی

ساریاں ہاں کیتی بن صوریا پھر ایہ سخن الاوے ۔ جو کدیں اولاد شباہت ماں دی پیو دی بھی کیونکر آوے

اسدا کیا سبب تا حضرت موتی سخن پروے
بس جدی منی اوپر دے پیکھو وچی منی دباوے
ایہ صفتاں جے پایاں جاون مرد منی وچکارے
جو اوہ تن وصف منی زن وچہ تا نانکیاں تے جاندے
جو ہڈ پا پٹھے تے ہور ہڈیاں نرم جو ہین تمامی
لہو گوشت ہور وال تے ناخن بنی ماں دیوں آکھی
پھر پچھیوس جد جنت اندر جنتی لوگ سدون
اول اوہناں طعام کلیجی ٹکڑا مچھلی آیا
اوس آکھیا ایہ بھی راست کہندا پھر حضرت فرمایا
کہیا جاں لگی اسرائیل نوں عرق النسا بیماری
تو جیکر مینوں سخت بیماریوں صحت بخشے سائیں
رب صحت بخشی تا دوہ گوشت اونٹھ حرام ٹھرائی
فر بیٹیاں اوپر بھی ایہ کھانا ہویا حرام تدا ہر
جاں میرا امتحان لیا تساں بھی مینوں سچ یاوندا
انہاں آکھیا اک شے باقی جد لگ ہووی ناہ تسلا
کہندے کیہڑا ملک تساں پر حضرت وحی لیاوے
تے اہو کل فرشتیاں تھیں ہمراہ ہو کیہا وے
تا کہیا ہو دیاں ہن تیری اسیں کردے ناہ اطاعت
جے وحی لیاوندا میکائیل تا مندے تینوں سائیں
کہن یہودی بہت سبب اس اول ایہ گل آہی
ہن جبرائیل وتا ایہ منصب اسماعیلیاں تائیں
نے دو جا خسف تے مسخ طاعون ہور قحط عذاب آہی
نالے سخن چھپے اوہ دسدا بھی جاسوس اساہی
یعنی ساڈیاں گلاں سنکر پاس تیرے لیجاوے

زندی زرد منی اتے گاہڑی چٹی مرد بنوے
یا زن مردوں جس منی اول جا اندر رحم سماوے
تا اولاد شباہت ہووے وا وکیا پیر پیارے
پھر کیہڑے عضو منی ما دردیوں پچھدا ہون نتاندے
ایہہ چیزاں سب ہووے مینوں پیدا اہوں گرامی
تا عبد اللہ بن صوریا آکھے ایہ بھی ٹھیک ہوائے
تا تہانی کیا ہوگ اول تہاں بنی جواب الاون
وچہ بعض روایت گوشت مچھی یا زر گان بتلایا
یعقوب اپنے تے کیہڑا کھانا کیا حرام سنائیں
بہت دہاڑے گذرے مرض نہ ہٹی تا نذر شماری
تا جیہڑا طعام پیارا مینوں کراں حرام اتائیں
جان اپنی تے جو اہنا نال محبت بہت رکھائی
اوس آکھیا ایہ بھی سچ کہیا تا حضرت کہیا اہیں
پر کہیا ڈیل جو دین مرے تے ناہ اعتقاد لیاوندے
تد لگ ناہ منیساں نبی کہیا بتلاؤ بھلا
فرمایا جبرائیل میرے تے حکم خدا پہونچاوے
نے وحی لیاوے اوسو چہ میں اہناں نال شریک الاول
جو کل ملکاں تھیں نال اس ملک اساڈے سخت عداوت
پھر نبی کیہا کس گلوں دشمن جانو اسدے تائیں
جو مڈہوں وچہ بنی اسرائیلاں رہی رسالت ساہی
تے کردا تا بیکار او سخدمت کولوں اوس اساہیں
اگلیاں امتاں اوپر اوہ سب جبرائیل گھماۓ
اسیں جو تدبیر کریندے چھپ کر اوہ ظاہر بتلائی
کرے ذلیل خوار اساں فرق عزت وچہ پائے

[illegible]

[illegible]

تے میکائیل کرے ارزانی فضلاں مینہ برساوے
تا بن صدور یاد ی گل سنکر و وجیاں کہیا ز بانوں
تے ہکدن حضرت عمر گروہ یہود تائیں فرماوے
اوہناں آکھیا جبرائیل ساڈے پیغمبر تے آوندا
تا اسیں مومن ہوندے جو اوہ ملک جیم ایہا ئی
جبرائیل اساڈا دشمن ہویا میکائیل پیارا
تا ایہ آیت حق یہوداں رب نازل فرمائی
تا معلوم کرے کیا تاں کلمے کہن نبی حق پیارے
تے عمر کہیا میں بھی تساں پاس محبت کارن آوان
انہاں کہیا اساں دشمن ڈاہڈے جبرائیل ایہائی
عمر کہیا جس جبرائیل دے نال عداوت پائی
سو دشمن جبرائیل تے جہڑا دشمن جبرائیل دے
جاں حضرت عمر آئے وچ خدمت پاک نبی سرور دے
تے معجزے راہوں شاہ رسل نے عمر تائیں فرمایا
تے رحماء بینہم وچ قرآن خدا انہاں حق فرمایا
وچ آیات حدیثاں اکثر پائیے شان اصحاباں
ایہ مثل یہوداں ہکناں سخن ہکناں گالیاں دیندی
وچ کتب عقائد اول درجہ ہے صدیق سہارے
جو یار انو چہ تنازع ہویا سونپ خدا دے تائیں
اوہ کل یار نبی دے پیارے شان بلند اونہاندے
اینویں منددے بول بکن حق علی خوارج یارو

اوہ ملک تحمل والا اُس دے ہتھوں نعمت آوی
جے وحی لیاوندا میکائیل تاں مندے اسیں تساں نوں
جو کیوں تسیں ساڈے پیغمبر تے ناہ ایمان لیاندی
تے اوہ اساڈا ویری میکائیل جو وحی لیاوندا
تے جبرائیل عذاب لیاوے سخت فرشتہ بھائی
اوہ رحمت انعام کرے اوہ قہر کرے آتنگا
تے کدے کدے عمر یہودیاں اللہ ہور روایت آئی
تا کہن عمر نوں ہکدن دوست رکھدے ہاں تیرے ساتھ
نہ کتب تساڈیوں فضل پیغمبر اپنے تاڑن آون
جبرائیل تے میکائیل دوہاں وچ وڈی عداوت آئی
سو میکائیل داویری دشمن جو جبرائیل ایہائی
جو دشمن ہویا دوہاں دا سو دشمن رحمان جلیلے
ایہ آیت نازل ہوئی آون کولوں قبل عمر دی
رب ٹھیک موافق سخن تیرے دشمن ای عمر الا
تے اوہ نجوم ہدایت والے وچ حدیث دسایا
اوہ اہل ایماناں او تے روش غافل ٹول اخراب
تے سب الشیخ بکفر فتوے اہل شرح فرمیندی
وت عمر عثمان چہارم حضرت علی پیارے
تے جون چر اکر ہکد وجے حق ناہ آفت مرجاندے
عشرہ بشر جنت دی خوشخبری حق تہاندے
تے لا مذہباں ہے بعض اصحاباں کیتے سب شمار

وَلَقَدْ اَنْزَلْنَآ اِلَيْكَ اٰيٰتٍ بَيِّنٰتٍ ۚ وَمَا يَكْفُرُ بِهَآ اِلَّا الْفٰسِقُوْنَ ۝ اَوَكُلَّمَا عٰهَدُوْا عَهْدًا
اور البتہ تحقیق اتاریں ہم نے طرف تیری نشانیاں ظاہر اور نہیں کفر کرتے ساتھ اسکے مگر بدکار آیا جب باندھا اونہوں نے عہد پھینکدیا اس کو
نَّبَذَهٗ فَرِيْقٌ مِّنْهُمْ ۭ بَلْ اَكْثَرُھُمْ لَا يُؤْمِنُوْنَ ۝ ایک گروہ ایس سے بلکہ اکثر ان کے نہیں ایمان لاتے۔

اساں بیشک تیرے ول اتاریاں آیتاں روشن بھارے ‖ تے کفر نہ کردے نال انہاندے پر کافر بیچارے

کفر نوں اختیار کردے ہین۔ اینا ندا گجرہ زبان نہیں ہوندا ۱۲ حلوائی عفی عنہ

پھلا جاں عہد کرن تاں توڑے فرقہ اک انہاں تھیں
ابن عباس کہے جد حضرت کہیا یہودیاں تائیں
جو میتوں سارے منوں پر تسیں توڑ گھلے اقراریں

بلکہ بہت جو لوگ یہودی بے ایمان دلاں تھیں
جو عہد کیتا رب میری کارن وچہ توریت عطائیں
تد ایہ آیت اُتری توڑے عہد جاں قوم اشراران

وَلَمَّا جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِّنْ عِندِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِّمَا مَعَهُمْ نَبَذَ فَرِيقٌ مِّنَ الَّذِينَ

اور جب آیا اُن کے پاس پیغمبر نزدیک اللہ کے سے سچا کرنیوالا واسطے اُسکے جو پاس انکے ہے پھینکدیا ایک جماعت نے

أُوتُوا الْكِتَابَ كِتَابَ اللَّهِ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ كَأَنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

اون میں سے جو دئیے گئے ہیں کتاب کتاب اللہ کی کو پیچھے پیٹھ اپنی کے گویا کہ وہ نہیں جانتے۔

تے جاں کوئی پیغمبر ول انہاں آیا نزد خداؤں
تے جد انہاں پاس کتاب آئی تس سچا کرنوالی
یعنے انہاں کتاب خدادی ڈالی مگر پچھا آئی
وچہ مظہری عہد یہود یا ند اجد ذکر نبی فرمایا
نہ سانجھوں عہد لیا رب جو تساں متاں حضرت تک
تا رب انہاں روکیتا جو ایہ کار تساں نہ آہی
جو تساں پاس پیغمبر آیا اوس توریت سچائی

جویں حضرت عیسے ہور محمد رب دے فضل عطاؤں
تاں اک فرقے اہل کتاب اوہ مگر پٹھاں خود ڈالی
گویا اوس نہ جانن عمل نہ کردے او ہجر جانڈے
تاں اک پسر حنیف یہودینی نوں آکھ سنایا
یعنے من رسالت احمد ہوتا اہل اصلاحیں
جو عہد کرو پھر توڑ دناہ منحصر اک عہد ایہائی
پر تساں نال کمال شرارت اُس انکار کیتائی

وَاتَّبَعُوا مَا تَتْلُو الشَّيَاطِينُ عَلَىٰ مُلْكِ سُلَيْمَانَ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانُ وَلَٰكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ

اور پیروی کرتے ہیں اُس چیز کی کہ پڑہتے ہیں شیطان اوپر وقت سلیمان کے اور نہیں کفر کیا سلیمان نے ولیکن شیطانوں نے کفر کیا۔

النَّاسَ السِّحْرَ سکھلاتے تھے لوگوں کو سحر

تے لگ پیہودا اُس چیز جو سن شیطان سکھاندے
پر کفر کیتا شیطاناں اوہا بندیاں سحر سکھاندی
تے جادو کہن اوس فعل تائیں جو موجب کفر ایہائی
پس تسیں بے مطیع شیطاناں چھوڑ طریق ہدایت
عزیزی وچہ سلیمان زمانے جن ملدے انساناں
وچہ اوس زمانے کجھ باتاں کفر شرک دیاں آہیاں
جو پاس اوہناں دے عمل سبھی وچہ اکس کتاب لکھا دیں
نہ جن پہن رل نال انساناں نا اوہناں سحر سکھاون
جاں شاہ سلیمان سن آصف مینا چھوڑ تسدا ہادی

وچہ عہد سلیماں تے سلیمان نہ آہے کفر کماندے
یعنے جو تسیں طرف سلیماں تہمت سحر لگاندے
ایہ فعل نہ سی سلیمان مگر سی کم شیطاناں واہی
اوہ پیغمبر معصوم او پر تسیں جوڑ وکوڑ حکایت
اوہ شعبدے رنگا رنگ ہور جادو دسدے کرنا داناں
تاں کہیا سلیماں آصف نوں کر حاضر جن اتھایاں
تے کرسی میری ہیٹھ دبا کر سب تھیں اوہ چھپاویں
تاں جد لگ رہے حیات سلیماں اویں حال و خون
تاں انساناں نوں شیطاناں تے ایہ گل آکھے پیارے

نبذ پھینکی

عنہ

جو مال ملک سلیمانی سارا جادوں قائم آہا
جے کڈھ ہو اوس تاں ملک حکومت حاضر پا سوہاری
تاں چھوڑ تورات شریف جھکے دل جادو منتر واہی
جاں اونہاں ہیو داں کرسی ہیٹھوں پایا کفر خزانہ
جو تلے کرسی جس سحر دبایے عامل بھی انہاں ہوسی
اوہ منتر انہاں سناون ظاہر چیزاں عجب کریندے
کسے جکڑن کسے گردن بھنن مارن کھناں تائیں
جاں فر منتر پڑھسن اونہاں تے پاون لوگ رہائی
تاں کر اعتقاد انہاں افسوناں تے کرن تعظیم بتاندے
تے فعل جناں دے بندیاں نسبت حکم خوارق پاندے
تاں لوگ جھکن دل ساڈے نال طاعت کرن اساہاں
فر سجدے تے قربانیاں کردے جہت انہاں ارواحاں
فر اوہ کرن مقرر شرطاں کارن گند کلاماں
جنہاں گلاں وچہ تعظیم انہاں ردھاں گندیاں کارن آہے
اتے مختلف حکم سحر دے مجلس اندر کفر دساون
یعنے قدرت علم اُس ہر شئے سمجھے استقلالوں
یا نام غیراں تے ذبح کرے یا سجدہ باہجہ الٰہی
اوہ فعل کفر تے فاعل اُس دا ہے مرتد زوالی
اوہ کافر بنیا جانکر اہن حکم اس جیوں مرتداں
نہ کھن دفن تس کرنا لائق وانگوں اہل ایماناں
اتے مہلت زن نوں حضرت شافعی رحمۃ اللہ علیہ وانگوں مرد بناوے
جو قید ہمیش رکھیوے ساحر تائب جچر نہ تھیوے
جے سحر اپنی دے پاروں اوس کوئی ناحق جان نجالی

تے اوہ دبیا ہے کرسی ہیٹھ پیغمبر شاہنشاہاں
تاں اونہاں دفتر گمراہی دا کڈھ ہیا باہر داری
جو یہ اجکل چھوڑ قرآن جھکے ول قصیاں کوڑ تباہی
تاں تہمت سحر سلیمان علیہ السلام طرف لگائیے بے ایماناں
اتے جد لگ نبی نہ آئے ساڈے تہمت ایہہ برپا سی
تاں لوکی وکیھ لیاون رغبت بہت جاں رنگ بدلیندے
کدے اوہ بریاں تاثیراں وچہ بندیاں کرن بلائیں
یعنے جھب آرام ہووے انہاں ہر ہر سختیوں بھائی
اتے کرن تعظیم نہایت نالے کفاراں جناندے
انہاں حکم جناندا ہے اس جہت جو پوجا اپنی چاہندی
اتے جناں منتر دسے لوکاں شیطاناں گمراہاں
بھی کرن ادب تعظیم نہایت جہت انہاں بدخواہاں
تاں پورے ہوون وچہ سٹر کدے احمق لوک تماماں
اوہ منتر جنتر دسکے لوکاں پاون وچہ گمراہی
جویں نام بتاں ارواح خبیثاں کر تعظیم الاون
بھی غیبی علم روا حاجات اوس جانن شرک وبالوں
اتے یا ہور کم ایجیہے پس اوہ سحر کفر گمراہی
بھی جو کرواوے خود کارن سحر اس قسموں غالی
اتے ترے دن مہلت دیون اوس تاں مڑ آوے دلخواں
اتے صدقہ فاتحہ استغفار نہ کرا اوس جہت عتاباں
آخر ترے دن بعد مریوے اتے امام الاوے
اتے منتر جنتر چھوڑے تاں فر سحر افعال منیوے
جیوں ڈاکہ یا گل گھٹ مارن اوس ہا کت آکر

انہاں جناں دے ۱۲ عزیزی [illegible] ہے سحر [illegible] شیطان [illegible] ۱۲ حلوائی [illegible] ایمان دی [illegible] قرآن مجید [illegible] عزیزی [illegible]

بقیہ بر صفحہ ۱۲۷

کجھ فرق نہیں وچہ زن مرداں جے ایہ کم توں کماوو
نہ توبہ اوس قبول نہ توبہ طلب کرن تس آئی
تاں توبہ اوس قبول ہووے اتے شافعی آکھ سناوو
تاں بچھیا جاوے ساحر تھیں جے ایہ گل اُڈا لاوے
تاں بدلا اسھیں واجب لیون تے جے کہے زباں نوں
کدے مارے کدے چھوڑے تاں اوہ بھی عمدوچ مربا
جے کہے میں جادو کیتا آہا اوپر شخص فلانے
یا گذر ہویوس اسجاہک تھیں جتھے جادو کیتم آہا
بس ایہ قتل خطا نوں حکم خطا دی اُسپر آدن
جو کجھ افعال اجیہے ولیاں تھیں بھی ہون اظہاراں
تے سیاں کوہاں ہوے پندہ پلکوچہ ہور جیتاں اہوتا
اتے نسبت کرنی افعالاں غیراں کفر ہویا ئے
اوہ سبھ چیزاں ظاہر ہوندیاں قدرت خاص الاہوں
ساحراں تے اولیا واندے افعال اسوچہ برابر
اوہ انہاں فعلاں غیر خدا ول نسبت کردے ناہیں
تاہیں شرک نہ لازم ولیاں مگر جو ساحر آئے

اوس کرنا قتل شہادت نال امام اعظم فرماون
جے کہے میں کرداساں ہن چھوڑ یا مدت کجھ وہائی
جو جو کسے سحر کیتا مسحور اوس جادو تھیں مرجاوو
جو سحر میرا کدے مہلک تے کدے ناہ خوداثر دکھاوے
میں جادو کیتا اُسپر لاکن میرا اُسنوں پچھیا نوں
تاں شبہ عمد احکام اوپر اوس جاری کرنے بڑیا
تاں نال اتفاق اس نام موافق نام اسپر پیا دھیاکانے
تاں اوہ تاثیر سحر دی اسوچہ ہووے خواہ نخواہا
ایہ وچہ تفسیر عزیزی حضرت شاہ صاحب فرماون
جو ہیں شکل وٹاون تے ہک شئی تھیں کردی ہور اسراں
اتے ہوراویں جو چیزاں ظاہر یا سوں نیک صفاتاں
تاں اسجاہک کیوں کفر ہووے آکھ جواب کیا ہے
لئے پیدا ہوون نال ارادے اہل اللہ دی راہوں
پر اتنا فرق جو ولی خدا دے یا جو عامل ماہر
بلکہ قدرت رب دیول باخاصیت اسمائیں
اوہ انہاں فعلاں غیر خدا ول نسبت کردے ناہی

اوہناں روحاں گندیاں کارن نذر کرن قربانی
فر انہاں تہاں پاسوں منگدے ایہو شرک پچھانی

تمت ۱۲

عزیزی

جویں عادی مشرک فعلاں ربدیاں رزق جو پہنچاون
سب نسبت کردے روحاں گندیاں طرف جو کافر آہے
اوہ کرن اعتقاد جو اپنے پاسوں ایہ سب کم سوارن
اتے لوگ موحد کرن اعتقاد ایہ اسماواں تاثیراں
جو بندے ربدے رب تھیں کرکے عرض مراد دیواون
فرہت قسم دے سحر بتائے وچہ عزیزی پیارے
تے قتل کرن ناحق یا زن مرداں وچہ کرن جدائی
اتے قتل کرن دو زانیاں یا جو ظالم ظلم کماوے
اتے سحر کفر ارواح خبیثاں نام پڑھن تعظیموں
جیوں سہوماں بھوانی لچھمن کرن انہاں پیش دعائیں
بھی کرن انہاں تعظیم نہایت سحر کفر ایہ آیا
نے جائز قسم جو دعوت علوی ملکاں کرن مسخر
تک حاصل کرنا ربط علاقہ نال ارواح اولیا واں
ترکیب نقش تعویذ بناون کارن حاجتمنداں
پر جو سحر ہووے اس وچہ وڈی کفر وسلے
یا منتر پڑھدے معنے جنہاں مہمل سمجھ نہ آون
پھر وچہ عہد سلیماں جو انہاں سکھیا کنوں شیطاناں

شفا بیماریوں بھی ہور فعل جو مثل انہاندی آون
جویں لچھمن رام بھوانی دیوی ہور اس مثل جو سارے
تا انہیں کہیں کافر ہوون دوزخ طرف سدھارن
یا کنوں خواص خلائق سمجھن خوف نہیں کجھ دیراں
پس وچہ ایمان انہاندے ناہ کجھ خلل فتور اساون
کجھ کفر کجھ فسق حرام تے کجھ مباح شمارے
جس سحروں دکھ بندیاں پہونچے اس وچہ حرمت آئی
یا کافروں مارن پس ایہ سحر مباح بنجاوے
اتے جانن حکم خدا بن ایہ سب دیون ضرر نعیموں
زاری کرن ہور عجز انہاں کارن سمجھ انہاں مالک سائیں
اتے بابل والا جادو اجکل ہند واندیوچہ پایا
نصرت نال آیات قرآن یا اسماں نال مقرر
ایہ اکثر قسم اولیاں وچہ فیض لیے صلحاواں
تے حال انہاں نداوچہ کتاباں تعویذات لیسنداں
اوہ مدد منگدے روحاں گندیاں نام انہاں پڑھدے
ناہیں اسجاہگ سب اسدی برہائی جتلاوں
نہ اسپر انہاں کفایت کیتی بہندے ہور زباناں

وَمَآ اُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ هَارُوْتَ وَمَارُوْتَ ۭ وَمَا يُعَلِّمٰنِ مِنْ اَحَدٍ

اور پیروی کرتے تھے اسچیز کی کہ اُتاری گئی ہے اوپر دو فرشتوں کے بیچ شہر بابل کے ہاروت و ماروت

اور نہیں سکھاتے کسیکو

[illegible]

حَتّٰی یَقُوْلَآ اِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَکْفُرْ ؕ فَیَتَعَلَّمُوْنَ مِنْهُمَا مَا یُفَرِّقُوْنَ بِهٖ بَیْنَ الْمَرْءِ

کسیکو یہانتک کہ کہتے ہیں سوائے اسکے نہیں کہ ہم آزمائش ہیں پس مت کافر ہو پس سیکھتے ہیں اون دونو سے کہ جدائی

وَزَوْجِهٖ ؕ وَمَا هُمْ بِضَآرِّیْنَ بِهٖ مِنْ اَحَدٍ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ ؕ وَیَتَعَلَّمُوْنَ

ڈالتے ہیں ساتھ اسکے درمیان مرد اور جورو اوسکی کے اور نہیں وہ ضرر پہونچانیوالے ساتھ اسکے کسیکو مگر ساتھ حکم اللہ کے اور سیکھتے ہیں

مَا یَضُرُّهُمْ وَلَا یَنْفَعُهُمْ ؕ

وہ چیز کہ ضرر دیتی ہے اون کو اور نہ نفع دیتی ہے اون کو

تے ہاروت ماروت فرشتیاں بابل دے وچہ آیا ہا
تے نہیں سکھاندے اوہ فرشتے اک کسیدے تائیں
پہلے تون نابن کافر ایہہ گل پہلے آکھ سناندے
تے نا اوہ ضرر پہونچان کسینوں باجھوں اذن الٰہی جل جلالہ
دو ملک آہے ادریس وقت انہاں عمل ڈٹھے انساناں
انہاں آکھیا یارب آدم بیٹے پھلے تھے وچہ گناہاں
تا رب کہیا جے مثل انہاندے ہووے حال تساڈا
اُتار زمیں پر غصہ شہوة وچہ تساں جے پاول
تا ملکاں کہیا الٰہا اسیں نہ کرساں گم گناہاں
تا ہاروت ماروت فرشتے ملکاں خاص ٹھہرائے
تد نام ہاروت غدا تے ناں ماروت عذایا سا ہی
تا طرف زمیں اُتارا ہنانوں کیتا حکم الٰہی جل جلالہ
یعنے کفر شرک ہور ناحق قتل شراب زنا ہوں
اوہ دینہ نوں حکم احکام خدا دے وسدے بندیاں تائیں
فر دونویں اک مہینیوں پہلے فتنے دے وچہ آئے جل جلالہ
اوس جھگڑا آندا پاس دوہاں زن زہرہ نام سداوے
جاں دوجے دن زن آئی اوویں طلب زناہ کریندے
بہیو خمر تے قتل کرو کسے ناحق پکڑ ایذائیں
آکھنو نے انہاں فعلاں پاسوں ہٹکیا پاک الٰہی جل جلالہ

اسدے بھی اوہ پچھے لگے لوکاں نوں پھند لایا
پر اسیں ہاں آزمائش جد لگ پہلے آکھن ناہیں
جیں جادو تہیں عورت مرداں وچہ تفرقہ پاندے
تے سکھن اوہ جو ضرر کرے اتے نفع نہ انہاں کائی
یعنے عمل جو انساناں دے چڑھے طرف اسماناں
تے ساتھیں کر اختیار خلافت دیتو خاص تنہاں
تا اوہ فعل تسیں بھی کرسو جیوں انسان آمادہ
تا انساناں ویوانگ کرو گے عمل تسیں بدخواہاں
رب کہیا دو ملک جنہوں جو بہت پسند تساہاں
اوہ عابد کل فرشتیاں تھیں اتے نیک زیادہ آہی
فر نام دوہاں دے بدلدے انہاں شہوت نال الٰہی
جو امر نواہی بندیاں میریاں نوں وچہ تساں کرنی آہی
روکو بندیاں میریاں نوں اتے پچھوں آپ گناہوں
تے اسم اعظم پڑھ وقت شاماں چاند چڑھ اسماناں
ہک فارسیاں تھیں عورت سوہنی طرف دوہاں دے آئی
اوہ خواہش کرن زناہ دے اگوں زن انکار کیتا وی
زن کہندی مول نہ کرساں جد لگ ناہ تسیں بت پوجیندے
بھی تسیں اگے بت میرے دے کرو سجود دوائیں
ڈرگئی زن فر تیجے دن بھر جام شراب لیائی

[illegible]

ع المسلم من سلم المسلمون من لسانہ و یدہ [illegible] ۱۲ [illegible]

دل نیت زنا اج دوہاں دیاں کریں حل مراداں
کہندے شرک تے قتل نہ کرکے اساں خمر قبول اٹھائی
ہک بندے ڈٹھا حال تنہاں پھر اسنوں مار گرائندے
ہک آکھن زہرہ نال خصمے جھگڑا کیتا بھارا
اوہناں طلب کیتی برآئی اگوں زن انکار لیاندا
تاکہ ملک الایا ڈرشے ربے قہر عذابوں
جاں اوہناں سچ خصم جھوٹا یا تا زن فیر الاوے
تا اوویں ملک الایا ڈر دے رب دے قہر غضب الاہوں
تا اوہناں قتل کیتا پھر ناحق خاوند اوس زن دا
جے نال میرے رل پاس اوہن بت دے کرو نماز ادائی
اوڑک رل زن نال اوہناں بت پیش نماز گذاری
ہک آکھن زن آکھیا اعظم اسم دسو ہتاں میں
ہک آکھن ست ستاریاں وچوں زہرہ سی خود جائیں
تے نام آہا تس زہرہ کارن حسن جمال نہایت
جاں ہاروت ماروت لگے فرانتین چڑھن اسمانیں
جا تد پاس ادریس ہتیدے سارا حال انہاں دے
ادریس سفارش چاہے تا رب کیا مخیر انہاں نوں
عذاب قبول کیتونے دنیا دا جو چار دہاڑے
بابل وچہ عذاب تنہاں جو ملک عراق انہائی
ہک آکھن او الا اوپر نے ٹنگے ہک ہودے وچ فوراں
شخص گیا ہک جادو سکھن جاں ایہہ حال اُس پایا
چار انگل وتھ پانی سخت عذاب تریہ جالن
کون کوئی تو کس امت تہیں پچھدے ملک الٰہی

اوہ طلبن زن اوہناں تاں کر دی پیش فساداں
جاں پیتا خمر تاں مست ہوئے کر زنا فراغت پائی
ہک آکھن بت بھی پوجیا انہاں جا زن وچہ فرماندے
اوہ آئی پاس اوہناں دے عاشق دیکھ ہوئے اُسکا
زن کہیا جے خصم جھوٹا ؤنا ایہہ کم ہو جاندا
دوجے کہیا معافی رحمت ہوسی اوس جنابوں
جے اسنوں قتل کرو پھر تا تساں مقصد حاصل آوے
دوجے کہیا معافی رحمت ہوسی اوس درگاہوں
زن آکھیا جے بت میرا ہن پوجو منساں نت الا
تاں اوہناں اوویں کہہ دتیونے وفا بات لائی
نماز دا مننے بت پوجیا رل دوہاں آخرکاری
اوہناں اسم اعظم دسیا چڑھ امبر بنی ستارہ تاہیں
اوہ صورت زن بن آیا جد زہرا یا ملکاں سائیں
زنا جد اوسنے کیتا بدے نال شہاب روایت
اوہ قوت گئی نہ چڑھیا جاوے سمجھ غضب ربانی
کہندے کرو سفارش ساڈے اگے رب خلقاندے
جو دنیا وچ عذاب سہویا اندر حشر تاں اول
تے کنوں عذاب دوام قبیا سنوا لیوں وگئی پیارے
وچہ دھرتی کو فیوالی لین عذاب قیامت تائیں
پیراں تاں سر ہیٹھ لوہیدے چابک مارجاون
کھائے بدن تے کیڑیاں اکھیں پیراں نال ٹنگائے
دیکھدیاں ڈر کلیجہ پھٹ ہوس تا سن ملک الاون
تاں امت وچوں شاہ رسل سن کر دے شکر ادائی

[illegible]

جو من ساڈے ایس عذابوں جلدی ہوگ رہائی
نہ ہرگز سحر سکھاون وعظ نصیحت کرن اُتھائیں
تے اُنزِلَ سیٹے اُلہم یعنے کر الہام الا یا
یعنے دو بادشاہ جادوگر بابل وچہ جو آہے
اسپر نال زہرہ مشہور جو دونویں ملک نورانی
وچہ خازن جمل کہیا ایہ قصہ کوڑ فریب ہیودا
تے وچہ عزیزی کہن ایہ قصہ ثابت نال حدیثاں
جے قصہ سچ منیوے تا بھی عصمت فرق نہ آوے
جاں شکل انسان کیتی رب ملکاں شہوت حرص لگائی
جیوں جبرائیل آیا دل مریم بن صورت انسانی
اوس ویکھدیاں ہی پڑھیا تعوذ شکل ہک مرد بیگانی
لتے ملکیت ہاروت ماروت خدا لئی دور ہٹا کر
جے ملکیت انہاں رہندی تا ایہ مانع عصمت ہوندا
جو کیہا رب فرشتیاں نوں تساں جو اوہ خلقت پائی
لتے ایہ جواب فرشتیاں نہ تاہ سی اعتراضوں ہائی
جیوں وقت آدم دے اگلیاں ملکاں آکھا سخن الایا
اتے کردے اسیں عبادت تیری رب رحمان الایا
بلکہ جو آہی حکمت رب دی وچہ خلقت انسانی
تے جے ایہ قصہ کوڑ کہو تاں ہے انکار حدیثاں
اوہ کجھ مرفوع صحیح کہنداں آکھیں ہوون حج اہل

جاں جادو سکھن جاوے کوست وار کہن سمجھائی
جوان نہ منے کفر کرن وچہ اوہناں ناہ رضائیں
ابن عباس رضی اللہ عنہ تے حسن پڑھن ملکین بکسر پڑھایا
ایہ کہوں معالم خازن جمل عزیزیوں نقل دکھایا
تے ہوں ملک معصوم گناہوں جیویں رسل حقانی
جویں تہمت سحر سلیمان تے تویں ملکاں طرف حسود
وچہ کتب امام احمد ہوئے بیہقی ابن حبان رئیساں
جو جس صورت وچ ہووے کاہی حکم اسدا اوہ پایا
تا حکم فرشتیاں انساناں دا کل اسوقت ایہا ہائی
جاں پردے وچہ اوہ عقل کرے تبدیل ملک نورانی
اَعُوْذُ بِکَ مِنْکَ اِنْ کُنْتَ تَقِیًّا جیونکر وچہ قرآنے
خلعت انسانی پہنائی شکل انسان بنا کر
جو کل گناہوں پاک ملائک کہہ اعتقاد ہوندا
تا تسیں بھی اوہ ویں کرسو جیوں انسان کرن ہائی
پر سمجھے ناہ جو خلعت بدلیاں آفت پیسی کائی
جو کیا انساں بناویں خون فساد جنہاں وچہ پایا
اوہ بھی حد اعتراضوں ملکاں سخن الکھتا ساہا
اسدی تنہاں سمجھ نہ آئی تا ایہ بات ہویا ہی
جو شفاء رسل تھیں ظاہر کیتیاں اہل شرح قراراں
امام احمد ہور بیہقی حاکم کردے نقل خواصوں

وَلَقَدْ عَلِمُوْا لَمَنِ اشْتَرٰهُ مَا لَهٗ فِی الْاٰخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ ط وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْا
اور البتہ تحقیق جانتے ہیں جو کوئی مول لیوے اسکو نہیں واسطے اسکے بیچ آخرت کے حصہ کچھ اور البتہ برا ہے جو کچھ کہ بیچا ہے
بِهٖۤ اَنْفُسَهُمْ لَوْ كَانُوْا يَعْلَمُوْنَ ط وَلَوْ اَنَّهُمْ اٰمَنُوْا وَاتَّقَوْا لَمَثُوْبَةٌ مِّنْ عِنْدِ اللّٰهِ
بدلے اسکے جانوں اپنے کو اگر ہوتے جانتے اور اگر تحقیق وہ ایمان لاتے اور پرہیزگاری کرتے البتہ ثواب نزدیک اللہ
خَيْرٌ لَوْ كَانُوْا يَعْلَمُوْنَ ۝
بہتر اگر ہوتے جانتے

لہ ایتے لکھیا ہے وچہ تفسیر خازن لتے کبیر لتے جمل لتے مظہری لتے بیضاوی لتے ابو مسعود لتے سراج خطیب لتے

ماروت دے وغیرہ دے جو ایہ قصہ جھوٹا اے فریب یہود یاں دا ہے اتے اسطرح کہیا ہے امام تفتازانی اتے صاحب شفا اتے شرح شفا وغیرہ نے ۱۲ حلوائی

تے بیشک ہے معلوم اوہناں جو جادو سحر چلاوے
پر روز قیامت حصے اوسدے ناہیں کجھ بھلیایاں
یعنی جان اپنی اونہاں ڈالی اندر قہر عذاباں
جے مومن ہوندے رب تھیں ڈردے پاندے اجر اکہوں
یعنے دنیا وی نقصانوں لیندے اجر چنگیرے
لو کانوا یعلمون جو اس جا آیا ہے دو واراں
یعنی جنہاں وہاجی دنیا طالب بنیا ہوئے۔

اوس دنیا وچہ کجھہ فائدہ حاصل یا کجھ سٹھ ناوے
اوہ چیز بری جس عوض اوہناں نے جاناں ویچ گوایاں
افسوس جو غلطی معلم کردے احمق ٹول خرابیاں
بہتر ہوندا اوہناں جے معلم کردے خود اصلاحوں
ہے افسوس ایہہ بات نہ سمجھن گندے احمق بھیڑے
اسوچہ اشارت خوف کمال اتے گمراہی بدکاراں
تے عمل برے ہور سحر کرن سو سخت عذابیں ڈبیائے

یٰٓاَیُّھَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا لَا تَقُوْلُوْا رَاعِنَا وَقُوْلُوا انْظُرْنَا وَاسْمَعُوْا وَلِلْکٰفِرِیْنَ عَذَابٌ اَلِیْمٌ

اے لوگو جو ایمان لائے ہو مت کہو راعنا۔ اور کہو انتظار کرو ہمارا اور سنو اور واسطے کافروں کے عذاب ہے درد دینے والا

اے مومنو راعنا آکھو ناہیں انظرنا تساں کہنا
راعنا دے معنے وچہ اسباب نزول بنا ہے
جاں کہن یہود کلام تاں راعنا لفظ نبی نوں کہندے
تاں ویکھو دیکھی اوہ بھی لگے راعنا کہن نبی نوں
اتے راعن گال یہوداں آہی خاص وچہ کہیائی
اوس آکھیا جو ایہہ گل آکھے بیں تس گردن بوڑھاں
اتے انظرنا دے معنے ٹھہیرو خوب اساں سمجھاؤ
استھیں ثابت جس کلمے وچہ بے ادبی کجھ ہووے
تے جاں دو حکم معارض ہوون حل حرمتوں چاہی
بھی استھیں جھیڑیاں باتاں جاری وچہ کفاراں
بدفرقیاں ندیاں قولاں فعلاں کرنا دور پیارے

ہور سنو قبولو اتے عذاب کفار دکھاندا سخت
ہک معنے کر ورعایت ساڈی دوجا احمق آوے
اتے معنے ہور مراد کہن اوہناں مومن لوکی وہندے
تا رب اس مندے کلمیوں ہٹکیا اہل ایمان سبھی نوں
اوہ گال دی نیت راعنا آکھن سعد خیانت پائی
تا کہیا یہوداں اسیں بھی مثل تساڈے کہندے لوڑاہلی
اوہ رلوان حرف نہ آکھو ناہ یہوداں ساتھ رلا ہو
یا احتمال اوہ گال نبی صلی اللہ علیہ وسلم نوں ظاہر کفر دساوے
تا حرمت ول ترجیح عمل تس واجب اہل صفائی
اونہاں اُپر عمل نہ کرنا رہنا دور ابراراں
سواد اعظم دے تابع رہنا جس راہ گذرے سارے

مَا یَوَدُّ الَّذِیْنَ کَفَرُوْا مِنْ اَھْلِ الْکِتٰبِ وَلَا الْمُشْرِکِیْنَ اَنْ یُّنَزَّلَ عَلَیْکُمْ مِّنْ خَیْرٍ

نہیں دوست رکھتے وہ لوگ جو کافر ہوئے صاحب کتاب سے اور نہ مشرکوں سے یہ کہ اوتاری جاوے اوپر تمہارے بھلائی سے

مِّنْ رَّبِّکُمْ وَاللّٰہُ یَخْتَصُّ بِرَحْمَتِہٖ مَنْ یَّشَآءُ وَاللّٰہُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِیْمِ ۝

پروردگار تمہارے سے اور اللہ خاص کرتا ہے ساتھ رحمت اپنی کے جسکو چاہے اور اللہ صاحب فضل بڑے کا ہے

ناکوئی اہل کتابوں کا فرنا کوئی مشرک چاہے ہو
اتے اللہ جل جلالہ اپنی رحمت سیتی خاص کرے جس چاہے
یہود نصاریٰ سے ناخوش رکھدے فضل نبوت بھائی
تے مشرک ناخوش رکھدے جو تہاں ہاتھ دین اوہیں

جو رب تساڈے طرفوں نیکی اوپر تساڈے آوے
اتے اللہ جل جلالہ صاحب فضل وڈے دا دے چاہے جس تائیں
جو رہی نبوت اسرائیلیاں ہن اسماعیلیاں پائی
جو ناکوئی گل مٹاوے اسنوں ایہہ گل چاہن ناہیں

له پس ذو معنے یعنے رلویں بات کرنی جو جستھیں دوسرا یعنے مخاطب اوہ اوسنوں نہ سمجھے اتے نال اوہدے بات دے اہانت سامع دی ہووے جویں اجکل اکثر لچے جوار یہ کردے ہیں نہایت برا ہے اللہ تعالے ہدایت نصیب کرے اور جنت الفردوس میں جگہہ مرحمت فرمائے ۱۲ احلوائی عفی عنہ

نگراں فضل خدا دا رکیاں ہرگز نہ کدا ناہیں	اوہ جس چاہے تس دیوے ہی اوہ صاحب فضل عطائیں
اوہ ختم رسالت بحر ہدایت دافع کفر جہالت صلی اللہ علیہ وسلم	یارب بھیج درود سلام اوس ہر ویلے ہر حالت

مَا نَنْسَخْ مِنْ اٰيَةٍ اَوْ نُنْسِهَا نَاْتِ بِخَيْرٍ مِّنْهَآ اَوْ مِثْلِهَا اَلَمْ تَعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ

جو موقوف کرتے ہیں ہم آیتوں سے یا بھلا دیتے ہیں ہم۔ لاتے ہیں بہتر اس سے یا مانند اسکے کیا نہ جانا کہ

عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ

اللہ اوپر ہر چیز کے قادر ہے۔

جو آیت منسوخ کراں اسیں یا اوس نوں بھولاندے	تا اوستھیں بہتر یا اوس جیہے نازل ہاں فرماندے
تا دوجا حکم آتا سے کان صلاحیت انساناں	بھلا نہیں توں جانے ہر شے قدرت ہے رب تساں
نہ لسنخوں ایہ مراد جو آمر خود امروں پچھتاوے	بلکہ ایہ مدت حکم اظہار کرن دا نام دساوے
ہک دائمی احکام اتے ہک بعضیاں وقتاں تائیں	جویں ترک جہاد وجوب ہجرت اتے حلت خمر بتائیں
ایہ وقت آہے وچہ علم خدا دے وقت اہناں جد آیا	تا اوس ظاہر کیتا اللہ نقل خلاصیوں لیایا
تے وچہ نور الانوار اسدے فر چار قسم فرمائے	ہک سنے تلاوت عمل آیت منسوخ دوویں بتلائے
جویں عشر رضعات معلومات ناہ اس عمل تلاوت اوہ	بخاری مسلم وچہ دوہاں دے ایہ حدیث دساوے
نہ وچہ قرآن اس لکھن پڑھن پر عمل اس اوہناں	ننسہا تھیں ایہ دو قسم جو دلوں بھلائے جاون
تریجا قسم عمل منسوخ تلاوت نسخ نہ آئی	لکھم دینکم ولی دین جویں وچہ مصحف پڑھ ہائی
جہاد کفار وصیت خویشاں بیوہ عدت سالوں	حکم ایہناں منسوخ تلاوت اوسے طور رکھا لوں
یا کوئی جز اوس مقید نسخ یا مطلق نص منسوخوں	مقید بیر وضو وچہ دہووں نال حدیث رسولوں
موزے ہیں چڑھائے جدتک موزیاں قید لگائی	نہ اخباراں منسوخ ہوون جویں قصیاں ذکر اہنائی
نہ وچہ اصول دینے کجھہ نسخ ایہ کل محفوظ الاوں	پر وچہ احکام فروعی دے کجھہ نسخ ظاہر دساون

[illegible]

تے حنفی آکھن نسخ قرآن قرآن حدیثوں بھیوے
تے شافعی کہن قرآن حدیثوں نسخ نہ ہووے کائی
پر اکثر ہک جیثیت نال آیات نسخ فرماؤں
تے معنی نسخ لفظ دے وچہ ہکسے نقل کرن فرمایا
دوجا معنے زائل کرنا حکم اول دے تائیں
جویں حال بیمار مناسب کرے علاج طبیب سیاناں
ایویں رب حکیم مناسب بندیاں حکم لگاوے ٹھ
بلکہ اوہ جیہا موقع دیکھے حکم اودیہے گھلدا

اتے حدیث قرآن حدیث دوہاں تھیں نسخ بھیوے
تے وچہ نسخ علماء اں سندا بہت اختلاف پیائی
تے دوجے نال تاویل وجیدے عدم نسخ فرمان
ہک نسخے تھیں وجا لکھن اسنوں نسخ الایا
نال حکم دوجیدے جو اس کیتا اللہ سائیں
جیہی مزاج دیکھی اوہ تیسا کردا حکم عیاناں
نہ حکم حکیم اندر کجھ عیب نہ جہل علم نوں آوے
تے اوہویں اندر علم الٰہی ثابت روز ازل دا

اَلَمْ تَعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ لَهٗ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ؕ وَمَا لَكُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ مِنْ وَّلِيٍّ وَّلَا
کیا نہیں جانتا تو یہ کہ اللہ واسطے اسکے ہے بادشاہی آسمانوں کی اور زمین کی اور نہیں واسطے تمہارے سوائے اللہ کے کوئی (دوست)
نَصِيْرٍ اور نہ مددگار

بھلا نہیں توں جانیں اندر دھرتی ملک خدا دا
یعنے نہیں کوئی باجھ خدا انساں کم سوارن والا

تے باجھ اللہ (جل جلالہ) دے نہیں کوئی ناصر مددگار تساڈا
تے معنے ولی جو خویش قریب ہور دوست یار نرالا

اَمْ تُرِيْدُوْنَ اَنْ تَسْـَٔلُوْا رَسُوْلَكُمْ كَمَا سُئِلَ مُوْسٰى مِنْ قَبْلُ ؕ وَمَنْ يَّتَبَدَّلِ
کیا ارادہ کرتے ہو تم یہ کہ سوال کرو پیغمبر اپنے سے ویسا سوال کیا گیا تھا موسیٰ سے پہلے سے اور
الْكُفْرَ بِالْاِيْمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَآءَ السَّبِيْلِ
جو کوئی بدل ڈالے کفر کو بدلے ایمان کے پس تحقیق گمراہ ہوا راہ سیدھے سے

کیا پیغمبر اپنے تھیں تسیں اوہ شے طلب کریندے
تے جو لالچ کارن نال ایمان کفر بدلاوے
کیہا ہووے موسے نوں اساں سخن خدا سنوائیں
تے کہن یہود نبی نوں کل کتاب فلک تھیں لیا دیں
یا کہیا انہاں توں جد لگ رب اتے وکھ ظاہر لیاویں

اسرائیلی جویں موسے پاسوں آہے طلب کریندے
اوہ بھلا سدھے راہوں احمق اوہ بجز راہ سدھاوے
جاں سی کلام کہن مرسا نوں ظاہر رب دکھائیں
جویں حضرت موسے (علیہ السلام) ملی اکٹھی سی تورات سجادیں
تد لگ اسیں نہ منڈے تینوں کر ایہ کم جے بھاویں

وَدَّ كَثِيْرٌ مِّنْ اَهْلِ الْكِتٰبِ لَوْ يَرُدُّوْنَكُمْ مِّنْۢ بَعْدِ اِيْمَانِكُمْ كُفَّارًا ۚ حَسَدًا مِّنْ
اور دوست رکھتے ہیں اہل کتاب میں سے کاش کہ پھیر دیں تم کو پیچھے ایمان تمہارے کے کافر حسد سے
عِنْدِ اَنْفُسِهِمْ مِّنْۢ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ ۚ فَاعْفُوْا وَاصْفَحُوْا حَتّٰى يَاْتِيَ اللّٰهُ بِاَمْرِهٖ ؕ
پاس جی اپنے کے سے پیچھے اسکے کہ ظاہر ہوا واسطے ان کے حق پس معاف کرو اور درگذر کرو یہانتک کہ لاوے
اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ اللہ حکم اپنا تحقیق اللہ اوپر ہر چیز کے قادر ہے۔

اکثر اہل کتابی کافر اس مطلب نوں چاہون ۔ جو ایمانوں کڈھ تسانوں راہ کفر دے لاون
پچھے حق پچھانے اہناں دل وچہ دکھ سوایا ۔ ہن درگذر کرو تسیں اہناں ایہ مناسب آیا
تاجو آوے حکم خدا دا کارن جنگ جدالاں ۔ بیشک رب نوں ہر شے اوپر قدرت جان کمالاں
یعنے چاہن یہود نصاریٰ کنوں ایمان ہٹایا ۔ مراد خدا لیہ لئے عمار اہناں چاہیہ نال رلایا
حق جانن دے بعد جو دین اسلام رسالت نالے ۔ تے سمجھن بعد قرآن کتاب الٰہی جل جلالہ برحق والے
پس لے اہل ایمانوں ہن تسیں معاف کرو بدکاراں ۔ تا جو حکم تساں رب گھلے کان قتل اشراراں
بالجزیہ لیون کارن گھلے حکم تساں رب سائیں ۔ قتال والی آیت دے نال ہے جزیہ نسخ بتائیں

وَاَقِيۡمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ ‌ؕ وَمَا تُقَدِّمُوۡا لِاَنۡفُسِكُمۡ مِّنۡ خَيۡرٍ تَجِدُوۡهُ عِنۡدَ اللّٰهِ
اور قائم رکھو نماز کو اور دو تم زکوٰۃ کو اور جو کچھ آگے بھیجو گے واسطے جانوں اپنے کے بھلائی سے پاؤ گے اسکو
اِنَّ اللّٰهَ بِمَا تَعۡمَلُوۡنَ بَصِيۡرٌ ۝
نزدیک اللہ کے تحقیق اللہ ساتھ اسچیز کے کہ کرتے ہو تم دیکھنے والا ہے ۔

تے قائم کرو نمازاں نالے دیہو مال زکوٰتاں ۔ تے جو تسیں اگے گھلسو کارن خود نفساں حقاتاں
اوہ پاؤ گے تسیں پاس خدا دے جو کرتوت کمائی ۔ ٹھیک تسیں جو عمل کرو سب دیکھے پاک الٰہی جل علاہ

وَقَالُوۡا لَنۡ يَّدۡخُلَ الۡجَـنَّةَ اِلَّا مَنۡ كَانَ هُوۡدًا اَوۡ نَصٰرٰى‌ ؕ تِلۡكَ اَمَانِيُّهُمۡ‌ ؕ قُلۡ هَاتُوۡا
اور کہا انہوں نے ہرگز نہ داخل ہوگا بہشت میں مگر جو یہود ہوگا یہودی یا عیسائی یہ ہیں آرزوئیں انکی کہہ لاؤ
بُرۡهَانَکُمۡ اِنۡ كُنۡتُمۡ صٰدِقِيۡنَ ۝ بَلٰى مَنۡ اَسۡلَمَ وَجۡهَهٗ لِلّٰهِ وَهُوَ مُحۡسِنٌ فَلَهٗۤ اَجۡرُهٗ عِنۡدَ
دلیل اپنی اگر ہو تم سچے ۔ بلکہ جو شخص کہ سونپے مونہہ اپنا واسطے اللہ کے اور وہ نیکی کرنیوالا ہو
رَبِّهٖ ۖ وَلَا خَوۡفٌ عَلَيۡهِمۡ وَلَا هُمۡ يَحۡزَنُوۡنَ ۝
پس واسطے اسکی ثواب اسکا ہے نزدیک پروردگار اسکے کے اور نہیں ڈر اوپر ان کے اور نہ وہ غمگین ہونگے

کہن جنت وچہ وڑے نہ کائی باہجہ یہود نصاریٰ ۔ نصاریٰ کہن اسیں جنتی کہن یہود بہشت ہمارا
ایہہ صرف آرزوئیں کرن دلاں وچہ آکھ انہاں نوں پیارے ۔ دلیل دیہو اس دعوے پر کوئی جے سچ بول تمہارے
ہاں اوہ شخص جو تابع ہویا کارن ذات الٰہی جل جلالہ ۔ ہے اوہ نیکوکار رہسی رب پاسوں اجر کمائی
نہ انہاں خوف قیامت نوں ہے نا اوہ کجھ غم کھاون ۔ دنیا اوپر نعمت چھوڑن تھیں نا اوہ رنج اٹھاون
وکیل بنی نجران نصاریٰ پاس نبی جد آئے صلی اللہ علیہ وسلم ۔ کجھی جمع یہود ہوئے اوتھے دوہاں فرقیاں جھگڑے لائے
کہن یہود نہ عیسیٰ مرسل کجھ نہیں دین تمہارا ۔ تے کہن نصاریٰ دین تساں کجھ چیز نہ کرن پکارا
اوہ ہکد وجیدا دین اتے پیغمبر صاف کہلاون ۔ اوہ منکر توریتوں اوہ انجیلے نموں صلاحن
کہن یہودی یہودیاں بن کوئی وچہ بہشت نجاوے ۔ تے کہن نصاریٰ باجھ اساں کوئی جنت نہ جاوے

وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتِ النَّصَارٰى عَلٰى شَيْءٍ وَّقَالَتِ النَّصَارٰى لَيْسَتِ الْيَهُودُ عَلٰى شَيْءٍ

اور کہا یہود نے نہیں نصارے اوپر کسی چیز کے اور کہا نصارے نے نہیں یہود اوپر کسی چیز کے

وَّهُمْ يَتْلُونَ الْكِتَابَ كَذٰلِكَ قَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ

اور وہ پڑھتے ہیں کتاب اسیطرح کہا لوگوں نے جو نہیں جانتے مانند بات اونکی کے پس اللہ

فَاللّٰهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۝

حکم کریگا درمیان اُنکے اللہ قیامت کے بیچ اُس چیز کے کہ ہیں بیچ اسکے اختلاف کرتے

کہن یہود نصارے نوں تیں چیز کسے ناہیں
تے پڑھن توراۃ انجیل نہ تابھی رب سچے ہتھیں ڈرد
پس اللہ حکم کرے گا روز حشر دیوچہ اہناندے
جہال عرب دے مشرک آکھن پھر ورعالم ناہیں

اتے کہن نصارے اوہناں نوں تیں چیز کسے ناہیں
اہناں وانگوں اوہ بھی آکھن جو ناہیں کجھ نہیں پڑھدے
جسوچہ آہے جھگڑا کردے ہکدوجے جھٹلاندے
بھی اصحاباں نوں کہندے دین تساڈا کجھ شے ناہیں

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَّنَعَ مَسَاجِدَ اللّٰهِ أَنْ يُّذْكَرَ فِيهَا اسْمُهٗ وَسَعٰى فِي خَرَابِهَا أُولٰٓئِكَ

اور کون ہے بہت ظالم اُس شخص سے کہ منع کرتا ہے مسجدوں کو یہ کہ ذکر کیا جاوے بیچ اسکے نام

مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ يَّدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ

اوسکا اور سعی کرتے بیچ خرابی اسکی کے یہ لوگ نہیں لائق تھا واسطے انکے کہ داخل ہوں بیچ مسجد کے مگر ڈرتے

تے وڈا ظالم ہے اوہ شخص جو ہٹکے لوکاں تائیں
بھی اوہ کوشش مسجد دی بربادی یوچہ کردے
ایہ آیت حق قریش جو مشرکاں وچہ حق نصارے
ای قوم قریش ہو ودجہہ کجھی جو تساں حضرت تائیں
تاہیں بند کیتے تھیں ذکر عبادت ہویا باری
ایہہ وچہ معالم خازن کیتا ذکر دوہاں سرواراں
اوہ نصرانی جد ہویا نصارے لے ہمراہ اُستائیں
اہناں بیت مقدس ڈھایا مسجد وچہ نجاست پائی
اوس مسجد پٹ اُجاڑی ہور کتاب توراۃ جلائی
فر عمر زمانے اوہ گھر اہل اسلام اوساریا سارا
اوہ اہل بابل تھیں نال اسرائیاں جنگ ہا اوس رچایا
جو یحییٰ قتل یہودیاں کیتا تا اوس غیرت آئی
ولادت گاہ عیسے دا اوہناں عیبا ڈنگا دہایا

وچہ مسیتاں ذکر خدا دا کرنے دیندا ناہیں
ایہ لوگ نہ لائق اہناں جو وڑن مسیتی مگراں ڈردے
جاں لڑے یہود نصارے ایہ گل ہے کہ اہناں آشکارا
مسجد مکیوں کڈھیا ذکروں ہٹکے لوگ تساہیں
تساں کعبے دیو ویراں کر نوچہ کوشش کیتی بھاری
یا آہی نصرانیوں تساں عداوت کاں یہود اشراراں
بیت المقدس تے چڑھ دہے کارن ظلم بنائیں
وڈے قتل کیتے اتے چھوٹے قید کیتی اسرائی
او تھگہہ نجاست ڈالے موئیاں ایڈ بے ادبی جا رہی
ہک آکھن بخت نصر دا لشکر ڈھیگیا اوہ گھر پیارا
تانگ یاری طرطوس رومی اوس بیت مقدس ڈھایا
ایس عداوت کارن بخت نصر اُنہاں ہمراہی
دو وین رہے نہ ڈھنے لائق اوس مسجد وچہ آیا

بیت مقدس دی بربادی وچہ ... آکھ والی طرطوس رومی ... نصارا ...

وچہ عہد صدیق نہ کوئی مشرک رہیا وچہ عہد عمر دے
تے وچہ خلافت پہلی دوجی کسے یہود نصارے
تے اجکل شام عرب وچہ نال عنایت پاک الٰہی
نہ کافر مشرک وڑن مسیتی نگراں ڈردے ڈر دے
استھیں ثابت ظالم وڈا جو مسجدوں روک ہٹاوے
جاں مسجد ہوئی ویران گویا تس روکن ثابت آہی
تے لفظ خرابی عام کہاویں اوہ مسجد ڈھایاں تھیوے
خرابی مسجد روکن ذکروں وی وہاں حرمت آئی
روکن خوف نہیں جے شرعی غرض ہووے اسکا ئی
یا کنوں معین وقتاں لگے کرن اذان جماعت
تے روک امام اجیہا توم ہووے تنگ مسجد یا سوی
بھاویں اتھ ویرانی مسجد منع ذکر بھی آوے
اس کارن جو ایہ کم موجب بربادی دینا ہیں
لے جو اذکار حرام یا بدعت منتر گندے مندے
بانگ تے خطبے رافضیاں وچہ جنہاں سب اصحاباں
اوہ جیوں آباد ذکر تھیں ایویں اجڑے ممنوعاتوں
ہر ہر ذکر نماز عبادت داخل وچہ ذکر دے
تے وچہ تعظیم مسیتاں چاہیئے کوشش کرن زیادہ
تے بہت پسند شہر تھیں جاگہ مسجد دی خدا دی
اتے بہتا آون وچہ مسیتاں ہے ایمان نشانی
جو مسجد کرے آباد نمازوں خوشخبری تس آئی
جو وچہ اندھیرے مسجد جاندا اوس گناہ جھڑ جاون

جو مسجد کعبے دے وچہ داخل ہوون اہل حدیبیہ
ناہ سی زور جو کنوں اطاعت باہر ہووے آشکارا
تے شہراں ہور مسلماناں دیاں وچ بھی ایہ گل پائی
ایہ وچہ خلافے فتح تھیاں ہوریں خبر اگے دے
روکن تھیں بربادی مسجد ظاہر لازم آوے
تا اوس وچہ نماز نہ ہوسی منع ذکر ہو جاوے
یا بند ذکر اذکار اذان صلوٰۃ جماعتوں ہووے
جے منع ذکر ویرانی مسجد قصد نہیں تو بھائی
جیوں کا ن حفاظت چیزاں یا کوئی ہور مصالح بھائی
ایہ بھی جائز روکن بھی جو فعل اس مثل قباحت
یا خوف جماعت گھٹ ہووندا اوکھے کتا بازاں سوں
تا بھی خوف نہیں کجھ انہیں امریں روک ہٹاوے
تے ناہ بربادی مسجد بلکہ انہاں امراں وچہ اصلاحیں
اوہ وچہ ذکر نہ داخل بھی اشعار جو غیر سوہندے
ایہ کنوں مساجد روکن بھی ہو جو اوس مثل خراباں
بھی بدعات افعالوں مسجد ہے برباد صفا توں
پر کوئی نمازیاں اوچے ذکر نہ جائز ہے ہیں ایہہ کردے
اسکا رن جو فرماندے ہن مرد فقیہ خدا دے
تے تا خوش ہے جا بہت بازار خدا دے نزدیکیاں
جو کرے نہ وچہ مسیت وڈے سجدے مردود شیطانی
ہے جو محروم نمازوں ستے تس سخت ذلیلی آئی
جو وضو کر گھر ستھرے ہو کر مسجد طرف سدھاون

[illegible]

دل نیت جا مسجد اندر فرض نماز گذاراں
پہلے قدموں ہور گناہ تس دوجیوں شاں او چیرے
نے خوشبو کرنی عوداں عطروں ستھری فرش وچھانے
ہور مسجد نقش نگار نہ کرنی وچہ عزیزی لیائے
لتے جھاڑو کرنا مسجد وچ ہور دور کرن ککھ کنڈی
لتے وچہ صحاح جد اک تساڈا مسجد اندر جاوے
تے جے او سنت فرض یا کائی نفل پڑھی اسجائی
جو وقت جیہو آیا جسو وچہ نفل نہ پڑھنے آئے
ایہ ہو جیہیں وقتیں نفل نہ جائز اندر کتب دسیوے
پھر کم اپنے جاوے مگر نہ پڑھنے نفل جواز
تا فرضاں بعد اوہ نفل بنے تے اوہ اس وقت مناہی
ہن ایت زمانے جاہل احمق مسئلہ سمجھن ناہیں
ایہ جاہل خلاف حدیث فقہ جو پکڑے ہی جہلاواں
ہے ہو خاتون قیامت تھیں جو مسجد دے وچہ جاوے
تے جاں مسجد وچہ جاوے اول سجا قدم ٹکاوے
نہ چاہیے بیٹھن حلقہ کرکے لوکاں پیش نمازوں
تے وقتے شاہاں امراواں دے کرنے جائز ناہیں
نہ اوچی بولن جائز کھڑن ہتھیا مسیت مناہی
تے کرن سوال حرام فقیراں مسجد وچ فرمایا
تے باہجہ ضرورت مسجد اندر سون کراہت آئی
تے تھکن مسجد وچہ گناہ جے تھکے ترت اٹھاوے
تے کاریگر ناہیں وچہ مسجد کرنی کار مناہی
تے پڑھن اشعار توحید یا نعتوں ہور وعظ نصیحت

تس ہر ہر قدم کرے کم کھک انگوں برخورداراں
جنت وچ نے گرداں کوڑیوں مسجد ناہ لوڑے
جو باہجہ تکلف پاک مصفٰے اوہ مسجد وچہ پانے
تا وچہ نماز نمازیاں نے اوس پاسے نظر نہ جائے
ایہ ہر جنت دیاں حوراں سنداکیہا رسول سوہندے
تا پہلے بیٹھن تھیں دو رکعت مسجد نفل بجاوے
تا نفل ادا مسجد دی ہووے دیکھ عزیز یوں بھائی
جویں بعد عصر ہور فجر دوپہر غروب طلوع فرمائے
چاہیے موہنہ کر قبلے ول اک ساعت ذاکر بہیوے
ایہو حال فجر دیاں سنتاں رہن جو کنوں لحاظاں
جاں دو ویہڑے سورج تا اوہ پڑھے تے فارغ بھائی
جے سنتاں رہ جان تا پچھوں پڑھدے نہیں خطائیں
وکھو وکھی لا مذہباں ول سنگ نکر ہوا واں
تا پڑھے درود سلام نبی سنے دعا کارن جو دلیا دے
تے انیویں کہیا کڈھے اول جاں باہروں جاوے
وچہ گلاں دنیاں دی جو بیہودہ غیر نیازوں
بلکہ منہ کر قبلے بیٹھن ذکر کرن رب سائیں
تے بہو تاں سودائی لڑکیاں چاہیے روکن بھائی صلی اللہ علیہ وسلم
تے ہے مکروہ اوہناں نوں تا جو پوچے نہ رسم الایا
پر وقت ضرورت جائز ہو تا دیکھ عزیز یوں بھائی
جے نرم زمین تا اٹ گراہن جلدی اوس دبا وے
تھکیے وچہ اعتکاف نہ کیتی باہجہ ستے اوس ناہی
ایہ پڑھنی جائز وچہ مسجداں تا کر اوس فضیحت

تے وضو غسل حجامت مسجد وچ روا فرمائی ۔ جے پانی مستعمل تے وال ہور میل نہ ڈولے کائی
تے کھا کر کچا تھوم پیاز نہ مسجد وڑنا آیا ۔ ہور حقہ پیکے بن مسواک وڑن مکروہ الایا
تے کرن عمارت مسجد جیہا حاجت اوسدی آئی ۔ اُٹھ جانوں پالوں قدر موافق خرچ اجر ایہا پائی
جو کرن آباد مساجد اوہناں خوشخبری جانوں ۔ تے جو برباد کرن سو دوجگ رہن خوار دیانوں

لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ

واسطے اُنکے بیچ دنیا کے رسوائی ہے اور واسطے اُنکے بیچ آخرت کے عذاب ہے بڑا۔

وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

اور واسطے اللہ کے ہے مشرق اور مغرب پس جاہر کو منہ کرو پس وہیں ہے موںہ اللہ کا تحقیق اللہ سمائی والا

سب لہند اچڑھدا کارن رب دے ملک اوسدا ہر جائیں ۔ منہ کرو جسطرف اُسیول ہیگا اللہ سائیں
تے بیشک رب فراخی والا جانہار دلاں دا ۔ تے لفظ وجہ دا متشابہ تھیں مظہر یوجہ فرماندا
تے یعنے کہن ہرا اُسدی ہر طرف رضا اُس آئی ۔ اساں چاہیئے من بے کیفوں اس کنہ سپرد آلہی جل جلالہ
تے حاکم کہے وچ نفل نمازاں ہے ایہ آیت آئی ۔ جو باہر شہروں اسواری تھیں نفل روا ہر جائی
بھاویں منہ پھیرے کسے پاسے پڑھدیاں نفل نمازاں ۔ وچ حالت اسواری دے ہے تک فرماون ایہ رازاں
جاں کعبہ نہیں معلوم تا جائز ہے جسطرف کھلووے ۔ پر قاضی کہے ایہ قول ضعیف اتے پہلے صحت ہووے
بلکہ واجب کرن تحری پتہ جے کعبے تا ہیں ۔ تا جت پاسے دل بھجے کر اوسطرف نمازاں ہیں
وچہ احمدی کہیا جاں فوج نبی نے قبلے طرف بنائی ۔ بدل ہور ہنیرے پاروں کل متغیر بھائی
تا ہر اک نال تحری اوسجا خود محراب بنایا ۔ بعد نماز جاں لو لگی تا فرق محراب پایا
یعنے خط محراب باندے اوہ کعبیوں لا ہے پاندے ۔ تا پیش نبی صلی اللہ علیہ وسلم دے وچہ مدینے آکر حال سناندے
طلب اجازت کرن جو مڑ کے پھیرن اوہ نمازاں ۔ تا رب فرمایا بعد تحری جائز اوہ نیازاں
فر منہ کرو جتول اُتول تیں جلوہ قدرت پاہو ۔ نور آلہی نظر پوے تیں جتول نظر دوڑاؤ
نہ جہت نہ فوق بلند نہ پست نہ عرش مکان آلہی جل جلالہ ۔ تے با ہجہ زمان مکان جہت رب حاضر ناظر بھائی

وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ بَلْ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلٌّ لَهُ قَانِتُونَ

اور کہا اونہوں نے کہ پکڑی ہے اللہ نے اولاد پاکی ہے اوسکو بلکہ واسطے اسکے ہے جو کچھ بیچ آسمانوں کی اور زمین ہو ہر ایک

تے کہن یہود عزیر نبی نوں بیٹا رب بنایا ۔ تے کہن نصاریٰ عیسےٰ تائیں ہے فرزند ٹھہرایا
تے مشرک کہن فرشتیاں ربدیاں بیٹیاں کرماں مارے ۔ تا رب کہیا ہے پاک جو تہمت لاون اوہ ہتیارے
بلکہ ملک اللہ دا جو شئے وچہ زمین آسماناں ۔ سب وچہ توحید اطاعت اوسدی ملدوں بے گماناں
تے ابن عباسوں رب فرمایا بیٹے آدم والے جل جلالہ ۔ مینوں گالی دتی تے ایہ اس لائق ناہیں جاہے

تے گل ایہی جو اللہ جل جلالہ کارن ثابت کرن اولاد اں
قنوت قیام لغت وچہ ہے جو کرکے عجز کھلوئے

پس اللہ جل جلالہ او ستھیں پاک جو پکڑے دھیاں پت فسادان
وچ خازن ہور معالم معنے موتیا نوانگ پروئے

بَدِيعُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۭ وَاِذَا قَضٰٓى اَمْرًا فَاِنَّمَا يَقُوْلُ لَهٗ كُنْ فَيَكُوْنُ

پیدا کرنیوالا آسمانوں کا اور زمین کا اور جب مقرر کرتا ہے کچھ کام بس سوائے اسکے نہیں کہ کہتا ہے واسطے اسکے ہو پس ہو جاتا ہے

خلقنہار زمیں اسماناں کم کوئی جد چاہوے
بدیع او پاون چیز نویں جس مثل نہ اگے کائی
تے کن امر تعمیم عام خلائق تے بل خاص ایمائی

فرماوے ہو پس ہو جاندا ذرہ ڈھل نہ لاوے
قضا دا معنے حکم سے فارغ ہون خازن فرمائے
نال اوسدے جو خلقت پیدا ہو چکی ہے بھائی

وَقَالَ الَّذِيْنَ لَا يَعْلَمُوْنَ الْكِتَابَ لَوْلَا يُكَلِّمُنَا اللّٰهُ اَوْ تَاْتِيْنَآ اٰيَةٌ ۭ كَذٰلِكَ

اور کہا اون لوگوں نے جو نہیں جانتے کیوں نہیں کلام کرتا ہے ہم سے اللہ یا کیوں نہ آئی ہمارے پاس نشانی اسیطرح

قَالَ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِّثْلَ قَوْلِهِمْ ۭ تَشَابَهَتْ قُلُوْبُهُمْ ۭ قَدْ بَيَّنَّا الْاٰيٰتِ

کہا تھا ان لوگوں نے جو پہلے اُنسے تھے مانند بات انکے کے یکساں ہو گئے دل انکے تحقیق بیان کیں ہمنے نشانیاں

لِقَوْمٍ يُّوْقِنُوْنَ ۝

واسطے اس قوم کے کہ یقین لاتے ہیں۔

تے کہیا بیعلماں کیوں رب سخن نکردا نال اساہیں
یعنی آوندی کوئی وحی اجیہی صاف اسانوں
تے اوہیں کہے کلام اہناں جو کافر اگلے سا ہے
تے بیشک اساں نشانیاں کھلیاں دسیاں کر اظہاراں
ہن حاجت نہیں دلیلاں کی غرض بھاوے ناہیں
ہن کہیاں گلاں ایں کفر دیاں لائق سن نہ آیاں

جو بہی بات کہے یا کوئی اساں آیت کھلے سائیں
جو شک شبہ اُٹھ جاندا سارا کافر ہین عیاناں
دل دہناں دے تہناں انگوں وچہ کفر دے آہے
انہاں لوکاں کارن جیہڑے کرن یقین اقراراں
جو کاں توحید نبوت سندا قائم ہین اصلا ہیں
توں ناہ غم کھائیں پیارے یادہ وچ گراہی برایاں

اِنَّآ اَرْسَلْنٰكَ بِالْحَقِّ بَشِيْرًا وَّنَذِيْرًا ۙ وَّلَا تُسْئَلُ عَنْ اَصْحٰبِ الْجَحِيْمِ

تحقیق ہمنے بھیجا تمکو ساتھ حق کے خوشخبری دینے والا اور ڈرانے والا اور نہیں پوچھا جائیگا تو رہنے والوں دوزخ کے سے

حق دے نال بشیر نذیر اساں گھلیا تینوں ثابت ۔۔۔ تے تینوں ہرگز پوچھ نہ ہوسی دوزخیاں دی بابت
بشیر جنت دیاں مومناں نوں خوشخبری دیون والا ۔۔۔ اتے نذیر کفاراں دوزخ کنوں ڈراون والا
یعنے اے محبوب تیں نہ غمگین شکل بناؤ ۔۔۔ تیں بشیر جنت تساں لائق ہیں کجھ شکل دکھاؤ
تا غم کریں جو خلق تمامی وچ اسلام نہ یا دیں ۔۔۔ جے منکر کوئی نہ ہووے تاتوں کسنوں دیکھ ڈراویں

وَلَنْ تَرْضٰى عَنْكَ الْيَهُوْدُ وَلَا النَّصٰرٰى حَتّٰى تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ ؕ قُلْ اِنَّ هُدَى اللّٰهِ
اور ہرگز نہ راضی ہونگے تجھسے یہود اور نصارے یہانتک کہ پیروی کرے تو دین انکے کی تحقیق اللہ کی
هُوَ الْهُدٰى ؕ وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ اَهْوَآءَهُمْ بَعْدَ الَّذِيْ جَآءَكَ مِنَ الْعِلْمِ ۙ مَا لَكَ مِنَ اللّٰهِ
وہی ہے ہدایت اگر پیروی کریگا تو خواہشوں انکی کے اس چیز کے پیچھے کہ آئی ہے تیرے پاس
مِنْ وَّلِيٍّ وَّلَا نَصِيْرٍ
علم سے نہیں واسطے تیرے اللہ سے کوئی دوست اور نہ مددگار

یہود نصارے پیاریاں تھیں کدے نہ ہوون راضی ۔۔۔ جد لگ تینوں پاون ناہیں دین اپنے وچ بازی
کہہ تحقیق ہدایت اوہو جو گھلے رب جل جلالہ سائیں ۔۔۔ تے جے جان پچھان کدی توں ٹرئیں انہاندی راہیں
تاندہ کارن اللہ تھیں کوئی یار نہ مددگاروں ۔۔۔ جو سچا دین تے قبلہ کعبہ خاص خلیل انواروں
اتھیں ثابت کندیاں فرقیاں پیروہون منا ہی ۔۔۔ غضب عذاب خدا جل جلالہ دا ہووے کارن اس گمراہی
جا ضعف اتے مسکینی اندر اہل ایماناں ۔۔۔ اوہ سب شامت ملن جلن دی فرقیاں اہل زیاناں

اَلَّذِيْنَ اٰتَيْنٰهُمُ الْكِتٰبَ يَتْلُوْنَهٗ حَقَّ تِلَاوَتِهٖ ؕ اُولٰٓئِكَ يُؤْمِنُوْنَ بِهٖ ؕ وَمَنْ يَّكْفُرْ
جو لوگ کہ دی ہے انکو کتاب یعنے توراۃ پڑھتے ہیں اسکو حق پڑھنے اسکے کا یہ لوگ ایمان لاتے ہیں ساتھ اسکو اور جو
بِهٖ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْخٰسِرُوْنَ
اور جو کوئی کافر ہو ساتھ اسکے پس وہی لوگ ہیں زیان پانیوالے

اساں دتی جنہاں توراۃ انجیل قرآن کتاب پیارا ۔۔۔ اوہ پڑھدے اوس جو حق پڑھنے اس ہیگا اس تھیں ہارا
تے جو اوسدے منکر اوہو گھاٹا کھاونوالے ۔۔۔ سے کنوں قرآن علوم تمامی ظاہر ہون بچالے

يٰبَنِيْٓ اِسْرَآءِيْلَ اذْكُرُوْا نِعْمَتِيَ الَّتِيْٓ اَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَاَنِّيْ فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعٰلَمِيْنَ
اے بیٹو یعقوب کی یاد کرو نعمت میری جو انعام کی ہے اوپر تمہارے اور یہ کہ بزرگی دی ہے تمکو اوپر عالموں کے
وَاتَّقُوْا يَوْمًا لَّا تَجْزِيْ نَفْسٌ عَنْ نَّفْسٍ شَيْـًٔا وَّلَا يُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ وَّلَا تَنْفَعُهَا
اور ڈرو اوس دن سے کہ نہ کفایت کریگا کوئی جی کسی جی سے کچھ اور نہ قبول کیا جاویگا اون سے بدلا اور نہ فائدہ
شَفَاعَةٌ وَّلَا هُمْ يُنْصَرُوْنَ
دیگی اونکو شفاعت اور نہ وہ مدد دیے جاوینگے۔

[illegible]

[illegible]

لے بیٹے یعقوب کرو تسیں یاد میرے انعاماں
اتے ٹھیک بزرگی دتی میں تساں اوپر کل جہاناں
نہ بدلہ عوض قبول ہوسی ناہ نافع ہوگ شفاعت
اس آیت وچہ مراد شفاعت اوہناں نافع ناہیں
ضمیر جو تنفعہا شفعہا ہے راجع نفساں گندیاں
تے اہل ایماناں کاں شفاعت ثابت ہے اجماعوں
ولسوف یعطیک ربک فترضی وعدہ خاص شفاعت
اہل ایماناں آس شفاعت یاری اوسدہارے

ادہ انعام جو اوپر تساڈی کیستم عالماں تاماں
تے ڈرہو اوس دن تھیں جاں ہکہ وجیہے کم نہ آنا
تے ناں اوہ یاری دے لے جان نا ہناں عذر سماعت
جو لائق غضب عذاب جنہاں دے ہوئے اہل ہوا ہیں
جو اہل کفر دے حق شفاعت کرنی ناہ سوہندیاں
شفاعتی لاہل الکبائر ہے متواتر با ہجہ نزاعوں
انا لننصر رسلنا والذین امنوا پڑھ آخر تک آیت
تے بے ایماناں اہل انکاراں آتش دوزخ ساڑے

وَاِذِ ابْتَلٰٓى اِبْرٰهٖمَ رَبُّهٗ بِكَلِمٰتٍ فَاَتَمَّهُنَّ ؕ قَالَ اِنِّىْ جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ اِمَامًا ؕ
اور جس وقت آزمایا ابراہیم کو رب اسکے نے ساتھ کئی باتوں کے پس پورا کیا انکو کہا تحقیق میں کرنیوالا ہوں تجکو
قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِىْ ؕ قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِى الظّٰلِمِيْنَ ۝
واسطے لوگوں کے امام کہا اور اولاد میری سے کہا نہیں پہونچیگا عہد میرا ظالموں کو

تے جنہاں کلمیاں نال خدا نے ابراہیم آزمایا
رب جل جلالہ کہیا میں ٹھیک لوکاں دا تدہ امام بنایا
تاں رب کہیا عہد میرے نوں ظالم پاوے ناہیں
اوہ کلمے امر نواہی یا جو حج مناسک آئے
استنجا مسواک ہور ختنہ موہنہ نک پانی پاون
بغلاں وچہ بال تدوں خلیل علیہ السلام نوں باپ لیا پایا
تے شرف خلیل اللہ دے سارے فرشتے مندے آہے
قوم لئے پیو ہوئے تیس دشمن چھوڑیوس وطن پیارا
جاں حکم ہویوس ختنے دا عمر خلیل تاں اسی سالاں
خلیل اسحاق دا ختنہ کیتا ستویں روز الاون
نے ستویں دن حسنین بہائے ختنے ختم رسالت
تے اوس فرمانبرداری یاروں رب صاحب فرمایا
بعد تیرے جو نیک ہوسن تدہ تابعداری کرسن

اوس پورے کیتے اوہ سبھ کلمے جو خالق جل جلالہ فرمایا
اوس پورے کیتے اوہ سبھ کلمے جو خالق فرمایا
ابراہیم تارخ دا بیٹا یعنے آذر پیا ہیں
یا اوہ اوس احکام جو وچہ فطرت اسلام دسائے
تے والیاں سر بغل نہوں ہور بیاکی کرن الاون
تا نمرود پلید کنعان اوتھے حاکم کافر آیا
جو شرف انبیاں دے طفلی وچہ بھی ظاہر کائل سایہ
تا شام فلسطین طرف سدھایا ابراہیم سہارا
تا تیشہ پکڑ کیتوس خود ختنہ سندیاں حکم بجالاں
تے تیرہویں روز ذبیح اللہ دا ختنہ سی عمر دون
تے کہیا جو مومن ہے کرے خود ختنہ وچہ اسحالت
میں تینوں ٹھیک امام کریساں کہ دیاں سر سایہ
اطاعت تیری واجب ساری چال تیری پر ٹرن

اتبع ملۃ ابراہیم نبی نوں جو یا حکم تد ایہں
جاں ابراہیمؑ نوں نال امامت بخشیا فضل الٰہی
تاں رب جواب کیہا ناہ پاوے عہد میرے ظالمائیں
پر معنے عہد رسالت قول اصح ہور کہن امامت
تے معتزلہ اس وجوں لین امامت فاسق والی
امامت کنوں مراد خلافت جیوں کشاف الاوہی
فر آکھن اسیں ثابت واجب عصمت وچہ امامت
نہ فاسق روا شہادت بھی اُس روا اطاعت ناہیں
نا اوس روا نماز امامت ناہ تس خبر منیوے
مراد خلافت ظالم جے تا کافر اتھ مراداں
تے ظالم روا خلافت ناہ پر فاسق جائز آئی
تے عصمت لازم نبیاں اسوچہ بھی اقوال لیاون
ایویں بعد وحی آوندے نبیاں پاک بتاندے
تے بہتے سخن لکھے اس اندر عالم تفتازانی
تے قبل وحی ہتھیں کفروں آئے پاک نبی اجماعوں
تے کنوں کبائر عمداً عصمت ہے جمہور بتایا
نہ سہواً عصمت قول اکثر وا بعضیاں عصمت لائی
خلاف جبائی فرقے اسوچہ بھی اس تابعداراں
تے کنوں صغائر ہور کبائر پاکی شاہ رسل نوں
گناہ صغیرہ ہور کبائر حضرت ختم رسالت
امام اعظم جویں فقہ اکبر وچہ ایہ مذکور سنایا
لغزش اوہ جو نبی آدم ہتھیں بن قصدوں کم ظاہر
ایہ احمدی وچہ تفسیر علامی عصمت حال سنایا

فر ختم ہویا ایہ شان امامت اوپر بحر عطائیں
تا عرض کیتی اولاد میری بھی کر ایہ شان عطائی
یعنی رحمت میری ظالم لوگ نہ پان کدائیں
اہل اسلام تے ظالماں کنوں مراد کفار ندامت
یعنے فاسق تائیں ظالم آکھن اوہ ہر والی
تے ایہو مذہب رافضیاں ندے رافت آکھ سناوے
جو ظلم تمام گناہ تے ظالم روا نہ ایہ کرامت
فر کیونکر روا امامت اوسدی آکھیا اہل ہوائیں
کہیا اہلسنت جے معنے کرن اس جو وچہ عرف سنیوے
اسکاراں جو ظالم مطلق ہون کفار نشاداں
جو عصمت شرط امامت کاراں جائز ناہ ایہائی
اک قبل وحی دے کوڑ گناہوں نبیاں پاک الاوئی
تے بعضے اسوچہ بعد وحی دے ظاہر قید لگاوے
وچہ شرح عقائد کل پیغمبر کذبوں پاک نورانی
بھی بعد وحی معصوم ہمیشہ بابچہ خلاف نزاعوں
خلاف اسوچہ حشویہ فرقے جہیہ ہتھیں پایا
تے کنوں صغائر عمداً عصمت ناہ جمہور گواہی
تے کنوں صغائر عصمت بالاتفاق نہ ثابت
نہ قبل نہ بعد وحی کجھ لاحق سہواً پایا دس نبی نوں
ہر گز کدے نہ کیتا آہا اک لحظہ بہ ساعت
تے لغزش ثابت نبیاں باسوں ایہ بھی ذکر الایا
تے بعد وقوع نہ اسپر محکم ہووے ظاہر باہر
تے وچہ مرج البحرین محدث عبد الحق فرمایا

نغزش جیونکر لے ہے چلدیاں اونگھ ذرا آجاوے
پھر جھب ہووے اوہ ہوش نکلنے اپنی قدم سمبھالے
بھی نغزش اوہ فعل جے لوگ عوام کرن اُستائیں تے
وچ شرح مواقف انہاں مسلیاں با تفصیل لیا یا
جاں عصمت وچہ انبیاواں لوکاں مختلف قول الائی
نہ مومن کارن شرط امامت اندر عصمت کائی
تے ابابکر صدیق خلافت ثابت ہے اجماعوں
تدے امامت فاسق ظالم کارن جب نر آئی
صَلُّوا خَلْفَ كُلِّ بَرٍّ وَفَاجِرٍ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فقہ اکبر دے بیانی
تے لا مذہباں دے وکھ عقائد عملیات بہپارے
تے ظالم فاسق مومن ہوندے ناہ اوہناں کفر لگیوے
تے لا مذہب ہن اہل قبلہ تھیں ظاہر باہر ہوئے
جو منکر ہوون ضروریات اسلاموں کفر اہائی

اوس حالت وچہ قدم اوسدے نوں ذرہ نغزش آوے
ڈگاناہ نہ اوس کجھ بگڑیا نغزش ایس مثالے
نہ بدلے اُسدے پکڑ ہووے کجھ عبد الحق فرمائیں
جے تدہ شوق زیادہ اُسول چاہیے نظر دوڑایا
پھر عصمت وچ امامت کتھوں ثابت قدم دسائے
پر کافر نہ ہ امامت لائق ہے اوہ ظالم واہے
بھاویں مطلق عصمت ناہیں انہاں باہجہ نزاعوں
لے ہے مکروہ امامت فاسق وچہ نماز بتائی
جس بدعت پونچے حد کفر تیں مگر نماز نہ کائی
بہاڑاں جیڈے کفر انہاندے ظاہر دسن بارے
انہاں مگر نماز روا پر نال کراہت تھیوے
وچہ فقہ اکبر دے شرح علی قاری نے درپردے
جو ہن رب تائیں جسمانی ہور مکانی سمجھن واہی

وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِلنَّاسِ وَأَمْنًا ط وَاتَّخِذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى

اور جب کیا ہمنے کعبہ کو جائے ثواب واسطے لوگوں کے اور امن والا اور پکڑو تم مقام ابراہیم کو جائے نماز

تے جد اساں کیتا کعبہ مجمع جا امن تساہاں
اے اہل ایماں جاں بیت اللہ دے وچ شرف تساں
اوہ ابراہیم مقام اس جاگہ پتھر مک ڈٹھا یا
یک کہن مقام خلیل مسیت حرام اتے فرماندے
کعبہ سرخ یاقوت جنت دیوں دو درتے سو دا ہیں
اوہ پہلے حضرت آدم صلے اللہ علیہ وسلم پاسوں اوپر زمیں دے آیا

تے پھڑو مقام خلیل اللہ دیوں جگہ نماز طاحان
تا جگہ نماز بنا وُ اسنوں حکم کیتا رحماں سنے
اوس وچہ نشان مبارک قدم خلیل اللہ علیہ السلام دا آیا
مزدلفہ عرفات حرم اتے کنکر جیہتہ لگاندے
زمرد سبز کنوں یک اہندی یک چٹ موتیوں بناہے
لے فتہ یلیاں تس اندر جنت والیاں کھن بہایا

[illegible]

[illegible]

پائے زاد اپنا بسر خویش نہ بو خویشتن رہا کن قدمے پیش نہ آنچہ نہ پاک رب ازاں پاک شو برود او بادل صد چاک شو فتح الرحمن

جو قبلہ ہے اسماناں اتے بیت المعمور نورانی
حکم ہویا سی آدم تائیں ساڈا بیت بنائے
فر حضرت آدم اللہ اگے کیتیاں عرض دعائیں
تا رب کہیا خلیل اس کم نوں ہی میں خاص بنایا
تے اوہو کعبہ قبلہ آہا بغوی آکھ سنایا
جے مشرک ناہ تس چھوہندے روشن ہوندا الک آسمانا
جو بنی آدم تھیں عہد لیا رب آہا روز ازل دے
تے ویلے نوح طوفان کعبے نوں خاک کھڑیا اسمانی
تے ایہ مقام خلیل وقت لگ رہیا خالی مخالی
مقام خلیل اُتے اک بدل سایا آن لگایا
تے بعضے کہن ہوا دے پاروں جا ہک حضرت پائی
تے پنج پہاڑاں دی پتھراں تھیں کعبہ بنیا پیاری
تے جس پتھر تے چڑھ کر ابراہیم عمارت کردے
ہن اوسی پتھر تائیں ابراہیم مقام بتاندے
جو میرے پاس تساڈے حضرت خاص امانت آئی
پھر جبرائیل مناسک حج خلیل تائیں سکھلائے
جو حج بیت اللہ دا تساں قسمے نال بلند ندائیں
وچ قسمت جہناں حج آہا ہر اک لبیک پکاری
رب گرد اگرد اُس حرم کیتا اوتھے کرن شکار مناہی
تے گھا بوٹے اس جاوں پٹن ٹھیک حرام ایہا ای
تے امن مراد عذابوں دکھوں جا پائی امن اوتھا ئیں
بھی حرم شریف مدینہ ہے جتھے شاہ رسل صلے اللہ علیہ وسلم دفنائے

اوسدے ایہ مقابل ہے وچ ہکس روایت جانی
تا ہک ملک آدم نوں اوسدے آن نشان بتائے
اولاد میری تھیں خادم تے معمار اسدے کرسائیں
تے وچ معالم بیت المعمور زمیں تے آیا
تے ابراہیم مقام رکن یاقوت جنت دیوں آیا
اوہ حجر اسود آسماناں آیا حاصل مطلب تسانال
اس کارن اوہناں حجر الاسود ملیا نال فضل دے
تے جبل قبیس اندر سنگ رکھیا جبرائیل نشانی
تا حضرت ابراہیم امر تھیں نہیں کعبے دی ڈالی
تے عینوں سنیاں قدر سایہ دچاہے بیت بنایا
وچ بعض روایتاں جبرائیل نے کعبے جا ہک تائی
اسمٰعیل علیہ السلام پتھر سی ڈھوندا ابراہیم علیہ السلام اوسارے
اوہ نیواں اوچا ہو جاندا سی قدر ضرورت ہر دم
جاں کعبہ ہویا تیار آواز ہک جبل قبیسوں پاندی
حجر اسود کڈھ اسے تھیں لاں مقام لینے تُہاڈی
پھر ابراہیم خدا دے حکموں بندیاں حکم سنائے
تے اوہ آواز سنے ہر اک نے مشرق مغرب تائیں
جو پتھاں میں تساں ماپیاں وچ بھی اہناں عرض گذاری
جے ورہی شکار حرم دی حد نہ پوندی اوس تباہی
مجمع کنوں مراد اکٹھ جو حج کارن ہوند آئی
یا ایہہ مراد جو گرد اگرد دا وسیا ہک حرم ہو ہا ئیں
اوسدی گرد بھی حکم اوہا جو مکے حرم سوہائے

پھر وجہ فضیلت مکہ وچہ دے اختلاف لیائے
پھر وجہ فضیلت دوہاں شہراں برکتوالیاں بھاری
تے جیہڑا گھر ہے ختم رسالت رونق ہے فرمائی
ہک آکھن اسمانوں بلکہ عرشوں شان اچیرے
جے اسماناں پر گل زمیں نوں دیوے فضل شرافت
عمر تے عبد اللہ بن عمر بھی ایسے طرف سدھائے
تے بہتے عالم ہور مکے تھیں افضل کہن مدینہ
پر روضہ برکت والا حضرت مکیوں افضل آیا
روضہ افضل کعبیوں مکیوں افضل سبھ مدینہ
اوہ منبع کل حسنات اتے اوہ معدن کل کمالاں
چاہیے ادب تعظیم دوہاں دا کرناں اہل ایماناں
ساہنوں چاہیے ادب تنہاں نہ کرئے عیب تنہاندے
مومن خالص اسجاگ دی کردے صفت کمالی

بعضے کہن مدینہ افضل مکہ بعض الائے
جماع امت اتفاق علماواں عبد الحق نتارے
وہ جاگہ افضل کل زمینوں ہے اتفاق علمائی
جیہڑے دلبر ڈیرے لائے اوسدے قدر وڈیرے
لائق ہے جتھے روضہ ہویا تیغہ کرامت
ہور طرف انہاں ہک ٹول اصحاباں بھی لگ فرمائی
تے بعضے کہن فضیلت مکے پاسوں شہر خزینہ
بھی کعبہ تھیں او سجاگ دا اللہ شان ودھایا
اس پاسے ترجیح محدث دیوے صاف نگینہ
نعمت دوہاں جہاناں جیوچہ صاحب حسن جمالاں
جیہڑے ادب ہویا اوہ بیشک راہندا اوچہ خسراناں
جو کوچے دلبر دے ہمسائے اعلی شان اونہاندے
تے کیہے مومن کرن شکایت اوسجاگ ہر حالے

وَعَهِدْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَن طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ

اور عہد کیا ہم نے طرف ابراہیم اور اسمٰعیل کے کہ پاک رکھو گھر میرے کو واسطے طواف کرنیوالوں کے اور اعتکاف کرنیوالوں کے اور رکوع کرنے والوں کے اور سجدہ کرنیوالوں کے

تے ابراہیم تے اسمٰعیل تھیں پکڑیا عہد اساں نے
گرد پھرنے والیاں کارن بھی جو گوشہ بیٹھن
مراد طہارت شرک بدعت تے کرنا دور گناہاں
تے ہویا فرض انہیں نوں رکھن پاک نجاست پاسوں
طہرا صیغہ تثنیہ ظاہر خاص خطاب دوہاں نوں
تے طہرا پڑھن مشدد کان مبالغے ہے فرمایا
تاہیں رکھن پاک مسیتاں کفر شرک برائیوں
تے ہر ہر فعل حراموں فرض طہارت کان مسیتاں

کرنا پاک میرا گھر دوہاں لازم جالی تساں نے
ایتے رکوع کننداں کارن بھی جو سجدہ کرسن
تے توحید عبادت ذکروں کرو آباد تنہاں ہاں
تے کل مسیتاں کرن طہارت سمجھن ایس قیاسوں
پر ایس خطابوں طرف عموم اشارت کل بندیاں نوں
یعنی بہت رکھو پاکیزہ بیت میرا جو آیا
بھی غائط بول شراب ہور کل نجاست کرن جدایوں
تے مکروہات افعال ہٹاون ایہہ بھی چنگیاں ریتاں

جو کوڑا کنک تے بوئیں گندیاں بھی مندے گم نالے — دور کرن سب استحبابوں جتھیں اجر کمالے
ہے مسجد خاص عبادت جگہ نہ کارن دنیا داران — جویں ویچن وٹن گل دنیا دے سب ناجائز یاراں
لام آیا تخصیصی اسوچ غیراں دخل نہ کائی — یعنی باہجوں ذکر عبادت چھوڑ افعال برائی
تے مسجد خاص نہ ملک ہووے کجھ مرد کسے پیارے — بھی جو چیزاں تابع مسجد اوہ بھی ایس شمارے
تے خاص کعبہ دا حکم نہ کیتا اللہ کان طہارت — تا کل مساجد ایس حکم وچ پاون خوب اشارت
جو وچہ رمضان اعتکاف بھی دوچ ثواب اس آون — بھی دو عمرے نال اجر تس شاہ رسل صلی اللہ علیہ وسلم فرماون
تے جنبی حائض نفسا تائیں کرن طواف مناہی — بھی مسجد وڑن نہ جائز نا ہتھ لان کلام الٰہی
تے لکھن پڑھن قرآن انہاں نوں بھی نہ جائز آیا — تے باہجھ وضو ہتھ لاون مند آپڑھن روا فرمایا
تے اہل تصوف کہن اشارت اس آیت وچہ آئی — جو ابراہیم تے اسمٰعیل نوں ہویا حکم خدائی
جو پاک رکھو تسیں گھر میرے نوں خواہشاں دنیا پاسوں — جو میرے باہجھ نا خواہش دلوچہ دنیا رہے ہراسوں
جاں کل حرصاں دنیاوی تھیں دل خوب فراغت پاوے — تا لائق انوار الٰہی پاون دا بن جاوے

مولانا روم علیہ الرحمۃ والغفران

مے نگنجم در زمین و آسماں — لیک باشم در دل مومن نہاں
کہ قلوب المومنین عرش آمدہ — قابل انوار حقانی شدہ
از نہاں در دل ندانی ایچوں — کہ خدارا خانۂ دل شد مکان
او تقدس خالیا از سر مکاں — لا زمان و لا مکان او را بداں
ہر کہ او را در مکان گوید اگر — او شدہ از کافراں لائق سقر

وَاِذْ قَالَ اِبْرٰهٖمُ رَبِّ اجْعَلْ هٰذَا بَلَدًا اٰمِنًا وَّارْزُقْ اَهْلَهٗ مِنَ الثَّمَرٰتِ مَنْ اٰمَنَ مِنْهُمْ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ ؕ

اور جب کہا ابراہیم نے اے رب میرے کر اس شہر کو امن والا اور رزق دے رہنے والوں اسکے کو میووں سے جو کوئی ایمان لاوے ان میں سے ساتھ اللہ کے اور دن پچھلے کے

تے کہیا خلیل جاں یارب کر اس شہر مکیدے تائیں — جگہ آرام تے وسنیکاں اس میوے رزق کھوائیں
جیہڑا انہاں وچھیں رب منے نالے روز قیامت — اوہ نال خوشی دے میوے کھاوے لوے انعام کرامت
ایہ دعا منگی سی اسکارن ابراہیم سوہارے — جو کعبہ وچ زمین پتھریلی پتھر وٹے سارے
نہ دا اناج پیدائش ایتھے نہ کجھ کھانا دانا — نہ سامان معیشت حاصل یارب تدھ خزانہ
ایہ شفقت کارن دعائیں کیتیاں ابراہیم خلیلے — تا خادم اس گھر دے نہ فاقیوں مرن اے رب جلیلے

[illegible]

قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَاُمَتِّعُهٗ قَلِيْلًا ثُمَّ اَضْطَرُّهٗۤ اِلٰى عَذَابِ النَّارِ ؕ وَبِئْسَ الْمَصِيْرُ ۝

کہا جو کوئی کفر کرے پس فائدہ دونگا اوسکو تھوڑا پھر بے بس کرونگا اسکو طرف عذاب آگ کے اور بری ہے جگہ پھر جانیکی

رب کہیا جو منکر اوہ بھی فائدہ مجھ اوٹھاسی — پھیر گھبیر اکے دوزخ دیوچہ مندی جا ہک جاسی
اہل ایمان تے کفاران بھی پہونچی رزق اساڈا — پر اہل کفر دی روزی تھوڑی مدت باہجھ زیادا
پھیر اوہناں وچ دوزخ اوڑک جانا خواہ نخواہیں — ناخوش بلکہ ملک بلی اوہناں پکڑ گھتن وچ بھائیں
ہے طائف شہر جو پاس مکے اوہ شام زمینوں آیا — میوے بس بوہوں لذت والے پاکیزہ فرمایا
اوہ قطعہ اوکھاڑ وحی لیا گرد مکے ستوا میوا — تا جو طائف نام ہووس پھر رکھیوس ہن جتھ آیا
میوے اسجا ہک دے ہوون عمدہ چنگے تاہیں — تے امن مراد جو گرد کعبے دی حرم کیتا رب سائیں
ادب اتے تعظیم جدھے نت لوکی کردے آہے — اوس دیکارن لوکاندے دل ربّ جلّ جلالہٗ اسطرف بھتوائے
جو غلّے مصر یمن ہور شاموں کارن آسے آون — تے قافلے تنہاں لٹوں دھاڑیوں نال امند جادن

وَاِذْ يَرْفَعُ اِبْرٰهٖمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَاِسْمٰعِيْلُ ؕ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا ؕ اِنَّكَ اَنْتَ السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ

اور جب اُٹھائی ابراہیم نے بنیا دکعبہ کی اور اسمٰعیل نے اے رب ہمارے قبول کر ہمسے تحقیق تو ہے سننے جاننے والا

جاں نیہہ کعبے دی ابراہیم تے اسمٰعیل اُٹھاندے — کریں قبول اساتھیں رب ساڈے تدسا ہن الاندے
ہوں ہیں ٹھیک دعا ساڈینوں شنوا جانن ہارا — خدمت ضعف دعا حاجات اساڈی دیکھن ہارا
توں ہیں بیشک پھیر آنونوالا وڈی رحمت والا — نسک عبادت اصل لغت وچ ہور ذبیح نرالا
مناسک جمع تے نسک واحد ہے منسک جا تبلاندے — یعنی اساں عبادت جا ہک یا رب دس فرماندے
یا دسیں جا قربانی با کل حکم شریعت الٰہی — تا رب دعا قبولی گھل وحی احکام سکھائے
یعنے جائیں حج دیاں دسیاں تا عرفات پہونچایا — اوتھ ابراہیم نوں جبرائیل عرفت آکھ سنایا
تا کہیا خلیل عرفت جا تم جو دسیو میں تائیں — تا نام عرفات او سجا ہک عرفہ نام اسہروز تداہیں
تے اس آیت تھیں منکر عصمت انبیاں حجت لیاون — یعنی انبیاواں تھیں جائز ہون گناہ بتلاون
جو توبہ ہوندے بعد گناہ جو کیتی خاص رسولاں — جے پہلے خطا نہ کیتی پھر کیوں توبہ ہے مقبولاں
جواب اسدا اُس خازن اندر لکھیا نال صفائی — دعا توبہ دی ظالماں کارن بنیاں فرمائی
آنیال عبارت الظالمین ہے حق جنہاندے آیا — اولاد خلیلوں تا اوہناں کارن توبہ لفظ الایا
یعنی جو اولاد میری تھیں ظلم کرن اے سائیں — کرکے عفو انہاں تھیں تنہاں طاعت طرف جھکائیں
ظاہر وچ ایہہ معا خود لفسان کالن سے معقولاں — انیں مراد اولاد حقیقت وچہ آہی معقولاں
بعضے کہن جاں ابراہیم تے اسمٰعیل دوہاں نے — بنیا دکعبے دی چالی تا ایہ دعا منگی اوہناں نے
جو سنت جاری ہو وسے پچھلے کرن اطاعت — جو توبہ کرن اسجا ہک ہو دل پاک گناہواں شامت

مدارک وچہ ایہ شفقت باروں ابراہیم دعائیں
سن وچہ عزیزی قصہ کعبہ توں خلیل بنایا
تا چھوڑ وطن گھر خویش خلیل حراں ولے طرف سدھایا
اوس دل وچہ نیت دنیا طمعوں ابراہیم اوکھیڑاں
نگر اوپر توحید خلیل نے محکم قدم ٹکایا
تا ویکھ ایہ چال ہاران دو ہاندی قہر غضب وچہ آیا
تا حضرت لے سارہ نوں نکلے سارہ عرض کریندی
من خلیل دے لوط ہمراہ جو بھا نجہ آہا
اوہ جبدی سوہنی عورت دیکھے لیندا کھس دہگانے
جے ہووے تس بھائی یا ہور وارث لزن ہمراہی
تے ایہ احوال ظالم دا سنکر ابراہیم علیہ السلام ڈریندا
سارہ تائیں حضرت ابراہیم علیہ السلام ایہ گل سمجھائی
مت آکھیں ایہ شوہر میرا بلکہ آکھ سنائیں
تے اس ظالم دے ہتھوں سانوں رب محفوظ رکھیگا
تا اچا چیتے پیادے شاہ دے خبر حسن سارہ
جو حسن اندر لاثانی ظالم حکم کیتا لے آؤ
تا کنوں خلیل پیادیاں کھچیا ایہہ زن لیاندہ لگے
جاں سارہ ظالم لیگئے شروع خلیل نماز دعائیں
جو راہ دا گرد و غبار رہیا تن مہلت بخش اساہاں
تا وضو کرکے بی بی سارہ کھلی نماز گذارن
جاں ظالم دیکھیا وچ نماز اوس ہتھی دیر لگائی
تا جکڑے گئے ہتھ اوسدے ہو بیہوش زمیں تے جھڑیا
سارہ دیکھ ڈرے مت پیادیاں خبر ہووے شاہ حالوں
یارب چھوڑ اس ظالم نوں ہن عبرت اسنے پائی
اگے وانگ ہوئی تس حالت تا جو تیجی واری
پایا ایہہ قوم جناں تھیں اسنوں شہر باہر ترا ہیم
بی بی سارہ ہاجرہ نوں لے آئے پاس خلیلے

اولاد اپنی دے کارن ایوس اندر جمل سنائیں
جاں آتش نمرودوں ابراہیم نوں رب بچایا
چاچے پاس اوس بیٹی بخشی عقد نکاح کرایا
یعنے کڈہ توحید ایمانوں اندر کفر لویڑاں
تے بی بی سارہ بھی اس کم وچہ خاوند ساتھ رلایا
مال اسباب لباس تنیوں کھس گھر تھیں باہر چلایا
میں حکم تیرے تھیں باہر نہو ساں توں مینوں جو کہندی
قصد مصر دا کیتو نے اوتھ شاہ ظالم بک نسا ہا
جے خاوند زن نال ہووے تس کردا قتل عیانے
اوسنوں قتل کردا پوچھیا اوتھ خلیل الٰہی علیہ السلام
جو سارہ حسن جمال نہایت جلوہ ٹھاٹھ مریندا
جاں آون تدہ لین پیادے بات نہ کرنی کائی
جو ایہہ ہے بھائی تے ہیں دینی تدہ اتھائیں
تے عزت حرمت ساڈی تائیں ضائع ناہ کریگا
شاہ دے پاس کہن جا اج ہک زن ہوئی آشکارا
جے خاوند اوسدا نال ہووے تا اسنوں مار گواؤ
فرمایا ہے خواہر دینی چھوڑ اس زن لے وگے
شاہ دیکھ جمال ہویا بد نیت بی بی کھا اوستائیں
تا گردہ تاراں رسم عبادت اپنی پہل بجا ہاں
بھی لہی کرے نمازے لگی خالق پاک چتارن
تا جاہیوس وچہ نماز پڑھے ہتھ لماں کیتوس بھائی
ہو سہ تھیں جھگ وگی ساہ رکیا ظالم نوں رب پھڑیا
مت ایں قتل کرن دعا منگیوس قادر جل جلالہ
جاں تس ہوش ہوئی تا موذی اوہ بیہوش آہا لائی
تا کہندا الجا وا ایہ عورت ہے جادوگر بھاری
تے مثل اسدی ہک عورت ہوسا وہ بھی اس نال الامیم
اوہ آہے وچہ نماز ڈٹھے جاں سارہ مرحبا خلیلے

پھیر سلام کہیا دس بی بی کیہو نگر جا لو ہا یا ہا
جاں اُس قصد کیتا بیبائی دتیوس رب سزائیں
شہروں باہر کڈھ ہو اسنوں ہے جادوگر کالی
ہاجرہ اُسدا نام خبر سن پیغمبر خوش ہویا
تے ابراہیم دے آون نوں اوتھ خلق غنیمت جاتا
فر اوس زمیں وچہ بہت فراخی پیغمبر نے پائی
تے کٹھا وگ مواشیاں ہویا لنگر خوب لگاندے
تے حضرت لوط نوں روم شہر ول گھلیا نال رسالت
کہے خلیل اللہ علیہ السلام نوں بی بی نذہ ہاجرہ بخشی پیاری
تا اسیں دل پرچائیے سنکر ابراہیم علیہ السلام الایا
شاید اس تھیں بیٹا ہووے تینوں نا خوش آوے
لاکن سارہ گل اپنی تے بہت کرے اصراراں
سارہ رکھدی گود اندر اس ہاجرہ دودھ پواوی
جیونکر مروینگا نہ نظر پھیر دیوں تکدا ناہیں ہٹ کو
تا ہکدن وچہ مکان اکلے اسماعیل پیارا
اکھیں ویکھ پسر نوں جوش محبت پدری آیوس
تے اچاچیت خبر سارہ نے ایس امر دی پائی
جو ایہ لڑکا سن مائی گھر تھیں باہر کڈھ خلیلا
ور جیا بہت خلیل علیہ السلام ولاسا کن سارہ باز نہ آئی
تا کر اسوار دوہاں نوں حضرت منزل منزل جاندے
فرمایا رب انہاں دوہاں چھوڑ دیہو اسجائیں
تے اوس زمیں سے آوس زمانے ناکوئی وسدا ساہی
روٹیاں کجھ مشکیزہ پانی کھیلے یک کھجوراں
تے فرمایا پیا شیر پسر نوں کڈھ پیا جائی
فرمایا اے حضرت مینوں کتھے چھوڑ سدھاندے
جنگل سخت اوجاڑ نہ جتھے سایہ لبھدا کائی
تا حضرت اسماعیل دی مائی اوڑک ایہہ فرمایا

کہندے شکر اللہ جل جلالہ ظالم تھیں رب صاف بچایا
آخر ہو ناچار کہیا اوس چوبداراں دے تائیں
جو زن مثل اسدی ہک اگے کرو اسدے ہمراہی
پھر اوتھوں کر کوچ فلسطین جانب قصد بھنوایا
نذر نیازاں پہنچن لگیاں لوکاں قدر پچھاتا
بہت غلام خریدے نال زراعت بہت بجائی
انہاں کڈھی رسم ضیافت بھکیاں طعام کھواندے
تے سارہ تائیں شوق اولاد دے بہت ہویا اسحالت
شاید اس تھیں پیدا ہووے کوئی فرزند سہارے
دل تیرے وچہ غیرت بہتی نالے رشک سوایا
ظلم کریں مت اسپر حضرت بیوی نوں سمجھاوے
تا جو شکم ہاجرہ دیوں ہووے اسمٰعیل اظہاراں
پر ڈراسدیوں دل فرزند نہ نظر خلیل اٹھاوے
اووی ابراہیم نہ تکدے بیٹے طرف کدائیں
کجھڑ ہاجرہ چکیا ویکھے ابراہیم علیہ الصلوٰۃ والسلام سوہارا
گود اپنی وچہ پکڑ پسر نوں بولی کجھ فریادیں
غلبہ کیتا غیرت ڈاہڈا موہوں سخن الائے
لیجا اوس جنگل وچہ ناہ جتھے پانی گھاس جلیلا
دعا منگی رب حکم کیتا کر جیوں سارہ فرمائی
جا پہنچے اوس جنگل ہن جتھے بیت ربی من بھاندے
تا خانے کعبے پاس تلے کٹ کھہاں تنہا ہیں
ناہ پانی دانہ گھاہ ہریاول اوسجا تک پر آہی
ایہ خوراک ہاجرہ نوں دتی ابراہیم علیہ السلام ٹفروان
ایہ گل آکھ پچھاں نوں پرتے ہاجرہ مگر سے دوڑی
جس جنگل وچہ نہ پانی دانہ ناہ ہمنفس دساسے
بیوی کرے پکار نہ حضرت گل کوئی پرت دہرائی
کیتا نشاں حکم خدا اتھا جیدا اسی لکھ لٹن آیا

آہو صرف خلیل کہیا ایں ہاجرہ آکھ سناوے
دلنوں دے تسکین آئے دل اسمٰعیل پیارے
تے جاتا ابراہیم ہن مینوں ہاجرہ ویکھے ناہیں
جو اے رب ساڈے ٹھیک اولاد اپنی ہیں چھڈ سدہایا
تے حضرت ہاجرہ جدلگ پانی خرچے روٹیاں آیاں
جاں پانی مکا پیاس دوہاں تے ڈاڈھی غالب آئی
جندڑی کلمل ہاں پتر دی حالت سخت وہائی
اوسے چڑھ کر دیکھے کدھرے بندہ نظری آوے
پہاڑا تے اسقدر چڑھی جو لڑکا دسدا رہیا
اوتھوں لاہ امید اتر فر مروہ طرف سدہاری
مت اسو یلے طفل کنوں ہیں نظروں غائب تھیوے
ایس خیالوں بطن[۵] وادی وچہ بی بی دوڑ لگائی
جاں مروہ پاس گئی اتاہی اوپر جبل سدہائی
سجے کھبے ویکھ رہی کوئی چیز نہ نظری آوے
زمین پدھرے تے لے آہستہ پھیر بلند سدہاری
صفا تھیں مروہ طرف تے مروہوں طرف صفا دے جاوے
تا بندہ یاد کرے اوہ حالت جو بی بی سر آئی
بندہ بیکس عاجز انوالی اوسیجا شکل بناوے
پس جاں بی بی مروہ دیول چھیکڑوار سدہائی
تے طرف آواز خیال رکھیں پھر اونویں کیہ منادی
ایہ گل آکھ زبانوں بھجدے پاس پسر دے آئی
چشمہ آب زمین تھیں وگیا بی بی بات چتاری
مشک بھرے اپنا نوں ڈردی مت پانی گم جاوی
رب بخشے مائی اسمٰعیل جے جلدی کر دے ناہیں
فراوس چشموں خود پیوے نالے اسمٰعیل پواوے
ایہہ جاگہ بیت اللہ رب تساں ضائع کرنا ناہیں
جو لوگ وسن اتھ اوہناں بھی ناہ ضائع کرسی سائیں

ہن مینوں پروانہ کسے رب کافی ہو جاوی
لگی شیر دیون تا نظروں گذر خلیل سدہارے
تا کعبے دیول کر ہتھ اوچے رب جل جلالہ تھیں کرے دعائیں
پاس تیرے گھر جنگل خشک اندر اسے بار چھڈ آیا
کھاندے پیندے شیر جینگھاندے تدلگ جان اوتھائیں
تا جو نال پیاس زمین دے ڈگدے ہوش ونجائی
جاندی طرف پہاڑ صفا جو پاس آہا اوسچائی
یا دسے کوئی پنکھی جستھیں آب نشان دساوے
سجے کھبے ویکھ رہی کجھ نظری مول نہ پیا
دوہاں پہاڑ یاندے وچکا ہے بی بی سوچ وچائی
شیر درندہ آن کھڑس ہت کیا اسوقت بناوان
دامن اپنا چا کر بی بی دوڑی سخت اوسچائی
جو اسماعیل نہ نظروں چھپے گئی اسقدر کائی
تا طرف صفا متوجہ ہوتس وادی وڑ لگائی
ایویں حضرت بی بی ہاجرہ دوڑ کیتی ستواری
تاہیں دوڑن حاجیاں کارن اوتھ مقرر آوے
بھی فریاد رسی جو تہاں کیتی پاک الٰہی جل جلالہ
وچہ حضور خداوند عالی رحمت وافر ہارے
سنے آواز کہے کوئی ناہ کر خوف خطرا ے مائی
بی بی کہے افسوس تیرے کول ہووے دادا ساڈے
ویکھے زمزم پاس فرشتے اڈی قدم لگائے
پانی لا بہنے وگیجا وے مت گردے وٹ اساری
تے اسیں پیاسے رہیے پھر اتھ شاہ رسل صلی اللہ علیہ وسلم فرماوے
تے وگن دیندے اس چشمے نوں جیں جاری کیتا سائیں
فروتی ملک تسلی ہن تساں خوف نہیں کجھ آوے تو
ایہہ لڑکا رب ہو دینال بناوے اس گھر تائیں
تا جا کعبے دی ٹبہ وانگ بلند آہی اوسچائیں

تا اوہ چشمہ وگدا رہندا زمزم پانیوالا ٭ ایہ وچہ تفسیر عزیزی ویکھے طالب کل حوالا ٭

[۵] ڈوگھاں پہاڑ دیہوں کہندے ہیں یعنی زمین ہموار ۱۲

تے پانی دے ہڑ آون لنگھن سبھے کھیے داؤں
تاجر ہمیاں تھیں جماعت یمن کناریوں آئی
کعبے گرد تکن کجھ پنکھی تا آپس وچہ کہندے
حال معلوم کرن نوں اوہناں بندہ ہک دوڑایا
ہک عورت ہک لڑکا ڈیرا اوس پانی دی رکھدے
مائی بھی وچہ رہن تہاندے راضی دلتھیں آئی
کرا ایہہ شرط قبول اوہناں اُتھ مال اپنے منگوائی
تا اسمٰعیل علیہ السلام جوان ہوئے اوہناں بولی عرب سکھائی
سرواراوہناں دی لڑکی بخشی اسمٰعیلے تائیں
تے شکم سارہ تھیں پیدا ہویا سی اسحاق علیہ السلام پیارا
بعد اجازت نال شرائط ٹریا کان زیارت
پونچہ کیتا معلوم جو ہو گیا لڑکا عمر جوانی
کر معلوم پسر دا خانہ دروازے پر آئے
حلال شکار کرن دکھاون ایویں گذر کریندے
کیونکر ہے گذران تساں سن بی بی آکھ سناوے
کیتی بہت شکایت سنکر کہیا خلیل علیہ السلام اوتہائیں
بدل دہلیز توں در اپنی دی ایہہ تدہ لائق ناہیں
جاں اسمٰعیل آئے کجھ نور نبوت برکت پاوے
ہک بڈھا مرد سوار اس رنگ دا شکل اجیہی والا
حال تساڈا پچھیس دلوچہ اسمٰعیل بجھائی
مائی تھیں اوہناں حلیہ حضرت سنیا آہا سارا
تے حال اساڈے روزیدا اوہناں پچھیا میں بتلایا
پھر اسماعیل کہیا اُس حضرت سخن کیا فرمایا
میرا کہیں سلام اول تس پچھوں ایہہ بتلائیں
حضرت اسمٰعیل کہیا اوہ والد میرا آہی
سو میں تینوں چھوڑ دیا اپنے ماپیاں دے گھر جا توں
اوہ عورت گھرا سماعیل دے وسدی آہی بیچاری

اسمٰعیل تے ہاجرہ او سجاد وسدے فضل الٰہوں
اوس جنگل وچہ نال قضا دے سفر ستائے بھائی
جتھ پانی تے آبادی ہووے مرغ اٹھائیں ہندے
آن کہیوس ہک چشمہ غیبوں جوش اٹھائیں لیایا
شوق ہویا اتھ رہنے مائی کنوں اجازت منگدے
ہاجرہ کہیا اجازت ہے پر حق پانی تساں ناہی
جگہ مبارک اندر ساریاں خود گھر بار بنائے
پاک فصیحے لائق نکلیا خوب فہیم صفائی
چوداں سال عمر تا مائی فوت ہوئی اُسجائیں
پرورش وچہ اوس رودھی تا جگ گھٹیوس رشک آفکار آ
نہ دا بیوں لہے نہ دیر کرے ناہ ٹھہرے اوتھ کرامت
بھی ہویا گھر باری تے اوس آہی گذر سدھائی
لے اسمٰعیل اگے اتفاقوں کرن شکار سدھائے
جاں ملاقات نہ ہوئی در پر نونہہ نوں آن سدیندے
تنگ گذران خرابی وبلا مشکل وقت وہاوے
جاں خاوند تیرا گھر آوے تس بعد سلام الائیں
ایہہ گل موہنوں آکھ مڑے پھر جانب شام تدائیں
پچھیا اسجا ہے کوئی آیا تاں زن حال سناوے
دروازے تے آیا اوس مینوں سدیا آہا سٹ لا
اوہ حضرت ابراہیم علیہ السلام آہے پیر بزرگ ربانی
پھر بی بی اسمٰعیل علیہ السلام دی سارا حال کیتا آشکارا
ہے تنگ گذران اساڈے حضرت فاقہ فقر سدھایا
عورت آکھیا آکھیو نے جد خصم تیرا گھر آیا
جو سر دل گھر اپنے دے بدلے ایہہ تس لائق ناہیں
مینوں کہہ گئے چھڈ ایہہ عورت گھر تیرے جو آئی
جاں ایہہ عورت چھوڑی دوجی ہو ردتی اُستائیں
تا جو ہمدت دے پچھے ابراہیم علیہ السلام سوہارے

اک دن حضرت ابراہیم [illegible] شوق زیارت [illegible] پیدا ہویا [illegible]

سارہ کنوں اجازت چاہی کارن پسر زیارت
نہ دل میرے دی ہووے تسلی جیہ نہ نظری آیا
جاں بیٹے گھر بو پہنچے مڑ پھر اسماعیل نہ پایا
جم جم آئیے یا حضرت جی مرکب تھیں لہہ آو
تا حضرت نے فرمایا حکم نہ ہیٹھ لہن دا آیا کو
کھڑی ہوئی اوس پتھر تے بھی قدم خلیل ٹکاوے
کنگھی پھیری تا اسدے اُس بی بی دے باسول
ہو کے شکر گذار اخلاق شوہر دے ظاہر کردی
کھلی ہے گذران اساڈی بہت فراخی پائی
حضرت اسماعیل جنگل تھیں لحم شکار لیاوندے
ڈاڈھی سوہنی گزر اساڈی رزق دیوے نت سائیں
جو پانی گوشت وچہ تساڈی برکت رب فرماوے
جو لوک مکہ وچہ پانی گوشت اوپر کرن کفایت
ایہ خاصیت ہوویں تہریں پائی ہول نہ جاوے
بی بی نوں فرماندے تیرا خاوند جاں گھر آوے
تیرے دروازے دی سردل بہت چنگی ایہ آئی
جاں حضرت اسمٰعیل گھریں آ پہنچے وقت نماشاں
تن تھیں پچھیا کیا کوئی شخص اج آیا ایس مکانے
سوہنی صورت واہ واہ سیرت رنگت اس انواعوں
میں سر دھوتا تس نال تواضع پر اوہ مرد الٰہی
پچھے حال حقیقت ساڈی بھی گذران حوالہ
اسمٰعیل کہیا اوس حضرت کیا ہور گل فرمائی
پہلا آکھ سلام میرا اوت ایہ پیغام پہنچائیں
حضرت اسمٰعیل کہیا اوہ پیر پدر سی میرا
لائق ہے ہن رکھاں تینوں نال سلوک چنگیرے
تا کجھ مدت پچھے فیر خلیل علیہ السلام اجازت چاہی
ناہ لیا یاراں دو دوراں خالی پھیرا پایا

فرمایا ایں پہلی وارہ نہ ڈھٹھا اوس نہایت
تا شرطاں پہلیاں نال اجازت سارہ تھیں لے آیا
پچھیا عن تا زن دوجی نوں دسے آن الایا
گرد غبار پیٹے تن دھو واں سیج میوں فرماو
تا سنگ وڈا لیا اوس بی بی نے پاس رکاب ٹکایا
سر نیواں کیتا تا بی بی دھو ستھرن صاف بنائے
اسمٰعیل دی خبر پچھی سب آگے وانگ انہاں ہولے
تے پچھیا فر گذران کویں تساں زن شکرانہ پڑھدی
ناہ محتاج خلق دا اسانوں کیتا پاک الٰہی
زمزم پانی پاس پکا تس نال خوشی رل کھاندے
سن کے سخن خلیل علیہ السلام کرے حق زن دے نیک دعائیں
تے اوس دعا دی خاصیت سن وچہ حدیث دساوے
اوہ طرف اناج نہ حاجت رکھن کیتی رب عنایت
القصہ ڈرات رہن دیوں حضرت مڑنا چاہوے
میرا آکھیں سلام اول پھر ایہ پیغام سہاوے
اسنوں رکھیں نال حفاظت جان غنیمت پائی
پھر برکات انوار نبوت معلم کرن خواصاں
کہندی ہاں اک پیر مرد سی پہنچیا ایس مکانے
موہنہ تے نور چمکدا سی اوہ آئے فضل خداوں
پٹھ مرکب تھیں ہیٹھ نہ لتھا کیتے اجازت ناہیں
ہی ساڈے کر نیک دعائیں پھیر پچھیا ج
کہندی فرماوے خاوند جاں تیرا آجاوے
سردل تیرے دروازے دی بہتر ناہ گوائیں
کر گئے تیرے حق سفارش توں ہن ہیر چنگیرا
نال حفاظت سمجھ غنیمت واہ واہ طالع تیرے
دل چاہے ہکوار نظارہ کراں کھاں نہیں کائی
اذن دیویں تاں آواں کجھ دن رہ کے فرمایا

تا میرا دل ٹھہری جاں اُس ویکھاں نال نظارے نوں
یا او تھوں ٹر طرف پسر دی گیا خلیل سوہارا
بیٹھا تیر درست کرے جاں نظر خلیل پوندا ای
بے اختیار اُٹھ ملیا کیتوس ادب تعظیم پدر دا
جاں بیٹا باپ ملے مدت دے وچھڑے فضل الٰہی
سینکھی وچہ ہوا دے روئے حسن آواز وہاندی
بعد زیارت اسماعیل خلیل آہا فرمایا
ایہہ کم کرنا ہتھیں اپنی بے توں میں بیں یاری
حضرت اسماعیل کہیا کس جا بیت بنانا
اسماعیل کہیا جو رب دا حکم تے حکم تمہارے
تا اسماعیل پہاڑاں وچوں پتھر چک لیاوے
شروع کیتا ذیقعدوں اول ختم پنجویں ایری

تا سارہ نال خوشی دے وتا اذن خلیل سہارے
زمزم پاس ٹھانک رکھدی بیٹھ بیٹھا پت پیارا
ویکھدیاں ہی اسمٰعیل پچھاتا باپ صفائی
جویں چاہیے لائق فرزنداں نوں والد عالی قدر دا
تاں ال بلند آواز روئے اسقدر جگر دی آہوں
وچھڑیاں دیاں آہیں وگیاں کڈھے سوز اندر دے
بیت اللہ تک تیار کراں اتھ حکم حضور دوں آیا
تا بہتر ہے جو حکم پتر اسب میری کار گزاری
فرمایا جو ایہہ اک ٹبہ دسدا بہت اچانال
میرے سر اکھیں پر میں تہ ناصر وچہ اس کار دے
تے ابراہیم اسارے کعبہ جد لشان سہارے
ایہہ وچہ تفسیر عزیزی ساری نقل مبارک وسدے

رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ
اے رب ہمارے اور بھیج بیچ انکے پیغمبر انہیں سے پڑھے اوپر انکے آیتیں تیری اور سکھلادے انکو کتاب
وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ
اور حکمت اور پاک کرے انکو تحقیق تو ہے غالب حکمت والا

اے رب بھیج رسول انہاں وچہ قوم انہاں دیوں آوے
تے بد اخلاق عقائد گندیوں انہاں پاک بناوے
کفر نفاق تے بخل بغض ہور حسد حرص نوں مارے
مراد رسولوں شاہ رسولاں پاک رسول ربانے
یا مراد حدیث نبیدی حکمت تھیں ہی پیارے
تے ایں دعا وچہ شاہ رسولاں دی خبر ولادت پائیں
فیہم کنوں مراد اولاد تو امت مسلمہ آہی
رسولا منہم کنوں مراد اوہنا وچوں نبی بنائیں
تے جگہ ولادت حسب نسب تحقیق پچھان ساری
تے غیر انہیں اوہ قوم اینٹے بہت نخوت کردا
جاں ابراہیم دعا منگی تد کی دی وچہ آہے

پڑھے اوہنا پر آیتاں تیریاں فقہ کتاب سکھاوے
تے قلب اوہناندے نورایاں نوں روشن کر چمکاوے
توں ہک غالب حکمت والا تیرے کم نیارے
تے آیتاں کنوں مراد قرآن تے حکمت سمجھ قرآنی
تزکیہ کنوں مراد تصوف فیض عرفان فوارے
تے ظاہر اسدے ہیں دلائل لکھن حاجت ناہیں
تے اوہ اولاد جو لوگ عرب دے اسماعیلیین بھائی
رسول جاں ہوئی اوہناں تھیں اتن جان خوب تدا ہیں
جسحال ہووے علوم سخن تس تیں لوک آشکارے
تے کنوں رسول مراد محمد شاہ شفیع روز حشر دا
تے کے وچہ کوئی باہجہ محمد ہی نہ رہیا سا ہی

تے محی السنۃ خازن وچہ حدیث بنی نقیں لیا یا
لکھیا ہویا پاس خدا دے آیم ختم رسالیت صلے اللہ علیہ وسلم
تے خواب مائید ا وقت جنن جو ویکھیا نور صفائی
جداوس چانن تیں شام شہر دے تکیاں محل وسائے
ابن عساکر تیں وچہ مظہری قاضی نقل لیا یا
دھاجر سلمہ نام دو ہاں تھاں ابن سلام الا یا
میں ہیک بنی ادھاں گا ہک اسمٰعیل اولادوں
ہن اوہ ٹھیک ہدایت پرتے جس انکار کمایا
تے رہیا دھاجر وچہ انکار نہ منیوس دین نبید ا

اجے آدم وچہ خاک نہ دوں ہن نمم نشان آیا
ہن ابراہیم علیہ السلام دی دعوت نالے خاتم بیسح بشارت
جو اوسنھیں نور ظہور ہویا بس ایہ نبی وشادی
ایہ آیت دعوت ابراہیمی خازن وچہ فرمائی
جو ابن سلام بھتیجیاں اپنیاں طرف اسلام بولایا
تساں جاتا ٹھیک جو وچہ توراۃ خدا صاحب فرمایا
لے محمد اسدا نام جو اسنوں منے رسن ارشادوں
وہ ملعون ہویا تا سلمہ سن ایمان لیایا
تا ایہا اگلی آیت رب آتاری مرد سید ا

وَمَنْ يَّرْغَبُ عَنْ مِّلَّةِ اِبْرٰهٖمَ اِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهٗ ؕ وَلَقَدِ اصْطَفَيْنٰهُ فِى الدُّنْيَا
اور جو کوئی پھر جاتا ہے دین ابراہیم سے مگر جسنے بیوقوف کیا جان اپنی کو اور تحقیق پسند کیا ہمنے اسکو بیچ دنیا
وَاِنَّهٗ فِى الْاٰخِرَةِ لَمِنَ الصّٰلِحِيْنَ ۝ کے اور تحقیق وہ بیچ آخرت کے البتہ صالحوں سے ہے۔

تے جو جاہل سو ہی فرد املت ابراہیموں علیہ السلام
تے روز قیامت نوں اوہ بیشک ہے وچوں ابرار ال
سفہ یعنے جہل سفاہت بےعقلی نادانی
تے سفہ اہل وچہ خفت سکت ہولا ہون الاندی
تابع ہو کے شہوت سندا بھی خواہش نفسانی
تے کل سفیہ مجہول جاہل اوہناں پوجیا غیر خدائیں
جو اُسنے رب نہ جاتا اپنا خالق سر جنہا را
معنے اسدا نفس اپنے نوں جان خوار کماناں

تے ابراہیم نوں دنیا وچہ رب چنیا فضل کموں
جے رغبت پچھے عن آوے تس معنے فرق اٹھاناں
سفہ کمینہ سست فکر تے جاہل احمق جانی
بھی کہن سفیہا سنوں جو کرے بوچہ جلدی کمائی
وچہ نفع نقصان اپنے کجھ کرے نہ فکر بنائی
ہن اوہ جہلن اپنے آپوں ایس مراد صفائی
مَنْ عَرَفَ نَفْسَهٗ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهٗ اس طرف اشارا
تے عزت قوت قدرت سبھن کارن رب توانا

اِذْ قَالَ لَهٗ رَبُّهٗۤ اَسْلِمْ ۙ قَالَ اَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ۝
جب کہا اسکو رب اسکے نے مطیع ہو کہا مطیع ہوا ہیں واسطے پروردگار عالموں کے۔

جاں ابراہیم نوں حکم کیتا رب کر فرمانبرداری
یا اپنا آپ کریں توں خالص کان عبادت سائیں

تا ابراہیم کہیا میں تابع ہویا رب غفاری
تے سونپ اسا لوں رب تکم اپنے جو دینی بھلائیں

وَوَصّٰى بِهَاۤ اِبْرٰهٖمُ بَنِيْهِ وَيَعْقُوْبُ ؕ يٰبَنِىَّ اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰى لَكُمُ الدِّيْنَ فَلَا تَمُوْتُنَّ
اور وصیت کی ساتھ اسکے ابراہیم نے بیٹوں اپنے کو اور یعقوب نے اپنے بیٹوں کو اے میرے بیٹو تحقیق اللہ
اِلَّا وَاَنْتُمْ مُّسْلِمُوْنَ ۝ نے پسند کیا واسطے تمہارے دین پس نہ مرو تم مگر در انحالیکہ تم ہو مسلمان

تے ابراہیم وصیت کیتی بیٹیاں اپنیاں تائیں
بیشک رب نے پسند کیتا ہے دین تساڈے کارن
تے بیٹے اٹھ خلیل دے آہے خازن وچہ گواہی
تے بیٹے چھ کنطورا وچوں ابراہیم سوہارے
جاں سارہ فوت ہوئی تا عقد خلیل اسنال پڑھایا
ایہہ دو نوویں جوڑے جمے آہے اول عیص تابایا
کہن اڈیہوں عقب تدیسی نام یعقوب اوہنا ندا

بھی یعقوب نبی نے کہیا اپنیاں بیٹیاں تائیں
تے وچہ فرمانبرداری مرنا نال یقین سدھارن
سارہ تھیں اسحاق تے اسماعیل ہاجر تھیں ساہی
تے کنطورا یقطن دی بیٹی خازنوچہ اشارے
یعقوب آہا اسحاق دا بیٹا عیص برادر آیا
مگر اوسدے یعقوب نبی تس اڈی پکڑی آیا
بالجملہ اوس بارہ بیٹے جمے تا ایہہ نام سوہندا

اَمْ كُنْتُمْ شُهَدَآءَ اِذْ حَضَرَ يَعْقُوْبَ الْمَوْتُ اِذْ قَالَ لِبَنِيْهِ مَا تَعْبُدُوْنَ مِنْ
کیا تم حاضر جسوقت کہ آئے یعقوب کو موت جسوقت کہا اُسنے واسطے بیٹوں اپنے کے کہ کس چیز کی عبادت
بَعْدِيْ قَالُوْا نَعْبُدُ اِلٰهَكَ وَاِلٰهَ اٰبَآئِكَ اِبْرٰهِيْمَ وَاِسْمٰعِيْلَ وَاِسْحٰقَ
کروگے پیچھے میرے کہا اُنہوں نے عبادت کرینگے ہم معبود تیرے کو اور معبود باپوں تیرے ابراہیم
اِلٰهًا وَّاحِدًا وَّنَحْنُ لَهٗ مُسْلِمُوْنَ
اور اسمٰعیل اور اسحاق کے کو معبود ایک کو اور ہم واسطے اوسکے فرمانبردار ہیں

کیا تسیں حاضر آہے جد یعقوب رحلت فرمائی
بعد میرے کس پوجوگے اہناں کہیا رب جو تیرا
اکو ہے معبو دلیتے ہاں اسیں تابع اُسدے بیٹا
یہودیاں کہیا محمدؐ نوں جد موت یعقوبے آئی
رب ظاہر کیتا جھوٹھ اوہناندا کیا تسیں حاضر آہی
اک آکھن رب قبض کرے ارواح نبیاں تائیں
جاں یعقوب ہویا مختار آہا تد وچہ مصر دے
تا آکھیوس رب دیہہ مہلت جو کراں اولاد وصیت
اہنانوں فرمایوس یار وا جل اسا دسی آئی
کہندے پوجاں گے رب تیرا تے جو تیرے بابل

جاں اوس نصیحت بیٹیاں اپنیاں تائیں سبے سمجھائی
بھی ابراہیم تے اسماعیلے رب اسحاق تے جیہڑا
ہمزہ ام وچہ استفہام اتے میم زیادہ پیاری
اُس بیٹیاں دین یہودیت دی سی تاکید سنائی
جاں حضرت یعقوب پیغمبر دنیا چھوڑ سدہاے
جد لگ مختار کرے وچہ موت جات اوہناہیں
تے لوک ڈھٹے اوس بت پوجیند سے لگے راہ کفر دے
تا عہادت رب دی اوس کیتی جمع تمام ذریت
پچھے میرے کدی تسیں عبادت کرسو بھائی
خلیل تے اسماعیل اسحاق جو پیو جیہا اہل ثوابان

تِلْكَ اُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَّا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْئَلُوْنَ عَمَّا
یہہ ہے ایک امت تحقیق گذر گئی واسطے اسکے جو کچھ کمایا اُسنے واسطے تمہارے جو کچھ کمایا تمنے اور نہ
كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ
پوچھے جاؤگے تم اوس چیز سے کہ تھے وہ کرتے۔

ایہہ گروہ ہے گذر گیا اوہ کیتا اپنا پاون
تے جو اوہ عمل کرن تساں او ستھیں پچھیا مول نہ جاون

تے جیہڑے کیتے کسب تساں اوہ بیش تساڈے آون
کرنی بھرنی آپو اپنی جو کیتا سو پانا

مولانا روم صاحب رحمۃ اللہ علیہ

ازمکافات عمل غافل مشو / گندم از گندم بروید جو ز جو
بار دیگر ہیچ نے آنجا کشد / نفسی نفسی چارسو غوغا شود
عاصیاں را آں شفیع المذنبیں / پیشوائے انبیا و مرسلیں
ہست امید آں شفاعت میکند / مجرماں را از جہنم میرہد
چونکہ ہست او رحمۃ للعلمیں / رحم خواہد کرد بر ما مجرمیں
راست میفرمود آں بحر کرم / بر شما من از شما مشفق ترم

یہود نصارے ہک دوجے تھیں اپنا دین صلاحن / ہر ہک دین اپنے ول کھچد انالے اوس سراہن
یہودی کہن یہود بنو نصرانی کہن نصارے / تے ہکدوجے دے مذہب دی تکذیب کرن آشکارا
سبب انہاں الزام دیون نوں بھیجی اگلی آیت / جو مذکور ہووے گی نقل کتابوں دیکھ ہدایت

وَقَالُوْا كُوْنُوْا هُوْدًا اَوْ نَصٰرٰى تَهْتَدُوْا قُلْ بَلْ مِلَّةَ اِبْرٰهٖمَ حَنِيْفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِيْنَ ۝

اور کہا انہوں نے ہو جاؤ موسائی یا عیسائی راہ پاؤ تم کہہ بلکہ پیروی کرتے ہیں ہم دین ابراہیم حنیف کی اور نہ تھا مشرکوں سے۔

یہوداں کہیا یہود بنو نصرانیاں کہیا نصارا / راہ پاؤ تد حق ول تا رب آکھیا کہہ دلدارا
بلکہ اساں ابراہیم حنیف دا مذہب حنفی پھڑیا / جو خاص موحد رب دا سی نا راہ شرک دے مڑیا
یہود نصارے ہوون دی کجھ ہول ضرورت ناہیں / آؤ سارے ملکر چلیئے ابراہیم علیہ السلام دی راہیں
جو ساڈے ہور تساڈے آہے حق باپ یقینی / تے نال اتفاق پیغمبر سی اوہ خاص بزرگ امینی
تا ایہہ جھگڑا دور ہووے تے یاد رکھو تسیں ساری / اوہ طالب حق دا آہا رہیا کوڑول نت کنارے
نہ مثل یہود عزیر تائیں اوس بیٹا رب الایا / نہ مثل نصارے عیسے نوں اُس پسر خدا فرمایا
قریش کفاراں ملک خدا دیاں بیٹیاں صاف بنایاں / نہ وانگ تساڈے شرک اس کیتا سی اوہ اہل صفایاں
پس اسیں ابراہیمی علیہ السلام ہاں رب واحد جانن ہارے / نہ جھیا گیا نہ جنیس ہیں بن طرف جہالت پیارے
حنیف کہن جو موہنہ پھیرے ہر دینوں باہجھ اسلامی / تے حنف اصلوں میل کجی وچہ قدم کہیا علامی
ایہ آیت حق سردار یہوداں بیٹھا وچہ جو آہے / جویں مالک ابن حنیف تے اشرف کعب سنداہیو ساہی
تے وہب یہود اسنداناں لے یا سر اخطب جایا / تے نصرانی نجرانی انہاں رلمل جھگڑا پایا
تے یارا انہاندے جھگڑے نال ایماناں والیاں ساری / دین اندر ہر اک اپناں دین بزرگ شمارے
یہودی آکھن موسے افضل کل نبیاں تھیں پیارے / تے توراۃ انجیل قرآنوں افضل کہن ہتھیارے
تے نبی محمد حضرت عیسے دوہاں مندے ناہیں علیہما الصلوٰۃ والسلام / کہن نصارے سب نبیاں تھیں عیسے افضل سائیں

اتے افضل کتب انجیل اتے اساں بہتر دین ایمانی
نہ نبی محمد صلی اللہ علیہ وسلم افضل ناہ قرآن کتاب الٰہی

تے کہندے سلاؤدین قبولو ہر ایک اہل ایماناں
تا رب کہیا کجھ اوڑنہ ہرگز لگن مگر شیطاناں

قُولُوْٓا اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَآ اُنْزِلَ اِلَيْنَا وَمَآ اُنْزِلَ اِلٰٓى اِبْرٰهٖمَ وَاِسْمٰعِيْلَ وَاِسْحٰقَ وَيَعْقُوْبَ وَ
کہو ایمان لائے ہم ساتھ اللہ کو اور جو کچھ اوتاری گئی طرف ہماری اور جو کچھ اوتاری گئی طرف ابراہیم اور اسماعیل اور اسحاق اور یعقوب اور
الْاَسْبَاطِ وَمَآ اُوْتِيَ مُوْسٰى وَعِيْسٰى وَمَآ اُوْتِيَ النَّبِيُّوْنَ مِنْ رَّبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ اَحَدٍ
اور اولاد اوسکی کی اور جو کچھ دیئے گئے موسیٰ اور عیسیٰ اور جو کچھ دیئے گئے پیغمبروں کو پروردگار اپنے سے نہیں جدائی ڈالتے ہم
مِّنْهُمْ وَنَحْنُ لَهٗ مُسْلِمُوْنَ ۝ درمیان کسی کے ان میں سے اور ہم واسطے اسکے مطیع ہیں۔

کہو اساں نبیاں رب نوں تے جو طرف اساڈے آیا
بھی ابراہیم تے اسمٰعیل جو رب اپنے تھیں پایا

اسحاق اتے یعقوب نوں بھی کل اوسدی فرزنداں
تے جو کجھ آیا موسے تائیں بھی عیسے علیہ السلام خورسنداں

بھی جو ہور نبیاں تائیں حکم رب دے آئے
فرق نہیں کجھ وچہ انہاں اوہ سارے اساں منائے

کتاباں ہور صحیفے جو رب نبیاں طرف پہونچائے
اونہاں سبھناں پر ایمان اساڈا نا کجھ فرق لیایئے

تے اینویں ہی اسیں فرق نہ کردے وچہ گے نبیاں تھیں
جو بعضے منیے بعض جھوٹائیے ایہ کم ناہ اساں تھیں

جویں یہود نصارے بعضوں منکر بعض مناندے
اسیں فرمانبردار خدا دے باہجوں فرق لیاندے

کتب رسل تے ذات خدا دی نن فرض ہویا منے
تفریق مراد نہ نن بعضیاں تائیں بعض منانے

تے فرق مراتب اندر جانن ثابت ہے قرآنوں
تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلٰى بَعْضٍ صاف حکم رحمانوں

پر وچہ تصدیق نبوت کل رسول برابر آہے
تے وچہ وجوب ایمان رسول کتاباں فرق نہ گاہے

فَاِنْ اٰمَنُوْا بِمِثْلِ مَآ اٰمَنْتُمْ بِهٖ فَقَدِ اهْتَدَوْا ۚ وَاِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّمَا هُمْ فِيْ شِقَاقٍ ۚ
پس اگر ایمان لاویں ساتھ اسچیز کے کہ ایمان لائے ہو تم ساتھ اسکے پس تحقیق راہ پاؤگے اور اگر پھر جاویں پس سوائے اسکے
فَسَيَكْفِيْكَهُمُ اللّٰهُ ۚ وَهُوَ السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ ۝
نہیں کہ وہ بیچ خلاف کے ہیں پس شتاب کفایت کریگا تجھکو انسے اللہ اور وہ سننے والا جاننے والا ہے۔

پھر جے اوہ بھی مثل تساڈے منن اسد تیائیں
تا پھیر اہناں نے رستہ پایا سدہا اہل صلاحیں

تے جے موہنہ پھیرن تا اوہ آئے رب تھیں وچہ خلافاں
ظاہر ویکھ دلیلاں تا بھی ہوئے بے انصافاں

موہنہ تھیں منگن دل تھیں سنگن کردے رو گردانی
کافی تینوں رب سن یاراں اے محبوب نورانی

دعائیں تیریاں تے سچ کہناں تیرا جانے سائیں
تے مکلے کفر بہتان کفاراں دی بھی خفیہ ناہیں

استقامت عجز تساں کفار غرور تکبر
عیاں رہیا رب عال دا انہے ناہیے جبر مدبر

جان قتل عثمان کا رن سل معفہ آئے کجھ تلواراں
تا اگلی آیت پڑھدیاں خون پیا مصحف پر ظاہر

صِبْغَةَ اللّٰهِ وَمَنْ اَحْسَنُ مِنَ اللّٰهِ صِبْغَةً ز وَّنَحْنُ لَهٗ عٰبِدُوْنَ ۝

رنگدیا ہے ہمکو اللہ نے اور کون ہے بہتر خدا سے رنگ میں اور ہم اسی کی عبادت کرنیوالے ہیں

ایہ رنگن ربدی تے ہے کیہڑا بہتر رنگ خدا دوں
تے حاصل معنے اسدا کہو تسیں اے صاحب ایماناں
تے کیہڑا رب تھیں بہتر بنداں پاک بناون ہارا
تے دین مراد الہی صبغہ تھیں ابن عباس بتاوے
نصاریاں رسم جاں دین انہاں وچہ داخل ہوندا کائی
اک معمودیہ آب زروں اوس ڈوبن اوس وچہ بھائی
حکم ہویا تساں غوطہ کھاندا اندر رنگ خدا دے
رنگین جامہ گنٹھ میلا ہو من عیبوں نفرت کھاوے
جویں پکا رنگ نہ لہندا ہرگز بھاویں ہوون ہزار لل
تے احسن وچہ اشارت جاں کوئی عمدہ رنگ چڑھاوے
بھی کچھ رنگ نہ ہووس میلا بھی کجھ نہ دانا ہیں
بس چاہیے مومن صادق دلتھیں خالی طمع ریاؤں
تے ظاہر باطن تقوے کرنا اوسنوں جاں ضروری
عالی ہمت خالص نیت کرن محبت آئی
تے کل اخلاق حمیدہ جو لائق جوہر انسانیت
تے پست ہمت کمظرف بخیل اوہ تھوڑے متقی ہووے
تے بہلوں ہووے بے رنگ بترک ہے بدبخت بد اغلاں
تا رنگ بگڑ مدے لائق ہے اوہ بہتر رنگ بگڑدا
وچہ سیر الی اللہ اس منزل وچہ کشف کرامت وماہی

تے او سے دے اسیں پوجا کریے باہر شرک بلاؤں
اساں مینا رب تے گند کفر تھیں کیتوس پاک عیاناں
تے صبغہ کہن طہارت تائیں وچہ کلام نصارا
تے کہے مجاہد خلقت ربدی معالم وچہ فرمادے
جاں کوئی لڑکا جم داہوندا ست روزاں دا بھائی
تے خوشی کریندے کہندے ہن ایہ بنیا ٹھیک عیسائی
جو سب رنگاں تھیں بہتر ستھرا پاک لطیف بنادے
رنگ سے کجے جویں اُڈن اوہویں عیب اسلام مٹاوے
تویں ایمان کامل مومن دا جد انمول شماراں
تن گلاں بس لازم اول جامہ خوب لیاوے
یعنے چٹا ہووے گوہڑا رنگ چڑھے اوستائیں
تے بخل تکبر حسد شبے چھڈ ہووے دور ہواؤں
رنگ چڑھدا تد گوہڑا اوسنوں ہووے صاف حضوری
صبر توکل زہد سخاوت تقوے لازم بھائی
تے کل صفات کمال جو اوہ بھی ہوون وچہ بشریت
پر قرب مراتب شرف حضور نہ ریدا اوسنوں تھیوے
تے جنکا ظرف لطیف ہووے بن میل جو کفر تفاتوں
ہستی اپنی چھوڑ کراہن بہلوں ہے جو ہردا
تے سالک جدوں جلال اندر جبروت لاہوت دا

معنوی بہلول رحمۃ اللہ علیہ

چوں تو بی بی باشی اے ... اے خدا ... بیچوں تو بے ... باشی
... چوں ... بی باشی اندر راہ ما ... سلطان ...
... اندر راہ ... چوں تو بی باشی ... بی باشی اندر لامکان ...
... تقوی اندر ... ہمچوں ... باصفا ...
حضوری ... آرزو ... ۱۲

فنا فے اللہ ہو خاص آئینہ بنے صفات الٰہی ہو
آیت وچہ خزانے بھیداں مخفی راز چھپائے
فناہ فے اللہ دا حال بتایا حضرت پیر جیلانی [رحمۃ اللہ علیہ]
فناہ فے اللہ جد بندہ ہویا باقی نال خدا دے
جاں ہستی نکلگئی تا باقی رب ہی رب بجاوے
استھیں سمجھ۔ نہ بندا اپنیا سر خود ذات الٰہی
فنا فے التوحید مقام جاں بندہ ہستی اپنی مارے
ایہہ رتبہ اعلےٰ اکمل قرب توحید نہایت تائیں ہو
جو وچہ حدیث نوافل پڑھدیاں ہووے عبد حضوری
لے بولے حق زبان عمر دیوں وچہ حدیث دسائے
مولوی اسمٰعیل نالے خود وچہ صراط لاوے
جاں لوہا سرخ ہویا وچ اگ دی صفت اگدی اوس پائی
جو ہر طرفوں اگ لگ لوہیوں لینے رنگ بنائے
ایہہ ہے رنگنی اللہ والی گوہڑے رنگ چڑھاوے

خود خودیوں گم ہو کر اوہ کر سکدا ہے جو چاہی
پر جس رب سمجھاوے اوہو اسھیں نکتہ پائی
وچہ فتوح الغیب مقالہ چوتھا ویکھ نورانی
تا جو چاہے کر سکدا اوہ سمجھ فتوح افادے
اوہ جو کجھ کردا نال خدا دے کرے نہ غیر سدا وے
حاشا حاشا ایہ گل نہیں بل مطلب ہور ایہا ہی
تے ذات صفات افعال بندے دے ہو جاون گم سارے
تے شامل کل اقسام ولایت نوں ایہ آکھے سنا تر
بھی صفتاں نال خدا دیاں ہوندا ہے موصوف فردی
تے حضرت دے افعالاں نوں رب خود افعال ملائے
مثال فناہ فے اللہ دی جیوں کوئی لوہا اگ وچ پاوے
جویں آتش اکم سارٹن لوہے بھی اوہ صفت ہتھ آئی
فنا فے اللہ ہو بندہ ایویں قدرت رب تھیں پائے
صفتاں کدھ بندیاں صفتاں اپنیاں تھیں لوٹاوے

قُلْ اَتُحَآجُّوْنَنَا فِی اللّٰہِ وَھُوَ رَبُّنَا وَرَبُّکُمْ وَلَنَآ اَعْمَالُنَا وَلَکُمْ اَعْمَالُکُمْ وَنَحْنُ لَہٗ مُخْلِصُوْنَ

کہدیکیا تم جھگڑا کرتے ہو ہم سے بیچ اللہ کے اور وہی ہے پروردگار ہمارا اور پروردگار تمہارا اور ہمارے لیے ہیں عمل ہمارے اور واسطے تمہارے عمل تمہارے اور ہم واسطے اسکے اخلاص کرنیوالے ہیں

کہو کیوں جھگڑو نال اساڈے اندر دین خدا دے
اتے عمل اساڈے ہیں تساں ہر بدلہ عمل موافق
تحا جوامنے جھگڑن حجت لیاون نال دلائل
اسیں دوست ربادے بہت تساں تھیں تا اللہ فرمایا

اوہ رب اساڈا تے رب تساں اتے ساڈے عمل اساڈے
اسیں خالص رہنوں پوجیئے ناہیں مشرک کافر منافق
کہن یہودی نبی اساں تھیں دین اساں خالص حال
جو کہو اسیں خالص تے تسیں مشرک رہنوں ایہہ بہانا

اَمْ تَقُوْلُوْنَ اِنَّ اِبْرٰھٖمَ وَاِسْمٰعِیْلَ وَاِسْحٰقَ وَیَعْقُوْبَ وَالْاَسْبَاطَ کَانُوْا

کیا کہتے ہو تم تحقیق ابراہیم اور اسمٰعیل اور اسحاق اور یعقوب اور اولاد اسکی تھے

ھُوْدًا اَوْ نَصٰرٰی ؕ قُلْ ءَاَنْتُمْ اَعْلَمُ اَمِ اللّٰہُ ؕ وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ کَتَمَ شَہَادَۃً عِنْدَہٗ مِنَ

یہودی یا نصارے کہہ کیا تم بہت جانتے ہو یا اللہ اور کون ہے بہت ظالم اس شخص سے کہ چھپایا گواہی کو جو

اللّٰہِ ؕ وَمَا اللّٰہُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُوْنَ ۝ تِلْکَ اُمَّۃٌ قَدْ خَلَتْ ۚ لَہَا مَا کَسَبَتْ وَلَکُمْ مَّا

پاس اسکے ہے اللہ کی طرف سے اور نہیں اللہ بیخبر اس چیز سے جو کرتے ہو یہ ایک امت تھی کہ تحقیق گذر گئی واسطے اسکے ہے جو کیا اس نے

کَسَبْتُمْ ۚ وَلَا تُسْئَلُوْنَ عَمَّا کَانُوْا یَعْمَلُوْنَ

اور واسطے تمہارے جو کمایا تم نے اور تم نہ پوچھے جاؤ گے اس چیز سے جو کرتے تھے۔

کیا کہندے ہو ابراہیم تے اسماعیلے تائیں
یہودی یا نصرانی آہے پچھے اُنہاندے تائیں
تے کیہڑا وڈا ظالم اوستھیں جیہڑا بات چھپاوے
تے نہیں اللہ جل جلالہ غافل اوستھیں جو تیں عمل کماوے
اوس ٹولے اوہناں کیتا ملسی تساں تساڈا کیتا
جبر ولی رب ابراہیم نہ رہیا یہود نصارے
گواہی اوہناں پاس جو سن اولاد خلیل سہارا
پڑھدے ایہ توریت انجیل اتے اخبار نبیاں
ایہ گواہی پاس تنہاں سو اوہناں اوس چھپایا
تے وچہ حدیث جاں دینی امر کسے تھیں پچھیا جاوے
تے نال علم دے رہو ہدایت کردے لوکاں تائیں
یعنے مال خیانت پاسوں مندی علم خیانت
جاں حضرت وچ مکے آہے مونہہ کعبے ول کردے
تاحکم ہویا ول بیت مقدس پڑھیں نماز پیارے صلی اللہ علیہ وسلم
جو بھاویں ساڈا دین محمد ظاہر مندا ناہیں
وچہ ہک روایت ٹول یہوداں آ آکھ سنایا
برحد لگ اساں نماز نہ ویکھے قبلے طرف نجاوے
تاحکم ہویا منہ بیت مقدس سوں کعبے طرف بھیو
تالوک یہود منافق احمق رلمل طعنے دیندے

بھی اسحاق اتے یعقوب تے وچہ اولاد تنہائیں
تسیں حال حقیقت بہتر جانو یا او جانے سائیں
اتے اوہ چھپاوے سائل پاسوں پتا نہ مول بتاوے
ایہ ہک ٹولہ گزر گیا ہے اور تک سنبھل جاوو
تسیں نہ پچھے جاسو اوستھیں جو اونہاں فعل کمیتا
تسیں کہو یہود نصارے ایہہ تساں جھوٹھ ہویا آشکارا
مسلم آہا اتے محمد سچ رسول پیارا صلی اللہ علیہ وسلم
جو ذکر اسلام خلیل تے فضل محمد صلی اللہ علیہ وسلم شاہ صفیاں
ایہ وڈے ظالم اہل ظلم تھیں حقدا راہ کھڑایا
تے اوہ چھپاوے سائل پاسوں پتہ نہ مول پھڑاوے
جو کرن خیانت وچہ علم دے نال خیانت پائیں
تے پچھسی اللہ جل جلالہ ٹھیک تساں تھیں علموں روز قیامت
وچہ نماز تے ہجرت بعد جاں وچہ مدینے وڑدے
یہود ہوئے خوش ایہ گل سنکے کہن لگے ہتھیارے
بر مونہہ ساڈے قبلہ ول کرکے پڑھے نماز اتھائیں
جو یاراں سنے محمد ساڈے قبلے ول رخ لیایا
ایہ گل سن دلگیر ہوئے نہ پاک رسول ربانے
جاں مونہہ مبارک پھیریا حضرت صلی اللہ علیہ وسلم پھر کعبے دی دلیں
تا رب صاحب اس حالوں خبراں حضرت صلی اللہ علیہ وسلم نوں فرمیندے

سَيَقُوْلُ السُّفَهَاۤءُ مِنَ النَّاسِ مَا وَلّٰىهُمْ عَنْ قِبْلَتِهِمُ الَّتِيْ كَانُوْا عَلَيْهَا قُلْ لِّلّٰهِ
شتاب ہے کہ کہیں بیوقوف لوگوں میں سے کس چیز نے پھیر دیا ان کو قبلے انکے سے جو تھے وہ اوپر
الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ يَهْدِيْ مَنْ يَّشَاۤءُ اِلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ ۝
اسکے کہہ واسطے خدا کے ہے مشرق اور مغرب راہ دکھاتا ہے جسکو چاہتا ہے طرف راہ سیدھے کی

لوگ کمینے عجب کہن کس شے انہاں پھیر ہٹایا
کہہ اے پیارے یا اللہ جل جلالہ کارن لہند اچڑھ سارا
تے جنوں چاہے راہ سدھے ول اللہ راہ دکھاوے
اجماع دلیلوں حجت شرعی اس آیت تھیں پایا

اوہناں دے قبلیوں جیہڑی طرف اوس منہ اہناں دا آیا
جو لہندے بیت مقدس کعبہ چڑھدے ول آشکارا
جو دین اسلام تے کعبہ خاص خلیل علیہ السلام اللہ دا بھاوے
وچہ احمدی اتے عزیزی ملسے راز نت آکھ سنایا

وَكَذٰلِكَ جَعَلْنٰكُمْ اُمَّةً وَّسَطًا لِّتَكُوْنُوْا شُهَدَآءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُوْنَ الرَّسُوْلُ عَلَيْكُمْ

اور اسیطرح کیا ہمنے تمکو امت بیچ کی یعنے بہتر تو کہ تم گواہ ہوا و پر لوگوں کے اور ہووے پیغمبر اوپر تمہارے

شَہِیْدًا۵ – گواہ –

تے اینویں اساں تساں کیتا وچلا ٹول جہاں تے
تا لوکاں تے ہنو گواہ اتے نبی (صلی اللہ علیہ وسلم) گواہ تساں تے

وسطا امت سب امتاں کولوں افضل اکرم عالی
وسط کہن جو میان کھلووے تابع گرد کمالی

جیویں کعبے ابراہیمی (علیہ السلام) ول تساں بیت مقدسوں کھیریا
یا سدھا راہ ہدایت والا ہے تساں کاں نکھیڑیا

یا وچہ تفریط افراط نجاون مثل یہود نصارا
اک کہن عزیر خدا دا پت اک کہن مسیح آشکارا

اجماع حجت جو وچ اس امت صفت عدالت آئی
ایہ عادل امت جس شے اوپر متفق ہووے بھائی

تے بھرن گواہی جس شے دی فرکویں حجت ہووے
ایہ گل محقق مسلہ لکھدے مومن مین کھلووے

تے ابو سعید خدری تھیں اندر مظہری دُر پروئی
اوس کہیا نبی (صلی اللہ علیہ وسلم) وچہ ساڈے ہکدن عصروں بعد کھلوئی

قیامت تیک جو ہونا آہا سب دسیا اوس جائی
تا جو دہپ درختاں کنداں نوالی سر پر آئی

جو پہلیاں نسبت اندک مدت باقی ایس جہانوں
جویں دینہ سارے دی نسبت ہن ایہ ساعت ہک بچیانوں

تے اس امت ستر امتاں پوریاں کر دکھلایاں
ایہ افضل اکرم کل امتاں تھیں بہت انہاں اصلاحیاں

جاں امتاں اگلیاں روز قیامت منکر ہون انبیاواں
آکھن اساں نہ ڈٹھا ناہ کجھہ دسیا سی صلحاواں

تا رب کہے کر حاضر بنیاں شاہد اپنے لیا ہو
وچہ تبلیغ احکام تے اللہ جل جلالہ جانے خوب مناوو

تا امت احمد (صلی اللہ علیہ وسلم) کہے رسول آئے احکام سنائے
انہاں زور لگایا پر ایہ سن وچہ نہ آئے

کافر کہن تساں کویں جاتا پچھے سب تسیں آئے
اوہ کہن محمد (صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم) سرور ساڈے ول تشریف لیائے

تے گھلیا رب قرآن اساں پر اوستھیں خبراں پایاں
جو نبیاں سب احکام دسے تساں ہنیاں ناہ بھلیایاں

تا سد پچھے رب شاہ رسل (صلی اللہ علیہ وسلم) نوں امت دے احوالوں
اوہ بھرن شہادت امت عادل منصف اہل کمالوں

تے وچہ عزیزی اس آیت دے ہیٹھ محدث لیایا
ہوسی نبی گواہ تساں پر جاں دن قیامت آیا

جو نور نبوت نال اوس درجہ ہر مومن دا دسدا
جو کس درجے نوں دین میں وچہ پہنچیا اہل شرف دا

ایمان امت دا حال جویں ہر ہکدی خبر نبی نوں
تے ہر ہکدی نیت نوں جانن بھی ہر نیک شقی نوں

[illegible]

تے جانن کل گناہ امت دی بھی درجات ایماناں
تے شہادت وجب اُسوچ دنیا حکم شرعوں
جویں اہل البیت ازواج اصحابانْدے حق اوس مقالاں
یا حاضراں غائباں کارن جیہڑے غیب صواب الائی
تاہیں ہر پیغمبر حال امت اپنی دا جانے
قیامت تائیں جو کجھ کرسن سب داحال پچھانے
تے جدوں رسول تساڈا کرسی عدل بیان تساہاں
تے دوجیاں امتاندے انکاروں ناکجھ خوف تساہاں

جیوں اخلاص نفاق اُمت دے حضرت بیش عیاناں
امت حق جو فضل مناقب ظاہر نبی صلی اللہ علیہ وسلم سنائے
خبر اویس تے مہدی قتل دجال جو استقبالاں
اعتقاد انہاں پر واجب مومن شک نہ پائے
جو بھلکے ایہ کم کرگ فلانا تے ایہہ کم فلانے
دیہن گواہی تدے حشر نوں ہر جو دامت کارن
بھی نیکنامی تساں ظاہر کرسی روز حشر اصلاحاں
وچہ ادا شہادت جو تساں صفت عدالت ہی رحماں

وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَن يَتَّبِعُ الرَّسُولَ مِمَّن يَنقَلِبُ عَلَىٰ عَقِبَيْهِ

اور نہیں کیا ہمنے قبلہ جو تھا تو اوپر اسکے مگر تو کہ جانیں ہم اس شخص کو کہ پیروی کرتا ہے رسول کی اس شخص سے جو پھر جاتا ہی

وَإِن كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلَّا عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ ط

اوپر ایڑیوں اپنے کے اور اگرچہ ہے یہ البتہ بڑی بات مگر اوپر ان لوگوں کی کہ راہ دکھائی ہے انکو اللہ نے۔

تے نہیں اساں قبلہ کیتا جتول رہیوں کجھ دہاڑے
مگر جو تا اسیں جانیئے کیہڑا کرے اطاعت تیری
رب قبلے پھیر نوں چہ آزمایا کیہڑا امر بجاوے
تے بیشک سی ایہ قبلہ بدلن مشکل اوکھت بھاری
اک قوم ہوئی مرتد یہودی بنگئے نکل اسلاموں
ایہ علم ازل وچہ ثابت آہا بیت مقدس داؤں

یعنے موہنہ کرا و سول پڑہدا رہیوں نماز پیارے
تے کیہڑا اپنیاں اڈیاں پر پھر جاوے اسنہیں ویری
تے کیہڑا اپٹھ کر حضرت صلی اللہ علیہ وسلم وَلّے ول کفر دے جاوے
مگر اوہناں نوں سوکھا جنہاں ہدایت ربدی یاری
کہن محمد صلی اللہ علیہ وسلم پھریا دین پوانْدے ول کلاموں
کعبے دے ول پھرنا اسو چہ حکمت ایہ خداؤں

[illegible]

جو ہکناں ہووے ہدایت تی ہکاون وچہ گمراہی
اہل قبلہ نوں تاہیں ہرگز کافر کہن نہ آیا
جویں مکان زمان خدا دا ثابت کرن اعضائیں

جو وچہ تحویل مطیع اس مفضل جو منکر اوس تباہی
ضروریات دینوں جو منکر تا اوس کفر کمایا
ایہ فقہ اکبر دی شرح اندر مذکور مسائل آئیں

وَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ ۚ إِنَّ اللّٰهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ

اور نہیں ہے اللہ کہ ضائع کرے ایمان تمہارا تحقیق اللہ ساتھ لوگوں کے البتہ شفقت کرنے والا مہربان ہے۔

نمازاں اتے ایماں تساں رب ضائع کرسی ناہیں
رأفت کہنوں رؤف دا معنے وڈی رحمت والا
تا کہن یہود مسلماناں جو بیت مقدس والے
قبلہ اوہ خلاف آہا تا اگلیاں سب نمازاں
جے کہو ہدایت تا پھر کیوں تساں چھوڑیا راہ سعادت
ہجو اوس ول پڑھدے ہوئے سب گمراہ سدھارے
اوہ کہن ہدایت او ہو جتول حکم خدا فرمایا
تے کہن یہود تساں تھیں جو ول قبلے ساڈے موئے
تا یاراں آکر خدمت اندر پچھیا حال ابراراں
تا ایہ آیت لتھی رب تساں ناہ ایمان وگنواوے
مدارک وچہ نماز تائیں ایمان اس کان الایا
تاہیں وچہ حدیث مبارک شاہ رسل صلی اللہ علیہ وسلم فرمایا
وَأَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ جہت وعید صلوٰتاں

بندیاں تے اوہ ٹھیک رؤف الرحیم مہر دا سائیں
بیت مقدس سوں کعبے ول جاں کیتا حکم تعالیٰ
پڑھیاں ہیں نمازاں کیا کجھ حال اہناں دا چنگے
ہدایت آہی یا گمراہاں دسو باہجہ لحاظاں۔
جے کہو گمراہی تاں تساں اگلی ضائع کل عبادت
برا تے سعد بھی ہور جو جیہڑے ہے گذرے یار پیارے
تے ہیا اوہ راہ گمراہی رب جس ولوں روک ہٹایا
تے اس قبلے دکھوں اول سن اوہ گذری ہوئی
جو بیت مقدس طرف نمازاں پڑھدے یار اظہار
نماز ایماندا معنے معالم خازن وچہ فرماوے
جو اہل ایماناں اوپر نماز خدا نے فرض لگایا
وچہ کفر اتے وچہ بندے فرق نماز سند آکھ سنایا
قائم کرو نماز نہ ہوو مشرک غیر نجاتاں

قرآن حدیث اجماع امت تھیں فرض نماز ایہائی
نماز چھوڑی جس جان کر اہن پس اوہ کافر بنیائی
پڑھو نمازاں قائم ہو کر کارن رب تعالیٰ
تے بیشک اوپر اہل ایماناں فرض نماز ایہائی
کتاب دا معنے فرض جو لفظ آیت وچہ ظاہر پایا
تے پنج بناء اسلام کنوں ہک فرض نماز ایہائی
بھی وچہ حدیث ہر ستے دی کارن ٹھیک نشان ایہائی
نماز ایہی تھم دین کیتا جس قائم اسدے تائیں
ڈھگیا اس گھر دین اسلامی ترک نمازوں پیا ری
رکوع سجود برابر کرکے پڑھیو سُس نال نیازاں
جس ایہ کم مول نہ کیتا اسدا عہد نہ ربانی کائی
تے شاہ رسل ﷺ تھیں اج لگ اسپر ہے اجماع تماماں

قوموا للہ قانتین جو وچہ قرآن گواہی
ایہ وچہ حدیث شریف نبی صاحب نے مسئلہ گنیاں
حافظوا علی الصلوٰۃ والصلوٰۃ الوسطیٰ وچہ قرآن حوالا
پنجو قتی جویں وچہ قرآں ایہہ ہے ارشاد الٰہی
ایہ کل مفسر معنے کردے کسے خلاف نہ پایا
بنی الاسلام علی خمس بھی کہیا رسول ﷺ الٰہی
اتے نماز ایمان نشانی وچہ حدیثوں بھائی
دین کیتا اُس قائم تے جس چھوڑیا اوس ڈھا ایہیں
جس چنگا وضو کرکے ستھری پڑھے نماز سوہا ہے
اوس کارن عہد خدا پر ایہہ جو بخشے کرے نوازا
چاہے اوسنوں بخشے چاہے دیوے دکھ رسوائی
تے فرقے بد مذہب بھی اسدے الٹ نکرن کلاماں

قَدْ نَرٰى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضٰهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ

تحقیق دیکھا ہمنے پھیرنا موہنہ تیری کا بیچ آسمان کی پس البتہ پھیر دینگے ہم تجھکو اس قبلہ کو کہ خوش ہوگا تو پس پھیر منہ اپنا کو طرف مسجد حرام کی

ٹھیک ڈٹھا اساں موہنہ بھنواون تیرا طرف اسگاہیں (یعنے آسمان)
جو کم تدہ پسند اسیں بھی راضی اسپر آہیں
قبلے دو ہک بیت مقدس مسجد اقصےٰ آئی
کعبے ول کر منہ خلیل نمازاں پڑھدا آسا ہی
جو بیت المقدس ول منہ کرکے کرن نمازادائی
بعد وحی مدت مکے تیراں سال نماز نبی ﷺ نے
تا حکم الٰہوں بیت مقدس ول نبی منہ کیتا
کہندے ناہ منسوخ ہویا ایہ قبلہ ساڈا ایہائی
کفار اندیاں سن گفتاراں پاک رسول ﷺ خدا دی

پھیراں گے تدہ اس قبلہ ول جدہر تدہ رضا ئیں
طرف مسجد حرام پیارا پس ہن موہنہ بھنوائیں
دوجا قبلہ کعبہ مسجد حرم خلیل علیہ السلام بنائی
جاں فوت خلیل تا موسےٰ تے داؤد نوں حکم الٰہی علیہم السلام
پھر جد شاہ رسل ﷺ دنیا وچہ قدم رنجہ فرمائی
کعبے ول پڑھی جاں کیتی ہجرت طرف مدینے
تے قوم یہود دشمن نے نالے طعنے دیون میتا
بلکہ محمد ﷺ اس قبلے دے خاص اطاعت چائی
غم اندیشہ کردے چاہندے حضرت محمد صفا دے ﷺ

قال اللہ تبارک و تعالیٰ واقیموا الصلوٰۃ ولا تکونوا من المشرکین [illegible] ... هو علیه الرحمة [illegible]

فرض ہووے اوہ قبلہ جس ول اول قائم آئم
ٹھیک اسیں منہ کرنا تیرا وہندے طرف آسماناں
تا ہکدن مسجد بنی سلمہ وچہ آہے ختم رسالت صلی اللہ علیہ وسلم
تا پیر دہاڑے انصف رجب دے پڑہدیاں ظہر دوگانہ
کعبے ول موہنہ پھیر ہنی تد توڑ نماز چڑہائی
پہلے خاص خطاب اس آیت وچہ رسول سہارے صلی اللہ علیہ وسلم
غاز نوچہ کعبے نوں حضرت یاد بہت فرماندے صلی اللہ علیہ وسلم
جو شرف کمال بزرگی قربت لذت کعبے آہی صلی اللہ علیہ وسلم
تا ہکدن جبرائیل نوں حضرت دلدا شوق سنایا صلی اللہ علیہ وسلم
جبرائیل کہیا میں بھی ہک بندہ وانگ تساڈی
ہر مخلوقوں افضل اکرم کریئے آپ دعائیں
تا حضرت منہ کر طرف آسماناں پہلو وچہ تکیندے
تا ایہ آیت رب جلالہ اتاری خازن وچہ فرمایا
پس پھیراں گے منہ تیرا جس قبلے ول تدہ رضائیں
ایہ آیت معنیاں دیوچہ اول آخر وچہ تلاوت
تے منہ کرنا کعبے ول اس امروں فرض دسایا
تے گردن پھیریاں فرض نہ باطل پھیرے نہ جد لگ سینہ

طرف فلک دے تکدے جو کد حکم ہوندا تس قائم
ایہو معنے آیت وچہ تفسیراں ویکھ سبہاناں
سولہ ماہ جاں ہجرت پچھوں گذرے سن ہر حالت
بیت المقدس ول تالیا حکم وحی ربانہ
جَامِعُ الْقِبْلَتَيْنِ تدے ناں اوس مسجد دا بھائی
پھر عام خطاب ہویا تا کیدا کل امت نوں پیارے
جوا وہ بنا خلیل آہی بھی خود اس ملت چاہندے علیہ السلام
ایہو جیہی کہ ہور پاسی پاوندے بنی الٰہی
کریں سفارش جبرائیلا پیش خدا فرمایا علیہ السلام
توں محبوب آکھی تینوں وعدے استر ضادے صلی اللہ علیہ وسلم
ایہ گل کہکے جبرائیل گئے آسماناں راہیں
کدوں خدا صاحب ول کعبے حکم اساں فرمیندے
ٹھیک اسیں ویکھیے وچہ آسماناں تیرا منہ ہویا
پس منہ اپنا محبوبا ہن کعبے طرف بھنوائیں
ایہہ پہلا حکم ہو وچہ مدینے ہویا نسخ علامت
مسلہ کتب فقہ وچہ واضح بہایاں دیکھن آیا
تے مسجد حکم زمیں ساری نوں دسے شاہ مدینہ صلی اللہ علیہ وسلم

وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ ط وَإِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ

اور جہاں کہیں کہ ہو تم پھیرو منہہ اپنے کو طرف اسکے اور تحقیق جو لوگ کہ دیے گئے ہیں کتاب البتہ جانتے ہیں یہ

مِنْ رَبِّهِمْ ط وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ

کہ وہ حق ہے پروردگار انکے سے اور نہیں اللہ بیخبر اس چیز سے کہ کرتے ہیں۔

تے جتھے تسیں ہوو پھیرو موہنہ اپنے اُسد ائیں
تے اللہ جل جلالہ نہیں غافل اوستھیں جو اوہ عمل کماندے

تے اہل کتاب جانن اوہ حق رب اوسد یں ہیں عطائیں
دیواں گے تہاں دو جگ بدلہ یاروں ہم عملاں تاندے

[illegible]

یعنے پھرنا کعبے طرف اہناں جاتا حق خداؤں جل جلالہ ۔ جو نبی تہاں نوں خبراں دسدے آہا اس انواعوں
یعنے ختم رسولاں صلے اللہ علیہ وسلم پڑھن دو قبلیاں طرف نمازاں ۔ ایہہ جان کراہن اٹھے ہو گئے رب جل جلالہ نوں معلم رازاں
تکرار آیت اس گاں جو ہوون کعبے حق تاکیداں ۔ تے بیت مقدس منسخ ہوون وچہ بھی تاکید مزیداں

وَلَئِنْ اَتَيْتَ الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْكِتٰبَ بِكُلِّ اٰيَةٍ مَّا تَبِعُوْا قِبْلَتَكَ وَمَا اَنْتَ بِتَابِعٍ
اور اگر لاوے تو ان لوگوں کو کہ دیئے گئے ہیں کتاب سب نشانیاں نہ پیروی کرینگے قبلہ تیرے کی اور نہیں
قِبْلَتَهُمْ وَمَا بَعْضُهُمْ بِتَابِعٍ قِبْلَةَ بَعْضٍ وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ اَهْوَاۗءَهُمْ
تو پیروی کرنے والا قبلے انکے کی اور نہیں بعض انکا پیروی کرنے والا قبلہ بعض کی اور اگر پیروی کریگا تو خواہشوں
مِنْۢ بَعْدِ مَا جَاۗءَكَ مِنَ الْعِلْمِ اِنَّكَ اِذًا لَّمِنَ الظّٰلِمِيْنَ ۘ
ان کی کی پیچھے اس چیز کے کہ آیا تیرے پاس علم تحقیق تو اسوقت ظالموں سے ہے۔

تے جے توں دیویں اہل کتاباں روشن کل دلیلاں ۔ قبلے تیرے دیول پھر بھی پھرنا نہیں نخیلاں
تے نہیں توں قبلے اہل کتاباں تابعدار پیارے ۔ تے ناہ اوہ ہکد وجے دے قبلے تابعدار نکارے
جے تابعدار ہوویں محبوبا اہل کتاب ہوائیں ۔ پچھے علم آئے دے بھی سمجھاون بعد اساہیں
اوسویلے توں اہل ظلم تھیں ہوسیں ختم رسالت صلے اللہ علیہ وسلم ۔ خطاب نبی صلے اللہ علیہ وسلم نوں ظاہر مگر مراد امت ہر حالت
یہوداں قبلہ بیت مقدس لہندے طرف جو آیا ۔ تے چڑھدے ول نصاریاں قبلہ کعبہ مومناں پایا
جو وچ حدیث مبارک حضرت شاہ رسل فرمایا ۔ جو قبلہ اہل مدینہ دا اس مشرق مغرب آیا
قبلہ خاص ہوون تھیں ثابت کا فر منکر اسدے صلے اللہ علیہ وسلم ۔ ایہہ دیکھ خلاصے فتح محمد ہورین مسئلہ لکھدے

اَلَّذِيْنَ اٰتَيْنٰهُمُ الْكِتٰبَ يَعْرِفُوْنَهٗ كَمَا يَعْرِفُوْنَ اَبْنَاۗءَهُمْ ۭ وَاِنَّ فَرِيْقًا مِّنْهُمْ
جو لوگ کہ دی ہمنے انکو کتاب پہچانتے ہیں اسکو جیسا پہچانتے ہیں بیٹوں اپنے کو اور تحقیق ایک فرقہ انمیں سے
لَيَكْتُمُوْنَ الْحَقَّ وَھُمْ يَعْلَمُوْنَ ؁ اَلْحَقُّ مِنْ رَّبِّكَ فَلَا تَكُوْنَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِيْنَ
البتہ چھپاتے ہیں حق کو اور وہ جانتے ہیں۔ حق ہے پروردگار تیرے کی طرف سے پس مت ہو شک لانیوالوں سے

رسالت احمد حق جل جنہاں لئی کتاب اساتھیں ۔ بہتراں دی جنوں کرن چھپان تے فرقہ تک اہناں تھیں
حق چھپان تے اوہ جانن حق تیرے رب ولوں ۔ پس ناہ ہو شک کرنیوالیاں تھیں محبوبا اس گلوں
اہل کتابی عالم جانن سچ محمد صلے اللہ علیہ وسلم نبیاں را ۔ یا مومن اہل کتاب جو جیونکر ابن سلام رضی اللہ عنہ سوہارا
نہ شک او ہنانو چہ رسالت جنوں ناہ شک چہ خود ولاوا ۔ جو کرن روایت عمر رضی اللہ عنہ کنوں وچہ خازن و لکھیا راوال

منزل [illegible] اہل کتاب [illegible] خازن [illegible] صلے اللہ علیہ وسلم [illegible] ۱۲

عبد اللہ ابن سلام نوں مکہ مدینہ حضرت عمر الایا ؓ — کیونکہ ہے ایہ بات اگوں عبد اللہ آکھ سنایا
جو ٹھیک پچھان ہیدی ساون بیٹیاں نہیں وہ آئی — جو بیٹیاں کدے شبہ اتے وچہ محمد ﷺ شک نہ رائی
عمر کہیا توفیق دتی رب جل جلالہ پھر عبد اللہ تائیں — جو دین قبول کیتوس یا قبلے طرف ضمیر چلائیں
اوہ صفت نبی ﷺ دی کہدے یا جو قبلے امر الٰہی — تے جانن حق چھپاون وڈا گناہ ہے راہ گمراہی
تے شک کرتوں ظاہر وچہ ایہ امر نبی دے تائیں — پر وچہ حقیقت اہل ایماناں حکم کیتا رب سائیں

وَلِكُلٍّ وِجْهَةٌ هُوَ مُوَلِّيهَا فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ ۚ أَيْنَ مَا تَكُونُوا يَأْتِ بِكُمُ اللَّهُ جَمِيعًا ۚ إِنَّ اللَّهَ
اور واسطے ہر کسی کے ایک طرف ہے وہ منہ پھیرتا ہے اس طرف کو پس دوڑو تم بھلائی کو جہاں کہیں ہو گے تم لے آویگا تم سب کو تحقیق
عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝ اللہ اوپر ہر چیز کے قادر ہے۔

ہر کسنوں ہک طرف ایہی اوہ اوسول منہ بھواوے — دوڑو نیکیاں طرف جویں تساں حکم الٰہی آوے
جتھے ہو سو قیامت نوں رب لیاوے ساریاں تائیں — ٹھیک اللہ ہر شے پر قادر عملاں دیگ جزائیں

وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ ۖ وَإِنَّهُ لَلْحَقُّ مِن رَّبِّكَ ۗ وَمَا اللَّهُ
اور جہاں سے نکلے تو پس پھیرے منہ اپنے کو طرف مسجد حرام کی اور تحقیق وہ حق ہے پروردگار تیرے سے اور نہیں اللہ
بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ۝ وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ ۝
غافل اس چیز سے کہ کرتے ہو تم اور جہاں سے نکلے تو پس پھیر منہ اپنے کو طرف مسجد حرام کی
وَحَيْثُ مَا كُنتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَيْكُمْ حُجَّةٌ إِلَّا الَّذِينَ
اور جہاں کہیں ہوو تم پس پھیرو موہنہ اپنے کو طرف اسکی تو کہ نہ ہووے واسطے لوگوں کے اوپر تمہارے حجت
ظَلَمُوا مِنْهُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِي وَلِأُتِمَّ نِعْمَتِي عَلَيْكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ۝
مگر جنہے ظلم کیا انہیں سے پس مت ڈرو ان سے اور ڈرو مجھ سے اور تو کہ پوری کروں میں نعمت اپنی اوپر تمہارے اور تو کہ تم راہ پاؤ۔

جتھوں نکلیں موہنہ کراپنا مسجد مکے ولے — ٹھیک اوہ منہ کرنا سچ تیرے رب تھیں کم سولے
تے نہیں اللہ بے خبر اس تھیں جو کرو عمل تمامی — تے جتھے ہو موہنہ پھیرو ول مسجد حرمت نامی
تا حجت رہے نہ آدمیاں نوں اوپر تساں پیارے — مگر اوہ لوگ جو ظالم ہوئے اوہناں تھیں ہتھیارے
سخن پرست اتے متعصب حداں لنگھنو الے — بہانوں بکن پئے تسیں خوف نہ کرو سن اوہ وچالے
میتھوں ڈرو تا نعمت پوری کریم اوپر تساں ہاں — تے تسیں راہ ہدایت پاؤ نکل کنوں گمراہاں
وچہ توراۃ آہا جو سرور اسماعیلوں ہوسی — تے کعبے ابراہیمی علیہ السلام ول اوہ وچ نماز کھلوسی

[illegible]

وچہ توراۃ دے ڈٹھونے منہ حبیب قبلے ول بھنواسی
تاکہندے ہے مبنی ہوسی اوہ جیہڑا ذکر توراۃ بتایا
کعبے ول جاں منہ کیتا اونہاں حجت ہوئی فانی
کہندے ساڈا قبلہ چھڈ پھر کعبے مکھ بھنوایا
جے سدھے راہ پر ہوندا قبلہ نبیاں چھڈدا ناہیں
جے قبلہ ایس پواندا ملیا بھی جلسی اونہاں راہیں
کامل تیں پر نعمت جو تدہ کعبے طرف بھنوایا
استقبال قبلہ دا رب جے وار جو ذکر لیا مذا
جو کان رضا محبوب اپنے دی بھی کارن دلداری
تاکہیا ہووے مسلماناں وا رہیا نہ قبلہ کائی
تے مشرک کہن اساں دین خلیل اسیں بیت اللہ دے پیاسے
تا قبلے ابراہیمی دا آنت شوق نبی نوں ساہی
جاں ڈاہڈا شوق ڈٹھا رب کعبے طرف حبیب سہارا
تا پوری ہووے تسلی تے خوشنودی بحر عطا
تے فرض ہویا منہ کعبے کرنا وچ جاہر ہر جائیں
دور ہووے یا نیڑے بھائیں حاضر غائب آیا
تے رہیا نہ شک نسخہ باقی روز قیامت تائیں

کعبے ول منہ پھیرن اوس دلیل نبوت خاصی
اوہ منہ کرسی جہب کعبے ول تو تبہا اسطرف نہ آیا
ایہ خازن اتے مدارک دیوچہ لکھن بزرگ حقانی
ایہ کان محبت قوم لئے حب وطنوں فضل کمایا
تے مشرک مکیدے رل مل کہندے سن گمراہیں
تا رب کہیا نہ طعن کف روں ڈر محبوب کدائیں
تدہ ابراہیمی کعبہ کافی وچ مدارک لیا یا
حقیقت اس رب جانے پر وچ ظاہر ایہ دساند
جاں بیت مقدس ول موہنہ کیتا حضرت شاہ ابراری
جو قبلے ساڈے دی ہن حضرت خاص اطاعت جائی
ایہ لعنے سن رنج ہویا دل شاہ رسولاں خاصے
تا کارن خوشی نبیدے کعبے کیتا حکم الٰہی
تا کر تکرار کہیا موہنہ رکھیں اپنے طرف پیارے
بھی جائزہے ہر حکم اندر کوئی حکمت ہووے سائیں
سفر حضر وچہ ہر حالت وچ ہے تعمیم سنائیں
بھی ادب کرن اس فضل رکھن منہ اسیطرف بھنوایا
ایہ کارن خوشی حبیب اپنے رب کیتا فضل عطا

كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِّنكُمْ يَتْلُوا عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ

جیسا بھیجا ہمنے بیچ تمہارے پیغمبر تم میں سے پڑھتا ہے اوپر تمہارے نشانیاں ہماری اور پاک کرتا ہے تمکو اور سکھلاتا

وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ۝

تمکو کتاب اور حکمت اور سکھلاتا ہے تمکو جو کچھ تم نہیں جانتے تھے۔

جویں گھلیا اساں رسول تساں وچہ پا سول جنس تساڈی
سکھاوے تساں کتاب لے حکمت بھی اوہ چیز سکھاندا
نہ غیر جنس تھیں نبی کیتا تا حجت کرن نہ کائی
جاں آدم جنس پیغمبر تا تساں شرکت وچہ حوالاں
تے ویکھ ضعیفی حال تساڈے بھی حاجت تمہارے
تے دیندے تساں علوم آسمانی جو تساں خبر نہ آہی

پاک کرے تساں بھی پڑھدا تساں اوپر کلام اساڈی
جو اگے تیں جانونا ہیں اس رستے تساں ملاندا
جو غیر جنس کیا جانے تساڈی رنج تکلیف بلائی
تا ہمدردی وی نال کرے احکام معین چالاں
کرواہے سفارش ہر دم مولا دے دربارے
تے نال اتفاق مراد رسولوں حضرت محمد صفائی

جو اسماعیلیاں تھیں وچ مکے نبی نہ گزریا کائی ۔ باجھ حضور انور دے روا نظیر نہ جیہڑی بھائی

فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ ۰

پس یاد کرو مجکو یاد کرونگا میں تمکو اور شکر کرو واسطے میرے اور مت کفر کرو ۔ یعنے ناشکری ۱۲

تسیں مینوں یاد کرو میں کرساں یاد تساڈے تائیں
تے شکر کرو تسیں میرا تے نہ کرو کفر ادائیں

بھاویں یاد زبانی بھاویں دل تھیں یاد کچیوے
بھاویں نال تصور بھاویں نال اطاعت تھیوے

وچ حدیث نبی جو ہیں دسی بابت ذکر گواہی
جو ربدی کرے اطاعت بیشک اوہ وچ یاد الٰہی

تسیں نال عبادت یاد کرو میں رحمت نال چتارا
تسیں طاعت نال چتارو تاہیں نصرت نال پکارا

تسیں یاد کرو وچ نعمت میں تساں اندر دکھ بلائیں
تسیں یاد کرو توحیدوں میں تساں نال بہشت رضائیں

تسیں یاد کرو اخلاصوں میں تساں نال نجاتاں پکارا
تسیں یاد کرو وچ دلدے میں تساں ملکاں نال چتارا

تسیں نال دعائیں یاد کرو میں نال اجابت کرساں
جو یاد کرے وچ مجلس میں تس وچ مجالس پڑھیساں

اتے محی السنۃ خازن وچ حدیث نقل فرماوے
رب کہیں میں ظن بندے دے پاس جو بندہ میں پر لیاوے

جے بندہ مینوں یاد کرے میں نال اسدے تد ہوندا
جے یاد کرے وچ دلدے میں بھی اوسنوں یاد کریندا

جے یاد کرے وچ مجلس میں بھی یاد کراں اُس تائیں
وچ مجالس ملک مقرباں دسن بحر عطائیں

جے بندہ گٹھ میرے ول آوے میں گز اُس ول آواں
موسےٰ اشعری تھیں پھر خازن کنوں حدیث سناون

جو ذاکر زندیاں وانگ اہے غافل میت وانگ اہائی
تے جد لگ بندہ ذکر کرے ہے نال خدا ہمراہی

کسے پچھیا حضرت عملاں چوں بہتر عمل بتائیں
فرمایا جاں دنیا چھوڑیں ہلن ہوٹھ تدائیں

عبداللہ ابن شقیقوں قاضی مظہر پوچھ لیایا
جو ہر بندیدے دل وچ دو گھر شاہ رسل فرمایا

ہک گھر ملک الٰہی دوجے وچ شیطان تباہی
جاں بندہ ذکر کرے تا گھر چھڈ نسے شیطون تباہی

جاں غافل ہووے ذکروں تا فر چنج شیطان لگاوے
دل غافلدے اوپر خطرے تے وسواس وچھاوے

ابوہریرہ یوں مسلم تھیں وچ مظہری نقل لیایا
جو ذاکر ہر دم زباں سب ہے درجہ سبقت پایا

نیک اہی اوہ ذکر جو دل تھیں غفلت دور ہٹاوے
تے غفلت نال ہوون دل کالے شاہ رسل فرماوے

جو افعال شریعت والے قولی فعلی سارے
یا نال فکر دے یاد الٰہی ایہ سب ذکر شمارے

جو نال حضور اخلاص ہووے سو بہتر ذکر الٰہی
بن اخلاص شرک تے باجھ حضوروں غفلت اہی

بیشک بچگئے مومن اوہ جو خاشع وچ نمازاں
تے انہاں نمازیاں ویل ہے بے خبر جو کنوں نمازاں

تے لا الہ الا اللہ جو کلمہ افضل ذکر اہائی
بھی چارے کلمے افضل وچ حدیث نبی فرمائی

زبان اُوپر ایہ ہولے بھارے وچ میزان اعمالاں
تے ہن محبوب خدانوں بھرپن ہور حدیث کمالاں

جو افضل کل کلاماں وچوں ہے قرآن الٰہی
جویں رب نوں افضل خلق تے تویں کلام بزرگائی

جاں رب دا ذکر کرے تا اوسدا شکر گذار ہیائی
جو دوم غافل سووم کافر غفلت قلب سیاہی
موسیٰ علیہ السلام ہک دینہہ وچہ جناب خدا دے عرض گذاری
ستے ہیں وچہ عبادت قاصر کیونکر شکر بجا ہاں
تے شکر کیتا جس رب دا اوسدی نعمت رب دی ہاوی
نبی صلی اللہ علیہ وسلم کیہا وچہ شب معراج مینوں ہک شخص وسایا
ہیں پچھیا ایہہ ملک ہی انہاں آکھیا ملک ایہا ہی
تے نال مسیتاں ہی دل ایس ہمیشہ لگا رہندا
تے ہر شے کارن صیقل ولدے صیقل یاد الٰہی
دو چیزاں دے نال لدی کوئی چیز پیارے
جو رات دنے اوس لازم پکڑے رکھے نت عیانی
کہیا ابو الدردا نے بیشک دسیا ختم رسالت صلی اللہ علیہ وسلم
ایہ سونا چاندی خرچ کرن تھیں بہتر ہووے تسانوں
تا یاراں عرض کیتی دس حضرت صلی اللہ علیہ وسلم اوہ اسانوں بہاوو
نبی کہیا جو شخص روپیاں جھولی بھر ورتاوے
تے اہل جنت نوں چیز کیدا رہے افسوس کائی
تے ہر ہر کوچے پھرن ملائک لبھدے اہل اذکاراں
جو آؤ دیکھو اسیجا ہک ہے مطلب ٹھیک اساڈا
سندے ذکر کھلے سب اوسجا انبروں دھرتی تائیں
پھر جاوں طرف اسماں اوتھاں تھیں پچھدا اللہ سائیں جل جلالہ
کتھوں آئے آکھن آئے بندیاں تیریاں پاسوں
تسبیح تہلیل کرن اوہ تیری تا اللہ جل جلالہ فرماوے
جو جہاں اوہ مینوں ویکھن پھر اوہ کیہ کر کرن کمالاں
تاں نال کمال کوشش دے تینوں کرسن یاد الٰہی جل جلالہ
پناہ منگن کس چیزوں کہندے طلب جنت دی کردے
پچھے کیا انہاں جنت دوزخ ویکھیا آکھن ناہیں
ہے ایہ جے دیکھن اوسنوں خواہش کرن زیادہ

جاں ذکر بھلایوس کفر کمایوس ویکھ عزیز یوں بھائی
تے ذکر کنوں دل چمکے چاہیئے کرنی یاد الٰہی
جو بابجھ شمار حساب تیری رب بھتیئے نہ شکر گذاری
حکم ہویا کر یاد اساڈی ناہ کدیں بھل اساہاں
جو استغفار گناہوں کردا رب بھتیں بخشش ہاوی
اوہ سارا اندر نور عرش دے غائب ہیسی آیا
ایہہ اوہ شخص زبان جدی سی ترو چہ ذکر الٰہی جل جلالہ
تے ماپیاں حق ایہ لوکاں بھتیں نہ گالیں آہا لیندا
عذاب کنوں کوئی چیز نہ روکے بابجھ ذکر دی بھائی
اک بندے نال ایمان لیاون دو جادیں غفارے
تے نت زبان رکھے تر اپنی نال ذکر رحمانی
وساں تینوں میں اوہ چیز جو افضل کنوں عبادت
تے نال کفار جہادوں جو رلماراں ہکدو جیانوں
فرمایا اوہ ذکر الٰہی ہر ہر وقت سہاوے
تے ہک ذکر کرے ذاکر وچہ درجیاندے وددہ جاوے
مگر افسوس اسگھڑی جو بابجھ فکر دے گذری آہی
جے ویکھن لوگ ذکر وچہ تا ہکدوجے کرن پکاراں
نال پراں اوہ ملک اونہاں نے گھیرا کرن زیادہ
جاں ذکروں فارغ اہل ذکر تا کھنڈن ملک تداہیں
اوہ سب کجھ جانن ہاراتا بھی کرے سوال تنہاہیں
جو یاد کرن تدہ وچ زمیں دے نال یقین اخلاصوں
کیا اونہاں مینوں ڈٹھا آکھن نہیں تا رب جل جلالہ الاوے
کس ملک جے ویکھن تا تدہ یاد کرن وددہ سایاں
پھر رب پچھے اوس ذکروں کیا انہاں خواہش آہی
تے دوزخ کنوں پناہ منگدے یا رب اوہ تیری بردے
بن ڈٹھے اوطالب جنت نار دوں چاہن پناہیں
تے کنوں جہنم نس ابیہہ فررب کرے ارشاداں

گواہ ہووے انہاں وچ بخشیا ہور جو سنگی انہاں
اوس مجلس وچہ آیا لاکن کم نکیتس کائی
تا رب فرماوے اوس اوتے بھی بخشش میری ہوئی
تے وچہ صحاح ہر فرض نمازاں پچھے نبی صلی اللہ علیہ وسلم عطا ئیں
وچہ مرضی رب دی خرچ کرن کل نعمت شکر ادائی
جاں بندے نوں رب جل جلالہ نعمت بخشے تا اوہ دل وچہ جانے
شکر اس نعمت دا رب لکھے نہ موہوں لجے اوس لا پایا
اجے زانوں تیک نہ جامہ آیو سر رب لکھدا اسائیں
اینویں جدوں گناہ بندے تھیں ظاہر ہووے کائی
تس نامے عملانوں وچہ سب توبہ لکھدی اوس گیا ہوں
عبداللہ رضی اللہ عنہ بن سلاموں یحییٰ تھیں ابن شیبہ لیائے
یا رب شکر جو لائق تیرے کرار شاد بیانا ں
جیوں غائط بول جنابت ویلے بھی وچہ بیو صیانی
تا موسیٰ علیہ السلام عرض گذاری یارب کیونکر تدہ چیا رال
تے وچہ شعب الایمان علی تھیں ہور روایت پائی
لا الہ الا اللہ ذکراں وچوں افضل ذکر بتایا
تے شکر گذاران کارن بعض نعیماں ذکر سنائے
تے والاں اُسدیاں ونن کرجاندی دین فقیراں
جاں جامے ہوں پرانے فراہ دیوں راہ خدائی
وچہ دوہاں عیداں نال تکلف زینت وسعت آئی
تے کہادن ہیوں خوابوں اٹھدیاں کرنا ذکر لسانی
تے مال شکر تس خرچ کرن خود اوپر آکھ سنائیں
تے شکر زراعت میویاں کھیتیاں کھان دیون فقرائیں
تے صنعت شکر اوس کموں دیون نصرت محتاجاں نوں
شکر علم تعلیم قرآن تے مسلے دین سکھائے
معجزے ہور فضائل اس آیت وچہ شاہ رسل دے
نعمتاں ہوریاں دتیاں سنداکرنا ذکر صفا یوں صلی اللہ علیہ وسلم

ہکے ملک انہاں تھیں عرض کرے جو یا رب شخص فلانا
کسی ہور دی حاجت کارن آیا بیٹھ گیا اوسجائی
ایہ اُس ٹولے دی شان جدے ہم مجلس بخشش ہوئی
پڑھدے ایہ بھی فرمایو نے معاذ جبل رضی اللہ عنہ دے تائیں
تے نامرضی رب پاسوں ہٹنا بھی ایہ شکر ایہائی
جو ایہ نعمت ہے رب ولوں اس جانن نال عیانے
جے جامہ مل لیا یا سیتا پاوندیاں حمد بجایا
شکر گزاراں تھیں ایہ مطلب وچہ عزیزی پایئر
تا دل وچ کیجائے شرمندہ ہووے دیکھ برائی
توبہ استغفار نہ موہوں کردا اجے ہٹائیں۔
ہلدے نیہہ موہنے وچہ درگاہ دے کرکے عرض سنائے
جو بعضے وقتیں ذکر کرنوں بے ادبی ہیں جاناں
تا حکم ہو یا ہر حالت وچہ کر موسے یاد الٰہی جل جلالہ
کہیا سبحانک اللہم تحقیق تا انت پڑھ ہکو اراں
ہو الحمد وں لگ حسن الصباح تک ٹھہیاں شکر ادائیں
تے الحمد للہ افضل شکراں وچوں شکر بتایا
جاں لڑکا جمے کرن عقیقہ شکر اسدا ہو جائے
تے شکر نکاح ولیمہ کرنا شکر لباس ایہ ویراں
تے شکر گذاری روزیاں صدقہ عید فطر دا ایہائی
تے قربانی وچہ عید اضحیٰ ایہ حج دا شکر ایہائی
جو انہاں وقتاں کارن فکر دیاں وچہ چھپائی
تے شکر جیو اناں منگیاں ویہن حاجتمنداں تائیں
نہ روک ہٹاون پر جان کجہ لیجا دے روکیندا ایہیں
جویں کتابت ہور خیاطت صنعت محتاجاں نوں
تے ایں قیاس اوپر ہور چیزاں کہیا مفسر دانے
تے دال محبت ہور اطاعت کارن ہادی بل دے صلی اللہ علیہ وسلم
تے جانن نبی غنیمت نام اسی دا شکر ادائیں

اللہم اعنی علی ذکرک وشکرک وحسن عبادتک ۱۲ سبحانک اللہم لا الہ الا انت حسبی سبحانک وبحمدک لا الہ الا انت الحمد للہ علی کل حال وحسن اللہم صلی علی محمد النبی والحمد للہ علی حسن الصباح

تے ابن عباسوں ابن کثیر ایہہ قول نقل فرمایا ہے
بے شکرا وسدلے ہے سچا جان اس نعمت دے تائیں
نہ جان اوس غنیمت خاص نشاں عداوت آیا
تھے ہے ایہ کفر جو اس نعمت نوں یاد نکرن نا بولے
جاں نام لوے یا لکھے سنے تاں نال درود دیکارے
درود اندر سب نعمت ایہہ بھی افضل وچہ اذکار ال

مراد اس آیت اندر نعمت پاک حبیب سوہاوی ﷺ
رسالت اتے اطاعت ہور وجود اس بحر عطائیں
تے چپ رہن بن ذکروں محرومی بدبختی لیا یا ﷺ
ایہ وچہ تفسیر خلاصے فتح محمد لکھیا جانوں
چپا وسوقت ظلم تے بخل ایہ وچہ حدیثاں بیاں
رب درود وسلام ہمیشہ نت کار شاہ ابرار ال ﷺ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ ۚ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ۝

اے لوگو جو ایمان لائے ہو مدد چاہو ساتھ صبر کے اور نماز کے تحقیق اللہ ساتھ صبر کرنے والوں کے ہے

اے اہل ایمانوں منگو سبہ یاری نال نماز صبر دے
مراد صبر تھیں روزہ ٹھلن نفس امارہ تائیں
تے ثابت قدمی وچہ عبادت صبروں نفس مہارن
جہاد اصغر جو نال کفاراں ظاہر لڑنا بھائی
ایہہ جہاد باطن دا جیونکر وچہ کتاباں آیا
رجوع کیتا اساں نکرڑے جنگوں جانب سخت لڑائی
نہ جزع فزع کجھ ترلے لیون اندر دکھ بلائیں
صبر خوشی دی کنجی بھی رب حضرت نوں فرماوے ﷺ
جے ہنجو کرن ڈولوں غم کرن تا اس وچہ خوف نکائی
تے مدد لیو نال نمازاں وچہ جہتاں آئی
شاہ ظالم دے لوگ جاں لیگئے بی بی سارا تائیں
عبدالرحمان بن عوف رضی اللہ عنہ تائیں سی غشی بیماریوں آئی
نا امیدی وچہ زن تسدی ام کلثوم بیچاری

ٹھیک اللہ سب صبر انوالیاں ناصر نال نصر دی
کھاون پیون شہوت پاسوں وچہ روفی پائیں
تے وچہ جہاد اصغر دے ہونا ثابت قدم شماراں
اتے نماز جہاد اکبر جو نال شیطان لڑائی
رَجَعْنَا مِنَ الْجِهَادِ الْأَصْغَرِ إِلَى الْجِهَادِ الْأَكْبَرِ جیوں فرمایا
یا صبر مراد اندر دکھ درداں کرن صبوری بھائی
اس تھیں اجر مصیبت دیندا کہندے اہل صلاحیں
جے صبر کریں تا پنجو ملکاں نال فتح تد آئے
راضی رہیئے وچہ رضائیں گلہ نکرنا بھائی
اہل ایماناں جیونکر چال سے چال خلیل الٰہی علیہ السلام
تا شروع نماز خلیل ہو یا رب دتی مدد انہائیں
تا لوگاں ن جاتا فوت ہو یا سب کولوں اٹھ گئی بھائی
جا وچہ مسجد نفل نیتے لس مدد چاہی یاری

گھڑی نہ گذری خاوند اُسدا ہویا ہوش نکانے
جُریج راہب نوں نال زناہ جد لوکاں تہمت لائی
نماز کناہوں روکے بھی ہور فاحشہ کنوں بچاوے
مَن بہیے لوکی وقت مصیبت کلمہ کفر الاندے

ایہ حاکم بیہقی کرن روایت وچہ عزیزی آئے
اوس اُپر بچی تا نصرت میوس قدرت رب دکھائی
اِنَّ الصَّلٰوۃَ تَنْهٰی عَنِ الْفَحْشَآءِ وَالْمُنْکَرِ ظاہر دساوے
لئے ایڈ صدا رہوے غضب سیراں نے چھپے

وَلَا تَقُوْلُوْا لِمَنْ يُّقْتَلُ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اَمْوَاتٌ ط بَلْ اَحْيَآءٌ وَّلٰكِنْ لَّا تَشْعُرُوْنَ
اور مت کہو واسطے ان لوگوں کے کہ مارے گئے بیچ راہ اللہ کی مُردے بلکہ زندہ ہیں ولیکن تم نہیں جانتے

جو قتل ہوئے وچ راہ رب دے اوہناں مردے آکھو ناہیں
اوہ جان نثارا ساڈے جیوندے مر گئے کہنا ناہیں
جو چودہ یار شہید بدر وچہ اٹھ انصار پیارے
کہن کفار اوہ مر گئے وانجے نعمت عیش جہانوں
خازن دیوچہ بھی السنۃ کردا ذکر صفائی
ملدا رزق انہاں نوں تے اوہ عیشاں خوشیاں کردے
پہونچی انہاں دکھ مصیبت کرن ادراک اُنہاں ہیں
تا بعداں نوں وچ برزخ اونویں الگ ناہیں
وچہ بدناں سبز پکھیرواں روح شہیداں پاس خدا دے
ایہہ وچہ معالم خازن نالے مظہری وچہ لیایا
تے وچہ خلاصے ابن عباس نبی تھیں خبر سنائی
اتے مظہری دیوچہ ایہہ جیا تی خاص نہیں شہداواں
روح اولیاواں کہنوں نصرت فیض ہدایت
بھی عبدالحق محدث ترجمے وچہ مشکوٰۃ گواہی

بلکہ اوہ زندے لاکن ایہ تسیں عقلاں سکھدے ناہیں
نہ سمجھ تساڈی اندر تا فہے زندگی اوہ شہداں ہیں
تے چھچہ جہاجریا رجنہا ندے اعلے درجے پیارے
تا رب کیہا انہاں کہو نہ مردے نال زبان گماؤں
حضرت حسین کنوں جو روح شہیداں پاس آکہی
جیوں آل فرعون نے دوزخ پیش کرن وچہ شام فجر دی
اسوچ دلیل جو اہل قبوراں مَن ثواب جزائیں
قبر اندر پوچھ لین عذاب ادے خازن وچہ دیکھائیں
سیر جنت وچہ کرن قندیلیں راتیں لین آفادی
جیوں وچہ صحیح مسلم دے حضرت شاہ رسل فرمایا
شام فجر نوں رزق شہیداں ملدا نال صفائی
بلکہ نبی ولی سب زندے ستوا تر تھیں یاوراں
ظاہر ہوندی ایویں وچہ تفسیر خلاصے آیت
تے غوث الاعظم وچہ فتوح الغیب اویں فرمائی

برسر بازار صرافانِ عشق
کشتگانِ خنجرِ تسلیم را
دل ز سوز خم زدیدہ خون چکد

ز رہ ہر کاں دکانِ دیگر است
ہر زماں از غیب جانِ دیگر است
اینچنیں زخم از کمانِ دیگر است

ایہ حال اونہاں جنہاں لڑکے نال کفار شہادت پائی
ایہ سوداراں دو وچہ گندی مارن نفس ہوائیں
فنا فی اللہ جلّ شانہٗ ہو گئے ہوہنے باقی نال خدا دی

تے افضل اوہ جو نال نفس دے کر دی نت لڑائی
اکواری مرجاون بہتر نت مرنے تھیں نائیں
پھر جو کجھ چاہن کر دسن تد ہو کے اہل صفا دی

وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنفُسِ وَالثَّمَرَاتِ

اور البتہ آزماوینگے ہم تمکو ساتھ ایک چیز کے ڈر سے اور بھوک سے اور کمی مال اور جان سے اور پھلوں کے سے

تے اسیں آزماواں گے نال ہک چیز تساں ہر حال
ایہ آزمائش کیتی ربّ جلّ شانہٗ جاں یار رہا جر پیارے
امید امداد جنہاں تھیں ہوندی چھوڑ یا دور اونہاں نوں
سبھ قبیلے عرب اونہاں آہی رنج تکلیف پہونچاندے
تے گوناگونی رنج تکلیفاں دیندے اہل ایماناں
جو حال اونہاں ندیوں وچہ سورۃ احزاب خدا فرمائے
ایہ کارن دین اسلام کفاراں محض عداوت آہی
تے مال اسباب جہاد اندر سب ہوسن خرچ تمہارے
تا جو سنگ شکم تے فاقیوں بدھا ختم رسالت صلی اللہ علیہ وسلم
جو یکدن اسرور بھکھ ستا ای گھر تھیں باہر آئے
راہ کو ملے یا حضرت صلی اللہ علیہ وسلم کیوں گھر تھیں باہر سدھائے
قسم خدا دی میں بھی گھر تھیں نکلیا بھکھ ستایا
تے نال گھٹا ون مالاں آزماواں تساں رب جلّ شانہٗ فرمایا

خوفوں بھکھوں گھاٹیوں جاناں میویاں ہور اموالوں
اہل عیال وطن گھر چھوڑ مدینے طرف سدھاری
مدینیوں نکلن اوکھا ہیسی تدوں مسلماناں نوں
تے اگے پچھے پھرن ہیو داونہاں دشمن سخت ٹھیہراندے
تے خوف نہایت جنگ احزاب اندر ہی صاحب شاناں
مومن گئے آزمائے اونہاں ڈاڈھی جنبش آئی
نہ ہو رس گلوں ایہ آزمائش کیستی پاک الٰہی
سو ہجرت بعد شروع اسلام اندر ہوئی ایہ کاری
تے مال اندر مشہور جو سی صدیق اوہ بھی اوسے حالت
راہ وچہ ملیا یار صدیق اوس عرض کیتی درگہ
فرمایا بھکھ لگی سن صدیق اگوں بتلائے
ایہ وچہ تفسیر عزیزی حضرت شاہ صاحب فرمایا
جو ہوسن خرچ اموال تساڈے وچہ جہاد ہمایا

[illegible]

کفارتیں مکے تے جو بچے اہناں تھیں مالوں
تے حق مسکیناں مہماناں نوں ہور یتیماں تائیں
تے محتاجاں ہور اہل عیال اپنے تے خرچن مالاں
تے فوج کفار آون تھیں اُجڑن بیلیاں کھیت تساڈے
پھر رب کہیا تساں ازماواں انگا جاناندے نقصانوں
تے وچہ تکلیف جہاد سفر ہور تنگی بھکھ پیاسوں
تاکنوں مہاجر انصاراں نقصان ہویا ہر سالے
بھی وچہ لڑائی بیر معونہ ستر یار انصاری
جو لوکی وچہ اونہاں جنگاں رہے حیات بچارے
کسے ہتھ کپیا کسے ہور س جائی تن تے زخم نشانی
تے میوہ یاندے نقصانوں بھی اسیں آزماساں فرمایا
تے بندے تے اولاد مرن تھیں سخت مصیبت آوے
تے شائعی آکھے خوف خدا دا بھکھ روزہ رمضانی
تے جاناندا نقصان بیماریاں مرنا راہ خدا دے

اوستھیں صدقہ فطر تے کڈھن مال زکوٰۃ اسحالوں
ہور محتاجاں خود ٹھہرے تے کرنا خرچ سنائیں
سب نقصان ایہن اموال اونہاں خرچاں تھیں ہر حالوں
ایہ نقصان سوا اوس نقصاناندے ہور زیادے
جو جنگاندے وچہ خویش مریں وچہ میدان بھجاں لوں
گوناگون مصیبت سختیاں ہون ہلاک ہراسوں
جو ستر جنگ اُحد وچہ یار انصار شہید نرالے
کوئی گھر رہیا نہ خالی جس وچہ ہوئی نہ گریہ زاری
کسے اکھ نقصان کسے کن ڈوری پیر کسی دی ہارے
حضرت طلحہ رضی اللہ عنہ سندا ہتھ شل ایویں ہویا رونداں لی
جو ہیاں پتر طفل چھوٹیرے میوہ دلدا آیا
پچھے کل مصائب تاہیں یاد اُس رب فرماوے
تے مالوں دین زکوٰۃ ہور صدقہ نقص اموال پچھانی
تے گھاٹا میویاں مرن اولاد جو سب تھیں سخت زیادی

وَبَشِّرِ الصّٰبِرِيْنَ الَّذِيْنَ إِذَآ أَصَابَتْهُمْ مُّصِيْبَةٌ قَالُوْآ إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّآ إِلَيْهِ رٰجِعُوْنَ ط

اور خوشخبری دے صبر کرنے والوں کو وہ لوگ جب پہونچتی ہے اونکو مصیبت کہتے ہیں تحقیق ہم واسطے اللہ کو اور

أُولٰٓئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوٰتٌ مِّنْ رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ قف وَأُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُوْنَ

تحقیق ہم اوسی کیطرف پھر جانے والے ہیں یہہ لوگ اوپر اونکی ہے درود پروردگار انکے سے اور رحمت اور یہ لوگ ہیں راہ پانیوالے

اَللّٰهُمَّ أْجُرْنِيْ فِيْ مُصِيْبَتِيْ وَاخْلُفْ لِيْ خَيْرًا مِّنْهَا إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّآ إِلَيْهِ رَاجِعُوْنَ ط

دیہہ خوشخبری صابراں جداونہاں پو مصیبت کائی
ایہہ لوگ جو اونہاں اوتے رحمت رب اونہاندیوں آئی
جو جزع فزع کجھہ ہور شکایت دکھا نوں نہ کردی
تے مظہر یوسہ حدیث جو جو کم ناخوش مومن تائیں
نِعْمَ الْعِدْلَانِ وَنِعْمَ الْعِلَاوَةُ حضرت عمر الاوے

تاکہندے ٹھیک اسیں ربدی آں اساں رب ول ہونا ہائی
تے اوہی لوگ ہدایت والے پاون راہ بھلیائی
بلکہ ذکر شکر اوس حالت حمد الٰہی جل جلالہ پڑھدے
پس اوہ دکھ مصیبت اوسنوں کہندے بحر عطائیں
یعنے واہ دو بوریاں واہ سرباری خوب سوہاوے

…مصیبت… [illegible] …صبر… [illegible]
…حلوائی… [illegible]
[illegible]

صلوٰۃ تے رحمت اکو جیہاں ہوریاں دو وین آیاں
جو اجر صبر دے وچہ حدیثاں خاص توں چہ لیا وے
موسے اشعری کہے فرمایا حضرت بحر عطائیں
رب سب کجھ جانے بجھے تا بھی پچھے ملکاں پاسوں
تساں دل اُس دے دا میوہ توڑیا آہو کہن آکھی
کہن ملائک حمد تیرا اوس کیتا رب رحماناں
جو اک گھر خوب بناؤ کارن اوسدے وچہ بہشتاں
ام سلمہ کہے سنیم شاہ رسل تھیں جو فرمایا
گم چیزوں تا اجر زیادہ نہ ہوسی پاک الٰہی
استرجاع اس امت باہجہ ہور کسے ہتھ آئی
جے ہور سے ملدی تا یا اسفٰے کیوں یعقوب الایا
نبی کہیا رب پاک ایہہ نعمت یعنی استرجاعی
عبداللہ بن عمر کہے فرماوے بحر حسن دا
پہلے وچہ سب گلاں گا جاں رب نوں عرض سناوی
تے الحمد کہے جاں رب تھیں نعمت پاوے کائی
تے کہے امام حسین جو حضرت شاہ رسل فرمایا
استرجاع اوس نوں سر سے تھیں کہے تا رب اُستاہیر
تے اوس نعمت اگلی اوپر حمد کرے جے کائی
تے دیوا بجھیاں انا للہ سن حضرت فرماندے
تے عائشہ کرے روایت وچ انگوٹھی ختم رسالت
جاں نیڑے جا کر ڈٹھم پایم گنڈا بہت چھوٹیرا
جو انا للہ پڑھنا حضرت ایسے کارن آیا
محبت نال تے فرمایا اے عائشہ جد رب چاہوی
تے اوہ جد چاہے وڈی تائیں چھوٹیاں کر دکھلاوے
تے جتی تسمہ ٹٹیاں انا للہ عمر الایا
تے فرمایا جو وچہ مصیبت صبر او سدر کھایا
تا جنت وچہ اوس تن سو درجے ملسن فضل الٰہوں

تے سر باری ہندوں علاوہ واہ واہ اجر کمایاں
کجھ عزیزی مظہری اتے خلاصیوں لکھیا جاوے
جاں پت مری کسے مومن دا رب کہے فرشتیاں تائیں
تساں بندے مرید اپت قبضیا آہو کہن اخلاصوں
رب کہے پھر بندے میرے کیا تدہ بات الائی
بھی انا للہ پڑھیس ہووے ملکاں حکم رباناں
تے بیت الحمد رکھو نا اوُسدا ترمذی وچہ تو شتاں
جس بندے وقت مصیبت انا للہ آکھ سنایا
اجہ صبر تس تے اوس چیزوں بہتر چیز جو آئی
جو وقت مصیبت انا للہ پڑھدا اہل صفائی
سنی جد یوسف پیارا دلبر اوس فرزند گھڑایا
بخشے امت میریوں کسے پہلی ہتھ نہ آئی
صفتاں چار ہوون جو وچہ تس گھر جنت وچ بندا
تے وقت مصیبت انا للہ موہ تھیں آکھ سناوے
تے استغفر واللہ کہے جاں ظاہر ہووس کوہی برائی
جس کوئی دکھ پہونچیا مدت بعد اوس یاد لیایا
تازہ اجر دیوے اوس دکھدا جن اج اوس اندائیں
اونویں اجر ملے اس تائیں جس اج نعمت پائی
جس تسمہ جتی ٹٹی پڑھے اجر تس ملن تباندی
گنڈا چھیا استرجاع تکرار کیتی او سحالت
تائیں بس کہیائیں او پروار یا مائیو میرا
تا نبی تبسم کر ہتھ میرے کا ہندے اوپر لایا
چیز کسی دی چھوٹی تائیں وڈیاں کرن دکھاوی
یعنے ایس عمل چھوٹے تھیں فضل وڈا اتھ آوے
تے فوت جماعت ہونوں استرجاع سعید سنایا
تا دٹھیں جوش مصیبت دے الاھند اہو سن جو آیا
پر درجے فرق زمین آسمان برابر نیت راہوں

ایتے ابراہیم جاں فوت ہویا تد ہنجوں نبی صلی اللہ علیہ وسلم وگائے — تاں فرمانے ایہہ رحمت ہے ابن مسعود رضی اللہ عنہ سوہاے
پائی خبر وفات برادر ہنجوں گئے چشماں تھیں — تے فرمایا ایہہ رحمت بند ارکدا نہیں انہاں تھیں ہا
تے کہے ربیعہ صبر اوہ چیز جو حالت پیش مصیبت — جے بعد مصیبت اونویں قائم رہن تا صبر حقیقت
یعنی بن تسلیم رضا دے جیتی قدم نہ پاوے — نہ لنگھے حد شریعت بھی ناہ زائل عقل ہو جاوے
تے جو حالات تقاضا کردے نال انسان پیارے — اوہ مانع صبر نہ ہوون جیوں حضرت صلی اللہ علیہ وسلم تھیں ثابت پیارے

جائے آں بہ کہ دریں مرحلہ آں پیشہ کنی
کہ ز مرگ دگراں مرگ خود اندیشہ کنی

إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِن شَعَائِرِ اللَّهِ ۖ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوِ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ
تحقیق صفا اور مروہ نشانیاں اللہ کی سے ہے پس جو کوئی حج کرے گا گھر کا یا عمرہ پس نہیں گناہ اوپر
أَن يَطَّوَّفَ بِهِمَا ۚ وَمَن تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ ۝
اوسکے یہ کہ طواف کرے بیچ اُن دونوں کے اور جو کوئی خوشی سے بھلائی کرے پس اللہ قدردان ہے جاننے والا۔

ٹھیک صفا تے مروہ دونویں ہن نشان الٰہی — حج کرے یا عمرہ پس ناں اوس گناہ ایہائی
جو کوئی طواف دوہاں سنت تے جو خوشیوں کرے بھلائی — ٹھیک اللہ ہے شاکر عالم جانن ہار کمائی
صفا تے مروہ پاس مکے دے دونویں پہاڑیاں آیاں — دونہاں تھاواں وچ مرادوں بھی تھیں خبراں پایاں
حج دا معنے قصد اصل وچہ عمرہ اصل زیارت — شعائر جمع شعر نشانیاں ربدیاں سمجھ علامت
وچہ شرع زیارت قصد بھی ہے افعال عبادت والے — پر اتھے مراد ٹکانے حج اتے عمرے وال کمالے
شان نزول اس آیت اندر لکھن مفسر آئے — مرد عساف نامی اک آہا اندر پہل زمانے
ہک عورت نال زناہ کیتا اس اندر بیت ربانے — نائلہ نام آہا زن دونویں پتھر بنے عیانے
تا لوکاں عبرت جہت صفا پر پکڑ عساف لٹکایا — تے کوہ مروہ تے نائلہ رکھی تا کجھ وقت وہایا
جاں اہل شرک ایہناں پتھراں تائیں جھلیا پچھیا پایا — تا معبود سمجھ انہاں اگے سیس کفار ٹکایا
جاں ہویا ظہور اسلام خدا دے لوکاں طاعت چائی — تا دوہاں پہاڑیاں تھیں چک سٹے اوہ معبود تباہی
اوہ تباں والی تھاں مناسک اسلامی بکیتی — تاں بعضے لوگ اتھ دوڑن تائیں مندا گہندے رہی
جو نائلہ اتے اساف تائیں ہی مشرک اتھ پوجندے — اس تشبیہوں ڈردے بعض نہ اوسجا دوڑ کریندے
جو اہل شرک دے نال ہوون مت اس کموں تشبیہاں — تاں کہیا رب صفا تے مروہ ہیں نشان صحیحاں
جو دوڑے وچہ صفا مروہ سر اوس گناہ نہ کائی — جے ترک ہووے حج فاسد ناہ پر ناقص ٹھیک ایہائی
پھر اوتھوں آون کرن طواف کعبہ دا ایہہ دانے — کارن حج ہی جاون شرط اندر عرفات مکانے
دم تدے تس لازم دیون جیوں نہ ایہہ دی وچہ لیایا — تے حج عمرہ وچہ فرق روفی دا آکھ سنایا

تے عمرے وچ عرفات اندر ہنیں جاون شرط لگائی
جیوں عمرے والا بیروں مکیوں آوے نال صفائی
تا اوہ سدھا آن مکے وچ خوب طواف بجاوے
تے جے وسنیک تا نکل حرم تھیں اول باہر جاوے
تا بنہ احرام طواف کرن نوں آوے پھیر فرمایا
حج ہکو ار ہر سو وچ عمرہ ہر ہر روز سوایا
تے حج اندر ہے فرض احرام ہور وچ عرفات کھلوون
تر یکجا کرن طواف زیارت ایہ سب واجب ہوون
کھلونا وچ مزدلفہ دوڑن وچ صفا مروہ ڈٹھے
طواف صدر تے مارن جمرہ عقبے سمجھ افادی
تے دوڑن وچ اختلاف کیتونے وچ زمان اصحاباں
تے نالے اسو وچ سخن الائے تابعیاں اصحاباں
ابن عباس تے ابن زبیر مجاہد ہور عطاؤں
ایہ کہن صفا مروہ وچ دوڑن استحباب خداوں
یہ آیت دستاویز اوہناں اتے شافعی مالک ساری
قائل فرض تے ابو حنیفہ واجب آکھن ہاری
جو ترک کرے دم لازم تسنوں دیکھ رؤفیوں ہوئی
تے اختلاف اس اندر وقت اصحاباں ہویا سائی
پھر اجماع منعقد ہو کل اختلاف ونجاوے
جو دوڑن وچ صفا مروہ دے واجب ٹھیک بتائی
تے واجب ہے اس کارن جو حضرت آہنت کریندی
امام اعظم اس استمراروں واجب ہیں فرمیندے

إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِن بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ
تحقیق جو لوگ کہ چھپاتے ہیں جو کچھ کہ اوتارا ہمنے دلیلوں سے اور ہدایت سے پیچھے اسکے کہ بیان کیا ہمنے اوسکو
فِي الْكِتَابِ ۙ أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ ؕ
واسطے لوگوں کے بیچ کتاب کے یہ لوگ لعنت کرتا ہے اللہ اونکو اور لعنت کرتے ہیں اونکو لعنت کرنے والے

ٹھیک جو ساڈے حکم ہدایتاں کھلیاں ہویاں جگ دے
پچھے اوس جو وچ تورات بیان تنہاں ایں وسدی
ایہ اوہ لوک جنہاں تے لعنت کردا رب تعالےٰ
تے لعنت کرینوالے لعنت کرن اوہناں ہر حالا
بینات مراد شہادت بھرن نبوت والی
ہور فضائل شاہ رسل صلی اللہ علیہ وسلم دے مظہر ہو یکھ کمالی
تے کنوں ہدیٰ احکام حقانی سدھا راہ مراداں
تے لعنت دور کرن رحمت تھیں مظہر ہو یکھ ارشاداں
اتے لعنت کرینوالی ساری خلق مراد ایہائی
ہا ہجوں جن انساناں حضرت ابن عباس رضی اللہ عنہ کہیائی
قتادہ کہے فرشتے قول عطا جن انس تمامی
حسن کہے جو بندے رب دے ہوئے ہیں گرامی
مجاہد آکھیا چوکھر ہیں مراد جو لعنت کردے
جو کال اتے بند بارش نال نحوست بندیاں پھیردی

[illegible]

اوہ لعنت کرن گناہگاراں تے ہر ہر وقت پیارے
تے کنوں جواب کفار جاں ہوون عاجز وچہ قبوراں
گرزاں آواز تے شور کفاراں سندی خلقت ساری
تے ابن عباسوں مومن دو ہک دوجے لعن جے پاوے
ہو واں صفت نبیدی طعیوں حسدوں ٹھیک لگائی
رب جنہوں علم دتا تے کوئی پچھے اسدی پاسوں
لگام آتشدی روز قیامت موہنہ اسدے رب پاسی

یہ مظہر ہو چہ اتے نالے وچہ خلاصے ہین اشارے
جاں منکر اتے نکیر مرہندے گرز کفار بشریاں
ہا ہجوں جن انسان جو سند العنت کرداجاری
جے دونویں لعنت لائق نہیں تاں اوپر ہو واں جاوے
دلائل حضرت صلی اللہ علیہ وسلم ہور نبوت بھی احکام خدائی
تے اوہ علم چھپاوے اوسنتھیں پتہ نہ دسے خلوں
جو نافع علم احکام شریعت خلقت کنوں چھپاوے

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنُوا فَأُولَٰئِكَ أَتُوبُ عَلَيْهِمْ ۚ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

مگر جنہے توبہ کی اور نیکی کی اور بیان کیا ہیں یہ لوگ پھر آتا ہوں اوپر انکے اور میں پھر آنے والا مہربان ہوں

مگراں اوہ جو تائب ہوئے تے بہتر عمل کمائے
میں توبہ تنہاں قبول کراں جو تائب ہوون اول
تے میں تواب قبولنہارا توبہ بندیاں والی
وَاَصْلَحُوا دا معنے وچہ تفسیر عزیزی لکھیا
اوہ حق نبیدی صفت جو آہی قوم یہود چھپائی
رب کہیا جے تائب ہوون صلی اللہ علیہ وسلم تائیں ہاں پھر آونوالا
تے توبہ اوہ صحیح جو بریاں پشیمانی کھاوے
جو لوکاں دے اعتقاد بگاڑے نال اعمال اجاڑے
توبہ کرو عقاید گندیوں ویلا اجے ایہا ای
روافض خارج معتزلہ کل جبر قدر نوں چھوڑو
کنوں وہابیاں نیچر نکلے خود لکھوی اقراری

تے ظاہر کیتے اوہ احکام جو اونہاں ساہن چھپائے
یا جو مندے کماں اپنیاں کرن اصلاح صفایول
ہیں رحمت والا وچہ عذاب نہ جلدی کرداحالی
جو کر اصلاح ہولاون جو تنہاں حق چھپا رکھیا
تے فعل برے جو صفتاں حضرت صلی اللہ علیہ وسلم کجدے اوہ گمراہی
یا توبہ کرن جو کفروں شرکوں کرساں رحمت جالا
عذاب اگھوں ڈر کرجو دلوچہ او سنتھیں پچھتاوے
پھر لوکاں وچہ کر توبہ ہن ایہ ظاہر حق نتارے
جو اہل سنت دا خاص عقیدہ اوہو پکڑ وکھائی
مرزائی لامذہب نیچر ہر ستے گندی جوڑ د
رد نیچر وچ بھی مرزائی کنوں وہابیاں جاری

[illegible] ابوہریرہ رضی اللہ تعالیٰ عنہ [illegible] رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نے [illegible] علوم دین سے جو فرض عین ہے [illegible] ہر ایک آدمی [illegible] (خازن) [illegible] تفسیر عزیزی [illegible] امام جلال الدین سیوطی کی کتاب [illegible]

ہن کر یو صاف عقیدہ پھر ایہ ویلا ہتھ نہ آوے
جاں آیا نظر عذاب نہ توبہ پھیر قبول اہا ہی
التَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ كَمَنْ لَّا ذَنْبَ لَهٗ ایہ شاہ رسل ﷺ فرمایا
اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ التَّوَّابِيْنَ جو توبہ کرن گنہ ہولے
گناہ کرکے جو نادم ہووے رب تھیں بخشش پاوے

وقت وہانے پچھوتاسیں کر توبہ ہن کجھ وے
جیوں وقت غرق فرعون نہ کیا ایمان قبول اکھی
جو توبہ کرے گناہوں جن اوس تھیں گناہ کمایا
سب دوست رکھے اہناں جو کرن بعد گناہ اصلاحات
توبہ خالص وانگ نصوح دے چاہیئے دلتھیں آوے

اِنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا وَمَاتُوْا وَهُمْ كُفَّارٌ اُولٰٓئِكَ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللّٰهِ وَالْمَلٰٓئِكَةِ وَالنَّاسِ

تحقیق جو لوگ کہ کافر ہوئے اور مرگئے اور وہ کافر ہے یہ لوگ اوپر انکے ہے لعنت خدا کی اور فرشتوں کی اور آدمیوں

اَجْمَعِيْنَ ۝ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا ۚ لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْظَرُوْنَ ۝

سب کی ہمیشہ رہنیوالے بیچ اسکے نہیں ہلکا کیا جاویگا اُن سے عذاب اور نہ وہ ڈھیل دیے جاوینگے

ٹھیک اوہ لوک جو کنوں ہو واں کفر انکار لیاوے
ایہ اوہ لوک جو اوپر تہناں لعنت ہووے الٰہی
اوہ لعنت وچہ ہمیش نہ تنہاں گھٹے عذاب کدائیں
ایہ حال اوہناں لوکاں اجیہڑے حق چھپاونوالے
اینویں حق چھپاون پر جو رہے ہمیش کھلوتا
اس آیت وچہ دلیل جاں کافر وچہ کفر مر جاوے
لعنت زندیاں دی پھر وتیا نوں وچہ مدارک لیایا
تے کافر معین نوں وچ خازن روا نہ لعنت آئی
بھی مومن عاصی روا نہ لعنت کرن یقین بتایا
جیوں بچہ ریا جڑیا ہو وے جیہڑا نسبت خود بنا لاوے
بھی جو نقش نگار لگاون لعنت حضرت کردی

تے اوہ کافر آہے رہے چھپاندے حق سوائے
تے لعنت کرن فرشتے بھی کل بندیاں لعنت آئی
نہ عذر کرندی مہلت ملے نہ رحمت نظر تنا ہیں
تے وچہ گمراہی موئے دیکھ عزیز یوں صاف حوالے
تے ہا ہجوں توبہ مرگیا اوہ بھی اوہناں وچ پروتا
تا لعنت اوسنوں پاون جائز وچہ کبیر بتاوے
کل بندیاں کنوں مراد مومن یا دو نویں نوں رلایا
جو حالت اوسدی وقت مرندی خبر نہیں کیا بھائی
تے مطلق لعنت روا جو حضرت شاہ رسل ﷺ فرمایا
یعنے پیو اپنے دے باہجوں الد غیر بناوے
ولعن من غیر منار الارض دسیا بحر سمرقندی ﷺ

وَاِلٰهُكُمْ اِلٰهٌ وَّاحِدٌ ۚ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيْمُ ۝

اور معبود تمہارا معبود ایک ہے نہیں کوئی معبود مگر وہی بخشش کرنیوالا مہربان۔

ہک اللہ معبود تساں اوس بن معبود نہ کوئی
وچہ اہناں دو آیتاں آیا اعظم اسم الٰہی
تے اس کنوں ہی خبر جو حضرت شاہ رسل ﷺ فرماے
مشرک نال تعجب کہندے ایہ گل حضرت تائیں
سچ توں سچا دعوے اندر کوئی دلیل بتائیں

رحمت جندی عامہ تامہ ہر مومن نے ہوئی
اک ایہہ دوجی اول آل عمران جو آیت آئی
جو استھیں سخت نہ سرکش جناں پر کوئی چیز ایہا ہی
جو کہ معبود زمیں آسماناں اندر کیوں کر آہیں۔
تا اگلی آیت نازل ہوئی خازن کھول دکھائیں

واحد ہے اوہ ذات جو جسد اجزا حصہ کوئی ناہیں
ناکوئی اوس شریک اوسدی مثل نظیر کداہیں
اوہ خالق مالک اک اکلا پاک شریک تشبیہوں
وچ کاریگری تے افعالاں ناقص مثل صریحوں
پاک جسم اعضاؤں ہاکی ہے ست جہت مکانوں
چھ طرفاں تھیں پاک اوس ہا کی ہر عیبوں نقصانوں
تے مظہر وچ قریشیاں آکھیا پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم دیتا ہیں
دعا منگ صفا پہاڑی ہووے سونا کل اساہیں
تا دشمناں اوپر ساڈے تائیں قوت حاصل آوے
رب کہیا کرویاں پر جے پھر وچ کفر سدھاوے
تاکراں عذاب ایہا انہاں جو کسے کیتا ناہیں
تاحضرت صلی اللہ علیہ وسلم آکھیا چھوڑ مینوں انے قوم میری تائیں
میں روز بروز کراں انہاں دعوت طرف توحید بلاواں
تا ایہہ اگلی آیت اتری مظہری وچ دکھاواں

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِي تَجْرِي
تحقیق بیچ پیدائش آسمانوں اور زمین کے اور آنے جانے رات کے اور دن کے اور کشتیوں کے جو چلتی ہیں
فِي الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا أَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَاءٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ
بیچ دریا کے ساتھ اس چیز کے کہ نفع دیتی ہے لوگوں کو اور جو کچھ اتارا اللہ نے آسمان سے پانی سے پس جلایا ساتھ اس کے زمین کو
بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ
پیچھے موت اس کی کے اور کھنڈا دیئے بیچ اس کے ہر جانور سے اور پھیرنے باؤ کے اور بادلوں کے جو کہ حکم کی باندھی ہیں
بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ۝
درمیان آسمان اور زمین کے البتہ نشانیاں ہیں واسطے اس قوم کے کہ عقلمند ہیں۔

وچ پیدا کرن زمین آسماناں قدرت رب نشانی
تے وچ بدلن دن رات کدیں دن وڈی کدی شب جانی
تے کشتیاں جاری وچ دریا جو فائدہ ہے انساناں
تے نفع انہاں نوں جو رب گھلے آب کنوں آسماناں
فر موئی زمین جوائی اوس وچ ہر حیوان کھنڈائے
تے وچ ہوائیں پھیرن رب دی قدرت عجب دسائے
تے بدل فرمان حکم دے تابع زمیں آسمان وچالے
نشانیاں وحدت رب دیاں کان اس قوم جو سمجھنوالے
آسماناں وچ نشان جو تھماں باجھ بلند ٹکائے
ہیٹھ اوپر ست طبقے ہر ہر مختلف حرکت لیائی
تارے ست سیارے ہور ثوابت باجھ شمارا
روشن مثل چراغاں اوہ سب کرسی وچ اظہارا
تے ست سیارے اوپر ہر ہر فلک نشان خدا دے
جو علم ہیئت تھیں واقف انہاں پائے اوہ افادے
تے وچ زمین نشان جو رکھ درخت بوٹے لگائے
تے ہر ہر قسم اناج ہور میوے بولیاں رنگ لگائے
نہراں دریا وگن زمیں پر کاناں باہر آون
کتے خزانے نکلن کدھرے چشمے جوش لیاون
فر بھی دھرتی اپنے اوتے بہار جہان اوٹھاوے
تے رنگا رنگ نظم خلقاں دے زمیں عاجز تے پاوے
دیوے رزق امیر فقیراں منت رکھے ناہیں
تے ماوا آدم دی پیدائش جگہ معاش انہاہیں
تے جگہ سجود محل عبادت کعبہ اسجا پیارے
تے جگہ دفن اجسادا تے انوار افلاک پیارے

ملکا نوں وچہ آسماناں اسدا رشک آیا وچہ دل دے
رات دناں وچہ نشاں جو وادھا گھاٹا آیا
راتیں خلوت دینہ وچہ جلوت عرض کرن اسویلے
راتیں وقت چھپاون دینہ ہے وقت ظہور پیارے
تے کشتیاں تردیاں پانی اندر قدرت عجب نشانی
تے سورج پانیوں چڑھدا دسدا ہندا بھی وچہ پانی
تے پانی ٹھاٹھہ دیوے ہر طرف نہ پار کولی بن بدی
باہجوں صبر مصیبت کی کرسکدا بوجہ اسحالت
تے ہر ہر ملکوں تحفے جنساں آون ہر اقسام مال
تاجر لوک ملک ملکی چیزاں لدلیجاندے
بدریا در منافع بیشمار است
سائیں کوہندے پینڈے باجھ مشقت نبڑ جاندے
تے نیند رویلے ایس طرح جویں ستا ہے وچہ گھر دے
تے بہت منافع کشتی اندر لوکاں کارن آہے
تے جنہیں ملکیں مال جاون اوہ لوک منافع پاندے
تے ایہناں وچہ نشان جو قدرت عقلاں والیاں پائے
اوہ کھیتیاں ساڑے بدن سکاوے پانی شور بحر دا
تے مینہ دا پانی ہر شے نافع خشکی سب وجائے
تے موئی زمیں نوں بارش تھیں پھر زندہ کر دکھلائے
میوے تے گلزاراں کھڑدیاں پھر دیاں ہور بہاراں
تے گوشت پوست ناخن وال ہور ہڈیاں مڑکے آیاں
تے ہر ہر قسم حیوان اوپائے بری بحری سارے
تے گاؤ اٹھ بکری مثل چرند پرند حیوان تمامی
جو قوت انہاندا ایہو چیزاں تے ایہ گل اشیائیں
تے ڈنگر ڈھور ہوون سب لسے جاں نہ مول انہے دسے
جے دریائی حیواناں ہکسال نہ بارش آوے
جو جمع ذخیرے تے ہور گوشت قوت جنہاں حیواناں

جو انوار قبول کیتے اوس اوہ ناہ وچ فلک دے
چانن اتے اندھیر دوہاں وچہ بونہہ اختلاف دسایا
راتیں وقت آرام تے دینہ نوں طلب معاش سویلے
ایہہ وچہ تفسیر عزیزی کرے محدث خوب نتارے
جو بحر ذخاروں پار کرے ناہ ڈوب گھتے وچہ پانی
سورج جین ستاریاں بن کوئی چیز نہ دسدی جانی
اوسحالت کیا کرسکدے بجھاون دل سب دے
پر اللہ جل جلالہ فضل کرم تھیں لاوے بیڑا پار سلامت
گھوڑے غلے ہور خوراکاں میوے سب انعاماں
جے انہاں نفع نہوندا تاکیوں ایڈ مصیبت چاندے
اگر خواہی سلامت بر کنار است
وچ تھوڑی مدت کشتی اندر ہوون پار سوہاندے
پاپیندی بیٹھہ اوتے تردا مرغ جویں ہن تردے
جو وچہ خود اموال تجارت مقصد پان سوائے
بما ینفع الناس ناہیں ہن رب صاحب فرماندی
جو کھارہ پانی اسماناں تھیں اللہ جل جلالہ ناہ وسائے
تے نا اوہ کجھ پیاس بجھاوے نا تس اثر مہر دا
تے نال خاصیت اوسدی چشمے جاری ہون سہائی
تے رنگا رنگ درخت شگوفے بوٹیاں گھاس اگائی
تے نہریں جدول وگن جویں لہو خشک تڑی یکبارگی
گم ہوئی اوہ رونق چہرے پھر آوے ول بہاریاں
سب اٹھو ہیں مونہہ تخم جو دی پیدا ہوون ہارے
حیاتی انہاں موقوف اناج اوپر ہور میویاں تمامی
بارش پر موقوف جے مینہ ناہ وسے ہون ارائیں
جاں فضل کرم دے بارش آوے ٹھنڈے ہوون تسے
ہون انہے اوہ نظر تہاندی وچہ نقص آجاوے
ایہہ سب موقوف مینہاں تے بارش باجہ ہوون حیراناں

۱۸۳

یعنی بقا انہاندی نال پیدا ہونے نباتات تے میوہ جات وغیرہ دے جو قوت انہاندا ایہو چیزاں ہیں ۱۲ حلوانی

تے ہر اقسام جنادر ہر خود بولیوں ذکر الاوے
تے ہر چھے طرفوں وگن ہوائیں سرگرم تاثیراں
تے تیز ہواؤں نرم ہوا دے نال بدل رب کردا
تے نال ہوائیں زندگی آوے کل حیوان طیوراں
تے نال ہوا دی فتح شکست بھی لشکریاں نوں آوے
سبب ہوا کدے صحت کدی بیماری جند جاوے
کدے خشک نمیں کرے تے رکھاں بخشے پھل پھلواڑے
تے نبی کہیا جد ڈرو ہوا تھیں مندا ناہس بولو
مگر اس طور کھو اسیں کردے تدھ سوال آکھی چھوڑ
تے منگئے اسیں پناہ شر اسدیوں جو اسوچ منیدائی
جتھ وچہ قرآن ریاح دا لفظ جمع دنیاں ایہا ئی
جتھ مفرد ریح مراد عذاب ہوائیں اتھ بتاندے ۱۸۴
تے چار ہوائیں رحمت والیاں جو نہ وچ غضب آلیں
تے بدلاں وچہ نشان جو رکھے سنہ زمین اسمانے
جے بدل رہندا نت نہ لگدی لو آفتاب کدائیں
جے ہر گز ابر نہ ہوندا لوکی سہندی کال کرڑاکے
ایہ تدبیر حکیم مدبر بن کم کسے نہ ہورے
تے ہک لحظے وچہ کھلر جاون وچہ افق آسمانی
قوس نے صاعقہ رعد برق جو گجن چمکنہارے
ایہ اٹھ دلایل قدرت دسن ساریاں خاص عواماں
جو عقلاں والے نظر فکر فرماون وچہ انہاندے

قدرت کامل رب صاحبدی ظاہر نظری آوے
سردیوں گرمی خشکیوں بدل رطوبت فضل کثیراں
تے کشتیاں چلن بارش نال سبب ہوا دے فردا
کھیتیاں فائدے نال ہوا دے ہر رنگ وتاں ضرورے
ہوا صبا تھیں فتح تے کنوں دبور شکست ہو جاوے
کدے بدلاں میل کرے کدی چا اوہ بدلاں جوڑ کھنڈاوے
کدے جھنے میویاں تیز جھاڑے قدرت عجب نیاری
جو اوہ ہے تابع حکم خدا دے اوسدا عیب نہ تولو
ایں ہوا دی ضرروں تے جو نیکی اسوچہ آئی
اتھے ابی بن کعبوں حاتم کردے روایت بھائی
اوتھ ہوائیں رحمت النیاں خاص مراد ٹھہرائی
تے اللّٰہم اجعلنا ریاحا ولا تجعلہا ریحا آہی حضرت فرماندے
ایہ اٹھے قسم ہوائیں وچہ قرآن مجید گواہی
پانی مینہہ کھلاریا قدرت کامل تھیں رحمانے
تری زیادہ ہوندی نالے بندہ حاجت اسا ہیں
کردا دور ابر تائیں رب حاجت قدر و ساکے
جو ہک لحظے وچہ تلے او پر کر ابر وڈیرے جوڑے
تے پلوچہ ہودن ٹکڑے ٹکڑے کیا قدرت رحمانی
جاں نیڑے سورج ابر ہودن رنگ ہو وتاں دھارے
رحمان رحیم معبود ا وبراہ کران دلالت تاماں
تاہیں وچہ حدیث شریف اس آیت حق بتاندے

تفسیر عزیزی

ول اہناں جو ایہہ آیت وچہ اپنیاں وو دکلیاندے — میوے وانگوں چتھن فقط نہ نظر فکر کجھ پاندے
وچہ یک روایت ول اہناں جو پڑھہ اس آیت تائیں — مشل کرلی موہنہ تھیں سٹن فکر کرن کجھ ناہیں

وَمِنَ النَّاسِ مَنۡ یَّتَّخِذُ مِنۡ دُوۡنِ اللّٰہِ اَنۡدَادًا یُّحِبُّوۡنَہُمۡ کَحُبِّ اللّٰہِ ؕ وَالَّذِیۡنَ اٰمَنُوۡۤا اَشَدُّ حُبًّا لِّلّٰہِ

اور بعضے لوگوں میں وہ ہیں کہ پکڑتے ہیں سوائے اللہ کے شریک محبت کرتا ہے اونسے جیسے محبت خدا کی اور جو لوگ کہ ایمان لائے زیادہ ہیں محبت

تے بعض لوکاں تھیں اوہ جو اللہ باہجہ شریک بناون — یعنی بتاں باہجہ خدا دے خود معبود ٹھہراون
اوہ کرن محبت تہاندی جویں حب خدا دی آئی — تے مومن سخت زیادہ وچہ محبت کان الٰہی
تے نال خدا دے ڈٹھے باہجہ محبت اہل ایماندی — تے مشرک آکھیں دیکھ بتانوں رکھن حب تہاندی
ناہیں آکھیا مومن زیادہ وچہ محبت آئے — مشرکاں کنوں جو ویکھ آکھیں جنہاں بت معبود بنائے
ایہ ڈٹھے باہجہ امید رکھن دیدار محبوب کمالے — تے فانی حب کفاراں باقی اہل ایمان ہر حالے
جو اللہ باہجہ محبت مومن غیر اتنال کریندے — جویں نبی ولی ہور صالح بندے مومن سمجھ رکھیندے
مال اولاد وطن گھر بار یا کوئی چیز اویہی — ایہ رکھن حب وسیلے جہت نہ مانع ایہ صریحی
جو کرے محبت نال اہنادے وانگوں حب الٰہی — ایہ شرک جو وچہ خالق مخلوق نہ فرق کیتا اسواہی
تے نذر نیازاں دیون کارن غیراں قرب رضائیں — ایہہ شرک مگر جو نذر نیازاں کارن قربت سائیں
تے بھیجن اوسدا اجر بزرگاں جیو بحر عادت آہی — ایہ مستحسن چال نہ اسوچہ ہرگز شرک اہانی
شاہ عبدالعزیز تے شاہ ولی اللہ قائل اسدے سارے — مگر وہابی جاہل آکھن شرک اس کرماں مارے
جو نام ولید الیکر کوہے باہجو اسم الٰہی — اوہ حرام جے نام خدا دیوں ہٹی روا اہانی
تے حکم اماماں مجتہدیناں من رب فرمایا — وَاَطِیۡعُوا اللّٰہَ وَاَطِیۡعُوا الرَّسُوۡلَ وَاُولِی الۡاَمۡرِ جو آیا
تے لکھوی کہے اطاعت کرنی خاص عبادت آئی — ایاک نعبد دی تفسیر اندر جو لکھیس بھائی
عبادت ہے فرمانبرداری کرنی عجز نیاز دلے — معنے عبد ذلیل نمانا ویکھ معالم رازوں
سن چھچھ ٹولاندی فرض اطاعت وچہ عزیزی حضرت — ہک ہمیں یک مجتہدین امام شیوخ طریقت
یک خاوند ماپیو مالک اہناں چھپاں اطاعت آئی — اطاعت ہر جے خاص عبادت جیوں لکھوی لکھیائی
تا حکم خدا دے نال عبادت فرض چھپاندی آئی — تے غیراں شرک عبادت نالے آپے کہند اہائی
ایاک نعبد دا کر معنے لکھوی جائے ڈہب نے — وہابیاں دے گھر کجھ نہ چھوڑیا اوس لکھوی جیجائی
اطاعت معنے فرمانبرداری سب جانہا ہے — تے طاعت معنے خاص عبادت جو سب لائق پیارے
تے حضرت شاہ عبدالعزیز بتایا جاہل فرق نکر دے — اطاعت لئے عبادت اندر وچہ گمراہی مرے

وَلَوۡ یَرَی الَّذِیۡنَ ظَلَمُوۡۤا اِذۡ یَرَوۡنَ الۡعَذَابَ ۙ اَنَّ الۡقُوَّۃَ لِلّٰہِ جَمِیۡعًا ۙ وَّاَنَّ اللّٰہَ شَدِیۡدُ الۡعَذَابِ

اور کاش کہ جانیں یہ لوگ کہ ظالم ہیں جب دیکھینگے عذاب یہ کہ قوت واسطے اللہ کے ہے اور یہ کہ اللہ سخت عذاب کرنے والا ہے

تے ظلم کیتا جنہاں بہت شریک بنای نال خدا دے
آوچہ محبت طاعت انہاں رہے سرگرم زیادے

جاں ویکھن غضب الٰہی دنیا وچہ تنگی بیماری
تے اوسویلے اوہناں چیزاں اوپر چاہن امدا دکفار دی

جو کنوں عذاب چھوڑاون حاصل ہوون مطلب دلدے
سبہ قوت قدرت غلبہ کارن اللہ اہل فضل دے

تے ایہہ بھی جانن سخت عذاب کریسی رب کہار ے
تاجانن ضرر شریک کرندا نال خدا جبار ے

اِذْ تَبَرَّاَ الَّذِیْنَ اتُّبِعُوْا مِنَ الَّذِیْنَ اتَّبَعُوْا وَرَاَوُا الْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ بِہِمُ الْاَسْبَابُ

جس وقت کہ بیزار ہوگئے وہ لوگ کہ پیشوا تھے ان لوگوں سے کہ پیروی کرتے تھے اور دیکھینگے عذاب کو اور کٹ جاوینگے اُنکے علاقے اور کہینگے

وَقَالَ الَّذِیْنَ اتَّبَعُوْا لَوْ اَنَّ لَنَا کَرَّۃً فَنَتَبَرَّاَ مِنْہُمْ کَمَا تَبَرَّءُوْا مِنَّا کَذٰلِکَ یُرِیْہِمُ اللّٰہُ اَعْمَالَہُمْ

وہ لوگ کہ پیروی کرتے تھے کاش کے ہو واسطے ہمارے پھر جانا طرف دنیا کی ۔ پس بیزاری کریں ہم ان سے جیسا بیزار ہوئے وہ ہم سے ایسے ہی

حَسَرٰتٍ عَلَیْہِمْ وَمَا ہُمْ بِخٰرِجِیْنَ مِنَ النَّارِ

دکھلاویگا انکو اللہ عمل اُنکے افسوس اوپر اون کے اور نہیں وہ نکلنے والے آگ سے ۔

جاں متبوع بیزاری کرسن پاسوں تابعداراں
تے تابع تے متبوع جد ویکھن دکھ عذاب النار

تے ٹٹن اوہناں علاقے ہور قرابت ساک آشنائی ہا
تے تابعدار کہن ہجے جاییے مڑ کے وار اوتھائی

تاہوئے اسیں بیزار اوہناں تھیں جیوں ساتھیں اوہ ہوئے
ایویں اللہ عمل کفاراں حسرت دے موہوں ڈھوئے

جو چنگی سمجھا اوہناں عمل کماے دنیاوچ خود خیالوں
جیویں عمرہ حج ضیافت غتنہ بھی جو ایس مثالوں

اوہ سب گھتن تاپشیمانی ہووے بہت کفاراں
یا دکھلا اعمال برے لٹ قتل زنا بدکاراں

یا جنت باغ دکھا کہن جے مومن ہوندا پاندے
اوہ تابع سن متبوعاں رہسن دوزخ وچہ نت ماندے

تشتھیں وڈی خرابی لازم لکھوی کارن آئی
جو مطلق جاہل کہیا مقلداں لکھدیاں نال شرائے

جنہاں علما وانڈی لکھوی خود تعریف الائی
تصنیفات اوتہاندیوں ہر وجب تقلید وسائی

بوہتے تھوڑے تدلوگ آہے جو ناہ تقلید کریندے
یعنے معین مذہب پر جو ناہ اعتقاد رکھیندے

شاہ ولی اللہ وچہ انصاف تے عقد الجید تبایا
دو سو سالاں بعد معین مذہب واجب آیا

وَبَعْدَ الْمِائَتَیْنِ ظَہَرَ فِیْہِمُ التَّمَذْہُبُ لِلْمُجْتَہِدِیْنَ بِاَعْیَانِہِمْ وَقَلَّ مَا کَانَ لَا یَعْتَمِدُ عَلٰی مَذَاہِبِ مُجْتَہِدِیْنَ مُعَیَّنَۃٍ وَکَانَ ہٰذَا ہُوَ الْوَاجِبُ فِیْ ذٰلِکَ الزَّمَانِ انتہی صـ۶ـ

انصاف طبع احمدی لکھنؤ ا تے عقد الجید صـ۸ـ مطبع محمدی لاہور ۔

لے اندر اوس زمانے واجب مذہب اک پکڑنا
تے با ہجہ امام اطاعت مشکل مقصد حاصل کرنا

پھر اگلی صفحہ اندر فرمایا وچہ انصاف تکمل
جو پیروی باہجہ امام مراداں حاصل ہوون مشکل

جو مجتہد مطلق منسوب وجیدی تقلید آہی
جو ہے اوہ آپ امام اندر جس علم ہر قسم اپنائی

جو مجتہد مطلق مائیہ مسائل اندر لکھیا کھائی
جو جو ہاں امامانڈی تقلید حدیث اطاعت آئی

ہرگز مقلد ایشاں یعنی مقلدین ائمہ اربعہ رحمہم اللہ تعالےٰ علیہم اجمعین را بدعتی نخواہند گفت زیراکہ تقلید ایشاں تقلید حدیث شریف ست باعتبار الظاہر والباطن پس متبع حدیث را بدعتی گفتن ضلال است پھر دوسری جگہ لکھا ہے اتباع مسائل مذاہب اربعہ بدعت نیست سیئہ نہ حسنہ بلکہ اتباع آنہا اتباع سنت است زیراکہ اختلاف در مذاہب اربعہ باختلاف صحابہ است رضوان اللہ تعالےٰ علیہم اجمعین ودر اقتدائے صحابہ رضوان اللہ تعالےٰ علیہم اجمعین

حدیث شریف اَصْحَابِی کَالنُّجُوْمِ بِاَیِّھِمْ اِقْتَدَیْتُمْ اِھْتَدَیْتُمْ وارد است یا اختلاف مذاہب اربعہ قیاس است وحجت قیاس بنصوص ثابت است پس اتباع ایشاں اتباع نص است

وچہ شرح سفر دے عبدالحق محدث بھی فرمایا — ہن ایس زمانے مذہب اک پکڑنا واجب آیا
تے وچہ عزیزی چھپیاں گروہاں لکھی فرض اطاعت — اک اونہاں تھیں مجتہدین امام جو اہل فقاہت
بھی جو پیر طریقت والے انہاں اطاعت نالے — اَنْدَادًا وَّاَنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ اندر سبھ تتے ایہہ حوالے
تے عبدالوہاب شعرانی وچہ میزان ایویں فرماوے — جس بھید شریعت نظر نہ آون اوس تقلید سوہووے
یک مذہب پکڑن واجب وستوں تانہ بھلے راہوں — جو راہ جانن اونہاں تھیں لگن ہے بیشک اصلاحوں

فَمَنْ لَّمْ یَصِلْ اِلٰی شُھُوْدِ عَیْنِ الشَّرِیْعَۃِ الْاُوْلٰی فَیَجِبُ عَلَیْہِ تَقْلِیْدُ بِمَذْھَبٍ وَّاحِدٍ کَمَا مَرَّ تَقْرِیْرُہٗ خَوْفٌ مِّنَ الْوُقُوْعِ فِی الضَّلَالِ وَعَلَیْہِ عَمَلُ الْیَوْمِ النَّاسِ

تے پنج لکھے یا حدیث ہووے جس عمل حدیث کریئی — وچہ انصاف دے شاہ ولی اللہ صاحب نے لکھیا
مجتہد نوں تقلید نہیں جیہڑے وچ سب شرطاں آیاں — امام بغوی تھیں ولی اللہ وچہ عقد الجید گو ایہا
علم ہووے جس پنج اقسام قرآن حدیث اقوالاں — اجماعی تے اختلافی جو اقوال سلف احوالاں
تے علم لغت ہور علم قیاس جو کنوں قرآن حدیثاں — استنباط مسائل طاقت قیاس ہووے بن پیاں
جاں نص صریح یا سنت یا اجماع او سوچہ نہ پاوے — تاکڈھے نال قیاس مسائل بغوی تھیں سمجھاوے
تے واجب او سنوں جانن ناسخ تے منسوخ آیاتاں — خاص تے عام مفصل مجمل جانے سب صفاتاں

[illegible]

حکم اتے مشابہ مکروہات حرام پچھانئے
تے اینویں کنوں حدیثاں جانے سبھ ایہ اشیائیں
حدیثاں نوں قرآں اوپر تحقیق پوں اوس آوے
کوئی حدیث اجیہی جو معنے ظاہر اُسدا پاوے
جو کرن بیان حدیثاں خاص کلام ربانی تائیں
جو وچ حدیثاں وارد ہوئے اوہ حکم شریعت والے
تے واجب تس مقصود کلام عرب تھیں واقف ہونا
جو حکم الٰہی نازل ہوئے وچہ کلام عرب دے
تے واجب جانن کل اقوال جو تابعیناں اصحاباں
تا جو اوسدا قول نہ ہووے خلاف اقوال تناہاں
تے کرن خلاف انہاندا گویا توڑن ہے اجماع عدا
جے انہاں علماں تھیں کوئی علم نہ پایا اوس بچارے
نہ قاضی ہونا لائق اوسنوں فتوے جائز ناہیں
تے بچے کبائر کنوں صغائر پر اصرار نہ لیا وے
ایہ ست صفتے تھیں دس تائیں وچہ عقد الجید لیایا
تے مجتہد فی المذہب اوہ جو وچہ تقلید امامے
جے مجتہد کنوں خطا ہویا تا بھی اک نیکی پاوے
تے بہت اصحاب اجتہاد کرن جد وچہ سفر دی ہوندے
تے اختلاف اُمتی رحمۃ ہے شاہ رسل فرمایا
صلے اللہ علیہ وسلم
بھی فرمایا وڈی صلاحیت وچہ مذہب چاراں
تے باہجوں انہاں چاراں مذہب غیر نہ ہور وساوے
اطاعت انہاں اطاعت خاص سواد اعظم دی آئی
تے ایس زمانے دے علماواں دا اعتبار نہ کائی
جیہڑا اس تقلید تائیں جس اول جان حرام بتایا
جو آیتاں غیر مقلد اندر رد تقلید بتاون
لکھو بھی اوہناں آیتاں نال کریندا رد فقہاواں
ایہو حال انہاں دی آیتاں جو بتاں حق آیاں

واجب سنت ہور مباح تے استحباب سنجانے
صحیح ضعیف تے مسند مرسل سمجھ ہووے اُستائیں
تے اوہ حدیثاں آئیاں تائیں دے ترتیب سوہاوے
خلاف قرآن حدیث تا اسنوں موافق نص بناوے
نہ ہوون مخالف اوسدے ہرگز شک شکوک ورائیں
تے قصے خبراں ہور مواعظ باجھ اس کل نکالے
جو مختلف جگہ احوال اندر اس کیا مقصود نکانا
جے عرب لغات نہ حاصل کیونکر حکم جانیکار بدے
تے جانے وڈے فتاویاں نوں جو فقہاواں اجاباں
ہووے موافق نال اوہناندے ویکھ انہاں ہریاں راہاں
جاں ایہ صفتاں ہوون تا بنیا مجتہد اہل صفا دا
تاں بن تقلید نہ چارہ اوسنوں بغوی صاف نتارے
جے جامع ہووے انہاں علماں بھی تقوے اُستائیں
تا قاضی ہو جاوے لوکاں حکم شرع تبلادی
جو شاہ ولی اللہ محی السنۃ بغوی تھیں فرمایا
اجتہاد مطلق دا درجہ ناہیں ہویا جس انعامے
جے مسئلہ ٹھیک تاں دو نیکیاں وچہ صحیح حدیث دسیندے
صفحہ ستائی عقد الجید دوں مومن من کھولندی
تے قصہ بنی قریظہ والا تینوں معلوم آیا
تے وڈی کمبختی چھوڑن اندر ایہ تقلید ابراراں
مگر امامیہ تے زیدیہ اتھے نظری آوے
تے نکلن ایتھیں نکلن ٹھیک سواد اعظم تھیں بھائی
جو تابع نفس ہوا دے ہوئے مفتن لوگ ہوائی
اوہ ابن حزم تے عزالدین جس ابن سلام سدایا
اوہ ابن حزم نے لکھیا اول چیلے مگر سدہاون
کفار جنہاندے ہین مصداق اوہ ٹوران ول فقہاواں
اوہناں سینہ زور پکڑکے طرف اماماں ولیاں لایاں

دیوے رب پناہ اس فرقیوں ڈاہڈے مکر اہاندی
نے مذہب اپنیوں اُلٹ حدیث ملے جاں تیر تیائیں
جو عامی جاہل معنے ہور تاویل اس سمجھے ناہیں
ایویں بہت محقق آکھن جیوں بویوسف لیا یا
تے یاراں سو تھیں اج اگ جتنے عالم ہونے آئے
خلاف قرآن حدیث اہناں نوں کدہرے نظر نہ آیا
جہاں اماماں باہجھ نہ ایسا گذریا عالم کائی
خوشہ چین انہاندے ہور امام محدث سارے
اجماع ہویا بن مذہب اربعہ قدم نہ باہر پانا
تے ہک مذہب تھیں دوجے مذہب طرف نہ جاون آیا
جاں چونہہ مذہباں تھیں ہک مذہب ہی اس تقلید اٹھائی
شاہ ولی اللہ دین حاجب تھیں وچہ تصنیف بتاوے
جو ہر مذہب تھیں چیزاں لبھے جو چہ نفس رضائیں

ہو گئے وچہ لباس علماواں گمراہی وچہ پاندے
تقلید نہ چھوڑیں اُسدیاں ابویوسف فرمائیں
وچہ صفحہ اٹھتر عقد الجید ولی اللہ تھیں پائیں
جو جنہہ حدیث نہ عامی تائیں کیا وچہ بھید چھپایا
وچہ مذہباں چاراں کوشش کر اہناں سبہناں ندے جو آئے
خلاف ہوندا آکھیوں اوہ سندی جہناں دین کھنڈایا
جو مجتہد مطلق ہووے نال شرائط اہل صفائی
پر ابن حزم دے چیلے رُٹھے بھیڑ کرماں مارے
جو کنوں جماعت دور ہویا تس پاڈرندیاں کھانا
ایہہ ابن ہمام تباوے اندر عقد الجید لیا یا
نال اتفاق اس مڑنا استھیں ناجائز ہویائی
وچہ صفحے اکاسی شک ہووہی جس اسچا ویکھن آوے
ایہہ فعل حرام گناہ کبیرہ عقد الجیدوں پاہر

انه یعصی بالمخالفة اذا عزموا علی تقلیده فی جمیع المسائل او فی هذه المسئلة ثم اقدم علی المخالفة فهذه معصیة بلا شك۔ عقد الجید ص ۸۱ مطبع محمدی لاهور

نے بہت محقق لکھدے ایویں اندر تصنیفاں تاں
جاہلاں نوں ایہہ مکر فریبوں اپنے چال سکھاون
سب عالم لوک جو ولی ربانے وچہ تقلید سدھائے
روم شام تے عرب عجم ہور ہند پنجاب تمامی
کوئی حنفی کوئی شافعی حنبلی نالے مالک والے
امام بخاری جیہے شافعیاں اندر نام گناون
دارمی بیہقی نسائی بغوی شافعی مذہب والے
پچھتراسی صفحے اندر کجھ تھوڑے لوکی آہے
حدیث احاد جاں ملدی ابو حنیفہ قیاس نہ کردی

پر لامذہب سبہ رٹھے جاندے احمق بدنیتاں
رل ابن حزم دی شبہ تائیں نال فریب دہاون
یاراں سو تھیں اجلگ ہر جا مذہب سندی آہی
کابل تے خراسان توران بھی ہور جو ملک اسلامی
سبھے اہل مذاہب ہوئے باہجوں ٹول نرالے
ترمذی مسلم ابو داؤد ایہہ سبھے شافعی آون
صفحہ اکاسی وچہ انصاف بتلے سب حوالے
جو ابو حنیفہ شافعی سندی صفت نکردی ساہی
تے شافعی اسنوں چھوڑ کر امن قیاس انہی تڑدی

[illegible]

سو برس کے بعد لوگوں میں مذہب معین کی تقلید کا دستور نکلا اور اس وقت بہت کم لوگ تھے جو مذہب معین پر اعتماد نہ کرتے ہوں اور اس زمانہ میں گویا یہی واجب [illegible]

تے چوتھی صدیوں مجتہد مطلق حنفیاں تھیں کم ہووے
پھیر ستر صفحے اندر انصاف رد تقلید تبائی
تے مذہب جو مشہور نہ آہے مٹ گئے اوہ ستائی
تے فتوے دیون لائق اوہ جس ہیچ لکھیا دجناراں
تے ترجمے وچہ مشارق خرم علی کہیا سن بھائی
تے مولوی نور محمد جسنے ہے شہباز بنایا
تے حافظ لکھوی بیلی اسدا دونویں گنڈ رسدے ہے
پر بجدی اگلے منکر ولیاں مجتہد بنیاں مندے
تے پچھے نجدی وہ انہاں تھیں بھاٹے وچہ گمراہی
لکھوی بھی سنی حنفی رہیا سالاں بچپاہ برابر
سن لکھوی جنہاں محقق جانے قول تنہاں ہن آہے

تے مجتہد مطلق اوہ جو وڈا محدث درپردہ ہے
لتے دسویں صفحے اندر تقلید اس واجب ہے فرمائی
پر ایہہ مقبول مذاہب ان دن روشن جیوں جہائی
ترتالیے صفحہ اندر انصاف ایہہ خبر ہوئی اظہاراں
ائمہ اربعہ دی تقلید بجاون خوب ایہائی
اسوچہ رسالہ شیر شریعت ظاہر آکھ سنایا
اوہ حنفی رہیا ایہہ بگڑ کھلو شیطوں مکر سکھائے
حنفی مذہب عمل کریندے فقہ مسائل جہندے
تقلید اماماں کفر شرک ہور بدعت آکھن واہی
بجھوں عود کیتا گمراہی چھوڑیا سابقہ برادر
تے وچہ تفسیر محمدی لکھدا ہے اوہ صاف جہاندی

ابیات تفسیر محمدی

عزیزی والا بڑا محدث مجتہد جگ جائے
بھی والد اوسدا شاہ ولی اللہ بحر علوم بہائی
ائے اسماعیل بھتیجا اوسدا اٹھاں علم ابھاری
پورب ہند پنجاب بنگالہ دکھن سندھ ولایت
ایہہ اگلی آیت دی تفسیر اندر اس بیت لیاندے
باہجوں اسماعیل جو اوہ سر دفتر گمراہاندا

شمس الہند کہن بس عالم عربی دور لگائے
تے شاہ رفیع الدین تے عبدالقادر اسدے بھائی
تے مولانا اسحاق نواسہ جگاندے جگ تاری
خوشہ چین انہاں دے گھر دے عالم اہل ہدایت
جانے انہاں محقق پر نہ چلے راہ تنہاندے
اسدا بیشک تابع ہووے ہور نہ جیت لاندا

ابیات شہباز

جو تہمت دھرن پیغمبرائے کافر لین سزائیں
ہر ائے ہور ہنا یندے جو مومن عالم عاقل

ایہہ طعنے دیون علم فقہ نوں کافر ہوون تداہیں
اوہ کامل ولی پیارے ربدے تقوے سیتی فاضل

[illegible]

فقیہ خدا دے ولی آکھی جان اونہاں نوں ٹھاوی
جو وڈے مفسد نسبت گمراہی دی بن اہناں نوں
دین اسلام دوپہریں اکھیں وچ اندھیرا کردے
ایہ مکر فریب ایجہے جانن کوڑوں سچ بناون
ایہ اہل نفاقاں بیلی بنکے دین ایمان چپ اڈن
سچ فرمایا شاہ رسل جو آخر دور زمانے
بعد اونہاندے فتنے ہوسن اوہ سب جہان مثالاں
مخالف سنت کارا نہاندی باہر کل انموڑاں

ہزار عابد تھیں ڈھیرے نہ شیطون جھہلے نگ فڑاوی
اوہ خود گمراہ شیطان ہولا ڈریں مارتھانوں
ہدایہ جیہاں پسند نہ لیاون تاہیں دوزخ سڑدی
اہل شرع بن ملکیں شہریں کوڑ فریب ملاون
تے جاہل بھج بھج تابع ہوندے دین ایمان وکھاون
صالح لوک جو مثل آٹے دی بہر جان چھاپی
جو کوی اونہاں تابع ہوسی سڑسی نال جہالا
چھتر مار کر وسر پولے بیٹھے کرن ٹکوراں

يٰٓاَيُّهَا النَّاسُ كُلُوْا مِمَّا فِي الْاَرْضِ حَلٰلًا طَيِّبًا ۖ وَّلَا تَتَّبِعُوْا خُطُوٰتِ الشَّيْطٰنِ ۚ اِنَّهٗ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِيْنٌ ۝

اے لوگو کھاؤ اس چیز سے کہ بیچ زمین کے ہے حلال پاکیزہ اور مت پیروی کرو قدموں شیطان کی تحقیق وہ واسطے تمہارے دشمن ہے ظاہر۔

اے لوگو کھاؤ وچ زمین جو پاک حلال اشیائیں
جیوں مشرک اپنے ہو حلال چیزاں نوں حرمت لاندی
تے ابن عباس رضی اللہ عنہ جاں سامنے حضرت آیت ایہ سنائی
جو یا حضرت کر دعا میریاں رب کرے قبول دعائیں
قسم مینوں اوس ذات جدی ہتھ جان محمد صلی اللہ علیہ وسلم آہی
تا جہل دہاندے عمل اوسدے رب مول قبول نہ کردا
حلال اوہ چیز شریعت جسنوں منع کریندے ناہیں
جس کھیا اوہ طیب جدا قیامت لیکھا ناہیں
حلال اوہ چیزاں وچ جنہاندے حرمت ہووے ناہیں
جویں بیع فاسد ہور اجرت فاسد ملک ناجائز بیاری
بھی فتوے دتا جاوے جسو چہ ہے اوہ چیز حلالوں
عزیزی عارف معالم احمدی ہور خلاصیوں پایا

نہ پیروی کرو شیطان جو ہے اوہ دشمن ظاہر تسائیں
تسیں باہجھ حلال نہ کھاؤ تے نا چلو راہ شیطاندی
تا سعد رضی اللہ عنہ کھلو کر پیش نبی دی سی ایہ عرض الٰہی
نبی صلی اللہ علیہ وسلم کہنا کھا رزق حلال تا ہوں قبول دعائیں
جے لقمہ اک حرام ہو بندہ موہنہ اپنے وچہ پالی
جو پلیا نال حرام ہویا اوہ لائق آتش فرما
تے جیدی کھل شریعت وچ اوہ پاک حلال سائیں
اک آکھن اوہ طیب جیہے پاہجھ کراہت رسائیں
تے غیر دا حق نہ جیوچ ہووے طیب اوہ الائیں
ہور جو مثل اسدا ایہ مانع تا اب سب شمارے
تے طیب اوہ جس قلب قبولے باہجوں شک والوں
دَعْ مَا يُرِيْبُكَ اِلٰى مَا لَا يُرِيْبُكَ حدیث روفی لیایا

بو علی رحمۃ اللہ علیہ

ہر طاعت لقمہ باید حلال
لقمہ شبہہ چو افتد در شکم
چوں نیابی لقمہ اے نادان آنرا

تا نیفزاید ترا رنج و وبال
قوت او میکند سر رشتہ گم
نفس گرداند دہان از حرص باز

بر تو باید دست گرائے حیلہ ساز — دست بہر ظلم گر داند دراز
چشم شہوت چوں کشاید آں لعین — کور گردد دیدۂ اہل یقین

حظوظ دنیا سے دل ہوا ہی کچھ اسطرح کا اوچاٹ پیدا — کہ جسنے برگ خورش کیا ہی اور پوشش کو ٹاٹ پیدا

اِنَّمَا يَأْمُرُكُمْ بِالسُّوْٓءِ وَالْفَحْشَآءِ وَاَنْ تَقُوْلُوْا عَلَى اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ۝

سوا اسکے نہیں کہ حکم کرتا ہے تمکو ساتھ برائی کے اور بیحیائی کے اور یہ کہ کہو تم اوپر اللہ کے جو کچھ نہیں جانتے

بیحیائی تے برائی دل تساں شیطوں لاوے
سو گناہ پوشیدہ فحشا ظاہر کرن گناہاں
تے وچہ حقیقت سوء اتے فحشا شامل کل گناہی
تے دوجا حکم کرے شیطاں جو جھوٹھ خدا پر لاؤ

تے آکھو ایہہ جو رب تے جدا علم نہیں تساں نوں
یا سوء دنیا دی حب اتے فحشا حب نفس بدخواہاں
صغیر کبیرے جو شیطان اسطرف دیوے بدراہی
وچہ حلال حراماں جو تسیں علم نہیں اوہ پاؤ

وَاِذَا قِيْلَ لَهُمُ اتَّبِعُوْا مَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ قَالُوْا بَلْ نَتَّبِعُ مَآ اَلْفَيْنَا عَلَيْهِ اٰبَآءَنَا اَوَلَوْ كَانَ

اور جب کہا جاتا ہے واسطے اُنکے پیروی کرو اسچیز کی کہ اوتارا اللہ نے کہتے ہیں بلکہ پیروی کرینگے ہم اسچیز کی کہ پایا ہمنے

اٰبَآؤُهُمْ لَا يَعْقِلُوْنَ شَيْئًا وَّلَا يَهْتَدُوْنَ ۝

اوپر اُسکے باپوں اپنوں کو کیا اگرچہ تھے باپ انکے نہیں جانتے اور نہ کچھ راہ پائے تھے۔

جاں کہیا جاندا انہاں پیروی کرو جو رب اتاریا
اوہ بلکہ کہن اسیں اس راہ چلساں جس راہ باپ اساڈے
کیا بھاویں کجھ چیز نہوں سمجھدے باپ تنہاندے
استھیں ثابت گمراہندی روا نہ کرن اطاعت
تے اہل شرع دی روا اطاعت نال القرآن اخبار اں
وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ اٰبَآءِیْٓ اِبْرٰهِیْمَ وَاِسْحٰقَ وَیَعْقُوْبَ قرآن بتاوے
جو لکھوی نقل حکایت فخر الدین رازی تھیں لیاوے
ایہہ بہتان سراسر اُسنے رازی طرف لگایا
ایہہ فقہا داندا ویری حجت کت حیلے ڈھنگ چلاوے
بھی اوس کہیا جو عامی ہووے اس تقلید روا ای
اینویں بت پرست جو معبوداں خود کرن نہ ایس
کیوں غم کرن پیا ریا نہیں ایہہ بندی مندی تینوں

یعنے اوپر قرآن تے حل حرام جو رب نتاریا
جو باپ اساڈے کردے آہے اوہ اساں کرن مرادی
تے تسداہ راہ نپایا ہوندے تا بھی گمراہاں ندے
بھاویں باپ ہوون یا دادے لگن مگر قباحت
وَاتَّبِعْ مِلَّةَ اِبْرٰهِیْمَ جو حکم نبی نوں کاراں
تے فَاسْئَلُوْٓا اَهْلَ الذِّكْرِ اِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ بھی اسطرف اشارے
اوہ وچہ تفسیر کبیر اس آیت ہیٹھ نہ نظری آوے
اس گلاں کوڑیاں کرکے گمراہاں نداول پرچایا
تقلید اماماں کنوں ہٹا کرا وہجڑ راہ لگائے
تے مطلق جاہل عامی دی اس پاسوں گل بنائی
انہاں معبوداں تھیں کجھ ملدا باہجہ ندا صدائیں
ایہہ حق نا دکھین نا حق سندے سخن نہ کردی دینوں

وَمَثَلُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا كَمَثَلِ الَّذِيْ يَنْعِقُ بِمَا لَا يَسْمَعُ اِلَّا دُعَآءً وَّنِدَآءً ۭ صُمٌّۢ بُكْمٌ عُمْيٌ فَهُمْ لَا يَعْقِلُوْنَ

اور مثال اون لوگوں کی کہ کافر ہوئے مانند مثال اس شخص کی ہے جو چلاتا ہے ساتھ اسچیز کے کہ نہیں سنتا مگر بلانا اور پکارنا۔ بہرے ہیں گونگے ہیں اندھے ہیں پس وہ نہیں سمجھتے

وعظ کرے جو کفاراں اوہ مثل اس شخص ایہائی
گنگے ڈورے اُنھے پس اوہ ناہیں عقل کریندے
تے سنے آواز اوہا مڑ اوسنتھیں سمجھ نہیں کجھ پاوے
یابت پرستاں کان مثال جیہے شخص الاون

جو کرے آواز حیواناں اوہ نہ سنہ اگر صداے
جویں پہاڑ یا کھوہ وچ کوئی کرے آواز بلیندے
ایہہ کفاراں دی وعظ کرندے رب مثال بتاوے
جو سنے نہ سمجھے اوس ندائوں پس کجھ فیض نہ پاون

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا كُلُوْا مِنْ طَيِّبٰتِ مَا رَزَقْنٰكُمْ وَاشْكُرُوْا لِلّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ اِيَّاهُ تَعْبُدُوْنَ

اے لوگو جو ایمان لائے ہو کھاؤ پاکیزہ اس چیز سے کہ دیا ہمنے تمکو اور شکر کرو واسطے اللہ کے اگر ہو تم اسکی عبادت کرتے

اے اہل ایمان تو کھاؤ پاک جو دتا رزق تساں نوں
ابوہریرہ یوں وچہ ترغیب جو حضرت صلی اللہ علیہ وسلم نے فرمایا
تے ابوسعید ول ہور خبر سن شاہ رسل فرمایا
تے شاہ اپنے تھیں بندیاں نوں کجھ دتوس ناہ ایذائیں
ہک رزق ہک حلت رب دے نعمتاں بخشیاں بھائی
ہن چیزاں حل حرام بناون کہن حلال حراماں
ہک لوک جہال ہنود ان پاسوں چیزاں نجس لیاون
تے کرن امید ثواب دی تھیں کیا لوکاں عقل گوائی
اِنَّمَا الْمُشْرِكُوْنَ نَجَسٌ مشرک رب نجس فرماوے
کھوہ اوہناں دے نجس جو اوہنا نوں چ پلیدیاں پاون
تے گوہے موتر نال پوتر کرے کھوہاں تائیں
گندی ہتھ بھی گندی پانی جامے برتن گندے
پھر عجب سگاندیوانگ تراہن پیچھے اہل ایماناں
بلکہ اہل ایماناں تھیں اوہ کتیاں بہتر جانن
کئی وارسنیاں جو اوہناں بھانڈے کتی چٹدے
روح شاہ عبدالقادر کارن بھی مولود جہاں کردے
تے چیزاں نجس حرام تمامی کھاون جائز ناہیں
تے چیز حرام قبول نہ کردا اللہ پاک کدائیں
اے اہل ایمانوں فکر کرو کجھ اپنیاں جل جلالہ بچوتاں نال

تے رب دا شکر کرو جے ہو تسیں بوجہ خاص جہدانوں
پاک اوہ ذات نہ کرے قبول مگر جو پاک ہووے یا
پا جس کھادا پاک تے سنت تے اوس عمل کمایا
اوہ جنت اندر داخل ہوسی نقل حدیثوں پائیر
جے کرن ناشکری تاں بھی گویا عابد ناہ آکھے
عقائد اہل ہوائیں وچہ کر ویکھیں نظر تاکار
تے نذر نیازاں روح بزرگاں تہناں ثواب پچاون
ارواح بزرگاں چیزاں گندیاں منڈیاں دیون آہی
تے تن من انہاں پلید ہمیشہ پاکی نہ آدی
تے کھوہاں پر ہوکھڑے سراں تے پانی ڈول وہاون
تے موریاں وچوں کرن استنجے گندے رہن بلائیں
وہ جہنا نال بناون چیزاں مومن ہندے کہندے
جو مشرک نال نہ مومن چھوہو عجب خدایاں شاناں
جو مومن پچھیاں تراہن کتیاں اپنے نال کھہاون
کہندے صفا گیا ہو بھانڈا پر ناہ مومن مٹدی
چیزاں نجس لیا کر احمق اوپر فاتحہ پڑھدے
حرام او پرجے نام خدا دا پڑھے کفر اس تائیں
پھیر بندے اوسدے بھی کیدرا نسی اندر نجس بلائیں
بچناسی کیوں تساں انہاں تھیں بجیدی اہل ریاناں

یارب بچہ وچ میں کجھ فضلوں بھایاں مسلماناں
کھاون پاک سے پاک رہن چھوڑن ناں نقصاناں

اِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيْرِ وَمَا اُهِلَّ بِهٖ لِغَيْرِ اللّٰهِ

سوائے اسکے نہیں کہ حرام کیا اوپر تمہارے مردار اور لہو اور گوشت سور کا اور جو کچھ پکارا جاوے واسطے غیر اللہ کے

حرام تساں پر گوشت خوک لہو مردار ترامے
تے اوہ حیوان جو باہجہ ذبح دے آپے ہی مر جاوے
سنے زندے جانوروں کٹ کھاناں اخل وچہ مردار آ
تے تلی کلیجی والے دونویں خون حلال تباہے
تے خوک دیاں سب جوڑ جزاں ایہ بخس حرام تباہاں
تے گوشت صرف کہیا اس گاں جو ذکر کھاوندا آیا
نہیں تے اوسدے ہر اجزاوں فائدہ جائز ناہیں
تے وہابیاں لکھیا باہجوں خون جو حیض نفاسے
تے شیر خوار تے موتر نالے پاک بتاون
تے تھوڑے بہتے پانی اندر فرق نہ ہرگز کرے
پیندی وگیاں جانجاں رنگ بو مزہ نہ بدلن پیارے
ایہ وچہ عقاید گمراہندے گذرے سب حوالے
تے غیر اللہ دے کلمے اندر اہناں شور مچایا
احقاق الحق تھیں وچہ روفی رافت نقل کریندا

تے اوہ حیوان جو غیر اللہ دے نام پکاریا جاوے
تے بھیڑی بکڑی اوہ دو ویسے نہیں حلال تباوے
دندناخن کھل ہڈیاں وال دباغت باہجہ نہ کاراں
جو گل تھیں دے حرام جو گوشت وچہ حلال ہوئے
اس زندے مردے تھیں کسے قسم نہ جائز شواڈھاون
تے گوشت کھاون نال تعلق ظاہر رکھدا پایا
تے خارز وچہ جمہوروں اسدا بخس ہوون تہلائیں
تے باہجوں گوشت خوک طہارت ہی اصلوں ہر جاوے
تے باہجوں لعے کتے سب لیداں مول ایہ پاک الاون
بہاویں گھڑا پیالہ کوزہ حکم تکوہن جڑدے
بھاویں سیر پیشاب گھڑے وچ خلل نہوگ اظہارے
جو نال اتفاق اشیائیں گندیاں ورتن ایہ منہ کالے
سو حق حق بیان ہوسی اتھ چاہئے جت لگایا
عبارتاں الحق مفسراں اوسو چہ ذکر کریندا

وچہ جلالین دے لکھیا ہے وَمَا اُهِلَّ بِهٖ لِغَيْرِ اللّٰهِ اي ذُبِحَ عَلٰى اسْمِ غَيْرِهٖ تَعَالٰى وَالْاِهْلَالُ رَفْعُ الصَّوْتِ وَكَانُوْا يَرْفَعُوْنَ عِنْدَ الذَّبْحِ لِاٰلِهَتِهِمْ انتہی

یعنے غیر اللہ دے ناموں ذبح جو کیتا جائے
تے وقت ذبح دے کہنا اچی لیکر نام تباندا

اہلال دا معنے اچی کرن آواز جلال بتائے
اتے کافر وقت ذبح دے پڑھدے آہے نام تہناندا

اتے وچہ تفسیر حسینی دے لکھیا ہے وما اہل بہ و حرام کرد آنچہ آواز بر دارند بران وقت ذبح بغیر اللہ تعالےٰ برائے غیر خدا عزوجل بنام بتان یا اسم پیغمبران بکشند

اوہ چیز حرام جو وقت ذبح دے بتاں نام پکارن
تے وچہ بیضاوی وقت ذبح دے نام صنم دا کہنا
تے ایہوں وچہ کشاف مدارک لکھی عبارت پائیں
وچہ جامع البیان ہے بن ربٌ غیراں نام الایا
وچہ درمنثور جو غیر اللہ دا نام پکاریا جائے

یا لیکر نام نبیاں کر دچلاں حرام شمارن
اسے رفع بہ الصوت عند ذبحہ لصنم عبارت پڑھنا
جو کہنا نام بتاں دا لیکر وقت ذبح ناہ کھائیں
وقت ذبح سو خاص حراموں ہرگز شک نہ پایا
جو ابن عباس کنوں بن منذر صاف روایت کیتی

ما اُہِلَّ اُوہ جس کہن تے ابن جریر بتایا
ما اُہِلَّ جو نام تباندے ذبح کہن پیارے
تے وچہ تفسیر معالم بغوی محی السنت لیایا

ایہ بھی حضرت ابن عباسوں کھری روایت لیایا
تے ابو عالیہ تھیں حاتم ایویں اگوں نقل گذاری
تا لے اندر خازن صوفی بغدادی فرمایا

مَا اُہِلَّ بِہٖ لِغَیْرِ اللّٰہِ اَیْ مَا ذُبِحَ عَلَی الْاَصْنَامِ وَالطَّوَاغِیْتِ وَاَصْلُ الْاِہْلَالِ
رَفْعُ الصَّوْتِ کَانُوْا یُصَوِّتُوْنَ لِاٰلِہَتِہِمْ وَیَرْفَعُوْنَ اَصْوَاتَہُمْ بِذِکْرِہَا وَقَالَ
الرَّبِیْعُ بْنُ اَنَسٍ وَغَیْرُہٗ مَا اُہِلَّ بِہٖ لِغَیْرِ اللّٰہِ مَا ذُکِرَ عَلَیْہِ اسْمُ غَیْرِ اللّٰہِ

جو کُٹھا جاوے نام تباندے اصل اہلال بنایا
جاں کردے ذبح تا نام تباندا الیسند کے اوہ اچیرے
یعنی اوہ حیوان جو اسپر نام آوے بن سائیں
تے مظہری جمل کلیمی اندر ایویں آکھ سنائے
تے احمدی وچہ جو غیر اللہ دے ناموں چھری وگائی
یعنے چھری جو داہن ویلے غیراں نام الائی
یا نال عطف جویں نام خدا دے نال رسول ملاوے
تے اول ذبح یا بعد ذبح یا اوہن وقت الاوے
تے ایہ بھی صاف صریح عبارت احمدی اندر آئی
اوہ حلال طیب جو اسپر غیراں نام نہ آوے
صاف ہویا معلوم جو دتی جاوے نذر اولیا وال
جو وقت ذبحدے غیر خدا دا اوسپر نام نہ آوے
تے ایہ بھی کہیا جو اصل نذر سو ثابت کان الٰہی
ذبیحہ اپنی اصل حیثیت پر قائم رہندا ناہیں
جے وقت ذبح دی عمداً ربدا نام نہ بولے کوئی
تے شافعی کہے حلال اتے جے بھلوں ترک ہوئی

کرن بلند آوازے ایہ کفار اندا کم بنایا
تے ما اُہِلَّ بہ لغیر اللہ ربیع بن انس نکھیڑے
وقت ذبح اوہ کھان حراموں شک شکوک نبیڑیں
وچہ ابو سعود مفسر اکثر ایویں کہندے آئے
جویں لات عزے یا نام نبیاں پاکے ہو الائی
جویں لات عزے یا نام مسیح دا الیک کرد چلایا
ایہ حرام تے باجہ عطف جے کہے کراہت آوے
نام پیغمبر ولیاں تا ایہ پاک حلال سدا دے
گان نذر اولیا وال رسم جو وقت اسادے بھائی
وقت ذبحدے لے اوہ بھانوں نذر اولیا وال کہاوے
گان رسم جو وقت اسادے طیب حلال بنا لیہا
اگے پچھے لین بھجے بھاویں ایہ کم خام نہ جاوے
غیراں کان نہ ہرگز ہووے دیکھیں نال صفائی
پر وقت ذبح جد پڑھ تکبیر کٹھے اوہ حل سنائیں
اتھے امام اعظم فرماون ذبح نجائز ہوئی
تا بالاتفاق حلال رومی وا نقل سہائی

عبارت احمدی وما اہل بہ لغیر اللہ معناہ ما ذبح بہ باسم غیر اللہ مثل لات وعزی
والاسماء الانبیاء وغیر ذلک فان افرد باسم غیر اللہ او ذکر مع اسم اللہ عطفا
بان یقول بسم اللہ ومحمد رسول اللہ بالجر حرم الذبیحۃ وان ذکر معہ موصولا
لا معطوفا بان یقول باسم اللہ محمد رسول اللہ وان ذکر مفصولا بان یقول
قبل التسمیۃ وقبل ان یضجع او بعدہ لا باس بہ ہکذا فی الہدایۃ ومن ہہنا

عُلِمَ اَنَّ الْبَقَرَۃَ الْمَنْذُوْرَۃَ لِلْاَوْلِیَاءِ کَمَا ھُوَ الرَّسْمُ فِیْ زَمَانِنَا حَلَالٌ طَیِّبٌ لِاَنَّہٗ لَمْ یُذْکَرْ اِسْمُ غَیْرِ اللّٰہِ عَلَیْہَا وَقْتَ الذَّبْحِ وَاِنْ کَانُوْا یَنْذُرُوْنَہَا

پھر کہیا رؤفی وچہ جو دشمن کسے عزیزی اندر
جو غیر اللہ دے نام کسے نے بکری چھوڑی ہووے
تا غیر دے ناں ہنے اوس ذبیحہ وچہ کیتا اثر اجیہا
سو کسی دشمن ایہہ وچہ عزیزی لکھ عبارت پائی
خود مرشد تے اوستاد اوہناندے والد شاہ ولی اللہ
یعنی وقت ذبح جاں بت دا نام پکاریا جاوے
تے بسم اللہ اکبر پڑھدے ہووے کردو گا ئے
لوگ نہ رب سمجھکے کرن اہناں کارن نذر نیاز الہی
ہن بعضے لوگ مولودی لیتے نذر جو شاہ جیلانی
تے پیش کرن ایہ آیت جسو چہ مطلب ہوا ایہا ئی
ایہ تمام جیسے دے کٹھے ہوئے کھاون حلال بتاندی
ہتیاں لاندہیاں اس اوپر جہراں اپنیاں لایاں
گھر دیاں لکھوی ہمت نہ دیندا اہل ایماناں تاڑی
جو نام خدا پڑہ کوہن کھاون اہناں گھوریاں پا وی

کردتی الحاق عبارت جدے ایہ اڈنبر
تے وقت ذبح دے پڑہ تکبیر اوس کر دیا ہی ہووے
جو وقت ذبحدے تاں رہا اوسو چہ کرنہ اثر جیا
بھلا شاہ صاحب کیوں گل مفسراں اولٹ لکھیندے بھائی
وچہ فوز الکبیر لکھن ما ذبح معنے اسدا اوللہ
اوہ ہے غیر اللہ دے ناموں جو اللہ فرماوے
تا کتھوں اسو چہ حرمت آئی سوچ کرو کجھ بھائی
جو مومن ولیاں بندے سمجھن نال آداب لحاظاں
اتے ہور شہیداں ولیاں فاتحہ پڑھن حرام بتائی
ایہ وچہ رؤفی ذکر تمامی لکھیا نال صفائی
جیوں وچہ اظہار الحق عطا محمدوں لکھیا پاندے
تے ذبح مسیح دی ناموں نال اتفاق حرام صفایاں
جو کفر صریح وچہ بیٹھے اہناں طرف نہ نظر گذارے
جو غیر اللہ دی ناموں کٹھے کھاں اہناں گل لاوے

فَمَنِ اضْطُرَّ غَیْرَ بَاغٍ وَّلَا عَادٍ فَلَآ اِثْمَ عَلَیْہِ ؕ اِنَّ اللّٰہَ غَفُوْرٌ رَّحِیْمٌ

پس جو کوئی بے بس ہووے نہ حد سے نکلنیوالا نہ بغاوت کرنیوالا پس نہیں گناہ اوپر اسکے تحقیق اللہ بخشنیوالا مہربان ہے

جو لاچار ہویا ناہ باغی ناہ حد لنگھن والا ہے
باغی ظلم کنندہ عادو جو حد شرع ٹپ جاوے
پر جتنا کھادیاں جان بچے اسقدر روا فرمایا

اوسپر نہیں گناہ خدا ہے بیشک بخشن والا
جاں بھکھوں مرن لگے تا جائز اہناں چیزاں کھاوے
جاں رکھن مردار کھاون ہتھیں افضل نظری آیا

[illegible]

اک آکھن جو باغی شاہوں کھاون اوس نہ آوے ۔ بھی عادی رہزن چور فسادیاں کھاون بند فرماوے
اک کہن جو بابجہ ضرورت کھانا طلب کرے اوہ باغی ۔ جو رجوں او پر کھاوے عادی نام سداوے طاغی
مضطر اوہ جو بھکھوں مرے یا مرض افلاس ستاوے ۔ یا کجھ کھا نہ سکدا یا ظالم قتلوں دبکاوے
جے غیر دا مال نہ کھاوے مضطر مجرم ہوسی ناہیں ۔ بجے کھا لیسی تاداکرن لئی جب ہوگ بتایئں

اِنَّ الَّذِيْنَ يَكْتُمُوْنَ مَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ الْكِتٰبِ وَيَشْتَرُوْنَ بِهٖ ثَمَنًا قَلِيْلًا ۙ اُولٰٓئِكَ
تحقیق جو لوگ چھپاتے ہیں جو کچھ کہ اتارا اللہ نے کتاب سے اور مول لیتے ہیں بدلے اسکے مول تھوڑا یہ لوگ نہیں کھاتے
مَا يَاْكُلُوْنَ فِيْ بُطُوْنِهِمْ اِلَّا النَّارَ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلَا يُزَكِّيْهِمْ ۚ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ
بیچ پیٹوں اپنے کے مگر آگ دوزخ کی اور نہ بات کریگا اون سے اللہ اون سی دہاڑے قیامت کی اور نہ پاک کریگا انکو اور واسطے انکو

ٹھیک جو لوگ چھپاون جو احکام کیتے رب نازل ۔ تے اُسدے بدل خریدن دنیا مال جو گھٹ نکامل
ایہ اوہو لوک جو پیٹاں اپنیاں وچہ آتش بھر دے ۔ تے اہناں نال کلام نہ کرسی اللہ روز حشر دی
نہ کرے گناہوں پاک تنہاں اہناں سخت عذاب خوار ۔ یعنی سخن بشارت رحمت کرگ نہ نال اشراراں
ایہ کرن عتاب فرشتے اہناں نال حکم رحمانی ۔ جو کیوں تساں حکم چھپائے ساڈی نا کجھ قدر پچھانی
جو شاہ رسل صلے اللہ علیہ وسلم آوندیاں خبراں کرن بیان یہود دی ۔ پھر جان تشریف لیائے حضرت صلے اللہ علیہ وسلم بنے یہود حسود دی
جو جاتا نفس یہوداں وچہ اطاعت ختم رسالت صلے اللہ علیہ وسلم ۔ تحفے ہدیئے رشوت خواری تعظیماں ہر حالت
بھی نذر نیازاں اُس تعظیموں ملن جو ساڈے تائیں ۔ ایہہ پھر مول نہ حاصل ہوسن لگے مگر ہوا ایہہ
فضائل تے اخبار چھپاون لگے تد گمراہی ۔ یا مسئلے غلط بتا کر لگے مرید بناون واہی

اُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ اشْتَرَوُا الضَّلٰلَةَ بِالْهُدٰى وَالْعَذَابَ بِالْمَغْفِرَةِ ۚ فَمَآ اَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ
یہ لوگ جنہوں نے مول لیا گمراہی کو بدلے ہدایت کے اور عذاب بدلے بخشش کے پس کیا صبر کرتے ہیں اوپر آگ کے یہ اسواسطے
ذٰلِكَ بِاَنَّ اللّٰهَ نَزَّلَ الْكِتٰبَ بِالْحَقِّ ۗ وَاِنَّ الَّذِيْنَ اخْتَلَفُوْا فِي الْكِتٰبِ لَفِيْ شِقَاقٍۢ بَعِيْدٍ ۧ
کہ اللہ نے اتاری کتاب ساتھ حق کے اور تحقیق جنہوں نے خلاف کیا بیچ کتاب کے البتہ بیچ خلاف دور کے ہیں۔

ایہ لوکی اوہ جنہاں عوض ہدایت مل لئی گمراہی ۔ تے بخشش عوض عذاب خرید کیتو نے تھہرائی
پس کیا صبر دلیری اہناں اوپہ دوزخ نار ال ۔ ایہ قہر عذاب اس کان جو اللہ جل جلالہ گھلیاں سچ اخباراں
اہناں قہر عذاب قبولیا حق تہن دیول آئے ۔ تے ٹھیک اوہ لوگ خلاف کیتا جنہاں بعضے حکم منائے
تے بعضے حکم نہ منے یا اہناں بعض کتاباں تائیں ۔ کلام خدا دی جاتی بعضیاں لبشر کلام تدائیں
دور پئے حق پاسوں ہوئے تابع نفس ہوائیں ۔ اوہناں حق چھپایا جان کر اہن لائق ہوئے بھائیں
اوہناں وچہ توریت جو صفت محمد صلے اللہ علیہ وسلم نال دجال واہی ۔ جو کجھ صفت نبیدی دسدے صفت دجال تباہی
ہن بعضے عالم اس امت دی وچہ حق تصنیفاں ۔ خبراں پچھاں مول نہ دسدی کردی پیش ضعیفاں

لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَٰكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ

نہیں بھلائی یہ کہ پھیرو تم موںھ اپنے کو طرف مشرق کی اور مغرب کی اور لیکن بھلائی ہے اسکو ہے جو ایمان لایا ساتھ

وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَىٰ حُبِّهِ

اللہ کے اور دن پچھلے کے اور فرشتوں کے اور کتاب کے اور پیغمبروں کے اور دیا مال اوپر محبت اسکی کے

ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ

قرابت والوں کو اور یتیموں کو اور مسکینوں اور مسافروں کو اور سوال کرنیوالوں کو اور بیچ چھڑانے گردنوں کے

وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا

اور قائم کیا نماز کو اور دیا زکوۃ کو اور پورا کرنے والے عہد اپنے کو جب عہد کریں

وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا

اور صبر کرنے والے بیچ فقر کے اور بیماری کے اور وقت لڑائی کے یہ لوگ جنہوں نے سچ بولا

وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ۝

اور یہ لوگ وہ ہیں پرہیزگار۔

ایہ نیکی نہیں جو موںھ پھیرو تسیں مشرق مغرب ائیں
تے روز قیامت ملک کتب ہور نبی تمام مناوے
بھی محتاج مسافر منگتیاں اتے غلام چھڑائے۔
تے پورا عہد کرن جو عہد انہاں کیتا نال انساناں
تے وقت لڑائیاں صابر ایہو لوک ہال سچائی
ایہ آیت حق یہود نصارا معالم وچہ لیایا
تے چڑھدے ول منہ قوم نصارے کردے وچہ نمازاں
رب دوہاں جھٹھایا منہ فیرن تھیں نیکی حاصل ناہیں
تے ربنوں جانے پاک مقدس ہر عیبوں نقصانوں
تے ملکاں جانے پاک گناہوں عابد بابجہ غذائیں

ایہو نیکی اوسنوں ہے جس منیاں اللہ سائیں
تے دیوے مال اس جھول خویشاں ہور یتیم جو آوے
تے قائم کرے نماز تے نالے مال زکوۃ بجائے
تے صبر کرن وچہ تنگی سختی بیماری ایدا ناں
تے ایہو لوگ جو بچن حراموں متقی اہل صفائی
یہوداں بیت مقدس والیاں لہندے منہ بنایا
تے ہر یک ساڈی طرف جھکے سو اہل نیاز
جدلگ تھیئے ایمان نہ ٹھیک تے جو دسیا رب نبیر
نہ عرش مکان بناوے او سدا ناہ اوس جسم عیانوں
نہ زن مرد تھیں پاک گنے اتے نوری خلق بنائیں

[illegible]

تے کتب آسمانی بیشک جانے خاص کلام الٰہی
بھی کل پیغمبر پاک گناہ صغیر کبیریوں منّے
تے ابن عباس کہیا ایہ آیت مومناں دے حق آئی
رب کئی فرض اُتاری بھی منہ کعبہ طرف کرایا
جد لگ ایہ اعمال نکر ہو تد لگ سود نہ کائی
تے دیون چیز پیاری جو خود نفساں نوں خوش آوے
تے حالت صحت اندر کیتیاں خرچ بھلائی ہووے
جو وچہ بخاری مسلم پاس نبی صلی اللہ علیہ وسلم ہک شخص جو آیا
جد دیوے اندر حالت صحت ڈر دا خوف خطر فقیر
جاں ڈھکی موت کہے فرزند ڈ مال فلان فلانے
وچہ مظہری لکھیا خویشاں دیون دوہرا اجر کمائی
با ہجہ زباں نوں حلقوں صوت حروفوں پاک الہائی
جے عاصی ہوندے تا کیوں حکم اطاعت ساڈی بھیجے
جاں ہجرت کر کے طرف مدینے گئے رسول الٰہی صلی اللہ علیہ وسلم
رب کہیا نہیں نیکی لہندی چڑہدے منہ بھنوایا
رب فرشتے کتب رسل دن حشر من بھلیائی
راہ خدا دی نیکی اسوچ مندی چیز نہ بھاوے
جاں مرن لگا خود چھوٹے ونڈ فلان فلانے دیوے
اس پچھیا کیہڑا صدقہ افضل تا حضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمایا
نہ اوہ جو ڈھل کرے وچہ صحت دیوے نال امر فقیر
ہن تنگی خوف نہ رہیا میری کم نہ جانے جائی
نالے صلہ تے نالے صدقہ شاہ رسل صلی اللہ علیہ وسلم فرمائے

[illegible]

تے جو مہمان مسافر راہی ابن السبیل سداوے
تے سائل بھی لیجاوے بہاویں کھر دنبہ اٹھ
وفی الرقاب غلام مکاتب یاری کرے چھوڑاوے
تے قائم کرنیاں فرض نمازاں وچہ اوقاتہ برابر
تے عہد مراد جو نال خداوے قائم کرن حدوداں
یا عہد جو کیتا نال خداوے نذر پیمان بیارے
باساتنگی سختی ضراً وکہ بیماری حالت
تے وچہ گھمسان لڑائیاں نادیدے ڈولی شان رسولاں
انہاں نیکیاں بعد انہاں برپا ندا ذکر الایا

تے منع سوالی تائیں موڑن جو حاضر پکڑ اوے
ایہہ ابو ہریرہ تھیں وچہ بخاری مسلم لکھیا اڑیا
ہاک کہن غلام آزاد کرنے یا قیدی کسے بچاوے
تے دین زکوۃ جو واجب خازنو جو دیکھہ برادر
تے عمل کرن جو طاعت ربدی کرنی دل خوشنودا
یا کرن وفا جو وعدے بندیاں ہور امانت کارے
تے حین الباس ہو وچہ لڑائیاں کرنا صبر سعادت
حضرت قدم اگیرے سپاہیں نگر ہوندے ہر سوالاں
جو موجب سخت عذابے بنیادی جیہاں یقین آیا

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلٰى اَلْحُرُّ بِالْحُرِّ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ

اے لوگو جو ایمان لائے ہو لکھا گیا اوپر تمہارے برابر کرنا بیچ مارے گیوں کے آزاد بدلے آزاد کے اور غلام بدلے غلام کے

وَالْاُنْثٰى بِالْاُنْثٰى اور عورت بدلے عورت کے

اے مومنو فرض تسانپر بدلہ مقتولاں وچہ آیا
تے عورت بدلے عورت فرمایا رب صاحب یارو
شان نزول اس آیت دا جو کنوں اسلام اگیرے
جو عالی نسب قبیلہ ہوندا ماڑیاں زور دکھاندا
تا ہجرت بعد اوہناں ایہہ جھگڑا آندا پاس نبی دے
کشاف اندر وچہ دوہاں قبیلیاں جھگڑا ہیا ہو خونو
جو عوض غلام اصیل تے عورت بدلے مرد تہا
تا پاس نبی اوہناں جھگڑا آندا سبہ احوال سنایا
شافعی آکھے مرد دے بدلے ناہ غلام کو ہیوے
تے نزد اساڈے وچہ غلام اصیل قصاص تایا
الذکر بالانثٰی اسی وچہ عورت مرد برابر
مظہری لستے روفی احمدی وچہ عزیزی اویس
ایہو مذہب اکثر داجیوں وچہ انہاں تفسیراں

آزاد عوض آزاد دے تے عوض غلام غلام ٹھہرایا
قصاص دا معنے کرن برابر دیکھ لغات بنارو
وچہ دوہاں قبیلیاں اوس تے خزرج ہو فساد گھنیرے
غلام دے بدلے حرانے عورت بدلے مرد کو ہندا
تا رستاہ رسل دی طرف خدا آیہہ گھلیا حکم سعیدے
تے غالب ہکد وجے تے ہوئے کھاندے ستم یقینوں
تے یک بدلے دو ماراں گے اسیں کر کے زور انگاں
تا ایہہ حکم اوہناں دے حق وچہ رب نازل فرمایا
جیونکر اس آیت دے اندر ظاہر حکم لبھیوے
جو جان دے بدلے جان قصاص خدا صاحب فرمایا
تے المسلمون تتکافأ دماءہم جویں فرمایا پیغمبر
زاہدی اتے کشاف لکھیں مذہب حنفی جیویں
اتے حال مفصل اس مسئلہ دا وچہ کتب تقریراں

[illegible]

فَمَنْ عُفِیَ لَهٗ مِنْ اَخِیْهِ شَیْءٌ فَاتِّبَاعٌ بِالْمَعْرُوْفِ وَاَدَآءٌ اِلَیْهِ بِاِحْسَانٍ

پس جو کوئی معاف کیا جاوے واسطے اوسکے خون بہائے اسکے سے کچھ پس پیروی کرنا ہے ساتھ اچھی طرح کے اور ادا کرنا ہی طرف

پس جب مدعی معاف کیتا کجھ خون برادر بھائی — تا بعد معافی بھر دیوں دیت قاتل آپ لئی
تے ادا کرے دیت احساناں قاتل دیر نہ لاوے — خوب طرح تھیں ورتن دونویں مٹھے وٹنا اوے
اس آیت وچہ دلیل گناہ کبیریوں کفر نہ آوے — معتزلہ وارد اوہ کہن گناہوں کفر دساوی
پر فاسق ہووے کفر نہ پوندا خازن کھول دکھائیں — جو نال ایمان خطاب خدا کافرنوں کردا ناہیں
جو فرمایا اے اہل ایمانوں فرض قصاص تساہاں — جے کفر ہوندا تا فرماندا اے اہل کفر بدخواہاں
تے فرض قصاص قتل دے پچھے عمداً قتل کبیرہ — پس نال اجماع اوہ مومن جستھیں ہووی کبیر صغیرہ
پھر قاتل تے وارث نوں رب بھائی آکھ سنایا — جے کفر ہوندا تا وارث نال بھریا اوگت آیا
پھر قتل کفر جے ہوندا تانا قاتل معافی ملدی — ایہہ خازن ذیوچہ لکھی دلال سوئی ویکھیں جلدی

ذٰلِكَ تَخْفِیْفٌ مِّنْ رَّبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ فَمَنِ اعْتَدٰى بَعْدَ ذٰلِكَ فَلَهٗ عَذَابٌ اَلِیْمٌ

یہہ آسان کرنا ہی پروردگار تمہارے کی طرف سے اور رحمت پس جسنے زیادتی کی پیچھے اسکے پس واسطے اسکے ہی عذاب دردیندا

رب تساڈے ولوں ایہہ آسانی رحمت اللہ ساہیں — جو بخشی تساں قصاص دے دیت نفع تی سوکھ دوائیں
جو کرے تعدی بعد اس اسنوں سخت عذاب جاری — جو بعد معافی اودیت لیکر قاتل نوں پھر مارے
یا باہجوں قاتل ہور کسے نوں کان قصاص وچ جائے — یا قاتل ظلم کرے بھر دیت دوجا مار گوائے
پھر کارن اوس عذاب دو کھاندا روز قیامت والے — ایہہ وچہ روح فی لکھیا اگے مظہری ویکھ حوالے
تناں وہ کہے اس امت ہے پر رحم خدا فرمایا — وارثاں مقتولدیاں نوں دیت مال دوایا
پہل اہناں تھیں دیت لینی جائز مول نہ آہی — یہوداں صرف قصاص نصاریٰ سیمی عفو آہی

وَلَكُمْ فِی الْقِصَاصِ حَیٰوةٌ یّٰۤاُولِی الْاَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ

اور واسطے تمہارے بیچ برابری کے زندگی ہے اے عقل والو توکہ تم بچو۔

تساں کارن وچہ قصاص حیاتی اے صاحب عقلاں دے — تا تسیں بچو قتل ناحق تھیں سمجھو نال دلاندے
یعنے کوئی جے مارنا چاہے شخص کسے دے تائیں — تے مارے نہیں اوہ خوف قصاصوں جان بچے اسرا ہیں

تے بچیا ایہ قصاصوں بس ایہ بنے سبب زندگانی
تے اسرائیل اندر بھی آوگ جے چاہیا رب سائیں

قصاص دا مسلہ بھتی جائیں مائدہ وچہ بھی جہانی
تے آیت ہے ایہ جامع مسئلے وچہ قصاص بتائیں

كُتِبَ عَلَيْكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ إِنْ تَرَكَ خَيْرًا الْوَصِيَّةُ لِلْوَالِدَيْنِ

لکھا گیا اوپر تمہارے جو وقت حاضر ہوا یک تمہارے کو موت اگر چھوڑ جاوے مال وصیت کرنا ہے

وَالْأَقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ ۝

واسطے ماں باپ اور قرابت والوں کے ساتھ اچھی طرح کے حق ہوا اوپر پرہیزگاروں کے۔

فرض تساں پر موت آوے جد ہک تساڈے تائیں
تے رشتہ داراں کارن جیونکر حکم شرع فرماوے
جاہلیت دے ویلے ماپیو نالے خویش بھراواں
تاس کنوں رب روکیا کیتا فرض اونہاندے کارن
جاں حصے بنے میراث وصیت مستحب طرف سواہی
وصیت معنے بند کرن تے وچہ شریعت عالی
اوہ کجھ مباح کجھ واجب تے کجھ استحباب الائے
واجب جویں حقوق بندیاں کہہ گیا کال ادائی
تے نذر زکوۃ کفارے فدیہ ہور جو ایس مثالاں
مستحب جیوں کوئی رشتہ دار نہ سکد اور نہ پایا
تے ذمے حق مباح وصیت یا اوس مثل جو کوئی
تے غیر حسن جو کرے وصیت گھٹ سرمائے والا
تے مال تہائیوں زائد یا کسے وارث کرن وصیت
تے منع وصیت اوہ جو کردا کارن حربی کافر
تے دفن کفن دے بعد جو باقی ورثہ ونڈن بھائی

جے چھوڑے مال وصیت کارن ماپیو اپنے تائیں
تے متقیاں نوں حق وصیت کرنا سندا آوے
ورثیوں رکھ محروم وصیت کردے نال ریاواں
حکم وصیت پر آیت میراثوں نسخ شماراں
تے مظہری وچہ ایہ آیت نال اسدے منسوخ ایہائی
جو کم پچھے مرنے لائق جاری کرن اوسحالی
کجھ منع تے کجھ موقوف ہور غیر حسن فرمائے
یا فرض ادا امانت کارن کہہ گیا پچھلیاں بھائی
حق خدا دے ایہ بھی واجب کرن وصیت نالاں
اوسدے حق وصیت کرن یا ہور جو عمل سوہایا
اوہ گل کہے جو اوہناں کارن روا وصیت ہوئی
یا کسے وارث نوں کجھ کسیوں کہے زیادہ حالا
ایہ وارثاں دی خوشنودی پر موقوف کہیا بانیت
یا کم ایسے کاں جو منع شریعت اندر جا ظہر
تہائی مالوں ادا وصیت کرنی لازم آئی

فَمَنْ بَدَّلَهٗ بَعْدَ مَا سَمِعَهٗ فَاِنَّمَاۤ اِثْمُهٗ عَلَى الَّذِيْنَ يُبَدِّلُوْنَهٗ ؕ

پس جو کوئی بدل ڈالے اسکو بعد اسکے کہ سنا اسکو پس سوا اسکے نہیں کہ گناہ اسکا اوپر ان لوگوں کے جو بدلاتے ہیں

اِنَّ اللّٰهَ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ ؕ فَمَنْ خَافَ مِنْ مُّوْصٍ جَنَفًا اَوْ اِثْمًا فَاَصْلَحَ بَيْنَهُمْ

تحقیق اللہ سننے والا جاننے والا ہے پس جو کوئی ڈرے وصیت کرنیوالے سے کجے کو یا گناہ کو پس اصلاح کردے درمیان

فَلَاۤ اِثْمَ عَلَيْهِ ؕ اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ؕ

انکے پس نہیں گناہ اوپر اوسکے تحقیق اللہ بخشنیوالا مہربان ہے۔

وصیت سنکر بدلائی جس گھٹا واہد اکیتا
گناہ اسدا اوہناں پر جو بدلن اسصورت دتیاں
وصی دا قول تے نیت وارث اللہ جل جلالہ شنوا دانا
پس جو ڈرے وصیت والیوں بھلوں ظلم کنا ہول
ہے اللہ بخشنہار گناہ جو موصیوں ظاہر جالا
اللہ ٹھیک غفور الرحیم سوارن والے تائیں

یا معنے تاہ یا وچہ شہادت ہو ہیا بدنیتا
میت نوں نا پچھ سبھی ایس امر تھیں سائیں
بری میت اس کموں وارث بہار گناہ اٹھا نا
جے کرے درستی تا اسنوں کجھ جرم نہیں سراہول
جو تیجا حصہ ودہ کہہ مویا ضرر اس ولیا ندے سہر ڈالا
جس تا مسروع نوں وچہ شروع دہی لیا مدا کر اصلاح حین

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ

اے لوگو جو ایمان لائے ہو لکھا گیا اوپر تمہارے روزہ جیسا لکھا گیا تھا اوپر ان لوگوں کے جو پہلے تم سے تھے تو کہ تم

تَتَّقُوْنَ ۙ اَيَّامًا مَّعْدُوْدٰتٍ ؕ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيْضًا اَوْ عَلٰى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ اَيَّامٍ اُخَرَ

پرہیز کرو روزے دن گنتی کے پس جو کوئی ہو تم سے بیمار یا اوپر سفر کے پس گنتی ہے دنوں اور سے

اے اہل ایمانوں فرض تسانپر روزے ماہ رمضانے
گنتی دے دن پس بیمار جو ہووے تساں تھیں کائی
تے معنے صوم لغت وچہ عالم بند رہن نوں کہندے
تے وچہ شرع دے کھادن پین جماع تھیں رکن پیارے
وچہ مظہری اگلیاں اوپر عشا تھیں تا دن ڈہدی تائیں
تک کہن نصاریاں اوپر آہے فرض روزے رمضانے

فرض آہے جو ہن اگلیاں پر تا کر دیں پرہیز عیانے
یا ہووے مسافر پس وچہ روزاں دوجیاں کرے قضائی
نذرت للرحمٰن صوما بند کلاموں وہندے
صبح صادق تھیں ڈہدے تائیں نیت نال سہارے
روزے فرض آہے تو ہن پہلے اس امت پر آہیں
جاں گرمی سخت پوے تا پیاسوں ہوندے اونتائی

تے تو اہڑی سر دیوچ اوہ بھکھ عاجز ہوندا آہی
فردوس ہور وہاں کفاریوں چالی میل بنائے
جاں صحت پاوس تاں ست روزے چالیاں نال رلائے
ایہ گل سچا ہوئے رل مل کے ہولی ہولی بھائی ہا
جو روزہ شہوت بھنے نالے کرد انفس خواری
تے روزہ اہناں دو ہاں تائیں فانی کر دکھلاوے
یا معنے اس پرہیز کرو سب چھوڑو نفس ہوا نیر
تے گنویں دینہہ روزے رمضان ہک روز بعض تھاون
بھی عاشورے دا روزہ وچ معدودا توں پائیں
تے وقت افطار نماشاں تھیں لا کرتا تیک عشا دے
یعنے جاں جاں فجر نہ ہووے کھاون پین اجازت
تے ابن عباس کہیا منسوخ جو ہجرت بعد ایہا ئی
اوہ روزے پہلے فسخ ہوئے تاحکم ہویا رمضانی

تا رل سرداراں علماواں تہاں وقت ربیع بدلائے
پھر شاہ تہاں بیمار ہویا ست روزے نذر منائے
بعد اوسدے ہور شاہ آیا تن روزے اوس وداہے
تے تقوٰن جو تقوے کر ہور کھو نال صفائی
تے قوت شہوت سختیوں ہو ون بہت گناہ ظاہری
جاں قوت ہٹی اوہ خود ہارن وچ عزیزی لیاوی
کھاون پین جماع کرن تھیں وچ ایام صلاحیں
جو ہر ماہ تن دن اوپر نبی دے کہے فرض تہاون
وچ شروع اسلام عشا تھیں لا کر دوجی مغرب تائیں
یا سوون تک فر حکم ہویا منسوخ ایہہ نال عطا دے
ہور جماع فر سورج ڈبڑے تائیں بند اشارت
سو پہلے قبلہ پچھے روزے خازن وچ کہیا ئی
تے بعض کہن دو سالاں پچھے ہجرت حکم ہویا ئی

وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ

اور اوپر اون لوگوں کے کہ طاقت رکھتے ہیں اسکے بدلہ ہو کھانا ایک فقیر کا۔

جو روزہ رکھ نہ سکن فدیہ ہک مسکین کھواون
اختلاف علماواں داوچہ اس آیت دے آیا
جو پہلے سن مختار جو روزہ رکھن بھاوین ناہیں
پھر ایہ آیت منسوخ ہوئی جاں اگلی آیت آئی
یکلفون یُطِیقُونَ دا معنے ابن عباسوں
جیوں بڈھا یا بیمار جے روزہ رکھے جان دکھاوے
ہک کہن جو روزہ طاقت اوسنوں آہی وقت جوانی
دو ہیں وچ جہیں حکم ایہ باقی ناہ منسوخ ہیا رے
تے احمدی مظہری قول دوہاں دے میلیا نظری آیا
اوہ فدیہ ادا کرے جویں صدقہ عید فطر دا دیندے
مقیم اتے تندرست روزیدی قدرت حال زمانے
تے شیخ فانی امید نہیں جو پاوے پھیر جوانی

یطیقونہ دی اول ہر لا مضمر آکھ سنا دن
بہت کہن منسوخ ایہ آیت مظہری وچ لیایا
جو روز یدے معتادنہ آہے پہو چن مشقت ایذائیں
فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ اگے آوگ بھائی
جنہاں روزہ فرض ہویا تاں اوہناں ضعف ہراسوں
اہناں فرض نہ روزہ رکھن ہمت فدیہ واجب آدی
جے رکھیوس نہیں تاں وقت بڈھاپے فدیہ دیوے فانی
وچہ خازن ہور معالم دونویں صاحب کرن تتاری
جس طاقت حال نہ روزہ رکھن اگاں امید نہ پاوی
ایہ حضرت ابو حنیفہ صاحب رحمۃ اللہ علیہ اندازہ فرمیندے
مریض مسافر دوہاں امیداں استقبال زمانے
ایہ با بجہ نزاع اس جگہے اندر نقل خلاصیوں جانی

حضرت ابن عباس رضی اللہ عنہ نے عزبا یطوانہ پڑھا۔ اتی سحر دا مظہری

نہ اسیطرح منسوخ ایہہ آیت بھی اعتراض نہ آوے مریض مسافر شیخ فانیدا حکم نہ ہرگز ہاوے

فَمَنۡ تَطَوَّعَ خَيۡرًا فَهُوَ خَيۡرٌ لَّهٗ ؕ وَاَنۡ تَصُوۡمُوۡا خَيۡرٌ لَّـكُمۡ اِنۡ كُنۡتُمۡ تَعۡلَمُوۡنَ

پس جو کوئی کرے زیادہ فدیہ وہ بہتر ہے واسطے اسکے اور یہ کہ روزہ رکھو تم بہتر ہے واسطے تمہارے اگر ہو تم جانتے

جو خوشیوں کرے زیادہ فدیہ اوہ بہتر اوستائیں تے روزہ خوب تساں نوں بی جی جانو ایں عطائیں
اس آیت وچہ صریح جے روزہ رکھن مریض مسافر تا منع نہیں لئے تہنی جو اندر بعض حدیثاں حاضر
اس دو جواب اک بعض حدیثاں وچہ اجازت آئی تے دو جا کسی وجہ دے نال ممانعت ہوسی بھائی
جویں مریض مسافر ڈرسے جے روزہ رکھاں بیمارے تا ہووے ہلاکت یا جویں حاجی ہور مجاہد چارے
تے عاقل بالغ نوں ہیں عذر نہ روزہ چھوڑن آوے پر تناں ٹولیاں چھوڑن جائز خازن وچہ بتاوے
مریض مسافر حائض نفسا کرن جے ایہہ افطاراں انہاں صرف قضائی آوے باہجہ کفارے کاراں
دو جی حمل والی ہور تریجی شیر پلاون والی ایہہ کرن افطار تے قضا کفارت دوویں بھرسن حالی
ایہہ ابن عباس تے ابن عمر ہور شافعی آکھن والی تے ابو حنیفہ ہور بہتیرے فدیہ روکھن والے
تریجا ٹول بیمار یا بڈھا جس امید نہ جیہاں نال اتفاق دیون ایہہ فدیہ قضا نہ واجب تنہاں

شَهۡرُ رَمَضَانَ الَّذِىۡٓ اُنۡزِلَ فِيۡهِ الۡقُرۡاٰنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَ بَيِّنٰتٍ مِّنَ الۡهُدٰى وَالۡفُرۡقَانِ

مہینہ رمضان کا وہ جو اوتارا گیا ہے بیچ اسکے قرآن مجید ہدایت واسطے لوگوں کے اور دلیلیں ہدایت سے اور معجزے

ہے ماہ رمضان اُتاریا جیسو وچہ ایہہ قرآن خزانہ ہدایت لوکاں کاں نشانیاں کنوں ہدایت نشاناں
نشان احکام ہے ہور دلائل حلّ حرام تمامی ہر شیہے سوال سندیو چا سدے ہیں جواب گرامی
فرقان جو فارق حق باطل وچہ سبھوں کو نبتارے رمضان رمض دی مصدر کہندے ہیں گناہ جو سارے
تا ہیں ناں رمضان اسماہ جو ساڑے کل گناہاں ایہہ مظہر یوچہ ترغیبوں خبر لیایا ہے دلخواہاں
تے خازن وچہ شعبان رجب جویں نام مہینیاں ہوراں ایوں مستقل ناں اسماہ دا ہے رمضان بخیراں
اک کہن خدا دیاں ناماں وچوں ناؤ رمضان الٰہی پس معنے اسدے شہر اللہ یہ مہینہ رب دا بھائی
پھر ایس عبادت نال جاں رب رمضان نوں خاص بنایا کلام قرآن اپنا تاہیں اسوچہ نازل فرمایا
تے شافعی کہنوں روایت تاں قرآن کتاب الٰہی جویں نال تورات انجیل کتاباں دوویں ناؤں بھائی
نہ ہے ہموزنہ کنوں قرات نکلیا آکھ سناوے پر اکثر کہن قرات وچوں مشتق صاف دساوے

[illegible] حضرت [illegible] قرآن [illegible] روزہ [illegible] مریض [illegible] نقصان [illegible] حالت [illegible] خازن

تے چالی نام قرآن سندے سب وچہ رُوفی لیایا
لوح محفوظوں لیلۃ القدر اندر رب ایس اتارایا
پھر جبرائیل نے شاہ رسل پر آیت آیت آندی
پھر شاہ رسل صلے اللہ علیہ وسلم تھیں ابوداؤد روایت ویکھ لطائف
وچہ ہک روایت کل صحیفے رات اول رمضانے
زبور داؤد نبی نے وچہ اٹھاراں راتاں آئی
تے موسےٰ علیہ السلام پر تورات اندر ست راتیں کنوں رمضانے
تے چوواں راتاں وچہ قرآن اوتاریا اوپر نبی صلے اللہ علیہ وسلم
پس ایس وچہ نص نازل ہووَن شروع اندر رمضانی
جو روزے فرض ہووندی آیت اس ماہ وچہ کمالے
تے وحی نبی دی نال اس ماہ نت دورکرے ہرسالے

پھر ابن عباسوں خازن حال قرآن او تر ندا لیایا
فر بیت العزت وچہ اسمان اول تے رہیا سہاریا
وچہ تریئی سالاں تھما تھما خازن نقل سوہندی
وچ تن راتاں رمضان خلیل تے کھلے رب صحائف
ابراہیم خلیل اللہ علیہ السلام تے گھلے سن رحمانے
وچہ ہک روایت پہلی رات اندر رمضان صفائی ہو
انجیل آئی وچہ تیرہ رات اسماہ مسیح یگانے
تریئی سالاں بعد نہ باقی رہیا رکھ عقیدے
ایہ ابن اسحاق اتے ابن سلیمان سخن جتاونوالے
بھی ایہ روایت خازن اندر وچہ مدارک نالے
اتے وچہ رمضان اخیر دو واریں کیتا دورکمالے

تے وچہ راتیں رمضان تراویحاں وچہ پڑھیون بھائی
ہے وِیہ رکعات تراویح سنت نال اجماع اصحابا
فما رآہ المسلمون حسنا فھو عند اللہ حسن شاہ رسل فرماون
یعنے جو شئے بہتر جانن یار نبی سرور دے
حسن اتے موقوف حدیث ایہ کہیا مقاصد والے
اتے پیروی کرن اصحاباں دی خود شاہ رسل صلے اللہ علیہ وسلم فرماوے

ویہاں تھیں جو منکر جاہل خاک اوسدی جس سنہ پائی
ایہ سنت نبوی مشہور ہوئی اندر کل احبابال
تے مسلموں کنوں اجماع مراد اصحاب الاون
یا مجتہدین سو بہتر ہے اوہ نزد خدا بر تر دے
جیویں حواشی وچہ اشباہ نظائر لکھے حوالے
[illegible]ض کنوں جیویں احمد ابو داؤد روایت لیاوے

[illegible]

فرمایا میں بعد جو جیوے اوہ ویکھے جھبّ بارو
سنت میری نالے سنت اہل رشد خلف اداں
ترمذی بھی کر نقل استائیں حسن صحیح فرمایا
تے سنت یاراں دی خود حضرت سنت نال ملائی
مراد سنت تھیں نال اتفاق جو کیتا کم تے یاراں
سُنّتی وسُنّتِ خُلَفا دودیں ہیں عطف تے معطوفوں
جو کم سنت قولوں فعلوں شاہ رسل دیوں ہووے
جو وچہ حدیث ضمیر علیکم اسپر وال لیہائی
جو باجہ شریعت رشد اونہاں نے سنت ناہ نکالی
حذیفہ کہے اسیں آہے حضرت پاس نبی فرمایا
بعد میرے تسیں پچھے لگو عمر صدیق ہوراندے
لئے اطاعت اہل امر دی واجب رب فرمائی
اَصْحَابِی کَالنُّجُوْمِ بِاَیِّہِمْ اقْتَدَیْتُمْ اِہْتَدَیْتُمْ حضرت نے فرمایا
جے کہن عمر فرمایا مگر اوس آپ نہ عمل کمایا
جے آپ نکھیوس فرماون بھی اوسدا سنت آہی
تے بانگ موکد سنت حضرت کدے نہ آپ الائے
تے ہے محروم شفاعت تھیں جس سنت نبی وساری
تے کرن اہانت سنت کفر صریح لکھیا علماواں
نماز تراویح سنت نبی نہ بہاویں نت گذاری
اس رغبت لوکاں دیندے حضرت باجہ عزیمت اہل
گناہ بخشیون اگلے اسدے قیام شبوں رمضانے
کن تن راتیں وچہ مسجد پڑھیاں رل کے شاہ ابراراں
فر وقت صبحدے آئے حضرت یاراں نوں فرماندے

بوجھ اختلاف تساں پر لازم ہے اُسوقت شماروں
جو اہل ہدایت پکڑو محکم دنداں نال تتاواں
ایویں ہور محدث لکھدے چاہیے عقل دوڑایا
جاں جاتا حضرت الٹ میرے ایہ ناہ کرسن کم کائی
یا کیتا اک اصحاب قبولیا دس باقی ابراراں
تے عطف معطوف حکم اک ہوندا دیکھو نحو حروفاں
تویں قولوں فعلوں خلفاواندیوں مومن من کھلوکر
جو سنت خُلَفَا بعد میرے سو سنت میری آئی
جو کیتا سو محض ہدایت حظ نفسانیوں خالی
نہ جاناں وچہ تساں ہن میری کتنی عمر لقایا
ایہ ترمذی ابن ماجہ کرن روایت اہل ولائد
وَاَطِیْعُوا اللّٰہَ وَاَطِیْعُوا الرَّسُوْلَ وَاُولِی الْاَمْرِ مِنْکُمْ وچہ قرآن الہٰی
ابن حجر نے بغوی تھیں اس تائیں حسن تبایا
جو رلکے پڑھن تراویح یاراں نوں فاروق اٹھایا
جو ہن نبی نہ خود اذان کہی پر یاراں کنوں دوائی
فر کیا ہویا جے عمر تراویح نال جماعت ناہی
مَنْ تَرَکَ سُنَّتِیْ لَمْ یَنَلْ شَفَاعَتِیْ خود دسیا شاہ ابراری
تے سنت زندہ کرنی سو شہیداں اجر بناواں
ہے ترک نبی تھیں عذروں ڈریا فرض کریں مت باری
نا فرماندے رمضان قیام جو کرسے ایمان اصلاحوں
پس ہوئی فوت نبی نے رہیا اوہوئیں قیام نکانے
فر جمع ہوئے شب چوتھی لوک نہ نبی آئے ول یاراں
جو تساں کیتا ڈٹھم یعنی شوق قیام تساندے

[illegible]

لیلۃ اخرۃ والناس یصلون بصلوۃ قراٰئہم قال عمر نعمت البدعۃ ہذہ والتی تنامون عنہا

طرف تسا ڈے آون تھیں کسے مینوں وی کیا ناہیں
نعمان ابن بشیر کہیا اسیں کھلے نبی سنگ ساری
فر پہنچی شب رات نصف لگ قیام نبی سنگ ساڈا
تے ترمذی نسائی وانگ ابوذر کنوں روایت کرکے
جاں بعد نبی دے فرضیت دا خوف گیا اوٹھ سارا
کھنڈے پھٹے ہوئے سر خود کرن قیام دسائے
پس نگرانی ابی ابن کعب عمر نے جمع کیتا کل یاراں
تا فرمایا ایہہ نعم البدعت یعنے چال بھلیرے
تے زرقانی وچہ شرح مؤطا لکھیا عمر قیاموں
اوہ پاروں شغل خلق دیاں کمان کلیا پٹھ ہندی آئے
وچہ شرح صحیح بخاری ویکھ امام جلال الاما
ایہ اسکارن جو وہاں سلاماں وچہ آرام کریندے
تے نعمۃ البدعت کنوں مراد نماز تراویح آئی
بھی اسوچہ ہے تحریص جماعت استحباب اس نالے
بھی خود نبی تراویحاں پڑھیاں ترین شب نال جماعت
فر عمر تائیں رب واقف کیتا اوپر ایس نکوئی
پس اجر عمر نوں خو نیکیدا بھی جو عمل کماون
ہن رافضی اتے وہابی کہن ایہہ بدعت سیئہ آئی
کرن بے ادبیاں گالیاں دیون یار نبیدے تائیں
بن تیمیہ ردروافض وچہ ایہہ بات الائی
ہے بدعت وچہ لغت اوہ فعل جو شروع نواں کم آیا
تے ٹھیک پسند اوہ کم جو جسوچہ راضی ہو ربّا ئیں
جے نال جماعت پڑھن تراویح سیئہ ہندی بھائی

نگران ٹریم تا جو ایہہ ناہ تھیوے فرض تاہیں
تریہی شب رمضانوں اول رات ثلث لگ پیاری
فر رات ستائی تا اساں جاتا رہیا سحور اساڈا
ہذا حدیث حسن صحیح فرمایا اوس پڑھ کے
تا عمر گئے ول مسجد ہک شب لوگ ڈٹھے آشکارا
کہیا کٹھا کراں جے سب ہک قاری نگر تا خوب سہائے
جاں دوجی رات مگر قاری ہک عمر ڈٹھا ابراراں
طریق بخاریوں وچہ مؤطا مالک تیر نکھیڑے
جو آپ پڑھیا نال جماعت کیا اسوچہ کلاموں
یا تنہائی او نہاں بہتر جاتے کاں قیام سہائے
ماہ رمضان قیام سنداجو نام تراویح آیا
جو نہ رکعتاں جتا قدر جو راحت ہن پکڑیندے
ایہہ داخل وچہ مدح جو قول افعال خیراتوں بھائی
وقت صدیق اکبر دے بھاویں آہے ناہ ایہہ چالے
فر چھوڑیاں شفقت امت کاں جو ہون نہ فرض کرمت
تا جاری کیتوس سنت عمری دائم رحمت ہوئی
قیامت تیک نہ عمل کنیدا یا ندی بھی اجر گھٹاون
بدعتی کہن عمر نوں جویں نواب صدیق کہیا ئی
جو بدعتی اتے جہنمی کہندے ربّ تھیں ڈرے ناہیں
بدعت عمر کہیا اس کاں جو فعل آہا ابتدائی
نے بدعت شرعی اوہ جو باہجہ دلیل شرعی پایا
یا کرن حلال حرام جو جسوچ حل حرمت کجھ ناہیں
تا علی عثمان خلیفیاں کیوں ناہ بدعت ایہہ گوائی

جو شاہی گل عمر دی آہی قبضے اہناں یاراں
مَا كُنتُ بِدْعًا مِّنَ الرُّسُلِ وچہ قرآن مجید پیارے
پس ثابت ہویا فعل عمرؓ دا لغوی بدعت آئی
نہیں تے اکثر فعل جو ہوئے جاری بعد نبی دے
جیویں جمع کرن قرآن اعراب اوس ہور مدارس نالے
ہے بن تعیین رکعات تراویح ثابت شاہ رسل تھیں
ہے بدعت شرعی لوہ وجود نہ جدا ثابت تھیوے
تے سنت نال جماعت پڑھن وچہ ٹھیک دلیل اہائی
وچہ مسجد نال جماعت پڑھن تہجد ثابت ناہیں
ہے وچہ رکعات نبی تھیں ثابت وچہ ضعیف خبر دی
نہ وضعی ہے پر ضعف اسیوچ گل مندے اہل ہوائیں
اجماع اصحاباں دا جو ہویا ویہہ تراویح کارن
ابو حنیفہ شافعی احمد پڑھدے ویہہ برابر
جو اٹھ رکعات پڑھاون اوہ نماز تہجد آہی
وچہ غیر رمضان اتے وچہ رمضان پڑھیاں تروایں
تہجد گھر وچہ پڑھدے سن سو معلم عائشہؓ آہا
تراویح نال جماعت ثابت مسجد وچہ قیام اول
تے پہلی رات ثلث لگ حضرت پڑھی تہجد ناہی
جے حضرت اٹھ پڑھیاں ہوندیاں یار اعتراض کریندے
جاں ویہاں تے سب راضی ہوئے کسے اعتراض نہ کیتا
اجماع ہویا اصحاباں اسیر مشہور وچہ جہاناں
اجماع اصحاباں مجتہدیناں تھیں ایہ منکر واہی

تے حکم آہا ہر طرف اہناں کیوں ٹھکانا ابرار
کہہ میں نوان کنوں سولاں اے محبوب سہارے
نہ بدعت شرعی جیونکر بکدے اہل ہوا گمراہی
وچہ اسلام اسلافوں بدعت سیئہ بن سعیاں دے
کتب تصنیف ابواب فصول وغیرہ نیک جو چالے
بھی نال جماعت ثابت ہویا حضرت فادسل تھیں
جاں ثابت ایس وجود اہی تالغوی ٹھیک تھیوے
جماعت نال تراویح پڑھنے کارن نال صفائی
اتے تراویح نال جماعت ثابت خوب دکھائیں
تے وچہ فضائل عملاں خبر ضعیف نہیں رد کردی
تے وچہ فضائل عملاں فرکیو نکر دیں رد بلائیں
تے مجتہدین نہ ویہاں تھیں کوئی ہر گز گھٹ شمارن
پر نجدی ہن ایت زمانے ویہہ پڑھنے تھیں نابر
اوہ فرض نبی پر آہی اوس نت کردی ہے ادائی
قیام رمضان علاوہ اتے تہجد وکھ بنائیں
سائل نوں جو معلم سی اوس اونویں دسیا سانوں
اول شب تھیں کیا اوہ اٹھ باوید آیاں النعامو
تہجد بعد نصف شب ہووے اول روانہ کائی
وچہ عہد عمرؓ جاں ویہہ معین کیتوس نانیدے
تا ثابت ہویا اٹھ نبی تھیں ثابت ناہیں میتا
سنت عمری منی سب نے باہجوں قرن شیطاناں
تے کرن خلاف اجماعوں اسوچہ سخت وعید لیائی

[illegible]

جو آکھن قرضاں باجھ نوافل افضل وچ گھر اندے
اخیر جمعہ رمضان قضا عمری ہک پڑھدے بھائی
ہے وضعی ایہہ حدیث جدہے تے عمل جہال کماون
پنجگانہ قضا پڑھن اتے جانن لتھیاں سال نماز اں
اوہ جانن مکہ وچ نہ پڑھیاں ہرگز ول بے سال نمازاں
صغیرے ہور کبیرے کل گناہ بخشے رب سائیں
عباس تائیں فرمایا حضرت سن ای چاچا میرے
اگلے پچھلے نویں پرانے چھوٹے وڈے سارے
ایہہ کل گناہ بخشیون تیرے پڑھ ہر دن استائیں
جے ہر جمعے نہ طاقت تاں ہر ماہوں ماہ گذاریں
جے وچ سال نہ پڑھ سکیں تاں عمر اندر ہکوار ہی
نیت چار رکعت دی کر کے پڑھ پھر بعد ثناؤں
پندرھویں واریں کلمہ سارا فر اُس بعد پیارے
فر اکبر تیک نو واہے دسویں واری کلمہ سارا
رکوع تے قومہ جلسہ سجدہ دس دس وار پڑھائیں
فر ایویں دوہاں پچھلیاں اندر باترتیب گزاریں
آگے اول رکعت وچ تکاثر دوجی عصر پیاری
پس ایس وچ دے نال رکعاتاں چار ادا کر بھائی
قضا عمری دی بعضے باغتائی کرن جماعت
جے وکھو وکھرے پڑھن نوافل اسوچہ حرج نکائی

ایہ عام ایہی مخصوص البعض تراویح جیوں کر پائے
قرآن حدیث اجماع قیاسوں اسدی سند نہ کائی
دیکھو ویکھی مکہ وچ جیدے پچھے لگدے جاون
تاہیں جال پھوڑے ہووے چھوڑ نماز نیاز اں
صلوٰۃ التسبیح پڑھن جی اُسدا نال آداب لحاظ اں
برکت ایس نمازوں ایہہ سب ہووس دور بلائیں
نماز تینوں مک دساں جتھیں جھڑن گناہ کل تیرے
جو چھپ کیتی یا ظاہر بھل یا جان کر امن پیارے
جے ہر دن ناہ پڑھ سکیں توں تاں کر ہر جمعہ دا تیر
جے ہر ماہ نہ قوت تاں وچ سال اک ایس وسائیں
پڑھیں نماز ایہ چاچا میرے پاوسے رحمت باری
کلمہ تمجید توں اکبر تائیں چوداں وار بناؤں
اعوذ تے بسمل فاتحہ پچھے سورت جوڑ سہارے
ایویں ہر ہر رکن اندر پڑھ کلمہ ایہہ آ شکارا
مڑ دوجی رکعت پہلی وانگوں بسمل بعد اداؤں
اتے تشہد بعد نہ پڑھنا کلمے مختار ایں
قل یا۔ وچ تریجی چوتھی وچ اخلاص سہارے
کل گناہ بخشیون ہووے رحمت پاک الٰہی
بانگاں دے کے خبر نہیں اوہ کتھوں لین اجازت
پر اعتقاد نہ رکھن ہوئی سال نماز ادائی

فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ ۖ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ

پس جو کوئی حاضر ہو تم میں سے مہینہ میں پس چاہیئے کہ روزہ رکھے اسکو اور جو کوئی ہو بیمار یا اوپر سفر کے　　پس گنتی ہے اور دنوں سے

أُخَرَ ۗ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ

ارادہ کرتا ہے اللہ تمہارے ساتھ آسانی کا اور نہیں ارادہ کرتا ساتھ تمہارے دشواری کا اور تو کہ پورا کرو گنتی کو اور تو کہ بڑائی کرو اللہ کو اوپر اسکے

مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ کہ ہدایت کی تمکو اور تو کہ تم شکر کرو۔

پس جو کنوں تساڈے ماہ رمضان مبارک پاوے
تے جو بیمار یا سفری عذر جاں ہووں دوراو ہاندے
رب چاہے تساں آسانی ہرگز تنگی چاہوے ناہیں
جل جلالہ روز یاندی فرضیت کرے آسان مصاب قیامت
مریض مسافر مظہر یوچہ معذور ہوئے قرآنوں
تے حمل والی جو عورت ہور جو دودھ پیاون والی
مریض مسافرنوں جویں خوف انہاں بھی خوف ایہائی
جو کیتی رب آسانی اوسپر اوس قبولے ناہیں
جل جلالہ تے وچہ روفی حائض نفسا صوم حرام ایہائی
مسافر روزے رخصت چاہے رکھے چاہے کھاوے
تے روزہ رکھ نہ توڑن جائز ابن ہمام بتاوے
جے جن رمضان ڈٹھا پھر پچھے اندر سفر سدھاوی
پر بہت اصحاب اتے فقہا فتوٰون انج پیاری
جو سال فتحدے مکئوں حضرت وچہ رمضان مسافر
صلے اللہ علیہ وسلم حضرت روزہ چھوڑیا لوکاں نالدیاں بھی چھوڑی
جے اول دینہہ مقیمی آہا ہو یا پھیر مسافر
تے ابوحنیفہ وانگوں مالک شافعی آکھن ہاڑے
ابن جوزی تے ابن عباس حدیث بیان کریندے
رحمۃ اللہ علیہ رضی اللہ عنہ تے ابن عباس کہیا وچہ سفر جاں ہو بچے ختم رسالت
صلے اللہ علیہ وسلم

پس چاہیئے اسنوں جو اس جنڈے روزے کل بجاوے
تا دن گنویں پھیر کرن قضائی رحمت لیکھ بناندے
یعنے حکم قضا یا فدیئوں کیتا سو کہہ تساہیں
نہ تنگی سختی پاؤ اسدن کنوں عذاب ندامت
تے حائض نفسا نال اجماع اخباراں عذر بچھایا نو
انہاں قیاس مریض اوپر ہن کردے ال کمالی
جے روزہ رکھن مریض مسافر یعنے فیر قضائی
مرگئے روزہ کرن اعادہ واجب اوسدی ناہیں
تے واجب اوس قضائی دیون ہور نہیں گل کائی
ایہ نال حدیثاں مسئلہ ثابت مومن شک نہ پاوے
جے توڑے صرف قضائی آوس ناہ کفارہ آوے
تا حضرت علی کہے افطار نہ اسنوں واجب آوے
جے وچہ رمضان مسافر ہو یا روا افطار سوہائے
روزہ رکھیا تا جو وچہ کدید مکا نے حاضر
نے پکم نواں نبی تھیں وہندے لوک بھی کر دیہو زوارگ
صلے اللہ علیہ وسلم تا روانہ اسنوں روزہ چھوڑن جنفی کہن برادر
جو اول دینہہ اوہ حاضر آہا گھر اپنے وچکاری
جو کراع الغمیم جاں پہونچے روزہ یا چھوڑیا حضرت کہندے
صلے اللہ علیہ وسلم وچہ عسقلان تا آپ منگا کر پیتا بحر میت

بعد عصر تا لوکاں نے بھی روزے چھوڑے آہے
تے پہلی منزل وچہ مدینیوں ناہ سن اوہ نکلے
ایہہ پانی پت دا قاضی لکھدا حنفی مذہب والا
صوم اسے افطار سفر وچہ دونویں جائز آہے
جمہور دلیل جو انس کہے اسیں حضرت ﷺ نال مسافر
ناہ روزہ چھوڑنوالیاں نوں کوئی آہا عیب لگاندا
ابو حنیفہ شافعی مالک مسلم ہور بخاری
تے ابو یوسف ہور وچہ موطا دیکھ محمد لیا وے
تے حد سفر دی ابو حنیفہ ترن منزل فرماون
جو سولہ فرسنگا ندا رستہ دو دن وچہ مکیوے
داود ظاہری لا مذہب مگر ہن ہنک نکلے سارے
وچہ انواع محمدی جیونکر لکھوی حد لگائی
کراع النعیم تے عسقلان نہ تن کوہاں توں آہے
جو چوہاں اماماں عمل نہ کیتا اوہ کم کرن مناہی
تے ترن کوہاندے پینڈے اندر صائم دوکھے آکھ
جے دگیر پر ڈھکڑے تا وقت نماشاں توڑ سدھائے
تے کراع النعیم مدینیوں پینڈا آہا دور دوراڈا
ہن لا مذہباں نزدیک لاہوروں میانمیر جے جاوے
ہے افسوس انہاں بے دیناں جاہل لوگ بہلاوے
وچہ اس مہینے ہر ہے جاون کل شیطان مہنہ کالے
جو رمضان نے رکھدا کارن رب رضائیں
بھی جتنے قدر جو قائم کردا کارن رب جلّ رضائیں

پر قاضی کہے بنی ﷺ ہرگز مقیم نہ ہرگز سا رہے
کراع النعیم تے عسقلان جو حضرت ﷺ سفر سدھائے
فر خازن اندر محی السنہ شافعی کہے حوالا
چاہے رکھے چاہے چھوڑے جمہوراں فرمائے
رمضان اندر کوئی صائم کوئی مفطر ہوندا حاضر
نہ رکھنوالیاں عیب کرے کوئی مذہب ایہ سوہندا
دارقطنی ہور ابوداود تے ابن حمید پکارے
مسافر چاہے روزہ رکھے چاہے چھوڑی کھاوے
تے شافعی مالک احمد حنبل دو منزل بتلاون
داود ظاہری لا مذہب بھائیں ترن کوہ سفر نیوے
ترن کوہ حد سفر دی آکھن جھیڑے کرماں مارے
پر وچہ تفسیر محمدی دسے ناہ اوہ گل ہلائی
بلکہ اوہ سنہ مدینے طالب نظر دوڑا اسے
تے تنوکا نیدی بھیجے لگن ظاہر سے گمراہی
اوہ صبح صادق تھیں ٹرایا جا آفتاب چڑھاوے
تپے کر انصاف بھرا اچھڑن کوڑ پارے
تے عسقلان بھی اینویں نوانگوں ترن کوہ کوڑ تساڈا
جے روزہ کرن افطار نہیں تا جرم اسے سر آوے
ترن کوہ حد سفر دی دس کے صوم صلوۃ گوائے
دوزخ دے دربند جیوں کھلن جنت و اسے
گناہ اس دی جو اگلے آہے بخشیوے رب سائیں
گناہ اسے جو کیتے ہون معاف سن تائیں

[illegible]

سب نیک اعمال بنی آدم دے اللہ پاک ودھاون
باہجوں صوم جو رب کہیا ہے روزہ خاص اساڈا جل جلالہ
جو شہوت بھکھ پیاس ہٹھلے اس کارن خاص ہمارے
تے روزیداراں نوں خوشیاں روزے چھوڑن وقت ہک آئی
تے بوء صائم دی موںھ دی بوہ کستوریوں ربنوں بہاوے
جاں روزہ ہووے کسینوں وطی نہ فحش کرے بکواساں
ایہ آکھے میں نوں روزہ ہیں کجھ گند نہ بکناں بھائی
ہک جنت وچ دروازہ ہے جو ناں ریان سداوے
وچہ ہک روایت جنت اندر دروازے اٹھ آئے
تے ابوامامہ آکھے آیوم پاس حبیب سوہاوے
پس نبی کہیا رکھ روزہ جو کوئی شے اس مثل نہ آئی
پس حضرت صلی اللہ علیہ وسلم روزہ دسیا جو کوئی شے اس مثل نہ آوے
معالم وچہ جاں پہلی رات اسماہ رمضانوں آوے
بند ہوون دروازے دوزخ کھلے مول نہ کوئی
منادی کہے اے طالب نیکی اگے قدم ودھائیں
مسلمانوں پھر وچہ معالم با اسناد لیا یا
کہیا چن مبارک عظمت والا آیا پیش تساڈے
روزے فرض کیتے اس وچہ تراویحاں سنت آیاں
اوہ فرضاں نال برابر تے جو اوس وچہ نفل گذاری
ایہہ چن صبر لئے اجر صبر دا جنت رب تھیں پاوے
تے رزق ودھے وچہ اس مہینے شاہ رسل فرماوے
تے اجر ملے اوس صائم جیتا بھی تس اجر نہ گھٹسدا صلی اللہ علیہ وسلم
جو اوسینال کھلاوے حضرت روزہ روزیداراں
جو روزہ ہک گھٹ دودھ پانی نال کھجور کھلاوے
جو رج کھواوے صائم نوں اوہ حوض میرے تھیں پیوے
جو مولا کم کرے خود کامیوں کاں روزہ سوکھیا ہی
اول اس چن رحمت جھیکڑ آزادی ہے ناروں

وساں کنوں لاست سوتائیں ہک نیکیوں ہتھ آون
تے دیاں ثواب اسدا میں آپے خاص تو وچہ افادہ
میں او ہو جیہا بدلہ دیساں اپنے عبد پیارے
تے ہک خوشی اوس حاصل ہوسی وقت دیدار الہٰی
تے روزہ ڈھال گناہاں دے وچہ ہک روایت لیاوے
تے جیکو گالی دیس یا لڑدا ہو کے مندے راساں
چپ رہے ناہ گندا لاوے جے گل پوندواہی
جاں روزے داروڑن در وچ ہی پھر کوئی ہو بجاوے
ہک ریان انہاں تھیں جو وچہ صائم باہجہ نہ جائے
میں کہیا دس اوہ شے جس تھیں نفع دیوے رب پیارا
وچہ ہک روایت پچھیوس کیہڑا افضل عمل ہو یا ای
ایہ کل حدیثاں خازن اندر محی السنۃ لیا یا
تاہر سرکش جن بنھیوں تے ہر شیطون رب جکڑاوے
تے جنت دے دروازے کھولن بند شمول نہ ہووے
تے جنوں طلب بدیدی اسنوں کہندا بند ہو جائیں
اوہ کہے شعبانے چھیکڑ سانوں خطبہ نبی سنایا صلی اللہ علیہ وسلم
اس وچہ ہے شب قدر جو رات ہزاروں افضل یا دے
جو اوس وچہ نیکی نفل کرے اوہ وانگوں فرض دا پاوے
اوہ ایسطرح جو ہیں بن رمضان اس ستر فرض سوادے
تے ہے ایہ چن نیکیاندا اس وچ نیکی بہت سوہاوے
جو روزہ کھلواوے وچ اسدے رب تھیں بخشش پاوے
تا یاراں آکھیا اتنا کھانا ساتھیں ناہ کوئی کھلاوے
تا یاراں نوں کہیا سنکے حضرت شاہ ابراراں
اوہ روزے جیتا قدر برابر پاک جنابوں پاوے
جو جنت اندر وڑدیاں تک پیاسا مول نہ تھیوے
بخشیوے رب جل جلالہ اوسنوں دوزخ تھیں آزادی پاوے
تے اوسط اس چن بخشش ہووے گل انہاں بکاراں

کلمہ پڑھو شہادت اسوچہ بہت نبی فرمایا ۔ تے استغفار گناہاں تھیں رب راضی ہوگ الایا

تے جنت منگو رب تھیں چاہو دوزخ کنوں پناہاں ۔ تا غنی نہیں کوئی وہ وہ تسا تھیں ویکھ معالم راہاں

بھی با اسناد بخاریوں کہے جو شاہ رسل فرمایا ۔ جو روزہ تے قرآن شفاعت کرن بندے حق آیا

روزہ کہے میں روکیا اسنوں شہوت پینوں کھانوں ۔ صبح صادق تھیں لہندے سورج تیک ہمیا جیہڑا نور

کریں قبول شفاعت میری بخشیں اسدیاں تائیں ۔ تے کہے قرآن میں راتیں سونوں رکھیا ایس اوتھائیں

کریں قبول شفاعت میری اسوچہ رب رحماناں ۔ دوویں کرن شفاعت بندیاں ویکھ معالم شاناں

قاضی مظہری اندر با اسنادحدیث لیایا ۔ جو ہک اعرابی شاہ رسل نے آن سوال الایا

کیا رب ساڈا ہے نیڑے ہولی کریئے اوس آوازہ ۔ جے دور اہی تا اوچی سدیئے وس غریب نوازا

ایہہ سنکر حبیب نبی چا کیتی نا کجھ سخن سنایا ۔ تا اگلی آیت نازل ہوئی رب جلجلالہ صاحب فرمایا

وَاِذَا سَاَلَكَ عِبَادِیْ عَنِّیْ فَاِنِّیْ قَرِیْبٌ ؕ اُجِیْبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ اِذَا دَعَانِ

اور جب سوال کریں تجھکو بندے میرے مجھسے پس تحقیق میں نزدیکہوں جواب دیتا ہوں پکارنے کا پکارنیوالے کو

فَلْیَسْتَجِیْبُوْا لِیْ وَلْیُؤْمِنُوْا بِیْ لَعَلَّهُمْ یَرْشُدُوْنَ

مجھکو پس چاہیے قبول کریں حکم میرے کو اور ایمان لاویں ساتھ میرے تو کہ وہ بھلائی پاویں۔

جاں بندے میرے پچھن میں تھیں میں نیڑے فرمائیں ۔ دعا قبولاں داعی دی جد یاد کرے میں تائیں

پس چاہیے میرے حکم قبولن من میرے تائیں ۔ تا او ہ پاون راہ ہدایت جیہڑا اہل اصلاحیں

ذکر جنہی دا اس آیت وچہ صاف ارشاد ایہا ئی ۔ ایہوں ذکر بلند بتاوے قاضی اہل صفائی

تے موسے اشعری تھیں جاں حضرت خیبر تے چڑھ دہا ئی ۔ تا جبل اتے چڑھ لوکاں آہے اوچے شور مچائے

لا الٰہ الا اللہ واللہ اکبر نال بلند آوازاں ۔ نبی کہیا خود نقصاں اوپر نرمی کرو نیازاں

نہ ڈوریوں تسیں سدکریندے ناہ غایب تے تائیں ۔ جس کر وہ پکارا وہ سننے والا نیڑے نال تساہیں

مفسر کہن اس معنے جیوں رب نیڑے بندیاں سوں ۔ نیڑے نال علم دے ناہ کجھ پوشیدہ اس اسوں

بس ایتھوں توڑی قول مفسرین دا ہے جویں لکھیا ہے۔

قال المفسرون معناہ ای قریب منہم بالعلم لا یخفی علیہ شیٔ انتھی استھیں اگے عبارت بیضاوی دی ہے جو جنوں لکھوی سب مفسر ایہا قول کہندا ہے اتے اس عبارت دینال شروع ہوندا ہے قال البیضاوی ہو تمثیل لکمال علمہ بافعال العباد واقوالہم واطلاعہ علی احوالہم بحال من قرب مکانہ منہم اے اس قرب مکانی نوں جو قول ہے بیضاوی دا اوہنوں

روفرماوندے ہن قاضی ثناء اللہ صاحب رحمۃ اللہ علیہ جو ہن لکھدے ہیں قلت وھذا التاویل منہم مبنی علی ان القرب المکانی عندھم منحصر فی القرب ترجمہ کہنداہاں ہیں ایہہ تاویل انہاندی بنی ہے اوپر اس بات دے جو تحقیق قرب مکانی نزدیک اونہاندے بند ہو گئی ہے وچہ نزدیک ہوون سبھے دے اگے فرماوندے ہیں۔ واللہ تعالی منزہ عن المکان تے اللہ تعالے پاک ہے مکان تھیں ومماثلۃ المکانیات اتے پاک مثلاں مکاناں والیاں تھیں والحق انہ سبحانہ قریب من الممکنات قربا لا یدرک بالعقل بل بالوحی او الفراسۃ الصحیحۃ ولیس من جنس قرب المکانی ولا یتصور شرحہ بالتمثیل اذ لیس کمثلہ شئ ترجمہ اللہ تعالے پاک ہے مکان تھیں لتے مثالاں مکاندیاں تھیں لتے حق ایہہ ہے جو تحقیق اوہ سبحانہ وتعالے قریب ہے ممکنات تھیں بسبب قرب دے اجیہا قرب جو نہیں پا سکدے اسنوں عقل بلکہ پایا جاندا ہے نال وحی دے یا نال عقل صحیح دے اتے نہیں اللہ تبارک وتعالے جنس قرب مکانی تھیں لتے نہیں تصور کیتی جاندی ہے شرح اس قرب مکان دی نال کسے مثل دے اسواسطے جو نہیں کوئی چیز مثل اوسدی۔ **مؤلف**

تے کاں مثال جو قرب مکانی کہے بیضاوی والا
مظہری والا قاضی اسنوں کردا رد کمالا
رب قرب مکانی اتے مثال مکاناں تھیں متعالے
اوہ جہتوں طرفوں پاک مکانوں نال اوصاف کمالی
اوہ پاک تعالے مخلوقات اپنی تھیں نیڑے آیا
اجیہے قربوں جو اوہ قرب نہ عقلاں وچہ سمایا
اوہ بلکہ نال وحی یا عقل صحیحوں ظاہر ہووے
اوہ پر بنیاں یا جو ولی بکمل سمجھ کھلووے
نہ جنسوں قرب مکانی ہرگز جانی پاک تعالے
نہ وچہ بیان خیال آوے اوہ قرب آلہی والا
کان مثال جو قرب مکانی بیضاوی تبلایا
ویکھو مظہری والے کیونکر اسدا رد فرمایا
تے لکھوی نے جو اوپر اسدے حاشیے آکھ سنایا
جو مظہری دی وچہ قرب مکانی خاص جلال تبلایا
ایہہ کوڑ سراسر اسدا قاضی پر بہتان لگاوے
تا اوسدا ناں بیکے مکروں لوکاں وچہ جڑ پاوے
سن فخر الدین محقق وچہ تفسیر کبیر بتاوے
اوہ نال وضاحت گمراہاندی مذہبوں بیخ گواوے
کہے جو قربے کنوں اللہ قرب مکان مراد نہ آئی
جہت مکان اندر بل علم حفاظت نال کھیائی
ایہہ قرب جہت مکان جے ہوندا وچہ مکان الٰہی
تا اسدی طرف اشارہ حسدی کیتی جاندی بھائی
نا ہوندا تقسیم حقارت پاندا بھی چوٹھیلے
وانگوں جو ہر فردتے جے اوس جیسے ہوندی کائی
تا ماہیت سبہ عاجز ہوندی وچہ تحقیق الٰہی
وچہ ثابت کرے ہر یک جزء اجزاء اوسدی تھیں بھائی
تے شے دی جزو بنی غیر اوس شے عین او سچیز نہ آیا
جے ہوندا وچ مکان تا غیر دے رب عجز لیایا
تا ذات اوسدے بود ہا غیر اپنے ول ممکن عجز ہو جاوے
اتے قدیمی خالق دے حق عجز محال وساوے

پیں ثابت ہویا ایہ جو اللہ وچہ مکان نہ کوئی لہ
کہیا ہے قرب مکان تے جہت مراد ہوندا تھے پیارے
بلکہ جنہاں نے عرش اوٹھایا ہوندا پاس تنہاندے
یعنے جے رب زید قریب تے زیدرہے وچہ مشرق
جہاں ایہ آیت کرے دلالت رب سبحہ حقیق نیڑے
اوہ ہر جا حاضر دسائیں سندا ایا بیچ جہات مکانوں
وَنَحْنُ اَقْرَبُ اِلَیْہِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِیْد بھی رب صاحب فرمایا
ہووں بے گوشی تن کروے پر چوکھا رب نالے
ایتھوں تاک محقق رازی پاسوں نقل ایہا ئی
تے وچہ حسینی علم اجابت نال قرب فرمایا
تے احمدیو وچہ بھی قرب مکانیوں سخت کریں بیہاں
تے وچہ مدارک، علم اجابت نال قرب فرمایا
جلال الدین سیوطی بھی سن علمی قرب سنائے
ایہ قرب استعارہ طبعی جہت مثال عبادالایا
تے ہوندے جیزاں مثل مکان ہر مقصود پاک الٰہی
میں سنال آواز انہاندے باہجوں قرب مکانوں پیارے
کل مفسر ہور محدث کل فقیہ اولیا وال
ملا علی کہیا جو رب نوں وچہ مکان بتلاوے
جو پاک مکان جہاتوں سمجھے رب سمجھدے تائیں
جویں منزل دوجی وچہ سورۃ اعراف اس آکھ سنایا
مکانی تے جسمانی انہاں رب سمجھیوں جاتا
خلاصے وچہ قریب اعتبار کمال علم دے آیا
مقرب رہدے ہستی اپنیوں ہوئی دور بیچارے
شعر قرب کا اوسکے گو شعور نہیں

قربِ مکانی قرب کنوں نا ثابت جہت ہوئی
تاہر یک تھیں نیڑے کیونکر ہوندا سمجھ اشارے
دور دورا اڈا رہندا ہر دم جھڑے باہجہ انہاندے
تا عمرو کنوں نیڑے اوہ ہوسی جو وچہ مغرب دے ابلق
تا علم حفاظت نال نہ جہت مکان اوتھے گھیرے
وَهُوَ مَعَكُمْ اَیْنَمَا كُنْتُمْ جیوں ثابت رحمانوں
اسیں نیڑے بہت بند یول اوسدی رگ جانوں ملایا
مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوٰى ثَلٰثَةٍ جویں وچہ قرآن کھلے
بھی وچہ معالم خازن علموں حفظوں قرب کہیائی
بھی نال قبولیت دے نیڑے ابن عباس الایا
جو نال جہات خدا نوں دیوں واہنیں تشبیہاں
جو قرب مکانیوں پاک بلند خدا دے ذات الایا
تے حاشیہ اوسدے جمل اندر اس شرح بیان لیا وی
نہ حسی قرب جو قرب مکانیوں پاک خداوند آیا
روٹی وچہ میں نیڑے بندیاں جویں پکارے کوئی
وچہ درمنثور کلیمی زاہدی ایویں وانگ نتارے
مکان زمان جہاتوں رب نوں پاک کہیا صلی اول
اوہ کافر مردود ایویں ہر اہل ایمان بتاوے
بدعتی اوسنوں آکھ سناوے لکھوی نال ادا ہیں
ہمسو ہتھ صفحیوں اوپر حاشیے نظری آیا
بندینی نوں عین اسلام اس ٹول خراب پچھاتا
نہ نال آواز حروف اس معنے ادا ہوون فرمایا
تے وچہ حضور رہوے مستغرق معنے کون تارے
ہر جگہ وہ کسی سے دور نہیں

[illegible]

رب کلمہ قرب کہیا ناہ جدی سمجھہ اسانوں آوی
جاں عاشق سمجھے پیارا پاس نیڑے معنے جانی دا مر
بقول سعدی — دیدا نمے نمائی وپہ ہیر سیکنی
اس آیت وچہ دلیل جاں بندہ کرے پکار خدا نوں
دعا قبول ہووے ایہ ہن تاثیراں وچہ دعائیں
اوہ کہن دعا تقدیر موافق ہرگز ہوندی ناہیں
تے رب نہ بدلے سخن اپنے جو لکھیا اُس وچہ لیکھاں
تقدیر الٰہی دو قسم ہک مبرم جیہڑی بدلے ناہیں
جیوں کہے بیمار خدایا میں نوں ہووے صحت عطائیں
تے ایہو حال دعا ہور صدقے مردیاں کارن بچارے
جو رب کہیا تیں منگو کرساں ٹھیک قبول دعائیں
جو نازل ہون بلائیں فلکوں ویندیا نال دعائیں
جے آکھیا جاوے وچہ قبولیت کیوں ڈِھل ہو جاوے
تے بعضے مومن کرن دعائیں اثر قبول نہ ہندے
ہک معنی کرن اجابت بندہ منگے جد دعائیں
پس احمد یوالہ کہے اجابت وچ ڈھل ا نج ایہا ئی
تے ڈھل کرے وچہ مطلب اُس تا کردا ہے دعائیں
یحییٰ ابن سعید کنوں جو کہے ڈٹھم رب تائیں
یحییٰ آکھیا یارب دعا قبول کیتو میں سمری
تے کدے نہ ہوں قبول دعائیں باجھ شرائط ہائی
یا ایہہ دعا ہے فضل الٰہی سو وچہ مشیت باری
یا اوہ منگے رب تھیں جو جیہہ جانے خود بھلیائی
تے کدے بلائیں دیندا لیساں عوض دعا ہٹا اون

تا جد ٹکے اگ محبت والی خودی فنا ہو جاوے
نا کہند ہک حالت گذری او سپہر سیمن الصابر
باز از خویش آتش نا تیز مے کنی
کرن قضا حاجات یا کارن دکھ تکلیف بلائیں
تے معتزلہ اس منکر ہوئے ظالم اہل ہوائیں
قد جف القلم بما ہو ہونا سی جو ہو یا اتھائیں
نہیں تقدیر ہوئی کجھ دعا وں اثر نہ کہند وکھئیں
ہک سچ اوہ جد بندہ سوال کرے رب تائیں
جے کرے نہ او وظائف سی اثر بلیغ دعائیں
جے گھلو کو نفع اموات ناہیں تے رہن بچارے
لا یرد القضاء الا الدعا بھی دسیا بجز عطائیں
ایہہ شرح عقیدہ وچہ امالی کہے محقق پائیں
بلکہ دعا جو مثل کفارہ رب قبولے بھاوے
تیں کہو دعا سب جب قبولے جو کجہ عبد منگیندے
رب کہے میں حاضر ہاں خود جے سائل تائیں
جو سائل تائیں بہت پیارا رکھدا پاک الٰہی
پس سنے آواز سائل دے اللہ جویں حضرت فرمائیں
خواب اندر پس کہیو م یارب کیتو م بہت دعائیں
فرمایا اے یحییٰ میں نوں خوش آوانے بتری
اوہ بولن سچ تے کہاں جلال تے ہو مثل اسرار
جس جائے ہے تک دیوے ہے اوہ صاحب فضلاں بھاری
تے جانے ہے جو وچہ اجابت وچہ ہو وس بہتر آئی
اعینہ کدے قبول ہو دن بہ احمد یوچہ فرمادن

[illegible]

عوض دعا کے روز قیامت دیسی رب ودھائے
تے وچہ قبولیت کفار دی اختلاف اہے ئی
ہک کہن قبول نہ ہووے اسنوں ہٹ صحیح فرمایا
رزق حلال تے صدق مقال ایہ وڈی رکن اہے
تے پیا نال حرام کہے پھر اسد پیش دعائیں
ہک شرط قبول وسیلہ کرکے نال رسول صلی ائیں
موسے نوں رب کہیا منگیں اس منہ نال دعائیں
کیڑا منہ جو جد نال نکیتم جرم خطائیں
جو اسدے منہ دے نال نہ موسے توں گناہ کمائی
ایہ مولانا رومی وچہ مثنوی ظاہر کیا یا
تے زندے فوتیاں فرق نہ کوئی وچ امداد پوچھاون

جیوں وچہ حدیث صحیح دے آیا بخارن لیا وے
ہک کہن قبول ہووے جویں شیطوں ڈھل منگی سوالی
وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ اِلَّا فِي ضَلَالٍ جو نظری آیا
جو کھاون پیون پہنن اسد اکنوں حرام خرابے
اوہ کیونکر ہون قبول دعائیں مسلم وچہ دکھائیں
جویں اندر کھتے جیسے تیاں لاکن منکر اہل ہوائیں
جیسے نال گناہ نہ کیتو پچھیو کر رب سائیں
فرمایا اوہ دعا منگاون شخص دوجے دے راہیں
گناہ رسولاں ترک اولے جویں پچھے ذکر ہوائی
سو دوجے شخصوں دعا کراون چنگا عمل سوہایا
گوریں کریں تصرف جیوں وچہ دنیا فیض رساون

اُحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثُ إِلَىٰ نِسَائِكُمْ هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ

حلال کیا گیا واسطے تمہارے رات روزہ کی کے رغبت کرو طرف اپنی بیبیوں کے وہ پردہ ہیں واسطے تمہارے اور تم پردہ ہو

لَهُنَّ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَخْتَانُونَ أَنْفُسَكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا عَنْكُمْ

واسطے انکے جانا اللہ نے یہ کہ تم تھے خیانت کرنے والے جانوں اپنی کو پس پھر آیا اوپر تمہارے اور معاف کیا تم سے

فَالْآنَ بَاشِرُوهُنَّ وَابْتَغُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ

پس اب ملا کرو ان سے اور ڈھونڈو جو لکھا ہے اللہ نے واسطے تمہارے

حلال ہوئی تساں وطی زناں خود وچہ راتاں رمضانے
جاتا رب جو تسیں خیانت کردے ہو خود جاناں
پس ہن کرو جماع زناں نوں وچہ راتاں رمضانی
توبہ معنے پھرنا خیانت معنے ظلم جاناں پہ

زناں لباس تساڈا تے تسیں انہاں راحت جانے
رحمت نال رجوع اوس کیتا معافی کیتا عصیان
تے ڈھونڈو جو کجھ حق تساڈے لکھیا رب جانے
معنے عفو تجاوز کرنا خازن ویکھ عیاں تر

[illegible]

کتب لوح محفوظ اندر جو لکھی اولاد اوڈ ہی کہ
مباشرت صرف مراد نہ شہوت بلکہ طلب اولاداں
تے شان نزول اس آیت سندا خازن وچہ فرمائے
نا کھاون پیون وطی عشا لگ آہی بعد افطاروں
دوجی شب تائیں پھر رہندی حرمت کل اشیائیں
جاں غسل کیتا ہے روندے راتیں کیتی نفس ملامت
میں عذر خطا وطی دا رب ہوریتے پیش گذاراں
تا یاراں اٹھ کھیا حضرت اسیں بھی وانگ عمر دے

سو وقت جماع دے نیت کرو جو ہووے اولاد اساڈی
تے وچہ کشاف جو لکھیا تساڈے کراو طلب مراداں
جو وچہ شروع اسلام جاں لوکی روزہ چھڈدے آہے
نماز عشا یا سون تائیں کھل آہی سرکار ولوں
بعد عشا پھر عمر جماع کیتا خود عورت تائیں
آئے پاس نبی دے کہیا سن اے نبی کرامت
ہی کیہا امید نہ سی جو تو کرسیں ایہ کاراں
تا ایہہ آیت نازل کیتی خالق نال مہر دے

كُلُوا وَاشْرَبُوا حَتّٰى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ۠
کھاؤ اور پیؤ یہاں تک کہ ظاہر ہو واسطے تمہارے تاگا سفید تاگے کالے سے فجر سے۔

تے کھاؤ پیو جد لگ ظاہر ہووے ناہ تساہیں
کالے دھاگیوں رات سیاہی چٹا نور فجر دا
چٹا کالا دھاگا دونویں پیراں نال بنھیندے
پہلے اسود تائیں آیت نازل ہوئی آہی
مراد فجر تھیں صبح صادق تس اول کاذب ہووے
فراوہ چانن غائب ہو کر وت ہووے روشنائی
کاذب دیوچہ کھاون جائز روزیداراں تائیں

کالے دھاگیوں چٹا دھاگا نور فجر اصلا ہیں
تے بعضے یار نبی دے چانن کارن وقت سحر دا
جاں تکا کالیوں نظری آوے اونویں بس کریندے
من الفجر پھر پچھوں قید لگائی پاک الٰہی
چڑھے او تاہاں چانن او سدا تھوڑا وقت کھلا
اوہ چانن کھندے فلک دے لمے صادق اوہ ایہا
حرام ہویا وچہ صبح صادق خازن کھول دکھایا

ثُمَّ أَتِمُّوا الصِّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ ۚ وَلَا تُبَاشِرُوهُنَّ وَأَنْتُمْ عَاكِفُونَ فِي الْمَسَاجِدِ ۗ تِلْكَ حُدُودُ
پھر پورا کرو روزہ کو رات تک اور مت ملو انسے اور تم اعتکاف کرنے والے ہو بیچ مسجدوں کے یہ ہیں
اللّٰهِ فَلَا تَقْرَبُوهَا ۗ كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ آيَاتِهٖ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ۠
حدیں اللہ کی پس مت نزدیک جاؤ انکے اسیطرح بیان کرتا ہے اللہ نشانیاں اپنی واسطے لوگوں کے تو کہ وہ بچیں

پھر پورا کرو روزہ تا شب اگلی تک بانیتاں
ایہہ حداں ربیاں پس اہناں دے نیڑے جانا ناہیں

نہ وطی کرو اتے ہتھیں بیٹھنوالے وچہ مسیتاں
رب ایتھوں حکم کرے خود بندیاں تا جو بچن ہر جائیں

[illegible]

دن پورے ہو دن نال ول شب وقت افطار ایہا ای
بخاری کنوں حدیث خلاصے اندر نال صوابی
نیت وندی غسل فجر تک اوسّھیں جائز پائے
وچہ لغت عکوف اقامت کرنی چیز کسے تے بھائی
مسجد والے وچہ ایہ بیٹھن جائز ہین مسجد گھر والی
ترک ہویا کوار حضرت صلی اللہ علیہ وسلم دتی اوس قضائی
اعتکاف نذر دا واجب سنت ہے آخر رمضانے
نیت شرط اجماعوں باہجوں نیت جائز ناہیں
بھی روزہ رکھن شرط اتے اسلام عقلوں ہو وی
تے اوس آداب نہ سخن بیہودہ باہجوں نیک کلاماں
نے کرن بیان گلاں صلحاواں ذکر جو رحمت والے
تے فاسد ہوندا ہے اعتکاف مسیتوں نکلیاں بہارے
پر نال عذر دے نکلن جائز باہجوں عذر نہ آیا
ایہ جان کرے یا بھلوں کیتس فاسد کہن ہو جاوے
جے لذت باہجوں مس ہووے تا خوف نہیں کجھ آیا
جو حضرت صلی اللہ علیہ وسلم وچہ اعتکاف ہوندے سر میری طرف جھکاندے
وچہ ترغیب اعتکاف بھی جو آخر ماہ رمضانوں
اس شان نزول اصحاب نبی دے ہندے وچہ اعتکافی
پھر آیا وطی کیتی فرمایا تا سعید صلی اللہ علیہ وسلم سدھے

جاں سورج ڈبا وقت افطار نہ چاہیئے دیر لگائی
بھلیا ہیوچ رہن لوک جاں کرن افطار شتابی
تے روزہ منع وصال دہاڑی وچہ کشاف کہیائی
وچہ شرع اعتکاف مسیتی بہرن طاعت قصد الٰہی
تے ہے ایہ سنت مؤکد جو نت بیٹھے حضرت عالی صلی اللہ علیہ وسلم
تے وچہ رمضان دہاکے پچھیکر بہندے بحر صفائی
جو باہجہ انہاندے استحباب ایہ مظہری وچہ لکھیائی
تے مسجد وچہ اذان اقامت والی بہت صلاحیں
پاکی جنبوں تے زن حیض نفاسوں ظاہر ہووے
تے لازم پڑھے قرآن حدیث تے علم درس ایماں
دنیا شغلوں دور ہٹاوے اپنے نفس رذالے
معتکف لائق بیٹھیاں رہناں مسجد لیل و نہارے
تے فاسد ہووے نال وطی اسپر اجماع فرمایا
تے بوسے مس کناروں مفسد ہے مالک فرماوے
جیوں وچہ معالم بغوی عائشہ کنوں روایت لیایا
میں والاں دہوندی کنگھی کردی خود مسجد وچہ رہندے
اوس دو جاں وو عمریاں پورا اجر ملے رحماناں
انہاں نہیں کہی حاجت ہوی اہل آپنے دل صفاواں
تا منع کیتا رب انہیں جد لگ ناہ فراغت پائی

وَلَا تَأْكُلُوٓا أَمْوَالَكُم بَيْنَكُم بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا بِهَآ إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا

اور مت کھاؤ مال اپنے ساتھ باطل کے اور کھینچ لیجاؤ انکو طرف حاکموں کے تو کہ کھاؤ

فَرِيقًا مِّنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ

ایک ایک ٹکڑا مال لوگوں سے ساتھ گناہ کے اور تم جانتے ہو۔

[illegible]

تے ناحق مال نہ کھاؤ جیدا آپس اندر کھپاؤ
تا جو مال اوہ کاندیوں کھاؤ نال گناہ دے ہگاؤ تے
نہ جھوٹے جوڑ مقدمے جھگڑے حاکم پاس لیجانے
نہ کجھ مٹھیاں گلاں کرکے دیون کوڑ گواہی
تے ناحق کھاون قسم بہت وچہ سطھری آکھ سناوے
یا قسم جھوٹھی یا کوڑ گواہی دے کر مال دبانا
یا کھوہن لٹن مال کسے یا کر کے خیانت چوری
زنا دا بدلہ دیون بھی ہور چیز دیون کجھ کاہن
فاسد بیع تے مہر بغی ہور رشوت لین ہتا ہی
تے احمدی وچہ ناہ کھاؤ جو شے اہل شرع بند کری
تے وچہ کبیر جو کل کبیرے اسوچہ داخل آہے
عبدان زمین دا دعوے کیتا امرء القیس تے پڑدی
تا امرء القیس تائیں فرمایا شاہد کجھے تیری
قسم اپر تیار ہویا اوہ تا جو قسم اٹھاوے
بھی فرمایا شاہ رسل ہاں میں بھی ہو انگ تساندی
پھر تسیں میہر طرف لیاؤ جھگڑے جوڑ خیالوں
پس جو دعوے کرکے کھوہے حق برادر سندا
زاہدی لکھیا امرء القیس اٹھائے قسم تداہیں
زمین عبدان تائیں دیدتیوس اتنے ہور دوائیں
اس آیت وچہ دلیل جاں قاضی ظاہر حکم لگاوی

ناہ اہناں حاکم طرف لیجاکر ظلم گناہ سر چاؤ
تے جانو تسیں ایہہ حق انہاں ندا سمجھ کر خود خاؤ
غیر شرع کم کرکے ناحق لوکاں مال گوانے
تا مال لوکاں ندے کھاؤ ناحق جان پھسو وچ پھائی
جویں جھوٹھا دعوے نال کسیدی اوپر جوڑ بناؤ
حق کسے حقدار سندا جو کر انکار رہانا
یا جو اکھیدن اتے دا اون گادن دی مزدوری
تے اجرت لینی زجیواں جان مارے اوپر چڑھاون
تے مثل انہاں ہور بہتیاں چیزاں دیکھیں نال صفائی
جویں بین شراب تے کرن نہ ناہ ہور کل فساد شرودی
جویں خمر زنا لواطت چوری جو سب امر کوناہی
تا دوویں جھگڑا لیکے آئے پاس نبی سرور دے
اوس انکار نا کہیا نہ بن سوگند تمیرے
تا ایہہ آیت نازل ہوئی احمدی وچہ فرماوے
تسیں بعضے چرب زبان ہو وو وچہ گلاں مڑ جاندے
تیں میں حکم دیاں اوس ظاہر جیوں سنیاں تیر قاول
اوسدے حق اوہ تکڑا اگلا شاہ رسل فرمیندا
پر حضرت جیہڑ دھمکایا اوسنوں آیا سدھے راہیں
تا حضرت کہیا مبارک تینوں ہویاں معاف خطائیں
تا اوس پیر عمل کجھ دے باطن طرف نہ دیکھن آوی

يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ الْأَهِلَّةِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ

پوچھتے ہیں تجھکو چاندوں سے کہ وہ وقت ہیں واسطے لوگوں کے اور حج کے

مظہری

[illegible]

سوال کرن تدہ ودہ گھٹ جنہوں تہاں آکھ سنائیں
اہلہ جمع ہلال اہی جو چن نویں نوں کہندے
معاذ تے ثعلبہ رضی اللہ عنہم انصاری دو پچھد حضرت یا رسول
پھر گھٹدا ہے ہمیشہ تا جو حال اول تے آوے
اسوچہ حکمت وقت پچھان دن تاریخ حساباں
حکمت تے ماہیت اسدی یاراں پچھی آہی
رموز مصلحت ملک خسرواں دانند

اے کان معاملیاں میعادلوکاں ہور حج بتاہیں
جو پہلی برات مہینیوں ویکھن خاذ نوچہ فریندی
جو پچھلے چن ہیہں ہووے فرودسے تے روشن خالی ہووے
نہ کہ حالت پر رہے ہمیشہ تا اینٹ فرماوے
روزے حج ہور عیداں عدت معاملیاں اجاباں
تے فائدے لوکاں ادب سوال سکھایا پاک آہی
گدائے گوشہ نشینی تو حافظا مخروش

وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا وَلَٰكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقَىٰ وَأْتُوا الْبُيُوتَ

اور نہیں بھلائی یہ جو کہ آؤ تم گھروں میں پیٹھ اونکی سے لیکن بھلائی واسطے اس شخص کے ہے کہ پرہیزگاری

مِنْ أَبْوَابِهَا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

کرے اور آؤ گھروں میں دروازے انکے سے اور ڈرو اللہ سے تو کہ تم نجات پاؤ۔

نہ نیکی اسوچہ ہے پچھواڑیوں وڑنا وچہ گھر اندے
تے ڈر و خدا تھیں تا چھٹکارے ہووں سبھا ہاں
جاں جاہلیت وچہ حج یا عمرہ یا احرام بنھیندے
کر سوراخ یا پوڑی رکھکر وڑمنے پچھلے داؤں
وچہ شروع اسلام بھی اینویں تا جو یار اک نال عہیدے
یعنے ایہ ہے فاجر وقت احرام لنگھے دروازہ
وچہ احمدی پچھلے راہوں آہے کردی وطلی نانہوں
دروازیاں راہ آؤ یعنی راہ فرجوں بن بُراں
جو اوہ کہندے ناں تساڈیاں گھیتیاں رب فرمایا

پر نیکی اوس جو ڈرے اتے دروازیاں تھیں گھر جاندے
تے گھریں وڑن پچھواڑیوں ہویا من منسوخ تناں
نا دروازے چھڈ پچھواڑیاں تھیں جانا نوچہ وڑیندے
پر تھوڑے لوک جو ڈردے آوندے دروازیاں دی راہیں
دروازیوں وڑیا لوکاں آکھیا اسدے گند عقیدے
ایہ آیت اس حق نازل ہوئی معالم وچہ آوازہ
مصنف حقاتہ شاہد ہویا یعنے اہل گھراں نوں
رافضیاں وار دا سوچہ ایہ عمل اہی اہناں گھراں
بس آؤ وچہ کھیتیاں اپنیاں دل تساں جو نکرچاہا

وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ

اور لڑو بیچ راہ اللہ کی کے ان لوگوں سے کہ لڑتے ہیں تم سے اور نہ زیادتی کرو تحقیق اللہ نہیں دوست رکھتا زیادتی کرنے والوں کو

وچہ راہ خدا دے قتل جو کردے قتل تساہیں
نہ لنگھو حد جو حداں لنگھن رب اوہناں دوست ناہیں

[illegible]

حد لنگھن سے پہل کرن وچہ جنگ جدال ہٹایا
جو صلح کرن تساں نال یا عاید مارن گوشہ ناں ایہے
وچہ مکے منع آہا جنگ کرنا وقت ضعیف اسلامی
اس شان نزول حدیبیہ وچہ صلح کفار ٹھہرائی
جاں دوجے سال گئے اتے دل وچہ ایہ خیال ابراراں
تا حکم ہویا جے لڑن کفار تاں اذن تساں بھی آیا

تے زن بچے دیوانے بڈھے بھی مارن فرمایا
ایہ اس کارن منسوخ نہ آیت مظہری وچہ حوالے
پھر ہجرت پچھے لڑدیاں لڑناں وچہ اس آیت نامی
جو اگلے سال کر حج ناکجہ کرنی جنگ لڑائی
جو مت کفار لڑن لئے اسماہ لڑناں نال بکاراں
پر کافر دب گئے ناہ اوہناں ہٹکیا عمرہ حج بجایا

فَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ وَأَخْرِجُوهُم مِّنْ حَيْثُ أَخْرَجُوكُمْ وَالْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ

اور مار ڈالو ان کو جہاں پاؤ ان کو اور نکال دو ان کو جہاں سے نکال دیا تم کو اور کفر سخت تر ہے قتل سے

تے قتل کرو اوہناں جتھے پاؤ مکیوں باہر تراہو
فتنہ معنے کفر شرک ہکا وں سخت قتل تھیں
تے قتلوں شرک برا اس کارن جو مشرک دائم ناریا

جیوں کڈھیا اوہناں تساں نے فتنہ قتلوں برا منا ہے
جہاں دیہاڑیں تسیں ظلم گنوں پر ہو لا ایس خلل تقصیر
تے قتل گناہ کبیرہ ہے امید عفو اس یار ال

وَلَا تُقَاتِلُوهُمْ عِندَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّىٰ يُقَاتِلُوكُمْ فِيهِ ۖ فَإِن قَاتَلُوكُمْ

اور مت لڑو ان سے نزدیک مسجد حرام کے یہانتک کہ لڑیں تم سے بیچ اس کے ۔ پس اگر لڑیں تم سے پس

فَاقْتُلُوهُمْ ۗ كَذَٰلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ۝ فَإِنِ انتَهَوْا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۝

لڑو ان سے اسی طرح ہے سزا کافروں کی پس اگر باز رہیں پس تحقیق اللہ بخشنے والا مہربان ہے

حرم مکے وچہ نہ مار وجد تک مارن نہ تساں نوں
ایہ بدلہ اہل کفر دا پس جے مڑ جاون اس راہوں
ایہ حکم آہا وچہ شروع اسلام جاں ہوئی پہل کفاروں
حکم قتلہ الکفاراں یا پھر کش اوہ آہے
کبیر اندر گئے کفاراں تھیں بندہ مار گنوایا

کرن جے قتل تساں اتھ پھر تسیں مارو بیچ انہاں
پھر اللہ بخشنہار بے ترحم کنندہ فضل عطا والا
تا حکم ہویا تسیں قتل کرو انہاں پھر منسوخ اظہار
جے مومن تابعدار ہوئے ایہ انہاں حکم نہ بہادے
مومناں اسنوں منا جاتا تا رب ایہ فرمایا

وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ ۖ فَإِنِ انتَهَوْا فَلَا عُدْوَانَ إِلَّا

اور لڑو ان سے یہانتک کہ نہ رہے کفر اور ہووے دین واسطے اللہ کے ۔ پس اگر باز رہیں پس نہیں زیادتی

عَلَى الظَّالِمِينَ ۝ کرنا مگر اوپر ظالموں کے

لطیفہ

[illegible]

مارو اہناں سبے نہ شرک تے ہووے دین الٰہی
جے شرکوں مڑن تا ظلم نہیں کسے باجھوں ظالم وہی
تے حکمت ایہں ڈراون وچہ تا مومن اہل صبر
چھوڑ وطن گھر بار دہا جو تھیں اس فعلوں ڈردے
اس آیت وچہ دلیل توبہ تھیں کل گناہ بخشیون
جو عمداً قتل کرے تس توبہ ہے مقبول منیون
جاں کفروں تائب ہون تا چھوڑ وچہ کبیر لیایا
جو کرے اصرار کفر تے اوس دا قتل کرن فرمایا

الشَّهْرُ الْحَرَامُ بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ وَالْحُرُمَاتُ قِصَاصٌ فَمَنِ اعْتَدَى عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا

مہینا حرمت والا بدلے مہینے حرمت والے کے ہے اور حرمتوں کا بدلا ہے پس جو کوئی زیادتی کرے اوپر تمہارے پس زیادتی

عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدَى عَلَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ

اوپر اوسکے مانند اسکی کہ زیادتی کی اوپر تمہارے اور ڈرو واللہ سے اور جانو کہ اللہ ساتھ پرہیزگاروں کے ہے -

مہینے حرمت والے بدلے ہے جن حرمت والا ما
تے حرمتاں وچہ برابر بدلہ نالو نال کما لا
جو وادھا کرے تساں تے تساں بھی اس پر کرنا آیا ما
مثل اُسدے اتے جانو اللہ متقیاں سنگ جا ہیا
ہجرت بعد چھ سالاں حضرت ﷺ وچہ ذیقعد مہینے
عمرے کارن ٹرے مدینیوں روکیا اہل بغی نے
تا صلح ہوئی جو سال اگلے اسیوں آ کے وچہ عمرا کرن اظہار
تن دن تک اسیں خالی کرساں مکہ خاطر یاراں
تا حضرت سنے پچھے مڑ ستویں سال ذیقعد مہینے
عمرہ آن قضا کیتا وچہ اوسے ماہ نبی ﷺ نے
تا ایہ آیت نازل ہوئی رب صاحب فرمایا
حرمت والے ماہ بدلے ماہ حرمت والا آیا
رجب تے ذیقعد محرم چوتھا ذی الحجہ آیا
ایہہ چار مہینے حرمت والے اندر کتب وسایا

وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ

اور خرچ کرو بیچ راہ اللہ کے اور مت ڈالو ہاتھ اپنے کو طرف ہلاکت کے اور نیکی کر تحقیق اللہ

يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ۝ دوست رکھتا ہے نیکی کرنیوالوں کو۔

تے خرچ کرو تسیں مال اپنے نوں اندر راہ ربانے
تے جان اپنی ناہ وچہ ہلاکت پا ڈجل گوانے
تے نیکی کرو بیشک اللہ دوست نیکو کاراں
ہلاکت اوہ کم کرنے جنہاں نال عذاب خواراں
قیامت نوں تس دکھ تھر دے دنیا وچہ رسوائی
یا بخل مرا وا ہی جو مال نہ خرچے راہ الٰہی
وچہ در منثور اصحاباں خدمتگاراں ختم رسالت ﷺ
کمر اجیہی بدھی رہندے عشق جنہے ہر حالت
اہناں کھیتیاں ہور تجارت کاراں ہویاں چھٹ تماں
جاں مومن بہت ہوئے تا بعضیاں کیتیاں ایہ کلاماں

ہن کرئیے اپنی کار تجارت چلو کھیت سمہالو
یا قحط ہویا ہکسال تا یاراں روکیا ہتھ انفاقوں
احسان مراد حضوری دلدی کرن یقین زیادہ
جو شئے تدہ پیاری لوکاں کان اوسیجہ پیاری
جو اپنا نفع خیال کرے تے لوکاں زیان پوچاوے

رب کیہا دولت ابدی چھوڑ نجان ہلاکت ڈالو
تا رب فرمایا خرچ کرو نا ہ ڈرو ہلاکت باکوں
اَنْ تَعْبُدَ اللّٰہَ کَاَنَّکَ تَرَاہُ جتوں فرماوے بجر صفائی
جو بری لگے تدہ چیز اوہ لوکاں حق بھی جان خواری
ایہ صفت ایماناں خارج شخص اجیہا رب نہ بہاوے

مثنوی مولانا روم

بخل خست مرد را رسوا کند — بلکہ در چاہ ہلاکت افگند
بستہ بہ او فتادہ اندر پاے پیل — اسخیا را با جہنم کار نیست
دو فرشتہ میکنند دائم ندا — ہر صباحے بر سر بازارہا
یا الٰہی ممسکاں را دہ تلف

روئے جنت را نہ بیند بخیل
جائے ممسک جز میان نار نیست
یا الٰہی منفقاں را دہ خلف

وَاَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلّٰهِ ؕ اور پورا کرو حج اور عمرہ کو واسطے اللہ کے

حج تے عمرہ پورا کریو کاراں پاک خدا دے
سارے کم کرو حج پورے باجھوں نقص فساد کہ
تے حج گناہاں اگلیاں اوسدیاں ہے نابود کریندا
ہر کمزور جیہے داحج اوہ خاص جہاد ایہا ہی
چار سو بندیاں اہل اپنے دیاں کرگ شفاعت بھائی

یعنی نیت خالص تھیں چھڈ ممنوعات زیادی
ہک عمرہ دوجے عمرہ تیک کفارت عمل سوادا
تے ام سلمہ تھیں ہی جو حضرت شاہ رسل فرمیندا
تے ابو موسیٰ تھیں وچ تفسیراں ہور روایت آئی
تے آپ گناہوں پاک اجیہا جیوں جنیا آ ہ مائی

فَاِنْ اُحْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ ۚ پس اگر بند کیے جاؤ تم پس جو کچھ میسر ہو قربانی سے

جے روکے جاؤ یعنی جے تسیں حج کر سکدے ناہیں
تے بند ہووندی صورت ایہہ جاں بنھ احرام سدھایا
یا بیمار اجیہا ہو یا جو جا سکے ناہیں
ہور اجیہاں عذراں تھیں جے لاحق عذر ہو یا ئی
جے ہوس قرآن اتے حج تا ہک حج دو عمرے لیاوے

تا جو کجھ ہدی میسر آوے نذر کرو اُس جاہیں
یا خرچ مکا یا دشمن زور آوسنے روک ہٹایا
یا نا محرم زن یا شاہ ظالم اوس مانع راہیں
تا ہدی گھلے ہتھ شخص کسیدے طرف کعبے دی بھائی
ایہ ہدی ذبح وچہ مکے یا اوس قیمت روانہ آوے

[illegible]

وَلَا تَحۡلِقُوۡا رُءُوۡسَکُمۡ حَتّٰی یَبۡلُغَ الۡهَدۡیُ مَحِلَّهٗ ؕ

اور مت منڈواؤ سر اپنے کو یہاں تک کہ پہونچے قربانی جگہ حلال ہونے کی۔

نہ سراں مناؤ جد لگ ہدی نہ ذبح ہووے فرمایا
ابو حنیفہ رحمۃ اللہ علیہ احمد کہن محلوں حرم مراداں
جاں نبی نوں وچہ حدیبیہ بند کیا کفار بلائیں
اس آیت وچہ ظاہر ہدی حرم وچہ گھلن آئی

معلوم ہویا اتھ با ہجہ ذبح احرام نہ کھولن آیا
تاں آکھن جتھے روکیا اوتھے کرن حلال ارشاداں
تاں جاں کٹھے او سحابگ تو کوہ مکیوں سہو لوہ جائیں
حدیبیہ بھی داخل ہویا حد حرم وچہ بھائی

فَمَنۡ کَانَ مِنۡکُمۡ مَّرِیۡضًا اَوۡ بِهٖۤ اَذًی مِّنۡ رَّاۡسِهٖ فَفِدۡیَةٌ مِّنۡ صِیَامٍ اَوۡ صَدَقَةٍ اَوۡ نُسُکٍ ۚ

پس جو کوئی ہو تم سے بیمار یا اوسکو ایذا ہو سر اوسکے سے پس بدلہ ہے روزہ سے یا خیرات سے یا ذبح

جو ہویا بیمار تساں تھیں یا سر اوسدے درد بھائی
جیکر محرم عذر کسے تھیں سر اپنا منوائے
کعب بن عجزہ دے حق ہے ایہ آیت نازل ہوئی
تاں نبی صلی اللہ علیہ وسلم کہیا سر منوائیں تے بکری کر قربانی
چھے مسکیناں طعام کھواون صدقے وانگ فطروی

تاں وچہ حدیبیہ تن صوم یا صدقہ یا قربانی
تاں انہاں چیزاں تھیں واجب دیوے جو شی بھانے
جو سر اوسدے بوہجواں بہاں محرم ہیسی سوئی
اس تہیا نہ طاقت فرمایا رکھ صوم یا صدقہ جانی
دو دو سیر کنک ہر دیون وچہ مدارک پڑھے

فَاِذَاۤ اَمِنۡتُمۡ فَمَنۡ تَمَتَّعَ بِالۡعُمۡرَةِ اِلَی الۡحَجِّ فَمَا اسۡتَیۡسَرَ مِنَ الۡهَدۡیِ ۚ فَمَنۡ لَّمۡ

پس جب امن میں ہو تم پس جو کوئی فائدہ اوٹھاوے عمرہ سے ساتھ حج کے پس جو کوئی میسر ہو قربانی سے پس جو کوئی نہ

یَجِدۡ فَصِیَامُ ثَلٰثَةِ اَیَّامٍ فِی الۡحَجِّ وَسَبۡعَةٍ اِذَا رَجَعۡتُمۡ ؕ تِلۡکَ عَشَرَةٌ کَامِلَةٌ ؕ ذٰلِکَ

پاوے پس روزے تین دن کے بیچ حج کے اور سات جب پھرو تم یہ دس ہوی پورے یہ

لِمَنۡ لَّمۡ یَکُنۡ اَهۡلُهٗ حَاضِرِی الۡمَسۡجِدِ الۡحَرَامِ ؕ وَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاعۡلَمُوۡۤا اَنَّ اللّٰهَ شَدِیۡدُ الۡعِقَابِ ؕ

اوس شخص کیلئے ہے کہ نہ ہوں اہل اوسکے رہنے والے مسجد حرام کے اور ڈرو اللہ سے اور جانو یہ کہ اللہ سخت عذاب کرنے والا ہے۔

فر جاں عذروں خوف ہوئی تین جنہیں روکی آہے
جو ہدی نہ پاوے تن دن روزے رکھے حج ایاموں
ایہ ہوئے دس پورے اتھے فائدہ اسنوں آیا
تے ڈرو اللہ تھیں غلاں جدیاں وچ گھٹ کر پوئیہ
مراد رجوع تھیں ابو حنیفہ رحمۃ اللہ علیہ احمد کہن فراغت
تمتع اتے قران دونویں ایہہ مکیاں جمیاں نا ہیں

فر عمرہ حج کمائی دونویں ہدی دیوے جو چاہے
ستویں اٹھویں ناویں تے ست وقت ہرن اتمامویں
جو بیوطن ہووے وچہ مکے اہل نہ اسدا پایا
تے جانو ٹھیک اللہ دے آہن سخت عذاب سزا بہر
تے مالک شافعی کہن مکے تھیں کلجاون اس ساعت
وچہ شرع تمتع کہندے حج تے عمرہ میلن تائیں

[illegible]

حج عمرے دی نیت کٹھی حنفی افضل کہندے — پر احرام کھولندی نیت جے ہووس ناہ فریندے
تے شافعی آکھن مطلق حج دی نیت افضل آئی — احرام کھولندا قصد جے کیتوس ایہ تمتع بھائی
تمتع اتے قران دوہاں نوں وچہ واجب ہے قربانی — ایہ کان شکر جو سفر ہکی وچہ اجر دونویں اندائی
ہک ثواب ہووس جو سندا دو جا عمرے والا — جو قربانی ناہ حاصل ہووس تا روزہ رکھسی چالا

اَلْحَجُّ اَشْهُرٌ مَّعْلُوْمٰتٌ ط حج کے مہینے معلوم ہیں۔

کارن حج مہینے ترے ذیقعد شوال سوہارے — تے دسویں ذالحج تائیں ایہ ساڈے نعمان پیارے
تے شافعی آکھن ناویں ذالحج دسویں سبھو چھائی — تے اضحے دا دن مول نہ داخل شافعی آکھیا بھائی
شافعی نخر نہ گندے ہن تے حنفی کرن جابوں — تے مالکی ذالحجہ سارا گندے احمدی کچھ صواب

فَمَنْ فَرَضَ فِيْهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوْقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ
پس جو کوئی مقرر کرے بیچ اسکے حج پس نہ رغبت کرنا اور نہ گناہ کرنا اور نہ جھگڑنا بیچ حج کے

پس جو فرض کرے حج نوں وچ ماہاں حج دیاں تائیں — اس روا نہ وطی نہ فسق نہ جھگڑا اندر حج کدائیں
یعنی جد احرام بنھے ہور کرے لبیک آوازاں — تا منع ہویاں ایہ چیزاں جو گذاری نال نیازاں
شافعی آکھے محرم تھیوے نیت نال اتھائیں — پڑھن لبیک نہ حاجت کائی حنفی کہن اتھائیں
نہ صرف نیت تھیں محرم ہوندا باجھ لبیک الایاں — یا ٹورے ہدی ٹکانے او سدھے غار نوں چہ گوا ہیاں
معنے رفث جماع یا سخن جماع دے پاس زنانے — تے بوسہ مس کنار بھی بعضے معنی رفث بتاندے
فسق بھلا ہے نافرمانبرداری ہور گناہ جو سارے — جدال دا معنے جھگڑن لڑنا غصہ گالیاں چارے
جس حج کیتا بن رفث فسق وچہ درمنثور ایہا ای — اوہ اج گناہوں پاک ہویا جویں اج جنیا اس مائی

وَمَا تَفْعَلُوْا مِنْ خَيْرٍ يَّعْلَمْهُ اللّٰهُ ۗ وَتَزَوَّدُوْا فَاِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوٰى ۚ وَاتَّقُوْنِ يٰٓاُولِي الْاَلْبَابِ
اور جو کرو گے تم بھلائی سو جان لیتا ہے اوسکو اللہ اور زاد راہ لیا کرو پس تحقیق بہتر زاد راہ کا بچنا ہے سوال سے اور ڈرو مجھسے اے صاحب عقل کے

تے جو تسیں چنگا عمل کرو اس اللہ جانن ہارا — ایہ خرچاں وچوں بیشک توشہ بہتر خرچ تمہارا
ڈرو میں تھیں اے عقلاں والیو وچہ معالم لیا اولہ — جو لوگ یمن دے حج نوں آون بے خرچ نہ لیاون
تے کہن اسیں متوکل ہاں جا اوتھے منگیاں بہت اکاندے — پنن کھوہن تا ایہ رب صاحب فرماندے

[illegible]

[illegible]

وَلَا تَحْلِقُوْا رُءُوْسَكُمْ حَتّٰى يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحِلَّهٗ ؕ

اور مت منڈواؤ سر اپنے کو یہانتک کہ پہونچے قربانی جگہ حلال ہونے کی۔

نہ سراں مناؤ جد لگ ہدی نہ ذبح ہووے فرمایا
ابو حنیفہ رحمۃ اللہ علیہ احمد کہن محلوں حرم مراداں
جاں نبی نوں وچ حدیبیہ بند کیا کفار بلائیں
اس آیت وچہ ظاہر ہدی حرم وچہ گھلن آئی

معلوم ہویا اتھ باہجہ ذبح احرام نہ کھولن آیا
ہاں آکھن جتھے روکیا اوتھے کرن حلال ارشاداں
تاجاں کٹھے اوسجا نگ نوکوہ مکیوں سہی لوہ جائیں
حدیبیہ بھی داخل ہویا حد حرم وچہ بھائی

فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيْضًا اَوْ بِهٖۤ اَذًى مِّنْ رَّاْسِهٖ فَفِدْيَةٌ مِّنْ صِيَامٍ اَوْ صَدَقَةٍ اَوْ نُسُكٍ ۚ

پس جو کوئی ہو تم سے بیمار یا اوسکو ایذا ہو سر اوسکے سے پس بدلہ ہے روزہ سے یا خیرات سے یا ذبح

جو ہویا بیمار تساں تھیں یا سر اوسدے دردھیانی
جیکر محرم عذر کسے تھیں سر اپنا منوائے
کعب بن عجزہ دے حق ہے ایہ آیت نازل ہوئی
نابی کہیا سر منوائیں تے بکری کر قربانی
چھے مسکیناں طعام کھواون صدقے وانگ فطرو دی

تاوچہ حدیبیہ تن صوم یا صدقہ یا قربانی
تا انہاں چیزاں تھیں واجب دیوے جوشی بھائے
جو سر اُسدے جوواں بہاں محرم جیسی ہوئی
اس تہیا نہ طاقت فرمایا رکھ صوم یا صدقہ جانی
دو دو سیر گنک ہر دیوں وچہ مدارک پڑھیے

فَاِذَآ اَمِنْتُمْ فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ اِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ ۚ فَمَنْ لَّمْ

پس جب امن میں ہو تم پس جو کوئی فائدہ اوٹھاوے عمرہ سے ساتھ حج کے پس جو کوئی میسر ہو قربانی سے پس جو کوئی نہ

يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلٰثَةِ اَيَّامٍ فِى الْحَجِّ وَسَبْعَةٍ اِذَا رَجَعْتُمْ ؕ تِلْكَ عَشَرَةٌ كَامِلَةٌ ؕ ذٰلِكَ

پاوے پس روزے تین دن کے　بیچ حج کے اور سات جب پھرو تم　یہ　دس ہوئے پورے　یہ

لِمَنْ لَّمْ يَكُنْ اَهْلُهٗ حَاضِرِى الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ ۚ وَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ شَدِيْدُ الْعِقَابِ ۠

اوس شخص کیلئے ہے کہ نہ ہوں اہل اُسکے رہنے والے مسجد حرام کے اور ڈرو اللہ سے اور جانو یہ کہ اللہ سخت عذاب کرنے والا ہے۔

فر جاں عدّو ول نہ خوف ہوئے تیں جستھیں رُوکی آہے
جو ہدی نہ پاوے تن دن روزے رکھو حج ایاموں
ایہہ ہوئے دس پورے اتھے فائدہ اسنوں آیا
تے ڈرو اللہ تھیں ملاں جدیاں دو گھٹ کر یوہیں
مراد رجوع تھیں ابو حنیفہ احمد کہن فراغت
تمتع اتے قران دوہیں ایہہ کیہاں (رحمۃ اللہ علیہما) جتھے جائز ناہیں

فر عمرہ حج کیا ہی دوہیں ہدی ہوئے جو چاہے
ستویں اٹھویں ناویں تے ست وقت مڑن اتماموں
جو بیوطن ہووے وچہ مکے اہل نہ اسدا پایا
تے جانو ٹھیک اللہ دے ماہن سخت عذاب سزائیں
تے مالک شافعی کہن مکے تھیں کلجاون اس ساعت
وچہ شرع تمتع کہندے حج تے عمرہ میلن تاہیں

[illegible]

حج عمرے دی نیت کٹھی حنفی افضل کہندے
تے شافعی آکھن مطلق حج دی نیت افضل آئی
تمتع اتے قران دوہاں نوں وچہ واجب ہے قربانی
ہک ثواب ہووس حج سندا دوجا عمرے والا

پر احرام کھولندی نیت جے ہووس ناہ فریندے
احرام کھولندا قصد جے کیتوس ایہ تمتع بھائی
ایہ کان شکر چو سفر ہکی وچہ اجر دوویں ادائی
جے قربانی ناہ حاصل ہووس تاروزہ رکھسی چالا

اَلْحَجُّ اَشْهُرٌ مَّعْلُوْمٰتٌ ۚ

ط حج کے مہینے معلوم ہیں۔

کارن حج مہینے رتے ذیقعد شوال سوہارے
تے شافعی آکھن ناویں ذالحج دسویں سبو چھائی
شافعی بخر نہ گندے ہن تے حنفی کرن جابوں

تے دسویں ذالحج تائیں ایہ اساڈے نبی پیارے
تے اضحے دا دن مول نہ داخل شافعی آکھیا بھائی
تے مالکی ذالحجہ سارا گندے احمدی کیہ صواب

فَمَنْ فَرَضَ فِيْهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوْقَ ۙ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ ؕ

پس جو کوئی مقرر کرے بیچ اُسکے حج پس نہ رغبت کرنا اور نہ گناہ کرنا اور نہ جھگڑنا بیچ حج کے

پس جو فرض کرے حج نوں وچہ ماہاں حج دیاں تائیں
یعنی جد احرام بنھے ہور کرے لبیک آوازاں
شافعی آکھے محرم تھیوے نیت نال اتھائیں
نہ صرف نیت تھیں محرم ہوندا باہجہ لبیک الایاں
معنے رفث جماع یا سخن جماع دے پاس زنانے
فسق ہے نافرمانبرداری ہور گناہ جو سارے
جس حج کیتا بن رفث فسق وچہ درمنثور ایہائی

اُس روا نہ وطی نہ فسق نہ جھگڑا اندر حج کدائیں
تا منع ہویاں ایہ چیزاں جو گندا ہی نال نمازاں
پڑھن لبیک نہ حاجت کائی حنفی کہن اتھائیں
یا ٹورے ہدی ٹکانے او سدھے نماز وچہ گوا ہیاں
تے بوسہ مس کنار بھی بعضے معنی رفث بتاندے
جدال دا معنے جھگڑن لڑنا غصہ گالیاں پیارے
او دا اج گناہوں پاک ہویا جویں اج جنیا اُس مائی

وَمَا تَفْعَلُوْا مِنْ خَيْرٍ يَّعْلَمْهُ اللّٰهُ ؔؕ وَتَزَوَّدُوْا فَاِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوٰى ۫ وَاتَّقُوْنِ يٰٓاُولِي الْاَلْبَابِ ۠

اور جو کرو گے تم بھلائی سو جان لیتا ہے اوسکو اللہ اور زادراہ لیا کرو پس تحقیق بہتر زادراہ کا بچنا ہے سوال سے اور ڈرو مجھسے اے صاحب عقل کے

تے جو تسیں چنگا عمل کرو اس اللہ جانن ہارا
ڈرو میں تھیں اے عقلا توالیو وچہ معالم لیا ونہ
تے کہن اسیں متوکل ہاں جا او تھے کیاں بہت اکاندے

ایہ خرچاں وچوں بیشک توشہ بہتر خرچ تمہارا
جو لوگ یمن دے حج نوں آون بیچ خرچ نہ لیاون
پنن کھوہن تا ایہ رب صاحب فرماندے

[illegible] کنز الفقہ [illegible]

تقوے اتھے مراد بچن ہر فعل برے تھیں آوے ۔ تے لٹن کھوہن پن منگن آیت بند کراوے
ہن بعضے لوکی منگدے پن وچ حج کرنوں جاون ۔ اوس حجوں کجھ سود نہ اوہناں جد لگ خرچ نہ پاون
غنیاں فرض ہویا حج تاہیں بن محتاج گدایاں ۔ جے شخص غریب تے خرچ نہ پلے جاون کیا ھبایاں
متقی اوہ جو بچن سوالوں اوہو عقلاں والے ۔ کسب جنہاں نہ اٹھیریا منگن بیشک اوہ رذالے

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ اَنْ تَبْتَغُوْا فَضْلًا مِّنْ رَّبِّكُمْ ؕ فَاِذَآ اَفَضْتُمْ مِّنْ عَرَفٰتٍ

نہیں اوپر تمہارے گناہ یہہ کہ ڈھونڈھو فضل پروردگار اپنے سے پس جب تم پھرو عرفات سے

فَاذْكُرُوا اللّٰهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَاذْكُرُوْهُ كَمَا هَدٰىكُمْ وَاِنْ كُنْتُمْ مِّنْ قَبْلِهٖ لَمِنَ الضَّآلِّيْنَ

پس یاد کرو اللہ کو نزدیک مسجد حرام کے اور یاد کرو اسکو جیسا ہدایت کی تمکو اور یہہ کہ تھے تم پہلے اس سے البتہ گمراہوں سے

گناہ تساں پر نہیں جے ڈھونڈھو رب تھیں فضل عطائیں ۔ جاں عرفاتوں ڈھلو تاں یاد کرو تسیں اللہ سائیں
مزدلفہ دے پاس تے یاد کرو تسیں اللہ تائیں ۔ راہ تساں جیوں پایس بھاویں پہلاں آہی گمراہیں
ابو امامہ کہے میں پچھیا ابن عمر دے تائیں ۔ اسیں موسم حج کرائے کھاندے اوٹھاں گھوڑیاں راہیں
نالے حج کریندے جاں لد شتراں مکے جاندے ۔ لوک کہن تساں حج نہ جائز تسیں کرائے کھاندے
کہیا احرام طواف لبیک تے رمی کرو یا ناہیں ۔ تے کنوں عرفات ہٹو یا ناہ اوس آکھیا ایہہ کل ناہیں
پھر ابن عمر فرمایا بیشک جائز حج تمہارے ۔ جو تیرے وانگ نبی نوں سی کسے پچھیا کان نتارے
حضرت چپ رہی فر اللہ آیت ایہہ اوتاری ۔ ڈھونڈو فضل اللہ دا حج تے وچ تجارت کاری
عرفات عرفے دی جمع اتے اوہ جا بک ہکو آوی ۔ تے ہر یک جا وسحاہگ والی عرفہ نام سداوے
اوہناں جائیں دا نام عرفات ایہہ خازن چا لیایا ۔ مواضع نام عرفات تے دن نوں دن عرفہ فرمایا
عطا کہے جبریل خلیل نوں اوہ مقام وکھا کے ۔ کہیا عرفت اوس عرفت فرمایا راہ پلے کے
تا عرفات پیا ناں اوس دا ابراہیم پچھانے ۔ یا لوگ اس روز گناہ اپنے اتھے کرن شمار سیانے
اوہ لوکو جگہ مکے تھیں حاجی کھلے ہوون جس جائیں ۔ تے وچ عرفات کھلون ہک رکن اسیا جہ نہ حج ادائیں
جو وچ عرفات نہ کھڑا ہویا اوہ مڈھوں حج گواوے ۔ تے سورج ڈھلیاں دن عرفے اتھے داخل ہونا آوے
دوجے دن پھر فجر دہائے جاں سورج چڑھ آیا ۔ ختم وقوف ہویا اوس دن دا اوہ راتیں ایہہ پایا
جو اس وقت بھاویں ہک لحظہ وچ عرفات کھلووے ۔ حج ہووے لیکن جائز ایہہ سب خازن درپرووے
جاں مزدلفے پہنچو مغرب پڑھو نال عشاء دے ۔ جماعت نال صبح ہووے جد روز نحر دی نادی
تا پڑھ کر صبح اندھیرے وچ تسبیح تہلیل ثنائیں ۔ وچ مشغول رہن تے بھیج درود پیغمبر تائیں
تے رب تھیں چاہو کل حوائج جاں سورج چڑھ آوی ۔ رمی جمار کرو پھر آؤ کعبے طرف الاوے
فر حکم ہووے جویں اوہناں نہیں کجھ ہو وگھٹ کر ناہیں ۔ حج وقوف مواضع حج کو ویں چاہیے کرن ادائیں

مشعر حرام ... مزدلفہ دی ... وکھیو ... اسوا امر ... ۱۲ حاشیہ

ثُمَّ اَفِیْضُوْا مِنْ حَیْثُ اَفَاضَ النَّاسُ وَاسْتَغْفِرُوا اللّٰهَ ؕ اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِیْمٌ

پھر پھرو جہاں سے پھرتے ہیں لوگ اور بخشش مانگو اللہ سے تحقیق اللہ بخشنے والا مہربان ہے

مڑ و پھر جنہوں لوکی مڑن تے بخشش رب تھیں چاہو ۔ ٹھیک اللہ ہے بخشنہار اوس رحم کنندہ پایا ہو
وچہ در منثور جو لوک آہے سب وچہ عرفات کھلوندے ۔ مزدلفے وچہ کھلوون ملک اتے ایہ آہے سب اہندے
اسیں خاص مجاور ربدے حرموں باہر جا سانا ہیں ۔ تے جد غالب اسلام ہویا اتے مٹیاں کفر بنائیں
تا رب کہیا ایہہ فرق نہ بہاوو وچہ بندگان الٰہی ۔ وچہ یک مقام اندر یک جا یک رلمل رہن صفائی

فَاِذَا قَضَیْتُمْ مَّنَاسِکَکُمْ فَاذْکُرُوا اللّٰهَ کَذِکْرِکُمْ اٰبَآءَکُمْ اَوْ اَشَدَّ ذِکْرًا ؕ

پس جب کر چکے تم عبادتیں پس یاد کرو اللہ کو جیسا یاد کرنا ہے تمہارا باپوں اپنوں کو یا زیادہ تر یاد کرنا

جاں حجدے کم ادا کر چکو یاد کرو رب تائیں ۔ جیوں یاد کرو خود باپاں یا ووہ استھیں یاد کراہیں
وقت جہالت اہل عرب جد حج تھیں فارغ ہوندے ۔ تا کعبے پاس کھلو کے خود پیو دادیاں یاد کریندے
تا حکم ہویا تسیں یاد کرو رب خالق مالک تائیں ۔ ہر کم وچہ تس کافی جانے مارے یا پرچائیں
بلہ اوس نہ چھوڑے رب کہیا ایویں میں تائیں ۔ یاد کرو زیادہ استھیں وچہ معالم پائیں
بے وچہ کبیر طفل جیوں یاد کرے نت پیو مے تائیں ۔ تسیں یاد کرو نت رب نوں اپنیں بھلو ناہ کداہیں
نہ غافل ہونا یاد خدا دیوں غفلت قلب سیاہی ۔ یا پیو اک کہو جویں ایویں آکھو مک الٰہی
اوہ مالک باہجہ شریک ہکو تس غیرت غیر اڈایا ۔ جو غیریت نوں وحدانیت وچہ کجھہ دخل نہ آیا
یا جو لڑکا پیو تھیں ہر شے طلب کرے کر زاری ۔ ایویں نال عجز تعظیم سوال کرو رب باری
یا کرے گناہ جد بندا اللہ سخت غضب تس کردا ۔ پیو اسدے تھیں نال برائی والدنوں جد پڑھدا
بندی واجب عظمت نال خدا نوں نت پکارے ۔ رجوع کرے اسول ہر کم وچہ تورڑ تعلاقے سارے
جو غیر خدا دی اسنوں ہرگز دل وچہ ناہ بٹھائیں ۔ ایہہ وچہ تفسیر کبیر کہیا سب رازی فخر سنائیں
تے بعضے صوفیاں اس آیت تھیں جہری ذکر لیایا ۔ تے سری ذکر جو کہن دلیل اہاندی گزرسدا آئی

[illegible]

شیخ محدث محمد عبدالحق دہلوی قدس سرہ العزیز

بیا اے دل دمے از ہستی خود ترک دعویٰ کن
بیفگن چشم بر صورت نظر در عین معنے کن

فگندی چوں نظر در عین معنے بعد ازاں ایدل
چو عنقا از سر عزت بقاف فقر ماوائے کن

ز چاک سینہ ہر دم صد نوائے درد دل بشنو
بدیں قانون محبت ترک بزم اہل دنیا کن

چوں ازیں دار فنا قصد سفر سوئے دگر داری
چرا غافل نشینی ایدل اسبابش مہیا کن

پس انگہ بر سر کوئے فنا نہ پائے استغنا
وجود خویش را گم در شہود نور مولا کن

چہ حاجت کز پئے خلوت روی در کنج تنہائی
بیا و دوست خود را از خیال غیر تنہا کن

بیا در انجمن خلوت گزین وا زرہ دیگر
بچشم دل جمال دوست را ہر دم تماشا کن

بسرش غیر را محرم مگرداں بلکہ در خلوت
چناں پوشیدہ کن ذکرش کہ از دل نیز اخفا کن

چو نفی ماسوائے کردی چہ دل گو جان ہمہ یکجند
دلیلت کل شیءٍ ہالک الا وجہہ را کن

فَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَّقُوْلُ رَبَّنَآ اٰتِنَا فِي الدُّنْيَا وَمَا لَهٗ فِي الْاٰخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ

پس بعضے لوگوں میں سے وہ شخص ہے کہ کہتا ہے اے رب ہمارے دے ہمکو بیچ دنیا کے اور نہیں ہے واسطے اسکے آخرت میں

وَمِنْهُمْ مَّنْ يَّقُوْلُ رَبَّنَآ اٰتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَّفِي الْاٰخِرَةِ حَسَنَةً وَّقِنَا عَذَابَ

کچھ حصہ اور بعض انمیں سے وہ شخص ہے کہ کہتا ہے اے رب ہمارے دے ہمکو بیچ دنیا کی نیکی اور بیچ آخرت کی نیکی اور بچا ہمکو عذاب آگ سے

النَّارِ اُولٰٓئِكَ لَهُمْ نَصِيْبٌ مِّمَّا كَسَبُوْا وَاللّٰهُ سَرِيْعُ الْحِسَابِ ط

یہ لوگ واسطے اُن کے حصہ ہے اس چیز سے جو کیا انہوں نے اور اللہ جلد لینے والا ہے حساب کا۔

بعض لوکاں بھیں اوہ جو آکھن یا رب دے اسانوں
دنیا وچہ تے اوسنوں نہیں کجھ حصہ اوس جہانوں

تے بعض اوہناں بھیں اوہ جو آکھے یا رب دے اساہیں
نیکی دو جگ وچہ تے رکھیں اگ عذابوں سائیں

ایہ لوگ اہناں نوں حصہ اسٹھین جو اہناں کسب کمائے
تے رب جلد حساب لویگا دیر نہیں کجھ لائے

ایہ آیت حق اوہناں دے ہے جو دنیا طلب کنندے
جو شیئن حقیر منگن دنیا دیاں اندر حجدے مندے

[illegible]

تے نہیں طالب دنیا تائیں حصہ کجھ اگاہاں — ایہہ حال بیان کفار جو منکر حشر ونج بدخواہاں

کہن قیامت مول نہ ہونی جو ملنا اسجائی — تاہیں مال اسباب جو دنیا منگدے جج وچ واہی

ذکر کفاراں دا اس جاگہ اس کارن ہوئی — جو کافر مسلم جج وچہ سارے کٹھے ہوندی ناہی

ایہہ دوویں فرقے کعبے دی تد حرمت کردے آہے — تے مومن دنیا عقبے دونویں طلب کرن ورگاہے

نیکی دنیا دی توفیق عبادت کارن منگن — خاتمہ نیک تے رزق حلال بھی دنیا نیکی تکن

تے نیکی عقبے بخشش منگن نعمت جنت والی — ہک آکھن دنیا نیکی عیش تے ہور شہادت عالی

تے آخر اوٹھن قبراں وچوں خوشخبری تھیں پیارے — یا نیکی اتھا ایمان تے اُتھے ناروں بچن بیچارے

تے حضرت علی کہے زن صالح نیکی دنیا والی — تے نیکی آخر حوراں جنت والیاں عشرت عالی

سعدیؒ زن بد در سراے مرد نکو — ہم دریں عالم است دوزخ او — زینہار از قرین بد زنہار

وَقِنَا رَبَّنَا عَذَابَ النَّارِ

تے ہک لحظے وچہ سب خلقاں دا ہوگ حساب کمالا — ایڈا جلد حساب کرے سب خلقت نال تعالےٰ

وَاذْكُرُوا اللّٰهَ فِي أَيَّامٍ مَّعْدُودَاتٍ ط فَمَن تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ[2]

اور یاد کرو اللہ کو بیچ دنوں گنتے ہوؤں کے — پس جو کوئی جلدی کرے بیچ دو دنوں کے پس نہیں گناہ اوپر

وَمَن تَأَخَّرَ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ ۚ لِمَنِ اتَّقَىٰ ۗ وَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ۝

اور جو کوئی پیچھے رہے پس نہیں گناہ اوپر اسکے یہ اسواسطے اس شخص کے ہے کہ ڈرے اور ڈرو اللہ سے اور جانو یہ کہ طرف

تے یاد کرو وچہ دناں گنویاں دی خاص خدا دی تائیں — جس جلدی کیتی یاد ہل وچہ دو دناں نہوں گناہیں

ایہ مستقیاں نوں حکم اہین تے ڈریوریدے پاسوں — تے جانو ٹھیک تسیں ول اُسدے کٹھے کیتے جاسو

ذکر مراد اہین تکبیراں فجروں ذی الحجہ ناہویں — بہتر ہویں دیگر تائیں تکبیراں تشریق الاویں

ہر نماز پچھے تکبیر بھی کنکر مارن ویلے — اوہ نحر دیہاڑیوں پچھے تن دن جازن ویکھ سویلے

ایہ ابن عمر تے ابن عباس ہور حسن مجاہد نالے — عطا قتادہ ایوس حضرت شافعی آکھن والے

ہکدن معدودکہن دن نحر تے دو دن پچھے اسدے — ایہ حضرت علی تے ابن عمر بھی ابو حنیفہ دسدے

ابوہریرہ وچہ مناوے پڑہداسی تکبیراں ہو
اوپر وچھاونے پڑھدے نالے کل نمازاں خیراں

تنہو وچہ تے مجلس اندر راہا تو چہ گھوگانْدے
ایہہ خارؔ تو چہ بخاریوں محی السنۃ ہس فرماندے

جے دسویں بارہویں رمی کرن نس نہیں گناہ تعجیلوں
تے بارہویں تیرہویں ڈہل کرسےتا تاہہی جرم تعمیلوں

زمانے جاہلیت وچہ عرب تعجیل پسند نہ کردے
تے بارہویں تیرہویں لازم پچھڑن وچہ پیراں ٹُرد

تے بعض منع تاخیر کریندے پچھلیاں وچہ وروزادل
جو کرنا ہو ندا کر دے تعجیل تاخیر لحاظاں

رب اول فرض نماز کیتا پھر ذکر زکوٰۃ سنایا
پھر روزیاں ذکر بیان کیتا پھر حجدا ذکر بتایا

اسدی وچہ ہے رمز چھپی جو اہلدلاں نے پائی
انہاں اول آخر آون سندا بھی جو ستر ایہا ئی

یعنے نال نماز بندے وچہ نیاز ہوئی جد پیدا
تے مالوں کڈہ زکوٰۃ بنایا اوسنوں پاک ہویدا

تے روزے رکھ رمضان مبارک کیتی بدن صفائی
تاکیتا حج ارادہ چلیا طرف سجندے بھائی

جو کل طہارت ظاہر باطن اسوچہ لائق آہی
ایہ کل مضمون روح فی دیوچہ رافث لکھیا بھائی

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُعْجِبُكَ قَوْلُهُ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَيُشْهِدُ اللّٰهَ عَلٰى مَا فِيْ قَلْبِهٖ وَهُوَ اَلَدُّ الْخِصَامِ

اور بعضے لوگوں میں سے وہ شخص ہے کہ خوش لگتی ہے تجکو بات اسکی بیچ زندگانی دنیا کے اور گواہ کرتا ہے اللہ کو اوپر اس چیز کے کہ بیچ دل اسکے ہے اور وہ بہت جھگڑالو ہے۔

تے بعض لوکاں وچیں اوہ جو گل تس خوش کردی تدبیار
مٹھیاں مٹھیاں گلاں کرے تے ایماناں نوں دم مارے

اوہ دعوے کوڑا ایمانوں کرکے خوشی تساں نوں کروا
وچہ زندگی دنیا دے اوپر اس شاہد ربنوں کردا

جو دل دی وچہ نفاق چھپایا اوس منافق بہاری
تے اوہ سخت مخالف بدخواہ نام اخنس ناری

اوہ اوندا وچہ حضور نبی اس عزت نال بہاندے
تے کرے سوگنداں تو ہیں پیارا المحبوب جہاندے

تارب فرمایا ایہ جھگڑالو وڈا اہل نفاقوں ہو
منتظر ہی تو حیدے سن کو تیں حکم ہووے رحمانوں

وَاِذَا تَوَلّٰى سَعٰى فِي الْاَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيْهَا وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ ؕ وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ الْفَسَادَ

اور جب حاکم ہوتا ہے کوشش کرتا ہے بیچ زمین کے تو کہ فساد کرے بیچ اسکے اور ہلاک کرے کھیتی کو اور جانوروں کو اور اللہ نہیں دوست رکھتا فساد کرنے کو

پٹھ پھیرے تا کوشش نال فساد زمیں وچہ پاوے
تے کھیت اوجاڑے ڈنگر مارے رب فساد نہ بھاوے

اخنس تے وچہ نبی ثقیف عداوت آہی بہاری
اوس راتو رات انہاں کھیت جلائی نالے ڈنگر مارے

مقاتل کہے تولے کنوں مراد ولایت آوے
یعنے جے تس ملے حکومت ڈاڈہا ظلم کماوے

[illegible]

یا اسدی شامت ظلموں جگ وچہ آون قحط بلائیں	تے کھیت حیوان ہلاک ہوون ناہ رب شناور ضائیں
تے جستھیں رب نہ راضی ہیویا کتھے اوس ٹکانہ	ایہ آیت عام جو شخص اجیہا تس ایہ حکم ربانہ
وچہ کبیر جاں اوہ منافق حضرت تھیں منھ فیرے	تا وچہ دلاں ایماناں والیاں پئے شبہے گھیرے
چیلے مکر کڈھے تقویت کارن ٹول کفاراں	لامذہب جویں اتوں مومن وچوں بداطواراں
حال اوہناں دا لا تفسدو دے خاص مطابق آوے	جو بن پہلے پا سپارے پہلے گذریا رب فرماوے

وَاِذَا قِیْلَ لَهُ اتَّقِ اللّٰهَ اَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالْاِثْمِ فَحَسْبُهٗ جَهَنَّمُ وَلَبِئْسَ الْمِهَادُ ۝

اور جب کہا جاتا ہے واسطے اسکے ڈر تو اللہ سے پکڑتی ہے اوسکو عزت بیچ گناہ کے پس کفایت ہے اوسکو اور البتہ برا ہے بچھونا

تے جاں اوس کہن خدا تھیں ڈرتس پکڑے کبر گناہوں	پس کافی تس دوزخ ہے اتے مندی جا بہاؤں
یعنی ظاہری غلبہ قوت بچن نہ دیس گناہوں	تے عجز تواضع رب نوں بہاوے کبر کرے گمراہوں
کسے کہیا عمر نوں ڈر اللہ تھیں عمر گا وچہ سجدے	تے کل گناہوں کبر وڈیرا ابن مسعود دو سدے
جو کہے کسے ڈر رب تھیں آکھے کر کم اپنا جاکر	ایہ وڈا گناہ خازن ہور در منثور وں لکھیا پاکر
کسے مالک ابن مقول نوں آکھیا ڈر اللہ دی پاسوں	اوہ دہری ٹوکاں عجز دی رب دے خوف ہراسوں
منافق دا کر حال بیان ہن ذکر شروع ابراران	جو مومن خالص اندروں باہروں سینے پر اسرار ان

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَّشْرِيْ نَفْسَهُ ابْتِغَآءَ مَرْضَاتِ اللّٰهِ ۭ وَاللّٰهُ رَءُوْفٌۢ بِالْعِبَادِ ۝

اور بعضے لوگوں میں سے وہ ہے کہ بیچتا ہے جان اپنی کو واسطے چاہنے رضامندی اللہ کے اور اللہ شفقت کرنیوالا ہے ساتھ بندوں کے

تے بعض لوگاں تھیں اوہ جو دیکے جان اپنی دیتا ہیں	ڈھونڈے رب دی خوشنودی رب بندیاں پر عطائیں
ایہ آیت حق صہیب رومی دے مذہب اکثر آیا	شمع محمدی اوہ پر جد اتن من عشق جلایا
مال عیال وطن گھر چھوڑیا کارن دلبر پیارے	تا محبوب رہے نت وسدا شان جدہی ہن بہارے
صہیب جاں مکیوں ہجرت کر کے وگیا طرف مدینے	کفاراں راہ وچہ گھیریا اگوں مرد نگینے
گھوڑیوں او تول تیر اوہ لا رکھے للکار زبانوں	ہیں جھما تیر انداز تسیں معلم سب تسانوں
ہیں تیراوراں سینے پاڑاں خطا نہ جان کدائیں	جاں تیر مکن پھر تیغ گھوکا واں قتل کراں گمراہیں
نہ کوئی کجھ مال ہے جاہو دساں مال تساں نوں	وچہ مکے جگہہ فلانی دفنوم کڈھو چھوڑ اسانوں
جاں گیا مدینے حضرت آکھیا چنگا ونج کیتوئی	ایہ حق تیرے رب آیت گھلی چوکھا نفع لیوئی

حسن ز بصرہ بلال از حبش صہیب از روم ‎ شعر ‎ ز خاک مکہ ابو جہل اینچہ بوالعجبی است

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا ادْخُلُوْا فِي السِّلْمِ كَاۗفَّةً ۠ وَلَا تَتَّبِعُوْا خُطُوٰتِ الشَّيْطٰنِ ۭ اِنَّهٗ لَكُمْ

اے لوگو جو ایمان لائے ہو داخل ہو بیچ اسلام کے سارے اور مت پیروی کرو قدموں شیطان کی تحقیق وہ واسطے

عَدُوٌّ مُّبِيْنٌ تمہارے دشمن ہے ظاہر۔

اے اہل ایماناں وچ اسلام دے پوری پوری آؤ
نہ چلو راہ شیطان اوس بیشک دشمن ظاہر پاؤ
ایہہ آیت حق عبداللہ ابن سلام تے اسدیاں یاراں
ایہہ بعد اسلام تعظیم ہفتے دی کردے سن اظہاراں
ہور گوشت اُٹھ تے ڈاچیاں دا بوچہ اوہ کراہت کردے
ایہہ چھوڑن وچہ اسلام مباح تورتیوں واجب پڑھدے
بھی کہن تورات کلام ربی تس پڑھیئے وچہ نماز ال
راتیں تاں رب آیت گھلی وکھیں خازن رازاں
اہناں آکھہ پیاریا پورے پورے وچہ اسلامی آون
تے ٹھیک تورات جنہیں تے ہوئی منسوخ نہ اوس پر عمل بہاون
سلم تے سلم زبر ہور زیروں کہن اسلامے تائیں
اسلام دا معنے گردن رکھن تابع ہوون سائیں

فَاِنْ زَلَلْتُمْ مِّنْۢ بَعْدِ مَا جَاۗءَتْكُمُ الْبَيِّنٰتُ فَاعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ

پس اگر ڈگجاؤ تم پیچھے اسکے کہ آویں تمہارے پاس دلیلیں پس جانو یہہ کہ اللہ غالب ہے حکمت والا۔

جے تلکو اسدے بعد جو آئے حکم تساں نوں ظاہر
تاں جانو ٹھیک جو غالب حکمتوالا ہے رب قادر
جیوں چاہے کرے عذاب نہیں تسیں اوس تھوں ٹکنہارے
جے بعد دلیلاں آیاں جاسو ہور سو راہ نکارے
زلل دا معنے تلکن پھسلن سہواً عمداً اہناؤں
بینات قرآن ہور معجزے ہور دلائل ساؤں

هَلْ يَنْظُرُوْنَ اِلَّآ اَنْ يَّاْتِيَهُمُ اللّٰهُ فِيْ ظُلَلٍ مِّنَ الْغَمَامِ وَالْمَلٰۗىِٕكَةُ وَقُضِيَ الْاَمْرُ

نہیں انتظار کرتے مگر یہہ کہ آوے انکے پاس اللہ بیچ سایوں کے بادلوں سے اور فرشتے اور تمام کیا جاوے کام

وَاِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ الْاُمُوْرُ اور طرف اللہ کی پھیرے جاتے ہیں کام

نہ منکر کرن او ڈاک مگر جو رب اُہناں توں آجاوے
وچہ سایہ بان بدل ہور ملک نے کم فیصل ہو جاوے
تے طرف اللہ سب پھیری جاون کم دینی دنیاوی
ظلل ظلہ دی جمع جو سایہ چیز کرے جہاں لاوے
غمام ہک پتلا بدل چٹا ناہ اوہ ابر ایہا ای
اوہ اوسدی شکل جو اسرائیلاں برسی جنگلو وچہ بہائی
تے جنگ بدر وچہ اوسے ابر اندر سن ملک جو آئی
عالم وچہ اس مثل جو آکھیاں تشبیہات الائے
اساں ظاہر نال ایمان مراد اس اللہ آپے جانے
نہ اوس حدوث نہ حرکت سکنت ناہ وچہ جہت مکانے

سَلْ بَنِيْٓ اِسْرَاۗءِيْلَ كَمْ اٰتَيْنٰھُمْ مِّنْ اٰيَةٍۢ بَيِّنَةٍ ۭ وَمَنْ يُّبَدِّلْ نِعْمَةَ اللّٰهِ مِنْۢ

سوال کر بنی اسرائیل سے کتنی دیں ہمنے اونکو نشانیاں ظاہر اور جو کوئی بدل ڈالے نعمت اللہ کی

بَعْدِ مَا جَاۗءَتْهُ فَاِنَّ اللّٰهَ شَدِيْدُ الْعِقَابِ

پیچھے اسکے کہ آئی اسکے پاس پس تحقیق اللہ سخت عذاب والا ہے۔

لو فرزنداں یعقوب دیاں تھیں پچھہ کر پیا محبوبا صلی اللہ علیہ وسلم
جو اساں کتنے معجزے اہناں بخشے ہین عجوبا

جو نعمت رب دی بدلاوے اوس بعد جو اوسنوں آئے
سوالوں نہیں مراد جو حضرت معجزیاں خبر نہ آہی
بلکہ جھڑک توبیخ یہوداں کان سوال الاون
ہک کہن سوال اس کان جو ہوون یاد انعام تہانوں

تاٹھیک اللہ ہے سخت عذاب کنندہ یار سوائی
علم آہے سب شاہ رسل نوں کنوں تعلیم آلٰہی صلے اللہ علیہ وسلم
جو کجھ دلیلاں منہ پھیریا اوہناں شکر نوں انجان
جو آہے اوپر وڈکیاں تہاں اوہ انعام نشان

زُيِّنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا الْحَيَوٰةُ الدُّنْيَا وَيَسْخَرُونَ مِنَ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَالَّذِينَ اتَّقَوْا

زینت دی گئی ہے واسطے ان لوگوں کے کہ کافر ہوئے زندگانی دنیا کی اور ٹھٹھا کرتے ہیں ان لوگوں سے جو ایمان

فَوْقَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ۗ وَاللّٰهُ يَرْزُقُ مَنْ يَّشَآءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

لائے اور پرہیزگاری کریں اوپر انکے دن قیامت کے اور اللہ رزق دیتا ہے جسکو چاہتا ہے بے شمار

سوہنی کیتی گئی کفاراں زندگی دنیا والی
اوہ اوپر ہوسن کفاراندے روز قیامت والے
زینت کنوں مراد اوہناں غلطی واضح کر دکھلاوے
ایہہ وچ نظر کفاراں شیطوں کر محبوب دکھاوے
تے اہل ایمان اوہناں نوں بھاریں وسن خوار اتھائیں
تے اسفل السافلین تھلے دوزخ دی کافر جائے
جو اہل ایمان غریب اوہناں ہسدے اہل کفر ہتھیار دی
نبی کہیا کیا خبر دیہاں تساں جیڑے ہے جنت والی
تے متکبر جھگڑالو وڈا اٹھے فاجر سٹرسن پاہر صلے اللہ علیہ وسلم
نبی کہیا میں در جنت پر لوگ غریب وسائے
تے دولتمند حساباندے وچہ ڈٹھے قابو آئے

اوہ اہل ایماناں ہسن تے جو کرن پرہیزگاری
رب رزق دیوی جس چاہے بابجھ حساب اودھی فضل نرالی
یعنی زندگی دنیا فانی جو نا چیز نداوے
جو ایہہ باقی ہنت قیامت ویکھی ہے کس بھاوے
گھر اگاں اوہناں اعلیٰ علیین جنت وچ جا ئیر
تے روزی وافر دے جس چاہے کمی نہ اوس خزانی
جیوں ابن مسعود بلال صہیب عمار خدا دے یارے
فرمایا اوہ لوگ ضعیف نمانے یا رنز الے
بھی اوہ شخص جو مدح کرے کسے تے اوہ سوچ نا ہی
لیتے دوزخ دے در اکثر زناں وسایاں ہن فرمائے
ایہہ خازن دو یوچہ محی السنۃ متفق خبراں لیائے

كَانَ النَّاسُ اُمَّةً وَّاحِدَةً ۗ فَبَعَثَ اللّٰهُ النَّبِيّٖنَ مُبَشِّرِيْنَ وَمُنْذِرِيْنَ ۠ وَاَنْزَلَ مَعَهُمُ

تھے لوگ امت ایک پس بھیجا اللہ نے پیغمبروں کو خوشخبری دینے والے اور ڈرانے والے اور اوتاری ساتھ انکے

الْكِتٰبَ بِالْحَقِّ لِيَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِيْمَا اخْتَلَفُوْا فِيْهِ ۗ وَمَا اخْتَلَفَ فِيْهِ اِلَّا الَّذِيْنَ

کتاب ساتھ حق کے تو کہ حکم کریں درمیان لوگوں کے بیچ جسکے اور نہیں اختلاف کیا بیچ اسکے مگر ان لوگوں نے جو دی گئی تھی

اُوْتُوْهُ مِنْۢ بَعْدِ مَا جَآءَتْهُمُ الْبَيِّنٰتُ بَغْيًاۢ بَيْنَهُمْ ۚ

پیچھے اسکے جو آئیں انکے پاس دلیلیں سرکشی سے درمیان اپنے

آہے لوگ گروہ ہکو پھر گھلیا رب نبیاں
تے گھلے اوہناں نال کتاب تا حقوں حکم لگاوے

خوشخبری دیہن تواب ڈراون کنوں عذاب عصریاں
جس وچہ لوگی جھگڑا کردے تا فیصل ہو جاوے

نہ جھگڑا کیتا اوس وچہ پر جنہاں ملے کتاب اخبار لے
وچہ زمانے آدم ہکو دین آہا ہر جائیں
وچہ خازن آدم تھیں لا نوح تک گزرے دہ زمانے
پھر کفر ہویا تاں نوح نبی نوں گھلیا وچہ اہناں دے
ہک کہن جو نوح دے نال چڑھے وچہ کشتی مومن آہے
ہک کہن جو آل عرب آہے سب اوپر دین خلیلے
ہک کہن آہی سب امت ہک جد کڈھے آدم دیوں نکلی
امت ہک آہی تد جاں پھر آئے وچہ وجود اس
ہک آکھن کفر او تے سب آہے پھیر نبی رب گھلے
جو کہن ہابیل تے پیش ادریس آہے اوس زمانے
تے عدلوں صدقوں رب کتاباں گھلیاں نال رسولاں
ترجمہ صحیفے شیث ملے تے پنج ادریس دتیاں
زبور داؤد انجیل عیسے قرآن اس شاہ رسولاں
تاں نال کتاباں حکم کرن جو رب نازل فرمایاں
تے مختلف ہوئے یہود نصاریٰ اہل کتاب جو آہے
یا اختلاف اہناں دا جو اونہاں حکم خدا بدلائے

نشانیاں کھلیاں آون پچھے حسد کنوں اسرائیل
تے بعض کہن نوح آدم دے سن دین ہکو ہر دائیں
سبھ آہے ہک شریعت اوپر سوئے نال ایمانے ہو
پھر وار و دار پیغمبر آئے رب تھیں طرف تہاندے
پھر نوح دے بعد ہوئے اوہ کافر ڈگے جان گور لے
تا عمر جو ابن لحی بدلایا دین خلیل جلیلے
کان میثاق عبودیت دی ہوئے مقر ہر تیلے
ہو گئے حسدوں سرکش کافر غیر پھڑن معبود ال
فبعث اللہ النبیین جنہوں بشارت ہے اس وقتے
پر غالب کفر آہا اکثر نوں حکم کلی دا آنے
اوہ سبھے ہکو جا آدم نوں ملیاں دس مقبولاں
لتے موسیٰ نوں دس ملے صحیفے بھی توریت صفاحیں
یا رب بھیج درود سلام ہر ہک اہناں مقبولاں
حقیقی حاکم رب مجازاً نبیاں سبھ صفایاں
اوہ ہک دوجے نوں کافر حسدوں بغیوں کہندے آہی
یا واضح علم اوصاف نبی دے کتبوں کڈھ الٹائی

فَهَدَى اللّٰهُ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لِمَا اخْتَلَفُوْا فِيْهِ مِنَ الْحَقِّ بِاِذْنِهٖ ؕ وَاللّٰهُ يَهْدِيْ مَنْ يَّشَآءُ اِلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ

پس ہدایت کیا اللہ نے ان لوگوں کو جو کہ ایمان لائے ہیں ساتھ اس چیز کے کہ اختلاف کیا انہوں نے بیچ اسکے حق سے ساتھ حکم اوسکے کے اور اللہ ہدایت کرتا ہے جسکو چاہتا ہے طرف سیدھی راہ کی

پس راہ وکھایا اونہاں نوں رب جو ایمان لیائے
تے اللہ ہادی جسنوں چاہے راہ سیدھی پر لاوے
وچہ بخاری مسلم حضرت شاہ رسل فرمائے ۔

طرف اس حق جو جھگڑے اس وچہ نال اذن راہ پائی
پھر خازن نے وچہ محی السنہ نقل حدیثاں لیاوے
دنیا وچہ اسیں پچھے پہل قیامت نوں آوے

بقیہ حاشیہ ۲۳۵ [illegible]

انہاں کتاب اگیرے سانوں آئے بعد اہاندے
پھر سانوں رب ہدایت کیتی ہیا ایہہ د ہاڑا
ہکر وایت آسان وچہ پچھلیاں مہرے اُسدن ہوتا
وچہ دنیا پہلے اہل کتاب تے ایہ اوہ روز ایہائی
پس سانوں رب ہدایت کیتی اوہ دن خاص وکھایا
مسلم اندر کنوں حذیفہ ویکھو نبی صلی اللہ علیہ وسلم فرمائے
پھر ہفتہ لیا یہود نصارے آیت وار سو ہا یا
ساڈے کارن جمعہ تے ہفتہ آیت وار تابع اسدے
دنیا وچہ اسیں پچھیکڑ ہو ہری قیامت فضل الٰہوں

پھر ایہہ اوہ جو ادسوچ آہے سن اختلاف تنہاندے
نے کل دا روز یہوداں ملیا دن اوس بعد نصاریٰ
یعنے وچہ میدان قیامت پہلے اساں کھلونا
جو فرض انہاں پر آہا بعضیاں ہنیاں بعضیاں نا ہی
نے نسائی لفظ ودّھا یا یعنے روز جمعہ دا آیا
گمراہ کیتے رب جمعیوں اوہ جو پہلے ساتھیں آئے
پھر اندا رب اسانوں روز جمعے ول راہ دکھایا
ایویں قیامت نوں اوہ ساڈے تابع ہوسن سدے
ایہ محی السنت خازن وچہ سب لکھدا اہل اصلاحوں

أَمْ حَسِبْتُمْ أَن تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَأْتِكُم مَّثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِن قَبْلِكُم مَّسَّتْهُمُ

کیا گمان کیا تمنے یہ کہ داخل ہو بہشت میں اور ابھی نہیں تمکو حالت آئی ان لوگوں کی کہ گذرے ہیں پہلے تمسے لگی انکو

الْبَأْسَاءُ وَالضَّرَّاءُ وَزُلْزِلُوا حَتَّىٰ يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ مَتَىٰ نَصْرُ اللَّهِ

فقیری اور بیماری اور ہلائے گئے یہاں تک کہ کہا پیغمبر نے اور جو لوگ ایمان لائے ساتھ اسکے کب ہوگی مدد خدا کی

أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ خبردار ہو تحقیق مدد خدا کی نزدیک ہے۔

کیا ظن کرو اہل ایمانو جنت جا سو ؤگے
انہاں تنگی سختی مرض لگے اتے گئے ہلائے نالے
کدوں آوےگی مدد بدے ہشمن مار گوائے
ایہ آیت جنگ خندق وچہ اوتری جاں مومن تنگ ہوئے
تساں فاقہ تنگی سختی جھلی چھوڑ گئے گھر باراں
بنہ کے طائف ستر ہزار پیغمبر بھکھوں موئے
بنی کہیا کسے نبی نہ میرے وانگوں دکھ اٹھائے

ہتے اگلیاں نوں آنگت دکھ مصیبت مول تساں نوں لگے
تا جو کہیا رسول تے مومناں جو تس نال اوسجالی
خبردار ہے نصرت رب دی نیڑے ناہ چلائے
ہک دشمن خوف ہک لڑنا سمجھے سخت مصیبت ڈھوئی
پر لجے تساں اوہ دکھ نہ جھلے جو پہلیاں ابرار
جس بہت انعام اوس بہت مصیبت وچہ حدیث دسوئے
پس نبیاں تے ہور اہل ایماناں دکھیں صبر کجانے

حفت الجنۃ بمکروھاتنا

حفت النیران من شہواتنا

[illegible]

۱۷

يَسْئَلُونَكَ مَاذَا يُنفِقُونَ ؕ قُلْ مَا أَنفَقْتُم مِّنْ خَيْرٍ فَلِلْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ وَ

سوال کرتے ہیں تجکو کیا خرچ کریں کہہ جو کچھ خرچ کرو تم مال سے پس واسطے ماباپ کے اور قرابت والوں کے

الْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ ۗ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

اور یتیموں کے اور مسکینوں کے اور مسافروں کے اور جو کچھ کروگے تم بھلائی سے پس تحقیق اللہ ساتھ اسکے جاننے والا

سوال کرن تدہ پیار یا کیہ شے خرچ آکھ سنائیں — جو خرچ کرو تسیں مال سو ماپیو خویشاں دین اصلاحیں

ہور یتیماں تے محتاجاں ہور مسافرتائیں — جو نیکی کرو سو مالی بدنی جانے اللہ سائیں

ایہ عمر جموحدے بیٹے حق تس عمر وڈیری آہی — تے غنی آہا پس پچھیوس کیا شے دیواں راہ الٰہی

پر اجے زکوٰۃ نہ واجب آہی جد ایہ حکم سنایا — ایہ بعض کہن منسوخ تے بعضیاں محکم ایں بنایا

كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهٌ لَّكُمْ ۖ وَعَسَىٰ أَن تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ

لکھا گیا ہے اوپر تمہارے لڑنا اور وہ مکروہ ہے تمہارے واسطے اور شاید کہ مکروہ رکھو تم ایک چیز کو اور وہ بہتر ہے واسطے

وَعَسَىٰ أَن تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ ۗ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ۝

تمہارے اور شاید یہہ کہ دوست رکھو ایک چیز کو اور وہ بری ہو واسطے تمہارے اور اللہ جانتا ہے اور تم نہیں جانتے ۔

تساں لڑنا فرض ہویا تے اوہ تساں اوپر ناخوش آوے — شاید اوہ شے مندی جانو جو تساں حق سہاوے

تے شاید کرو پسند اوہ چیز جو مندی حق تساڈے — تے اللہ جانے تسیں نہ جانو جس وچہ تساں افادے

فرض جہاد ہر مومن اوپر شاہ رسل فرمایا — حاکم نیک ہووے یا فاجر ابوداؤد وں لیایا

بھی وچہ بخاری مسلم ابن عباسوں کرن روایت — جو سوال فتح دے فرمایا ایہہ حضرت بحر ہدایت

جو بعد فتح ہن ہجرت ناہیں مگر جہاد ہور نیت — سن اوہ تاں تسیں بھی نسو اسو جہ ناہ فضیحت

ایہ فرض کفایہ بعض جاں حاضر باقیاں فرض ادائی — قول ایہو مختار تے اسیر ہے جمہور گواہی

تے سختیوں طبع کراہت کردے بھی ڈر ملوں جانوں — تے لفظ عسیٰ دا شک وچہ آوے اتھے مراد اتقانوں

معنے ایہہ جہاد کرو وچہ اسدے بہت بھلیائی ۔ — فتح غنیمت ہور شہادت آخر جنت جائی

تے دوست رکھو بیٹھن گھر وچہ بھکر کنوں لڑائی — تے اوہ تساں حق مندیرا لٹ گوا اجر نہ کائی

تے دشمن کرن خیال جاں ہو تسیں بیٹھ رہے وچہ گھر دی — تا چڑھ آون تساں قتل کران ہور دیون دکھ قہر دے

جے ہوو تیار شہادت کارن دشمن ڈر واسنے — رب جانے نفع جو وچہ جہاد نہ خبر تساں ایں حصے

يَسْئَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ ۖ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ ۖ وَصَدٌّ عَن سَبِيلِ

سوال کرتے ہیں تجکو مہینے حرمت والے سے لڑنے سے بیچ اسکے کہہ لڑنا بیچ اسکے گناہ ہے بڑا اور بند کرنا ہے راہ خدا

اللَّهِ وَكُفْرٌ بِهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ عِندَ اللَّهِ

کے سے اور کفر کرنا ہے ساتھ اوسکے اور بند کرنا ہے مسجد حرام سے اور نکال دینا لوگوں اسکے کا اوس میں سے بڑا گناہ ہے

وَالْفِتْنَةُ اَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ ط اور کفر بہت بڑا ہے قتل سے

سوال کرناں تدہ لڑنا وچہ مہینے حرمت والے کیونکہ ہے کہہ لڑنا او سوچہ وڈا گناہ دکھالے
تے روکن راہ خدا دیوں نالے کرنا کفر خداتھیں تے روکن مسجد کعبیوں کڈھن لوک اوسدے اوسی تھیں
کفار اصحاب نبی کڈھ کعبیوں وکیا ذکر کمالوں ایہ وڈا گناہ نزدیک اللہ اتے مندا کفر قتالوں
ایہ سائل اہل اسلام آہے یا اہل کفر فرماوں فر شان نزول اس آیت دا وچہ خازن معالم لیاون
عبداللہ بن جحش نبی دا بھائی پھپھی جایا دو ماہ اول جنگ بدر تھیں سرور اوس چلایا
اوہ بھیجیا سردار اوسدے نال تابع دہ مہاجر واقد سہل حذیفہ اسلمی عامر سعد بہادر
عکاشہ زہری عتبہ خالد دس اصحاب پیارے راضی ہووے رب سبھناں تھیں واہ واہ یار سہارے
کہیا عبداللہ نوں دو منزل پتے کھول پڑھیں خط تائیں جاں پہنچ دو منزل خط کھولیا وچہ لکھیا پڑھن اہیں
جو نخلہ بطن مکے ہور طائف سنہ مقام سداوے اوتھے پہنچ قریش او ڈیکو شاید نٹ کفار ہتھ آوے
ایہ خط عبداللہ پڑھ فرمایا بعد اراں تائیں جو چاہے چلے نال اساں جو ناخوش مڑن پچھائیں
پس گئے او ڈیکیا وچ تا اک کاروان قریش دا سایا انگور ادیم طائف دا ہور تجارت نال لیایا
تے عمر حکم نوفل عثمان اس قافلے دے وچہ ساری جاں اوہناں ڈٹھے یار نبی دے کنب گئی جڑہ ماری
جمادی الآخر دا دینہ آخر دلوچہ سمجھیا یاراں تے چن چڑھیا اوہ ماہ رجب دا پر اینہاں خبر نہ یاراں
واقد تیر چلایا ماریا عمر کافر دے تائیں ایہ پہلا کافر جو ستھ مسلماناں دیوں قتل اتھائیں
عثمان حکم قیدی ہور مال نبی دے پاس لیائے ایہ پہلی لٹ تے پہلے قیدی مومناں دے ہتھ آئے
تک کے والیاں طعنے ہن دتے اہل ایماناں جو ماہ حرام نوں روا کیتا تساں کردے شور عیاناں
تاں نبی کہیا میں کہیا نہ سی اس ماہ نہ کرو لڑائی تاں یار ہوئے دلگیر اساں رجب خبر نہ پائی
تاں ویلا سخت ہویا جانن اساں ٹھیک ملاکت آئی عرض کرن اساں حضرمی دا بیٹ ماریا ٹھیک بھائی
جو رات پئی چن رجب چڑھیا پر اساں خبر نہ ہوئی جو رجب وچ ایہ کم ہویا یا وچہ جمادی سوئی
تاں ایہ آیت آئی حصہ پنجواں نبی ونڈ ایا تے حصے چار دتے ونڈ یاراں جنہاں جنگ رچایا
وچہ اینہاں مہینیاں لڑنے اندر اختلاف اینہائی اک آکھن آیت محکم روا نہ جنگ اینہاں وچہ بھائی
گرچہ ہووے پہل کفاروں تاں ہے حکم لڑائی اہل کفر نوں شکن کارن خازن وچہ فرمائی
کہنوں عطار روایت کہے اوہ کر کے قسم الٰہی جو حرمت والے ماہ وچہ لوکاں لڑن حلال نہ کائی
تے ناہ منسوخ ایہ آیت پہلا قول قتادہ آیا تے قول دوجا جمہور جو آیت ہے منسوخ الایا
تے ایہو قول صحیح جس طرف علما جمہور ساری ایہ قول سعید مسیب ہور سلیمان ابن یسار ہے
جو وچہ مہینے حرمت والے لڑنا جائز آیا وَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِيْنَ حَيْثُ وَجَدْتُّمُوْهُمْ ایسے حکم نسخ فرمایا

یعنی اہل شرک نوں جتھے پاؤ مار گواؤ — واقتلوا المشرکین کافۃ کل مشرک مار مکاؤ

ایہ وچہ معالم خازن دوئیں محی السنت لیایا — تے قول اکثر اس نسخ ہوون دا وچہ مدارک پایا

کمال الدین محقق حنفی جانب نسخ نہ آہیں — تے بہت مفسر اقول جو قول اکثر اہل صلاحیں

وَلَا يَزَالُوْنَ يُقَاتِلُوْنَكُمْ حَتّٰى يَرُدُّوْكُمْ عَنْ دِيْنِكُمْ اِنِ اسْتَطَاعُوْا وَمَنْ يَّرْتَدِدْ

اور نہیں ٹلینگے جو لڑتے جاوینگے تمسے یہانتک کہ پھیر دیویں تمکو دین تمہارے سے اگر کر سکینگے اور جو کوئی پھر جاویگا تم میں سے

مِنْكُمْ عَنْ دِيْنِهٖ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَاُولٰٓئِكَ حَبِطَتْ اَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ

دین اپنے سے پس مر جاوے اور وہ کافر ہو پس یہ لوگ کھوئے گئے عمل اونکے بیچ دنیا اور آخرت کے اور یہ لوگ ہیں

وَاُولٰٓئِكَ اَصْحٰبُ النَّارِ هُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ۝

رہنے والے ہیں آگ کے وہ بیچ اسکے ہمیشہ رہینگے۔

اوہ نت جنگ کرن تساں تا قتال دین تساڈیوں پھیرن — جے کر سکن ایہ کم تاں اوہ ڈھل نہ مول گذارن

تے جو خود دینوں پھرے تساں تھیں وچہ کفر دے موئیا — عمل اوسدے ابو ہوون سبھ دو جگ گھاٹا ہویا

پس ایہو لوکی دوزخ والے نت وچہ دوزخ رہسن — جو موئے ردت کفر اندر نت آتش وچہ جلیسن

حکم قتل دا مرتد نوں تس عورت بائن آوے — تے اہل ایمان قرابتیاں تھیں ورثہ مول نہ پاوے

بعد ردت دے جے مسلم ہویا تاں ایہ حکم نہ پاندا — محی السنۃ خازن وچہ ایہو نقل سناندا

شافعی آکھن ردت نال ہی عمل ضائع ہو جاون — جد لگ مرے نہ ردت اوپر تے حنفی فرماون

مرتد ہوون نال عمل تس اوگت جاون ساری — ومن یکفر بالایمان فقد حبط عملہ جویں وچہ قرآن بیارے

اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَالَّذِيْنَ هَاجَرُوْا وَجٰهَدُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اُولٰٓئِكَ يَرْجُوْنَ

تحقیق جو لوگ ایمان لائے اور جنہوں نے وطن چھوڑا اور جہاد کیا بیچ راہ اللہ کے یہ لوگ امیدوار ہیں

رَحْمَتَ اللّٰهِ ؕ وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ

رحمت اللہ کی کے اور اللہ بخشنے والا مہربان ہے۔

ٹھیک جو مومن ہوئے جنہاں چھوڑیا وطن پیارا — تے اہل کفر دے نال لڑے وچہ رب دے راہ آشکارا

اوہ لوک امید رکھین رحمت کنوں جناب الٰہی — تے اللہ بخشش رحمت والا بندیاں اوپر ایہا ہی

وچہ خازن جندب تھیں اس شان نزول اسطور ڈٹھا — جاں عبد اللہ بن جحش اتے جو آہے تس ہمراہی

تے جو قتل کیتا سی یاراں حضرمی وچہ پٹ تائیں — تاں بعضیاں کہیا جے ہوندا ناں اوہناں سفر گناہ خطائیں

یعنی ایہ خطا وچہ سفر جے نا کردے ایہہ پیارے — تاں ایہناں اجر عمل دا ملدا ہن محروم بچارے

تاں ایہ آیت رب اوتاری جو ایمان لیائے

تے ہجرت کر کے لڑے اوہناں تے اللہ رحمت پائے

يَسْئَلُوْنَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيْهِمَآ اِثْمٌ كَبِيْرٌ وَّمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَاِثْمُهُمَآ

سوال کرتے ہیں تجھکو شراب سے اور جوئے سے کہہ بیچ اون دونوں کے گناہ ہے بڑا اور فائدے ہیں واسطے لوگوں کے

اَكْبَرُ مِنْ نَّفْعِهِمَا ط اور گناہ اون دونوں کا بہت بڑا ہے نفع ان دونوں کے سے

تدہ پچھن کنوں شراب جوئے کہہ اندر اہناں دوہاں دے
اتے گناہ خمر ہور جوئے بھارا بہت ایہا ای
وچہ حق عمر تے معاذ جبل ایہ آیت نازل ہوئی
ایہ پاس نبی دل آئے کارن فتوے خمر قمارول
خمر ایہی جو عقل گوادے اندر لغت وساوے
تد خمر حلال آہی تس پیندے مومن اہل صفائی
پھر بعضے پیندے بعضیاں چھوڑے تا آئی ہور آیت
جو عبد الرحمان بن عوف رضی اللہ عنہ طعام پکایا یار بلائے
تا مغرب ویلے کان جماعت یار کھلا اک نشے اگے
تا حکم ہویا جو نشے اندر نہ جاہو پاس نمازاں
پھر نشہ حرام ہویا یاراں نوں وقت نماز ادائی
پھر اک اصحاب لیے اوپر اہل ایمان بلائے
اس سرے شتر دے پکے کھاوے بعد شراب پلائی
تے ہجو کیتی انصاریاں تا اک ہڈ انصار چلایا
تا عمر رضی اللہ عنہ دعا منگی یارب اساں واضح حکم سنائیں
جے ہکو وار حرام ہوندی تا یاراں اوکھ وساندا
بخاری مسلم وچہ انس تھیں حضرت انس رضی اللہ عنہ الایا
آکھیوس خمر حرام ہوئی تا یاراں سٹن الائے
وچہ حرمت خمر امت کل متفق ہے یک خلاف نہیں
جے جانے خمر حلال تاں کافر نا ہوئے فاسق ہووے

وڈا گناہ ایہی اتے فائدہ ہویا کان لوکاندے
انہاں دوہاں دی سود نفعے تھیں فروخ خازن بھائی
بھی یاراں انصار اندے حق خازن وچہ ڈھبوی
اوہ عقل گواون مال کھڑاون تاہیں آمر قمارول
خمر ہندے اس نام جو کجے ڈکے عقل دبادے
پھر وچ مدینے عمر و معاذ دے حق ایہ آیت آئی
وچہ مائدہ سورت مستی وچہ نہ پڑہو نماز ہدایت
دعوت کھادی خمر پیتی اوہ مستی خوب لیائی
قُلْ يَآ اَيُّهَا الْكٰفِرُوْنَ پڑہے لا حذف کیتا اس نے
جد لگ اپنی بات نہ سمجھو تد لگ ترک نمازاں
پھر بعد عشاء دے ہین صبح تک کن نشے وچہ جائی
سعد بن ابی وقاص ہور سبھے نال اُنہاندے ہوئے دہائی
تا سعد نشے وچ قوم اپنے دی خوب مدح فرمائی
اوہ سعد دے سر لگا سر پھٹیا پیش نبی دے آیا
تا آیت سورہ مائدہ والی نازل کیتی سائیں
رب نال آرام حرام کیتی اس نالے نجس تہاندا
میں پیواں کھلا شراب اصحاباں تھیں کیتا گیا
آکھے انس شتابی ویٹ خمر نوں کیسے نہ سٹن دسرا
پیون والے نوں حد آوے عامل فاسق بائیں
نال اجماع ایہ بحث غلیظ مظہری پڑہو بھائی

[illegible]

بھی بخس العین کہیا وچ خازن جیونکر بولی پنجابی نے
تے رجس دا معنے بخس لغت وچ نکلے کارن حرمت
ہن لوکاں ایہ بیماری چاہیے اکثر حکم لگایا
بھی وچ جن خمر حرام اجماعوں تفع حرام اٹھایا
جے ڈگی بوند خمر دی کھوہ وچہ کہیا علی مرولے
ہیں اوس مناسے تے چڑہ ہرگز بانگ نہ ہول الاواں
تے اوس جاگھاہ اُگے ہیں نا اوہ گھاہ دیاں چھواناں
ایہ نقل مدارک اتے روُفی اندر صاف دساوے
بھی لکھوی کہے پلید حساعوں وچہ خلاصے نالے
جو پاک حلال ہے سوکا شرخاص خمر دے نالے
جو نبی کہیا وچہ چیز حرام نہ رکھیاں رب نہ شفائیں
ہیں کراں دوا شرابوں حضرت نبی جواب سناے
بھی کرن دوا خمر دے تہاک ہیں خاص حرام اُہائی
پھر اختلاف خمر دے ماہیت وچ علما واندا
ایہ نجس حرام اجماعوں واجو جانے کافر ہووے
جو ہور شراباں پس اوہ حرمت پاون نال سکر دی
شافعی کہن جو ستی لیا وے اوہ نا خمر گنیوے
کو پیا سوں تر لگے تا جائز ہووے جے استحالت
ذاتی ترمی ہووے جس اندر نجس حرام اہائی
بایہ چیزاں خشک مباح جے اندک میلن اوہ اہیر
جے کان بلذت عیاشی سمجھہ حرام اُدتھائیں
تے اکثر اہل علم فرماون سبھ حرام شراباں
تے میسر جوا ہر ہر قسماں حرمت ہرانوا عیں

رجس من عمل الشیطان جویں خود حکم کیتا رحمانے
نہ حرمت اس احترام کارن ہے بلکہ کاں نجاست
نال نجس تاکیداً زجروں خازن وچ فرمایا
جابر کنوں بخاری مسلم نقل حدیث لیاون
پھر اسنوں ہور بناون اوہ منارہ کلن آ ذلنے
تے وچہ دریا جے ڈگے قطرہ کنوں شراب کداہاں
خیال کرو کسقدر نجاست وچہ شراب عیساناں
جویں بول کتے خنزیر تویں ایہ خمر پلید نہ بھاوے
مفسر سارے نجس الاون نال اتفاق جولے
نہ جائز ورتن وچہ دوائیں چیز حرام کتھائیں
سعید خدری کہے پچھیوم یا سول حضرت سجر عطائیم
دواہیں ہے خمر اوہ بلکہ رنج بیماری آئے
لا انتفاع بالمحرم حرام ایہ ویکھ ہدایہ بھائی
انگور کھجور دا شیرا بہر جویں اگ سخت ہو جاندا
باہجہ عقیدے پیتیاں فاسق واجب حد اوس آوی
نہ ہک دو قطرے پیتیاں حد محلل کفر نہ جردی
مظہر یوچہ دلایل سارے اوسوچ نظر کچیوے
جتنے پیتیاں جان نجس جویں خوک روا ہکھ ساعت
جے ذاتی ترہی نہیں جویں پوست ہو با فیم بلائی
جویں چار دوائیں ہور اتے ہک ڈوڈا پوست نائیں
ایہ جد اگ نشہ نہ دیون تد لگ حد می واجب نائیں
جو اہل ایمان انہاں پاس نجاندے ڈھونڈن راہ ثواباں
نرد اتے شطرنج جیوے تفسیں شاہ علی فرمائیں

تے جت ہار ہووے جس شے وچ اوہ بھی میسر آوے
کھیڈے جو شطرنج اوسنوں ملعون نبی فرمایا
حضرت ابو حنیفہ مطلق کہیا حرام استائیں
ابو ہریرہ دیکھیا شخص ہک مگر کبوتر لگا
جو کھیڈے نرد اوس ہتھ اپنے وچ لہو خنزیر لبیڑے
ککڑ مینڈھے ہور بٹیرے کل حیوان لڑاون
ہک شرطاں نال وحوش لڑاون ویکھن جنگ حیواناں
ہک احمق کس لنگوٹے لڑدے احمق ویکھن جاندے
ہک وقت گیا ہک مال گوایا لعنت ال خریدی
تے ابو امامہ کہے فرمایا سید جن انساناں
بھی آیم کارن اہل جہاناں دسن راہ صوابی
تے مزامیر اندی حق بھی ہویم امر الٰہی
تے ایہہ حکم کیتا رب مینوں توڑ بتاں مرداراں
تے قسم کیتی رب جو کوئی بندہ پیسی گھٹ خمر دا
جو ہیں تھیں ڈر اوس چھوڑے پیسے حوض جنت دے پیالا

تا جو کوڈیاں کھیڈن لڑکے اوہ بھی نال رلاوے
تے ویکھن اسول ایسطرح جویں گوشت خوک کھایا
شافعی کہے مباح لاکن اوس رجوع کیتا اسد ائیں
فرمایا شیطانہ مگر پچھے پیا شیطان آ جیکا
نرداں کھیڈن وچہ جمہوراں حرمت صاف نکھیڑے
ایہہ فعل حرام تمامی ہووے مومن دل تے لاون
ایہہ ہک جوا ہک فعل حرام ہن ماروگے شیطان
الناظر والمنظور دوہاں تے لعنت حضرت پاندے
جو کھیڈاں منع شریعت وچہ اوہ کل حرام پلیدی
جو مینوں رب اوٹھایا رحمت کارن اہل جہاناں
تے حکم کیتا رب مینوں بھن اوزار سرود خرابی
جو توڑ گواون کل غنائیں بدکر توتاں واہی
تے ہویا حکم صلیباں توڑن بھی کل رسم اشرار ل
بیں اوسیقدر پواون اسنوں دوزخ پیپ تھر دا
ایہہ وچہ مشکوٰۃ حدیث عمل کران بندے رحمانی

وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنفِقُونَ ۖ قُلِ الْعَفْوَ ۗ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ

اور سوال کرتے ہیں تجکو کیا خرچ کریں۔ کہہ زیادہ حاجت سے اسیطرح بیان کرتا ہے اللہ واسطے تمہارے نشانیاں تو کہ تم فکر کرو

فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ۗ بیچ دنیا اور آخرت کے

پچھیں کیا تدہ خرچین کہہ جو حاجت تھیں وده پاؤ
دنیا لذاتاں فانی ساریاں عقبے والیاں باقی
جو کتنا خرچ کچھوے پانوں تاں ایہہ آیت آئی
تے مظہر بوچ معاذ جبل ہور ثعلبی عرض سنائے
فر کتنا خرچ شرعے کریئے کتنا راہ خدا دے
جو ہو چ کیتا وچہ دنیا آیا ایتھے کم تے ہاں

بیان کرے رب آئیاں ایویں تا تسیں فکر دوڑایو
جاں عمر دوچوں دی پچھیا پاس شاہ رسل الثقلی
جو اہل عیال ہوں خرچ جو اپچیا دیہو راہ الٰہی
اساں خرچ غلاماں بہتر سرتے اسے محبوب الٰہی
تا حکم ہویا اوہ دیہو جیہڑا کیسنوں ضرورت زیادے
جو بچیا آوے کم حاجت بونہ دیو رب دی راہاں

ابن عباس کہیا اوہ عفو جو ودھیا اہل عیالوں
کہے طاؤس آسانی جس وچہ وقت خرچ اموالوں
ہک کہن نہ بخل اسراف جدیوچہ اوہا عفو گنیوے
تک آکھن عفو جو نال غنا دے کرنا خرچ ہیووے
یعنے اتنا خرچ نہ کرن جو خود مفلس ہوجاوے
بہتر صدقہ ظہر غنا تھیں شاہ رسل فرماوے
یعنے کرکے خرچ رہے اوہ فر بھی وچہ غنا دے
ایہ زہری کنوں بخاری مسلم وچہ حدیث افادے
کسے پاک نبی نوں پچھیا میرے پاس دینار ایہا ئی
فرمایا او جان اپنی تے خرچ کرن چنگیائی
اس آکھیا ہک ہور ایہی فرمایا دیہ اوہ تیرے ال
اوس ہور کہیا فرمایا دیہ ان جو تھا خدمتگاراں
جاں ہنجواں دسوئیں فرمایا ہن تینوں ہی مختاری
ایہ مظہر یوچہ حدیثاں نالے وچہ معالم کاری
ایہ دنیا فانی کجھ دن کاہن اوڑک اتھوں جاناں
توں خرچ اگاہاں دا کر پیارا جتھے نت ٹکاناں
ایہ دنیا ہے مردار تے اسدے طالب کتے متا
جے قدر ہوندا کجھ اس دنیا دا مچھر دے پر جتا
تا گھٹ پانی وارث دیندا دنیا وچہ کفاراں
ایہ گندی نجس کمال تدے رب دتی ہے مرداراں
دنیا اوہ جو یاد آکھوں غافل کر دکھلاوے
جستھیں رب بھلے اوہ فتنہ مال اولاد جو آوے
ہکدن کڑی وچھا کر ستے پاک حبیب الٰہی
تے نقش کڑی دے جسے تے سبہ ظاہر ہوئے بھائی
ابن مسعود کہیا یا حضرت جے ساڈوں فرمائے
کریے تیار فراش سونے دے ویلے ہیٹھ وچھاؤ
نبی کہیا ناہ دنیا چاہاں میں اس کان نہ آیا
دنیا رہن مثال اجیہں رہ وچہ رکھ دا سایا
چھاویں دم اسوار بہے کجھ ٹردا فیر شتاباں
اتنے ٹھہرن کارن فر کیوں جمع کرے اسباباں
دنیا نبی حرام بتائی اوپر اہل قیامت
تے دنیادار اں اوپر قیامت ہے حرام صراحت
جو مرد خدا دے عقبے دنیا ہیں حرام تنہاں نوں
ایہ وچ حسینی ملاں صاحب لکھدے ایس بیان نوں
دنیا و عقبے حجابا عاشق است
میل ایشاں کے بہ عاشق لائق است

وَيَسْـَٔلُونَكَ عَنِ الْيَتٰمٰى ۖ قُلْ اِصْلَاحٌ لَّهُمْ خَيْرٌ ۖ وَاِنْ تُخَالِطُوْهُمْ فَاِخْوَانُكُمْ

اور سوال کرتے ہیں تجھکو یتیموں سے کہہ سنوارنا واسطے انکے بہتر ہے۔ اور اگر ملا لو انکو تم پس بھائی ہیں تمہارے

وَاللّٰهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِ ۗ وَلَوْ شَآءَ اللّٰهُ لَاَعْنَتَكُمْ ۗ اِنَّ اللّٰهَ عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ

اور اللہ تعالےٰ جانتا ہے مفسدوں کو سنوارنے والوں سے اور اگر اللہ چاہتا البتہ محنت میں ڈالتا تمکو تحقیق اللہ غالب ہے حکمت والا

تے پچھن تینوں کنوں یتیماں کہہ بہتر بھلیائی
جے مال انہاں خود ماں رلا دین تاں دے بھائی
تے جلنے رب بگاڑن والے کنوں سوارن والے
تے جے چاہے رب تنگ کرے تساں سختی اندر ڈالے
ہے اللہ غالب قادر جے اوہ چاہے کر اوکھیائی
پر رب حکیم تھم دے تکلیفاں تو ردوں وداوکھیائی
جاں نال یتیم دی حرمت والیاں آیتاں ربتھیں آئیاں
تا مال یتیماں جدا کیتے خود مالوں ڈر کر بھائیاں
آٹا دانہ ہر شے مال یتیموں دور ہٹائے
تا جو طعام اونہاں دا رکھیا نا کوئی ہرگز کھائے۔

جاں ڈاڈھے تنگ ہوئے تاں آئے پچھن شاہ رسل تھیں ﷺ
تاں ایہہ آیت نازل کیتی اللہ کرم فضل تھیں جل جلالہ

جو جدا کرن مقصود نہ مالاں ہے مقصود وہیلالی
وچہ کھاون پیون رہنے بہنے کرن شراکت آئی

ڈنگر مال مکاناں اپنیاں وچہ شراکت پاوو
لئے نیت نیک رکھو وچہ اللہ دے راہ انصافاں چاوو

اوہ بھائی ہین تساڈے بھایاں نال رکھو ورتارے
نال اصلاح رضائیں نال اوہناں ہکد وجے وچکارے

رب جانے جد لوچہ خیانت نال شراکت اہول
جو ناحق کھاوے تے رب جانے جیہڑا اہل صلاحوں

وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَاتِ حَتّٰى يُؤْمِنَّ ۚ وَلَأَمَةٌ مُّؤْمِنَةٌ خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكَةٍ وَّلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ ۚ

اور مت نکاح کرو شرک کرنے والیوں کو یہاں تک کہ ایمان لاویں اور لونڈی ایمان والی بہتر ہے شرک کرنیوالی سے اگرچہ خوش لگے تمکو

نہ مشرک زناں نکاحو جد لگ ناہ ایمان لیاون
تے لونڈی مومنہ بہتر اسنتھیں تھوڑی اوتساں بھاون

اس شان نزول ابو مرثد نوں ول کعبے نبی دوڑائے
تا بعضے اہل ایمان اوتھوں لے آوے کڈھ سوہائے

جاں مکے پہنچیا زن سوہنی ہک نام عناق سدایا ﷺ
وچہ حالت کفر یارانہ سی اوس مرثد نال لگایا

ملی آئی مرثد پاس نہ پر اوہ تکیا مرد ربانہ
اس سنیا مرثد آیا زن دل ہلیا عشق پرانا

زن آکھیا کس گلوں میری طرف نہ نظر اٹھاویں
مرثد کہیا زنا حرام نہ ایتھوں مطلب پاویں

پھر کہیا عناق نکاح کرینوں تاں مرثد فرمایا
میں عقد کرانگا وچہ مدینے جے حضرت سمجھایا

جان گیا حضور نبی دے سارا قصہ کھول سنائے ﷺ
تا ایہہ آیت نازل ہوئی خازن وچہ فرمائے

اس آیت نال حرام ہوئی زن مشرک اہل ایماناں
تے مشرک مرد نکاح حرام زناں جو مسلماناں

زن اہل کتاب روائے نصوں ثابت شرک نہاندا
پر آیت سورۃ مائدہ والی کرے جواز تنہاندا

ہک کہن جو کافر نال نبی دے مشرک اوہ سداون
جو رب نوں واحد جانن پر ناہ شاہ رسل ﷺ والاں

وَلَا تُنْكِحُوا الْمُشْرِكِيْنَ حَتّٰى يُؤْمِنُوْا ۚ وَلَعَبْدٌ مُّؤْمِنٌ خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكٍ وَّلَوْ أَعْجَبَكُمْ ۚ

اور مت نکاح کرو شرک کرنے والوں سے یہاں تک کہ ایمان لاویں اور غلام ایمان والا بہتر ہے شرک کرنیوالے سے اور اگرچہ

أُولٰٓئِكَ يَدْعُوْنَ إِلَى النَّارِ ۖ وَاللّٰهُ يَدْعُوْا إِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ بِإِذْنِهٖ ۚ وَيُبَيِّنُ اٰيٰتِهٖ

خوش لگے تمکو یہ لوگ بلاتے ہیں طرف آگ کی اور بلاتا ہے اللہ طرف بہشت کی اور بخشش کی ساتھ حکم اپنے کے اور بیان کرتا ہے نشانیاں اپنی

لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُوْنَ ۝ واسطے لوگوں کے تو کہ وہ نصیحت پکڑیں

[illegible]

خازن

نہ مشرک مرداں نال نکاح اہل ایمان زناں نوں
تے لونڈا مومن بہتر ہووے حر مشرک دے نالوں
ایہہ لوک بلاون دوزخ دیول پاون راہ کفر دے
رب ظاہر کرے نشانیاں اپنیاں کارن آدمیاں دے
عبد اللہ ابن رواحہ رضی اللہ عنہ دے حق ہی ایہہ آیت آئی
فرد لوچہ ڈریا پاس نبی دے آکر عرض گذاری
عبد اللہ کہے نماز پڑھے اتے روزے ماہ رمضانے
تا شاہ رسل صلے اللہ علیہ وسلم فرمایا ایہہ زن مومن خوب سہاندی
تا بعضے مومن کہن لونڈی دے نال نکاح اس کیتا
تا رب فرمایا زن مشرک تھیں مومنہ بہتر آئی
جس عورت نیک دتی رب دین نصف وچہ پایا اوہ پاس

نہ مشرک جد لگ چھوڑ شرک نوں ہوون اہل ایمانوں
تساں بھاویں مشرک خوش آون وچہ نظراں زیبا لوں
تے رب بلاوے جنت بخشش ول تساں نال امر دی
تا اوہ لوک نصیحت پکڑن چھوڑن راہ بریاں دے
اک لونڈی سیاہ رنگ آیوس کر دانت اوس مار کٹائی
تا شاہ رسل نے لونڈی حالت پچھی او ستھیں ساری
برحق تساں رسول منے معبود خداؤں جانے
تا کر آزاد عبد اللہ اوہ زن وچہ نکاح لیاندی
تا مشرک زناں ولے سی اکثر لوکاں رغبت کیتا
ایہہ خازن دیوچہ محی السنہ صوفی بھرے گواہی
جس عورت بری ملے تد دوزخ دنیا وچہ بنایوس

وَيَسْـَٔلُوْنَكَ عَنِ الْمَحِيْضِ ۖ قُلْ هُوَ اَذًى ۙ فَاعْتَزِلُوا النِّسَآءَ فِى الْمَحِيْضِ ۙ وَلَا تَقْرَبُوْهُنَّ
اور سوال کرتے ہیں تجکو حیض سے کہہ کہ وہ ناپاک ہے پس کنارہ کرو عورتوں سے بیچ حیض کے اور مت نزدیک جاؤ
حَتّٰى يَطْهُرْنَ ۚ انکے یہاں تک کہ پاک ہوں

سوال کرن تد حیض کنوں کہہ ہے اوہ زناں نجاست
محیض ہے مصدر میمی تے ایہہ اج ہے دل حیضے
وچہ حالت حیض یہود زناں نوں گھر توں باہر رہندی
نا کھاون پیون نال زناں نہ کٹھے گھر وچہ رہندے
نہ وطی کرو نہ باہر نکالو گھر دل زناں دیتا ہیں
ایہہ ابو حنیفہ قول ہے دونویں صاحب ایہہ فرماندے
اصنعوا کل شیٔ الا النکاح بن وطی واسبہ پاوے
جے بعد دہاں زن پاک ہووے تا اوسیوقت آوے ای
حیض ہووے اوہ خون جو رحموں زن بالغ دیوے آوے

وطی نہ کرو زناں نوں تا جو حیضوں لین طہارت
مبتدا حیض اذی اوس خبر جو ہے نجس غلیظے
نصارٰی کردے الٹ یہوداں زوروں وطی کریندے
تا رب صاحب ایہہ او میانہ بندیاں نوں فرماندے
بلکہ جو ناف زانو تھیں باہر لاون ہتھ مباح تیر
جو باہجوں وطی مخالطت جائز سند حدیثوں پاندے
دہا کھے نہ وچ حیض جے ہویا قدر غسل ڈھل آوے
نہ قدر غسل دے ڈھل اتھے لازم اوتھے لازم آئی
بیچ تناں تھیں گھٹ دہ دساں تھیں بس اوہ فرض سندے

[illegible]

نہ حائض روا جماع نہ صوم صلوٰۃ نہ پڑھن قرآنوں
تے حائض روا جماع نہ صوم صلوٰۃ نہ پڑھن قرآنوں
تے حائض ناہیں قضا نمازاں روزے قضا بتائے
نہ کرے طواف نہ پڑھے قرآن نہ مسجد قدم ٹکاوے
تے ورتن نال انہاندے جائز نال حدیث حوالے
کہن نبی اعتکاف استے ہیں سر سرور دا دھوندی
بھی عائشہ کہے ہیں بابی پی کے حضرت نوں پکڑایا
حائض وطی حرام اجماعوں کافر حل جو جانے
ہک کہن کفارت واجب اسنوں ہک دینار برابر
ایہہ خازن مظہر وچ حدیثاں کجھ خلاصیوں پیاری

نہ مسجد وڑن نہ گرد کعبے دے روا طواف تہانوں
نہ مسجد وڑن نہ گرد کعبے دے روا طواف تہانوں
ایہو حکم نفاس والیوں جنبی حکم تراے
ایہہ کرنے کم حرام انہاں نوں سند حدیثوں آوی
جو ہک بھانڈیوں چ غسل کیتا رل عائشہ حضرت نالی
مسجد تھیں سر ہیں ول کڈھ دی تے میں حائض ہوندی
جتھے منہ لا پیتا سی میں حضرت بھی اتھ لایا
جے باہجہ عقیدت کہے تا فاسق استغفار آنے
جے گاہڑا خون ہووے تے لہو زردوں نصف اداکر
بھی احمدی وچہ تے وچہ معالم بغوی سب نتارے

فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَ

پس جب نہا لیں پس جاؤ انکے پاس اوس جگہہ سے کہ حکم کیا تمکو اللہ نے تحقیق اللہ دوست رکھتا ہے توبہ کرنے والوں کو

يُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ اور دوست رکھتا ہے پاکی کرنیوالوں کو

جاں پاک ہوون پھر وطی کرو انہاں حکم خدا جس ہوں
تے دوست رکھدا پاکی کرنیوالیاں نوں رب سائیں
رافضیاں مردوداں دار داس آیت وچکارے

دوست رکھدا رب انہاں جو توبہ کرن گناہوں
من حیث امرکم اللہ وطی کرن ہے اگلے راہیں
اوہ پچھلے راہوں وطی کریندے جائز کرا نمارے

نِسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَّكُمْ فَأْتُوا حَرْثَكُمْ أَنَّىٰ شِئْتُمْ ۖ وَقَدِّمُوا لِأَنفُسِكُمْ ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَ

بی بیاں تمہاری کھیتیاں ہیں واسطے تمہارے پس جاؤ کھیت اپنے کو جسطرح چاہو تم اور آگے بھیجو واسطے اپنا نوں

اعْلَمُوا أَنَّكُم مُّلَاقُوهُ ۗ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ

اینی کے اور جانوں نیہ کہ تم ملنے والے ہو اس سے اور خوشخبری دو مومنوں کو

زناں تساڈیاں کھیت تساڈے کھیتی اپنے آؤ
تے ڈرو اللہ تھیں نے تسیں جا نو ملو سہ خدا نوں
حرث دا معنے جگہ زراعت جو وچہ کھیت اگیوے
انی شئتم جس بہت چاہو اس بہت کھیتی جاؤ
اتے معنے کیف اسے یعنے جسطوروں تسیں آؤ
دبروں وطی حرام زناں نوں شاہ رسل فرمایا
رب کھیتی لفظ کہیا سو کھیتی جمدی اگلے راہ کولوں

جتھوں چاہیے اگے کرچنگے عمل پہنچاؤ
تے خوشخبری ایماناں والیاں پیار یاد یہہ سناؤں
جسراہ بچہ باہر آوے نام اوس کھیت سدیوی
بیٹھا اٹھا لیا جیوں چاہو الٹ پلٹ کم لاؤ
نہ من این یعنے جس راہوں چاہو نا کراہو
جو کرے وطی زن راہ پچھلے اوہ لعنت دے در آیا
نہ پچھلا راہ کھیتی نوں شامل اس راہ بیج فنا ہوں

ولاد جماع تھیں پیدا ہوندی نال لوطت ناہیں
تعمیم مکان نہ اس تھیں ثابت بلکہ تعمیم طرف دی
تے رافضیاں گمراہاں اتھے تعمیم مکان لگائی
یضل بہ کثیرا اوہدی بہ کثیرا اللہ سچ فرمایا
وقدموا لانفسکم اگاہاں گھلو نیک اعمالاں
وچ خازن کنوں بخاری مسلم ابن عباس روایت
جو ایس جماعوں طفل جمے تس شیطوں ضرر نہ ہووی
یا کہ قدموا دا معنے طلب کرن اولاد بتاون
ترین عمل نت جاری یک جو صدقہ راہ خدا دے
تریجا نیک اولاد جو کردی ماپیاں حق دعائیں
بھی نبی کہیا تن پت مرن جس آتش اوس ساڑے

کھیت اوہو جو ہووا وگا دے ناہ جس وچ فنا ہیں
جو مذہب اہل سنت وا بیشک اوہو بات شرف دے
یعنے اگوں پچھوں بھی اساں کہن اجازت آئی
بہتیاں نال قرآن ہدایت بہتیاں رلہ کھڑایا
یا کہ کہن مراد دعا بسمل ہے وقت جماع ہر حالاں
بھی آکھیا جو وقت جماع ایہ پڑھے دعا ہدایت
بسم اللہ کنوں رزق نا نیک جو حاشیے وچ دسیوے
جو نبی کہیا جد بندہ مرد اعمل اوس دے گھٹ جاون
دو جا علم کھنڈایا جس دے تے خلق افادے
ایہہ مظہر یوچہ ذکر کیتا یا قاضی اہل اصلاحیں
ایہہ مظہر یوچہ بخاری تے بہور مسلم کنوں نتارے

وَلَا تَجْعَلُوا اللّٰهَ عُرْضَةً لِّاَيْمَانِكُمْ اَنْ تَبَرُّوْا وَتَتَّقُوْا وَتُصْلِحُوْا بَيْنَ النَّاسِ وَاللّٰهُ
اور مت کرو اللہ کو نشانہ واسطے قسموں اپنی کے یہ کہ بھلائی کرو اور پرہیزگاری کرو اور صلح کرو درمیان لوگوں کے
سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ اور اللہ سننے والا جاننے والا ہے

نہ کرو نشانہ قسماں اپنیاں کارن نام الٰہی
اللہ سنو او انا جو دل قسم اٹھاون والے
بشیر بیٹا نعمان آہا بھنویا عبد اللہ دا
جو گھر بھنوئیے ڈراں نہ بولاں صلح بھی ناہ کراواں
تا ایہ آیت رب گھلی قسماں سہل بناؤنا ہیں
تے مظہر یوچہ ایہہ ابو بکر حق قسم جدوں اوس چائی

ایہہ جو نیکی کرو تقوے لوکاں وچ اصلاحی
ایہہ حق عبد اللہ ابن رواحہ یار نبی متوالے
تس بھین بھنوئی وچ کجھ جھگڑا قسم کیتی تس اللہ
جے اوسنوں کہن صلح کرا آکھے کیتم قسم اجاد ال
جو نیکی تقوے صلح کرن تھیں ہٹکے ہوندا ایں
جو مسطح نوں کجھ چیز نہ دیاں عتاب ہویس تد بھائی

[illegible]

جو گل ایسی تے قسم کرے جس توڑن بہتر ہووے — تا توڑے قسم کفارہ دیوے مظہری ذکر ہووی

جاں ایہ آیت سنی عبد اللہ حرمت بہت کیا یا — دلدا اوٹ کیتا سب لا بنی شفقت اندر آیا

جبیر بن مطعم دس ہزار دینارتے قسم نچائی — عشعش بن قیس کہیا میں اپر ستر ہزار نہ کھائی

تے قسماں بہتیاں بے اعتبار بناون بندے تائیں — تے گھاٹا وچہ رزق دے ہووس نالے خوار ہوئیں

ایہ قسم سچی دا حال تے جھڑے کھاون کوڑ سوگنداں — دو دو آئیں قسماں چاہن شکلاں دانشمنداں

ہکنا عادت ہر ہر گلے کھاندے قسم خدا دی جل جلالہ — ایہہ بد عادت وچہ خلق دے پھیلی نال آزادی

تے عرضہ معنے چیز جو بٹھلے اگے چیز جو آوے — یعنی نیکی نفوے تھیں کوئی قسم جو ٹھل بناوے

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللّٰهُ بِاللَّغْوِ فِيْٓ اَيْمَانِكُمْ وَلٰكِنْ يُّؤَاخِذُكُمْ بِمَا كَسَبَتْ قُلُوْبُكُمْ

نہیں پکڑتا تمکو اللہ ساتھ قصد کے بیچ قسموں تمہاری کے ولیکن پکڑتا ہے تمکو ساتھ اوس چیز کے کہ کماتے ہیں دل تمہارے

وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ حَلِيْمٌ ۝ اور اللہ بخشنے والا تحمل والا ہے۔

تے پکڑے ناہ تسانوں اندر قسماں لغو الٰہی جل جلالہ — پر پکڑ کرے جو دلاں تساڈیاں کیتی کسب کمائی

تے اللہ بخشنہار گناہاں بہت تحمل والا — معنے لغو بیہودہ سخن تے بے اعتبار مقالا

وچہ کشاف نہ قسم لغو تھیں تساں عذاب الٰہی جل جلالہ — ہک آکھن نہیں کفارت اندر قسم لغو دی بھائی

کہیا امام اعظم اوہ لغو جو نال گمان سچائی — کیتی قسم پچھوں اوہ معلم ہوی کوڑ تباہی

تے شافعی رحمۃ اللہ علیہ کہے بن قصد قسم جو ہووے زباں جاری — وچہ ہر گل آکھے واللہ باللہ کرساں ایہ کم کاری

تے ہر حالت رحمۃ اللہ علیہ وچہ اندر لغو کفارت پوندے ناہیں — جے کر کے قصد اُٹھائے قسم تے الٹ کریں تس تائیں

اوہ حانث ہووے پوے کفارت نال اتفاق سنائیں — جے گذری گل دی قسم کرے اتے جانے جھوٹھ اسنائیں

اس نام غموس گناہ کبیرہ استغفار پکارے — حنفی کہن کفارت ناہ اس شافعی لاوہن سارے

تے غیر اللہ دے قسم مجاز ہر گز اہل ایماناں — مَنْ حَلَفَ بِغَیْرِ اللّٰہِ فَقَدْ اَشْرَکَ دسیا سید جن انساناں

جو کہے جھوٹے قسم لوکاں ندے موہے مال دہیجے — جنت اُس حرام تے ہووس دوزخ ٹکانی

حلوائی عفی عنہ

لِلَّذِيْنَ يُؤْلُوْنَ مِنْ نِّسَآئِهِمْ تَرَبُّصُ اَرْبَعَةِ اَشْهُرٍ فَاِنْ فَآءُوْ فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ

واسطے اُن لوگوں کے کہ قسمیں کھاتے ہیں عورتوں اپنی سے انتظار کرنا ہے چار مہینہ پس اگر پھر آویں پس تحقیق اللہ بخشنے

وَاِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَاِنَّ اللّٰهَ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ

مہربان ہے اور اگر قصد کریں طلاق کا پس تحقیق اللہ سننے والا جاننے والا ہے

جو کھاون قسم زناں تھیں وطیوں ٹھہرن چار مہینے
پس رب غفور رحیم مڑن جے پھر دل اوس زمینے

جے نیت کرن طلاق تاں اللہ بیشک سنوا دانا
موونہ دی بات سنے اتے دل دی جانہار سیانا

بن مسعود رضی اللہ عنہ قرارت فاؤ یعنے جل جلالہٗ پس ماہ چارے
رجوع اتے ایلاء وچہ انہاں بعد طلاق اظہارے

قرارت ابو حنیفہ والی ایہہ مشہور انہاں ای
ایلاء کہن جو چار مہینے مرد سوگند اُٹھائی

ہیں اتے مدت وطی نکر ساں پھر جے زن ول آوے
تاں بھرے کفارت جے اُس مدت وچہ نہ نیڑے جاوے

تاں پوے طلاق بائن زن تاں ہیں آپے با بجہ سنائے
تے اثر ایلا کجھ نہ رہے نہ مگراں قسم دائم جے چائے

تاں جدلگ ناہ کفارہ دیسی اثر قسم دا باقی ہا
تے چار مہینے تھیں گھٹ اندر نہیں ایلا اتفاقی

تے شافعیؒ کہن طلاق نہ پوسی گذر دیاں ماہ چارے
پر نال حکم قاضی دے پوسی احمدی وچہ تارے

جے قدرت وطی نہ رکھے موونہ تھیں کرے اقرار جماعہ
اسوچ اوس طلاق نہ پوسی مسلہ صاف شرعدا

نہ وطی کرے ناہ کہے طلاق نہ راجع ہو وس راہو
تاں بائن پوے طلاق اوس آپے زن تھیں مرد جدا ہوں

ایہہ عبد اللہ ابن عباس رضی اللہ عنہ اتے عبد اللہ بن مسعود دوں
سفیان ثوری تے ابو حنیفہ اُسول اہل سعود دوں

وَالْمُطَلَّقٰتُ يَتَرَبَّصْنَ بِاَنْفُسِهِنَّ ثَلٰثَةَ قُرُوْٓءٍ ۭ وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ اَنْ يَّكْتُمْنَ

اور طلاق والیاں انتظار کریں ساتھ جان اپنی کے تین حیض تلک اور نہیں حلال واسطے انکے یہ کہ چھپاویں

مَا خَلَقَ اللّٰهُ فِيْٓ اَرْحَامِهِنَّ اِنْ كُنَّ يُؤْمِنَّ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ ۭ

جو کچھ پیدا کیا ہے اللہ نے بیچ رحموں انکے کے اگر ہیں ایمان لائیں ساتھ اللہ کے اور دن پچھلے کے

مطلقہ زناں ترے حیضاں تک ٹھلن خود نفسانوں
جو رحماں وچہ زناں رب خلقیا نہیں حلال تنہانوں

ایہہ جو اوس چھپاون جے ہن مومن نال الٰہی
تے نال وہاڑے آخر بھی جے انہاں ایمان اہائی

تدے کہیا فقہا سرداراں وچہ امور زناں دے
چاہیئے کرن کفایت اوپر قول تے سخن انہاندے

تربص معنے کرن توقف ڈہل کرن کسے کم تھیں
قرء معنے حیض تے پاکی دو ویں اہل علم تھیں

[illegible]

(بے دوہی ... طلاق واقع نہیں ہوندی)

[illegible]

قروء تے حیض مرادا ہین اتھہ حنفی آکھن خاصہ
تے مالک شافعی ابن عمر تے زید ہور عائشہ ہائی
جے حمل والیدا خصم مرے یا نال طلاق جدائی
بھاویں خصم دخول کیتا اس بھاویں کیتا ناہیں
جے جدا ہوئی زن صرف طلاقوں وطی نکیتی شوہر
جے بعد دخول مطلقہ ہوئی تے اوہ حائض آہی
جس حیض نہ آوے نابالغ یا زن بڈھی ہے کائی
جس شوہر مویا حمل نہ ہووس دس دن چار مہینے
زن معتدہ زینت چھوڑے گھر تھیں باہر نہ جاوے
رجعی نال نکاح نہ ٹٹے رجوع کرے جد چاہے
تریجا قسم مغلظہ نال نکاح ایہ جائز ناہیں

بھی عمر علی تے ابن عباس ہور ابن مسعود اس پلے
ایہہ تن طہر بتاون اوپر سبھناں رب صفائی
اس عدت حمل ویاون تائیں نال قرآن گواہی
اوہ حیض والی زن بائن حیضوں حکم ہکو سبہ جائیں
اس زن عدت مول نہ کوئی وچہ فقہ دے اظہر
تائیں تن حیض اس عدت پوری ویکھ فقہ وچ جا ہی دا
تن چن اوسدی عدت بعد دخول طلاق جو پائی
ایہہ عدت حرہ لونڈی دی اس ادہ بھیاں مہینے
طلاق اہی تن قسم ہک رجعی دوجی بائن آوے
بائن نال ہووے اوہ فاسد زن جدا ہو جاوے
کوئی خاوند ہور کرے اوہ چھوڑے وت نکاح اوستائیں

وَبُعُولَتُهُنَّ أَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ فِي ذَٰلِكَ إِنْ أَرَادُوا إِصْلَاحًا

اور خاوند انکے بہت حقدار ہیں ساتھ پھیر لینے انکے کے بیچ اسکے اگر چاہیں صلح کرنا

تے بوہت حقدار اینہاندے خاوندے موڑن وچہ زناندے
طلاق رجعی دلوچہ رجوع جے خاوند زن دل آوے

اسوچہ جے اوہ صلح صفائی چاہن نال اینہاندی
کرے رجوع جے نیکی چاہے ناہ تے ناہ کھپاوے

وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

اور واسطے انکے ہے مانند اسکی جو اوپر انکے ہے ساتھ اچھی طرح کے اور واسطے مردوں کے اوپر انکے درجہ ہے اور اللہ غالب ہے حکمت والا

تے حق زناں دا خصماں تے جویں خصماں حق زناں تے
تے اللہ غالب جسنوں چاہے چا مخدوم بناوے
تے مرداں درجہ وددہ زناں تھیں قضا امامت مرداں
بھی مرداں ورثہ دیت دونی ہتھ طلاق اینہاندے
طلاق رجعی دے بعد رجوع اختیار کرن مرد انہوں

نال احسان تے مرد انہوں بھی درجہ خاص تنہاں تے
لے جسنوں چاہے خادم کردا حکمت اسنوں بھاوے
بھی مرداں عقل دلیری درجہ وچہ گواہی فرداں
بھی زن اوتے زن کرنی کیتی ہے اختیار تنہاندی
تے الرجال قوامون علی النساء حکم ہویا رحمانوں

مفصل ذکر ہو وے گا [illegible]
علیحدہ وچہ اسی [illegible]
عدت ۱۲ [illegible] جد اوہ اپنے [illegible]
اوہ حلالہ کرے اسطرح [illegible]
[illegible] نکاح دے [illegible]
اللہ علیہم اجمعین ۱۲ [illegible]
قال الحسن بصری [illegible]
بن جبیر سعید بن جبیر [illegible]
الشعبی [illegible]
[illegible] معاذ بن جبل [illegible] عبادہ بن الصامت [illegible]
فقہا [illegible]
[illegible] حنفی [illegible]
صاحب [illegible]
۱ [illegible] قاضی [illegible]

جابر تھیں وچہ مسلم خطبہ پڑھیا ختم رسالت صلے اللہ علیہ وسلم
تسیں حق زناندے فڑ دجو اوہ تساں پاس امانت سائیں
نہ اذن دیہو کسے مرد جو ہووے ظاہر اوپر اوہناندے
نہ اسنوں منداگندی تاں رب پردے حکم لگایا
تے روٹی کپڑا نال انصاف تساں پر حق زناندا
ہے چنگا وچہ تساں اوہ شخص جو چنگا حق زناندے
بھی نبی کہیا نا مارو اوہناں کان قصور خطائیں
تے خازن وچہ پھر بغوی راہوں محی السنۃ لیایا
فرمایا جد کھاویں آپ تاں زن بھی نال کھوائیں
نبی کہیا جے سجدہ ہوندا جائز ہور کسے نوں
اسکارن جو حق خاوند دا زن تے رب ٹھرایا
پھر ام سلمہ تھیں مظہری اندر قاضی خبر لیاوے
نبی کہیا جے مرد بلاوے جورو اپنی تائیں صلے اللہ علیہ وسلم
تاں منہ نے تار جیہڑاں ناہ تس منہ پھٹکار آن ہا

وچ حج وداع تے فرمایا سی شاہ رسل اس حالت صلے اللہ علیہ وسلم
حلال ہوئے تساں فرج اوہناں دے کلمے ربدیوں ایہہ
تے عرباں عادت زناں نہ کردیاں پردہ کنوں کسائے
جے زناں بے پردہ ہوون تاں مارو نرمی نال ہتایا
تے نال جماع ایہہ واجب ہویا خازن وچہ فرماندا
میں کنوں تساڈے بہتر کارن اہل نبی فرماندی صلے اللہ علیہ وسلم
لونڈیاں نوں جویں مارن ایسا قہر کما وناہیں
کسے پچھیا شاہ رسل تھیں کیا حق زناں اساں پر آیا
جاں پہنے آپ پہناویں انہوں کریں لڑائیاں ناہیں صلے اللہ علیہ وسلم
تاں حکم دیندا زن تائیں کردے سجدہ خصم اپنے نوں
ایہہ قیس بن سعدوں مظہری وچہ قاضی خبر لیایا
جو زن موئی تس خاوند راضی جنت ڈیرا لاوے
تاں آوے پاس خصم دے بہاویں اوپر تنور تداہیں
ایہہ بھی خازن اندر صوفی محی السنۃ لیایا

اَلطَّلَاقُ مَرَّتٰنِ فَاِمْسَاكٌۢ بِمَعْرُوْفٍ اَوْ تَسْرِیْحٌۢ بِاِحْسَانٍ

طلاق دوبارہ ہے پس بند کر رکھنا ہے ساتھ اچھی طرح کے یا چھوڑنا ہے ساتھ نیکی کے

طلاق لہی دو واراں پھر زن رکھن نال بھلائی
یعنی دو طلاقاں تائیں رجوع کرے جو چاہو کے
وچہ عرب جہالت ویلے لوک طلاقاں دین ہزاراں نوں
اک عورت عائشہ پاس گئی جا اپنا حال سناوے رضی اللہ عنہا
پھر کرے رجوع تاں حال تمام ایہہ سنیا نبی ہدایت صلے اللہ علیہ وسلم

یا نال بھلیائی چھوڑے اوسنوں باہجہ قصد برائی
ترجمہ کہے طلاق تاں عورت ہتھوں مفت گوادے
ان گنت طلاقاں دیکے پچھوں کردی رجوع تہاں نوں
جو خاوند میرا ظالم بہت طلاقاں دے تے جاوے
تاں رب فرمایا رجعی ہے دو وار طلاق نہایت جل جلالہ

[illegible]

حسینی زاہدی بیضاوی تلویح وچہ ایہ توضیحاں
وچہ مظہری عن وہ کہے جو آہے دیندے لوک طلاقاں
جاں عدت گذری چاہے جلدی رجوع کرن زناں تائیں
تاں ایہ آیت رب اُتاری دو تک رجعت آوے
صریح طلاق پوے بن نیت خازن وچ فرماون
بن لفظ صریح طلاق نہ پوندی مذہب ہے نعمانی
نے دو طلاق یا ترے ہک لفظوں دیون وچہ طہر دے
صد افسوس جو لکھوی ایجاد اتنی بات لیایا
سن قاضی صاحب لکھدے اسپر ہے اجماع علماواں
اوہ نال اجماع لے جاون اسوچہ کسے خلاف نہ پایا
پھر لکھی حدیث جو اسنتھیں سند امامیہ پھڑیندے
وچہ دوہاں صحیحاں ابن عباسوں پچھیا بن صہبانے
خلافت وچہ صدیق تے وچہ دو سال خلافت عمر ول
تے ابن اسحاق تے عکرمہ ابن عباسوں کرن روایت
طلاقاں ترے ہکواری دیتوس بیوی اپنی تائیں
توں کویں طلاق کہی اوس آکھیا دیتوم ترے پیارے
طاؤس نے عکرمہ کہن جو زن نوں دیوے ترے طلاقاں
جو کہے ثلاثہ واقع ہوسن ستے زن مدخولہ ہا
امامیہ تے بعضے حنبلی پکڑن ایہ دلائل
عویمر لعان کیتی خود زن پھر آکھیوس بعد فراغت
پس ترے طلاقاں دیتوس اسنوں کارن خود سچیائی
فاطمہ بن قیس نوں ترے طلاقاں خاوند اسدے پایاں
تے عبد الرحمن بن عوف بھی ایویں تینے آکھیا آیاں
اسوچہ دلیل ہوون ترے واقع مگر گناہ اس آوے
دلایل اپنے مذہب دے ہن لکھے مظہری والا
کہے آثار نبی دے ہور اجماع اساں حجت آوے
ابن عمر نے تائیں ہی بھی شاہد رسل خبر مانے

موافق مذہب ابو حنیفہ شافعی ہور فقیہاں
کجھ حساب نہ رکھدے مڑ مڑ رحمۃ اللہ علیہ رجوع کرن اتفاقاں
پھیر طلاق کہن اوہ اونویں کارن زن ایذائیں
جے کہے تریجی تاں بن دوجے خصم نہ اوہ گل ہارے
طلاق دا ہتھنے کوئی شے بدہی کھولن دور ہٹاون
فرقتک سرحتک لفظ الایاں نیت شرط پچھانی
ایہ کم گناہ حرام تے بدعت شافعی جائز کردے
تے اگلی اصلی مطلب دا اُس رحمۃ اللہ علیہ پتہ نہ مول پھڑایا
جو ترے طلاق کہے زن تائیں ہک لفظوں ہر تھاواں
مگر امامیہ گمراہاں ناہ ایہ حکم سوجھایا
تے بعضے حنبلی اتول نے جویں گمراہاں نوں وہندے
جو وقت نبی دے ترے طلاقاں گندے ہک پچھانی
ترے طلاقاں ندی ہک گندے پھر کہیا اوس وقر ول
کہے ابن عباس رکانے جو وچہ ہک مجلس ہک ساعت
پھر بہت ہویا غمناک تاں اوسنوں پچھیا سرور سائیں صلی اللہ علیہ وسلم
وچہ ہک مجلس پس نبی صلی اللہ علیہ وسلم کہیا کر رجوع اوہ ہک شماری
اوس کیتا الٹ سنت تس لائق رجوع سنت ول آکھاں
تے غیر مدخولہ نوں ہک واقع وچہ خبراں مقبولا
تے ہک لفظوں ترے واقع ہوون شافعی رحمۃ اللہ علیہ اسدا قائل
ہیں لعان کیتی زن جے ہن تس بندر کھاں دس یا حضرت صلی اللہ علیہ وسلم
تے ناہ انکار کیتا اُس اوپر شاہ رسل نے کائی ملا
نہ نفقہ نبی صلی اللہ علیہ وسلم دوایا اوس نہ رہن دتا گھر سایاں
تے حضرت امام حسن بھی زن نوں ترے طلاقاں پایاں
ایہ مظہر ہو الاقاضی صاحب رحمۃ اللہ علیہ وچہ تفسیر بتاوے
پر لکھوی کن کترایا جس تھیں چھوڑیا کل مقالا
پہلی نقل حدیثوں کردا پھر اجماع سمجھاوے
کیہا بدہ رب کہیا انج سنت والا راہ بھلایا

سنت ایہہ ہر طہر اندر زن آکھ طلاق سنائیں
جاں پاک ہووے زن آکھ طلاق اوس نوں وطہر فرمایا
جے تن طلاق دیاں پھر رجوع کرن کیا جائز میںوں
اوہ تن طلاقاں واقع ہن ایہہ کم گناہ ہو جاندا
بیہقی کہے ضعیف تے ابن ہمام اوس دکریندا
تے خبر جو ابن عباس گذشتہ اوہ منسوخ ابھائی
جو زن نوں کسے طلاق دتی ایہہ خبر طحاوی لیایا
تے جدا ہوئی تیرے زن تینھوں بے تھیں ڈریوں ناہیں
مؤطا وچہ ہک ابن عباس کے ہویا شخص حضوری
پس مینوں کیا حکم تا اسنوں ابن عباس رضی اللہ عنہ بتایا
تے تن طلاقاں پے جاون ڈھیہ اجماع سبھ دا ایہ
بھی وچہ مؤطا ابن مسعود وں کسے سوال الایا
ابن مسعود کہیا زن تیری جدا ہوئی تدہ تولوں
اجماع صحابہ ثابت ایتھوں کہیا مظہر یوالی
تے عبد الرزاق بھی علقمہ راہوں ایویں آکھ سنایا
کہندا اک کم سو طلاق میں زن اپنی نوں پائی
وچہ ابوداؤد مؤطا مالک کنوں محمد لیایا
فر چاہیوس کراں نکاح زن تا میں فتوی لین سدایا
پس ابن عباس رضی اللہ عنہ تے ابو ہریرہ نوں پچھیا اسنے آکے
جد لگ خاوند کرے نہ دوجا تد لگ جائز ناہیں
تے کرے وکیع روایت شخص ہک پاس علی رضی اللہ عنہ دے آیا
پس علی کہیا زن نال تساندے تینھوں وکھری ہوئی
کہے وکیع معاویہ تھیں اوہ بن یحییٰ تھیں لیایا
پس حکم ہویم زن رجوع کرے تے فرمایوس نہیں تا ہیں
یا اوس ٹہل رکھیں پھر پچھیوم حضرت نبی صلی اللہ علیہ وسلم عطا یا
کہیا دور ہوئی زن تینھوں حل نہیں ہن تینوں
دار قطنی ایہہ کرے روایت مظہر یوچہ فرماندا
جو بیہقی علت نقل کرے اوہ نا مقبول بنیندا
خود ابن عباس دا فتوٰے ایہہ منسوخ کریندا بھائی
ابن عباس کہیا اوس بندے رب دا جرم کمایا
جے ڈر دوں کھلدا تیرے کارن راہ نجات تداہیں
اس کہیا میں زن اپنی نوں ٹھیک طلاق کہی سو پوری
تن اوہناں تھیں بیاں رہندیاں نال تمسخر آیا
فقیہہ اصحاباں کنوں روایتاں اسوچ ہن اظہارل
طلاقاں اٹھ کہیاں میں زن نوں حکم مینوں کیہ آیا
اوس کہیا سچ ایویں ہو رہی انجے آکھن تولول
جو متفق ہوئے قول اصحاباں باہجہ خلاف مقابلے
جویں ابن مسعود کنوں ہک بندہ مسئلہ پچھن آیا
تا ابن مسعود کہیا تن پیاں سرکشی باقی آئی
اوس آکھیا کسے طلاق دتی سو پہل دخول بتایا
تے راوی آکھے میں بھی اوپر اسدے عمل کمایا
اوہناں آکھیا اساں نہ ڈٹھا کریں نکاح مڑ جا کے
ایویں وچ مؤطا مالک ابن عمر رضی اللہ عنہ تھیں بھائی
جو کہے ہزار طلاق موہوں میں زن نوں عرض الایا
باقی زناں آپنیاں تے وٹیں جھیڑیاں کہندیاں سعلی
ہک شخص ہزار طلاق دتی پھر طرف عثمان سدھایا

[illegible]

تا بن عفان کہیا زن تیری تناں نال جدائی
جو ٹھیاک عبادی زن نوں لفظ ہزار طلاق سنایا
زن تن طلاقاں نال جدا وچہ ربدی بیفرمانی
یعنی تناں تھیں گھٹ چھڑیاں ہن ہزار طلاقاں
طحاوی کہے انس تھیں جسنے کٹھیاں تن الایاں
تے بن عمر خطابوں حضرت انس روایت لیائے
تے خبر جو ابن عباس والی ہن منکر پیش کریندے
یعنے کاں تاکید اس اگے پچھے تن الایاں

تے عبدالرزاق عبادہ بن صامت تھیں لیا ایہائی
پھر پچھیوس جلکے شاہ رسل تھیں سن حضرت فرمایا
جو باقی سبہ اوہ ظلم تعدی خواہش وچہ نفسانی
اوہ چاہے اللہ بخشے چاہے کرے عذاب القائی
اوہ زن روانہ ہووے ہرگز باہجہ حلالیوں بھائی
جس کہیاں تن بکروں وجے باہجہ حلالہ آئی
قاضی صاحب اوسدی عبارہ ہیں تاویل لکھیندے
نیت یک طلاق تے دوجیاں کان تشدید لیایا

وَلَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَأْخُذُوا مِمَّا آتَيْتُمُوهُنَّ شَيْئًا إِلَّا أَنْ يَخَافَا أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ
اور نہیں حلال واسطے تمہارے یہ کہ لو اوس چیز سے کہ دیا تمنے اونکو کچھ مگر یہ کہ ڈریں دونوں یہ کہ نہ قائم رکھیں حدیں اللہ کی
اللَّهِ ۖ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ ۗ
پس اگر ڈرو تم یہ کہ نہ قائم رکھیں حدیں اللہ کی پس نہیں گناہ اوپر اونکے بیچ اوس چیز کے کہ بدلا دے ساتھ اسکے
تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَعْتَدُوهَا ۚ وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ۝
یہ ہیں حدیں اللہ کی پس مت گذرو ان سے اور جو کوئی گذرے اللہ کی حدوں سے پس وہی لوگ ظالم ہیں۔

تے نہیں حلال تساں نوں اوہ جو موڑ لو اوہ سبھے کائی
پس جے خوف دوہاں ناحداں قائم رکھس سائیں
جو نا قایم رکھ سکن گے حکم حدود خدائی
پھر نہیں گناہ زن مرد جو زن کجھ پھر یاوے چھٹکارا
جو حداں ربدیاں لنگھن پس اوہ لوکی ظالم آئی
جو ثابت قیس دے سے بیٹے حق ایہ آیت نازل ہوئی
تے ثابت نال جمیلہ رکھدا الفت پیار سچا واں
نہ ہتو کجھ وی تاں سینے پھر باس نبیدی آئی
تا شاہ رسل ثابت سد پچھیا اوس کر قسم الایا
پھر زن تائیں بھی سد پچھیا من ڈردی سچ الاوی
نہ ادا ہووے حق اسدا ایس بھتیں میں چھوڑو اس پاسوں
پس عورت باغ دتا تا ثابت یک طلاق اس دیندا
جو کنوں طلاق حلالاں ابغض ربنوں مول نہ بھاوے

جو خود نال تائیں تساں وتا دولت مال ایہائی
پس جے ڈرو مسلمانوں حق عورت مرد کتھائیں
ناہ زن وچہ اطاعت رہے نہ مرد اس حق ادائی
ایہ ربدے ہن احکام اہناں تھیں لنگھو نہ باہر وار
پھر وچہ معالم خازن اسدا شان نزول لیائے
زن ثابت نام جمیلہ اوسنوں دشمن رکھدی سوئی
زن پیو نوں آکھیا ماریم خاوند کیتا سخن کوڑا اوہل
داغ بدن تے کوڑا ماڑن آن دکھائس بھائی
جو اس بن وہ پیارا مینوں تیں تھیں ہور نہ آیا
ایہ بیشک کرے محبت لیکن مینوں ناخوش آوے
ثابت کہیا جو باغ دتم زن موڑے باہجہ اہوہل
تے ابن عمر تھیں ابوداؤد تے خازن لکھ ڈیندا
بھی کہیا جے طلب طلاق کرے زن بو بہشت نہ پاوے

اس آیت وچہ حکم خلع کچھ لیکے مال زناں تھیں ہو
اِلَّآ اَنْ یَّخَافَآ اَلَّا یُقِیْمَا حُدُوْدَ اللّٰہِ سی اللہ تعالیٰ فرمایا
اتے جمہور علماؤں باجھ نشوز دل خلع ہو یا بی
جمہور دلیل جو وچہ قرآن خدا صاحب فرمایا
یعنی چیز جو دیون خوشیوں زناں تساڈے تائیں
تے خلع اندر وہ وی تے مالوں پکڑن جائز آیا
تے خلع طلاق بائن ہے جاوی بعضے فسخ گواہیا
خلع طلاق ایہی وچہ مذہب ابو حنیفہ ولے
وچ قول صحیح دی ابو حنیفہ رحمۃ اللہ علیہ نال اس ساتھ رلایا
پس خلع طلاق بنی ہر صورت مذہب اکثر مالی
تے جے زن دلوں شرارت روا نہ ہر دو وہ بکڑ یوچ
وچہ شرح مسلم دے بھی ایہ واضح کر سمجھایا
حدیث جو ابو داؤد تساندی ہکو گندے آئے
تے چوہاں اماماں تھیں کسے ناہیں اوہ حدیث قوی لیا
اینویں وچہ مشکوٰۃ حدیث نقل مالک تھیں لیاے
امام محمد وچ موطا بھی اینویں فرماوے

دیں طلاق رولے بے اتفاقی خوف دوہاں تھیں
بن خوشوں نہیں مباح حدیثاں اسپر شاہد لیایا
اتے باہجوں غضب و لیکن وچہ اس فعل کراہت آئی
فَاِنْ طِبْنَ لَکُمْ عَنْ شَیْءٍ مِّنْہُ نَفْسًا فَکُلُوْہُ ھَنِیْٓئًا مَّرِیْٓئًا آیا
پس کھاؤ خوش ہضم اوس شے نوں بکھے اس راہیں
ایہ مذہب اکثر علما وانداں بعض منع فرمایا
دلیل دوہاں دی خارند وچہ روشن نال صفایاں
اتے احمد فسخ کہے اتے شافعی دوہاں نول کجائے
خلاصے والے واضح کرکے مسلہ لکھ سمجھایا
جے طرفوں مرد شرارت مہر چھوڑاون دا زناں نی
پر مکروہ اتے نصوں ایہ کراہت ناہ لبیھوی
جو بک لفظوں تن واقع ہوون نال اتفاق لیایا
اوہ خبر ایہی منسوخ عمل تس کرن حرام ہویا ہے
نہ عمل کیتا اصحاباں اسپر سند اجماع معقولی
تے وچہ لمعات اتے مرقاۃ محقق لکھ سدھائے
امام مالک تھیں لے وچہ حاشیہ عبد الحی الاوی

اخبرنا مالک اخبرنا الزھری عن محمد بن عبد الرحمن بن ثوبان عن محمد ابن ایاس بن بکیر قال طلق رجل امرأتہ ثلاثۃ قبل ان یدخل بہا ثم بدا لہ ان ینکحہا فجاء یستفتی فذھب معہ قال ابا ھریرۃ و ابن عباس فقالا لا ننکحہا حتی تنکح زوجا غیرہ فقال انما کان طلاقی ایاھا واحدۃ قال ابن عباس ارسلت من یدک ما کان لک من فضل قال محمد وبھذا ناخذ وھو قول ابی حنیفۃ والعامۃ من فقہائنا لانہ طلقہا ثلثا جمیعا فوقعن علیہا جمیعا معا ولو فرقہن وقعت الاولی خاصۃ لانہا بانت بہا قبل ان یتکلم الثانیۃ ولا عدۃ علیہا فتقع علیہا الثانیۃ والثالثۃ مادامت فی العدۃ ص ۲۵۹ مطبع مصطفائی قولہ ارسلت تا فضل یعنی لو اقتصرت علی الواحدۃ والثنتین

والثنتین جملۃً واحدۃً ما بقی لك شئ وھو قول علی وعمر وابن عباس وابی ھریرۃ وبہ قال جمھور العلماء صـ۴۵ مطبوعہ رحیمی لودیانہ

ے حضرت شاہ ولی اللہ اندر عقد الجید لیائے
باب بچہ نکاح دے دوجیدے جے کوئی عمل کرے ایہ جاری
نوے صفحہ محمدی مطبع لاہوری وچ پائیں
غیر مقلد بھی ہندی اِنہاں عالم خاص ربانی
تے مہراں کرے دیون نجدی بھولاں دے تائیں
اوہ کرن حرام اتے اولاداں جمن تنہاں حرامولا
جے زور اسلام ہوندا تا اِیڈ آزادی ہوندی ناہیں
ہن شور کیتا گمراہاں فرقیاں بہتا ایس زمانے
ایویں قرب ولادت حضرت آیا جہل زمانہ
صریح حرام حلال بناون خوف نکرن اُکھون جل جلالہ
سُن عارف نوری مرد حضوری صاحب صدق صبوری
ایہناں ڈاہڈا واضح کرکے لکھیا فتوے کان نتاری

جو تن طلاقاں والی پہلے خاوند موڑ دواتے
تس موہنہ کالا کر شہروں باہر کڈھیئے نال خواری
ایہہ شاہ ولی اللہ دہلی والا فیض جدہاں ہر جائے
صدیق حسن تے لکھوی لکھدے صفت اِنہاں خود جاری
اوہ کرن نکاح جھٹ جاکے جاہل کردے اونہاں دا عار
قیامت نوں معلوم ہوسی ہن زور نہیں اسلام وت
تاں مفتیاں ایسیاں منہ کر کالا کڈھدے کنوں گرا ایہہ
روافض نیچر مرزائی تے نجدی قرن شیطانے
ہن قرب محمد مہدی وچ بھی زور کیتا نادانا
تے شیئین حلال حرام بتاون ایڈ ہوئے گمراہی
مولانا تے مرشد ساڈے حضرت صاحب قصوری
گمراہاں دا لکھ نہ چھوڑیا اوس فتوے وچ پیارے

فَاِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهٗ مِنْۢ بَعْدُ حَتّٰى تَنْكِحَ زَوْجًا غَيْرَهٗ ؕ فَاِنْ طَلَّقَهَا فَلَا جُنَاحَ
پس اگر طلاق دیوے اوسکو پس نہیں حلال ہوتی واسطے اسکے پیچھے اسکے یہانتک کہ نکاح کرے اور خصم سے پس اگر طلاق دیدے وہ اسکو پس نہیں گناہ
عَلَيْهِمَآ اَنْ يَّتَرَاجَعَآ اِنْ ظَنَّآ اَنْ يُّقِيْمَا حُدُوْدَ اللّٰهِ ؕ وَتِلْكَ حُدُوْدُ اللّٰهِ يُبَيِّنُهَا لِقَوْمٍ
اوپر دونوں کے کہ آ ویں آپس میں اگر جانیں یہ کہ قائم کریں گے حدیں اللہ کی اور یہ ہیں حدیں اللہ کی بیان کرتا ہے انکو واسطے اُس قوم
يَّعْلَمُوْنَ ۝ کے کہ جانتے ہیں۔

طلاق دتی جو خصم تیجی بیوی اوہی تائیں
پھر خصم دوجا جد چھوڑے تاں فر نہیں گناہ تناہاں
ایہ حکم خداویں جانن والیاں کان کرے اظہاراں
کر عدت پوری اسدی دوجے نال نکاح پڑھاوے
ان ظناں کنوں مراد نہ علم یقینی بلکہ ظن بنایا
جو رکھسن اتفاق آپس وچ کافی ایہہ سمجھائن

اوہ زن نہیں حلال کسی حد الگ جا کر سی تائیں
جو کرن رجوع جے جانن قائم رکھسن حد یاں الہی
اتھے ذکر طلاق ثلاثہ دا جو عقد دو انہاں پایا
جداں دوجا کہے طلاق تاں اسدی عدت توڑ چڑھاوے
نال قریبی ہور اراد اسے اِنہاں خیال دوڑایا
ایہہ شرط نہیں ایہہ عقد ثانی نوں اس بہوں جائز جانی

[illegible]

بے اتفاق نہ جد لگ دوجا دطی کرے زن تائیں
نکاح لغت وچہ وطی تے ملنا اہل الحق بتاون
رفاعہ کہے طلاق مغلظہ زن اپنی نوں بھائی
کہیا طرف رفاعہ مڑنا چاہیں ہن زن عرض گذاری
خاوند پہلی طرف نہ تد لگ جائز مڑن الٰہی
تے کرن نکاح اس شرطوں جو پھر چھوڑے زن تائیں

تد لگ نہیں حلال اول نوں معنی آیت پائیں
اتھے معنے لغوی خاص مراد نہ اصطلاحی فرماون
اس عبد الرحمان نوں کیتا پاکے سست شکایت لیائی
فرمایا سنگ دوم نہ جد لگ دطی ہووے اظہاری
ایہ مرفوع حدیث بخاری مسلم وچہ گواہی
ایہ کرن کراون والے اوپر لعنت ربدی آئیں

وَاِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَآءَ فَبَلَغْنَ اَجَلَهُنَّ فَاَمْسِكُوْهُنَّ بِمَعْرُوْفٍ اَوْ سَرِّحُوْهُنَّ بِمَعْرُوْفٍ
اور جب طلاق دو تم عورتوں کو پس پہونچیں وقت اپنے کو پس بند رکھو انکو ساتھ اچھیطرح کے یا نکالدو ساتھ
وَلَا تُمْسِكُوْهُنَّ ضِرَارًا لِّتَعْتَدُوْا ۚ وَمَنْ يَّفْعَلْ ذٰلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهٗ
اچھیطرح کے اور مت بند رکھو انکو ایذا دینے کو تو کہ زیادتی کرو اور جو کوئی کریگا یہ پس تحقیق ظلم کیا اُسنے جان اپنی کو

جاں رجعی کہو طلاق زناں پس پوچن عدت تائیں
نہ بند رکھو انہاں اسکارن جو دیہو دکھ زناں نوں
ثابت ابن یسار انصاری کہے طلاق بیوی نوں
بعد رجوع طلاق یا دوس تا دکھ پونچے زن تائیں

تارو کو انہاں نال صلاح یا چھوڑ دنال اصلاحیں
او بیجان اپنی تے ظلم کیتا جس دتا دکھ انہاں نوں
جاں عدت نیڑے ڈھکی جاہیوس کرے رجوع تسیدوں
ناہ رنڈی رہے نہ رہے سوہاگن تا کہیا رب سائیں جل جلالہ

وَلَا تَتَّخِذُوْٓا اٰيٰتِ اللّٰهِ هُزُوًا ۚ وَّاذْكُرُوْا نِعْمَتَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَمَآ اَنْزَلَ عَلَيْكُمْ
اور مت پکڑو آیتوں اللہ کو ٹھٹھا اور یاد کرو نعمت اللہ کی کو اور جو کچھ اوتارا ہے اوپر تمہارے کتاب سے اور حکمت سے
مِّنَ الْكِتٰبِ وَالْحِكْمَةِ يَعِظُكُمْ بِهٖ ۚ وَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ
نصیحت کرتا ہے تمکو ساتھ اسکے اور ڈرو اس سے اور جانو یہ کہ اللہ ساتھ ہر چیز کے جاننے والا ہے۔

نہ آیتاں ربدیاں ٹھٹھا پھڑو وی نعمتاں اوس چیتارو
کنوں کتاب تے حکمت نال اوہ کردا وعظ تساں نوں
نعمت کنوں مراد ہدایت بھی قرآن نورانی
پھر چار زناں تے لونڈیاں بے حد شمار حلال بنایا

جو اوپر تساں ڈھے تے جو او ہے پر تساں نزول شمارو
رب تھیں ڈرو تے جانو بیشک ہر شے علم خدا نوں
یا کرن حلال زناں یا نعمت پاک نبی رحمانی صلی اللہ علیہ وسلم
زن صالح مال نعمت ہی وچہ مسلم خبراں آیاں

وَاِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَآءَ فَبَلَغْنَ اَجَلَهُنَّ فَلَا تَعْضُلُوْهُنَّ اَنْ يَّنْكِحْنَ اَزْوَاجَهُنَّ
اور جب طلاق دو تم عورتوں کو پس پہونچیں وقت اپنے کو پس مت منع کرو انکو یہ کہ نکاح کریں خاوندوں اپنے سے
اِذَا تَرَاضَوْا بَيْنَهُمْ بِالْمَعْرُوْفِ ۗ ذٰلِكَ يُوْعَظُ بِهٖ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ
جب راضی ہوں آپسمیں ساتھ اچھیطرح کے یہ بات نصیحت کی جاتی ہے جو کوئی تم میں سے لاوے ایمان ساتھ اللہ
کے اور دن آخرت کے

ذٰلِکُمْ اَزْکٰی لَکُمْ وَاَطْهَرُ ؕ وَاللّٰهُ یَعْلَمُ وَاَنْتُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ ۝

یہ بہت پاکیزہ ہے واسطے تمہارے اور اللہ جانتا ہے اور تم نہیں جانتے۔

جاں زناں تے ٹریاں بعد طلاقوں عدت گزر تیاں
جاں راضی ہوون آپس اندر دوویں نال اصلاحیں
ایہ ستھرا بہت تساں نوں نالے بوہت پاکیزہ آیا
جمیلہ نام یسار دی بیٹی معقل ویر اوس آہا
جاں عدت گذری عبداللہ پھر کیتی عقد تیاری
ہیں تینوں وی چکا آہا اپنی بھین پیاری
تا ایہ آیت رب اتاری جے زن خصم رضائیں
زن خودے ہے مختار نکاح کر سکدی باجھ ولی دے
رنڈی رن مختار نکاح وچہ نال اتفاق ایہانی
کواری بالغ حنفیاں دے نزدیک ایہی مختار کہی
رنڈی کنوں مطلقہ زیادہ ہے حقدار اجازت
تساں نہ خبر جو بند رکھن وچہ کیا کجھ ہندہ خرابی
تے نال نکاح دے لابھ کتے ہوون خیال تساڈے
نکاح سنت جو پھر یا سنتوں اوہ ساڈے تھیں ناہیں
بک بچے زنا ہوں نالے رب تس کرو اعفو گناہاں
ذکر طلاق دے بعد رضاع دا ذکر خدا فرمایا

کھلو نہیں انہاں نوں ایہ جو کرن نکاح اندامان
ایہ وعظ انہاں نوں ہے جو منن رب قیامت تائیں
تے اللہ جل جلالہٗ جانے تسیں نہ جانو جس کم دے وچہ لا ہے
اوہ گھر عبداللہ بن عاصم تس خصم طلاق الایا
تے معقل آکھیا واللہ ہن تدہ سلے نہیں نہ رن ہماری
فرتوں کبھی طلاق نہ ہن تدہ دیاں دو جیواری
تا روکو نہیں انہاں ایہ پند ایمانان والیاں تائیں
نہ حق ولی نوں فسخ کرن دا حنفیاں ایہ عقیدے
کواری نابالغ مجبور اختیار نہ اوسنوں کائی۔
تے شافعی کہے اختیار نہ اوسنوں دیکھ فقہ نوں بھائی
جویں کہیا بند رکھن زناں نوں ناہیں ایہ سعادت
تے اللہ جل جلالہٗ جانے وچہ نکاح انہاں فائدے ہوون جوابی
نصف ایمان نکاح تداہیں آکھیا حضرت تساڈے صلی اللہ علیہ وسلم
وچہ نکاح دے فائدے بہتے رکھے اللہ جل جلالہٗ سائیں
تے نیکیاں انگنت حلال مجاعوں ملن اصلاحاں
جد ہووے مطلقہ تے اوسنے کوئی بچہ ہوا نہ جیا

وَالْوَالِدٰتُ یُرْضِعْنَ اَوْلَادَهُنَّ حَوْلَیْنِ کَامِلَیْنِ لِمَنْ اَرَادَ اَنْ یُّتِمَّ الرَّضَاعَةَ ؕ

اور بچہ والیاں دودھ پلاویں اولاد اپنی کو دو برس پورے واسطے اس شخص کے جو ارادہ کرے یہ کہ پورا دودھ پلانا

وَعَلَی الْمَوْلُوْدِ لَهٗ رِزْقُهُنَّ وَکِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوْفِ ؕ لَا تُکَلَّفُ نَفْسٌ اِلَّا وُسْعَهَا ۚ

اور اوپر اوس شخص کے کہ لڑکا ہے اسکا کھانا پہنانا انکا ساتھ اچھی طرح کے نہیں تکلیف دیا جاتا کوئی جی مگر طاقت اپنی اور

وَلَا تُضَآرَّ وَالِدَةٌۢ بِوَلَدِهَا وَلَا مَوْلُوْدٌ لَّهٗ بِوَلَدِهٖ ۚ وَعَلَی الْوَارِثِ مِثْلُ ذٰلِکَ ۚ

نہیں ضرر دیا جاوے ماں ساتھ بچے اپنے کے اور نہ بچے والا ساتھ بچے اپنے کے اور اوپر وارث کے ہے مانند اسکے۔

[illegible]

تے ماواں دودھ چنگھاون خود بچیاں دو سال برابر
باپ اوتے اوہناں روٹی کپڑا طور چنگے تھیں آیا
نہ ماں بچے نوں ضرر دیوے نہ پیو پتر دے تائیں
یعنے بعد طلاق یا موت جدا ہوئی زن بھاویں
تے ماواں عام مراد رکھن اک خاص مطلقہ کہندی
تے مدت وچہ رضاع اختلاف ہے اہل علم اپیارے
ایہہ دو ویں سال تاں اون پوری مدت شیر پیاون
زفر کہے تن سال تے ڈھائی سال امام الادے
جو کہن دو سال دلیل اہناں دی آیت ایہہ ایہا ئی
حَمْلُهٗ وَفِصَالُهٗ ثَلٰثُوْنَ شَهْرًا خود خالق فرمایا
اقل مدت چھ ماہ حمل دی اکثر ہے دو سالاں
تریہہ ماہ حمل تریہہ ماہ مدت خاص رضا دی آئی
تے جو لکھن اس آیت نال عارض ہووے ناہیں
نے وچ حقیقت ایہہ آیت اہناں حجت بندی ناہیں
یعنے ماں تے واجب شیر چنگھاون دو سال برابر
یا قید وجوب دایہ دی اجرت جو والد دیوے
ہے روٹی کپڑا پیو تے جیہڑیاں بچیاں شیر چنگھاون
نے اس آیت تحقیق ثابت نہیں جو بعد دو سال اولاد
تے دودھ پیتیاں وچ اس مدت دی ثابت ہو رضا ہیر
ہے بعد طلاق یا عدت عورت لڑکے شیر پیاوے
تیہی طاقت خرچ اوہنا لازم دین نہ تائیں

کارن ایہیں جو چاہے پورا شیر چنگھاون خاطر
ناہ تکلیف دیوے کسی جی نوں مگر جو طاقت لیایا
تے ایویں وارثاں اوپر ہے جے پیو بھی اُس دا ناہیں
پرماوے تے جو شیر چنگھاون تے پیو تی نفقہ ساریں
جو زناں طلاق والیاں دا اتھے ذکر ایہی فرمیندے
شافعی احمد تے ابو یوسف ہور محمد چارے
تے ابو حنیفہ مالک فرزیادہ ہور ودھاون
تے مالک کہے طعام کھاوندا جد لگ ول نہ آوے
تے حجت ابو حنیفہ والی وچہ احقاف گواہی
مطلب قول الٰہی دا سن احمد یو چہ لیایا
تے ڈھائی سالاں مدت شیر چنگھاون وال کمالاں
امام اعظم اس آیت وچوں مدت حمل ٹھہرائی
دو سالاں تھیں اوپر شیر چنگھن نوں مانع ناہیں
جو اس آیت وچہ مدت شیر ماوے واجب ناہیں
وقت عذر تے بعد دو سالاں سن احسان برادر
وَعَلَى الْمَوْلُوْدِ لَهٗ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ جیوں اللہ فرماوے
دو سال برابر واجب اجرت بعد وجوب نیاون
شیر چنگھاون روا نہیں وچہ احمدی ویکھ ارشادل
ایہہ مسئلہ نال قرآن امام اعظم فرمان اٹھائیں
تا واجب خرچ دو سال برابر زن خود مردوں پاوے
طاقت ودہ تکلیف نہ دیوے رب کسی دی تائیں

فَاِنْ اَرَادَا فِصَالًا عَنْ تَرَاضٍ مِّنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا ؕ وَاِنْ اَرَدْتُّمْ

پس اگر ارادہ کریں دودھ چھوڑانا رضامندی سے آپس میں اور مصلحت سے پس نہیں گناہ اوپر اونکے اور اگر ارادہ کرو تم

حل لغات

[illegible]

أَنْ تَسْتَرْضِعُوا أَوْلَادَكُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُمْ مَا آتَيْتُمْ بِالْمَعْرُوفِ ۗ وَاتَّقُوا اللَّهَ

یہ کہ دودھ پلواؤ تم اولاد اپنی کو پس نہیں گناہ اوپر تمہارے جب سونپ دو تم جو کچھ دینا کیا ہے تم نے ساتھ اچھی طرح کے

وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿۲۳۳﴾ اور ڈرو اللہ سے اور جانو یہ کہ اللہ ساتھ اس چیز کے کہ کرتے ہو دیکھنے والا ہے

بچے ماپیو چاہن دودھ چھڑانا یا دو سالاں تھیں اُرے
نال رضا اصلاح دوہاں پس جرم نہ تہاں زورے

جے بچیاں چاہو دودھ چنگھاون کارن پکڑ دوائی
تاں نہیں گناہ تساں جو دیہو اجرت نال بھلیائی

تے ڈرو اللہ تھیں جانو رب تساں عملاں ویکھن ہارا
جے رن جاوو نالہ موافق ناہ چھوڑواں آشکارا

وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَ

اور جو لوگ کہ مر جاتے ہیں تم میں سے اور چھوڑ جاتے ہیں بیویاں اپنی انتظار دیویں جان اپنی کو چار ماہ کا اور

عَشْرًا ۖ فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ ۗ

دس دن کا پس جب پہنچیں وقت اپنے کو پس نہیں گناہ اوپر تمہارے بیچ اس چیز کے کہ کریں بیچ جانوں اپنی کے ساتھ اچھی طرح کے

وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿۲۳۴﴾ اور اللہ تعالیٰ ساتھ اس چیز کے کہ کرتے ہو خبردار ہے۔

جو مرے بیویاں چھوڑ تساں تھیں اوہ ٹھل مجھ دجاناں
دس دن چاہیئے یاں پہنچن جاں خود وقت عیاناں

تاں نہیں گناہ تساں پر وچہ اس چیز جو کر دیاں ناراں
وچہ نفساں اپنیاں نال اصلاح رب خبر جو کردے کاراں

بندش کنوں مراد عدت لگ زینت کرن نہ کائی
لے سوگ بیوہ وچہ عدت واجب پچھے زینت آئی

وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُمْ بِهِ مِنْ خِطْبَةِ النِّسَاءِ أَوْ أَكْنَنْتُمْ فِي أَنْفُسِكُمْ ۚ عَلِمَ

اور نہیں گناہ اوپر تمہارے بیچ اس چیز کے کہ پردہ کیا تم نے ساتھ اس کے منگنے عورتوں سے یا چھپا رکھا تم نے بیچ جانوں اپنی کے

اللَّهُ أَنَّكُمْ سَتَذْكُرُونَهُنَّ وَلَٰكِنْ لَا تُوَاعِدُوهُنَّ سِرًّا إِلَّا أَنْ تَقُولُوا قَوْلًا مَعْرُوفًا ۚ

جانتا ہے اللہ یہ کہ ذکر کرو گے انکا ولیکن وعدہ مت دو انکو چھپے ہوئے مگر یہ کہ کہو انکو ایک بات اچھی طرح سے

نہ تساں گناہ پیغام نکاحوں دین زناں رنڈیانوں
خواہش زناں تھیں یا وچہ دلاں جو رکھو خود سجناں نوں

رب جانا کرسو یاد انہاں پر وعدہ کریو ناہیں
لکویں بات مگر جے کہو تاں آکھو بات اصلاحیں

صریح الفاظوں عدت وچہ بولاؤں بیوہ تائیں
کان نکاح نہ جائز نگر اشارہ یوں جائز پائیں

[illegible]

معنے سر پوشیدہ لکواں بعض جماع فرماندے   جو وعدہ کرے میں وطی کراں بوہنہ پک ناں تبلاندے
تمامل حسن مناقب اپنے حسب نسب خوشخوئی   تے نیکیاں اپنیاں ذکر کرو وچہ ایس اجازت ہوئی

وَلَا تَعْزِمُوا عُقْدَةَ النِّكَاحِ حَتّٰى يَبْلُغَ الْكِتٰبُ اَجَلَهٗ ۚ وَاعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا فِيْٓ اَنْفُسِكُمْ

اور مت محکم کرو گرہ نکاح کی یہانتک کہ پہونچے لکھا ہوا حکم خدا کا وقت اپنے کو اور جانو یہ کہ اللہ جانتا ہے جو کچھ بیچ جی

فَاحْذَرُوْهُ ۚ وَاعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ حَلِيْمٌ

تمہارے کے ہے۔ پس ڈرو اوس سے اور جانو یہ کہ اللہ بخشنے والا تحمل والا ہے۔

تے قصد نہ کرو نکاحدا جدلگ عدت گذرس ناہیں   تے جانو ٹھیک جو دلاں تساڈیاں وچ جاتے رباہیں
تسیں اوستھیں ڈرو یا بچوگنا ہوں لکو یاں پاسوں   تے جانو اللہ جل جلالہ بخشنہار تحمل والا خاصوں

لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ اِنْ طَلَّقْتُمُ النِّسَآءَ مَا لَمْ تَمَسُّوْهُنَّ اَوْ تَفْرِضُوْا لَهُنَّ فَرِيْضَةً ۖ وَّمَتِّعُوْهُنَّ

نہیں گناہ اوپر تمہارے یہ کہ طلاق دو تم عورتوں کو جبتک کہ نہ ہاتھ لگایا ہے انکو یا نہیں مقرر کیا انکے لیے مقرر کرنا اور

عَلَى الْمُوْسِعِ قَدَرُهٗ وَعَلَى الْمُقْتِرِ قَدَرُهٗ ۚ مَتَاعًا بِالْمَعْرُوْفِ ۚ حَقًّا عَلَى الْمُحْسِنِيْنَ

فائدہ دو انکو اوپر کشائش والے کے ہے قدر اسکی اور اوپر تنگی والی کے ہے اسکی قدر فائدہ دینا ساتھ اچھی طرح کے حق ہوا اوپر نیکی کرنیوالوں کے

نہیں گناہ تساں پر کہو طلاق جے بیویاں تائیں   جنہاں نوں تساں ہتھ نہ لایا مہر بھی بدھا ناہیں
متع انہاں پر قدر موافق خصماں دیون آیائے   غنی کنگال موافق ہمت متع دیون زن آیا
طور شرع تھیں متع ایہی حق اوپر نیکوکاراں   مس مراد صحیح خلوت مذہب نعمان شمارا
تے وطی کرن تھیں بھی کوئی مانع اوسنوں جیہڑا ہووے   تے شافعی کہے مراد جماع اس سوں خاص ہووے
اوہ تاہیں مہر نہ واجب جانے باہجہ وطی دے پیارے   تے خلوت نال صحیح شافعی رح روا نہ مہر شمارے
تے خلوت صحیح اوہ مرد جاں عورت پاس گیا کر پردہ   تا واجب مہر ہویا اوس اوپر مذہب حنفی مردا
تے متع بمعنے فائدہ دیون زن اپنی دے تائیں   جس لے مہر نہ بدھا پیش متع اوس چھوڑ دوائے
متع دیون تس واجب جو اوس مہر لیا کائی   جس وطی کیتی تے مہر معین اوس عورتدا نافی
یا مہر معین متع دیون انہاں استحباب الاون   جس مہر معین وطی نہ کیتی متع نہ اوس دواون

[illegible] ... عباس قال سعید ابن مسیب وسعید بن جبیر ... والشعبی و [illegible] وقال قتادہ ... [illegible] ... مظہری

متع ایہن تن جامے چادر جیہی کرڑتہ سارے
تے محسن ہین اوہ لوگ جو شرعی حق ادا کر دیندے
تے عبدالحی تباوے جوڑا جنہوں ایہ رسم ہوندی
سبھ مومن اہل صدق توحیداں محسن خوب سنیندے

وَإِنْ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمَسُّوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً فَنِصْفُ

اور اگر طلاق دو ان کو پہلے اس سے کہ ہاتھ لگاؤ انکو اور تحقیق مقرر کیا ہے واسطے انکے کچھ مقرر کرنا پس آدھا

مَا فَرَضْتُمْ إِلَّا أَنْ يَعْفُونَ أَوْ يَعْفُوَ الَّذِي بِيَدِهِ عُقْدَةُ النِّكَاحِ

اسچیز کا کہ مقرر کیا ہے تمنے مگر یہ کہ معاف کر دیں وہ یا معاف کرے وہ شخص کہ بیچ ہاتھ اسکے ہے گرہ نکاح کی

جے تسیں ہتھ لاون تھیں پہلے کہو طلاق زناں نوں
تاجے نصف مہر بھی کرن اوہ زناں معاف تساں نوں
فریضہ معنے مہر تے فرض کرن ہے مہر ہولاون
پس ہے مہر مقرر نصف اس دیون ہے آسانی
تے لعب کہیا ہے خاوند مالک ہویا عقد نکاح دا
تے بعضے باپ یا بھائی ولی بتاون زندا دالی
جے خاوند اتھہ مراد تاخواہ زن معاف کرے اوستانی
یا داہا ہو یا مہر نہ موڑے خاوند زندے پاسوں
زن بالغ معاف کرے خود مہر تے جے نابالغ آئی
تے مہر مقرر کیتو جے پس ادا مہر تساں نوں
یا عقد نکاح ہتھ جبدے کرے جے او معاف یا تو
یعنی مہر دا ذکر معین کرنا اک حد لاون
جے ناہیں مقرر مہر تا مہر مثل تے فیصلہ جانی
ہے اسنوں معاف غرض تا ئیں دی پورا مہر اصلا
ایہہ ابن عباس طاؤس مجاہد کرن روایت عالی
یا پورا مہر دیوے زن تا ئیں خاوند نال رضا ئیں
مراد ولی زن جے تا او سدا مطلب جان ایہ خاص
تا ولی اسدی جے معاف کرن کجھ مہر سہولت پائی

وَأَنْ تَعْفُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ ۚ وَلَا تَنْسَوُا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

اور یہ کہ معاف کرو تم نزدیکتر ہے واسطے پرہیزگاری کے اور مت بھول جاؤ بزرگی درمیان اپنے تحقیق اللہ ساتھ اسچیز کے کہ کرتے ہو تم دیکھنے والا ہے

جے کرو معاف تاتقوے کارن بہت قریب ایہا ئی
خطاب عفو دا شامل ہر دو خاوند بہو زناں نوں
اوہ کرن معاف تے عفو زناندا بخشن مہر نصف دا
جے زن مرد نکاحوں پچھے خلوت کرن کدائیں
نہ عدت نہ کامل مہر اوس مالک شافعی کہندے
تے ابو حنیفہ کہے زن خلوت مثل وطی دے ہوئی
حضرت عمر تے زید کنوں اتھہ حنفی کرن روایت
اول کنوں عذاب خدا دیون اپنا آپ بچاون
دوجا کنوں گناہاں رکھن اپنا آپ دوراڈا
تریجا درجہ شبہاں پاسوں بچنا نال صفائی
تے آپ سوچو نہ فضل بھلو تساں ویکھے بر تکلی
مرد معاف جو نصفوں زیادہ دتا مہر زناں نوں
جو خصماں دے سر حق آہا ناہ پھیرنا اوس صفدا
تا بعد طلاق جے وطی نکیتی مہر نصف زن تا ئیں
ایہہ ابن عباس تے ابن مسعود دوں دوئیں خبر الدین
ایہہ پورا مہر لوے اتے عدت پوری بیٹھے سوئی
اتے تقوے دی تن لکھن سراتب اوکی اہل درایت
ایہہ نیواں درجہ تقوے دا جو شرک کنوں بچ جاون
ولو ان اہل القرى آمنوا واتقوا جبکا رن حکم خدا دا
تے غیر اللہ دل دل اپنے نوں ناہ جھکاون بائی

ف ترجمہ تحقیق دیکھو سبھے ایمان والیاں دا وڈی منقولات کر دے تمام آیت تک ک والله تبارک وتعالیٰ تحقیق حق ورے اوسدے بیان تے تفصیل اوسدی اپنے سے دوسرے موجود ہے اس جگہ جمع نہ کیتی حلوائی عفی عنہ

تاں من سارا طرف معبود حقیقی بالکل لیاوے
وَاتَّقُوا اللّٰہَ حَقَّ تُقَاتِہٖ اس کارن رب فرمایا
بہت فضائل تقوے سندے لکھدے وچہ کتاباں
جاں زن فرزنداں والا گذریا اکثر ذکر چھپایاں
حب اولاد زناں بتاں کرے نہ غافل اہل ایماناں
ایہ اوہ نماز اہی جس پڑھیاں دور گناہ ہو جاندے

حقیقی تقوے اسنوں کہندے اتے ولایت بہاوے
ڈر و خدا تھیں جو حق اسدے ڈرنے سندا آیا
متقیاں دے نشان ادھیرے بخت بھلے احباباں
تا خبردار کرے رب مت بھل جاوے راہ اساہاں
ذکر خدا دیوں اتے نمازوں جو ہم دین سوہاناں
تے صیقل دلاں سیاہاں کم اڑے اس تھیں کھلجاندے

حَافِظُوْا عَلَى الصَّلَوٰتِ وَالصَّلٰوةِ الْوُسْطٰى ۚ وَقُوْمُوْا لِلّٰهِ قٰنِتِيْنَ ۝

محافظت کرو اوپر سب نمازوں کے اور نماز بیچ والی کے اور کھڑے ہو واسطے اللہ کے چپکے۔

محافظت کرو نمازاں اُتے اتے نماز میانی ہاں
محافظت معنے وچہ کبیر شرائط رکن نماز اہا
نماز اُتے ہے کرن حفاظت چنگے وقت ادائی
تے وچہ درجہ پاک کرن ہر چیز جو لاچاہیں
حب دلوں کڈھ غیراں باہر خواہش ممنوعاتاں
وچہ مسجد نال جماعت پہلی ادا نماز کچیوے
تے معنے سمجھن رحمت منگن کرنا خوف عذابوں
خشوع خضوع امید رجاؤں پڑھن نماز ہدایت
جس چنگے وقت نماز پڑھی اتے وضو کیتوس اچھا
اجیہی نماز چمکدے نوروں چہرہ چاند آسمانے
رب تیری کرے حفاظت جیوں توں کریں حفاظت میری
رکوع سجود قیام نہ پورا بھی دل خاشع ناہیں
کہے خراب کیتو جیوں مینوں تینوں رب ونجاوے
پرانے کپڑے وچہ لپیٹ اُس منہہ دے اوپر مارن

تے کھڑے ہووسبہ عجز نیازوں کارن فوات ربانی
جو چنگے طور پڑھو جیوں حکم اوس نال آداب نمازاں
رکناں شرطاں نال پڑھن ایہ ادنے درجہ بھائی
تے لچھے نال حرام دلوں بھی اپنا آپ بچائیں
نجاست تھیں ہو پاک پڑھن وچہ استحباب اوقاتاں
تکبیر تحریمہ فوت نہ ہووی سستی ناہ سہیوے
تے واہیاتاں خطریاں تھیں دل کرنا صاف صوابوں
فرض اتے ہور واجب سنت استحباب رعایت
رکوع سجود قیام برابر بھی دل خاشع سچا
تے دروازے اسماناں کھلن کہندی اوس مکانی
جس چنگے وقت نہ ادا کیتی ناہ وضو خوب چنگیرے
اوس کالے رنگ نماز سیاہ ہو نکلے منگ پناہیر
تے دروازے بند ہوون فلکدے وچہ کبیر تیادہ
اجیہی نماز وبال سگوں کر کتر بازی ہارن

[illegible]

ہک وضو وچ احتیاط نہ کردے پاک پلید مائیں
کسے ارکاں خشک ہن کسے گٹے انگلیاں کسے بہاری
جد وضو روا نہ ہویا پھر کویں ہوگ نماز ادائی
ہک جاہے دیون دھوییاں نوں اوہ نا احتیاط کریندے
ہک ادا صحیح حروف نہ کردے گڈ مڈ گڈ مڈ کردی
ہک پڑھن نماز وہیاں تے پچھے گند جہاں دل رہیا
جے سبھنیں گلیں پورا آتا اس ادا نماز بتاندی
ہک شروع نماز کرن مر کہندی فائدہ کجھ نہ پایا
نماز رزق دی بھی نالے کرے گناہ فنا ہاں
منہ روشن تن جاے ستھری بخوبی لے ستھرائی
قطعی فرض نماز اجماعوں منکر اسدا کافر
امام احمد فرماون تارک اسدا کافر ہویا ہا
جے توبہ کرے تا چھوڑ و ناہ تے قتل کرو اس تائیں
تے حنفی آکھن قتل نہ کریئے قید ہمیش اوس آوے
دلیل امام احمد دی اوہ جو شاہ رسل فرمایا
پس جس قصداً چھوڑیا او سنوں کافر ہی فرماندے صلی اللہ علیہ وسلم
جو کرے حفاظت او سپر یاوے نور نجات حشر نوں
اتے قیامت نوں اوہ نال ہامان فرعون کفار ال
تے ایہناں حدیثاں دی جمہور اتھ ایہ تاویل بتائی
بندگیاں ہور حکماں وچوں افضل ایہہ عبادت
جس بیخوفیوں چھوڑیا جاتا ہو لا حکم نمازاں
عبادہ بن صامت سن حضرت شاہ رسل تھیں لیا یا صلی اللہ علیہ وسلم
جس وضو چنگا کرکے پڑھیاں اندر وقت چنگیرے
تا رب نے عہد ہویا اس کان جو بخشے اسدے تائیں
رب چاہے او سنوں بخشے چاہے کرے عذاب خوار ال
ایہہ حدیث حجت جمہور جو کفر نہ تارک آوے
مَنْ تَرَکَ الصَّلٰوۃَ مُتَعَمِّدًا فَقَدْ کَفَرَ اتھیں ناشکری و فرمان

کجھ متھا خشک دہی کجھ وہاں کناں طرفوں جائیں
ہک داڑھ وچ خلال نہ کرن نہ انگشتاں وچ پاوے
ہک پھوڑیاں نجس نہ پاک کرن کجھ اینویں جاہن چھپائی
گندے مندی پانیاں تھیں جھٹ مالک نوں آوندے
کوئی بے وقت گذارن کوئی چھٹے وقت نہ پڑھدی
ہکو واجب فرض سنت مستحب تھیں واقف ناہیں اڑیا
نبی کہیا تسیں پڑھو نماز میں جویں پڑھدیاں پاندی
اجیہے سخن کرن اوہ جنہاں ذائقہ دین نہ پایا
جویں واحز اندی پتے جہاڑی تریں نماز رگناں ہال
تس حجت نور حشر نوں ملسی نال نماز ادائی
ایہ نال اجماع دے ہے جو تارک ائمہ اختلافا کاثر
شافعی مالک آکھن جے اوہ توبہ دے ہد ڈھویا
پر کافر کہو نہ اسنوں مظہریہ وچ نظر ٹکائیں
یا تائب ہو نماز پڑھے یا قید اندر مر جاوے
فرق اسلام تے کفر اندر وچ ترک نماز دسایا
احمد نسائی ترمذی ابن ماجہ تھیں خبر سناندی
جو ناہ کرے حفاظت نور نجات نہ اوس حشر نوں
اتے ابی بن خلف دے نال اوس ہوگ عذاب خوار ال
جو غرض انہاں تھیں کم نمازوں بہتا سخت ایہائی
تے ساریاں حکماں وچوں تا سدا وڈا حکم سعادت
پس تحقیق ہویا اوہ کافر ہا بجہ خلاف لحاظ ال
جو پنج نمازاں بندیاں او تے اللہ فرض ٹھہرایا جل جلالہ
رکوع خشوع بھی پورا کیتوس نال آداب گھنیرے
جس ایہ کم نہ کیتا او سپر عہد خدا دا ناہیں جل جلالہ
وچ مظہری مالک احمد نسائی ابوداؤد دوں سار ال
تے معنے کفر ناشکری اکثر جا ہک نظری آوی
نہ کفر حقیقی لاحق ہوندا تارک مومن آون

جو وچہ تصدیق اس فرق نہ آیا تارک عمل اہائی
تے وسطےٰ معنے افضل بہتر چنگیری چیز میانی
وچہ نماز وسطےٰ دے بہتے مذہب آکھ سنائے
مراد قنوط قیام درازی سو وچہ فجر نمازاں
ایہہ قول عمر ہور ابن عمر ہور ابن عباس پیارے (رضی اللہ عنہم)
ربیع بن انس ہنے مالک شافعی قائل سب فجر دے
تے بعضے کہن نماز ظہر دی جو دینہ نصف وچالے
تے اکثر کہن نماز عصر جو اقوال بہت اخباراں
تے ابو ہریرہ ابن عمر ہور ابن عباس پیارے
تے ابو حنیفہ احمد بن منذر بھی ایہہ فرماون (رضی اللہ عنہم)
حسن عبیدہ السلمانی دا ایہو قول آمادہ
تے بعضے آکھن مغرب بعضے وسطےٰ کہن عشانوں
شب قدر جویں رمضان اندر تے ساعت جمعہ چھپائی
جویں اسم اعظم وچہ اسماں چھپیا حکمت ہی کجھ سائیں
پسند کیتا ایہہ مذہب ہک جماعت اہل علم نے
محافظت کر سبھناں تے وسطےٰ پاسیں وچہ اہناں دے
تے قانتین دا معنے بعضے کہن اطاعت آئی
ہک کہن دعا تے ذکر قنوط جو رب صاحب فرمایا
ہک کہن قنوط کلاموں چپ جو رواں وچ نمازاں
جاں ایہہ آیت لتھی کیتا بند نبی فرمایا (صلے اللہ علیہ وسلم)
قنوت مراد بیضاوی کہے دعا قنوت سحر نوں

تے ترک عمل تھیں کفر نہ ہوندا آکھندے اہل صفائی
ہر چیز میانی بہتر فرماندا خازن لکھے حقانی
بعضے فجر نماز بتاون کان قنوط سہائے
وَقُرْآنَ الْفَجْرِ جو فرمایا رب سبھیں راناں
جابر معاذ عطا مجاہد عکرمہ روشن تارے
علی تے ابن عباسوں حضرت مالک حجت دھردے (رضی اللہ عنہ)
اسامہ تے بی خدری عائشہ زید ثابت متوالے
ایہہ قول علی ہور ابن مسعود ایوب سبھاں ابراراں (رضی اللہ عنہ)
تے ابی سعید الخدری عائشہ ڈاڈھے روشن تارے (رضی اللہ عنہم)
تے ترمذی کہیا ایہہ قول اکثر دا کنوں اصحاباں باون
تے ابراہیم ضحاک مقاتل کلبی ہور قتادہ
پر گل اصلی معلم ہوئی مخفی وسطےٰ جانوں
ہک کہن نمازاں پنجاں (بعضاں) ہک وسطےٰ مبہم آئی
تا جو لوکی کرن حفاظت کل نمازاں تائیں
وسطےٰ تھیں کسے پچھیا اوسنوں دسیا اس اکرم نے
ایہہ صحی اسنہ خازن دے وچہ کل مذکور بتاندے
بعضے آکھن زاری بعضے کہن خاموشی بھائی
اَمَّنْ ہُوَ قَانِتٌ آنَاءَ اللَّیْلِ تا آخر لنگ نماز دے وچ بتایا
زید ارقم دا کہی آہی اسیں کوندے وچہ نمازاں
اے تے رکوع سجود خشوع بھی اس دے نال ملایا
شافعیاں ایہہ دلیل جو واجب کہن قنوت فجر نوں

خلاف اساڈے مذہب دے ایہ احمدی وچ فرماوی
تے وچہ نماز فجر دے پڑھنا جائز ہرگز ناہیں

دعا قنوت جو نزد اساڈے وتریں واجب آوے
مفسر حنفیاں ذکر اسدا اتھے کیتا نہ تدا ہیں

فَاِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا اَوْ رُكْبَانًا فَاِذَآ اَمِنْتُمْ فَاذْكُرُوا اللّٰهَ كَمَا عَلَّمَكُمْ مَّا لَمْ تَكُوْنُوْا

پس اگر ڈرو تم پس پیادے یا سوار پس جب امن میں آو تم پس یاد کرو اللہ کو جیسا سکھایا تمکو جو کچھ نہیں تھے

تَعْلَمُوْنَ ٥ جانتے ہیے۔

پس جیکر ڈرو تا پڑھو پیادے یا وچہ حال اسواری
جو کجھ اوہ تساں اگے اسدا ہرگز علم نہ آیا
جاں خوف گیا تاں پھر رکوع سجود قیام نہ جائز
ابو حنیفہ کہے نہ ٹردیاں بھجدیاں مول نمازاں
جو ہووے بیمار یا تنگا جنوں جاہے طاقت ناہیں
جو موہنہ قبلے ول نہ کر سکدا بھی تن کجھ نہ سکے
تے نفل روا اسواری اوپر جتول چاہے جاوے

جدبے خوف تاں یاد کرو رب جیوں تساں دسیا باری
وچہ حالت خوف اشارت نال نماز روا فرمایا
شافعی آکھن چلدیاں بھجدیاں روا نماز فرائض
ایہہ آیت نہیں دلیل اوہناں اوسحال نماز نیاز اہا
یا ڈرہے درندے چوروں یا کوئی عذر مثل اسا ہیں
اہناں عذراں نال جے ترک رکن کوئی پکڑنہ بہیکے
تے فرض پڑہے نبی اسواری تے اندر خبر دسا دے

وَالَّذِيْنَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُوْنَ اَزْوَاجًا ۚ وَّصِيَّةً لِّاَزْوَاجِهِمْ مَّتَاعًا اِلَى الْحَوْلِ

اور جو لوگ کہ مرجاتے ہیں تم میں سے اور چھوڑ جاتے ہیں بی بیاں وصیت کر جاویں واسطے بی بیوں اپنی کی فائدہ دینا ایک برس تک

جیہڑے مرن تساں ہیں پچھے جاون چھوڑ عوراتاں
ایہہ آیت ہے منسوخ ہنا یا قاضی مظہری والے
بخاری مسلم کرن روایت بن عثمان عثماں نوں
جو نازل ہووں اس آیت دا ٹھیک مقدم آیا
پہلے رسم جو رنڈیاں زینت چھڈ دیاں سال برابر
جے زناں صحرائی تاں اس کان ٹک خیمہ وکھ بنیدے
جے زناں شہریاں ہوندیاں تاں وارث میت دی تاہیں
جاں گھر تھیں باہر نکلن وارث نفقہ بند کریندی
تاں مرد موا یاں ٹک مایو عورت بیٹا بھی تس آیا
پھر حکم دتا تس وارثیوں زن نوں خرچ سال پوچائا

اوہناں فرض وصیت ہویاں کارن خرچ سال لجایا
اَرْبَعَةَ اَشْهُرٍ وَّعَشْرًا والی آیت نال لجانا ہے
جو مدت سوگ سالا نہ دے اوہ آیت ناسخ جانو
تلاوت وچہ ہے پچھے بھاویں مظہر وچہ فرمایا
پاٹے کپڑے پہن رہن گھر بیٹھیاں حالوں ابتر
اوہ سالوں اندر باہر آون نفقہ وارث دیندے
گھر وکھرا اوس دیندے رہندیاں سال تک اوسجایا
جاں شاہ رسولاں صلے اللہ علیہ وسلم طرف مدینے دی تشریف دیندے
نبی دتا ونڈ ورثہ تساں عورت کجھ نہ پایا
تاں ایہ آیت نازل ہوئی رافت لگے مناو

[illegible]

غَيْرَ اِخْرَاجٍ ۚ فَاِنْ خَرَجْنَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيْمَا فَعَلْنَ فِيْٓ اَنْفُسِهِنَّ مِنْ مَّعْرُوْفٍ ۭ وَاللّٰهُ
نکالدینا پس اگر نکل جاویں پس نہیں گناہ اوپر تمہارے بیچ اسچیز کے کہ کیا بیچ جانوں اپنی کے اچھی طرح سے اور اللہ
عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ ۔ غالب ہے حکمت والا۔

جے کڈھے باہجھ گھروں خود نکلن ناہ تساں جرم زوالا — موافق شرع جو حق کرن رب غالب حکمت والا
وچہ مظہری اس آیت وچ عدت سال نہ حکم ربانا — اگے رسم موافق رکھدیاں سوگ ورہا نادانا
مرد وصیت فرض جے بیٹھی رہے تا نفقہ پاوے — ترکیوں حکم موقوف وصیت عدت نسخ نہ آوے
چار مہینے دس دنیہ عدت رنڈی عورت آئی — نہ زینت کرے نہ گھر تھیں نکلے کرے نکاح نکائی

وَلِلْمُطَلَّقٰتِ مَتَاعٌۢ بِالْمَعْرُوْفِ ۭ حَقًّا عَلَي الْمُتَّقِيْنَ ۔ كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ اٰيٰتِهٖ
اور واسطے طلاق والیوں کے فائدہ دینا ہے ساتھ اچھی طرح کے لازم ہوا اوپر پرہیزگاروں کے اسطرح بیان کرتا ہے
لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُوْنَ ۔ اللہ واسطے تمہارے تاکہ تم سمجھو۔

تے زناں طلاقاں والیاں کارن متع موافق چاہون — ثابت اوپر متقیاں ایہ خرچ مراد کماون
ایویں رب بیان کرے تساں کارن خود آیاں — تعقلون عقل کرو حق دیکھو ہووو نیک صفاتاں
جنہاں طلاق ملے تنہاں نفقہ ذمی مرداں آوے — مطلقہ رجعی نال اتفاق اس جا ہک نفقہ پاوے
مغلظہ اتے طلاق بائن وچ اختلاف کریندے — شافعی خرچوں بند کرن بھی گھر وچہ رہن نہ دیندے
جو حجت پکڑن شافعی اسو چہ بہت خلاف ایہا ہی — بھی نص قرآنی دی اوہ ناسخ مول نہ ہوندی بھائی
تے حجت حنفیاں آیت ایہو اس مسئلے وچہ آئی — جس دیوچ ہر قسم طلاقاں دے اخل نال صفائی
زن حال توں خرچہ جا ہک نال اتفاق بتاون — تے رنڈی تا ئیں خرچ نہ ملدا پر گھر وچہ رکھاون
تے ہک مجلس وچہ ہکی لفظوں دیون ترن طلاقوں — ایہہ ترنے ہین طلاقاں چوہاں اماماں دے اتفاقوں
پر نجدی جو ایت زمانے فرقہ ظاہر پاندے — اوہ ترن طلاقاں دی ہک گندے مڑ کے رن ملاندے
منسوخ حدیث اتے کر عمل ایہناں کیتا شور جہانے — لا ینکح حتی تنکح زوجا غیرہ تھیں شرمانے
تے متع دیون ترن کپڑے زن نوں متع ہو ون ہالوں — جے جھگڑا ہووے تا مہر نصف دی قیمت دین بحالوں
ایہہ حضرت ابو حنیفہ والی اوسط چال سہاوی — تے اعلے درجہ بندہ بخشش ادنی جو سر آوے

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِيْنَ خَرَجُوْا مِنْ دِيَارِهِمْ وَھُمْ اُلُوْفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ ۠ فَقَالَ لَهُمُ اللّٰهُ مُوْتُوْا
کیا نہ دیکھا تو نے طرف ان لوگوں کی کہ نکلے گھروں اپنے سے اور وہ ہزاروں تھے ڈر موت کے سے پس کہا واسطے انکے اللہ نے مر جاؤ

[illegible]

ثُمَّ اَحْيَاهُمْ اِنَّ اللّٰهَ لَذُوْ فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُوْنَ

پھر جلایا انکو تحقیق اللہ البتہ صاحب فضل کا ہے اوپر لوگوں کے ولیکن اکثر لوگ شکر نہیں کرتے۔

کیا توں نہیں ڈٹھا اوہناں نوں جو نکل گھراں تھیں دہائیں ہو / وہ آہے کئی ہزاراں موتوں ڈر دے باہر آئے
کہیا اوہناں رب مرو موئے تہاں اللہ جلالہ پھیر جوایا / رب صاحب فضل لوکاں تے پر بوہت شکر نہ کرن ادایا
ایہ رہندے آہے وچہ وردان جو پاس اوسط دی ہیالی / لکھے ابن عباس اوہ چہل ہزار اوہناں مرض وبا دی آئی
شہروں نکل کہن سب چلیے جتھے موت نہ آوے / جاں تھوڑی دور گئے اللہ دے ملک اوتھے پہنچائے
اوہناں کہیا مرو سب فوت ہوئے فر چرے رہی اسجائیں / جد لگ اللہ جلالہ چاہیا فر حزقیل گئے اسدا نہیں
دعا کیتی پیغمبر رب فرمایا کہہ ہڈیاں نوں ہن / رب جلالہ حکم کیتا ای ہڈ پرانیوں نازل ٹھیک تساں نوں
خود گوشت پوست پٹھے سب اکٹھے ہوون لگے / فر حکم ہویا لے روح خود جسماں وچ آ وڑ گئے
تا ویکھدیاں حزقیل پیغمبر علیہ السلام اللہ سبھ اٹھائے / تے اجے بھی وچہ انہاں دے مردیاں باس نکودی جائے
حکم تدے جو جا ایہ مرض اٹھ جاون جان نہ ہیں / بھی اسجاؤں نکلن منع اوچ حدیث دکھائیں
وچہ احمدی آکھیا جاون اوتھے بھی نکلن اسجا اولہا / وَلَا تُلْقُوْا بِاَيْدِيْكُمْ اِلَى التَّهْلُكَةِ خود وچہ ماراکت اہولہا
تے ٹھیک اسو موت جو نسو جس تھیں ہے تساں ملنے والی / قُلْ اِنَّ الْمَوْتَ الَّذِيْ تَفِرُّوْنَ مِنْهُ فَاِنَّهٗ مُلٰقِيْكُمْ تکو وچہ کلام تعالی
وہاں نس ایسا جیوں نسجاون جنگ میدانوں / یہ احمد یوچہ محقق حنفی لکھیا ویکھ عیانوں

وَقَاتِلُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَاعْلَمُوْا اَنَّ اللّٰهَ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ مَنْ ذَا الَّذِيْ يُقْرِضُ اللّٰهَ قَرْضًا

اور لڑو بیچ راہ اللہ کے اور جانو یہ کہ اللہ سننے والا ہے جاننے والا کون ہے جو قرض دے اللہ کو قرض دینا

حَسَنًا فَيُضٰعِفَهٗ لَهٗٓ اَضْعَافًا كَثِيْرَةً وَاللّٰهُ يَقْبِضُ وَيَبْصُطُ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُوْنَ

اچھا پس دوگنا کرے اسکو واسطے اسکے دوگن بہت اور اللہ بند کرتا ہے اور کشادہ کرتا ہے اور طرف اسکے پھیرے جاؤگے

قتل کرو وچہ راہ رب دے اتے جانو ٹھیک الٰہی جلالہ ہے / اللہ سخن جو بولو بھی تساں جانے حال کمالی
ہے کہیڑا اشخص جو رب نوں دیوے قرض چنگا خوبی نال / رب دونا کردے اوس نوں بہت سارے اوس نال
اتے اللہ تنگ کرے اتے کھولے روزی جلیندی چاہے / تے طرف اوسے دی موڑے جاسو بد عمل لیا ہے
ضعف دو چند اتے اضعاف اس دی جمع جو خرچیا مال / اوہ کئی حصے دو ہے جو ست سو تائیں حکم کمال
سن جان ایہ آیت اتری ابو دحداح نے عرض سنائی / جو اے نبی اللہ قرض اساں تھیں منگدا ٹھیک آہی
آہو نبی صلی اللہ علیہ وسلم کہیا اس کہیا ہتھ لماں کر پیارے / تا حضرت صلی اللہ علیہ وسلم ہتھ پسارہ یا ابو دحداح ایہ سخن الوکائی

[illegible]

میں قرض دتا اوہ باغ اندر جیہا سو رکھ کھجوراں — اہل عیال میرے جس اندر رہندے نال سروراں
دروازے تے آن بولائس مائی لبیک الائی — کہے نکل چلو ایہہ باغ دتا میں قرضہ نام الٰہی جل جلالہ
ابوہریرہ رضی اللہ عنہ یوں ہر صبحے دو ملک اترن آسمانوں — اک آکھے یارب خرچن والے نوں دے برکت شانوں
تے دوجا آکھے مال بخیلاں کر ضائع رب سائیاں — وچہ بازار دو ملک فرشتے کردے ایہہ دوہائیاں
یقبض کنوں مراد بندیاں دے حصے تھوڑ ربا — جل جلالہ — تے یبسط کنوں مراد ودھاویں حصے مال جو دیوے
ترمذی وچہ جو صدقہ پہلے ہتھ خدا دے جاوے — فر نیت تے اخلاص موافق اوسنوں رب ودھاوے
اسنہیں بعد فقیر ملے پھر رجوع مراد تہائی — بعد مرن دے جیونکر حاضر ہوون حشر نوں بھائی
جاں رزق فراخی تنگی رب دے قبضے قدرت سائی — نا بخل کرن کجھ سود نہ ہووے اندر راہ الٰہی جل جلالہ
تے وچ صحیح مسلم دے حضرت شاہ رسل صلے اللہ علیہ وسلم فرمائی — جو بندے نوں رب جل جلالہ رزق دتا مت طعنہ مار سنائے
میں کھانا تیتھوں منگیا پر توں دتا ناہیں مینوں — کہے بندہ لوں رب جل جلالہ جہاناں کی حاجت سی تینوں
رب جل جلالہ کہیا اوس بندے میرے تیتھوں منگیا کھانا — لو دتا ناہ جے دیندوں لیندا اجر میتھوں من بھانا
تے قرض مراد ہے قطع کرن جو مالوں حصہ کڈھدے — ایہہ خازن مذکور وچہ محی السنہ نالے بغوی کہندے

أَلَمْ تَرَ إِلَى الْمَلَإِ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَىٰ إِذْ قَالُوا لِنَبِيٍّ لَهُمُ ابْعَثْ لَنَا
آیا نہ دیکھا تو نے طرف سرداروں بنی اسرائیل کے پیچھے موسےٰ علیہ السلام کے جب کہا اونہوں نے واسطے اپنی نبی کے مقرر کر
مَلِكًا نُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ۖ قَالَ هَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ أَلَّا
واسطے ہمارے بادشاہ لڑیں ہم بیچ راہ اللہ کے کہا آیا نزدیک ہو تم اگر لکھا جاوے اوپر تمہارے لڑنا یہ کہ نہ لڑو تم کہا
تُقَاتِلُوا ۖ قَالُوا وَمَا لَنَا أَلَّا نُقَاتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَدْ أُخْرِجْنَا مِنْ دِيَارِنَا وَأَبْنَائِنَا
اونہوں نے اور کیا ہے ہمکو یہ کہ نہ لڑینگے ہم بیچ راہ اللہ کے اور تحقیق نکالے گئے ہم گھروں اپنے سے اور اولاد اپنی سے
فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ تَوَلَّوْا إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ۝
پس جب لکھا گیا اوپر انکے لڑنا موہنہ پھیر لیا مگر تھوڑوں نے انمیں سے اور اللہ جانتا ہے ظالموں کو

تو ڈٹھا نہیں جماعت وِل اولاد یعقوب پیارے — بعد موسےٰ نبی دے اپنے نوں انہاں سخن پکارے
معین کراساں کارن شاہ کوئی تا لڑیے آہیں — نبی کہیا مت فرض ہووے جنگ لڑو نہ پھر کدا ہیں

[illegible]

کہیا اونہاں کیا ہو یا اساں نہ لڑیئے ربدی راہیں
جاں فرض ہویا جنگ فر گئے مگراں تھوڑے لوگ انہاں تھیں
کجھ مدت جاں جال چنگے وچہ رہے بنی اسرائی
کجھ پچھر مٹی سٹ کے اوسوچہ بیج رلاندے
پھر بدکاریاں وچہ اہناندے لگیاں ہون زیادکر
تاقوم عمالقہ دی رب کیتی غالب اوپر انہاندی
رئیس شریف شہزادے صدہا پھڑ لیس باقی چھوڑی
تاہک مدت بعد خدا دی رحمت جوش لیائی
بنی اسرایاں عرض کیتی اے نبی اللہ دے پیارے
آہمراہ اوسدے ہوکر ویریاں مارگولیئے
شاید فرض جہاد ہووی پھر نہ تسیں جنگ رچایو
ایہی حالت وچہ اسیں کیونکر کرساں روگردانی
پکڑی گئی اولاد اساڈی پائی بہت خواری
تے طالوت جوکردے آہے کم چنگاں والا
شموئیل کہیا اوس تائیں ہے رب قادر نے فرمایا

تے کڈھے گئے اسیں گھراں اتے فرزنداں چھوڑا تھائیں
تے ایس جنگا جائے جنہاں ظلم کیتیا گبراں تھیں
تابعد موسے انہاں برکت وافر کیتی رب عطائی
پیدا ایش اسقدر ہوندی جو سال تا ئیں اوسکھانکے
اتے عہد انہاں نے توڑے اوہ جو آہے پاک خدادے
جنہاں جالوت گیا لے پھر کے سخت مصیبت پاندے
اوہ جزیہ تے خراج بھرن وچہ ذلت خواری ہوڑے
سن شموئیل پیغمبر ہوئے وچہ انہاندے بھائی
کرو کوئی بادشاہ مقرر اوپر تول ہمارے
نبی کہیا جنگ فرض نہیں اجے تائیں سنبھال جائیو
تانازل ہووے عذاب تساں کردی عرض مناہو
تافرض جہاد ہوئیوے ملی مراد جو منگدے بھائی
امیر فقیر ہوئے گئی عزت آن بنی سر بھاری
تن شہناں قدماں کنوں اولاد خلیل کی لا
جو بنی اسرائیاں اندامیں تینوں شاہ کراں کمن بھایا

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ اللّٰهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ مَلِكًا ۚ قَالُوْا أَنّٰى يَكُوْنُ لَهُ الْمُلْكُ
اور کہا واسطے انکے تحقیق اللہ نے مقرر کیا واسطے تمہارے طالوت کو بادشاہ کہا وہوں نے کیونکر ہوگی واسطے اسکے شاہی
عَلَيْنَا وَنَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْكِ مِنْهُ وَلَمْ يُؤْتَ سَعَةً مِّنَ الْمَالِ ۚ قَالَ إِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰهُ
اوپر ہمارے اور ہم بہت حقدار ہیں ساتھ بادشاہی کے اس سے اور نہ دیا گیا وہ کشایش مال کہا تحقیق اللہ نے پسند کیا
عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ ۖ وَاللّٰهُ يُؤْتِي مُلْكَهُ مَنْ يَّشَاءُ ۚ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِيْمٌ
اسکو اوپر تمہارے اور زیادہ کیا اسکو کشادگی بیچ علم کے اور جسم کے اور اللہ دیتا ہے ملک اپنا جسکو چاہتا ہے اور اللہ کشایش والا جاننے والا

[illegible]

[illegible]

[illegible]

نے فرمایا پیغمبر نے یعقوب دیاں فرزنداں
کہیا اہناں کویں ہوسی اوسنوں شاہی اوپر ساڈے
نہیں طالوت فراخی مالوں تا فر نبی الایا
تے اللہ وڈی رحمت والا جانہار اشیاں ہیں
شمویل دعا منگی یا رب اہنا نو چہ کوئی شاہ بنائے
ہک سنگ ملیا سی تیل او سوچیا وہ جوش کرگ تس آیا
جاں طرف تیری کوئی شخص آوے ایہ تیل اسدے سر لائیں
فروچہ معالم خازن لکھدے قصہ عجب سوہا دا
بن یامین اولاد دل ہی اوہ پت یعقوب بہار
اوہ لماں آہا کل مرداں تھیں گم کردا چھر انگال
ہک غلام اوس نال آ گذرہو او پر گھر شمویلے
یا خبر دسی یا دعا کروائی کنیوں نبی رحمانی
جاں جوش کیتا اس تیل نبی نے ویکھیا عاصا پھڑیا
پھر نبی کہیا سر نیواں کر اوس کیتا تیل لگایا
تا کہیا طالوت میرا گھر بار قبیلہ ادنے آیا
نبی کہیا رب جنہوں چاہے ملک حکومت دیوے
طالوت بہندے پاس آہا ایہ بعضیاں نے فرمایا
یا پاس نبی کجھ اسرائیلیاں کیتا آن پوکار
ناہ اوہ بیت نبوت تھیں ناہ اوس آہی بادشاہی
تے بادشاہی وچ سبط یہودا بن یعقوب الاندہ
اولاد لاوی تھیں نبی ہوندے موسیٰ ہارون انہاں تھیں
تے بن یامین اولاد کمینی شامت نال گناہاں
اسو چہ رافضیا نداردچہ کہندی اوہ گمراہی
نہ عصمت شرط امامت آل نبی وچہ حصر نہ کائی
رب بنی اسرائیل ندار دکیتا فاسد شرط بنائی
لایق بادشاہی دے اوہ جس رب پسند لیا وی
رحمت اسدی ہر شے گھیرے فضل فراخ خداوند

جو ٹھیک اٹھایا رب تساں کارن شاہ طالوت پسندا
تے اسیں اوس تھیں حقدار زیادہ اہلی بادشاہی دے
ٹھیک تساں پر اللہ اوسنوں خاص پسند لیا یا
جس چاہے تس دیوے او سپر نہیں اعتراض کدائیں
تا عاصا ملیا جس قد اسدے نال برابر آوے
اوہ تیل مقدس پاکیزہ جو پادشاہی نوں شایاں
اوہ بنی اسرائیل اندا شاہ ہوسی تیل ملیں جس تائیں
نام طالوت عبرانی وچہ شاول بن قیس پیارا
طالوت جسم دی لمبے ہوون کارن اسنام پیارے
بہال گسہیا مندی کارن پیوس گھلیا جکیا نو اگال
کہیا غلام جو بجھے جا کر پاسوں ایس رہنگیلے
تا داخل ہوئی نبی پر کیتا جوش اس تیل نورانی
اوس قد جے نال برابر قدس منیاں حضرت اڑیا
تے آکھیوس اسرائیلاں تینوں اللہ شاہ بنایا
میں کیونکر شاہ بناں اسرائیلاں اہناں قدر سوایا
اوہ بے پرواہ آہی اوتھے عجز قبول سو میوے
نبی کہیا اے لوگو شاہ تساں رب طالوت بنایا
کہن اسدا کیا حال جو کیتا اسنوں شاہ ہمارا
تے ٹھیک نبوت لاوی بن یعقوب قبیلے آہی
تا نبی کہیا رب ٹھیک تساں پر شاہ طالوت بناندے
تے کنوں آولاد یہودا ہوندے شاہزادی فضلا ایر تھیں
اس کارن انکار کیتا اہناں ایہ نہیں لائق شاہاں
جو ٹھیک امامت ورثہ اہل البیت رسول الٰہی
جے شرط ہوندی تا رب طالوت امام نہ کردا بھائی
جو نا اوہ بیت نبوت تھیں ناہ بادشاہاں تھیں کائی
رب ملک دیوے جس چاہے اوسپر کوئی اعتراض نہ آوے
اتے جانہار جو ہویا تے جو ہوسی وچہ دنیا دے

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ اِنَّ اٰيَةَ مُلْكِهٖٓ اَنْ يَّاْتِيَكُمُ التَّابُوْتُ فِيْهِ سَكِيْنَةٌ مِّنْ رَّبِّكُمْ وَ

اور کہا واسطے انکے نبی انکے نے تحقیق نشانیاں بادشاہی اسکی کی یہ کہ آوے تمہارے پاس صندوق بیچ اسکے سکینہ

بَقِيَّةٌ مِّمَّا تَرَكَ اٰلُ مُوْسٰى وَاٰلُ هٰرُوْنَ تَحْمِلُهُ الْمَلٰٓئِكَةُ

پروردگار تمہارے سے اور باقی ہے اس چیز سے کہ چھوڑ گئے قوم موسے کی اور قوم ہارون کی اوٹھا لاوینگے اوسکو فرشتے

نے نبی انہانوں آکھیا ایہہ نشاں اوسدی بادشاہی — جو آوے تساں صندوق اندر اوس رحمت خاص الٰہی
بھی باقی اوسوچ ہے جو چھوڑیا موسے تے ہارونؑ نا — چکیا اسنوں ملکاں گڈے لدا ڈھکیا سے

اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيَةً لَّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ۝

تحقیق بیچ اسکے البتہ نشانیاں ہیں واسطے تمہارے اگر ہو تم ایمان والے

ٹھیک نشاں اسوچہ تساں جے ہو تسیں من والے — یعنے اوس تابوت آونوچہ میرے بیچ مقالے
خبر تساں ہن کیتی رب تساں شاہ طالوت بناوی — جاں آیا صندوق تامن دے حکم طالوت سپاہی
تاتیار جہاد کرن نوں نکلے رل مل سارے — فر خازن اندر محی السنہ وہ تابوت نتارے
اوہ آدم نوں تابوت جنت تھیں ملیا دہرتی آیا — تصویراں کل نبیاں تسوچہ دست بدستی پایا
آدم دتا شیث تائیں اوس دتا فیر خلیلے — فر اسماعیل تائیں پہونچایا ابراہیم خلیلے علیہ السلام
فر حضرت یعقوب لیا فر لیا تس فرزنداں — فر موسے لیا مال اسباب ٹکا یوس دیکھو رسنداں
تے دو تختے توراتوں اوسوچ بھی ہو تختیاں بھورے — بھی عاصا ہارون تے موسے بھی پگ جتی جوڑی
بھی اک من دا تھیلا اسرائیلیاں ملدا جہڑا — یا بلی شکل سکینہ اوسوچہ کرے چناور ڈیرا
اوس تے موتی تھیں دو ہرتے اکھیا نوچہ روشنائی — جاں اوسدا سنن آواز تاکہندے فتح اساں نوں آئی
جاں طرف لڑائی جاندے اگے اوہ تابوت چلاندی — جاں تابوت ٹرے تاٹرن جاں ٹھہرے ایہہ اڑ جاندے
اس پچھے لگیاں فتح ہووے اونہاں بہت واری آزمایا — جاں پوے نزاع تا حکم بہلائی کرے جو پچھدا آیا
جاں اسرائیلی بگڑے لیتا ویریاں نال ظلمدے — اوہ شاہ فلسطین کھڑیا جا اونہاں رکھیا ہیٹھ صنمدے
انہاں بت وڈیدے ہیٹھ ٹکایا فجرے جا کر دیندی — بت ہیٹھاں تابوت اتاہاں اونویں فیر تکیندے
دو جو دن ہیٹھ بیر کیا بت ہیٹھ صندوق پیارے — خراب کیتا کل بتخانہ تاسدی شہر کنارے
جاں ٹیونے تابوت اوتھے انہاں پیٹر پئی گجیا شہر — مرن لگے تابندڑا اندر ملک سٹ آئے اوسجا گر

اس پنڈ الٹے رب جو ہے چھوڑے سوندی نال انساناں
ولن جیڑہ وے اوہ مردے ہوندی موش کٹن ابداناں

بک جنگلو چہ کسے گھور اندر فراہنہاں تس ونجایا
جو بول کرے تس زخم ہووے تے مرض قولنج فرمایا

ویہ وڈی اہناں گذری ایوین یاں منہ اُس کوئی جاوے
تا زن آئی اک اسرایلن بھیں ونہاں آکھ سناوے

فر جو نہ ملکاں اس نور ملک اسرایا نوچہ پچھایا
خوشی ہوئی تس دیکھ کر اہن رب دا احمد بجایا

اوہ صندوق اتے اوہ عاصا حضرت موسےٰ والا
ہن طبریہ دی ندی اندر تس کڈھسی رب تعالےٰ

فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ مُبْتَلِيكُمْ بِنَهَرٍ فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيْسَ
پس جب جدا ہوا طالوت ساتھ لشکروں کے کہا تحقیق اللہ آزمانیوالا ہے تمکو ساتھ نہر کے پس جو کوئی پیوے اس سے پس نہیں

مِنِّي وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْهُ فَإِنَّهُ مِنِّي إِلَّا مَنِ اغْتَرَفَ غُرْفَةً بِيَدِهِ فَشَرِبُوا مِنْهُ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ
مجھسے اور جو کوئی نہ چکھیگا اُسکو پس تحقیق وہ مجھسے ہے مگر جو کوئی بھرے ایک چلو ساتھ ہاتھ اپنے کے پس پیا انہوں نے اسمیں سے مگر تھوڑے

فَلَمَّا جَاوَزَهُ هُوَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ قَالُوا لَا طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ بِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ
انمیں سے پس جب پار اترا اس سے وہ اور جو ایمان لائے ساتھ اسکے کہا انہوں نے نہیں طاقت ہمکو آج کے دن ساتھ جالوت کے اور لشکر اوسکے کے

قَالَ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُو اللَّهِ كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ
کہا ان لوگوں نے کہ جانتے تھے یہ کہ وہ ملنے والے ہیں اللہ کو بہت ہوا ہی کہ جماعت تھوڑی غالب ہوئی جماعت بہت پر ساتھ حکم اللہ کی

وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ۝ اور اللہ ہے ساتھ صبر کرنے والوں کے ہے

جاں جدا ہویا طالوت آہا سنگ لشکر اوس شہر تھیں
کہے ازماونوالا ہے تساں اللہ اک نہر تھیں

جو پانی پیوے اوس نہر تھیں پس اوہ ساتھیں ناہیں
جو موں نہ پیوے اوہ ساتھیں پھر چلے پکڑن راہیں

فر سبھناں پیتا استھیں مگراں تھوڑیاں رب بچاندا
جاں لنگھیا شاہ طالوت تے جنہاں سی ایمان لیاندا

جنہاں پیتا کہیا انہاں اج سانوں طاقت ناہیں
جو نال جالوت تے لشکر اوس دے کریئے جنگ اٹھائیں

کہیا اونہاں جنہاں ظن آہا جو ملسن اوہ رب تائیں
لشکر تھوڑا ہتیاں تے کدی غالب حکموں سائیں

تے اللہ نال اونہاندے جیہڑے صابر وچہ بلائیں
جو صابر شاکر ہر حالتوچہ گلہ نہ کروے سائیں

اوہ اسی ہزار جوان آہا یا ستر ہزار تاندے
نہ حاجتمند بیمار کوئی ناہ بڈھا وچہ اونہاندے

موسم گرم تے پانی تھوڑا اہہ نہر مٹھی وچہ راہ دے
طالوت کہیا ایہہ نہر ازمایش طرفوں پاک اللہ دے

جاں پہونچے نہر کنارے تریہ تھیں عاجز ہوئے سارے
سبھناں نہروں پیتا مگراں تھوڑیاں رب کھلیارے

اوہ تن سو تیرہ لوگ چلو بھر پیتا جنہاں پانی
اوہ ہکی چلیوں سوچ رہے دل محکم نال ایمانی

اوہ نہروں سالم پار ہوئے جنہاں تھوڑا پانی پیتا
تے جنہاں بہتا پیتا اونہاں پیاس نہ بجھدی بیتا

تنہاں ہوٹھ سیاہ ہوئے دل بھٹیرے نہروں لنگھ نہ سکے
تن ہارے دل ہارے احمد سخن بہیودہ بکے

ہکسا آکھن اوہ بھی لنگھہ گئے پر وچ میدان نہ آئے
معالم خازن دووین محی السنۃ ذکر لیائے

فر آکھیا انہاں گمان جنہاں سے ملنے روز جزائیں کدے تھوڑی بہتیاں اوپر غالب ہوندی نال قضائیں

وَلَمَّا بَرَزُوا لِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالُوا رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانْصُرْنَا

اور جب ظاہر ہوئی واسطے جالوت کے اور لشکروں اسکے کے کہا انہوں نے اے پروردگار ہمارے ڈال اوپر ہمارے صبر اور ثابت رکھ قدم ہمارے

عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ اور مدد کر ہمکو اوپر قوم کافروں کے۔

جاں سامنے گئے جالوت اتے تس لشکر کہن ای سائیں
تے فتح اسانوں دیویں یا رب اوپر ٹول کفاراں
تا رب تھیں طلب فتح دی کردے تا دسیلے ہمارے
جیوں وچ پارے پہلے ترجے پا وچ رب فرمایا

ویٹ اسا نہیں ہمہ تے ساڈے محکم قدم ٹکائیں
سنت نبیاں جاری جاں کوئی سختی بندی یار اس
اوہ نبی جو آخر دور نے آون ربدے پیارے
وَكَانُوا مِنْ قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا بالاتفاق الایا

فَهَزَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَقَتَلَ دَاوُدُ جَالُوتَ وَآتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ

پس شکست دی انکو ساتھ حکم خدا کے اور قتل کیا داؤد نے جالوت کو اور دی اسکو اللہ نے بادشاہی اور حکمت اور

مِمَّا يَشَاءُ سکھایا اسکو جو کچھ چاہا

پس مار بھجائے کافر تھوڑیاں نال خدا دے یاری
تے دتا رب داؤد نبی نوں علم اتے بادشاہی
ایہہ قصہ وچ خازن صوفی محی السنہ لیایا
داؤد سبھناں تھیں چھوٹا پتھر وچہ کو ہانی مارے
جالوت سدیا طالوت نوں آ رل دوویں جنگ کریئے
جے قتل کیتا اس مینوں تاں توں ملک لویں سبھ میرا
تنگ ہویا طالوت ایہہ سن کر لشکر نوں فرمائے
جالوت بہادر وڈا زور آور معلم لوکاں آیا
طالوت کہیا شموئیل نبی نوں رب تھیں منگ دعائیں
ہر ہک دی سر رکھین جس سر رکھیاں جوش لیا وی
طالوت اسرایاں سبھناں نوں اوہ ملکے تیل ازمایا
جو قتل کرے جالوت نوں اوہ وچہ ایشادی فرزنداں

تے قتل کیتا داؤد نبی نے پھر جالوت مکاری
تے ہور سکھایا اوسنوں جو کجھ چاہیا پاک الٰہی
داؤد نبی دی تیرہ بیٹے ایشا باپ اوس آیا
جاں نہر لنگھیا طالوت ایہہ بھی سنگ وسدے گذر سارے
یا گھل جوان اپنا کوئی وچہ میدان دے خوب لڑیسا
تے جے میں اوسنوں ماریا تاہیں ملک لوان تیرا
جو اس کافر نوں مارے دہی تس دیواں اوہی شاہی
لوگ ڈرے جالوتوں کسے جواب نہ اوس الایا
دعا کیتی ہک سنگ ملیا وچہ قدسی تیل عطائیں
سر بھنویں سے وہی منہ تے تاج وانگوں لگجاوے
اجیہا شخص نہ ملیا کو نروئی خدا تھیں آیا
طالوت ایشا نوں آکھ سدایا سبھ اوسدے دلبنداں

[illegible]

اوہ تیل ملیا ہر سر پر اوہ جوش نہ مول لیایا — شمویل پچھیا کوئی ہور پسر تدہ کہندا ہور نہ آیا
نبی کہیا رب ہور تیا دے توں سبھ کوڑا لایا — تا آکھیوس ہک مدہر الساشکل کشکل نہ بھایا
طالوت منگایا تس تیل جاں ملیا روغن جوش لیاندا — طالوت کہیا توں ٹھیک کریں جنگ سنگ جالوت تپاندا
جے قتل کیتو تس بیٹی بخشاں بھی ادھی بادشاہی — اوس کہیا قتل کراں تس فیر الایا مرد الٰہی
توکویں آزمایا زور اپنا تا کرے داؤد اظہاراں — سیس اپڑ چاراں من درعے پھیراں پھر لکھوا اٹھاراں
ہک پتھر بولیا راہ وچہ مینوں چک داؤد اوٹھائیں — میں پتھر ہاں ہارون نبی دا ماریم ہتیاں تائیں
اوہ چک لیا پھر بولیا ہور ایں پتھر موڑے والا — اوہ بھی چکیا ہور ملیک کہے میں سنگ تیرا اچالا
قتل جالوت کریں اس نال جاں ہوویں مقابل جاکر — اوہ تنے سنگ رکھ وچ گوپھانی نام لیا رب قادر
اوہ تنے ہکسے رکھ وچہ گوپھانی سنگہ چلایا — اوہ پتھر حکم الٰہوں تک کافر دے تگ سدہایا
جالوت ڈگا سبھ کافر نسے پچھے داؤد اس لیایا — خوش طالوت ہویا بہت اہل ایماناں شکر بجایا
تس بیٹی ویاہ دتی اوہ شاہی مہر ہوئی اسجاری — چالی سال طالوت رہیا پھر داؤد دے سرداری
ست سالاں داؤد کیتی اوس پچھے فر بادشاہی — ملک تے حکمت علم دتا اوس سائیں پاک الٰہی
تے حکمت کنوں مراد نبوت خازن توجیہ فرماوے — بھی دتے رب زبور کتاب ہور کسب زرہ کر کھاوے
جاں پڑھیدا او زبور تاں وحشی آون نچ نچاندے — اتے وچہ ہوا طیور کھلوندے غوغا شور مچاندے
داؤد گدے بھی ٹھہرے پانی وگدا اٹک کھلوندا — تے بولی وحشی پنکھیاں سمجھے ہرگز اٹک نہ رہندا

وَلَوْلَا دَفْعُ اللّٰہِ النَّاسَ بَعْضَھُمْ بِبَعْضٍ لَّفَسَدَتِ الْاَرْضُ وَلٰکِنَّ اللّٰہَ ذُوْ فَضْلٍ عَلَی الْعٰلَمِیْنَ

اور اگر نہوتا دفع کرنا اللہ کا لوگوں کو بعضے انکے ساتھ بعضے کے البتہ بگڑ جاتی زمین ولیکن اللہ صاحب فضل کا ہے اوپر عالموں کے

جے لشکر نال مسلماناں رب ناہ کفار رگواندا — تا غالب ہوندے مشرک اوپر زمین شرک ودہ جاندا
شہراں اتے مسیتاں دی فر کردے اوہ خرابی — ایہ ابن عباسوں خازن دیوچہ لکھیا قول صوابی
کہے احمد حنبل بن عمروں اوہ پاسوں بحر عطاسیں — ہک صالح مومن یاروں تنو گھر آفت موڑے سائیں

تِلْکَ اٰیٰتُ اللّٰہِ نَتْلُوْھَا عَلَیْکَ بِالْحَقِّ وَاِنَّکَ لَمِنَ الْمُرْسَلِیْنَ

یہ نشانیاں ہیں اللہ کی پڑھتے ہیں ہم انکو اوپر تیرے ساتھ حق کے اور تحقیق تو البتہ بھیجے ہوئیں سے ہے

ایہہ قصے رب دیاں آیتاں جو اساں پڑھیاں اوپر تیرے — حق دے نال تے بیشک توہیں کنوں رسولاں میرے
کجھ شک شبہ نہیں اس وچہ بھاویں اہل کفر انکاری — تیس ساڈے گھلے ہوئے جیونکر ہور رسول ابراری
انہاں نال بھی اہل کفر دے رہے مخالف ایویں — پر اوڑک غلبہ نبیاں ہویا نال تیرے بھی تیویں

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلٰى بَعْضٍ مِّنْهُمْ مَّنْ كَلَّمَ اللّٰهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ

یہہ پیغمبر بزرگی دی ہمنے بعضے انکے کو اوپر بعض کے اون میں سے بعضے وہ ہیں کہ باتیں کی اللہ نے اور بلند کیا بعضے

دَرَجٰتٍ ط وَاٰتَیْنَا عِیْسَى ابْنَ مَرْیَمَ الْبَیِّنٰتِ وَاَیَّدْنٰهُ بِرُوْحِ الْقُدُسِ ط

انکے کو درجوں میں اور دیں ہمنے عیسے بیٹے مریم کو دلیلیں ظاہر اور قوت دی ہمنے اسکو ساتھ جان پاک کے

پیغمبر ایہہ فضل دتا اساں ہکناں نوں ہکناں تے ہٗ

تے بعض اوہناں تھیں اوہ جس اوچے درجے شان شرافت

تے اوچیاں درجیاں والے حضرت نبی محمد ﷺ آئے

کجھہ ہور فضائل زیادہ جو کسے نبی نہ حاصل ہوئے

گواہی دین رسالت دی کل حجر شجر سنگریزے

چشمے جاری انگلیاں تھیں رج رج پیتا پانی

پیالے شیروں تن سو رجیا ایوں حال جنو راں

تے جا بر دے گھر تھوڑے آٹیوں سبہ اصحاب رجائی

جاں عصر علیدی فوت ہوئی وچہ خیبر دل غمناکی

کل معجزیاں تھیں معجزہ وڈہ قرآن کلام خدائی

تے ابوہریروں خازن وچہ دسے شاہ رسل فرمایا ﷺ

تے مینوں رب قرآن دتا ایہہ معجزہ وحی خدادا

بھی خازنوچہ محی السنۃ جابر تھیں ہے لیاندا

بیمنے راہوں دشمن نسے خوف میرے تھیں واہی

تے کل زمیں ہیں کارن مسجد نالے پاک ایہا ئی

ہور نبی سبہ ہک فرقے ول تے میں ول خلقت ساری

تے میرے اوپر ختم نبوت ہور روایت آئی ہٗ

معتمد فی المعتقد دیکھ جو کہے خدا جے چاہے

ایس عقیدے تھیں اوہ کافر ہو یا دین گواوے

تے فضل رسولاں اک دوجے پر نال اجماع دے آیا

تے بعض اوہناں تھیں اوہ جس نال کلام کیتی ربانی

تے معجزے دتے عیسے نوں اساں روح القدس طاقت

کمال جو پائے کل نبیاں اوہ ہکی وچہ سمائے

جویں نال اشارت چن دو ٹکھن ایہہ وچہ قرآن دسوے

تے رویا نال فراق ستون حنانہ لگیو س ہنجے

سبہ لشکرے سبے موٹیاں شیریں آب نورانی

چھوہارے اندک بہتیاں یاراں کہادی نال سرانی

تے کھانگڑ لسی بکری تھیں کل برتن شیر بھرائی

اوہ سورج ڈبا فر چڑھ آیا چمکیا نور آفاقی

مثل اس کسے نہ سورت جوڑی خلقت عاجز آئی

ہر پیغمبر قدر ایمان بندیاندے معجزہ پایا

امید جو روز حشر لگ سبہ تھیں میں اتباع زیادہ

جیزاں پنج مینوں وڈہ سبہ تھیں ملیاں نبی الانام

تے لٹ حلال ہوئی ہیں کارن روانہ ہور سی آہی

وقت ہووے جتھہ نال تیمم کراں نماز ادائی

تے مینوں اذن شفاعت ملیا کرساں اسدن یاری

قیامت تیک نظیر نہ میرا ممکن ہونا کائی

نبی محمد جیہا ہور نبی وچہ خلق او ٹھائے

حضرت ﷺ نال ایمان نہ اوسدا اوگت عمل دکھاوے

اے محمد شاہ رسل ﷺ دا سبہ تھیں فضل ودھایا

تے رحمت کارن اہل جہاناں کیتا رب وڈیائیں
ذکر بلند ہویا لس ذکر خدا دے نال پڑھیوے
تے ذکر نہ ہور نبیاں دا جویں ذکر محبوب الٰہی صلی اللہ علیہ وسلم
اطاعت ایس اطاعت اپنی رب صاحب فرمائی
تے ہتھ مبارک حضرت دا رب اپنا ہتھ الاوے
عزت ایتے رہنا اوسدی رب اپنے نال رلاوے
تے موسےٰ نوں معجزے اسنے کئی ہزاراں پائے علیہ السلام
تے معجزے اوسدے کل نبیاں تھیں افضل اکرم پیارے
تے معجزے ہور نبیاں مکو اُسدی قیامت تائیں
اس حسن انور چڑھدیاں ہی کل تاریاں نور گوایا
قوم ہکی ہکی ول اک اک نبی خدا تھیں ہویا
بلکہ امام نبیاں دا بھی اسپر ختم رسالت صلی اللہ علیہ وسلم
عہد لیا رب نبیاں تھیں جو شاہ رسلنوں پاوے صلی اللہ علیہ وسلم
نبیاں کجھ تامل کیتا سنکے حکم خدا دا
پھر حکم کیتا رب ویکھ خاموشی نہاں نوں اُسجائیں
پھر رب کہیا سب رہو گواہ تے میں بھی کنوں گواہاں
اس ویری کافر کل عالم آدہاں ویری تھوڑے
جتنے دکھ تکلیف زیادہ اتنی شان اوہیدے
تے اسدی امت سبھ امتاں تھیں افضل رب فرمائی
تے امت حضرت سبھ امتاں تھیں زیادہ وچ شماراں
تے نبی کہیا جس دین میری وچ بہتر چال نکالی
فر شاہ رسل جد سوہنا دین سکھایا اہل ایماناں صلی اللہ علیہ وسلم
تے تابعدار زیادہ جیندے اوسدے اجر ودھیرے
غور کرو خود کیڈک عزت فضل نبی سرورنوں
بیہقی کرے روایت وچ فضائل اصحابا ندے
عائشہ سن فرمایا کیا ہتھ نہیں عرباں سرداری
خلیل کیتا رب ابراہیم نے تکیا موسےٰ تائیں رضی اللہ عنہ
علیہم الصلوٰۃ والسلام

جاں رحمت کل جگاں کارن افضل ہویا تاہیں
جنوں وچ اذان نے تشہد نلے کلمے وچ سہیوے
جو نام خدا دے نال مبارک اوسدا اسم الٰہی جل جلالہ
تے بیعت اُسدی بیعت ربدی ایہ بزرگی پائی
تو ناہ مارے مٹھ سنگریزہ پائی ماری میں فرماوی
اجابت اُسدی نال اجابت اپنی آکھ سناوے
ہر ہر آیت قرآنی نت معجزہ خوب سداوے
تاواجب جو خودھی سبھ تھیں افضل وچ شمارے
منسوخ کیتی اوس دین تمامی ایہ نسخ کدائیں
تے اُسدی نور مبارک جانن کل دنیا تے پایا
تے شاہ رسل کل انساناں ول بھی جناں نوں ڈہویا صلی اللہ علیہ وسلم
اوہ امت ہوئی اسدی سارے معنے وچ ہر حالت
مینے اوہ رسالت اوسدی بھی امداد پہنچاوے
جو اسدی آیاں کم اساڈے نہویں ہون زیادہ
کیا اقرار کیتو جے اسپر کہن اقرار ساہیں
جو اس اقراروں پھر یا اوہی فاسقوں بدخواہاں
جتنے دشمن زیادہ تنے دکھ ودھیک چھوڑے
تے کل عالم تھیں شاہ رسل نوں آہے دکھ ودھیرے
جد امت بہتر نبی تنہاں فرقوں نہ بہتر بھائی صلی اللہ علیہ وسلم
ایہ اسی صفاں تے چالی ہوسن کل نبیاں سرداراں
لس اجر اُسدا تے اجر جو اوسپر کرسن عمل کمائی
اوہناں اوسدا اجر تے اجر امت دا قیامت تیک عیاناں
اتنا علم توحید عرفان اوس دوہ کبیر نکھیڑے
کل نبیاں تے حاصل عزت شاہ رسل برترنوں
دوروں ویکھ علی نوں آکھیا ایہ سید عرباندے صلی اللہ علیہ وسلم
فرمایا اوہ سید عرباں میں جگاں سرداری
تے میںنوں رب محبوب کیتا خود دسیا کر عطائیں
صلی اللہ علیہ وسلم

تے ہر پیغمبر تائیں رب نے لیکر نام بلایا ہو
تے ویریاں اسدیاں نوں خود اسد جھڑکاں ڈنڈیاں دیندا
آدم تئیں سجدہ کروایا ملکاں تھئیں رحماں نے
تے شاہ رسل پر نت ہمیش درود خدا پہونچاوے
تے اہل ایماناں حکم تسیں سبھی پڑھو درود سلاماں
تے آدم نوں سی کل چیز اندا بخشیا علم الٰہی
وعلمک مالم تکن تعلم اندر شان نبی فرمایا
تے وڈا فضل خدا صاحب دا او پر تیرے پیارے
نبی کہیا رب ادب وتم پس سوہناں ادب سکھایا
ارنا الاشیاء کما ہی ختم رسالت کہندا آہے
تے قیامت تیک جو ہو وہنار اسبہ نبی فرمایا

میں یا ایہا النبی یا سین صفاتوں رب بولایا
جدوں کفار ستاندے تہاں لکوئیں عیب کڈھیندا
ختم ہویا اوہ شرف جو پایا سی اُسوقت اُنہاں نے
کل فرشتیاں نال رلا کے نت ایہ ورد کماوے
درود کنوں کل نعمت حاصل حدنہیں اکراماں
تے اس ہتھ کنجیاں علم زمین خزانے بخشے بھائی
جو تاں اگے علم نہ آہا اوہ سبھ تساں پڑھایا
وفضل اللہ علیک عظیماً آئے وچہ قرآن اشارے
الرحمٰن علم القرآن جو وچہ قرآن بتایا
رب زدنی علماً علم ترقی منگدے سا ہے
علم اول آخر دے حضرت اللہ شان ودھایا

تمہارے علم کو پہونچا نہیں کو   سمندر کا بھلا ہے کون تارا

تے موسےٰ نال کلام کیتی رب عالی منصب پایا
کلام خدا بے کیف حروفوں صوتوں پاک زبانوں
جھنڈے حضرت میٹھے نبی سب ہوسن روز حشر دے
رب کہیا یا سین ای سید یعنے کل خلقاندے

اتے نمازیاں اس امت دیاں نوں ایہ رتبہ آیا
نہ تالو حلق زبان او سکارن پاکی ہر نقصانوں
تے حضرت نبی آہے اجے آدم اندر آب چکڑ دے
انا سید ولد آدم بھی شاہ رسل فرماندے

وَلَوْ شَآءَ اللّٰهُ مَا اقْتَتَلَ الَّذِيْنَ مِنْۢ بَعْدِهِمْ مِّنْۢ بَعْدِ مَا جَآءَتْهُمُ الْبَيِّنٰتُ وَلٰكِنِ اخْتَلَفُوْا
اور اگر چاہتا اللہ نہیں لڑتے وہ لوگ کہ پیچھے انکے ہیں پیچھے اسکے کہ آئیں انکے پاس دلیلیں ظاہر و لیکن اختلاف کیا انہوں نے
فَمِنْهُمْ مَّنْ اٰمَنَ وَمِنْهُمْ مَّنْ كَفَرَ ۭ وَلَوْ شَآءَ اللّٰهُ مَا اقْتَتَلُوْا ۣ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيْدُ
پس بعض انمیں سے وہ شخص ہے کہ ایمان لایا اور بعض ان میں سے وہ ہے کہ کافر ہوا اور اگر اللہ چاہتا نہ لڑتے ولیکن اللہ کرتا ہے جو چاہے

جے چاہندا رب نہ لڑدے جھیڑے ہوئی بعد رسولاں   اسدے بعد جو آئے ایہناں معجزنے صاف دلیلاں

[illegible]

جھگڑیا ہو چپ کجھ اوہناں تے کجھ مومن ہوئے
جے چاہندا رب نہ جھگڑ پیندے پر کری خدا جو چاہے
نبی کہیا رب خلقت اپنی وچہ ظلمات بنائی
جو رہیا محروم شعاعوں اوتھا اوس اتھی کجھ نہ پایا
کسے سوال علیئوں کیتا کیسا تقدیر الٰہی
فر پچھیوس فرمایا اوہ ہک بحر عمیق ایہا ای
علی کہیا ایہ بھید ہک چھپیا جسنوں عقل نہ پاوی
نبی صلی اللہ علیہ وسلم کہیا جو جھگڑیا اسوچہ قیامت پچھیا جاسی
کہیا مکذب جو تقدیر مجوس اوہ ایس امت دے
نیکی بدی پیدائش رب دی پر خوشی وچ بھلایاں
تے فعل مختار بندیوں کیتیوس تاہیں کاسب ہویا
تے نیکی بدی حکموں لاکن بدی نہ امر آکھوں
بندے تدے نہ عذر جو اوسنوں ملیا عقل ارادہ
پر شامت نفسوں ہوں گناہ جو وچہ تقدیر لکھایا
نہ قدری بنے نہ جبری رہے میانہ عزت پاوے

کافر ہوئے بعض تہاں تھیں وچہ عذاباں ڈھوئے
مظہر جو وچہ ہوسنے تھیں خبر نبی تھیں لاہے
فر جاں نہ کیتا شعاع لگا جس اوس ہدایت پائی
فر وچہ خلاصے فتح محمد ترمذی تھیں فرمایا
علی کہیا ایہ کھوہ اندھیرا نا وڑ اسوچہ بھائی
اسوچہ پیر نہ پائیں تر بچی وار اوس فیر کہیا ای
کھوجی اسدا مویا محنت اوسدی اوگت جاوے
تے جسنے اسوچہ بحث نہ کیتی اوسدی ہوگ خلاصی
جے ہون بیمار نہ پچھو تے جے مرن اوہ اہل بدعتدے
تے دونویں راہ دکھائے اسنے پورنال صفایاں
عقل ارادہ بخشیا اسنوں پتھر محض نہ ڈھویا
جان کرے ارادہ بندہ رب تس پیدا کردا ہول
نفع ضرر سبہ سوچے اپنا کرکے فکر زیادہ
ابلیس خدا دے ذمے لائے آدم نفس جو ٹھایا
مجوس امت دی جبری قدری شاہ رسل صلی اللہ علیہ وسلم فرماوے

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعٌ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ

اے لوگو جو ایمان لائے ہو خرچ کرو اس چیز سے کہ دیا ہمنے تمکو پہلے اس سے کہ آوے وہ دن کہ نہیں بیچنا بیچا اسکے اور نہیں دوستی

وَلَا شَفَاعَةٌ ۗ وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ

اور نہ سفارش اور کافر وہی ہیں ظالم

اے اہل ایمانو بدے دیتوں خرچو مالاں تائیں
نہ فائدہ کرے سفارش جدن نہ یارانہ یاری
اے اہل ایمانو کرکے بخل جہنمی ہووو ناہیں
اس آیت وچہ مذمت جیہڑی ترک زکوٰۃ کریندے
بیع مراد خرید فروخت فدیہ لیا نہ جاوے
یعنی دنیا جیہا عملدی اگے عمل نہ ہووے
تے نا کوئی کرے شفاعت اوسدی جس ایمان گنوایا

پہلے آیاں اُسدن تھیں کجھ نفع جدیو چہ ناہیں
تے کافر لوگ اوہو ہن ظالم وچہ گمراہی بھاری
زکوٰۃ دے منکر ابوبکر رضی اللہ عنہ جن کیتے مار فناہیں
تے خبر دتی جو قیامت نوں اعمال عمل نہ مول وکیندے
معنے ظالم جو چیز کوئی بن اوسدے جگہ ٹکاوے
تے نا کسے بیلی خود اعمالوں عمل کسے نوں دینے
تے اہل ایماناں ہوگ شفاعت وچہ مدارک لیایا

اَللّٰهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ ۚ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا

فِی الْاَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِیْ یَشْفَعُ عِنْدَہٗٓ اِلَّا بِاِذْنِہٖ یَعْلَمُ مَا بَیْنَ اَیْدِیْہِمْ وَمَا خَلْفَہُمْ وَ

بیچ زمین کے ہے کون ہے وہ جو سفارش کرے نزدیک اسکے مگر ساتھ حکم اسکے جانتا ہے جو کچھ انکے آگے ہے اور جو کچھ پیچھے انکے ہے اور نہیں

لَا یُحِیْطُوْنَ بِشَیْءٍ مِّنْ عِلْمِہٖٓ اِلَّا بِمَا شَآءَ وَسِعَ کُرْسِیُّہُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَلَا یَئُوْدُہٗ

گھیرتے ساتھ کسی چیز کے علم اسکے سے مگر ساتھ اس چیز کے کہ چاہے سما لیا ہے کرسی اسکی نے آسمانوں کو اور زمین کو اور نہیں تھکاتی ہے

حِفْظُہُمَا وَہُوَ الْعَلِیُّ الْعَظِیْمُ ۝ اسکو نگہبانی ان دونوں کی اور وہ ہے بلند مرتبہ والا بڑا

ہے اللہ وسن باجھ نہ ہور عبادت لائق کائی
تے اوسے کارن ہیگی جو شئے وچہ زمین اسمانے
اوہ جانے جو کجھ سامنے خلق تے جو کجھ مگر تہانڈے
پر جتنا چاہے کرسی اوسدی گھیریا دہرت اسماناں
اللہ حی جو باقی زندہ ناہ تس موت کدا ہیں
قائم باجھ زوال موجود اوہ جس تغیر نہ آوے
ستھا ہیں اوہ نیند جو ہووے ناجاگے نہ سووے
یا اونگھ ہووے وچہ سر دے سستی نیند رقلب ٹکاناں
ایہ چیزاں نقص بلائیں جہڑیاں روکن علم خدا نوں
رب کل چیزاں اندا خالق مالک جو وچہ زمین آسماناں
تے اوہ کون جو کرے شفاعت باجھوں اذن خدائی
حکم خدا بن منے شفیع پر ردی نال اجازت
اوہ رد کیتا جو پاس خدا کسے بت نوں قوت ناہیں
اِلَّا بِاِذْنِہٖ تھیں مستثنے ذات محبوب الٰہی
وَلَسَوْفَ یُعْطِیْکَ رَبُّکَ فَتَرْضٰی تینوں اذن شفاعت
شفاعت عندا جو منکر ہے اوہ منکر نص قرآنی
مدارک معالم خازن ہور عباسی مظہری والے
اوہ جانے کل احوال خلائق جو وچ زمین آسماناں
یا اگے تہاں جو کم دنیا دے پچھلے روز حشر دے

یہ رب جو زندہ قائم ناہ جس نیند اونگھ ایہانی
اوہ کون جو کرے شفاعت کول اس مگر جاں حکم ربانی
تے گھیر نہ سکے چیز کوئی جو علم کنہوں رحمانے
نہ دو ہاندی رکھوالی اوس تھکاوے ذرہ عیاناں
اللہ حی جو زندہ باقی جس ول راہ فنا نوں ناہیں
یا قائم وچہ تدبیر خلائق روزی ہر ہر پہنچاوے
نیند راوہ جو بہار گھتے ہور عقل قوت نوں کھووے
نہ رہنوں اونگھ نہ خواب نہ غفلت ہووے نہ رہنوں بہاناں
تے اوہ ہر نقصوں پاک منزہ ہمیشہ پچھانوں
نہ شرکت کسے نہ جھگڑا خلقت ملک خدا سب جاناں
ایہ استفہام انکاری یعنے نہیں کسے قوت پائی
مشرکاں ظن جو بت اساڈے اُسدن کرن شفاعت
جو دم مارے اوہ سچا ہک کوئی کنوں معبود تساہیں
ہور ملک نبی سب شافع ہوسن ہی کجھ مومن بہائی
عَسٰٓی اَنْ یَّبْعَثَکَ رَبُّکَ مَقَامًا مَّحْمُوْدًا کاں شفاعت آئیا
ایہ وہا بیاں نوں ہماری ٹھیک ایہ صحیح حیرانی
ہور کل مفسر اہلسنت ایہ لکھدے مرد کمالے
جو چنگے مندے عمل کیتے تے جو کجھ کرن اگاہاں
یا اگے عاقبت ہو پچھلے دینا دسیا اہل نحو دے

[illegible]

تے علم اُسدے اگھیرن جانن قدر جنہی تس سارا
پس جد جانیا علم تمام اوس واقف سبھ دا ہووے
جاں جمع کیتا اوسدل اپنے وچہ علم تمام خدا دا
تے معلومات خدا دے کوئی ہرگز گھیر نہ سکدا
تے اوہ ہی ایہن رب جلجلالہٗ جنہاں غیبی علم جتاوہی
فَلَا یُظْہِرُ عَلٰی غَیْبِہٖ اَحَدًا اِلَّا مَنِ ارْتَضٰی مِنْ رَّسُوْلٍ رب فرماوے
حسن کہے جو کرسی تھیں بھی عرش مراد ایہا نی
بعضے آکھن کرسی کولوں علم مراد سوہاوی
کرسی وچہ آسماں ستے جیوں چھلا جنگل ڈہریا
ابن عباس رضی اللہ عنہ تبایا کرسی اگے ست آسماناں
تے ہر ہر پاوا اُس دا زمین آسماناں جیڈ لمائی
تے چونہ ملکاں تس چکیا موڈھا انہاں ملکاں چاروچارے
ہک فرشتہ شکل آدم دی اوہ سردار انساناں
ہک صورت بیلدا اوہ شاہ حیواناں رزق منگو انہاں کارن
ہک کرگس شکل اوہ جانوراندے کارن روزی چاہی
تے سر پر دے نور دوں موٹی فرق ہر پنجسو سالے
تجلے عرش اُٹھاونوالیاں تھیں اوہ سٹر دی ڈیرے
جو نو اسمان بناون کرسی عرش بھی نال رلاون
بھی اوہناں تھیں وچہ اسماناندے پون تجلیاتاں
علی واسطے پاک شریکوں مثلوں حدوں خالی
اس آیت وچہ ذکر ہو یا سب ربدیاں ذات صفاتاں
وچہ خازن ہور معالم ابو ہریرہ رضی اللہ عنہ یوں نقل لیایا

تے وجہ حقیقت اوسدی پاون سبھ آشکارا
اوسنوں آکھن گھیرن شے دا خازن ذرپر و وے
پس تحقیق اوسوقت اوس گھیریا شے سارےنوں زیادا
مگر خدا جس چاہے اوسنوں علم اپنا ہی دسدا
بنے دلیل نبوت نبیاں کارن خازن لیا وے
ایہہ سورت جن اندر بھی اندر آلِ عمران دساوے
تے ابو ہریرہ آکھے کرسی عرش مقابل آئی
تے وَسِعْتَ کُلَّ شَیْءٍ رَّحْمَۃً وَّعِلْمًا رب جویں فرماوی
تے کرسی ایویں عرش اگے جیوں چھلا بیشک اوس پایا
جیوں ڈہال اوپر ست درہم رکھے خازن دکھلایا
تے اوہ سامنے عرش ٹکے وچہ مظہری لکھیا بھائی
قدم انہاں ستویں زمیں تلے راہ پنجسو سالاں بہاری
اوہ رزق خدا تھیں طلب کریندا بندیاں کان عیاناں
ہک صورت شیر اوہ طلب کریندا رزق درندیاں کارن
جنہاں کرسی عرش اوٹھایا وچہ انہاں ستر پردے
جے پردے ایہہ ناہوندے سڑدے کرسی چکن والے
تے کرسی ست اسماناں گھیریا عرش کرسی نوں گھیرے
جو ست کہن اوہ شاید کرسی عرش نہ نال ملاون
تاہیں وکھ گنے فلکاں تھیں کارن اوہ صفاتاں
عظیم دلا معنے سبھ تھیں وڈا قدر بلند تعالیٰ
تدے نبی صلی اللہ علیہ وسلم فرمایا وڈی آیت ایہہ ہر کا تا لے
ابلیس پھر یوسن تن راتیں جاں اوہ طعام چوراون لے

[illegible]

...ی اوس پھڑ وا منتاں کر کے فر چھٹ جاوے
...ویلے پڑھ اسنوں تین پر گھلے رب رکھوالا
...ی اوہ جھوٹھا سی پر سچ گیا کہہ تینوں
...رض نمازوں پچھے پڑھے اس آیت تائیں
...ی نوں آکھیا گھر میرے وچہ برکت ناہیں
...عود کہیا دس حضرت جو تے نافع مینوں
...ع قرآن تے عرش خزانیوں نکلی ہے ایہ آیت
دو نبیاں دو ہونٹھاں تے دو واسدیاں ہین زباناں
...ں پڑھیاں ہر جن شیطانوں بھی ہر ضر بلاؤں

ترےتجی وار جان پھڑیا شیطوں دس آیت راہ پاوے
فجر تائیں شیطان نہ آوے رات گذار سوکھالا
نسائی بیہقی دار قطنی تھیں خبر ملی ایہ مینوں
روک نہ اسنوں جنت تھیں کجھ باجھوں موت کراہی
دسیا پڑھ ایہ جس کھانے تے پڑھسین برکت پائیں
فرمایا ایہ آیت پڑھ پھر جا قنار ہے نہ خطرہ تینوں
تے افضل ہے ایہ آیتا تو چوں پاروں اجر نہایت
تلے عرش دی پاکی رب دی کرے بیان عیاناں
رہے حفاظت رحمت ربدی اُترے فضل خداوں

...راہ فی الدین قد تبین الرشد من الغی فمن یکفر بالطاغوت و یؤمن باللہ
...بردستی بیچ دین کے تحقیق ظاہر ہوئی راہ پائی گمراہی سے پس جو کوئی کفر کرے ساتھ شیطان کے اور ایمان لائے ساتھ اللہ کے
...استمسک بالعروۃ الوثقی لا انفصام لہا واللہ سمیع علیم ۝ اللہ ولی الذین
...تو پکڑ رکھا اُسنے کڑا مضبوط نہیں ٹوٹنا واسطے اسکے اور اللہ سننے والا اور جاننے والا ہے۔ اللہ دوست دار ہے اُن لوگوں کا
...و ا یخرجھم من الظلمٰت الی النور ۝ جو ایمان لائے نکالتا ہے اونکو اندھیروں سے طرف روشنی کے

...دھنگا نا کرنا آیا اندر دین الٰہی
...باطل معبوداں جھٹلا کر منیاں واحد سائیں
...اللہ سنے تے جانے اللہ دوست اہل ایماناں
...عباسوں رضی اللہ عنہ خازن وچہ ایہ رسم زمانہ دی آہی
...ت جیوے تس دیاں یہودیاں پسر یہود بناہی
...ار کہیا وچہ بچڑے ساڈے اوہ کیوں نال تراہو
...باطل تھیں حق ظاہر ہویا ظلما توں روشنائی
...کیتا مختار اصحاباں رہن جے نال تساہاں
...اندر کجھ زور نہیں جو مومن ہوں اگر اسیوں
...جزیہ کرن قبول جو جزیہ اہناں تھیں پھر ہو کر
...سعود رضی اللہ عنہ کہیا ایہ لوک اسلاموں اول آہے
...غوت مراد شیطان یا ساحر یا رب کعب کف ال...
...فت شاہ رسل صلی اللہ علیہ وسلم یا چھوڑن جو کجھ غیر خداوت

ہے راہ ہدایت والا ظاہر ٹھیک کنوں گمراہی
ٹھیک اوس محکم رسّا پکڑیا جسنے ٹٹنا ناہیں
اہناں کڈھ کفر ظلم توں لیاوے طرف ضیاتماں
جس اولاد نہ جیوے اوہ ایہ نذر منیندی ساہی ۱۲
آیا جد اسلام تے حضرت بنی نضیر گھنڈہا ہے
تا آیت لتھے دین اندر ناہ زور دھنگا نا چاہو
یعنی کفروں ظاہر ہو گیا راہ ایمان صفائی
جے کرن لبھنہ انہاں نوں تا ٹرجاون نال تہاڈا
جے ظاہر [illegible] دلوں انکار تا ہو نہیں [illegible]
اپر نہیں کجھ زور دھنگا نا خازن وچہ مسعود
ہر حکم قتالوں ایہ آیت منسوخ ہے اک لاہی
تے رہا محکم [illegible]
ایہ خواجے بہاؤالدین نقشبند لکھی [illegible]

بہت بُرے اوہ لوگ جو پوجن زمین دیاں معبوداں
کیا ڈٹھے ہنیں تمن محبوبا جس پھڑیا رب ہواتوں
تے جس شے نال تعلق دلدا اوہ تس رب سدیوے جل جلالہٗ
ہک دینہ حضرت حسن علی نوں ایہہ سوال الایا رضی اللہ عنہ
کہیا امام حسن نالے تیں ربدی حب رکھیندے رضی اللہ عنہ جل جلالہٗ
علی حیران کھلے اسدا کیا دیاں جواب آستائیں
جے وزن دوہاں نوں کریئے حب زیادہ کھڑی ہووی
تا حسن کہیا حب میری تابع حب ہوئی رحمانی
طریقہ نقشبندی وچہ رؤفی رسا محکم کہیا
ولی دا معنے دوست ناصر کفر مرادا ندھیرا
ہکو جیہ سورۃ انعام اندھیروں ہیں دینہ رات مرادوں
تے بیشک شبہ اندھیراہی شاہ عبدالقادر لکیا

اُفرُیتُ مَنِ اتخذ الٰہہ ہوٰہ جو حکم خدا موجوداں
جو عبد دراہم دینا اوسپر لعنت ہے سمجھاتوں عکہ جل جلالہٗ
چاہیئے کل علاقے غیر خدا سبہ چھوڑ رکھیوے
جو مینوں تسیں پیارا جانو علی آہو فرمایا رضی اللہ عنہ
نالے میری حب کویں دل ہکو بہ دونویں رہندے
تا حسن کہیا حب میری ہے تسانال حکم رب سائیں
علی کہیا حب اللہ والی اکثر وافر ہووے
ایہہ حب نہ غیر اللہ دی لکھیا عبدالحق حقانی جل جلالہٗ
جس پھڑیا ایس طریقے نوں اوس ٹھٹناہیں لکھیا جل جلالہٗ
تے نور مرادا ایماں بتایا خازن وچہ نکھیڑا
اس ہا بچوں ظلمات کفر سبہ نورا یمان ادرشادوں
تے اللہ فضل و کرم اپنے تھیں شبہ شکوک مٹاوے جل جلالہٗ

وَالَّذِیْنَ کَفَرُوْٓا اَوْلِیٰٓـئُھُمُ الطَّاغُوْتُ یُخْرِجُوْنَھُمْ مِّنَ النُّوْرِ اِلَی الظُّلُمٰتِ ؕ اُولٰٓئِکَ
اور جو لوگ جو کافر ہوئے دوست انکے شیطان ہیں نکالتے ہیں انکو روشنی سے طرف اندھیروں کے یہ لوگ
اَصْحٰبُ النَّارِ ۚ ھُمْ فِیْھَا خٰلِدُوْنَ ؑ رہنے والے ہیں آگ کے بیچ اسکے ہمیشہ رہنے والے ہیں۔

تے یار کفار اندے شیطان انہاں کڈہن نورایماں نوں
جو کہن ایہہ لوگ جاون وچہ پہلی کیونکر آہے سارے
اوہ لوگ یہود جو پہلے مندی رہے نبی دے تائیں صلی اللہ علیہ وسلم
یا عام کفار مرادا نہاں شیطاں کنوں ایمان ہٹاوے

یا ویو جیہ ظلمات اوہ ناری نت دھن اتہہ جانوں
روشنائی تھیں وچ ظلمات کویں جاپئے ہتھیارے
تے جاں اوہ قسم حجابوں نکلیا منکر ہوئی تداہیں
تے کڈہن معنے روکن ہکن خازن وچہ فرماوے

اَلَمْ تَرَ اِلَی الَّذِیْ حَآجَّ اِبْرٰھٖمَ فِیْ رَبِّهٖٓ اَنْ اٰتٰىهُ اللّٰهُ الْمُلْكَ ۘ اِذْ قَالَ اِبْرٰھٖمُ
کیا نہ دیکھا تونے طرف ان لوگوں کے کہ جھگڑا کیا ابراہیم سے بیچ پروردگار اسکے کے اسواسطے کہ دی اسکو اللہ نے
رَبِّیَ الَّذِیْ یُحْیٖ وَیُمِیْتُ ۙ قَالَ اَنَا اُحْیٖ وَاُمِیْتُ ؕ قَالَ اِبْرٰھٖمُ فَاِنَّ اللّٰهَ یَاْتِیْ بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ
بادشاہی جس وقت کہا ابراہیم نے پروردگار میرا وہ ہے جو جلاتا ہے اور مارتا ہے کہا میں جلاتا ہوں اور مارتا ہوں کہا ابراہیم
فَاْتِ بِھَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُھِتَ الَّذِیْ کَفَرَ ؕ وَاللّٰهُ لَا یَهْدِی الْقَوْمَ الظّٰلِمِیْنَ ؑ
نے پس اللہ لاتا ہے سورج کو مشرق سے پس لے آ تو مغرب سے پس ہوچکا ہو گیا جو کافر ہوا اور اللہ راہ نہیں دکھاتا قوم ظالموں کو

فتوح الغیب

بہلا ڈٹھا نہیں توں دل نمرود جو جھگڑیا نال خلیلے
جاں آکھیا ابراہیم میرا رب مارے ہور جوا دے
ابراہیم علیہ السلام کہیا رب سورج لیاوے چڑھدے داؤں جل جلالہ
پس حیران ہویا سن کافر کجھ جواب نہ سریا علیہ السلام
نمرود پسر کنعان سنداجس ملے زمینوں شاہی
نہیں لئے شاہ جہان گذرے دو مومن دو کافر
تے بخت نصر دوجا نمرود ایہ کافر شاہ زمیندے
ہک کہن خلیل جاں بت بھنے تاکافر قید کرایا
یا پچھیوس کہیڑا رب تیرا تاہی جواب الاوے صلی اللہ علیہ وسلم
ہک قسم آکھن جدنا روں نکلیا تداوس جھگڑا الایا
اناج آہا تدکافر پاس جاں کوئی وہاجن جاندا
تے رب اوسنوں جو کہندا دیندا اوس طعام نکارا
تاہن طعام مڑے کجھ راہوں حضرت ریت اوٹھائی
آپ ستے اوٹھ بی بی کھولی پنڈ طعام وسایا صلی اللہ علیہ وسلم
ایہ کتھوں توں لیاندا کہندی جو تدہ آندے دانے
تے جاں نمرود کہیا میں قوت ماراں ہور جواواں
ہک کہن دو قیدی سدیوس ہکنوں ماریا ہکنوں چھوڑیا
خلیل آہا تدموقع کردا حجت بیش کافر دے
پر اوسدے عوض دلیل دوجی اوس کافر پیش گذاری
سن حیران ہویا اوس موقع سی جو گل پرتاوے
پر ڈردے ایہ نہ کہیا مت رب لہندیوں چاہڑ لیاوے

رب اُسدے پوچھ ایہہ جودتا اوسنوں ہک جلیلے
تاکافر آکھیا میں بھی زنداں کراں تے ماراں تماوے
توں مغرب ولوں چاہڑ جے قدرت رکھیں اسرانوا عال
تے رب نہ کرے ہدایت قوم اوس ظلم جہناں نے پھڑیا
تے ظلم کیتا اوس وہرتی پتے رب انکو اُسدے ثانی
سلیمان تے ذوالقرنین دو مومن آخر ہوئی مسافر
ہو مخالف جھگڑیا کافر نال اُس ال یقیندے
فرکنڈ مڑیس اس تاجو چاہے آتشوچہ تس پایا
رب میرا او ہ ذات جو خلقت ماری ہور جواوے
تد وڈا کال پیاسی نبی اناج خریدن آیا
پچھے کون الٰہی رب تیرا ہر ہک نوں ازماندا جل جلالہ
جاں ابراہیم بھی آیا ایہو کیتا اوس ورتارا علیہ السلام
تابی بی دل برانہ ہووے گھر لیا سٹیوس بھائی
کرتیار آندا اوس کھانا ویکھ خلیل الایا
تا ابراہیم جاتا رب گھلیا حمد کرے رحمانے علیہ السلام
دو مردے ہک قتل کیتوس ہک دیندا چھڈ کڑ اواں
اوہ زندہ کرن جواون جا توس عقل احمق نے بوڑیا
ایہ غلط کہیا توں جسنوں ماریا مڑ اوہ زندہ کردی
رب سورج چاہڑے چڑھدیوں تو لیا لہندیوں جے رب ہاری
کہ توں رب اپنی نوں سورج لہندیوں اج لیاوے
یارب توفیق نہ دتی اسنوں حاز نوح فرماوے

أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلَىٰ قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا قَالَ أَنَّىٰ يُحْيِي هَٰذِهِ اللَّهُ بَعْدَ
یا مانند اس شخص کے کہ گذرا اوپر ایک گانوں کے اور وہ گرا ہوا تھا اوپر چھتوں اپنے کے کہا کیونکر زندہ کرے گا اسکو اللہ پیچھے موت اسکی
مَوْتِهَا فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ قَالَ كَمْ لَبِثْتَ قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ
کے پس مار ڈالا اسکو اللہ نے سو برس پھر جلایا اسکو کہا کتنی دیر رہا تو کہا میں ایکدن یا تھوڑا دن سے کہا بلکہ رہا تو سو برس پس
قَالَ بَل لَّبِثْتَ مِائَةَ عَامٍ فَانظُرْ إِلَىٰ طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَتَسَنَّهْ وَانظُرْ إِلَىٰ حِمَارِكَ
دیکھ طرف کھانے اپنے کو اور پانی اپنے کے نہیں سڑا اور دیکھ طرف گدھے اپنے کی

وَلِنَجْعَلَكَ آيَةً لِّلنَّاسِ وَانظُرْ إِلَى الْعِظَامِ كَيْفَ نُنشِزُهَا ثُمَّ نَكْسُوهَا لَحْمًا فَلَمَّا تَبَيَّنَ
اور تو کہ کریں ہم تجھکو نشانی واسطے لوگوں کے اور دیکھ طرف ہڈیوں کے کہ کیونکر جوڑتے ہیں ہم اونکو پھر پہناتے
لَهُ قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
ہیں ہم انکو گوشت پس جب ظاہر ہوا واسطے اسکے کہا کہ میں خوب جانتا ہوں اللہ اوپر ہر شئے کے قادر ہے۔

مثل اسدی جو لنگھیا وستی چھتاں ڈگیاں اُتے
پھر سو سال اوس ماریا وت فراونوں رب جوالا
ملک کہیا تدہ ہکسو سال وہا یا ٹھہرے تائیں
تے ویکھ گدہے ول تا تدہ کریئے لوکاں کان نشانی
کویں پہنا یئے اس تتھاں جد ظاہر ایہ دسایا
جاں بعد حضرت سلیمان ہیوداں ظلم گناہ کھنڈائی
ہک بخت نصر شاہ ظالم آیا اسرائیاں ول چڑھ کی
فر بیت مقدس نال نجاست کا فرنے بھروایا
عزیر تائیں بھی قیدیاں دیوچہ کھڑیا پکڑ شریراں
علیہ السلام
اوس عمر چھوٹیری حفظ توریت دی متقی آہا بھال
دیس اپنے ول ٹریا گزریا گرچے ہر قل اوپر
ہسوی کھاوے بھی کجھہ شیرہ کدہ ہمراہ لیونے
زندہ کیونکر کرکے رب اہناں مڑکے شہر دساوے
تا چاہیا جو پیغمبر نوں قدرت رب دکھاوی
جاں بدن تھیں نکلی نشتیاں ستر سال وہائے
جو قوم اپنی نوں لیکر بیت مقدس گرآبا
اس ہکہزار داروغہ گھلیا کار کنندے نالے
تا مویا بخت نصر تے قید وں چھٹ آئی اسرائی
ترہیہ سالاں لوچہ اگے عتیں وہ شہر آباد ہویا ہے
رب جبرائیل نوں حکم کیتا پچھ کتنی مدت سویا
جاں اوٹھیا ہکدن آکھیا پر جاں نظر شمس اوہلی
وحی آکھیا نہیں بلکہ توں تا ستاہیں سو سالاں
تے گدہے اپنے دل ویکھ کوں تس ہڈاں ہون ٹکانی

آکھیوس کویں جو اسی رب اس مرنے بعد وسگتے
آکھیا کتنا ٹھہریوں کہندا ہکدینہ یا گھٹ آیا
توکھانا پینا ویکھ اپنا متغیر ہو یا ناہیں
تے ویکھ ہڈیاں ول کویں جڑھائیے ہر خود جگہہ ٹکانے
کہیوس ٹھیک خدا ہر شئے دے اوپر قادر آیا
جل جلالہٗ
رب لگا دین سزا اوہناں جد جدوں لنگھہ سدہائے
قتل کیتے اوس بہت اسرائی بہتے لیگیا پھڑ کے
لے ایلیا شہر جو سی ہیمشل اوس اندر خاک رلایا
تا بخت نصر دے نال گئے وچ بابل نال اسیراں
جاں بخت نصر اوس چھوڑیا ہو اسوار گدہے پر پیارا
میویاں نال درخت بھرے کوئی بشر نہ وسدا ظاہر
تے شہر ویران اوہ دیکھ کراہن دلوچہ فکر گیونے
اوہ آبادی تے سرسبزی کیونکر فر ہو جاوے
گدہا بدہا خود توشہ رکھیا آپ اوتھے سو جاوے
رب گھلیا ہک ملک اوہ جا شاہ فارس دے ول بائے
تے شہر ایلیا نوں اگے نالوں رونق بخش زیادی
تے ہر ہک نال ہزار لگے جاکرن عمارت عالی
بہت مدت اوہ قید رہے کجھ پھر بھی زندہ ساہی
جاں پورا سال ہویا سو زندہ رب عزیر کیتا سی
تا سی دن چڑھے تے ہن دن نیڑے ڈبن ہویا
آکھیوس کجھہ گھٹ ہکدن نہیں میں ستا ہاں اسجائی
کھانا پینا دیکھ اپنا کجھ نہیں متغیر سالاں
تے گوشت پوست خاک ہو یا تس آ خدا خویش ٹکانے

رب کرے تدہ لوکاں کان نشانی قدرت والی
(جل جلالہ) اک آکھن گدھا ہویا سی زندہ بن کھادی سوسالاں
گلی اپنی پھر گیا نہ کوئی پچھانے اسدے تائیں
ایہہ ہے گھر عزیر دا پچھیوس بڈھی آہو کہندی
نبی کہیا میں ٹھیک عزیر اوہ بولی سبحان اللہ
(صلی اللہ علیہ وسلم) کہے میں ٹھیک عزیر میںوں رب ماریا سی سوسالاں
زال کہیا اوہ سی مقبول اوس ہون قبول دعائیں (جل جلالہ)
دعا کیتی اکھیں کھل آیاں پر اوہ لنگڑی آہی
نویں نروئی ہو گئی رب تس سارے روگ گوائے (جل جلالہ)
لیکئی وچہ اسرائیلاں سنکر جمع ہوئے اوہ سارے
پُت عزیر دا بولیا داغ اک آہا باپ میرے نوں
اوہ ڈٹھا داغ پچھاتا عمر اشارہ نے سو آیوس
تے سینے اکھن حفظ تورات اوس سنکر سیان کریندی
ایہہ آیت ہیں دلیل جو میت زندیاں حال بجانے
اتے گمراہ ندا اگر دیکھے خود ادن کوڑا تھائیں
سن قَالَ یٰلَیْتَ قَوْمِیْ یَعْلَمُوْنَ حبیب نجار الایا
اسو چہ بہشتاں جا ایہہ آکھیا آیت آخر تائیں
جے اوس خبر ہوندی تا کیوں اوہ ایہہ سخن الاندا
تے مردہ جد دفنا کر مڑدے لوکی طرف گھراندے
تے مائی عائشہ پردہ کیتا پاسوں شاہ عمر دے (رضی اللہ عنہ)
اگے اوس حجرے وچہ مائی پھردی بن چادر دے

نا سمجھیں ایویں قیامت نوں انہاں زندہ کرسی والی
وہو زندہ ہوندا رب دکھایا اوس کمالاں
مگر اک زال جو انھی بولی کرے پچھان تدہ آہیں
رون لگی جو مدت تھیں ہیں نام عزیر سنیدی
تس گم ہوئے سوسال ہویا ہن آن ملے کد بھلا
ہن پھر زندہ کیتوس آکھ پچھیوم تاڑہ گھر حالاں
جے توں ٹھیک عزیر دعا کر اکھیں دیویں سائیں
تس پھڑ کے دست عزیر کہیا اوہ ٹھ چلے نال الہی
اسو نکھ پچھاتا ٹھیک عزیر نہ شک شبہ [illegible]
من نہیں تاحال حقیقت زن انہاں پیش گذارے
وچہ موراں و انگ ہال جے ٹھیک تما سخن تیر [illegible]
عزیر دے پتر پوترے بڈھے آپ جوانی پایوس
اک کہن ایہہ قصہ ارمیا دا ہے جسنوں خضر بتیدے
تے نفی شعور سماع دے کرے نجدی نے رڑ جانی
تے وچ احوال الآخرت کردا خود اثبات سمائیں
جاں کیا شہید کفاراں اسنوں جنت طرف سدائیں
او سحال معلوم آہا جو قوم اسے مومن ہوئی ناہیں
او سجاتا اجے کافر آہے تد ایہہ بات سناندا
نا مردہ کھڑک سنے جتیاں دے مسلم اندر پاندا
(صلی اللہ علیہ وسلم) پاس نبی صدیق عمر جاں دفنایا وچہ گھر دے (رضی اللہ عنہ)
چادر لئی پھر کہندی ہے بیگانہ ہن وچہ گھر دے

[illegible] ۱۲
حلواں عجیب [illegible]

تے مائی عائشہ رضی اللہ عنہا رجوع کیتا سی نفی سماعوں بیاری
تے نامی علماں پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم جمعہ نوں پیش ہووں سرور دے
تے وچہ تفسیر عزیزی حضرت جانن حال ولاندے
تے مولوی اسمٰعیل کتاب صراط اپنی وچہ لیایا
تے خواجہ چشتی والے قبروں چشتی نسبت پائی ہا
اتے نواب صدیق شوکانی قاضیوں مدد چاہی
تے عبدالحق محدث لکھیا وچہ شرح مشکوٰۃ تے
تے وچہ فتوح الغیب مقالہ چوتھا ویکھ پیارے
ادراک شعور عزیز سلب تا قدرت ویکھے باری
جا لنکم کنت کہیا رب تو خیر کیتا ستوں پیارے
ایہ لکھوی دی گند جو سیاں کوہن توں بربود ہندے
وچہ سورۃ فاتح لکھوئم بہت ادراک شعور دلائل

جتول سبھ اصحابی اتول ہوئی سمجھ نتارے
نیکیاں ویکھ ہوندے خوش بدیاں ویکھ دعائیں کردے
نفاق اخلاص امت دا جیونکر علم تمامی پاندے
جو نقشبند تے غوث اعظم وہاں فیض پچایا
تے شاہ ولی اللہ بھی اس قسموں سخن بتاوندا ہائی
تفسیر مدارک والے تائیں سدیوس نال ندائی
تے ملا علی رسالے اپنے وچہ کرے اثبا تے
ادراک شعور ایہائے کیونکر غوث اعظم رحمۃ اللہ علیہ وچکارے
ہئیں تا بیفائدہ ہوجاندا کلمہ رب دا بھاری
سوال کیتا اس کان جو اسدا جل جلالہ ظاہر عجز نتارے
وقت دوپہراں الکھیں میٹ اندھیر اکرکے بہندے
گمراہاں لک بہن سر توڑیا کیتا اکثر گھائل

اِذْ قَالَ اِبْرٰهٖمُ رَبِّ اَرِنِیْ كَیْفَ تُحْیِ الْمَوْتٰىؕ قَالَ اَوَ لَمْ تُؤْمِنْؕ قَالَ بَلٰى وَ لٰكِنْ لِّیَطْمَىٕنَّ

اور جب کہا ابراہیم نے اے رب میرے دکھلادے مجکو کیونکر جلاتا ہے مردوں کو کہا کیا نہیں ایمان لایا تو کہا بلکہ لایا ہوں ولیکن تاکہ

قَلْبِیْؕ قَالَ فَخُذْ اَرْبَعَةً مِّنَ الطَّیْرِ فَصُرْهُنَّ اِلَیْكَ ثُمَّ اجْعَلْ عَلٰى كُلِّ جَبَلٍ مِّنْهُنَّ جُزْءًا

آرام پکڑے دل میرا کہا پس لیجا چار جانور وں سے پھر قیمہ کر انکا پھر کردے اوپر ہر پہاڑ کے ان میں ایک ٹکڑا

ثُمَّ ادْعُهُنَّ یَاْتِیْنَكَ سَعْیًاؕ وَ اعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ عَزِیْزٌ حَكِیْمٌ۠

پھر بلا اُن کو چلے آوینگے تیرے پاس دوڑتے اور جان کہ تحقیق اللہ غالب حکمت والا ہے

جاں ابراہیم کہیا جو یارب مینوں ایہ دکھلاویں
آکھیوس آ پھر ایہ تا جو دل میرا ٹھہرے
نر جبیل اوسے او نہاں ٹکڑے رکھکے دیہ آواز تہاں نوں
ساوا مور کبوتر چٹا مرغ سرخ کانو کالا

جو کوہیں جا دیں سر دیاں آکھیوس توں ایہ منیاں ہیں
آکھیا چار جناور پھڑ پھر کٹ او نہاں دے بیرے
ایہ دوڑے آون تینوں جاں عزیز حکیم خدا نوں
انہاں گوشت پوست کٹ کر حصے چونہہ جبلاں تے ڈالا

[illegible]

ہک اکھن ست حصے کیتے رکھیا ست پہاڑاں اُتے
حکم الٰہوں میں ول آؤ ہر ہر ذرّے سارے
گوشت پوست رگ ریشہ سبھ ہڈیاں خون ابداناں
جاں بن سریاں سب جسے ہو گئے پورے وچہ ہوادے
جد او ہڑ ہووے سر لدا گرے خلیل اگاہاں
چارے مرکے زندہ کیتے اللہ جل جلالہ اوہ جنا ور
ایہ سوال خلیل علیہ السلام کیتا نمرود جاں آکھ سنایا
رب جل جلالہ زندہ کرے ہزاراں کہے کدے اکھیں نال ڈھوئی
دکھا یسوں کویں موئے جواویں فر جے کافر جھگڑے
مردار پیا ہک بحر کنارے ٹھاٹھ دیوے جد پانی
فر گدڑ کتے کھاندے تس جاں ہڈی اوہ خود جانیں
تاکہیا خلیل تعجب تھیں ہیں علم یقینی اللہ جل جلالہ
ہک آکھن قوم سوال کیتا تاکہیا خلیل علیہ السلام خدانوں
تے زندہ ہوون حاصل کرن تجلیات الٰہی جل جلالہ
یادل مراد جہاں قلباں تے پردے غفلت آئے

تے سریاں اپنے ہتھ وچ فر انہاں سدیوس وار و وارے
ایہ اڈدے فرن ہوا وچہ سن آواز خلیل سوہارے
آپو آپنے گئے ٹکانے دیکھے یار رباناں صلے اللہ علیہ وسلم
تاآپو آپنے سروں آئے حکمے نال خداوی
جے اوسدا دھڑ سر ہووی تا لگے نہیں تا ہٹے کھاں
ایہ وچ معالم خازن مظہری ہور حلا مے خاص
میں زندہ کراں تے ماراں تا اسوقت خلیل الایا علیہ السلام
ایہ ڈٹھے بن کویں ماں کر دے قدر بنوں کہند اسولی
آکھاں ہیں خود اکھیں ڈٹھا مردی جیون ٹکرے
تا مچھ کچھ اوستوں کھاندے فرجاں آپ مٹی جا بجالی
تا کھاندے اوس پرند جناور وند کرن تس تائیں
تو ماریں پھیر جواویں پر ایہ کارن قلب تسلّا
جویں کہیا بناں اساں کارن رب کوئی قوم کہیا موسیٰ نوں
تے پیدا کرن اوصافاں چنگیاں وچہ کبیر گواہی علیہ السلام
اوہ ہوئی بند مکاشفیاں تھیں کل انوار گواہی

مَثَلُ الَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي
مثل ان لوگوں کی کہ خرچ کرتے ہیں مال اپنے بیچ راہ اللہ کے جیسے مثال ایک دانہ کی کہ اوگا وے سات بالیں بیچ
كُلِّ سُنبُلَةٍ مِّائَةُ حَبَّةٍ ۗ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَن يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ
ہر بال کے سو دانا اور اللہ دونا کرتا واسطے جسکے چاہے اور اللہ کشایش والا ہے جاننے والا

جو خرچ کرے راہ رب دے مال انہاں دا اے مثل سو داناں
تے رب ودھاوے کارن جسدے چاہے درجیاں تائیں
وچہ ہر ہر کم ثواباں خرچن مالاں راہ خدادے جل جلالہ

وگاوے ہکدا بنیوں ست سٹے ہر سٹے سو داناں
تے رب فراخی رحمت والا جانہار رشیاں ہیں
حاجتمند طلبا واں دیون بھی وچہ حج جہادے

[illegible]

ہکداست سو ہیک دہاوے فرجس حدنہ کائی ۱۲ | اوہ لکھ ہزار تھیں وَدھ ربدی رحمت واسع آئی
تے اننتنت خرچن والیدا رب لدا حال نتارے | ہے اخلاص یا کرے وکھالا ضائع مال اوجاڑے
تے صدقے دا پنج قسم ثواب رُوفی وچہ لیا یا | ہک ہکدے بدلے دس اوہ دیون تندرستاں فرمایا
دوجا قسم لوی یک عوض اوہ دیون نابینیا نوں | تریجا ہک تھیں نوسو ہی اوہ دین قرار نبیا نوں
چوتھا ہک لکھ اجر اوہ دیون اپنیوں یاں تائیں ۱۲ | پنجم قسم فقیہ عالم نوں دتیاں نوکھ پائیں
وچہ جنگ تبوک ایہ نازل ہوئی جاں سختی اصحاباں | تاجو ہک کھجور کھاون نوں ملدی دو اصحاباں
تے ہک شتر تے وارو واری دس دس یار چڑھدے | کر شتر حلال تے تری اسدی تھیں آہے لب ترکردی
تے بھلے گرم ہوا پیاسوں لگے مرن پیاسے | تا انگلاں شاہ رسلدیاں وچوں چلے آب فوہاری
بن عوف نے بن عفان اتھ خرچیا مالاں راہ خدا | ایہ آیت نازل حق دوہاندی یا ہوندے فضل زیادے

الَّذِيْنَ يُنْفِقُوْنَ اَمْوَالَهُمْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ثُمَّ لَا يُتْبِعُوْنَ مَآ اَنْفَقُوْا مَنًّا وَّلَآ اَذًى لَّهُمْ

وہ لوگ جو خرچ کرتے ہیں مال اپنے بیچ راہ اللہ کے پھر نہیں لاتے پیچھے اس چیز کے کہ خرچ کرتے ہیں تھوڑا اور نہ ایذا واسطے

اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ

انکے ثواب انکا ہے نزدیک پروردگار انکے کے اور نہیں ڈر اوپر انکے اور نہ وہ غمگین ہونگے۔

جو خرچ کریندے مالاں اپنیاں اندر راہ خدا دے | پچھا کرن نہ اوس خرچ پر نال احسان ایذا دے
ہے ایہناں کان ثواب تہاندا مالک پاس تہاندے | تے ناکجھ خوف انہاندے اور نا ہیں اوہ غم کھاندے
معنے من ہو وار رکھن مڑ مڑ موہنے تے لیاون | ہیں تینوں ایہ شے دتی اوہ شے بخشی آکھ سناون
اذی دا معنے دکھ پوچاون قولاً فعلاً پیارے | جویں گالیاں طعنے جھڑکن مارن گھورن دے للکارے

قَوْلٌ مَّعْرُوْفٌ وَّمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِّنْ صَدَقَةٍ يَّتْبَعُهَآ اَذًى ۗ وَاللّٰهُ غَنِيٌّ حَلِيْمٌ

بات اچھی اور بخشش بہتر ہے اس خیرات سے کہ پیچھے اسکے ہو ایذا اور اللہ بے پرواہ ہے تحمل والا۔

گل چنگی اتے بخشش بہتر اوس صدقے تھیں آئی | جدے پچھے دُکھ دیوے جویں گالیاں مار کٹائی
تے اللہ نہیں پرواہ رکھدا کجھ بندیاں دے صدقاتاں | اوہ نہیں محتاج کسے دا بلکہ اُسول خلقت حاجاتاں
سخن بھلا کہہ موڑن سائل یا آکھن فیر آویں ۱۲ | یا نیک دعا کندے پچھے تس یا لڑیاں صلح کراویں
مغفرت معنے عیب کجن ہور بخشش بھی فرمایا | یا سائل تنگ کرے جد اوس معاف کرن رب بھایا

خلاصہ صدق ۱۲ … علی رضی اللہ عنہ ۱۲

حضرت عثمان … عبد الرحمن بن عوف … بارك الله فيما اعطيت و فيما امسكت … [illegible]

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تُبْطِلُوْا صَدَقٰتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْاَذٰى كَالَّذِيْ يُنْفِقُ مَالَهٗ رِئَآءَ النَّاسِ

اے لوگو جو ایمان لائے ہو مت باطل کرو خیرات اپنی کو ساتھ ہنوری کے اور ایذا کے مانند اس شخص کے کہ خرچ کرتا ہے مال اپنے کو واسطے

وَلَا يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ فَمَثَلُهٗ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَاَصَابَهٗ وَابِلٌ فَتَرَكَهٗ

دکھلانے لوگوں کے اور نہیں ایمان لاتا ساتھ اللہ کے اور دن پچھلے کے پس مثال اس کی مانند سل کے اوپر اسکے ہو مٹی پس پہونچی اسکو مینہ پس

صَلْدًا لَا يَقْدِرُوْنَ عَلٰى شَيْءٍ مِّمَّا كَسَبُوْا وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكٰفِرِيْنَ

چھوڑ دے اسکو صاف نہیں قدرت پاویںگے اوپر کسی چیز کے اس چیز سے جو کمایا انہوں نے اور اللہ نہیں راہ دکھاتا قوم کافروں کو

اے مومنو ضائع کرو نہ صدقہ نال ایذا احساناں
اتے ہن اوہ مندی رب نوں بھی ہن مندے روز جزائی
بارش سخت اوس بہ پچھے چھوڑے صاف پتھر دتا ہیں
تے اللہ نہیں ہدایت کردا قوم کفاراں تائیں
یا لوکاں نوں دکھلاوے کارن خرچ کرن اموالاں
تے کرن امید جو اوس پر دیسی فائدہ اجر کمائی
ایہ حال ریاوی صدقیاں دا ضائع اجا ہیائی
جو روز ازل دے کافر تنہاں ملے توفیق ہدایت

مثل اوسدی جو خرچ کرے دکھلاوے جہت انساناں
مثال اوسدی جیوں صاف پتھر تے مٹی اس پر آئی
نہ قدرت رکھن چیز کسے تے کرن جو عمل بلائیں
جو صدقہ دیکر موہنے تے لیاون یا دیون ایذائیں
مثال انہاں جیوں صاف پتھر تس اوپر خاک اعمالاں
پس اجا چیت پوے مینہ اس پر روڑ گئی خاک تداہی
تے اہل کفر نوں اللہ جل جلالہ نہیں ہدایت کردا جائی
ایہ وجہ خلاصے ہور مفسر کردے ہیں روایت

وَمَثَلُ الَّذِيْنَ يُنْفِقُوْنَ اَمْوَالَهُمُ ابْتِغَآءَ مَرْضَاتِ اللّٰهِ وَتَثْبِيْتًا مِّنْ اَنْفُسِهِمْ كَمَثَلِ

اور مثال اُن لوگوں کی جو خرچ کرتے ہیں مال اپنے واسطے چاہنے رضامندی خدا کے اور ثابت کرتے جانوں اپنی کو مانند مثال ایک باغ

جَنَّةٍۢ بِرَبْوَةٍ اَصَابَهَا وَابِلٌ فَاٰتَتْ اُكُلَهَا ضِعْفَيْنِ ۚ فَاِنْ لَّمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطَلٌّ ۗ وَاللّٰهُ

کی بلندی پر پہونچا اسکو مینہ پس لایا میوہ اپنا دوگنا پس اگر نہ پہونچے اسکو مینہ پس شبنم کفایت کرتا ہے

بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِيْرٌ ۝ اور اللہ ساتھ اس چیز کے کہ کرتے ہو تم دیکھنے والا ہے۔

ہے صفت انہاں جو مالاں خرچن کارن رضاء ربانی
اوہ باغ وانگوں ہے زمین اوچے تے پہ پچھے اسنوں پانی
پھر جیکر اس نوں بدل پوے شبنم ہووس کافی
تثبیت دا معنے صدق یقین ایہ مظہری وچہ عیاناں

ہے کارن صدق یقین دلاندے خرچن جا من بھائی
پس کڈھے پھل اپنے اوہ دونے پھل پھلوں ارزانی
تے اللہ ویکھے عمل تساڈے برے ہوون یا صافی
ہے خرچ کرن اس کارن جو ہوون کامل وچہ ایماناں

نصف صلد اسے معنے پتھر جو صاف ہووے ... بارش سخت ہوئی کیناں ... سخت ... ناحق دی اتے عالم اتے حافظ قرآن ... نوں اللہ تعالے قیامت نوں وار و داری حاضر ... نعمتاں اپنیاں یاد کراوے گا ... اوہ اپنے ... ایہ عمل لکھے ہیں ... شہید کیتا ... بیان کرن ... لوکاں نوں ... قاری ... علم حاصل کیتا ... اوکاں دے وچہ ... ہوون ... عمل ... دور ضعف ... دے وچہ دنیا دے ... بلندی ... مراد ... باغ ... ثواب ... حقوق الٰہی ...

مراد قیامت اولاد ضعیف

یا ثابت قدم یا دل انہاں ثابت رہن اوہ پھلیاں
تاہیں خرچ کرن نقصان نہ اوکھت دسے بھایاں

تے جانن ہوسی مال فنا پر جو لگا راہ سائیں
اوہ ثابت رہن نال بتا دسے وچ خلاصے بائیں

اَيَوَدُّ اَحَدُكُمْ اَنْ تَكُوْنَ لَهٗ جَنَّةٌ مِّنْ نَّخِيْلٍ وَّاَعْنَابٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ

کیا چاہتا ہے کوئی تم میں سے یہ کہ ہو واسطے اسکے باغ کھجوروں سے اور انگوروں سے چلتی ہیں نیچے اسکے نہریں واسطے اسکے سب

لَهٗ فِيْهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرٰتِ ۙ وَاَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهٗ ذُرِّيَّةٌ ضُعَفَآءُ ۖ فَاَصَابَهَآ اِعْصَارٌ فِيْهِ

میووں سے اور پہنچے اسکو بڑھاپا اور واسطے اوسکے اولاد ہے ناتواں پس پہونچا اوسکو　　بگولا بیچ اسکے

نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ ۭ كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمُ الْاٰيٰتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُوْنَ ۝

آگ تھی پس جل گیا　　اسطرح بیان کرتا ہے اللہ واسطے تمہارے نشانیاں تو کہ تم　　فکر کرو۔

کوئی چاہے بھلا تساں تھیں ہووس باغ انگور کھجوراں
تے نہراں وگدیاں رکھاں ہیٹھ ترقی کان تموراں

تے میوے اوس وچہ ہر قسموں تس مالک پیری آئی
اولاد اوس چھوٹی تے ہک جھکھڑ آیوس غضب الٰہی

تے اوس وچہ آتش ساڑیوس جو سبھی پھل پتر ڈالی
رب آیتاں کرے بیان ایویں تا سمجھو رب مکدالی

ایہ مثال اوسدی جس اول نیک اعمال کمائے
فر اوس مکر شیطان کرے ول مندے حال چلائے

تا جو اوسدی نیک عمل سبھ اگلے ضائع ہوون
ایہ ابن عباسوں خازن وچہ موتی صاف پرودن

ایہ حال اوسدا جو روز قیامت نیک اعمال لیاوی
جو وجہ اللہ نا کیتی اوسدن ضائع رب فرماوی

تے اوسنوں حاجت سی اوسویلے بہتے عملاں والی
جو ناہ اسوقت عمل توبہ کرسکے وقت زوالی

اوسویلے پھر کیا غم گذرے دل اوسدے تے بھائی
جاں جھولیاں تھیں خالی ہو یا رہ گئی سب کمائی

جاں میوے پکے توڑن ویلا بھریا باغ اثماراں
تا اچا چیت ہک واو ورولے کیتا ساڑ خواراں

ایہ عمل ریائی روز حشر جاں ضائع ہوون سارے
تا ہتھ ملے اس باغوں ویکھ ضعیفی حال وچارے

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اَنْفِقُوْا مِنْ طَيِّبٰتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّآ اَخْرَجْنَا لَكُمْ مِّنَ الْاَرْضِ

اے لوگو جو ایمان لائے ہو خرچ کرو پاکیزہ سے جو کمایا تمنے اور اس چیز سے کہ نکالا ہمنے واسطے تمہارے زمیں سے

اے مومنو خرچ کرو جو تساں کمایا پاک چیزاں اتھیں
تے جو شے انساں زمینوں کڈھی کارن تساں انہاں تھیں

اس آیت تھیں فرض زکوٰۃ ہور خمس عشر ارشاد الٰہی
طیبات جو مال نفیس نہ ردی مال مراد ال

عمدہ مال یا اوسط کنوں حلال نہ مال حراموں
ناہ مال حرام زکوٰۃ ہووے نہ لائق ہے اس کاموں

کسبتم سنوں مراد اوہ مال جو رکھیا کان تجارت
یا ہر جائز کسبوں مال جو آیا ہتھ اشارت

تے مما اخرجنا تھیں فرض خمس ہور عشر اہا بھائی
جو مال کاناں تھیں نکلے اسو چوں کر خمس ادا ای

نہ وچہ موتی مرجان جو اوہ دریاؤں باہر آندی
وچہ چاندی سونے فرض زکوٰۃ اتے وچہ جانور اندی

جو ہور اموال انہاں وچ نیت نال تجارت کندے
جو ٹٹوں مال یا کانوں اوستھیں حصہ پنجواں لیندے

یعنی اوہ مال حرام ہووے ... حلوائی

تے دسواں حصہ دیوے جو پھل میوے کھیت نکالی
ایہ مذہب ابو حنیفہ جو شے زمیوں باہر آئی
جو لفظ مما دا عام اس اندر ہر شے داخل آئی
اتھ ظاہر یاں دا رد جو اوہ ناں زکوٰۃ کریندے ہی
نواب قنوجی فقہ الحدیث اندر جیوں مسئلہ آندا
ایہ جمہور علما دا اندے اس کو خلاف کہیا ئی
خازن معالم مظہری ہور کبیر مدارک لیائی
سبہ مفسر کہن تجارت مالوں فرض زکوٰۃ تاں
بھی وچ کتب حدیثاں نالے وچ فقہ نورانی

تے کل ترکاریاں اس وچ داخل تا ککڑی لگ بہالی
دسواں حصہ دیوں استھیں واجب ہویا بھائی
تے من تبعیضیہ ہے یعنے کجھ شے خرچن بھائی
بھی نجدی گمراہ جو اوہ بھی منع زکوٰۃ کریندے
جو مال تجارت کنوں زکوٰۃ نہ دیون فرض الاندا
جو نال اجماع تجارت مالوں فرض زکوٰۃ دسائی
جمل روفی ہور حسینی احمدی زاہدی پائے
لکھوی بھی جس قائل مرشد فرقے غیر نجاتاں
ایہ متفق مسئلہ اہلسنت دا باہجوں ٹول زبانی

وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِآخِذِيهِ إِلَّا أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ ۚ وَاعْلَمُوا
اور مت قصد کرو خبیث کا اس میں سے کہ خرچ کرو اسکو اور نہیں تم لینے والے اسکے مگر یہ کہ آنکھ میچ لو بیچ اسکے اور جانو
أَنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ ۝ یہ کہ اللہ بے پرواہ ہے تعریف کیا گیا۔

تے قصد نہ کرو جو بھیڑے مالوں ربدے راہ تسیں دیندے
یعنے صدقہ پوے قبول جے دیوے مال حلالوں
جو آپسوچہ نہ کرو قبول نہ منہ دے چیز نکاری
سبہ صفتاں وا سایئں کیونکر گندی چیز قبولے
ایہ آیت حق انصاریاں دے جیہناں آہے باغ کھجوراں
مسجد وچہ لٹکاندے کارن اہل صفہ اصحاباں
جس نیکی طرف نہ خیال ہوندا اوہ ردی خوشے لیاوے
پھر اوس بعد جو مسجد آوندا چنگے خوشے لیاوندا
تسیں نیکی مول نہ پا سو جد لگ دیہو نہ چیز پیاری

تے آپ نہ لیندے ہو تسیں نکھے اس بند اکھیں گھیندے
تے عمدہ ستھری چیز نہ مندے بہال کراہیں والے
تے ربدے راہ دیہو اوس صدقہ قبول بے پرواہ باری
ایہ حق اُہناں جو مندی میوہ چن دیون ہر جلال لے
آوندی واری یک دو خوشے لیاوندی پکڑ ضرورال
اوہ یار غریب جاں بھکھ لگدی اُہناں کھاندی جہا تشتال
تاں آیت اُتری مندی چیز قبول نہیں رب پاوی
ترمذی کہے ایہہ حسن صحیح وچہ خازندے فرماوندا
لَن تَنَالُوا الْبِرَّ چوتھے پارے آیت ساری

الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ ۖ وَاللَّهُ يَعِدُكُمْ مَغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلًا ۗ
شیطان وعدہ دیتا ہے تمکو فقر کا اور حکم کرتا ہے تمکو ساتھ بے حیائی کے اور اللہ وعدہ دیتا ہے تمکو بخشش کا اور
وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ۝ فضل کا اور اللہ کشائش والا ہے جاننے والا ہے۔

شیطان ڈراوسی تنگیوں تے تساں وسدا ہے راہ مارڈا
شیطان کہے رہ ربدے دیتاں مفلس تنگ ہو جاسو
نبی کہیا دو ملک ہر بندے کردے ایہ سنائیں

تے رب تھیں وعدہ بخشش فضل اوہ واسع جانہارا
تے ربدا وعدہ خرچ کرن تھیں برکت بخشش پاسو
اک کہے جو خرچ کرے تس مالوں آما ہووے ہائیں

تے دو جا کہے بخیل نوں یارب دیہ نقصان خوارا
مگر جو خرچ کرن راہ رب دے انہاں گھاٹا ناہیں
نبی کہیا وچہ دل بندے دے شیطون وسوسہ پاۓ
تے ہک ملک الہام کرے ہے کر خیرات سوالوں
اوہ جان شیطانوں پڑہ لاحول جے نیکی رغبت آئی
خرچ کریں تا تیرے پر بھی خرچ جاویگا کیتا
اسماء بنت نبی کہیا دیہ ﷲ بن تعداد ال.
تا بند نہ کرے خدا بھی دیہ جو تیں تھیں بن سر آوی
رب جل جلالہ کرے فراخی جیہر جاہے جانہار دلاندا
تے فرمایا جنہاں نال بہت تنہاں گھاٹا کھادا بھارا
پر مالداراں تھیں کوئی ہے جو خرچ کرے راہ سائیں
اوہ صدقیوں روکے نال شرارت نالے رب جل جلالہ جھوٹھا وے
بھی تصدیق کرے اوہ رب دی جے گل دل جانوں
اوہ جان الہام فرشتے ولوں کر توں حمد الہی
وچہ حدیث قدسی فرمایا سرور صلی اللہ علیہ وسلم ساڈے میتا
جے گن دیویں تا گن دیسی رب جل جلالہ کرے نہ بند جوادل
ایہ محی السنہ صوفی بغدادی گل خبراں لیاوے
بھی جاتے جو کجھ خرچ کرو تسیں نیک یا بد مال اندا

يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا ۚ وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ

دیتا ہے حکمت جسکو چاہے اور جو کوئی دیا گیا حکمت پس تحقیق دیا گیا بھلائی بہت اور نہیں نصیحت پکڑتے مگر صاحب عقل کے.

جس چاہے تس دیوے حکمت تے جس حکمت پائی
سن معنے حکمت نال عملدے سمجھن علم بنایا
حقیقت چیزاں سمجھن بعضے حکمت کہن پیارے
جمہور مفسر آکھن حکمت کنوں قرآن مراداں
وَمَنْ يُرِدِ اللّٰهُ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّين نبی صلی اللہ علیہ وسلم فرماوے
کسے ابو حنیفیوں پچھیا علم فقہ دا کیا شے آئے
معرفت کنوں تے جیہڑ مراد مفید جو حکم تمامی
جو عمل فضول نہ نافع تے ناہ دیون ضرر کدائیں
من ز قرآں مغز را برداشتم
تے عابد اوپر فضل عالم دا جیونکر فضل ہمارا
ہزار عابد تھیں ڈرے نہ شیطوں جیہا ہک دڑا لے
اَلْفِقْهُ عِمَادُ الدِّين بتایا حضرت بحر کرم صلی اللہ علیہ وسلم دے
بھی تقوے ہے دین خدا وچ حکمت آئے پیارے
تے نور محمد جوڑا وچہ شہباز رسالے لیایا
ٹھیک ملے اوس نیکی بونہہ بنید عقلاں نوالیاں آئی
یا فقہ مراد مصیب ہوون وچ قولاں فعلاں پایا
سمجھ قرآن سنے اقسام آیات جو ہین سارے
تفسیر اسدی اتے علم اتے ہور جان نبوت شاداں
جس نیکی رب چاہے تس توجہ دیں فقیہ بناوے
کہیا مضر اتے نافع جانن بھی عرفان صفائی
مضر مراد ہر چیز مناہی دیکھ خلاصہ نامی
اوہ دنیا داراں کارن چھوڑے اہل نبی نوں نا
استخواں پیش سگاں انداختم صلی اللہ علیہ وسلم
اوپر ساڈے اوتے دسے پاک رسول سوہا را
تے علم فقہ دا حاصل کرن عبادت افضل آوے
علم فقہ تھیم دین اُچیرے درجے اہل علم دے
معالم خازن مظہری ہور کتاباں وچہ اشارے
جو طعنے دیون علم فقہ نوں انہاں دین گوا

وَمَآ اَنۡفَقۡتُمۡ مِّنۡ نَّفَقَةٍ اَوۡ نَذَرۡتُمۡ مِّنۡ نَّذۡرٍ فَاِنَّ اللّٰهَ يَعۡلَمُهٗ ؕ وَمَا لِلظّٰلِمِيۡنَ مِنۡ اَنۡصَارٍ ۝

اور جو کچھ خرچ کرو تم خرچ کرنا یا منت مانو تم کچھ منت سے پس تحقیق اللہ جانتا ہے اسکو اور نہیں واسطے ظالموں کے مددد ینےوالے

تے جو تسیں خرچ کرو کوئی چیز یا سعوں منت کائی ٹھیک خدا اس جانے مددگار نہ ظالماں کائی

جو خرچ کرے راہ رب دے یا وچہ راہ شیطان کمائی یا نذر منے وچ بندگی رب دی یا وچہ فعل برائی

نذر رب تے کجھ پوشیدہ جل جلالہ ویسی نیت نال جزائیں جو منع کرن خیر اتوں جل جلالہ یا جو خرچن مندیجائیں

یا وچہ گناہاں نذرمن یا منت من نہ دیندی نہ ناصر انہاں کوئی جو روکے کنوں عذاب گزندے

احمدیو چہ جس منت منی کائیں روح ابراراں رسم جویں وچہ ایس زمانے جائز کھادیاں یاراں

بھی شاہ ولی اللہ وچہ رسالے ایویں لکھ سدھائے اروا ح بزرگاں منت فاتحہ دین روا فرمائے

ہن یارہویں غوث اعظم دی سمجھ لا مذہب سنجاندے منکر ہوئے اس آیت تھیں موذی ہیں شرماندے

اوہ چیزاں دیون راہ رب دے اس اجر ارواح اولیاواں ایہو لگ کسی نہ شرک بنایا بن فرقہ جہلاواں

تے اس آیت تھیں نفی شفاعت معتزلہ ہن کردے اہل ظلم دا مددگار نہ ہوسی اس دن فردے

جو شفیع نہ آکھن ناصر تائیں وچہ کبیر دسیوے پر ایس وچوں رداوہناں دا ظاہر ہویا ہووے

اِنۡ تُبۡدُوا الصَّدَقٰتِ فَنِعِمَّا هِىَ ۚ وَاِنۡ تُخۡفُوۡهَا وَتُؤۡتُوۡهَا الۡفُقَرَآءَ فَهُوَ خَيۡرٌ لَّكُمۡ

اگر ظاہر کرو تم خیرات کو پس اچھا ہے وہ اگر چھپاؤ تم اسکو اور دو اسکو فقیروں کو پس وہ بہت اچھا ہے۔ واسطے تمہارے

وَيُكَفِّرُ عَنۡكُمۡ مِّنۡ سَيِّاٰتِكُمۡ ؕ وَاللّٰهُ بِمَا تَعۡمَلُوۡنَ خَبِيۡرٌ اور دور کریگا تم سے برائیاں تمہاری اور اللہ تعالیٰ اسچیز کے کہ کرتے ہو تم خبردار ہے

جے تسیں ظاہر دیو خیراتاں اسو چہ ہے اچھیائی جے دیو چھپا کر محتاجاں نوں ایہ تساں بہت چنگائی

رب کرسی دور گناہ تساں رب خبر جو عمل کماؤ معالم خازن وچہ تفسیر اس آیت نظر ٹکاؤ

قرابت وچہ الصار ہو والصا ہو داں دیندکر جاں مومن بہت محتاج ہوئے تابندہ نبی فرمیندا

ہن دیہو نہیں ہو داں خدمت کر ہو اہل ایماناں تاکا فر نال ضرورت ہو دل مومن اہل القاناں

تے سایہ تلے عرش دے ہوسی ستاں شخصاں تائیں جسدن سایہ کتے نہ ہوسی باہجوں عرش اتھائیں

شاہ عادل ہک عابد رہیا جو اندر عمر جوانی تریجا جسدل حب ستیاں بن مسجد حیرانی

چوتھے اوہ دو مومن رب دے کارن پیا جنہاں دا جدا ہو دل رب کارن بھی رب کارن کٹھ تنہاں دا

پنجواں جو وچہ یاد خدا دی رووے بیٹھ اکلا چھیواں جو زن سوہنی ویکھے دل ناہ پھڑ ن تسلا

اوہ کہے میں ڈراں انہوں تے ہو وو زناں ہون جاوے جل جلالہ ستواں شخص جو بھیجوں دیوے کھبیا خبر نہ پاوے

ہے لکواں صدقہ افضل ابہریروں خبر ابھلی رضی اللہ عنہ پھر ایہ صدقہ نفلی جو پوشیدہ افضل بھالی

جے دل بخوف ریاؤں یا اوس دتیاں لوکی دیندے ناظاہر دیون جائز خبراں خازنو چہ لکھیندے

مگر زکوٰۃ جو دیون اسد اظاہر یا بجہ چھپائے جویں فرض نماز جماعت نال استے نفل گھرانوچہ آئے

ایہ آیت عام زکوٰۃ اندر ہور وچہ نفلی صلہ فاماں　ایہ خازن وچہ سبہ تی اسنہ صوفی الکھہ اباماں

لَیْسَ عَلَیْکَ ھُدٰىھُمْ وَلٰکِنَّ اللّٰہَ یَھْدِیْ مَنْ یَّشَآءُ ؕ وَمَا تُنْفِقُوْا مِنْ خَیْرٍ فَلِاَنْفُسِکُمْ ؕ وَمَا تُنْفِقُوْنَ

نہیں اوپر تیرے ہدایت کرنا انکا اور لیکن اللہ ہدایت کرتا ہے جسکو چاہتا ہے اور جو کچھ خرچ کرو تم بھلائی سے پس واسطے جانوں

اِلَّا ابْتِغَآءَ وَجْهِ اللّٰہِ ؕ وَمَا تُنْفِقُوْا مِنْ خَیْرٍ یُّوَفَّ اِلَیْکُمْ وَاَنْتُمْ لَا تُظْلَمُوْنَ ۝

تمہاری کے اور نہ خرچ کروگے تم مگر واسطے چاہنے رضامندی اللہ کے اور جو کچھ خرچ کرو تم بھلائی سے پورا پہنچا دیا جاوے گا ظلم نہ

نہ تیرے اوپر ہدایت اہناں مگر خدا جس چاہے
جو خرچ کرو تسیں مالوں اوہ تساں نفساں کارن لاہے
تے خرچ نہیں تسیں کردے مگراں کارن رب رضائیں
جو خرچ کرو تساں پورا ملسی ظلم نہ ہوگ تسائیں
ذمے کافر اہناں تائیں مومن صدقے دیندے آہے
جاں مومن بہت محتاج ہوئے تاں حضرت بند کراہے
نہ صدقے دیہو کفار تاں مومن ہووں ہو تنگ حاجت
تاں آیت اوتری بند نہ کر تدہ فرض نہ اہناں ہدایت
ہدایت کنوں مراد توفیق ہدایت ناہ تساں نوں
تسیں کرو بیان ہدایت اللہ دی توفیق جنہاں نوں
اِنَّکَ لَتَھْدِیْٓ اِلٰی صِرَاطٍ مُّسْتَقِیْمٍ تسیں سدھا رستہ دسدے
کرو ہدایت گمراہاں نوں وچہ کفران جو وسدے
نفلی صدقے روا کفاراں جائز ناہ زکوٰتاں
ہے ابو حنیفہ صدقہ فطر ذمے نوں جائز باتاں

لِلْفُقَرَآءِ الَّذِیْنَ اُحْصِرُوْا فِیْ سَبِیْلِ اللّٰہِ لَا یَسْتَطِیْعُوْنَ ضَرْبًا فِی الْاَرْضِ ؗ یَحْسَبُھُمُ

خیرات واسطے فقیروں کے ہے جو بند کیے گئے ہیں بیچ راہ اللہ کے نہیں سکتے چلنا بیچ زمین کے　گمان کرتا ہے

الْجَاھِلُ اَغْنِیَآءَ مِنَ التَّعَفُّفِ ۚ تَعْرِفُھُمْ بِسِیْمٰھُمْ ۚ لَا یَسْـَٔلُوْنَ النَّاسَ اِلْحَافًا ؕ وَمَا

جاہل دولتمند بے سوالی سے پہچانتا ہے تو انکو ساتھ چہرے کے انکے کہ نہیں مانگتے لوگوں سے چمٹ کر اور جو کچھ

تُنْفِقُوْا مِنْ خَیْرٍ فَاِنَّ اللّٰہَ بِهٖ عَلِیْمٌ ۝ خرچ کرو تم بھلائی سے پس تحقیق اللہ ساتھ اسکے جاننے والا ہے۔

صدقے اہناں فقیراں دیہو جو لوڑوے راہ خدا دی
جو سفر نہ کر سکدے وچہ زمین نہ کسب تجارت سادے
گمان کرے انجان غنی تہاں کارن ترک سوالاں
توں اوہناں پچھانے نال علامت سمجھیں فقر حالاں
نہ چنبڑ کرن سوال کسے جو لیتے باہجہ بجھاناں
جو خرچ کرو مالاں تھیں اللہ جانے سب عیاناں
تعفف معنے ترک سوال اتے عفت ترک بتاون
الحاف معنے الحاح جو چنبڑ لیتے باہجہ بجھاون
باہجہ ضرورت کرن سوال جے ہکدینہ پاس گذارا
ہک کہن نہ ہرگز کرن سوال تاں تھیئے الحاف نہ یارا
جس چالی درم یا قیمت چالیاں پاک نبی فرمایا
جے فقر کرے سوال لوکاں تاں ایہ الحاف سدایا
جو رسا ایکر یا لوں بنڈ لیاوے وچے کہاوتے
سوال کرن تھیں بہتر کنوں بخاری مظہری لیاوے
قدر ضرورت پاس جدے نہ کرے سوال جے لوکاں
قیامت نوں تس منہ پر ہوسن داغ سوالاں ہوکاں
اوہ جمع کرے انگیار جو سنگ رکھے قدر کفایت
حدیثاں ایہ وچہ خازن مظہری دسیا بحر ہدایت
ایہ آیت حق اصحاب صفہ جنہاں گزریا ذکر پچھانا
یا وچہ جہاد دے زخمی بیمار ناہ چل سکدے راہاں

اس صدقے وچہ سبہ افضل ہوئے حاجتمند بچارے
جویں اُنھے لنگڑے راہی بڈھے نال اناں دے پیارے
غریب الوطن اوہ مومن بھاویں فاسق فاجر کافرے
حاجت پوری کرن اندر تس ملن ثواب اکارے
ہور طالبعلم مجاہد عالم عابد واعظ تائیں
بھی وچہ تعمیر مسیت مدارس حاجیاں نال رلائیں
پر روا نہیں جو منگ تنگ لوکاں حج کرنتوں جاوے
اوہ حج نفلی اتے منگن مندا اور در جھڑکاں کھاوے
تے روانہ دیون وچہ مدرسیاں گمراہاں اشراراں
جنہاں نام مہتیاں لئے کھاندے مال کنوں ابراراں
دتیاں اتھ کجھ سو ونہ ہرگز ضائع مال گواندے
اوہ تالیاں مارن وعظاں اندر سیٹھاں ہور چلاندے
انگریزی تعلیم دیون کجھ دین کم ترخانے
اوہ تھوڑا بہتا پڑھکر سکھن بے دینی رہڑ جانے
جیہی استاد تعلیم اوہی رلیا ٹول شیطانی
وچہ رافضی ملحد نیچر مرزائی حیرانی
صلح کلی اس نام رکھیا اہناں مردوداں بیدیناں
پتھے ہرگز مال نہ ضائع کرنا بھایاں اہل یقیناں
فقہ عالم جو نیک وساوے صاف عقیدے والا
یا جبھدینی علم پڑھاون دین اتھ اجر کمالا
ترمذی وچہ رب کرے قبول جو صدقہ راہ خدا دے
اسنوں فیر ودھاوے جیوں تیں وچھا پالو زیادے

الَّذِيْنَ يُنْفِقُوْنَ اَمْوَالَهُمْ بِالَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَّعَلَانِيَةً فَلَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ
جو لوگ خرچ کرتے ہیں اپنے مال رات کو اور دن کو چھپے اور ظاہر پس واسطے انکے ہے ثواب اسکا نزدیک پروردگار
رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ انکے کے اور نہیں ڈر اوپر انکے اور نہ وہ غمگین ہونگے۔

جو خرچ کرن دن راتیں لکویں چھپویں خود اموالاں
ثواب اہناں تنہاں رب دے پاس نہ غم اندوہ زوالاں
ایہ آیت حق علی تس ملک جو درم ہووے سن چاری
اک دینے دتا اک رات دتا اک ظاہر اک مخفی پیارے
ضرور ہویا وچہ مصرف خیرات من ہووں مال کھیڑے
کمالی بری بھلی سکھلائی ملن تا اجر ودھیرے

الَّذِيْنَ يَاْكُلُوْنَ الرِّبٰوا لَا يَقُوْمُوْنَ اِلَّا كَمَا يَقُوْمُ الَّذِيْ يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطٰنُ مِنَ الْمَسِّ
جو لوگ کہ کھاتے ہیں سود نہیں کھڑے ہونگے قبروں سے مگر جیسا کھڑا ہوتا ہے وہ شخص کہ باؤلا کرتا ہے اسکو شیطان آسیب سے
ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَالُوْا اِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبٰوا وَاَحَلَّ اللّٰهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبٰوا
یہ اسواسطے ہے کہ انہوں نے کہا کہ نہیں ہے سوا اسکے کہ بیچنا مانند سود کے ہے اور حلال کیا اللہ نے بیچنا اور حرام کیا سود کو۔

جو کھان بیاج نہ کھڑے ہوسن پر جیوں اوہ شخص کھلووے
جس کرے شیطان دیوانہ مسوں بھی مجنوں ہووے
ایہ اسکارن جو آکھن بیع دیوانگ بیاج اہائی
تے بیع حلال خدا نے کیتی بیاج حرام ہویائی
قیامت نوں دیوانیاں وانگوں اُٹھسن فیر ڈگسن
جویں لوک دیوانے ڈگ ڈگ پیندے حال تنہاں ایہ ہوسن
ایہ عذاب اس کارن ہوگ جو دنیا کہندے آہے
خرید فروخت وانگ بیاج حلال اسانوں لاہے
بیاج حرام تے بیع حلال اہناں دوہاں یک کر جاتا
رب تاکیدن کہیا جو اکثر کھان ایہ مال بھاتا
جویں آکھن مال فلانا نیندا اسے کہا شخص فلانے
تے فائدہ دو دا کھاون [illegible] جیونکر کہیا بیوپاں [illegible]

جو بیاج کھاوے تس لعنت ربدی ڈکھو او نوالے
تاہیں اٹھسن خبطیاں وانگ جو کہیا حلال حراماں
انی مسنی الشیطان ذکر ایوب اندر فرمایا
ایہ آیت مومناں حق اتے کفاراں حق نہ آئی
بیع دا معنے مال مفید وٹاون مال مفیدوں
تے مال اوہ چیز جو وچ حفاظت یا اسنوں سے سکدی
ہک نافع مال جو شیئں بیکار خرید فروخت ناہیں
پس خنزیر شراب اہاندی قیمت روانہ ہووی
پس آزاد جے دی قیمت روانہ ہول بیاری
ہو جھی شئے جو وچ ورتارے استعمال کیچیوے
پنجویں اوہ بیع قیمت جسدی روا ناہیں جویں تتاں
ایجاب کرن درخواست پہلے وچن یا لیوندی
پراسدی وچہ شرط ثمن دا وصف تے قدر تہاوے
تے کرن تعیین مبیع داجیوں ایہ کراں کتا جا
بھی قدرت ہووی بایع نوں جو شئی وکچو پکڑاوی
نہ مچھی بیع ہووی دریاوچہ ہور جو ایس مثالاں
بھی کوئی شرط نہ زاید بایع مشتری طرفوں آوے
یا کہے دتا کر قرض مینوں ایہ شرطاں زائد آیاں
تے سود اوہ زائد چیز جس کجھ عوضی مال ایہائی
جویں سونا سونیوں چاندی چاندیوں کنکوں کنک
تے ہر شئے پوری میتھ میتھی وا اہدا سود ایہائی ہا
جے غیر جنس دے نال وٹیوں وہ گھٹ جائز آہے
جے دونویں بدلے جنس ہکو اوہ وزنی ہون یا کیلی
جویں سونا سونے نال تے چاندی چاندی نال
جے جنس ہکا اتے قدر مخالف جیوں روئی ہور جامہ
یا گوشت کائیں رندی گادی نال کوئی بدلادی
ایویں جیکر جنس مخالف پر ہک قدر دوہاں دا

جو کاغذ لکھے تے نہ گواہ ایہ چارے شخص ہو کالے
نے مس کنوں ہے ظاہر کرن شیطاں تصرف خاماں
تے ہے ایہ رکض کنوں رکضات ابلیس ہی فرمایا
لائق نہیں جو کفاراں انج ہووے خطاب الٰہی
ثابت ملک کرن دیکارن دوطرفوں خوشنودوں
اسوچہ شرط ہو یاں پنج چیزاں اہل علم دے لکھدے
ہک متقوم جیہوچہ شرع دے قیمت ہووی تاہیں
تریجی مملوکیت لائق جیہڑی چیز نہ ہووے
جو ملک کسے آزاد نہ ہووے شرط ملک وچکاری
پس بیع مردار تے چمڑے دانہ بابجہ دباغت تھیوی
ایہ وچہ خلاصے فتح محمد لکھدا چنگیاں مثال
قبول کرن منظوری پچھوں بعد سودا دیوندی
جیہیں جیہر دار روپیہ پندرہ وصف تے قدر ہو جاوے
تے بایع مشتری دور نہ ہوون ہور غلام نہ نالے
نہ اوہ شئے جو تس ملک نہیں یا چڑیاں اہل ہوادے
جے کرن اوہ ہاں رتا مدت کرن مقرر اوس بحالاں
جویں گھر وچیا اتے ہک ماہ ڈیرا او سوچہ کرن الاوے
وچہ کتب فقہ دے وچ حال مفصل لازم ویکھن بھایاں
ایہ مجمل لفظاں تے وچہ حدیثاں اس تفسیر الائی
ہور جو جواں تھیں خرما خرمیوں نملوں نمک وٹائے
ایہ مظہر ملا وچہ عبادہ بن صامت تھیں نقل بتائی
پر میتھو میتھ نہ روا او دہار اہناں دے وچہ فرماوی
وہ گھٹ بیاج نہ جائز مہلت وسیا حضرت پہلے
یا کنکوں کنک تے نمک نمک تھیں جو دیکھے جو پاون
جامہ گزیں مینوں روئی تول ہووے ہر عامہ
اتھ جنس ہکا اتے قدر مخالف وہ گھٹ جائز آدی
دو بدلے وزنی دیکیل نہ روا او دہار تہاندا

ربا سونے نال دوروں نی جائز ناہ اوو ہارن مکا
جے جنس تے قدر مخالف دونویں اتھ بیاج نکالی
ایہ وده گھٹ اتے اودھار بھی جائز مظہر یوچہ فرمایا
ابوحنیفہ رحمۃ اللہ علیہ سایہ تلے دیوار نہ بیٹھے نسا ہی
جے تس دیوار تلے بیں بہاں تا مت ایہ سود نبیوہی
ہر شے مرہونوں نفع اوٹھاون بیشک سود ایہا ای

ہن سیتھوں ہتھی وده گھٹ جائز گنک یا جو اظہار و
ہویں گنکوں تیل مجیٹھ جو وزنی بدلے جیوں کر چاہے
ہن سیم زر دل جو گندم نمک چھوراں وشن ٹھہرایا
لیسے پوچھیا فرمایا مالک اس میرا قرضا نی
تقوے دیکھ امام ہمام جو امت سندی دیوی
لجے چاہیا رب تا خود موقعہ تھوگ بیان اسبھائی

فَمَنْ جَآءَهٗ مَوْعِظَةٌ مِّنْ رَّبِّهٖ فَانْتَهٰى فَلَهٗ مَا سَلَفَ ؕ وَاَمْرُهٗٓ اِلَى اللّٰهِ ؕ وَمَنْ عَادَ فَاُولٰٓئِكَ
پس جو کوئی کہ آوے اسکے پاس نصیحت رب اسکے سے پس باز رہے پس واسطے اسکے ہے جو پہلے کیا اور حکم اوسکا طرف اللہ کے ہے اور
اَصْحٰبُ النَّارِ ۚ هُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ۝ جو کوئی پھر دیوے لوگ رہنے والے ہیں آگ کے وہ بیچ اسکے ہمیش رہینگے

پھر آوے جس نصیحت رب تھیں چاہیے اس جھٹ آنا
تے جو بعد حرام ہویاندے بیاج روا کر کھاوے
جو بیع ہور سود اوس ہکو جیہا صاف حلال کہیا ای
ناہیں اوسنوں دوزخ دائم رب سچے فرمایا
وَاَمْرُهٗٓ اِلَى اللّٰهِ وچہ مشیت رب جل جلالہ اوہ آیا
تے دوزخ دائم کفاراں نوں ناہیں اہل ایماناں

حکم خداول تا اوس پہلا معاف ہویا رب بھانا
پس اوہ دوزخ والے اہناں آتش نت جلاوے
حرام قطعی نوں حل جانن تھیں کافر ہویا واہی
یا مدت لمی استھیں جاپے وچہ کبیر لیا یا
رب چاہے بخشے چاہے اوسنوں کری عذاب سوایا
اہل کبائر چاہے بخشے چاہے کرے زباناں

يَمْحَقُ اللّٰهُ الرِّبٰوا وَيُرْبِى الصَّدَقٰتِ ؕ وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ اَثِيْمٍ
مٹاتا ہے اللہ سود کو اور بڑھاتا ہے خیراتوں کو اور اللہ نہیں دوست رکھتا سب کفر کرنے والے گنہگاروں کو

بیاج نوں رب مٹاوے اتے وده وہ صدقیاں تائیں
جو لیوے دوی بیاج خدا تس ضائع مال کریندا

تے رب کافر عاصی نوں ناہ کرے پسند کدا ہیں
جو راہ ربدے وچہ خرچ کرے تس فضلوں مال ودھیندا

اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتَوُا الزَّكٰوةَ لَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ
تحقیق جو لوگ کہ ایمان لائے اور کام کیے اچھے اور قائم رکھا نماز کو اور دیا زکوۃ کو واسطے انکے ہے ثواب انکا نزدیک پروردگار
وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ۝ اونکے ہے اور نہیں ڈر اوپر اونکے اور نہ وہ غمگین ہونگے۔

ٹھیک جو مومن ہوے تے اہناں کیتی نیک کمائی
کارن اہناں ثواب تہاندے خالق پاس تناہاں

تے قائم کرن نمازاں نالے کرن زکوۃ ادائی
تے نا کجھ خوف اہناندے اوپر ناہ غم کھان کدائی

ای مومنوں ڈرو خدا تھیں چھوڑو بیاج تساں جو باقی
ایہ بیاج لیندے وچہ حالت کفر جدوں اسلام سوہے

جے مومن ہوا ہیہ ابن عباس لیتے خالد حق الفاقی
تا آمدت آئی بیاج گوایا اصلی مال موڑاتے

فَاِنْ لَّمْ تَفْعَلُوْا فَاْذَنُوْا بِحَرْبٍ مِّنَ اللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ پس اگر نہ کرو تم پس خبردار ہو جاؤ ساتھ لڑائی کے اللہ اور رسول اسکے سے

جے تساں اجے نہ چھوڑیا بیاج تانگڑے ہووسارے
جنگ کرنے نوں نال اللہ دے ہی اتے رسول سوہارے صلی اللہ علیہ وسلم
پنج قسماں دے خوف بتاون سودخوراں دے تائیں
دوجا دوزخ وچ رہنے شدت باہجھ شماراں
چوتھا کفر جے جا تس ادسنوں مال حلال صفائی
تے بن مسعودوں ابن کثیر اتھ نقل حدیث لیایا
زنا کرن خود ماں دے نال ایہہ ہولا گل گناہوں
عزت خوار کرن کسے مسلم بے حرمت کر دینا۔
تے ابن عباسوں نت جو معاملہ رکھے سودخوار یدا
جے جبر کرن تھیں ہٹے ہیں تاقتل کرو اوس یار
وچہ درمنثور حدیثاں دو نیں جو تصنیف جلالوں
تے اوڑک ہووے کنگال جو کھاندا مال بیاج نکارا
روپے سودی لیکر جہڑے ونج بیپار کرینے
وچہ شرح وقایہ نقل حدیث جو شاہ رسل فرماوے صلی اللہ علیہ وسلم
کوئی ظاہر سود لوے کوئی دیوی کوئی شاید کوئی کاتب
کوئی حیلے کڈھ شریعت اندر مال بیاجی کھاندے

لڑائی نال خدا دے تے ہور نال رسول سوہارے
فرخازن مظہری درمنثوروں کرن بیان پیارے صلی اللہ علیہ وسلم
مک مثل دیوانیاں قبروں اٹھن احمق روز جزائیں
ترسیجا مال ہووے تس ضائع مظہر یوچہ اجباریں
پنجواں رب رسول تیا کہن اوس کان لڑائی
ستر گناہ بیاج اہناں تھیں مک ایہ ادنے آیا
گناہ جو ستر سودخوراں نوں پھر اوس جان تباہوں
سودخوراں تھیں جرم زیادہ اسوچہ بجدے رہنا
لازم حاکم وقت اوپر تس کرے عذاب کاریدا
پہن ہتھیار کھن رب بنی لڑے اوہ نال اساہیر
تے چالی ہالاں بعد ہووس کل ضائع مال وبالوں
تاہیں شبھے بیاجدیوں بھی عالم ہٹکن یارا
انہاں مالوں برکت دیندے آخر گھاٹا لیندے
ہکو وقت ہوسی جو کوئی نہ رہسی باہجوں سودا وٹھاوے
کوئی گھنے لین مکان زمیناں ہر ہر نفعیاں طالب
تے بھلن بیٹ بیاجڑ یاندی جاں وینا تھیں جاندی

وَاِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُءُوْسُ اَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُوْنَ وَلَا تُظْلَمُوْنَ ۝

اگر توبہ کرو تم پس واسطے تمہارے اصل مال تمہارا ہے نہ ظلم کرو تم اور نہ ظلم کیے جاؤ گے

جے توبہ کرنا ملن تسانوں اصل جو مال تساڈے
بنو عمرو عبد اس سنکر کہن اساں چھوڑیا مال زیادہ
تے بنو عمروں کجھ بنو مغیرہ مہلت منگی آہی

نہ ظلم کرو اتے تسیں بھی ظلم نہیں فر کیتے جاندے
تا اصلی مال مڑا دن اوہ ہو گئے اوہ آمادہ
اوس مہلت مول نہ دتی تا ایہہ اگلی آیت آئی

وَاِنْ كَانَ ذُوْ عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ اِلٰى مَيْسَرَةٍ ؕ وَاَنْ تَصَدَّقُوْا خَيْرٌ لَّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ ۝

اور اگر ہو قرضدار تنگی والا پس ڈھیل دینا ہے فراغت تک اور یہ کہ خیرات کرو بہتر ہے واسطے تمہارے اگر ہو تم جانتے۔

جے تنگ ہووے قرضائی دیون مال فراخی تائیں
جاں عباس اہناں آندا تا آیت رب اتاری
جے مدعا علیہ غریب تا مدعی چھوڑے اوسے تائیں
قرضائی نوں مہلت دیندا یا کجھ قرض گھٹاوے

جے صدقہ کردا تا بہتر جے تسیں جانو ایہ اصلا حیں
فرمائس میں مومن چھڈیم سود تے اصل ہماری
جد لگ مال نہ ظاہر ہووس چھوڑن واجب تائیں
قیامت نوں اوہ تلے عرش دے سایہ فضلوں پاوے

جدن کتے نہ سایہ ہونا باہجوں عرش ربانے
جس بھا وی دن حشر اوسنوں رب کسوں دسے ٹانی
مسلم وچہ جو مہلت دیوے تنگ قرضائی تائیں
تے قرض لیا جس ولو چہ نیت کرساں دین ادائی
مال لوکاں دا لیتس ولو چہ کہندا مال گواواں
محمد بن جحش کہیا اسیں پاس نبی دے بیٹھے آہے
موہنہ اپنے تے ہتھ رکھ کہندی اللہ پاک سہائی
دوجے دن میں پچھیا کیا شے بھاری رب اوتاری
جے مرد ہووے کوئی قتل کداہیں وچہ رستے رب دی
تے سر اوسدے پر قرض ہووے اوہ جنت ڈیسی ناہیں

بھی ہور حدیث لکھی وچہ خازن اوہ مسلم تھیں آئی
دیوے ڈھل غریباں تائیں انہاں بخشے لہنا بھائی
اوس تلے عرش دے چھانوں ہلے جد چھاں ہنو و کدائی
پس قرض اوسدا رب لاہے تے جس نیت ادا نہ آئی
تا تلف کرے اوہ مال آکھی وچہ بخاری یاد ال
سیس مبارک اپنا حضرت طرف اکاس اٹھاہے
کیا شے سخت اتاری سن اسیں چپ رہے گھبرائی
تا نبی کہیا ہے قسم اسدے جس قبضے جان ہماری
فر جیوے مڑ قتل ہو یا مڑ جیوے تریجی واری
جد لگ قرض نہ ادا ہووے سر اوسدیوں خازن باہیر

وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُوْنَ فِيْهِ اِلَى اللّٰهِ ثُمَّ تُوَفّٰى كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُوْنَ ۝

اور ڈرو اوس دن سے کہ پھیرے جاؤگے بیچ اسکے طرف اللہ کے پھر پورا دیا جاویگا ہر جی کو جو کمایا ہے اُس نے اور وہ نہیں ظلم کیے جاوینگے

تے خوف کرو اُس دن تھیں جس دن رجوع ہو سوراہی
کہے ابن عباس ایہ آیت لتھے سب قرآنوں پچھے
فر اکی روزاں بعد سدھا رے حضرت پیر دہاڑے
تے زاہدی وچہ ست راتیں بعد اس آیاں حضرت جیو

فر ہر جی پورا لوے جو کیتا ظلم نہ پاسی رائی
تے وحی کہیا رکھ اسنوں دو سو اسی آیتاں اوّے
ربیع الاول نوں دوجی وقت دو پہر انوچ پیارے
ختم وحی تہدیدا وپر کل مومن ڈسن ہیوے

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدَيْنٍ اِلٰٓى اَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوْهُ ۭ وَلْيَكْتُبْ بَّيْنَكُمْ

اے لوگو جو ایمان لائے ہو جب معاملت کرو ساتھ قرض کے وقت مقرر تلک پس لکھ رکھو اسکو پس چاہیے کہ لکھے درمیان

كَاتِبٌۢ بِالْعَدْلِ ۠ وَلَا يَاْبَ كَاتِبٌ اَنْ يَّكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللّٰهُ فَلْيَكْتُبْ

تمہارے لکھنے والا ساتھ انصاف کے اور نہ انکار کرے لکھنے والا یہ کہ لکھے جیسا اسکو اللہ نے سکھایا پس چاہیے کہ لکھدے

اے اہل ایماں وچ بج کرو کہد وجے نال ادو ہاروں
تے چاہیے لکھے تساں وچہ لکھنے والا نال عدل دے
بیع سلم ایلا گواہ کتابت مسئلے وچہ اس آیت
جو اتنی قیمت وقت فلانے وچہ تاریخ فلانی
تے چاہیے کاتب منصف ودہ گھٹ لکھے نہیں اموالاں
نہ لکھنوں منشی کرے انکار جو میں ایہ لکھدا ناہیں
ولا یضار کاتب اتنا مستحب کاتب تائیں

پس تا وقت مقرر تائیں لکھو حساب شماروں
نہ کاتب کرے انکار جو رب سکھایوس نال فضل دے
جاں کرو ادو ہار خرید فروخت لکھو کل حکایت
کاغذ وچہ سبھ لکھو جو وصف قدر ہر نام عیانی
نہ مدت وعدہ وچہ خیانت منشی کرے خیالاں
تے بعض کہن ایہ کتابت حق منسوخ روفیوں باہیر
جس لکھنا آوے ہووی نہ منکر جان کوئی اس ہلائیں

اوہ شرح موافق لکھے اشتام جو سنوں رب سکھایا ہا
ابن عباس ول خاذن وچہ جد سود حرام ٹھہرایا
ہیں دیاں گواہی بیع سلم ہے وقت معین تائیں
جے بیع نسیہ تا مہلت کرن مقرر جب آئی
نسیہ اوہ جو شے ویچے مل مدت تابعد ٹھہرائے
ایہ ہر سودے نوں آیت شامل مظہر یوچہ فرماوی
بلکہ نکاح تے خلع صلح ایہ داخل اسوچہ سارے
بھی لیون دیون قرض اندر ہے مدت شرط لکھاون
جے بے تعیین مدت دی لکھیا اسوچہ سود نکالی
جو کہن جد دل مینہ وسے ویساں یا جد حلبن ہوائیں
تے سلم اندر ست شرطاں وچہ خلاصے ہو ہدای
دوجا قسم تے جنس وصف بھی دس چیز وکیدا
تے کرنی پوری ثمن ادا اجتھے کرن قبول انجاماں نا
چھیویں شرط میعاد بھی کرسکدی ہون اندازہ
تے مدت اسدی نصف دنوں کجھ زیادہ بعض بتاون
تے بعضے تن دن کہن جو جدی مدت ایہ گھٹ آئی
جو مطلق مدت اوپر ماہ وا ہو اطلاق اس بنڑے
تے اجرت لیون کاتب تائیں جائز شک نہ کائی
ایہ اپنے نفساں کارن یعنی کان معاش ہمارے
واجب ہووی تا لا یضار نہ کاتب آکھیا جائز

فاکتبوہ امر مداینہ نوں ناہ منشیاں امر سنایا
تا حضرت سلم وی تی رب فرمایہ ابن عباس الایا
رب وچہ قرآں حلال کیتا السموا من شک و بجائیں
بھی سلم اندر ہے وقت معین اس آیت تھیں بھائی
سلم جو مل دِناتے شے ہک مدت بعد ہتھ آئی
بیع مطلق بھی سلم اجارہ ایویں قرض تباوے
بیع نسیہ وچہ مل نہ حاضر مہارت مل لکھ پیارے
اجل مسمی تاہیں ایہ ثابت احمد یوچہ فرماون
جو مدت نامعلوم لکھن تس کجھ اعتبار نہ بھائی
یا جد عید نصاری ہوگ ایہ کل مجہول بنائیں
ہک وقت مکان معین جوچہ چیز بیع پکڑائے
تریجا ثمن تے قدر اسوقت بتاون اوس مبیع دا
ہور عقد دوں لا دا انکلے مبیع بازاروں تاماں
ستویں وچہ مبیع تے ثمن نہ شرط ربا آوازہ
اسکارن جو مدت تام اس جد نہ کو فرماون
تے حضرت ابوحنیفہ رحمۃ اللہ علیہ کہندے ہک ماہ تیک ایہائی
تے اتھیں گھٹ مدت وچہ کون لکھاوے بھائی میرے
ہنیں ایہ کم عبادا توں جو واجب ہوون بھائی
جو تے ساڈے فاید یانہوں واجب ہنی اوہ پیارے
ایہ استحبابی امر خلاصی والا ذکر ہو لاندا

وَلْيُمْلِلِ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا يَبْخَسْ مِنْهُ شَيْئًا فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ

اور مطلب کہے وہ جو اوپر اسکے حق ہے اور چاہیے کہ ڈرے اللہ پروردگار اپنے سے اور نہ کم کرے اسمیں سے کچھ پس اگر ہو وہ شخص

الْحَقُّ سَفِيهًا أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُمِلَّ هُوَ فَلْيُمْلِلْ وَلِيُّهُ بِالْعَدْلِ ط

کہ اوپر اسکے ہے حق بیوقوف یا ناتوان اور یا نہیں سکتا کہ وہ پس چاہیے کہ مطلب کہے والی اسکا ساتھ انصاف کے۔

تے لکھواوے حقدار تے رب تھیں ڈرے جو اسدا یار
تے جے ماندہ یا لکھواون دی تس طاقت ناہیں
یعنے کرا قرار زباں نوں خود مدیون لکھاوے

نہ گھٹ کرے اوس چیز ویچے حقدار نہ عقل بجائیں
تا چاہیے ولی اسدا لکھواوے نال انصاف اصلاحیں
فلیملل ایہہ کہے عبارت دوجا لکھدا جاوے

تے ڈرے خدا تھیں وده گھٹ لفظ نہ پیچیدہ لکھواوی — نہ گھٹ کرے حق اوسدا جو کجھ سینا ثبت کراوی

جے احمق جاہل یا نابالغ ہے یا خبطی ہو یا — یا شیخ فانی بے عقل یا گونگا جو وچہ عذراں ڈھویا

تاولی وکیل لکھاوے اوس جو شخص ہووے قرضائی — یا لہنے دار لکھاوے عدلوں ابن عباسوں بھائی

مدیون اوپر حق کاتب دا جو فائدہ اوس اوٹھایا — جس تحریروں کجھ سود نہیں تس کاتب دین آیا

تے کاتب لکھے واضح کر کے ہر ہر سخن جو آوے — نشان سکان تے سکہ وقت لکھے کجھ نہ چھپاوے

جواز وکالت استھین ہے جے موکل عاجز آیا — وکیل تائیں جاں کرے مختار تاں موکل چپ کرایا

وکیل کرے انصاف نہ کوڑ فریبوں کھاوے مالاں — مدعی مدعا علیہ نہ دوہاں کھاوے نال مقالاں

وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِن رِّجَالِكُمْ فَإِن لَّمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّن تَرْضَوْنَ

اور شاہد کر لو دو شاہدوں کو مردوں اپنوں سے پس اگر نہوں دو مرد پس ایک مرد اور دو عورتیں ان میں سے کہ پسند کرتے ہو تم

مِنَ الشُّهَدَاءِ أَن تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَىٰ وَلَا يَأْبَ الشُّهَدَاءُ إِذَا مَا دُعُوا

شاہدوں سے اگر ہو گئی بھول جاوے ایک ان میں سے پس یاد دلاوے ایک ان دو میں سے دوسری کو اور نہ انکار کریں شاہد جب بلائے جاویں

دو کر دو گواہ خواہ مرداں تھیں جے مرد ملن دو ناہیں — تا اک مرد دو زناں گواہ جو ہوون پسند تساہیں

جے اک عورت بھلجاوے اوسنوں دوجی یاد کراوے — جاں سدے جان گواہ اوہناں انکار نہ کرنا آوے

اک وینی امر شہادت واجب کہنا سچ گواہاں — تنہاں حق ہولایاں اجر ملے ردکیتیاں شر بدخواہاں

تے جھوٹھی دین گواہی وڈا ظلم گناہ کبیرا — جو اکھیں ڈٹھا بیان کرے ہے اسوچہ اجر کثیرا

یا جو گل سنے کہے جاونیں جا شبہ کجھ نہ لاوے — تے شرطاں ست گواہی کارن وچہ خلاصے لیاوے

دو عاقل بالغ مرد اصیل تے مسلم ہوون نہ کافر — دو زناں عوض اکمرد جے مرد نہ وچ گواہی حاضر

نابالغ اتے غلام دیوانیاں نامقبول گواہی — تے مرداں نال عورات گواہی کلیاں جائز ناہی

تے فاسق روا شہادت جے دو طرفوں ہوون رضائیں — بھی حاکم خوش اوس پر ناہ تے روا شہادت ناہیں

کافر روا گواہی جے اوہ دونویں کافر آہے — یا اک کافر تے الٹ کافر دے کافر سخن الائے

تے مومن موافق بھرے شہادت کافر نوں جھٹلائی — جو مِن رِجَالِكُم کہیا خدا ناہ کافر ساتھیں آئے

تے چار زناں دو مرداں بدل نہ بہرن شہادت پیارے — جو بھل جاناں وچہ اصل انہاندی وچہ قرآن اشارے

تے ناقص دین ہور عقل زناں نوں آکھیا ختم رسالت صلے اللہ علیہ وسلم — جو کم ذلیل کرے اوسدی بھی روا نہ مول شہادت

حاشیہ: فائدہ دَ اسْتَشْهِدُوا امر استحبابی [illegible] ... گواہی عورت دی [illegible] ... گواہی قبول [illegible] ... فاسق گواہ [illegible] ... دی گواہی جائز نہیں ۱۲

وچ حداں اتے قصاص نہ مطلق زناں شہادت آئی ہے
ہور جو مثل اہناں دے مالی حق یا غیر اموالاں
جیوں کھاون وچ بازار ایہ مسلہ وچ درالمختار ہے
جے ڈرے گواہ ہوویں تا حاکم فیر نے بہت پواسی
یا وہ ہو کھا دین وکیل یا خوف ضرر وا حاکم داؤں ہے
گواہ دا جتا وقت ہرج اسقدر اوس اجرت دیسی ہے

وچ نکاح طلاق عتاق وکالت جائز بھائی
ہر جاہی مسموع شہادت وچہ روئی حالاں
جے کوئی گواہ نہ ہے تا واجب دین شہادت پیارے
یا بگڑن کم ضروری یا اوتھ کوڑا لایا جاسی
یا شرعی فیصلہ کرے نہ حاکم بچیتا تد اصلاحوں
جو اس بن اجرت یا انعام اوہ رشوت لیکھے پوسی

وَلَا تَسْئَمُوْٓا اَنْ تَكْتُبُوْهُ صَغِيْرًا اَوْ كَبِيْرًا اِلٰٓى اَجَلِهٖ ذٰلِكُمْ اَقْسَطُ عِنْدَ اللّٰهِ وَاَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ وَ
اور مت کاہلی کرو یہ کہ لکھو اسکو آپس میں چھوٹا یا بڑا اسکو وقت تلک یہ بہت انصاف والی ہے نزدیک اللہ کے اور سیدھا
اَدْنٰٓى اَلَّا تَرْتَابُوْٓا کرنے والی ہے واسطے شہادت کے اور بہت نزدیک ہے اس سے کہ نہ شک میں پڑو۔

تے اکو نہیں لکھن تھیں جو حق تھوڑا ہتا کائی ہے
تے چنگا بہت شہادت کارن کاغذ لکھیا ہویا
ایہ تحریر شہادت کارن یاد معاملیاں دے

تس مدت تک ایہ بہت انصاف عدل ہے نزد الٰہی
تے نیڑے ایس حج پوونہ شکیں لکھیا اگے ڈھویا
تے بن لکھے جے کم چلنے تا استحباب الاندی

اِلَّآ اَنْ تَكُوْنَ تِجَارَةً حَاضِرَةً تُدِيْرُوْنَهَا بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ اَلَّا تَكْتُبُوْهَا وَاَشْهِدُوْٓا
مگر یہ کہ ہو سوداگری ہاتھوں ہاتھ پھراتے ہو اسکو درمیان اپنے پس نہیں اوپر تمہارے گناہ یہ کہ نہ لکھو اسکو اور شاہد کر لو جب
اِذَا تَبَايَعْتُمْ وَلَا يُضَآرَّ كَاتِبٌ وَّلَا شَهِيْدٌ وَاِنْ تَفْعَلُوْا فَاِنَّهٗ فُسُوْقٌۢ بِكُمْ وَاتَّقُوا اللّٰهَ
بکو اور تم اور نہ ایذا پہنچایا جاوے لکھنے والا اور نہ گواہ اور اگر کرو تم پس تحقیق وہ گناہگاری ہے ساتھ تمہارے اور ڈرو اللہ سے اور سکھاتا ہے تمکو اللہ
وَيُعَلِّمُكُمُ اللّٰهُ وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ　اور اللہ ساتھ ہر چیز کے جاننے والا ہے۔

مگر جے ہووے سودا حاضر آپس وچ نبیڑ دے ہو
تے کرو گواہ جاں آپس اندر کرو خرید فروخت
نہ بائع مشتری اہناں ستاون ہر انواع نقصانوں
جے ضرر کرہو تا ایہ بدکاری ہے تساں ڈرو خدا تھیں
مظہری وچ گواہ بناون لکھیا واجب ناہیں آیا
ایہ استحبابی امر اتے ایہ قول اہی جمہوروں
مک وچ تقریر تحریر نہ شاہد کاتب ضرر پچاون

تمہیں گناہ تساں پر جے نا لکھو اسنوں چھیڑ دو
نا کاتب نوں دکھ دتا جاوے ناں شاہداں اس صورت
نہ وچ تقریر اتے تحریر اں کراں ودھیک بیانوں
تے اللہ تساں سکھاوے اللہ عالم سبھ اشیا تھیں
جو باہجھ گواہاں سودا لین نبی صلی اللہ علیہ وسلم تھیں ثابت پایا
وچ ابوسعود دو معنے لفظ یضار ایہن منظوروں
نہ بائع مشتری اہناں ہٹکن ناہ کجھ ہور ستاون

وَاِنْ كُنْتُمْ عَلٰي سَفَرٍ وَّلَمْ تَجِدُوْا كَاتِبًا فَرِهٰنٌ مَّقْبُوْضَةٌ فَاِنْ اَمِنَ بَعْضُكُمْ بَعْضًا
اگر ہو تم اوپر سفر کے اور نہ پاؤ تم لکھنے والا پس گروی قبضہ کی ہوئی پس اگر امین جانے بعض تمہارا بعض کو
فَلْيُؤَدِّ الَّذِي اؤْتُمِنَ اَمَانَتَهٗ وَلْيَتَّقِ اللّٰهَ رَبَّهٗ　پس چاہیے کہ ادا کرے وہ شخص کہ امین بنایا گیا امانت اسکی اور چاہیے کہ ڈرے اللہ سے

تے جاں وچہ سفر ہووے تے لکھنے والا پاوُناہیں
تاں گہنے رکھو چیزاں قبضہ کریو اوپر تنا ہیں

گنوں امین جے ہکدوجیوں کرے اوہ ادا امانت
جو کیتا گیا امین تے رب جل جلالہ تھیں ڈرو نہ کرو خیانت

جاں کاتب ملے نہ سفر اندر بھی قلم دوات نہ کائی
تاں گہنے رکھو شے کوئی قبضہ کیتی ہوئی بھائی

رہاں رہن دی جمع اوہ شے جو گہنے رکھی جاوے
ایہ ناہیجہ شہر دے شہر اندر بھی بھاویں کاتب پاوے

ایہہ مجمعی دے کارن رہن جے لکھت نہ اوس لکھائی
اتے قبضے کیتے باہجہ نہ جائز مظہر بیدیوچ بھائی

جو مرتہن تھیں راہن لیندے اوہ سبھ قرض نبیوی
تے شے مرہون جو قدر قرض دے اوہ مضمون سدیوے

تے باقی چیز امانت مسئلہ وچہ ہدایہ تے لیتا
جویں اٹھ روپے دیکر کسے دسانداز یور لیتا

اوہ شے مرہوں کھڑائی عوض قرض اتھے آوس دینہ
تے او تلے دو امانت مرتہن دے سر آپے

جو چیز نہ قبضے کیتی جاوے روا نہ گروی رکھن
جویں ربع زمین ناٹھنی رکھ　یا ناہیجہ زمین کھیوں

تے جو شے روا نہ ویچن گروی رکھن بھی ناجائز
تے نفع اوٹھاون گروی چیزوں سود آہی تاں ناجائز

راہن مالک داہے جو گروی کوئی شے پاوے
جو گروی رکھے قرضہ دیکر مرتہن اوہ سداوی

خرچ رہن دا راہن دے سر اوداہا ملک وسیدا
جویں ان حیوان بچہ دودھ تے ہے اجماع سعیدا

ہور میوے باغ اناج زراعت ملک راہن دا سارا
جو نفع نقصان ہووے شے گروے مالک دے سر بارا

ہن گندی رسم پئی جو گروی لیں مکان زمیناں
واہن کھیت مکانی رہن حلال جانا بیہ یاں

ابوحنیفہ قرضائی دے تلے دیوار نہ آئے
فرمائس جے چھاویں بیٹھاں ہوسی بیاج بلائے

ہن لوکاں کسب ٹھہرایا اسنوں ظاہر کہاں بیاجاں
ہک دانیاں لوں دہین رپئے مارو کی بحتاجاں

وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ ۚ وَمَن يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ ۗ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ

اور مت چھپاؤ گواہی کو اور جو کوئی چھپاویگا اسکو پس تحقیق وہ گناہگار ہے دل اسکا اور اللہ ساتھ اس چیز کے جو کرتے ہو جاننے والا

چھپاؤ نہ شہادت نوں اتے جنے اوہ چھپائی
تا دل ہووے تس عاصی جانے رب جو تساں کمائی

حرام گواہی کجن وقت ضرورت واجب آئی
گناہ دلدا فرمایا جو دل قصدوں ہے برآئی

اسوچہ سخت وعید جو اسدا دل دے نال علاقہ
تے ولی گناہ گناہ اعضا دا دو سریاں تھیں نشاقہ

جو دل بادشاہ بدذات جے تس گھیر لیا آفاتاں
تا کہ ہووے آرام رعیت مشکل ہوں نجاتاں

صفائی دلدی وچ رہن مشغول تدے دل والے
جو اسدے یاروں تن سارے نوں ملن انوار کمالے

لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۗ وَإِن تُبْدُوا مَا فِي أَنفُسِكُمْ أَوْ تُخْفُوهُ يُحَاسِبْكُم

واسطے اللہ کے ہے جو کچھ بیچ آسمانوں کے اور جو کچھ بیچ زمین کے ہے اور اگر ظاہر کرو جو کچھ بیچ جی تمہارے کے ہے یا چھپاؤ اسکو

بِهِ اللَّهُ ۖ فَيَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

حساب لیگا تمسے ساتھ اسکے اللہ پس بخشیگا جسکو چاہے اور عذاب کرے گا جسکو چاہے اور اللہ اوپر ہر چیز کے قادر ہے۔

شبہ اللہ کارن جو شے ہیگی وچہ زمیں اسماناں ہُو
رب کرے حساب اسنال تساڈا پھر بخشے جس چاہے
جو دلتھیں وسواس اٹھین ناہ قوت روکن تتھاں
تحقیق اسدی مُحی السنۃ خازن وچہ لیا دے ہُو
پس قصد کیوس اظہار کرے تسو چہ وجود لیا وے
جے دل وسواس پیا ناہ روک سکی پر بُرا چھانے
لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ جو رب صاحب فرمایا
ہک کہن ایہ آیت خاص جو اگلے آیت نال ملائی ہُو
پر ایہہ قول ضعیف جو کرد الفظ عموم دلالت
ہک کہن ایہ وچ پیار جو مومن رکھدے نال کفاراں
لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ رب صاحب فرمایا
قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُونِي ویکھیں دوجی آیت
تے بعض کہن منسوخ ایہ آیت اگلی آیتوں بھائی
جو دلدے خیال حساب کورب مشکل ہوئی یاراں
تاں نبی کہیا ناکہو عَصَيْنَا وانگوں اہل کتاباں
تاں اگلی آیت وحی لیا یا مشکل رب اوٹھائی
بھی خازن وچہ ابوہریرہ رسول فرمائے
نہ جد لگ کہے زباں نوں یا ناکیتا فعل شریروں
وچہ امر نہی دے نسخ ہووے ناہ خبراں نسخ کریندا
جو ٹھیک کیتی رب ثابت کارن دلدی کسب کمائی
جو ظاہر کرے افعال لکویں نال اعضاواں کائی
پھر خبر دتی جو دلدیاں خطریاں سیکھا رب لینا
رب دلدیاں خیالاں نال نہ پکڑے دنیا وچہ دیکھے
عائشہ (رضی اللہ عنہا) کہے سوال کیتا میں اس آیت تفسیروں
جو دنیا وچہ مصیبت تنگی تپ دکھ کنڈے تائیں
جویں سونا صاف کٹھالی وچہ تویں مومن پاک گناہوں
جس بھلا چاہے رب دنیا وچہ تس دکھ مصیبت پاوے

جے ظاہر کرو جو وچہ دلاں تساں یا مخفی وچہ جاناں
جس چاہے کرے عذاب اتے ہر شے رب قدرت آہی
پکڑ ہووے اہناں نال ایہی تکلیف زیادہ بندیاں
دو قسم ایہن وسواس ہک اوہ جو دلوچہ خیال دوڑاوے
اس وسواسوں پکڑ ہووس تے دوجا قسم اوہ آوے
نہ قصد عمل ناہ قصد اظہار تاں پکڑ نہیں اوس واتے
کارن اوس جو کیتوس تے اوسپر جو اوس کمایا
جو ظاہر کر دیا مخفی جانے خیانت رب گواہی
بھاویں اگے پچھے ذکر ہویا اندر اس آیت
ہور ظاہر کر دیا مخفی کرسی رب حساب پیاراں
نہ مومن دوست پھڑن کفاراں مومناں باہجہ الا یا
رب کرے محبوب اطاعت کیتیاں حضرت بحر ہدایت
دلیل اسدی جو ابوہریرہ (رضی اللہ عنہ) نقل روایت پائی
کہن علاج کوئی جھڑ دے پاس شہ ابراراں (صلی اللہ علیہ وسلم)
کہو سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ اے اصحاباں
آمَنَ الرَّسُولُ تھیں لگ آخر تائیں بھائی
معاف کیتی رب امت میری دل وسواس جو آوے
ہک کہن نہ ایہ منسوخ جو آیت خبر نہ نسخ خبروں
کئی وجہیں تاویل اس آیت خازن وچہ فرمیندا
یعنے مَا كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ جو دسیا پاک الٰہی
یا دلدا قصد ہووے سب معلوم خداوند (جل جلالہ) نوں بھائی
چاہے بخشے چاہے پکڑے ناہ کسے رب (جل جلالہ) نوں کہنا
ایہ عائشہ (رضی اللہ عنہا) کنوں جو خازن وچہ حدیث نبی (صلی اللہ علیہ وسلم) تھیں لیوی
تاں نبی کہیا ایہ جھڑک بندیا نوں رب ولوں تعزیر دل
یا رکھے چیز گھر ائی چاکتے لبہس اجر اتھائیں
اس رنج مصیبت پاؤن تھیں تس کم آخر اصلا جو
جس برا چاہے تس پکڑے نہیں اوہ ہور گناہ کماوے

روز قیامت بدلے کل برایاں پکڑ حسن و الی
...ب کہن جاں محکم قصد کیتا تا پکڑے ہین تے ناہیں
...عبد اللہ ابن مبارک کہے میں پوچھ کیتی سفیانوں
...ب کہن عذاب نے کرسی رب پرچھ کرسی وسواساں
...مومناں بخشے فضلوں کرے عذاب کفار عدل تھیں
...و بندے مومن نوں دن قیامت پڑے کرسی سائیں
...ے عبد گناہ فلانا کیتو کہے آہیو رحماناں ہ
...و چہ خوف کرہن ماریا کتے نہ ملسی ڈہوئی
...ں ہن بھی نیوں بخشیا ملسی نامہ فر اعمالاں
...ہمنے کل خلقت دے سد اوہناں کہے تساں ظلم کمایا

ایہ خازن وچہ حدیثاں لیایا محی السنۃ حالی
ہک آکھن صرف حساب ہوسی ناپکڑس اللہ سائیں
اوس کہیا جاں دل وچہ خیال ہوس تاہے تس تیکھ عیاں
رب خبر سناسی بندہ منسی ہر ہر عیب ہراساں
ایہ باہجہ عذاب حساب نہووے خازن خبر نقل تفسیر
پردہ کر سبہ لوکاں تھیں فر رب کہے اوسائیں
فر ہور گناہ تس یاد کراوے منسی کل عصیاناں
تا رب کہے میں دنیا وچہ سبہ کجی تدہ پریائی
پھر کفار تے اہل نفاقاں سد ہووے بدچالاں
تے لعنت اہل ظلم تے ہووے ابن عباسوں لیایا

...ن الرَّسُوْلُ بِمَآ اُنْزِلَ اِلَيْهِ مِنْ رَّبِّهٖ وَالْمُؤْمِنُوْنَ كُلٌّ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِهٖ وَكُتُبِهٖ وَرُسُلِهٖ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ
...ن لیایا پیغمبر ساتھ اس چیز کے کہ اوتاری گئی ہے طرف اسکے اور ایمان لائے مسلمان ہر ایک ایمان لایا ساتھ اللہ اور فرشتوں کے اور کتابوں
...اَحَدٍ مِّنْ رُّسُلِهٖ وَقَالُوْا سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَاِلَيْكَ الْمَصِيْرُ
...ی کے اور رسولوں اسکے کے نہیں جدائی ڈالتے ہم درمیان کسی کے پیغمبروں اسکے سے اور کہا انہوں نے سنا ہم نے اور مانا ہم نے بخشش مانگتے

...پاک رسول جو اس دل اوس دے تھیں ہوتا
...ں نہاں ملک کتاباں منے ہور پیغمبر سارے
...کہن اساں منیاں حکم تیرا اساں کیتے اوس اطاعت
...ی آیت تھیں اس امت دا وڈا شان دسائے
...طب اہناں کلمیا ندے ہن یار نبیدے پیارے
...و مردود فضیلت وچہ اصحاباں کرن مقالاں
...ایس شہادت رہدی تائیں رد کرن منہ کالے
...دناں متبرک عاشوراں وچہ شیعہ لوک جو آہے
...سیاں کارن بعضے جاہل اہناں ساتھ رلاوں
...شیخین بکفر گالیاں دیون دوہاں یاراں ہ

بھی اہل ایماناں منیا ہر یک واحد رب سنجہاتا
اسیں فرق نکردے وچہ کسیدے بنیا وچہ دپیارے
تے بخشش تیری منگیے سایاں تیں ول پھرن ہر حالت
جو کہیا سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا تے عَصَيْنَا ناہ الائے
جو وقت نزول اس آیت حاضر آہے روشن تارے
تے بولن سخن بے ادبیاں والے حق وچہ اہل کمالاں
تے صاف جھوٹاون مصحف تائیں اوہ مردود رزالے
اوہ گالیاں دیون اصحاباں نوں مول اجر نس لہے
ایہ بھی آل اہناں بے دیناں آخر نوں پچھوتاون
ایہ لکھیا کفر عقائد اندر ہندے سبہ ابراراں

...لَا يُكَلِّفُ اللّٰهُ نَفْسًا اِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ
...ں تکلیف دیتا اللہ کسی جی کو مگر طاقت اسکی پر واسطے اسکے ہے جو کمایا اسنے اور اسکے ہے جو کماتا ہے

...ویندا نہیں تکلیف کسے اس طاقت زوروں زیادہ
ہے او سنوں ٹھیک عمل اجیہے اس نوں اجر خطا دا

جو وچ سمائے بندی جتھیں اوکھت ہووے ناہیں ؎
اکثر کہن اوہ خیال دلاندے معاف کرے جو سائیں

ہک کہن مراد جو دین اندر کجھ تنگی نہیں تساں نوں
زوروں وَدھ تکلیف نہ دتی خازن ویکھ کیا نوں

جویں جو زکوٰۃ وغیرہ اندر شرطاں ہیں اموالاں،
تے شیخ فانی نوں فدیہ روزے قصد نماز بجالاں

جے پانیوں خوف تاں کرن تیمم وسعت ویکھ افادے
تے استھیں ثابت مملوکاں نا وَدھ تکلیف زیادے

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَّسِيْنَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِيْنَ

اے رب ہمارے مت پکڑ ہمکو اگر بھول گئے ہم یا چوک گئے ہم اے رب ہمارے اور مت رکھ اوپر ہمارے بوجھ جیسا رکھا تو نے اوپر ان لوگوں کے جو پہلے ہم سے تھے

مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهٖ وَاعْفُ عَنَّا وَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلٰنَا فَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكٰفِرِيْنَ

اے رب ہمارے اور مت اٹھوا ہم سے وہ چیز کہ نہیں طاقت واسطے ہمارے ساتھ اسکے اور معاف کر ہم سے اور بخش ہمکو اور رحم کر ہمکو تو ہی ہے مددگار ہمارا پس مدد دے ہمکو اوپر قوم کافروں کی

ربا پکڑ نہ سانوں جو اساں کیتیاں بھل خطائیں ؎
تے ربا رکھ نہ ساڈے اوپر بھارا بھار بلائیں

جویں بھار دھریا توں اگلیاں تے جو پہلے ساتھیں آہے
تے ربا رکھ نہ بھار اساں جس طاقت سانوں ناہی

اتّی بخشش کر اساں کارن یا رب کر اساں رحمت بارال
توں مالک ساڈا دیہہ اساں نصرت اوپر قوم کفارال

اصر جو بھار ابھار نہ جاون قوت جدی سانوں
تے ہووے اوہ عہد تروتازہ جو چھوڑیاں اوس بہانوں

ہک آکھن اصر گناہ جو اُسدی توبہ ہووے ناہیں
تے زوروں وَدھ تکلیف نہیں وسواس دلاں پر راہیں

ہک آکھن خسف مسخ جو اگلیاں ملے سزا بد خواہاں
اوہ بندر سور انہاں تھیں ہووے دیوے رب پناہاں

جاں رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا حضرت جبرائیل الایا
تاں شاہ رسل صلی اللہ علیہ وسلم آمین کہیا وچ درمنشور لیایا

راتیں جس ایہہ آیتاں پڑھیاں کافی ایہہ تس ہویاں
بھی نبی کہیا ایہہ عرش خزانیوں بیٹھوں نے ہتھ آیاں

جو پہلے میرے کسے پیغمبر نوں ایہہ ملیاں ناہیں ؎
ہور خازن نوچ بن مسعودوں آکھیا حضرت سائیں

جو کہیا معراج اندر میں ہویاں چیزاں ترن عطائیں
نمازاں پنج دو آیتاں ایہہ جو دتیاں اللہ سائیں

اتے وَرہاں دیہہ سو پہلے کنوں پیدائش دھرت اسمانان
اپنے ید قدرت تھیں ہک کتاب لکھی رب جل جلالہ شانان

ایہہ دو آیتاں اوسے وچوں آخر بقر جو آیاں
جس گھر ایہہ پڑھیون تن کل شیطان بلایاں

پاس نبی دے بیٹھا ہکدن جبرائیل فرشتہ
ہک اچاچیت آواز سنی سر چکیا اتیک سرشتہ

آکھیوس ایہہ در فلک بنیا کھولیا اج رب قادر
اگے کدے نہ کھلا نکلیا ہک استھیں ملک باہر

اس ملک حضور نبی دے اندر آ ایہہ سخن الائی
تدہ خوشخبری دیواں اوہ جو اگے کسے نہ پائی

ہک سورۃ فاتحہ تے دو آیتاں ایہہ جو آخر بقروں
جو ہک حرف بھی اسدا پڑھسی درجہ لیسی اجروں

وچ زاہدی آکھیا اس سورت وچ ہند رہیں مثالاں
تے پنجو حکم اسدے وچ گرن مفسر نقل کمالاں

تمت

سورہ بقر تمام ہوئی ہن ربدے فضل احساناں ؎
بھی دیہہ توفیق کتاب ساری تم ہووے بن نقصاناں

بالخیر

نمبر صفحہ	مضامین
۲۶۹	جہاں وبا طاعون ہو وہاں نہ جائے اور نہ وہاں سے نکلے وہ لوگ جو ڈر موت سے نکل بھاگے تھے۔ وہ کون تھے اور تعداد
۲۷۰	خدا تعالے کو قرض حسنہ دینا وصفت سخاوت ومذمت بخل اور اسکے متعلق مسائل۔
۲۷۲	حضرت داؤد علیہ السلام کا جالوت کا قتل کرنا اور اونکا قصہ۔
۲۷۳ تا ۲۷۸	ذکر تابوت جو بنی اسرائیل میں چلا آیا تھا اور اوسمیں پیغمبران علیہم السلام کے پاؤں کے جوڑے بھی تھے اور ملائکہ اونکو سروں پر اوٹھائے تھے اور اسکے متعلق مسائل
۲۷۹	تفسیر قولہ تعالے تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا یعنے بعض نبیوں کو بعض پر فضیلت اور حضور صلے اللہ علیہ وسلم کے بلندی درجات اور آپ کی سب پر مرتبہ وبلندی شان اور فضیلت اور اچھے لوگوں کی طفیل بروں کی بلائیں ٹل جانا۔
۲۸۰	موت سے پہلے خرچ کرنے کی ترغیب۔
۲۸۱ و ۲۸۳	تفسیر آیۃ الکرسی اور مسئلہ علم غیب اور انکے متعلق مسائل۔ کافر طاغوت اور بتوں کی یاری میں اور وہ نور سے نکلکر اندھیرے میں گرتے ہیں اور اللہ جل جلالہ دوست ہے مومنوں کا اور اونکو اندھیروں سے روشنی کیطرف کھینچتا ہے۔
۲۸۵ و	حضرت ابراہیم علی نبینا علیہ الصلوٰۃ والسلام کا نمرود لعین سے مناظرہ اور آپ کی کامیابی۔
۲۸۶	حضرت عزیر علیہ السلام کا شہر ایلیا کی بربادی پر تعجب اور الکھوی کا سماع موتے سے انکار اور اوسکا جواب ورد
۲۸۹	عرض کرنا حضرت ابراہیم علیہ الصلوٰۃ والسلام کا کہ مردوں کو زندہ ہوتے مشاہدہ کروں۔
۲۸۹	خدا تعالے کی راہ میں خرچ کرنا مثل ایک دانہ کی ہے جس سے سات سو بلکہ بے شمار بڑھ جاتے ہیں۔ موافق اخلاص کے اور اسکے متعلق خیرات کے بعد سائل کو ایذا دینا یا ہنور اکرنا خیرات کو باطل کرتا ہے اور عالم فقیہ کو ایک کے عوض نو لاکھ کا ثواب ملتا ہے۔ اوس سے بہتر ہے کہ سائل سے معافی مانگے۔
۲۸۹ و ۲۹۰	وہ صدقہ جسمیں ایذا دینا یا ہنور اہو ایسا ہے جیسے صاف پتھر پر مٹی الخ اور مثال اوس صدقہ کی
۲۹۱ تا ۲۹۳	جو محض رضاء الٰہی کے لیے ہو اور پاک چیز سے خرچ کرنا۔ جسکے لیے اللہ جل وعلا بخشش کا وعدہ دیتا ہے۔ اور شیطان وعدہ دیتا ہے کہ تم محتاج ہو جاؤگے اور حکمت سے مراد علم فقہ ہے۔
۲۹۵	مسئلہ نذر و نیاز اور نعوذ لہ کا اس سے نفی شفاعت نکالنا اور صدقہ چھپا کر دینا اور سخیوں کے فضائل
۲۹۷	اور کس کس جگہ خرچ کرنا اور کس کس جگہ نہیں چاہئے۔
۲۹۷ و ۳۰۰	بیاج اور خرید و فروخت کے احکام اور اون کے اقسام بیاج مال گھٹاتا ہے اور صدقہ سے مال بڑھتا ہے قرضدار کو مہلت دینا آسانی تک اور اسکی فضیلت
۳۰۱ تا ۳۰۲	دیکھ بیوپار کے وقت لکھ لکھا کرنا تو کہ اخیر میں جھگڑا نہو اور عدل وانصاف تحریر ہو کہ ایکدوسرے میں جھگڑا نہ پڑے۔ اور بیع نسیہ وسلم وغیرہ کا بیان۔ بوقت عقد گواہ کیے جاویں دو مرد یا ایک
۳۰۲	مرد اور دو عورتیں۔ اور منشی کاہلی نہ کرے چھوٹی موٹی جرات تحریر کرے۔ لکھانے والا اگر دیوانہ
۳۰۳ و ۳۰۴	ہو تو دوسرا کوئی اوسکیطرف سے لکھوا دے اور کاتب اور گواہ تکلیف نہ دیے جاویں
۳۰۵	اور بجز اپنی مزدوری دوقت وحرج کے زیادہ لینا رشوت ہے۔ اگر سفر کی حالت ہو تو
۳۰۶	کوئی چیز رہن رکھی جاوے۔ اور اوسکے متعلق مسائل۔
۳۰۷	کوئی چیز گروی رکھنے اور اوس سے فائدہ اوٹھانا بیاج ہے اور بیاج کی مذمت اور بیاج میں گواہ اور منشی و دلال بہی اس وعید میں جو داخل ہیں۔
۳۰۷ و ۳۰۸	مسائل متعلق قولہ تعالے اٰمَنَ الرَّسُوْلُ بِمَآ اُنْزِلَ اِلَيْهِ الی آخر السورۃ

مضامین

نمبر صفحہ	مضامین
۱۶۵ و ۱۶۶	البتہ تبارک تعالی اپنے حبیب صلے اللہ علیہ وسلم کی رضا چاہتے ہیں
۱۶۷ و ۱۶۹	اہل کتاب حضور صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم کی شناخت اور پہچان اپنی اولاد سے زیادہ تھی مگر اونہوں نے عناداً آپکو نہ مانا۔
۱۷۰ و ۱۷۳	تفسیر قولہ تعالے فاذکرونی اذکرکم وفضیلت ذکر اور ذکر کے اقسام ومعنے کفر
۱۷۳ و ۱۷۴	صبر اور نماز سے استمداد اور ثبوت حیات جسمانی انبیا وشہداء واولیاء اور اونکو دور ونزدیک سے بہ ندا حاضر پکارنا اور ثبوت سماع
۱۷۶ و ۱۷۷	بھوک اور مال جان اور میووں کی کمی ونقصانوں کے ساتھ آزمائش اور مصیبت میں صبر وفضیلت صبر۔ خدا تعالی اور ملائکہ اور تمام بندوں کی لعنت اوس پر جو احکام منزلہ سماویہ سے انکار کریں۔
۱۸۰ و ۱۸۵	مختلف ہوائیں اور بادل رات دن چاند سورج دریاؤں میں کشتیاں بارش وغیرہا نشانات میں قدرت باریتعالے جل وعلا کے
۱۸۷ و ۱۹۲	ایسے محبت کرنی مثل محبت خدا تعالے کے شرک ہے اور اسمیں وہابیہ کا زعم فاسد اور تقلید حقہ اہلسنت والجماعت کو شرک قرار دینا۔
۱۹۳ و ۱۹۶	پاکیزہ چیزیں کھانے پینے کا ارشاد اور تفسیر وما اہل بہ لغیر اللہ۔ کفار ذبح کیوقت لات وعزا کا نام لیکر ذبح کرتے تھے لہذا ارشاد ہوا کہ اب بوقت
۱۹۸ و ۲۰۰	ایمان خالص وعقیدہ درست کرنا مثل اہلسنت کے نیکی ہے نہ صرف ادہر ادہر منہ کرلینا۔ احکام قصاص یعنے قتل میں بدلہ اور مسائل وصیت اور وصیت سنکر اوسکو بدل ڈالنا اور وصیت کے اقسام اور مسائل۔
۲۰ و ۲۰۳	ذکر رمضان المبارک اور اوسکی فرضیت اور جسے طاقت نہو اوسپر فدیہ اور نزول قرآن بیس رکعت نماز تراویح وقضاء عمری۔
۲۰۳ و ۲۱۰	ارشاد باریتعالی کہ میں داعی کے قریب ہوں جب وہ مجھ سے دعا کرے اور یہ قرب وبعد مسافت کا نہیں۔
۲۱۴ و ۲۲۰	الظاہر امیر بر حاکم حکم لگاوے تو باطن کیطرف خوض نہ کریں۔ اور اوسکے احکام ومسائل۔
۲۲۱	حج جب ظاہر امیر بر حاکم حکم لگاوے تو باطن کیطرف خوض نہ کریں ذکر خفیہ
۲۲۴ و ۲۳۲	مذمت بخل ورغبت احسان واحکام حج وقربانی پیر فانی ومریض مسافر پر فدیہ اور عمرہ وتمتع اور حج میں بعض امور کی ممانعت وذکر خفیہ کی فضیلت ذکر جہری پر
۲۳۹ و ۲۴۰	فتنہ قتل سے برا ہے اور جو مرتد ہوجاوے اوسکے تمام عمل ضائع اور نابود ہوجاتے ہیں اور جوئے شراب کی حرمت اور پلیدی۔۔۔۔۔۔
۲۴۳ و ۲۴۲	۔۔۔۔۔۔ اور شراب کی طہارت پر امام وہابیہ قنوجی کا فتوے۔ حالانکہ لکھوی نے بھی اوسکی
۲۴۲ و ۲۴۳	حرمت اجماع سے ثابت کردی ہے۔ لہذا اوسکو دواؤں میں استعمال کرنا بھی منع فرمایا۔
۲۴۳ و ۲۴۴	اور جس کھیل میں ہار جیت ہو۔ اور شطرنج چوپٹ اور جانور لڑانے وغیرہ وغیرہ سے جو میں داخل ہیں
۲۴۴	اپنے مالوں سے خدا تعالے کی راہ میں خرچ کرنا اور اوسکے اقسام وفضیلت خرچ ومذمت بخل۔
۲۴۶	یتیموں کے مال کھانیکی حرمت اور اونسے اصلاح وخیر خواہی سے برتاو رکھنا اور مشرک عورتوں سے نکاح ناجائز۔
۲۴۸	حیض ونفاس میں عورتوں سے صحبت اور پچھلی راہ سے اونکے ساتھ صحبت حرام اور اوسکے متعلق احکام
۲۴۹	اپنی قسموں میں حق تعالے کو نشانہ نہ بناؤ اور جھوٹی قسم آدمی کو بے اعتبار وبیوقار بنادیتی ہے اور لغو قسم میں گرفت نہیں
۲۵۰	جو لوگ عورتوں سے ایلا کرتے ہیں یعنے اگر مرد نے قسم کھائی کہ چار مہینے تک عورت سے وطی نہ کرونگا پھر اگر مدت مذکورہ میں اوس سے ہمبستری کی تو کفارت بھریگا
۲۵۱ و ۲۵۲	معنے قروء واحکام طلاق واقسام وطلاق رجعی میں رجوع ہوسکتا ہے اور طلاق ثلثہ میں بدون حلالہ کے خاوند اول پر حلال نہیں ہوسکتی اور مردوں کو عورتوں پر فضیلت۔
۲۵۲	عورتوں کے حقوق مردوں پر اور مردوں کے عورتوں پر اور اوسکے متعلق چند مسائل۔
۲۵۳	مسئلہ طلاق ثلثہ یعنے تین طلاق دینا ایکہی لفظ سے یا متفرق الفاظ سے پھر وہ عورت مرد پر بدون حلالہ کے جائز نہیں ہوتی
۲۵۳	لکھوی وہابی کا قاضی مظہری کے نام پر عوام کو دہوکہ دینا اور اصلی عبارت کو ترک کرنا۔
۲۵۴	سنت طریق پر طلاق کیسے ہوتی ہے۔ اور تین طلاق خواہ لفظاً واحد سے ہوں یا متفرق واقع ہوجاتی ہیں اور وہابیونکا تین طلاق کو ایک سمجھنا اور خاوند اول سے نکاح کردینا۔ اور جو لوگ خدا تعالے کی حدیں توڑتے ہیں وہ ظالم ہیں۔
۲۵۵	حکم خلع یعنے عورت اگر خود طلاق طلب کرے تو خاوند اوسکا جسقدر مال چاہے لے سکتا ہے۔
۲۵۶	تفسیر قولہ تعالی فان طلقہا فلا تحل لہ من بعد حتی تنکح زوجاً غیرہ اور اسکے متعلق بحث اور وہابیہ کا رد اور مسائل طلاق
۲۵۷ و ۲۵۹	احکام رضاع یعنے شیر خوارگی کے مسائل بچوں کو مائیں اڈہائی سال تک دودہ پلاسکتی ہیں اور مدت شیر میں اختلاف ائمہ
۲۶۱ و ۲۶۲	جنکے خاوند فوت ہوجائیں اونکی عدت چار مہینے دس دن ہے بعدہ اجازت نکاح ہے۔ مسائل مہر قبل وطی وبعد وطی عورتیں اگر معاف کردیں اپنے مہر تو نہایت ثواب ہے۔
۲۶۴	ذکر نماز وسطے یعنے درمیانی نماز اور وہ کونسی ہے اور بے نماز کافر ہوجاتا ہے یا نہیں۔ وصفت نماز۔
۲۶۸	طریق نماز خوف واحکام وصیت وعدت ومتعہ وزنان مطلقہ۔

نمبر صفحہ	مضامین
	اور سامری کا بچھڑے کی پرستش کرانا موسےٰ علیہ السلام کا واپس ہو کر غضب میں آنا اور قوم کو سرزنش کرنا اور حق تعالےٰ سے معافی چاہنا
۹۳ و ۹۴	لقاء الٰہی جل وعلا کے لیئے قوم کا موسےٰ علیہ السلام سے سوال اور اسپر نزول عذاب و ہلاکت پھر زندہ ہو کر بجائے حطۃ کے حنطہ کہنا۔ اور اوسپر گرفت۔
۹۶ و ۹۹	قوم کا بجائے من وسلوے ککڑی کھیرے ساگ پیاز مسور گندم مانگنا لہذا جنگل سے نکلکر شہر میں جاکر محنت و مشقت کرنا اور ذلت وخواری میں گرفتار ہونا۔
۱۰۱ و ۱۰۳	بنی اسرائیل کا روز ہفتہ مچھلی کا شکار کرنا او نکا تین فرقے ہوجانا منجملہ جنکے ایک صلح کل تھے جو نافرمانو کے ہمراہ عذاب الٰہی میں گرفتار ہوئے یعنے بندر سور بنگئے۔
۱۰۴ و ۱۰۸	بنی اسرائیل میں سے ایک شخص کا طمع مال پر اپنے چچا کو قتل کرنا اور اوسکا مقدمہ موسےٰ علیہ السلام کے پیش ہونا جسپر آپ کو ایک گائے کے ذبح کا حکم ہوا۔ اور اسپر ایک عجیب قصہ اطاعت والدہ میں اور نیز مسائل۔
۱۰۵ و ۱۱۰	خوف الٰہی سے پتھروں سے پانی جاری ہونا اور بعض پتھروں کا نیچے گر پڑنا اور ادراک و شعور جمادات اور اللہ جل وعلا خلاف وعدہ ہرگز نہیں کرتا اور خلاف وعید سے بوجہ بندونکے گمراہوں کا خدا تعالےٰ کو جھوٹ بولنے پر قادر سمجھنا اور کافر ہونا۔
۱۱۴ و ۱۱۶	والدین قریبیوں یتیموں مسکینوں پر احسان اور نیکی کرنا اور نماز و زکوٰۃ کا ادا کرنا کا بعض کتاب کو ماننا اور بعض سے انکار اور اوسکی سزا اور حضرت عیسےٰ علیہ السلام کو روح القدس سے امداد
۱۱۸ و ۱۱۹	مشرکین سے یہود کا شکست کھاکر حضور علیہ الصلوٰۃ والسلام کے وسیلہ سے طلب فتح کی دعا کرنا اور کامیاب ہونا آپ کی پیدائش سے پہلے۔
۱۲۱ و ۱۲۳	بنی اسرائیل کے سر پر کوہ طور کو مثل سائبان کے کھڑا کر کے منانا اور یہود کی حضرت جبرائیل علیہ السلام سے عداوت وصورت ابن عبد اللہ کا قصہ اور اوسکے متعلق مسائل۔
۱۲۷ و ۱۲۸	احکام سحر اور تہمت سحر حضرت سلیمان علیہ السلام پر اور اقسام سحر و احکام اور بعض فوائد۔
۱۲۹ و ۱۳۲	ہاروت و ماروت کا سحر لینے جادو سکھانے سے پہلے روکنا اور قصہ زہرہ و ہاروت و ماروت اور اسمیں تحقیق اور ماخوذ ہونے ہاروت ماروت کے عذاب دنیاوی میں۔
۱۳۲	جس لفظ کے دو معنے ہوں ایک وہ جس میں حضور علیہ السلام کی اہانت پائی جاتی ہو تو وہ ذو معنے لفظ آپ کی شان میں استعمال کرنے سے ممانعت۔
۱۳۳ و ۱۳۴	بعض آیات منسوخ ہوئیں اور بعض آپ کے قلب مبارک سے بھلا دیگئیں اور بعض کی تلاوت موقوف
۱۳۶ و ۱۳۸	کسی غرض و مصلحت سے اہل مسجد کو روکنا جیسے بد مذہبوں کو و آداب مساجد اور احکام امامت میں عصمت شرط نہیں انبیاء
۱۴۰ و ۱۴۲	علیہم السلام گناہوں سے پاک ہیں خصوصاً حضور اکرم صلے اللہ علیہ وسلم تمام صغیرہ و کبیرہ سے معصوم ہیں اور خلفاء حضرت صدیق
۱۴۵ و ۱۴۶	کعبۃ اللہ کی بنیاد اور مدینہ منورہ کا مکہ معظمہ سے افضل ہونا اور روضہ مطہرہ کی عرش اعظم سے افضلیت
۱۴۷	بیت اللہ کو ہمیشہ پاک رکھنے کا ارشاد جسمیں تمام جہان کے مساجد شامل ہیں دل کی مسجد کو خواہشات نفسانی سے پاک رکھنا
۱۴۸ و ۱۵۴	حضرت ابراہیم علیہ السلام کی دعا واسطے اہل مکہ کے اور حضرت اسمٰعیل علیہ السلام اور آپکی والدہ کا قصہ۔
۱۵۵	اہل مکہ کیلیئے حضرت خلیل علیہ السلام کی دعا اور حضور علیہ السلام کا ارشاد کہ میں ابراہیم علیہ السلام کی دعا اور عیسےٰ علیہ السلام کی بشارت ہوں اے اللہ تعالےٰ اس شہر میں ایسا نبی مبعوث فرما جو انکو پاک کرے کتاب اور حکمت سکھاوے۔
۱۵۶ و ۱۵۸	حضرت یعقوب علیہ السلام کا اپنی اولاد کو بوقت انتقال وصیت کہ کسکی عبادت کروگے میری بعد۔ و تفسیر قولہ تعالےٰ صبغۃ اللہ ومن احسن من اللہ
۱۶۰ و ۱۶۲	صبغہ کی تفسیر اور اوسکے متعلقات
۱۶۳ و ۱۶۵	حضرت صلے اللہ علیہ وسلم کا کعبہ معظمہ سے بیت المقدس کیطرف منہ پھیرنا اور اسپر اہل کتاب کا اعتراض مع جواب اور امت آپکی معتدل اوسط اور ان کا اجماع حجت شرعی ہونا اور ایمان اور نماز کے مسائل۔

فہرست مضامین تفسیر نبوی جلد اول

مضامین	نمبر صفحہ
حمد باریتعالےٰ و نعت سید المرسلین صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم و سبب تالیف تفسیر ہذا و فضائل تلاوت قرآن مجید اور اوسکے حقوق	۱ سے ۸
فضیلت علم فقہ و آداب طلبا و تنبیہ الطالبین و حقوق الاستاذ علم شریعت و شیوخ طریقت و دیگر مسائل اوسکے متعلق	۱۰ و ۱۱
جواز پڑہنا قرآن مجید کا سات قرأتوں میں اور بیان سبعت قرأت اور جمع ہونا قرآن مجید کا اور اوسکا نازل ہونا۔	۱۲ و ۲۰
اختلاف اعوذ اور اوسکا حکم و تفسیر بسم اللہ الرحمن الرحیم اور نماز میں اونچی اور ہولی پڑہنے میں اختلاف	۲۰ و ۲۳
تفسیر سورہ فاتحہ شریف اور غیر خدا تعالےٰ سے استمداد اور اوسکا اقسام و ایاک نستعین میں حصر امداد اور اوسکی حکمت اور اصلی مطلب۔	
بتوں سے استمداد و سماع موتے اور دور و نزدیک سے بندگان خدا کو بندا خطاب حاضر پکارنا قرآن و احادیث سے اسکا ثبوت	۲۳ و ۲۷
تفسیر قولہ اھدنا الصراط المستقیم یعنے سیدھے رستہ پر کون لوگ ہیں اور اونکی رفاقت کا سوال اور ہر نیچے درجے والا اونچے درجے کی خواہش کرتاہے اور جنپر انعام ہوا اور جنپر غضب و غصہ ہوا اور جو گمراہ ہوئے وہ کون ہیں اور تمام فرقے سواد اہلسنت والجماعت کے گمراہ ہیں۔	۲۷ و ۳۱
فضائل سورہ فاتحہ اور اسکا اختلاف نماز میں کیا فرض ہے یا واجب اور اوسکا خلف الامام یعنے امام کے پیچھے پڑہنی جائز ہے یا نہیں اور آمین کہنا بعد فاتحہ کے اور اوسکا حکم۔	۳۱ و ۳۶
متقی کون لوگ ہوتے ہیں اور قرآن مجید کی ہدایت۔ اور مثنوی حضرت بوعلی قلندر رحمۃ اللہ علیہ ایمان بالغیب اور عمل جزو ایمان نہیں اور ایمان نہ بڑہتاہے نہ گھٹتا ہے اور گھٹنے بڑہنے کا مطلب کیا ہے و تشریح غیب و مسائل نماز۔	۳۶ و ۴۰
جو کچھ خدا تعالےٰ نے دیاہے اسمیں سے خرچ کرنا۔ صدقات و خیرات اور قیامت پر ایمان لانا عمل ہو سو آیات اور اقسام کفر اور دلپر مہر کا لگنا اور اوسکی مثال اور دیگر مسائل۔	۴۱ و ۴۳
منافقین کا حال اور نفاق کے اقسام اور تمام گمراہ فرقے منافقین میں داخل اور وہابیوں کے عقائد و عملیات	۴۳ و ۵۵
معنے ندا اور شرک کی تعریف غیر خدا کو سجدہ و استمداد و خطاب حاضر اور دور و نزدیک سے پکارنا اور انکا ثبوت	۵۶ و ۵۸
نام رکھنا عبد النبی و عبد الرسول غلام رسول غلام علی غلام حسین علی بخش نبی بخش وغیرہا وہابیہ کے نزدیک یہ سب شرک ہیں نعوذ باللہ من ذالک اور ایسے نام رکھنے کا ثبوت اور گمشدہ کا ڈھونڈنا اور اطاعت و ملاحظہ اوسکا فرق نہ کرنا اور وجوب تقلید اور اسپر دلائل۔	۵۹ و ۶۰
تفسیر اعمال صالح و سوجات و زوجات و جنات و اسما و بہشت اور انکی نہریں وغیرہا بیان سات آسمان و سات زمین اور جو جو انمیں پیدائش ہے اور آسمانوں کی پیدائش کس کس چیز سے ہوئی اور ہر چیز پاک ہے جسمیں شارع سے ممانعت نہ پائی گئی	۶۱ و ۶۴
پیدائش آدم اور ملائکہ پر حضرت آدم علے نبینا علیہ الصلوٰۃ والسلام کو فضیلت اور سجدہ ملائکہ کا آپکو تعظیمی تھا و قیام و تواضع و مسئلہ قدمبوسی بزرگان دین	۶۶ و ۶۷
حضرت آدم علیہ السلام کا نکاح اور درخت کے کہیل سے ممانعت تھی اوسکا پہل کہانا اور جنت سے نکالا جانا پہر حضور علیہ السلام کے وسیلہ سے ممتاز ہونا اور زمین پر سلسلۂ اولاد شروع ہونا۔	۶۸ و ۷۳
ذکر نماز مع شرائط و ترغیب جماعت اور بد مذہبوں گمراہوں کے پیچھے عدم جواز نماز جو سہواً پڑہی گئی ہو اوسکا اعادہ واجب ہے	۷۷ و ۸۰
جب امام صبح کی نماز میں قرأت پڑہ رہا ہو تو سنت کسطرح ادا کرے جب سمجھے کہ سنت ادا کرکے جماعت میں شامل نہیں ہوسکتا	۸۱
لوگوں کو نصیحت و خود فضیحت یعنے خود عمل نہ کرنا و عالم و جاہل میں فرق و صبر و نماز سے استمداد حالانکہ وہ بھی مخلوق ہیں بحیثیت اعمال۔ حضرت موسےٰ علیہ السلام کی پیدائش اور قبطیوں کا بنی اسرائیل پر ظلم اور آپکی مصر سے مع قوم روانگی	۸۲ و ۸۴
اور فرعون کا مع لشکر کثیر پیچھا کرنا اور آپکا مع قوم نیل سے پار ہو جانا اور دشمنوں کا ڈوب جانا۔	۸۵ و ۹۰
حضرت موسےٰ علیہ السلام کا کوہ طور پر کتاب لینے کو تشریف لیجانا اور حضرت ہارون علیہ السلام کو اپنا خلیفہ کر جانا اور	۹۱ و ۹۲

بسم اللہ الرحمٰن الرحیم

حامدًا ومصلیًا ومسلمًا بعد حمد وصلوٰۃ کے مسلمانوں پر مخفی نہ رہے کہ تفسیر نبوی جلد ہفتم سورہ رعد سے لیکر والناس تک تعویذات وعملیات سور وآیات برائے قضائے حاجات وحل مشکلات وتعبیر خواب کتب معتبرہ سے اخذ کرکے مسلمان بھائیوں کے فائدہ کے لیئے تحریر کرکے شائع کیئے گئے ہیں۔ چونکہ جلد اول سے ششم تک کے عملیات وتعویذات وغیرہا رہ گئے تھے۔ وہ اب شامل کیئے جاتے ہیں تاکہ تمام قرآن مجید اسی شیوہ سے پورا ہوجاوے اور کمی نہ رہے اور سورتوں میں ربط وشان نزول چنانچہ جلد اول سے چھ تک جو ان فوائد سے خالی رہ گئی تھیں لہٰذا اب جلد ہٰذا میں سورہ فاتحہ شریفہ سے لیکر سورہ یوسف علیہ السلام تک درج کردیئے گئے۔ تاکہ لوگ اس سے مستفیض ہوکر فقیر کاتب الحروف کو دعاء خیر سے یاد فرمادیں۔

بسم اللہ الرحمٰن الرحیم

سورہ فاتحہ کے فضایل وعملیات تفسیر ہٰذا کے مقدمہ سے ملاحظہ ہوں اور تفصلوار جلد ششم تفسیر سورہ یوسف علیہ السلام میں مذکور ہیں اور چند خواص یہاں بھی درج کیئے جاتے ہیں۔ جو کوئی شخص بسم اللہ شریف کو اکیسو ایک بار کاغذ پر باوضو لکھکر کوزہ میں بند کرکے کسی کھیت یا باغ میں دفن کردے تو اسمیں برکت ہوگی۔ اور ہرے بھرے رہینگے۔ اور پھل پھول بہت ہوگا۔ کتاب درالنظیم کے ۱۳ میں کہاکہ حضرت عبداللہ بن الخطاب رضی اللہ تعالےٰ عنہما نے فرمایاکہ جس شخص کو کوئی حاجت ہو تو بدہ وجمعرات وجمعہ کے دن روزے رکھے۔ پس جدن جمعہ ہو خوب غسل کرکے لباس پاک پہنے خوشبو لگا کر جمعہ پڑہنے کو جاوے اور حسب توفیق مساکین پر صدقہ کرے۔ جب نماز سے فارغ ہوجاوے تو علیحدہ ہوکر بحضور قلب پڑہے اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُكَ بِاسْمِكَ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ الَّذِیْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّوْمُ الَّذِیْ لَا تَاْخُذُهٗ سِنَةٌ وَّلَا نَوْمٌ الَّذِیْ مَلَأَتْ عَظَمَتُهُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَ اَسْئَلُكَ بِاسْمِكَ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ الَّذِیْ عَنَتْ لَكَ الْوُجُوْهُ وَخَضَعَتْ لَكَ الرِّقَابُ وَخَشَعَتْ لَكَ الْاَبْصَارُ وَوَجِلَتْ مِنْكَ الْقُلُوْبُ وَذَرِفَتْ مِنْكَ الْعُیُوْنُ اَنْ تُصَلِّیَ عَلٰی سَیِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّاَنْ تَقْضِیَ حَاجَتِیْ۔ کذا کذا یعنی اسجگہ اپنی حاجت کا نام لیوے اور یہ دعا بزرگ کسی نااہل کو نہ سکھاوے کیونکہ جب وہ ایکدوسرے پر دعا کرینگے تو وہ مقبول ہوگی اور تعویذ بسم اللہ شریف کا جس شخص کو بخار آتا ہو تو یہ تعویذ لکھکر کسی پاک کپڑے میں لپیٹ کر بیمار کے سرہانے رکھے تو بخار جاتا رہیگا انشاءاللہ تعالےٰ وہ یہ ہے

عمل جسکو قضائے حاجت ہو تو وہ ایک رقعہ لکھے جسمیں بسم اللہ لکھی ہوئی ہو بِسۡمِ اللّٰہِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ مِنَ الۡعَبۡدِ الذَّلِیۡلِ اِلٰی رَبِّ الۡجَلِیۡلِ رَبِّ اَنِّیۡ مَسَّنِیَ الضُّرُّ وَاَنۡتَ اَرۡحَمُ الرّٰحِمِیۡنَ پھر اوسکو جاری پانی میں ڈالدیوے اور کہے اَللّٰھُمَّ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ رَّسُوۡلِ اللّٰہِ وَاٰلِہِ الطَّیِّبِیۡنَ وَمُحِبِّیۡہِ الۡمُرۡتَضِیۡنَ۔ اِقۡضِ حَاجَتِیۡ یَا اَکۡرَمَ الۡاَکۡرَمِیۡنَ اور نام لیوے۔ اپنی حاجت کا تو پوری ہوگی انشاء اللہ تعالےٰ

تعبیر خواب جو کوئی شخص خواب میں دیکھے کہ بسم اللہ پڑھتا ہے تو اوسکی تعبیر یہہ ہے کہ وہ شخص اپنے دینی دنیاوی امور میں برکت حاصل کریگا۔ اور کاروبار اوسکے بخوبی چلینگے۔ سورہ فاتحہ شریفہ کے عمل بہت ہیں۔ چنانچہ احسن القصص جلد چھ میں لکھے گئے ہیں اور تعویذ اوسکا یہہ ہے۔

۲۳۶۵	۲۳۶۸	۲۳۷۱	۲۳۵۷
۲۳۷	۲۳۵۸	۲۳۶۴	۲۳۶۹
۲۳۵۹	۲۳۷۳	۲۳۶۶	۲۳۶۳
۲۳۶۷	۲۳۶۲	۲۳۶۰	۲۳۷۲

جو کوئی شخص جس مہم کے لیئے لکھکر اپنے پاس رکھیگا وہ مہم اوسکی آسان ہوگی۔ یا جس مرض کے لیے لکھیگا شفا پاویگا۔ تعبیر خواب جو کوئی شخص خواب میں سورہ فاتحہ پڑھے تو اوسکی عمر دراز ہوگی اور خاتمہ بالخیر ہوگا۔ یہاں تعویذ عمل سورہ بقرہ کا ہوا لکھا گیا ہے محل اوسکا بعد بعض اعمال سورہ فاتحہ کے ہے خواص سورہ بقرہ شریفہ اس جلد کے مقدمہ میں ملاحظہ ہوں اور تعویذ سورہ بقر شریفہ کا جو شخص لکھکر اپنے پاس رکھیگا تمام آفتوں اور بلاؤں سے محفوظ رہیگا تعویذ یہہ ہے۔

۲۳۶۹۰۲	۲۳۶۹۰۵	۲۳۶۹۰۸	۲۳۶۸۹۴
۲۳۶۹۰۷	۲۳۶۸۹۵	۲۳۶۰۰	۲۳۶۹۰۶
۲۳۶۸۹۷	۲۳۶۹۱۰	۲۳۶۹۰۳	۲۳۶۹۰
۲۳۶۹۰۴	۲۳۶۸۹۹	۲۳۶۸۹۶	۲۳۶۹۰۹

تعبیر خواب جو شخص خواب میں دیکھے کہ سورہ بقرہ شریفہ پڑھتا ہے تو اوس شخص کو دشمنوں کی شرارت سے امن اور بچا رہیگا۔ اور خلقت میں راست گو ہوگا۔ اور اگر مفلس ہوگا تو تونگر ہو جاویگا۔ اور اگر بیمار ہے تو شفا پاویگا۔

عمل سورہ فاتحہ قضائے حاجات وحل مشکلات وکشف قلوب وتسخیر سلاطین وشفائے امراض المزمن

بلکہ ہر مطلب کے واسطے اس طریقہ سے پڑھے۔ ہر آیت بمعہ اسم باریتعالےٰ ایکسو گیارہ بار بحضور دل ایک ہی مجلس میں بلا ناغہ ہمیشہ وظیفہ رکھے تو تمام خواص حاصل ہوں۔ اور جب ختم کرے تو اپنی حاجت مانگے اور یہ عمل اسرار خفیہ سے ہے۔ نااہل کو اسکی مطلقاً اجازت نہ دیویں۔ پہلے اتوار کے دن سے پڑھے بِسۡمِ اللّٰہِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ ۝ اَلۡحَمۡدُ لِلّٰہِ رَبِّ الۡعٰلَمِیۡنَ ۝ یَا مُقَلِّبَ الۡقُلُوۡبِ اور دوسرے دن سوار کو اَلرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ یَا مُقَلِّبَ الۡقُلُوۡبِ اور تیسرے دن منگلوار کو مٰلِکِ یَوۡمِ الدِّیۡنِ یَا مُقَلِّبَ الۡقُلُوۡبِ اور چوتھے دن بدھ کو اِیَّاکَ نَعۡبُدُ وَاِیَّاکَ نَسۡتَعِیۡنُ یَا مُقَلِّبَ الۡقُلُوۡبِ اور پانچویں دن جمعرات کو اِھۡدِنَا الصِّرَاطَ الۡمُسۡتَقِیۡمَ ۝

چھٹے دن جمعہ کو صِرَاطَ الَّذِیْنَ اَنْعَمْتَ عَلَیْہِمْ مُقَلِّبَ الْقُلُوْبِ اور ساتویں دن ہفتہ کو یعنے سنیچر کے دن۔ غَیْرِ الْمَغْضُوْبِ عَلَیْہِمْ وَلَا الضَّآلِّیْنَ ہ اٰمین یَا مُقَلِّبَ الْقُلُوْبِ اور یہ عمل حب کیواسطے شیرینی پاکیزہ پر گیارہ بار پڑھ کر دم کرے اور مطلوب کو کھلاوے۔ حضرت خواجہ غلام محی الدین صاحب مرحوم باولی شریف والوں سے فقیر کو اجازت اسکی ہے۔

عمل چیچک اگر بچے کے بدن پر چند دانے ظاہر ہوویں اور چاہیں کہ ان سے زیادہ نہ نکلیں تو چاہیئے کہ سورہ فاتحہ کا تعویذ ملفوظی ایک اوسکے سر کے نیچے پاک جامہ میں لپیٹ کر رکھیں اور ایک گلے میں ڈالیں اور ایک اوسکو پلا دیویں تو بقایا دانے نہ نکلینگے از حضرت صاحب باولی شریف رحمۃ اللہ علیہ

عمل سورہ فاتحہ برائے استخارہ) سورہ فاتحہ پہلے اول آخر درود شریف ۱ مرتبہ تین دن بدہ جمعرات جمعہ باوضو ہو کر دوگانہ نفل ادا کر کے مسجد میں یا کسی اور جگہہ پاک علحدہ سورہ فاتحہ اسّی بار پڑھے با بسم اللہ اور درود شریف پڑھتا پڑھتا سو جاوے تو مطلب پورا ہوگا۔ از صاحبزادہ مولوی عبد الرحمن صاحب تصوری رحمۃ اللہ علیہ۔ **عمل فاتحہ جکو سانپ نے کاٹا ہو** تو ۴۱ بار سورہ فاتحہ پانی پر پڑھ کر سانپ گزیدہ کو پلاوے۔ انشاء اللہ شفا پاویگا۔ اگر ہو سکے تو سات دن چینی یا دوسری کسی رکابی پر لکھکر پلاوے۔ اور سورہ مذکور کا ایک تعویذ لکھکر اوسکے گلے میں ڈالدے مگر بعد میں یَا حَیُّ یَا قَیُّوْمُ بِرَحْمَتِكَ اَسْتَغِیْثُ یَا حَیُّ یَا قَیُّوْمُ اور درود شریف بھی لکھے جو آسان ہو تو شفا پاویگا انشاء اللہ تعالےٰ۔

عمل فاتحہ اور ناطہ کرنے کے لیے تعویذ سورہ مذکورہ کا داہنے بازو پر باندہ کر روبرو مطلوب کے جاوے۔ تو انشاء اللہ تعالےٰ مطلوب قبول کریگا یعنی مان لیگا اور آخر میں آیت حب یُحِبُّوْنَهُمْ كَحُبِّ اللّٰهِ وَالَّذِیْنَ اٰمَنُوْا اَشَدُّ حُبًّا لِّلّٰهِ لکھیئے۔ **عمل** واسطے پہچاننے اس امر کے اولاد انکے ہوگی یا نہیں۔ اکیس دانے گندم کے لیکر ہر ایک پر ایک ایک بار سورہ فاتحہ بسم اللہ پڑھکر دم کرے اور دودہ میں ڈالکر کھیر پکاوے پس ملاحظہ کریں کہ دودہ مذکور بدستور درست رہا ہے یا پھٹ گیا اگر درست رہا ہے تو اولاد ہوگی تو اوسپر باوضو دفعہ ساٹھ بار سورہ فاتحہ بسم اللہ پڑھکر دم کرے اور گیارہ روز تک میاں بیوی کھاویں۔ اور ضرور ضرور صدقہ دیں تو انشاء اللہ تعالےٰ مراد پاوینگے۔ **عمل** سورہ فاتحہ جکو تیسرے دن کا بخار آتا ہو تو اوسکو ۔ ی روئی پر سورہ فاتحہ سات بار پڑھکر داہنے کان میں رکھدیوے اور تھوڑی سی روئی اور لیکر چھ بار سورہ مذکور کو پڑھکر بائیں کان میں رکھ لیوے مگر پانی سے بھگنے نہ دیویں تو انشاء اللہ تعالےٰ بخار دفع ہوگا۔ اور ایک تعویذ اسی کا لکھکر اوسکے گلے میں ڈالدیں۔ تو انشاء اللہ تعالےٰ صحت پاوے۔ **عمل مغرور اور مطلوب کو حاضر کرنا**۔ اکیس بار فاتحہ پڑھ کر قفل پر دم کریں اور قفل کو بنام مطلوب اور اسکی والدہ کے لگا کر دیگدان میں ڈالکر نیچے آگ روشن کریں تو مقصود کلی حاصل ہوگا۔ اول آخر بعمل کے درود شریف پڑھا جاوے اور بسم اللہ سے فاتحہ کو پڑھیں۔

عمل الٓمّ سے مفلحون تک جو کوئی لکھکر پیئے اوسکی یاد داشت قوی ہو۔ ذہن میں تیزی ہو اور
دل میں علم اور یقین بڑھے تقوےٰ حاصل ہو (**عمل**) اگر یہ آیتیں لکھکر پاس رکھے اور پڑھا بھی کرے تو اوسپر
روزی کشادہ ہو مفلسی اور تنگی دور ہو جاوے گی اور رزق بہت پاویگا اور وہ سب ٣٣ آیتیں ہیں ۔ و
مما رزقنٰهم ينفقون كلما دخل عليها زكريا المحراب وجد عندها رزقا ۔ بغير حساب وارزقنا
وانت خير الرازقين ۔ قل اغير الله اتخذ وليا فاطر السموٰت والارض وهو يطعم ولا يطعم
واورثنا القوم الذين كانوا يستضعفون سے يعرشون ۔ فاٰوٰكم وايدكم بنصره ورزقكم من
الطيبات لعلكم تشكرون ۔ ربنا ليقيموا الصلوٰة فاجعل افئدة من الناس تهوي اليهم
وارزقهم من الثمرات لعلهم يشكرون ۔ ولقد مكنّٰكم في الارض وجعلنا لكم فيها
معايش قليلا ما تشكرون ۔ كلا نمد هؤلاء تا محظورا ۔ ان من شيء الا عندنا خزائنه
انا مكنا في الارض واٰتيناه من كل شيء سببا ۔ ولهم فيها رزقهم فيها بكرة و
عشيا ۔ ورزق ربك خير وابقى ۔ ولقد كتبنا في الزبور ان الارض يرثها عبادي
الصالحون ۔ فخراج ربك خير وهو خير الرازقين ۔ ليجزيهم الله احسن ما عملوا ۔ بغير
حساب تک قال اتمدونني بمال سے تفرحون تک امن يبدؤا الخلق ثم يعيده ۔ ومن
يرزقكم من السماء والارض ۔ ءاله مع الله ۔ امن يجيب المضطر اذا دعاه ۔ ءاله مع
الله ۔ ونريد ان نمن على الذين استضعفوا في الارض ونجعلهم ائمة ونجعلهم
الوارثين ۔ رب اني لما انزلت تا من خير فقير ۔ ولم نمكن لهم حرما امنا سے لدنا تک قل
من يرزقكم من السموٰت والارض قل الله ۔ كلوا من رزق ربكم تا رب غفور ۔ ما يفتح الله
للناس من رحمة فلا ممسك لها ۔ وما انفقتم من شيء فهو يخلفه وهو خير الرازقين
ما كان الله ليعجزه من شيء في السموٰت والارض انه كان عليما قديرا ۔ ان هذا لرزقنا ما له
من نفاد ۔ عطاؤنا فامنن او امسك سے بغير حساب تک ما عندكم ينفد وما عند الله باق
کچھ آیتیں انکے ساتھ کی اور وہ بھی ضم کرلی جائیں ۔ الله الذي خلقكم ثم رزقكم ثم يميتكم ثم
يحييكم ۔ ومن يتق الله يجعل له مخرجا ويرزقه من حيث لا يحتسب ۔ كلما رزقوا
من ثمرة رزقا قالوا هذا الذي رزقنا من قبل ۔ قل ارايتم ما انزل الله لكم من الرزق
وما من دابة في الارض الا على الله رزقها ۔ لا نسئلك رزقا نحن نرزقك والعاقبة للتقوى ۔ ام
تسئلهم خرجا فخراج ربك خير وهو خير الرازقين ۔ الله لطيف بعباده يرزق من
يشاء وهو القوي العزيز ۔ وفي السماء رزقكم وما توعدون ۔ ان الله هو الرزاق ذو القوة
المتين بحفوظی ا در النظیم

عمل چور پکڑنے کا جب کوئی چیز چوری چلی گئی ہو تو جسپر شبہ ہو اونکے نام کی تعداد کے موافق پرچے کاغذ پر لکھے اور آیات مذکورہ کے پہلے یہ دعا بھی لکھی جاوے آیتیں و دعا یہ ہیں ابرق نور اللہ وذھبت الظلمة ۔ ھٰذا کتٰبنا ینطق علیکم بالحق انا کنا نستنسخ ما کنتم تعملون ۔ واذ قتلتم نفسا فادّٰرءتم فیھا واللہ مخرج ما کنتم تکتمون ۔ اور پرچوں کی پشت پر اسماء متہمین لکھیں اور ہر ایک پرچہ کو لپیٹ کر آٹے کی گولیاں میں چھپا دویں اور گولیاں برابر وزن کی ہوں پھر یہ سب گولیاں پانی کے برتن میں ڈالدیوین پس گولیاں ڈوب جاوینگی اور چور کی نام والی جو گولی ہوگی وہ پانی کے اوپر تیرتی رہیگی ۔ کتاب الطب والرحمة مصری صفحہ ۲۱

عمل چور کے پکڑنے اور اوسکے حیران کرنیکا ۔ ایک کاغذ پر دائرہ کھینچے اور اوسکے وسط میں چور کا نام اس صفت پر لکھے پھر دائرہ کے گرد لکھیں حبست مال فلان ابن فلان بسم اللہ الرحمن الرحیم ختم اللہ علی قلوبھم وعلی سمعھم وعلی ابصارھم غشاوة ولھم عذاب عظیم ۔ اوکصیب من السماء فیہ ظلمت ورعد وبرق یجعلون اصابعھم فی اذانھم من الصواعق حذر الموت ۔ واللہ محیط بالکفرین ۔ واللہ من ورائھم محیط بل ھو قرآن مجید فی لوح محفوظ ۔ پھر اسمیں سوئی چبھو کر کسی رسی یا دھاگے سے باندھ کر ہوا میں لٹکا دیوے

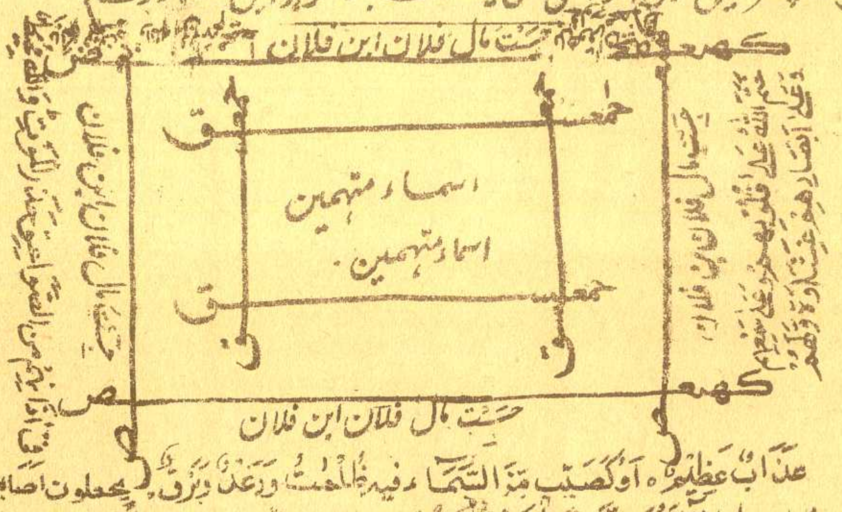

عمل قولہ تعالی یاایھا الذین امنوا لا تبطلوا صدقتکم بالمن والاذی سے لا یھدی القوم الکفرین تک اگر ارادہ کرے تو دشمن کی خانہ خرابی اور تباہی اور اوسکے باغ اور زراعت وغیرہ کا تو ہفتہ کے دن ایک طشتری مٹی کی بنا اور خشک کر کچی جسکو آگ نے مس نہ کیا ہو اوس رکابی پر یہ آیت لکھے پھر اسکو باریک کوٹ ڈال اور اسمیں کسی پرانی گری ہوئی قبر کی مٹی اور اس گھر گرے ہوئے کی مٹی جسکا مالک مر گیا ہو ملادے اور ہفتہ کے دن کی پہلی گھڑی میں اوس مقام پر چھڑک دے جسکی خرابی منظور ہے تو تاثیر عجیب دیکھیگا مجربات دیربی مطبوعہ نولکشور صفحہ ۹۱

عمل مثل الذین ینفقون تمام آیت تک کسی کوری ٹھیکری یا کپڑا پر لکھکر باغ یا کھیتی کے کسی گوشہ میں دفن کر دیں تو خیر و برکت مشاہدہ ہوگی ۔ انشاء اللہ

عمل ابجد درد آدھے سر یا سارا سر یا شقیقہ یا درد دندان یا کسی اور جگہہ ہو تو ایک تختی لکڑی کی جو پاک ہو اوسپر پاک ریگ بچھا کر لوہے کے کیل سے یہ دس حروف لکھیں ا ب ج د ھ و ز ح ط ی اور مریض کو روبرو بٹھا کر ہر حرف پر کیل کو رکھے اور فاتحہ ایکبار پڑھے اور پوچھے اگر درد نہ گیا ہو تو دوسرے حرف پر کیل رکھے اور جتنی بار فاتحہ پڑھے ہر بار ایک ایک مرتبہ فاتحہ بڑھاتا جاوے اور تین دن تک حد اس عمل کی ہے۔ پہلے دن آرام نہ ہو تو دوسرے یا تیسرے دن صحت ہو جاویگا۔ انشاءاللہ یہ عمل مجربات دیربی سے لکھا ہے۔ اور فقیر کاتب الحروف کو اپنے شیخ سے بھی اجازت ہے۔ باقی اعمال اس سورہ شریف تفسیر نبوی جلد ششم احسن القصص کے ص۱۲ سے لیکر ص۲۰ تک ملاحظہ فرماویں مع اعمال یٰس و آیت الکرسی اور بعض اعمال سورہ فاتحہ و سورہ بقر جلد ہذا کے مقدمہ سے معلوم فرماویں۔ **عمل دشمن کیلئے۔**

اولٰئک الذین اشتروا الضللۃ بالھدیٰ سے لیکر قاموا تک جو سورہ بقرہ کے دوسرے رکوع میں ہیں دشمن کے بدن کا کپڑا لیکر اوسپر اوسکا اور اسکی والدہ کا نام سات مرتبہ لکھے پھر اسکے گرد ایک دائرہ کھینچ دیوے اور اوسمیں آیات مذکورہ لکھیں اور سات مرتبہ فریق ثانی کا نام مع اسکی والدہ کے لکھے اور اوسپر ایک دائرہ اور کھینچے گویا یہ تین دائرے ہوگئے اوسکو کسی کوزہ یا کپڑا میں بند کرکے دشمن کی چوکھٹ کے نیچے دفن کردیوے اور یہ عمل ہفتہ کے دن کیا جاوے۔ جو شخص اس عمل کے کرانے کا حقدار ہو اوسپر اگر بیگناہ پر کیا تو ظالموں میں سے شمار کیا جاویگا۔ درالنظیم ص۳۳ **عمل** جو درخت پھل نہ لاتے ہوں یا کم پھلتے ہوں تو اسطرح کرے جمعرات کو روزہ رکھے اور بعد نماز مغرب کے یہ آیتیں کاغذ پر لکھے اور کسی سے بات نہ کرے پھر اوس کاغذ کو لیکر باغ کے درمیان کسی درخت پر لٹکا دیوے۔ اگر اوس درخت پر پھل ہے تو وہ پھل وہاں سے اور گرد کسی اور درخت کا پھل کھا کر بعدہ تین گھونٹ پانی کے پیکر چلا آوے تو انشاءاللہ تعالے پھل اون درختوں کو بہت لگیگا۔

درالنظیم ص۳۳ وبشر الذین سے خالدون تک۔ **عمل** باغوں اور کھیتوں اور تمام درختوں سے بلائیں اور آفتیں دور کرنا پس جو شخص یہ ارادہ کرے تو چاہیے غسل و وضو کرے اور جمعرات کو روزہ رکھے اور جمعہ کے دن باغ کے چاروں کونوں میں دو دو نفل پڑھے۔ پہلی رکعت میں بعد فاتحہ کے سورہ والتین اور دوسری رکعت میں سورہ فیل اور لایلاف پڑھے اور بیچ میں دیر نہ کرے۔ اور باغ کے درمیان چار رکعت ادا کرے پھر زیتون کی لکڑی سے قلم بناوے اور زعفران سے آیتیں یاایھا الناس اعبدوا ربکم سے وانتم تعلمون ۵ تک لکھے سبز یا کسی درخت کا لیکر جو اوسی جگہہ میں ہو۔ اور عود سے دھونی دیوے اور پانی کے سرے پر جہاں سے پانی اوس باغ کو آنا شروع ہوتا ہے۔ وہاں اوسکو محفوظ کرکے شیشے یا کوزہ میں دفن کردیوے اور اسیطرح دوسرا تعویذ لکھے اور اوسکو وہاں دفن کرے جسجگہہ وہ پانی جاکر ختم ہوتا ہے اور ایک اور لکھے چمڑہ میں محفوظ کرکے جو اوس موضع میں بڑا اونچا درخت ہو اوسکے ساتھ لٹکا دیوے تو اوس باغ سے سب آفتیں

اوربلائیں دور ہو جائینگی باذن اللہ تعالے در النظیم ص۳۴۔

عمل لتسخیر جن اور انسان کیواسطے اور علوم باطنی کے سیکھنے کے لیئے پس چاہیئے کہ اس عمل کا عامل غسل کرے اور نئے چاند کی پہلی جمعرات ہو روزہ جمعہ کا رکھے اور جو کی روٹی اور شکر اور کسی قسم کے ساگ سے افطار کرے پھر سورہے اور آدھی رات کو اُٹھکر وضو کرے اور متوجہ بقبلہ ہو کر یہ آیتیں تیس مرتبہ پڑھے اور کہے پاک مقدس[1] روحانی لوگو ان آیات کے موکلو تابعدار واوسکے اسرار کے امانت دارو میری دعوت قبول کرو اور اوسکے انوار میرے اوپر ڈالو یہانتک کہ جاری کرو پوشیدہ امور اوپر میرے اور بنی آدم اور حوا علیہ السلام کی اولاد کے دلوں میں میری میل اور محبت ڈالو اور رعب وخوف پھر ان آیات کو کانچ کے برتن میں زعفران اور کستوری اور عرق گلاب سے لکھیں اور سرد پانی سے حروف دہو کر پیئے اور سورہے اور یہ عمل پانچ یا سات دن کرے اور جمعرات کو یہ آیتیں ستر مرتبہ پڑھے اور عود کی دہونی دہو کھائے اور یہ عمل علیحدہ مکان میں کرے پھر اس سے فارغ ہو کر سورہے انہیں کپڑوں میں تو وہ عامل اپنی نیند میں ایسے شخص کو دیکھیگا جو اسکے مطلوب کیطرف راہنمائی کرے ص۳۴ در النظیم

عمل يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ ۔۔۔ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ٥ تک ان آیتوں کو نابالغہ لڑکی کے کپڑے پر پیر کے دن لکھے اور جب پانچ گھڑی رات گذرجاے تو اوس کاغذ کو سوتی ہوئی عورت کے سینہ پر رکھدیوے۔ تو جو کچھ فعل اُسنے کیا ہوگا وہ بتادیویگی در النظیم ص۳۴۔ **ف** اگر قبر کی مٹی پر یہ آیتیں پڑھکر اوسکے سر پر ڈالدے تو زیادہ مفید ہوگی

عمل وَإِذِ اسْتَسْقَىٰ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ سے مفسدین تک جو شخص سفر میں ہو اور پانی نہ ملے یا کسی بیماری میں مبتلا ہو تو چاہیئے کہ کسی مٹی کے چکنے برتن یا کانچ یا پتھر کے برتن میں لکھے اور مینہ کے پانی سے جو ربیع کے موسم میں برسا ہو اوس سے حروف دہو کر شیشی میں ڈالکر تین دن رکھ چھوڑے پھر اوسمیں سرخ رنگ کی بکری کا دودھ ملاکر آنچ پر رکھکر گاڑھی کرلیوے اور اسکے ساتھ دوا کرے سفر اور حضر میں پیاس والا صبح کے وقت پیئے۔ اور بیماری والا سوتے وقت پی لیا کرے تو انشاء اللہ صحت پاویگا۔ در النظیم **عمل** جو کوئی حیوان یا کپڑا یا میوہ یا اور کوئی چیز خریدنی چاہے اور اوس سے فائدہ کی امید رکھتا ہو تو مشتری خریدنے کے وقت قولہ تعالے وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا سے تَعْقِلُونَ تک اور یہ دعا بھی پڑھے یَا مُجِیْبُ یَا مُخْتَارُ یَا مَنِ الْخَیْرُ بِیَدِہٖ یَا مَنِ الْخَیْرُ مِنْہُ یَا خَیْرَ دَلِیْلٍ یَا دَلِیْلَ الْخَیْرِ یَا مُرْشِدُ یَا ھَادِیْ اور بیع منعقد ہونے کے وقت یہ آیتیں پڑھتا ہے تو حسب مرضی شے مطلوب ملیگی

---

[1] اے پاک روحو اوغیرہ اتنی عبارت اشرف علی تھانوی اور اوسکے چیلے محبوب بیگ نے در النظیم کی عربی عبارت کا ترجمہ میں خیانت کردی اپنے مترجم قرآن کے ص ۵ کے حاشیہ پر ملاحظہ ہو۔ چونکہ اس عبارت عربی میں پاک روحوں سے استعانت بندا حاضر تھی اور دیوبندیوں کے مذہب وہابیہ میں ندا دو نوں شرک تھی لہذا عبارت عمل مذکورہ ایسی ترخیم کی کہ سارے عمل کی جڑ کاٹ دی نعوذ باللہ من شرور انفسنا ومن سیئات اعمالنا۔ فقیر حلوائی عفی عنہ

ص ۳۷ درالنظیم **عمل** بعض بزرگوں نے فرمایا ہے قولہ تعالےٰ قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ سے مُهْتَدُونَ تک لکھکر سفید مرغ کی گردن میں باندھ دیویں جسکا تاج شاخ شاخ ہو اوس جگہ جہاں سحر یا دفینہ ہو وہاں مرغ مذکور کو چھوڑ دیویں جہاں دفینہ یا سحر مدفون ہوگا۔ وہاں جا ٹھیریگا۔ **عمل** اگر سورہ شعرا کو لکھکر سفید مرغ کی گردن میں باندہیں تو جسجگہہ سحر یا دفینہ یعنی خزانہ مدفون ہوگا وہاں جا ٹھیریگا۔ **عمل** یہی آیتیں چور کا نام معلوم کرنے کے لیئے چند پرچوں پر لکھیں اور خمیر میں لپیٹ کر پانی کے برتن میں ڈالیں تو جو چور ہوگا اُسکے نام کی گولی پانی پر تیر جاوے گی۔ مگر ہر ایک پرچے کی پشت پر معہ چور کی والدہ کے نام لکھے۔ **عمل** صحت بیماری مال کے واسطے یہی آیتیں بزنوق کی چھڑی پر چالیس مرتبہ پڑھ کر دم کرے اور مریض حیوان کو اوس چھڑی سے ٹھٹھکار کر چھڑی کو جھاڑ دیوے۔ اسطرح سات مرتبہ کرے تو وہ جانور صحت پاویگا انشاءاللہ تعالےٰ۔ درالنظیم ص ۳۵ **عمل** جس شخص کا دل کسی دوست کیطرف سے سخت ہوگیا ہو یا اپنی عورت کو نہ چاہتا ہو تو اوسکے لیئے ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ سے وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ تک ٹھیکری پاکیزہ پر جو خوشبودار مٹی سے بنی ہوئی ہو تو اوس ٹھیکری پر یہ آیتیں اور اس شخص کا نام شہد سے جسکو آگ کی آنچ نہ لگی ہو اور کچھ سرکہ انگوری بھی ہو اوس سے ملا کر لکھیں مگر درمیان ٹھیکری کے نام اوسکا اور اسکی والدہ کا اور گرد اسکے آہنی قلم سے لکھے اور اوس ٹھیکری کو کوئیں یا نہر میں ڈالدیوے جس سے وہ پانی پیتا ہے تو دل اسکا نرمی کیطرف رجوع ہوجاوے گا ۱۲ درالنظیم ص ۳۵ و ۳۶ مگر بہتر یہ ہے کہ ایک ٹھیکری گلے میں ڈالے اور باقی کوئیں یا نہر میں ڈالدیوے۔ **عمل** اگر بادشاہ یا اُسکے نائب کا دل جب رعیت کیطرف سے متغیر ہوجاوے تو یہی آیتیں کسی کاغذ پر لکھکر معہ اُسکے اور اوسکے والدین کے ناموں کے لکھے اوس کاغذ کو کسی اونچے مکان پر رکھہ دیا جاوے تو وہ اصلاح پذیر ہو جاویگا۔ **عمل** وَاِذْ اَخَذْنَا مِيْثَاقَكُمْ سے مُؤْمِنِيْنَ تک جو شخص چاہے کہ میرے دشمن کا دل اندھا ہوجاوے۔ وہ کچھہ نہ سمجھے نہ بوجھے تو یہ آیتیں ہفتہ کے دن کسی میٹھے ٹکڑے پر لکھکر اوسے منہ نہار کھلا دیوے تو مقصود حاصل ہوگا۔ انشاءاللہ تعالےٰ۔ درالنظیم ص ۳۶ **عمل** وَاتَّبَعُوْا مَا تَتْلُوا الشَّيَاطِيْنُ عَلٰى مُلْكِ سُلَيْمٰنَ سے لَوْ كَانُوْا يَعْلَمُوْنَ تک جو شخص ان آیتوں کو پاک تانبے کے سرخ تھال یعنے طشت پر لکھے اور کندر کی دھونی دیوے اور دھوکر اوس گھر یا اوس مکان میں وہ پانی چھڑک دے جہاں جادو کیا گیا ہو۔ تو اثر جادو کا بیکار ہوجاویگا۔ ایسا ہی وہ شخص جسے نظر لگی ہو۔ یا جادو ہو تو وہ اوس پانی سے غسل کریں اور پیویں تو سحر جادو وغیرہ سے شفا پاوے گا۔ انشاءاللہ تعالےٰ درالنظیم ص ۳۶ **عمل** قولہ تعالےٰ يُحِبُّوْنَهُمْ كَحُبِّ اللّٰهِ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اَشَدُّ حُبًّا لِلّٰهِ سے واسطے محبت کے ایک دم ایک ہی سانس میں سات بار میں پڑھ کر پاکیزہ شیرینی پر دم کرکے کھلاوے۔

برائے بروقت کھولی درخت سے [illegible] زیتون کی لکڑی کا استعمال کریں۔

عمل وَاِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ سے تمام آیت تک جو شخص چاہے کہ فلانے وقت نیند سے بیدار ہو جاؤں تو آیت مذکورہ سوتے وقت پڑھ لیا

کرے تو جس وقت کا نام لیویگا اوسی وقت اُٹھیگا۔ انشاء اللہ تعالےٰ درالنظیم ص۳۶ **عمل** قولہ تعالےٰ وَاِذْ يَرْفَعُ اِبْرٰهٖمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَاِسْمٰعِيْلُ سے السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ تک جو شخص اسکو بلوری پتھر پر گلاب اور زعفران سے لکھے اور انگور سیاہ کے پانی سے دھوکر اور تھوڑا سا کہربا اور کافور اور کستوری ڈالکر پیئے تو خون بواسیر کا جاتا رہیگا۔ **عمل** قولہ تعالےٰ قَدْ نَرٰى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ سے وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُوْنَ تک جس شخص کو قولنج یا فالج یا لقوہ یا رعشہ وغیرہا ریاح ردی کا غلبہ ہو گیا ہو تو وہ شخص ایک پاکیزہ طشت میں اس آیت کو زعفران و کستوری و گلاب سے لکھے اور پاک پانی مینہ یا دریا چشمے کے سے دھوکر پیئے اور لقوہ والا منہ بھی اوس پانی سے دہووے تو انشاء اللہ تعالےٰ شفا پاوینگے۔ درالنظیم ص۳۶

عمل وَاِلٰهُكُمْ اِلٰهٌ وَّاحِدٌ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيْمُ جب تو چاہے مجھے کوئی دشمن ایذا نہ پہونچاوے اور غلبہ نہ کرے تو یہ آیت چاندی کی انگوٹھی پر نقش کرے۔ جب شمس برج اسد میں ہو تو مخلوق الٰہی سے کوئی تیرے پر غصہ نہ کرے گا۔ ص۳۷ **عمل** قولہ تعالیٰ اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِيْنَ خَرَجُوْا مِنْ دِيَارِهِمْ وَهُمْ اُلُوْفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ تمام آیت تک جو شخص اس آیت کو طشت میں سیاہی سے لکھے اور زیتون کے پانی کے پتوں سے دہوکر اور وہ پانی اوس گھر میں چھڑک دیوے۔ جہاں سانپ یا بچھو یا مچھر یا کیڑے وغیرہا حشرات الارض موذیات ہوں تو خدا تعالےٰ کے حکم سے یہ مرجاوینگے ص۴۲ درالنظیم **عمل سورہ آل عمران** کے قولہ تعالےٰ الٓمّٓ اللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّوْمُ۔ تعویذ آل عمران محتاجی سے بچنے کے واسطے اپنے پاس رکھے محتاج نہوگا۔ (تعویذ یہ ہے)

۶۱۱۵۵	۶۱۶۴۸	۶۱۶۵۳
۶۱۶۵۰	۶۱۶۵۲	۶۱۶۵۴
۶۱۶۵۱	۶۱۵۵۶	۶۱۶۵۶

امام مقاتل رضی اللہ تعالےٰ عنہ نے فرمایا جس شخص کو کوئی حاجت درپیش ہو تو وہ یہہ دعا کرے بعد نماز صبح پہلے کلام کرنے سے سو بار پڑھے پس اگر حاجت اسکی پوری نہو تو مقاتل کو لعنت کرے وہ یہہ ہے بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيْمِ يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ يَا حَلِيْمُ يَا قَدِيْمُ يَا دَآئِمُ يَا فَرْدُ يَا صَمَدُ يَا اَحَدُ **تعبیر خواب** ابن سیرین رحمۃ اللہ علیہ نے فرمایا جو شخص خواب میں سورہ آل عمران پڑھے تو وہ کبھی محتاج نہوگا۔ اگر دیکھے کہ آیت شَهِدَ اللّٰهُ اخر تک پڑھتا ہے تو اوسکی حاجت روا ہوگی اور خدا تعالےٰ اوس پر راضی ہوگا اور جو شخص قُلِ اللّٰهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ پڑھتا ہے تو وہ حضوری اور عزت اور مرتبہ پاوے اور حاجت اوسکی پوری ہوگی۔ **عمل** قولہ تعالےٰ اولاد کے لیے هُوَ الَّذِيْ يُصَوِّرُكُمْ فِي الْاَرْحَامِ كَيْفَ يَشَآءُ تین ماہ تک بانجھ عورت اس آیت شریفہ کے تعویذ بیس لکھکر پاکی کے دنوں میں ایک روزانہ پانی میں حل کرکے پی لیا کرے منہ نہار فجر کو اسطرح دوسرے تیسرے چاند اور خاوند سے ضرور ضرب ہوا کرے تو انشاء اللہ تعالےٰ حاملہ ہوگی۔ از حضرت مرشدنا قصوی ام الحضوری رحمۃ اللہ علیہ۔ **عمل** واسطے دفع

کرنے بخار گرم کے۔ آیت مذکورہ بالا ریسمان پر پڑھے اور ہر بار تف کرے اور گرہ دیتا جاوے اور بعد ختم آیت کے کہا کرے بستم تپ فلاں (بن فلاں) وہ تپ دفع ہوگا۔ انشاء اللہ تعالےٰ۔ **تعویذ** سورہ النساء کا جو شخص کا نقش اپنے پاس رکھیگا تو کبھی محتاج نہ ہوگا۔ وہ یہہ ہے۔

هو الذی یصورکم فی الارحام کیف یشاء

۲۸۴۸۱۵	۲۸۴۸۲۵	۲۸۴۸۲۶	۲۸۴۸۲۳
۲۸۴۸۲۷	۲۸۴۸۲۲	۲۸۴۸۱۶	۲۸۴۸۲۸
۲۸۴۸۲۱	۲۸۴۸۲۴	۲۸۴۸۳۱	۲۸۴۸۱۷
۲۸۴۸۳۰	۲۸۴۸۱۸	۲۸۴۸۲۰	۲۸۴۸۲۵

تعبیر خواب۔ ابن سیرین رحمۃ اللہ علیہ نے فرمایا کہ جو شخص خواب میں سورۃ النساء پڑھے دلیل اسپر ہے کہ وہ شخص میراث پائیگا۔ خویش و اقربا اور اہلخانہ اوسکے بہت ہونگے۔ کرمانی رحمۃ اللہ علیہ نے کہا کہ مال اور نعمت فراخ ہوگی۔ **عمل** اَلصَّابِرِيْنَ وَالصّٰدِقِيْنَ سے سَرِيْعُ الْحِسَابِ تک واسطے دفع کرنے وسواس قلب اور فکر اور فائدہ سختیوں کے آیت مذکورہ شکر سفید پر لکھکر شبنم سے جو کھیتی یا پتوں پر پڑی ہووے لیکر اوسمیں شکر مذکور کو ملا دیوے اور ایک مثقال روزانہ خوراک چار دن متواتر اور ان دنوں میں خوراک الخیر کی رکھے۔ **عمل** واسطے تیزی ذہن اور حافظہ کے قولہ تعالےٰ اَلَّذِيْنَ يَقُوْلُوْنَ سے عِنْدَ اللّٰهِ الْاِسْلَامُ اور وَاَنَا عَلٰى ذٰلِكَ مِنَ الشّٰهِدِيْنَ ہر نماز کے بعد پڑھ لیا کرے تو حافظہ درست ہو جاویگا انشاء اللہ تعالےٰ۔ **عمل** اتوار کے دن سورج چڑھنے سے پہلے ستر مرتبہ شیرینی پر پڑھ کر مطلوب کو کھلاوے تو انشاء اللہ تعالےٰ مراد پاوے اگر ہو سکے تو ایک تعویذ بنا کر طالب بازو پر باندھے آیت یہہ ہے زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاۗءِ سے مَاٰبِ تک **عمل** قولہ تعالیٰ قُلِ اللّٰهُمَّ مٰلِكَ الْمُلْكِ سے حِسَاب تک جو کوئی شخص متواتر ہمیشہ پڑھے تو مالدار ہو جاوے۔ اگر قرضدار پڑھے تو قرض سے خلاصی پاوے۔ **عمل کیمیا مجرب** چاہیے کہ عامل چالیس دن روزہ رکھے اور حلال چیز سے افطار کرے اور ان دنوں میں ہمیشہ وضو سے رہا کرے اور ہر رات سونے کے وقت سورہ والشمس اور واللیل اور والضحیٰ اور الم نشرح سات سات بار پڑھ لیا کرے بعد تلاوت سورتوں کے ستر بار یہ دعا پڑھے اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُكَ بِقُدْرَتِكَ عَلٰى كُلِّ شَیْءٍ وَّتَسْخِيْرِكَ بِكُلِّ شَیْءٍ يَا اَحَدُ يَا صَمَدُ يَا وِتْرُ يَا حَیُّ يَا قَيُّوْمُ اَنْ تُصَلِّیَ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّاٰلِهٖ وَصَحْبِهٖ وَسَلَّمَ بعد چلہ کے کوئی ایسا بزرگ ملیگا جس سے تیرا مقصود حاصل ہو جائیگا۔ **عمل** اِذْ قَالَتِ امْرَاَتُ عِمْرٰنَ رَبِّ اِنِّیْ نَذَرْتُ سے بِغَيْرِ حِسَابٍ تک ہرن کی جھلی یا کاغذ پر گلاب و زعفران سے لکھے اور عورت حاملہ گلے میں باندھے تو تمام آفات سے حاملہ محفوظ رہے گی اور بچہ سلامت جنیگی۔ **عمل** جس عورت کو بچہ نہوتا ہو تو قولہ تعالےٰ هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهٗ سے يَفْعَلُ مَا يَشَاۗءُ تک حریر کے دو ٹکڑوں پر مشک و زعفران و گلاب سے جمعہ کے دن کی ساتویں ساعت میں لکھے بشرطیکہ با وضو ہو اور یہی آیات نئی چینی کے پیالہ اور مینہ کے پانی سے دہوکر تین دن متواتر عورت و مرد پئیں اور ایک تعویذ عورت ابریشم کے رشتہ سے باندھ کر گلے میں ڈالے اور ایک مرد اپنے پاس رکھے اور کہیں اپنے

سے جدا نہ کریں تو فرزند گرامی ہوگا۔ انشاء اللہ تعالیٰ **عمل** توفیق توبہ پانے کے واسطے قُلْ اِنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللّٰهِ
يُؤْتِيْهِ مَنْ يَّشَآءُ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِيْمٌ يَّخْتَصُّ بِرَحْمَتِهٖ مَنْ يَّشَآءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيْمِ یہ آیت
ساعت زہرہ یا عطارد میں باوضو مشک ہرن کی جھلی پر لکھکر پاکیزہ کپڑا میں لپیٹ کر پاس رکھے تو
توفیق توبہ کی دیا جاویگا۔ اور محتاج غنی ہوگا روزی کشادہ ہو خبر خوش سنے **عمل محبت** اس تعویذ کو مطلوب
کی دیوار میں دفن کرے تعویذ آگے تحریر ہے **عمل** وَاعْتَصِمُوْا بِحَبْلِ اللّٰهِ جَمِيْعًا سے اُولٰٓئِكَ هُمُ
الْمُفْلِحُوْنَ۔ تک واسطے حب و تالیف قلوب کے ہے۔ پیر کے دن ہرن کی جھلی پر چاند کی روشنی میں کسی
تاریخ کو لکھے اور اخیر آیت کے لکھے یا مؤلف القلوب اَلِّف بین فلان بن فلان کذلک یؤلف
اللّٰہ بینہما کما الّف بین الثلج والنار اللّٰھم یا ودود الّف بین قلوبہم علیٰ طاعتك اور اپنے پاس
رکھے تو دشمن مہربان ہوگا۔ **عمل** قولہ تعالیٰ اِذْ هَمَّتْ طَّآئِفَتٰنِ اَنْ تَفْشَلَا سے عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ تک
جمعہ کی رات نصف رات کو باوضو لکھے اور بعد نماز صبح طلوع آفتاب تک ذکر میں مشغول رہے جب
آفتاب بلند ہو تو دوگانہ نماز ادا کرے۔ پہلی رکعت میں فاتحہ کے بعد آیت الکرسی پڑھے اور دوسری رکعت
میں اٰمَنَ الرَّسُوْلُ سے آخر سورہ بقر تک بعد سلام کے ستر مرتبہ استغفار پڑھے۔ اور سات بار حَسْبِيَ اللّٰهُ
لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيْمِ پھر وضو بنا کرے تو آیتوں کو لکھکر پاس رکھے بادشاہ
ظالم اور ہر دشمن موذی سے امن میں رہیگا۔ **عمل** قولہ تعالیٰ وَمَا مُحَمَّدٌ سے شَاكِرِيْنَ تک لکھے اور بعدہ
یہ حروف بھی ضم کرے ہرن کی مچھلی پر نہیہ ہے۔ ودود ودود محبت فلان ابن فلان علی حب
فلان ابن فلان انقلب بالف لاحول ولا قوۃ الا باللّٰہ العلی العظیم ھج ھج لھج ھج ھج ھج خطاؤس ہی کے اور
اور جسکو رعاف نکسیر چلتی ہو وہ درمیان دونوں ابروؤں کے ع ع ع ع ع ع ع ع ع
کے لکھے اور جس عورت کو استحاضہ جاری ہو تو ع ع ع ع ع ع ع ع
۲ ۲ ۲ ۲ ۲ ۲ ۲
وہ اس آیت کو تین رقعوں میں لکھے ایک رقعہ قبل کیطرف اور ایک پیچھے
دبر کیطرف اور ایک ناف کے نیچے لٹکاوے اور جادو بالادم کرنے سے اچھا
ہو جائیگا۔ **عمل** سورہ نساء وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ قُتِلُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اَمْوَاتًا بَلْ اَحْيَآءٌ سے لَا
يُضِيْعُ اَجْرَ الْمُحْسِنِيْنَ تک ان آیتوں کو نوروز کی رات کو زعفران سے لکھے لوہے کی تختی پر اور مینہ
کے پانی سے دہو کر بعد نماز فرض نوش کرے تو عامل اسکا تحصیل علم پر قادر ہوگا۔ اور صاحب صلاح
و تقوے کا ہوگا۔ **عمل** موفیت قولہ تعالیٰ يٰٓاَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوْا سے عَلَيْكُمْ رَقِيْبًا تک جسکے گھر فرزند
نہ ہوتا ہو وہ اس آیت کو جمعہ کی نصف رات کو لکھکر حلوے کے ٹکڑے پر زعفران سے ایسی حالت میں کہ کوئی شخص
اوسکو نہ دیکھے پھر اوس حلوے کو کھا کر عورت سے صحبت کرے ہر جمعہ کی رات کو یہ عمل کیا کرے تو انشاء اللہ
مراد حاصل ہوگی۔ **عمل** قولہ تعالیٰ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ اُمَّهٰتُكُمْ سے غَفُوْرًا رَّحِيْمًا تک یہ آیت واسطے

عقد الرجال کے ہے اسکو لکھکر درمیان صورت کے جو موم سے بنائی ہو رکھو اور کہے ای فلان بیٹی فلان کے ذَهَبَتْ شَهْوَتُكَ عَلَى النِّسَاءِ بِحَقِّ هٰذِهِ الْاٰيَاتِ اور اوس صورت کو اوس کپڑا میں جو میت کے کفن سے بچا ہوا ہو لپیٹ کر پورانے گورستان میں دفن کرے۔ تو وہ دوسرا شخص عورت پر قادر نہ ہوگا۔ صحبت نہ کر سکیگا۔ اور رغبت زنا کی اوسکے دل سے دور ہو جائے گی۔ اور اکثر زاہدوں میں سے جبپر شہوت غالب ہوئی یہ عمل کرکے وہ خلاص ہوئے **عمل** جدائی کے واسطے جو ناجائز محبت میں پھنسا ہو قدرے سیاہ لیکر اوسکی ایک دو صورتیں بناویں ایک مرد زانی اور ایک عورت زانیہ کی اور انپر اونکے نام معہ اونہوں کے والدوں کے لکھیں۔ اور یہ آیتیں ہرن کی پرانی جھلی پر لکھیں دو جگہ اور اون دونوں کو دونو صورتوں میں ڈالکر جہاں وہ چلتے پھرتے ہوں دفن کردیویں تو دونوں میں جدائی واقع ہو جائیگی

عمل قولہ تعالیٰ يُرِيْدُ اللّٰهُ لِيُبَيِّنَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سے خُلِقَ الْاِنْسَانُ ضَعِيْفًا تک شروع پ ۵ اسکو بکری مذبوحہ کے چمڑے پر لکھے اور اپنے پاس رکھے تو راہ چلنے میں تکان نہ ہوگا۔ اور قطع کرنا جنگل بیابان کا اوسپر آسان ہوگا۔ **عمل** قولہ تعالیٰ فَكَيْفَ اِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ اُمَّةٍ بِشَهِيْدٍ سے حديثا تک اس آیت کو ہفتہ کی رات کو داہنے ہاتھ کی ہتھیلی پر لکھے خون ہدہد سے۔ جب عورت سوئی ہوئی ہو تو اوسکے سینہ پر وہ ہاتھ رکھے تو جو کچھ اوس عورت کے دل میں مخفی راز ہوگا سب کچھ بیان کردے گی۔ جیسے بیداری میں باتیں کرتی ہے **عمل** قولہ تعالیٰ وَمَنْ يُّهَاجِرْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ يَجِدْ فِي الْاَرْضِ مُرَاغَمًا كَثِيْرًا سے غَفُوْرًا رَّحِيْمًا تک جو شخص داہنے ہاتھ پر اس آیت کو لکھے اور چاٹ لیوے متواتر سات دن تک ایک بار روزانہ مگر پہلے اوس سے کوئی چیز نہ کھائے اور نہ پیئے اور باوضو لکھے تو اوس شخص پر سخت کام آسان ہو جاویں گے۔ **عمل** قولہ تعالیٰ لَا يُحِبُّ اللّٰهُ الْجَهْرَ سے سَمِيْعًا عَلِيْمًا تک جب کوئی شخص زبان دراز ہو اور اپنی باتوں سے متعجب ہو تو وہ شخص ہرن کے چمڑے پر آیت مذکورہ کو لکھکر اپنے پاس رکھے تو اوسکی زبان کوتہ ہو گی اور باتیں کم کریگا **عمل** اور اگر یہی آیت لکھکر بازو راست پر باندھے اور ظالم حاکم کے روبرو جاوے تو وہ مہربان ہو جائیگا اور اس آیت کو لکھکر تلاوت بھی کرے۔ تو اوس حاکم سے اس شخص کو کوئی رنج نہ پہونچیگا **عمل** اور اسی آیت کو زبان دراز عورت کے کپڑا پر لکھکر اوس چوکھٹ کے نیچے دفن کرے مگر گوشہ میں بحفاظت تمام کہ بے ادبی نہ ہو تو اس عورت کی زبان بستہ ہو جائے گی

عمل قولہ تعالیٰ اِنْ تُبْدُوْا خَيْرًا اَوْ تُخْفُوْهُ سے عَفُوًّا قَدِيْرًا تک یہ آیت زبان بندی کے لئے مشہور ہے اوسکا اور اوسکی والدہ کا نام کاغذ پر لکھے اور اوسکو لپیٹ کر موش گیر کے منہ میں رکھدیں اور اوسکے کو سی دیویں اور دفن کردیویں یا کوئیں میں ڈالدیویں تو وہ شخص سوا نیکی کے اوسکی بات نہ کریگا۔

عمل قولہ تعالےٰ یٰٓاَیُّھَا النَّاسُ قَدْ جَآءَکُمُ الرَّسُوْلُ بِالْحَقِّ مِنْ رَّبِّکُمْ سے وَکَفٰی بِاللّٰہِ وَکِیْلًا تک یہ آیت
تقویت ایمان اور زوال شک و حصول یقین کے لیئے ہے۔ پہلے تین روزے رکھے پہلا دن اتوار کا
ہو اور جمعرات کے کیدن ایسی چیز سے روزہ افطار کرے جو جاندار ہو جیسے گوشت بیضہ و شہد وغیرہ پھر
بعد نصف شب کے بارہ رکعت نماز ادا کرے اور بعد سلام کے دس بار سبحان اللہ پڑھے اور اللہ جل علاء سے
راہ راست طلب کرے پھر آیت مذکورہ کو کاغذ پر لکھے اور رمینہ کے پانی سے دہو کر پی جمعہ کے دن بعد
صبح کے نوش کرے تو مطلب اوسکا حاصل ہوگا جو حاجت مانگے ملیگی انشاء اللہ تعالےٰ **عمل** قولہ
تعالےٰ یٰٓاَیُّھَا النَّاسُ قَدْ جَآءَکُمْ بُرْھَانٌ مِّنْ رَّبِّکُمْ سے صِرَاطًا مُّسْتَقِیْمًا تک اوس شخص کیواسطے جکی
رجولیت یعنے مردی باندہی گئی ہو تو آیت مذکورہ کو گلاب و زعفران سے لکھکر پگڑی کے نیچے رکھے پیشانی کے
برابر **عمل** اور یہی آیت واسطے مٹانے جھگڑا و لڑائی کے اتوار کے دن روزہ رکھے اور چمڑہ کے ٹکڑہ پر
لکھے اور اپنے پاس رکھے تو دشمن اوس پر غلبہ نہ کریگا **بسورہ مائدہ**۔ تعویذ سورہ مائدہ شریفہ کا روزی کشادہ
ہونے کے لیئے پاس رکھے تو فقر و فاقہ نہ دیکھیگا انشاء اللہ تعالےٰ وغیرہ

۲۱۲۱۳۶	۲۱۲۱۳۹	۲۱۲۱۴۲	۲۱۲۱۲۹
۲۱۲۱۴۱	۲۱۲۱۳۰	۲۱۲۱۳۵	۲۱۲۱۴۰
۲۱۲۱۳۱	۲۱۲۱۴۴	۲۱۲۱۳۷	۲۱۲۱۳۴
۲۱۲۱۳۸	۲۱۲۱۳۳	۲۱۲۱۳۲	۲۱۲۱۴۴

تعبیر خواب پس جو کوئی سورہ مائدہ کو خواب میں اپنے تئیں پڑھتا
دیکھے تو وہ شخص شرف اور بزرگی حاصل کریگا یہ امام جعفر صادق
رضی اللہ عنہ کا قول ہے اور کرمانی رحمۃ اللہ علیہ نے کہا کہ اوس شخص کو مال اور نعمت میں ترقی ہوگی
عمل قولہ تعالےٰ لَنْ یَّضُرُّوْکُمْ سے وَکَانُوْا یَعْتَدُوْنَ تک یہ آیتیں دشمن کو ہزیمت دینے کے لیئے اور جنگوں
میں فتحیابی کے لیئے اسکو تلوار یا دوسرے حربے پر نقش کرے۔ پیر کے دن چھٹی ساعت میں روزہ اور
وضو سے لکھے اور اپنے پاس رکھے تو مراد حاصل ہوگی **عمل** قولہ تعالےٰ قُلْ یٰٓاَھْلَ الْکِتٰبِ ھَلْ تَنْقِمُوْنَ مِنَّآ
اِلَّآ اَنْ اٰمَنَّا بِاللّٰہِ سے عَنْ سَوَآءِ السَّبِیْلِ تک دشمن کے منہ کو سیاہ کرنے کے لیئے اور اوس دشمن کو ذلیل
کرنے کے لیئے جو شخص تجھے ناحق ایذا پہونچاتا ہو اور تیرے سے عداوت رکھتا ہو اور تیرا کوئی قصور نہ ہو تو جمعہ
کو روزہ رکھے اور بعد نماز عشاء کے پڑھے یَا قَدِیْمُ الْاَزَلِیِّ یَا اَزَلِیُّ لَمْ یَزَلْ یَا مَنْ یَّعْلَمُ خَآئِنَۃَ الْاَعْیُنِ وَ
مَا تُخْفِی الصُّدُوْرُ خذ فلان علیک فلان بن فلان خذ یا رب اَخْذَ عَزِیْزٍ مُّقْتَدِرٍ اور یہ تین بار کرے
پھر گرے ہوئے ویرانہ مکان کی مٹی پر یہ آیتیں تین بار پڑہ کر چھڑک دیوے تو عجب تاثیر دیکھیگا۔ **عمل**
قولہ تعالےٰ یٰٓاَیُّھَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْٓا اَوْفُوْا بِالْعُقُوْدِ سے یَحْکُمُ مَا یُرِیْدُ تک اگر اس آیت کو چینی یا بلور کے
برتن میں اور اوسکو اوس شہد سے چٹا دیوے کہ جو آگ پر نہ رکھا گیا ہو تو جو کوئی جھوٹا دعوے کرتا ہو وہ
دعوے باطل سے باز رہیگا اور یہ صفت اوس سے دور ہوگی اور اگر یہی آیت تختہ قلعی پر نقش کرکے جاری
پانی میں ڈالدیوں تو جو کوئی اوس سے پانی پیے گا ناسوس وغیرہ اوس کا زائل ہوجائیگا **عمل** قولہ تعالےٰ حُرِّمَتْ

عَلَیْکُمُ الْمَیْتَۃُ وَالدَّمُ سے غَفُوْرٌ رَّحِیْمٌ تک جو کوئی اوس سے بلور کے برتن میں جو پاکیزہ ہو لکھے اور مینہ کے پانی سے دہو کر اوس شخص کو پلاوے جو حرام مال یا یتیم کا مال کھاتا ہو. شراب وغیرہ استعمال کرتا ہو تو وہ بدعملی اوس سے زائل ہو جاوے گی۔ انشاء اللہ تعالےٰ **عمل قولہ تعالےٰ** یَآاَیُّھَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْٓا اَوْفُوْا بِالْعُقُوْدِ آیت مذکورہ اگر زانیہ کے کپڑے پر لکھکر معہ اس دعا کے کسی مجہول الحال کی قبر میں دفن کردے تو محبت زنا اوسکے دل سے دور ہو جاوے گی آیت کے ساتھ جو دعا ضم کیجاوے گی وہ یہ ہے بحق ھٰذِہِ الْاٰیَاتِ اُمْحُ الزِّنَا وَالزَّیْغَ مِنْ قَلْبِ فُلَانِ ابْنِ فُلَانَۃٍ فَاِنَّکَ تَفْعَلُ مَا تَشَآءُ وَاَنْتَ الْقَادِرُ یَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِیْنَ محبت زانی زانیہ دونوں کے دلوں سے جاتی رہے گی انشاء اللہ تعالےٰ **سورہ انعام** نقش سورہ انعام کا جو شخص اپنے پاس رکھیگا امن وامان سے رہیگا اور جو کوئی تین بار پڑہیگا تو حاکم جابر اوسپر مہربانی سے پیش آویگا اور جس مطلب کیواسطے پڑہے گا وہ حل ہوگا۔ اور اگر نقش اوسکا اپنے پاس رکھے تو تمام آفات سے محفوظ رہیگا۔ اور وصول جاہ اور منصب ہو اور امن امان میں رہے اور وہ یہہ ہے۔

۲۳۳۸۳۲	۲۳۳۸۳۵	۲۳۳۸۳۸	۲۳۳۸۲۴
۲۳۲۸۳۷	۲۳۳۸۲۵	۲۳۳۸۳۱	۲۳۳۸۳۶
۲۳۳۸۲۶	۲۳۳۸۴۰	۲۳۳۸۳۳	۲۳۳۸۳
۲۳۳۸۳۴	۲۳۳۸۲۹	۲۳۳۸۲۷	۲۳۳۸۳۹

تعبیر خواب جو کوئی خواب میں سورہ انعام پڑھے تو وہ دنیا اور عقبےٰ کی خیر و برکت پاویگا یہ قول ہے حضرت ابن سیرین رحمۃ اللہ علیہ کا اور کرمانی رحمۃ اللہ کہتے ہیں کہ مال مویشی بہت پاویگا۔ **عمل ایذا دشمن** کے لئے مجرب ہے قولہ تعالیٰ یا اھل الکتاب ھل تنقمون منا الا ان اٰمنا باللہ سے سواء السبیل تک جمعرات کو روزہ رکھے اور بعد نماز عشا کے پڑھے یا قدیم الازل یا ازلی لم یزل یا من یعلم خائنۃ الاعین وما تخفی الصدور علیک بفلان ابن فلان خذہ یا عزیز یا مقتدر اور دعا تین بار پڑہے جمعہ کے دن ایسے مکان سے مٹھی خاک لیوے کہ جسکا مالک مرگیا ہو اور یتیم رہ گئے ہوں اور یہ آیت ۴۰ بار پڑھے اس مسان میں جہاں ہندو مردے جلاتے ہیں پانچوں جگہ کی مٹی شامل کر لیوے تو بہتر ہے۔ **عمل** الحمد للہ الذی سے معرضون تک جو شخص ان آیات کو بلوری سفید برتن میں لکھکر دہووے اور اوس پانی کو گھر کے چار کونوں میں چھڑک دیوے تو سانپ بچھو اور تمام موذیات وغیرہ اوس گھر سے نکل جاوینگے۔ **عمل قولہ** قولہ وَلَہٗ مَا سَکَنَ فِی الَّیْلِ وَالنَّھَارِ سے وَھُوَ السَّمِیْعُ الْبَصِیْرُ تک جو کوئی اس آیت کو بہت پڑہتا رہے تو اوس سے غیظ و غضب حد کینہ دور ہوگا **عمل قولہ تعالیٰ** فَلَمَّا نَسُوْا مَا ذُکِّرُوْا بِہٖ فَتَحْنَا سے رَبِّ الْعٰلَمِیْنَ تک اس آیت کو شیر کی پرانی ہڈی پر لکھے اور نرم نرم پیسے پھر دشمن کے گھر میں ڈالدیوے تو وہ ویران ہو جاویگا **عمل قولہ تعالےٰ** وَعِنْدَہٗ مَفَاتِحُ الْغَیْبِ لَا یَعْلَمُھَآ اِلَّا ھُوَ سے اَسْرَعُ الْحٰسِبِیْنَ تک اس آیت کو روئی کے کپڑے پر لکھے اور سوتے وقت سر کے نیچے رکھے اور خدا تعالےٰ بزرگ سے دعا کرے

کہ جو چیز اوسپر مشتبہ ہوگئی ہے وہ ظاہر ہو جاوے تو عامل اوس رات کو وہ چیز خواب میں دیکھیگا
امید ہے کہ مرا ہوا آدمی بھی ملجاوے عمل اس آیت کو جس مکان یا دوکان یا کھیت یا باغ وغیرہ
میں لٹکاوے تو اوسمیں برکت ہوگی۔ عمل قولہ تعالیٰ مَنْ يُّنَجِّيْكُمْ مِّنْ ظُلُمٰتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ
سے اَنْتُمْ تُشْرِكُوْنَ تک جب دریا طغیانی میں آوے اور اوسکی موجوں سے خطرہ ہو تو یہ آیت
کاغذ پر لکھکر دریا میں ڈالدیوے تو طغیانی اوسکی بند ہو جائے گی۔ عمل قولہ تعالےٰ واذ قال ابراھیم
لِاَبِيْهِ اٰزَرَ اَتَتَّخِذُ اَصْنَامًا سے مِمَّا تُشْرِكُوْنَ تک اور اس آیت کو لوح آہنی پر نقش کرے اور اپنے
پاس رکھے تو غائبات اوسپر منکشف ہونگے اور اسرار باطنی پر مطلع ہوگا اور دقائق علوم اوسپر
کھل جاوینگے عمل قولہ تعالےٰ انی وَجَّهْتُ وَجْهِيَ سے مِنَ الْمُشْرِكِيْنَ تک اگر کوئی چاہے کہ راہ راست
اور صواب ہر کام میں منظر آوے تو چینی کے برتن میں لکھکر مینہ کے پانی سے دہوکر پی لیا کرے تو
مطلوب حاصل ہوگا۔ عمل قولہ تعالےٰ وَتِلْكَ حُجَّتُنَآ اٰتَيْنٰهَا سے مَنْ نَّشَآءُ مِنْ عِبَادِهٖ تک
جب دو شخصوں میں جھگڑا اور لڑائی ہو جاوے تو اس آیت کو کاغذ پر لکھے اور بعد اسکے یہ کلمات
لکھے كَذٰلِكَ يَهْدِيْ فلان ابن فلان الی محبت فلان ابن فلان اور اپنے پاس رکھے تو مقصود حاصل ہوگا
انشاء اللہ تعالےٰ عمل وَلَوْ تَرٰٓى اِذِ الظّٰلِمُوْنَ فِيْ غَمَرٰتِ الْمَوْتِ سے مَا كُنْتُمْ تَزْعُمُوْنَ تک
اگر ظالم لوگ کسی شہر یا گاؤں کے ظلم و ایذا رسانی پر کمربستہ ہو جاویں اور اون سے بچاؤ چاہتا ہو تو
تو بید کے درخت سے تین پتے لیکر اونکے ایک طرف اوس مقام کا نام یا لقب لکھے اور دوسری طرف
یہ آیتیں لکھکر اتوار کے دن طلوع آفتاب سے پہلے علیحدہ ہوکر کوئی شخص اوسکو نہ دیکھے اور ہر روز
ایک پتا لکھکر اوس پانی میں ڈالے جس سے وہ لوگ پانی پیتے ہوں عمل قولہ تعالےٰ اِنَّ اللّٰهَ فَالِقُ الْحَبِّ
وَالنَّوٰى سے تُؤْفَكُوْنَ تک اس آیت کو کسی پاک برتن میں گلاب اور زعفران سے و کافور سے لکھے۔
اور اوس پانی سے دہوکر جو بیج کھیت میں بونا یا درخت لگانا منظور ہو دہوکر بووے تو پھل پھول خوب دیوے
اور ہر آفات و موذیات سے کھیت وغیرہ آفات سے بچے رہیں۔ عمل قولہ وَهُوَ الَّذِيْٓ اَنْشَاَكُمْ
سے وَهُوَ اللَّطِيْفُ الْخَبِيْرُ تک آیت جسکے نام معہ والدہ اوسکی کے لکھکر اپنے پاس رکھے تو جسکے نام پر
لکھا ہے وہ اوس سے مفارقت اور جدائی نہ کریگا۔ انشاء اللہ تعالےٰ۔ عمل قولہ تعالےٰ وَهُوَ الَّذِيْٓ اَنْشَاَ
جَنّٰتٍ مَّعْرُوْشٰتٍ سے لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِيْنَ تک اس آیت کو زیتوں کی لکڑی پر لکھے اور باغ
یا کھیت میں لٹکادیوے تو اوس باغ اور میوہ کھیت میں برکت ہو۔ اور صاحب درالنظیم نے لکھا ہے
کہ بکری یا کبش دباغت شدہ چمڑے پر لکھکر جس حیوان کی گردن میں ڈالیں تو وہ تمام آفات سے محفوظ رہیگا۔ اور
گر زیتون کی لکڑی پر لکھکر باغ یا کھیت کے کنارے جسکو پنجابی کھجا کہتے ہیں ڈالدیوے تو برکت ہوگی

عمل قولہ تعالے وَمِنَ الْاَنْعَامِ حَمُوْلَۃً وَّفَرْشًا سے مُبِیْنٌ تک روٹی کے ٹکڑے پر لکھکر اوس عورت کو کھلاوے جو خاوند سے برگشتہ ہو اور لڑائی اور فساد رکھتی ہو تو فرمانبردار ہو جاوے گی بحکم ایزدمتعال عمل قولہ تعالیٰ وَھُوَالَّذِیْ اَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً سے لِقَوْمٍ یُّؤْمِنُوْنَ تک لگا ہے پر جو ابھی نکلا ہو جمعہ کے دن کسی ساعت میں پھر وہ پانی پینے والے کوئیں میں ڈال دیویں جسکا پانی باغ یا کھیت میں جاتا ہو یا جس چشمہ سے تو وہ باغ اور کھیت پھل پھول زیادہ لاوینگے اور اوس پانی سے مسحور اور آسیب زدہ پیے تو شفا پاوے عمل قولہ تعالے لَا تُدْرِکُہُ الْاَبْصَارُ وَھُوَ یُدْرِکُ الْاَبْصَارَ سے الْخَبِیْرُ تک یہہ آیت شدت ہوا و آندھی کے لیئے مفید ہے۔ تین یا سات مرتبہ پڑھ کر پھونکے عمل قولہ تعالے اَمَنْ کَانَ مَیْتًا فَاَحْیَیْنٰہُ الْاٰیۃ قولہ تعالے اِذَا جَآءَتْھُمْ اٰیَۃٌ قَالُوْا لَنْ نُّؤْمِنَ حَتّٰی نُؤْتٰی مِثْلَ مَآ اُوْتِیَ رُسُلُ اللّٰہِ اَللّٰہُ اَعْلَمُ حَیْثُ یَجْعَلُ رِسَالَتَہٗ اس آیت میں اسم اعظم ہے کیونکہ اسمیں دو اسم ذات شامل ہیں۔ جو پہلی مرتبہ اسم ذات ہے وہاں دعا مانگے پھر دوسرا اسم ذات پڑھے۔ لہذا اسکو جمع جلالتیں کہتے ہیں۔ سورہ اعراف جو شخص اس سورہ کا نقش لکھکر اپنے پاس رکھیگا ہر آفات سے امن و امان میں رہیگا وہ نقش مبارک یہہ ہے

٦٣٣٩٧	٦٣٤٠١	٦٣٢٤٤	٦٣٣٩٠
٦٣٤٠٣	٦٣٣٩١	٦٣٣٩٦	٦٣٤٠٩
٦٣٣٩٢	٦٣٤٠٦	٦٣٣٩٩	٦٣٣٩٥
٦٣٨٤٠	٦٣٣٩٤	٦٣٣٩٣	٦٣٤٠٥

عمل جو کوئی شخص حاکم ظالم کیطرف تین بار پڑھ کر پھونک دیوے تو وہ اسپر مہربان ہوگا۔

عمل قولہ تعالے وَلَقَدْ مَکَّنّٰکُمْ سے تَشْکُرُوْنَ تک اس آیت کو بعد فراغت نماز جمعہ لکھکر دروازہ دکان یا منزل پر لٹکا دیوے تو روزی اوسکی کشادہ اور فراخ ہو جاوے گی۔ عمل قولہ تعالے یٰبَنِیْٓ اٰدَمَ خُذُوْا زِیْنَتَکُمْ سے یَعْلَمُوْنَ تک اس آیت کا سبز پیالہ میں زعفران اور سفیدہ انگور کے پانی سے لکھکر اوسکو مینہ کے پانی سے دہو کر جادو سحر نظر زدہ پیوے تو وہ سب کچھ دفع ہو جائیگا عمل قولہ تعالے اگر وہی پانی مسموم پیئے جسکو زہر کا اثر ہو گیا ہو تو اسکی زہر اتر جائے گی۔ ف ایسا ہے کہ سانپ کی زہر بھی اُتر جاوے۔

عمل قولہ تعالے اَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَسَالَتْ اَوْدِیَۃٌ سے یِّشَآءُ الْمِھَادُ تک جو کوئی شخص علم کیمیا چاہتا ہو وہ شخص چالیس دن یہ آیتیں اسّی مرتبہ روزانہ پڑھے اور سوتے وقت کہے یَا مُظْہِرَ الْعَجَآئِبِ عَلَّمَ الْاِنْسَانَ مَالَمْ یَعْلَمْ وَمُغْنِیَ الْبَآئِسِ الْفَقِیْرِ وَدَلِیْلَ الْمُتَحَیِّرِیْنَ بِمَشِیَّتِہٖ وَھُوَ عَلٰی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ اَلْمُطَّلِعُ عَلٰی مَا عَقَدَ عَلَیْہِ الضَّمِیْرُ تو البتہ خواب یا بیداری میں کوئی شخص اوسکا مطلب حل کرادیگا۔ انشاء اللہ تعالے۔ عمل قولہ تعالے وَکَلَّمَ بِہِ الْمَوْتٰی سے جَمِیْعًا تک لکھے اور بعد اوسکے یہہ تعویذ لکھے ا ک ہ ١١١ ھ ١١١٥ یہ عمل ماہ رمضان کے

آخری جمعہ ایسے وقت میں لکھے کہ امام خطبہ پڑہتا ہو تو یہ نقش جس گھر میں ہوگا وہاں چور اور ڈاکو نہ آوینگے انشاء اللہ
تعالےٰ اور درد سر والا سر سے باندھے آرام پاوے اور سجھہ جو دعا مانگے قبول ہوگی۔ **عمل** اگر یہی تعویذ مذکور
بخار والہ پاس رکھے تو بخار اوسکا دور ہوجاویگا **عمل** اگر یہی تعویذ مسافر ران سے باندھے تو تکان نہو اگر سر
درد والا سر سے باندھے تو درد دور ہوجاوے **عمل** سورہ ابراہیم قولہ تعالےٰ وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ
بِالْحَقِّ سے فَقَتَلَهُ تک چنانچہ اگر کسی ظالم کیواسطے ارادہ قتل کا کریں تو ایک صورت غیر کامل بناکر
اوسکے سینہ میں یہ آیتیں لکھیں اور اوسکی پشت پر اوسکا نام اپنے ہاتھ میں چھری لیکر اوس تصویر جہاں اوسکا
نام لکھا ہے ضرب لگاویں اور یہ آیتیں پڑہیں فَإِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ اس
عمل کو آخر مہینہ میں منگل کے دن کریں اور بعد چھری مارنے کے یہ کلمات کہیں یَا مَلَائِكَةَ اللهِ تَعَالىٰ لِيَفْعَلُوا
کذا وکذا بفلان ابن فلان چنانچہ وہ خنجر اوس ظالم کے بدن پر واقع ہوگا مگر فاعل کو خوف خدا چاہیئے اگر غیر مستحق پر
کریگا تو خود ماخوذ بلا ہوگا **عمل** قولہ تعالےٰ أَفَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا بَيَاتًا وَهُمْ نَائِمُونَ سے
الْخَاسِرُونَ تک چنانچہ اگر کسیکو ہوام موذیات سانپ بچھو موش پشہ ملخ کا دور کرنا منظور ہو تو عشرہ محرم کی پہلی تاریخ
کو ان آیات کریمہ کو ایک کاغذ پر لکھے اور دہو کر مکانوں کے گوشوں میں چھڑک دیوے تو ان جانوروں سے امن
ہوگا۔ اگر زراعت میں خوک گیدڑ وغیرہ نقصان کرتے ہیں تو پھر بھی یہی عمل کرے **عمل** قولہ تعالےٰ المص سے
قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ تک یہ آیات واسطے امراو حکام و قضات اور جنکے ماتحت میں لوگ ہوں جسکو خواہش
قضا یا امرائی حاصل کرنیکا ہو تو ان آیات کو کاغذ پر لکھکر خالص چاندی کی انگشتری کے بیچ میں رکھے تو عامل
اوسکا مراد کو پہونچیگا اور اوسکے اقوال وافعال میں موافقت ہوگی اور خصلتیں حمیدہ ہوں اور خلقت کی
توجہ اوسکیطرف ہو اوسکے ہاتھ سے لوگوں کے کام اصلاح پاویں **عمل** اگر تو چاہے کہ تمام لوگ میریطرف جھک
پڑیں یہانتک کہ بادشاہ اُمرا میرے مسخر ہوجاویں اور تیری عزت وجاہ اور شرافت بڑہے اور سنگدل بھی
تیرے مطیع بنجاویں اور تیری حاجت روا ہو اور تمام دشواریاں آسان ہوں اور جو کوئی دیکھے محبت سے پیش
آوے اور تیری ہیبت دلوں میں چھا جاوے تو یہ تعویذ سونے کی انگشتری چار ماشہ کی ہو اگر یہ میسر نہو تو تانبے
کی سہی اور اگر سونے تانبے دونوں کی مخلوط ہوسکے تو بہت بہتر ہے لیکن طالع برج حمل اور شمس اپنے شرف
میں ہو متصل مریخ کے با تسدیس یا تثلیث میں نحوستوں سے محفوظ ہوں اور زعفران وسندرس وبقل زرد کی دہونی
سوے اور حریر زرد پاک میں لپیٹ کر اپنے پاس محفوظ رکھے تو اپنی مراد حاصل کریگا اور وہ مربع یہ ہے

۷۸۶

ا	ل	م	ص
ل خ	ب م	او ص	۱۲
صدم	دم ص	الح	د ل
ک ص	۱۰	صلال	دم

۷۸۶

ا	ل	م	ص
م	ص	ا	ل
ص	م	ل	ا
ل	ا	ص	م

خواص سورہ انفال جب کوئی
حاجت پیش آوے تو سات بار سورہ
مذکور پڑھے حاجت روا ہوگی اگر قیدی

سورۂ انفال

سات بار پڑھے قید سے رہا ہو جائے اور سورہ انفال کا نقش حل المشکلات دفع بلیات اور رفع حاجات کیلئے
پاس رکھے نقش یہہ ہے ....

١٠٣٠٩٣	١٠٣٠٩٦	١٠٢ ١٠٠	١٠٣ ٨٦
١٠٣٠٩٩	١٠٣٠٨٧	١٠٣٠٩٢	١٠٣٠٩٧
١٠٣١٨٨	١٠٣١٠٣	١٠٣٠٩٤	١٠٣٠٩١
١٠٣٠٩٥	١٠٣٠٩٠	١٠٣٠٨٩	١٠٣٠٠١

تعبیر خواب جو شخص خواب میں دیکھے کہ سورہ انفال پڑھتا ہے تو وہ شخص خیر و اصلاح پاویگا

عمل قولہ تعالےٰ اِنَّمَا الْمُؤْمِنُوْنَ الَّذِيْنَ اِذَا ذُكِرَ اللّٰهُ وَجِلَتْ قُلُوْبُهُمْ سے يَتَوَكَّلُوْنَ تک جس شخص کا دل نیک نصیحت اور پند قبول نکرتا ہو اور نیک اعمال کیطرف رغبت نہ کرے تو چاہیئے کہ وہ عمدہ جو لیکر اوسکی روٹی پکاوے پہلے سورج چڑھنے کے اور اوپر سات بار آیت مذکورہ لکھے اس قلم سے جسکو سیاہی نہ لگی ہوئی ہو اور اوسدن روزہ رکھے اور اس روٹی سے افطار کرے تو اوسکا اچھا دل ہو جاویگا۔ **عمل** قولہ تعالیٰ وَاِنْ يُّرِيْدُوْا اَنْ يَّخْدَعُوْكَ فَاِنَّ حَسْبَكَ اللّٰهُ سے عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ تک یہ آیت واسطے دور کرنے شر شیاطین و جبر سلاطین و ظلم ظالمین و عداوت و فساد مفسدین کے ہے پس اس آیت کو رمضان مبارک کے پہلے جمعہ کو درمیان نماز ظہر و عصر کے باوضو صوف حریر کے کپڑے پر جسمیں تین رنگ زرد۔ سرخ سبز ہوں۔ علیحدہ ہو کر لکھکر اوسکی ٹوپی اوسیدن بناویں پھر اوسکو اونچی جگہہ رکھیں پس حاجت ہو تو ٹوپی سر پر رکھ کر جس سرکش ظالم ترشرو دشمن کے روبرو ہونگے وہ عزت اور محبت سے پیش آئیگا اور جب اوسپر اوسکی ہیبت اور محبت چھا جائیگی اور لوگوں کے دل اوسکیطرف جھک جاوینگے اور خلقت اوسکی فرمانبردار ہوگی **عمل** قولہ تعالےٰ وَمَا جَعَلَهُ اللّٰهُ اِلَّا بُشْرٰى سے آخر آیت تک جو کوئی اس آیت کو ستائیسوین رمضان المبارک کی پرچہ کاغذ پر لکھے اور انگشتری کے نگینے کے نیچے رکھے تو وہ ہمیشہ خوش و خرم رہے اور دشمنوں پر فتح مندی حاصل کرے **عمل** قولہ تعالے اَلْاٰنَ خَفَّفَ اللّٰهُ عَنْكُمْ وَعَلِمَ اَنَّ فِيْكُمْ ضَعْفًا سے الصّٰبِرِيْنَ تک جو شخص اس آیت کو لکھکر پاس رکھے اور پڑھے تو اوسکے سخت کام آسان ہونگے **عمل** یہی آیت جو کوئی جمعہ کی نماز عصر کے بعد شروع کرے اور سات دن بعد ہر نماز کے پڑھتا رہے۔ دوسرے جمعہ کی عصر تک اور ہر روز بعد فراغت کیوقت اسکی تلاوت رکھے تو جس سے وہ ڈرتا ہے اوس سے تخفیف ہوگی **عمل** یہی آیت بخار والے کو نفع دیتی ہے لکھکر بار درواست پر پانی میں ڈالے وہ یہہ ہے بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ يُرِيْدُ اللّٰهُ اَنْ يُّخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخُلِقَ الْاِنْسَانُ ضَعِيْفًا۔ اَلْاٰنَ خَفَّفَ اللّٰهُ عَنْكُمْ وَعَلِمَ اَنَّ فِيْكُمْ ضَعْفًا ذٰلِكَ تَخْفِيْفٌ مِّنْ رَّبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ رَبَّنَا اكْشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ اِنَّا مُؤْمِنُوْنَ وَاِنْ يَّمْسَسْكَ اللّٰهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهٗ اِلَّا هُوَ وَاِنْ يُّرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَآدَّ لِفَضْلِهٖ وَاِنْ يَّمْسَسْكَ بِخَيْرٍ فَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ

سورہ برات جو کوئی اس سورت کو گیارہ بار پڑھکر حاکم جابر کے روبرو جاوے تو وہ مہربان ہو اور وہ اسکا مطیع ہو جاوے اور اگر اس سورہ کا نقش لکھکر اپنے اسباب میں رکھے تو چوروں سے بچا رہے اور اوسمیں

سورۂ براءت

۱۷۵۹۰۶۰	۱۷۵۹۰۶	۱۷۵۹۱۰	۱۷۵۰۹۶
۱۷۵۹۰۹	۱۷۵۱۹۷	۱۷۵۹۰۳	۱۷۵۹۰۷
۱۷۵۸۹۸	۱۷۵۹۱۲	۱۷۵۹۰۲	۱۷۵۹۰۱
۱۷۵۹۰۵	۱۷۷۵۹۰۰	۱۷۷۵۹۹	۱۷۵۹۱۱

ت ہوگی وہ یہ ہے۔ ۔ ۔ ۔ ۔ ۔ ۔ ۔ ۔ ۔

بیر خواب جو شخص خواب میں یہ سورہ پڑھے ابن سیرین
نے فرمایا کہ وہ گناہوں سے توبہ کریگا۔ کرمانی نے کہا کہ انجام
سکے کام کا اچھا ہوگا۔ امام جعفر الصادق رضی اللہ عنہ نے فرمایا کہ وہ شخص راہ دین میں یگانہ ہوگا۔

عمل قولہ تعالے یُرِیْدُوْنَ اَنْ یُّطْفِئُوْا نُوْرَ اللّٰہِ بِاَفْوَاھِھِمْ سے وَلَوْ کَرِہَ الْمُشْرِکُوْنَ تک۔ اس آیت کو
وہے کے پیالے میں زعفران اور گلاب سے لکھے اور عود اور عنبر کی دہونی دیوے اور روغن زنبق سے حروف بہا
کر ایک قارورہ سبز میں ڈالدیوے اور ایک رقعہ بھی لکھکر اوسمیں ڈالدیوے پھر جو حاکم یا ظالم کے پاس جاتا ہو تو
اوس روغن سے قدرے لیکر درمیان دو ابرو کے لگاوے۔ جسکے پاس جاویگا اوسکی نظر میں وہ مقبول ہوگا
اور حاجت روا ہوگی۔ اور جو کوئی دیکھے محبت کرے۔ **عمل** قولہ تعالے اگر ہرن کی جھلی پر گلاب و زعفران سے
لکھکر عود کی دہونی دیوے تو جو کوئی اوسے داہنے بازو پر باندھے تو وہی فائدہ حاصل ہو جو اوپر ذکر ہوا خواہ
مرد ہو یا عورت **عمل** قولہ تعالےٰ وَلَوْ اَرَادُوا الْخُرُوْجَ لَاَعَدُّوْا سے مَعَ الْقَاعِدِیْنَ تک یہ آیت واسطے چوروں
اور آبق اور بھاگے ہووں کیلئے نہایت مفید ہے روئی کے کپڑے کے ٹکڑے پر لکھے پہلی تاریخ چاند کی آیت
مذکورہ کو اور گرد اوسکے نام اوسکا اور اوسکی والدہ کا لکھے اور پھر آبادی سے نکل جاوے۔ ایسے مکان میں
جہاں کوئی اوسکو نہ دیکھے تو اوس لکھے کے درمیان میخ لوہے کی گاڑ دیوے اور مٹی میں ڈھانپ دیوے تو چور
اور بھاگا ہوا واپس آوینگے۔ بحکم الٰہی جل وعلا **عمل** قولہ تعالے لَقَدْ جَآءَکُمْ رَسُوْلٌ مِّنْ اَنْفُسِکُمْ سے آخر
سورہ تک اوسکے خواص میں ایک علیحدہ رسالہ بنا ہوا ہے اسکے بہ سر الجلیل فی خواص حَسْبُنَا اللّٰہُ وَنِعْمَ
الْوَکِیْل ہے پھر بھی ایک دو فائدے لکھدیئے جاتے ہیں۔ اگر جمعہ کی نصف شب کے بعد یہ آیت بعد دوگانہ نماز
کے تیس بار پڑھے اور بعدہ سو بار درود شریف پڑھے اور بعد میں یہ کہے اَللّٰھُمَّ اَنْتَ حَسْبِیَ اللّٰہُ عَلٰی
قَلْبِ فُلَانِ ابْنِ فُلَانٍ قَلِّبْ قَلْبَہٗ اِلَیَّ اِنَّکَ عَلٰی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ تب جسکے نام کے پرستہ عمل کریگا
اوسکے دلمیں اوسکی محبت و الفت پیدا ہوگی۔ انشاء اللہ تعالے **عمل** اس آیت کا اگر بعد نماز فرض صبح و مغرب
اوسیجگہہ پہلے کلام کرنے سے روزانہ سات سات بار وظیفہ کرے تو شریر دلوں کی شرارت ظالموں کے ظلم سے بچا رہے اور
دن کو پڑھے تو رات تک نہ مریگا۔ اگر رات کو پڑھے تو اوس رات نہ مریگا۔ اگرچہ وہ بچا ہو یا جھوٹا اور اوسکی
تلاوت سے نہایت فائدے حاصل ہوتے ہیں۔

سورہ یونس علیہ الصلوٰۃ والسلام

خواص جو کوئی سورہ یونس علیہ الصلوٰۃ والسلام کو اکیس بار پڑھے تو اپنے دشمنوں
پر فتح پاوے۔ اور اگر مشک و زعفران سے لکھکر آسیب زدہ کے گلے میں ڈالیں تو آسیب دفع ہو جائیگا۔ اگر کوئی
مہم پیش آوے تو تیرہ بار پڑھے مشکل آسان ہوگی۔ اور نقش اوسکا اپنے پاس رکھے تو حاکم ظالم کے شر

۱۳۷۵۲۶	۱۳۷۵۳۰	۱۳۷۵۳۳	۱۳۷۵۱۹
۱۳۷۵۳۲	۱۳۷۵۲۰	۱۳۷۵۲۵	۱۳۷۵۳۱
۱۳۷۵۲۱	۱۳۷۵۳۵	۱۳۷۵۲۸	۱۳۷۵۲۴
۱۳۷۵۲۹	۱۳۷۵۲۳	۱۳۷۵۲۲	۱۳۷۵۳۴

اور دشمنوں کی دشمنی سے محفوظ رہیگا۔ وہ یہہ ہے۔
تعبیر خواب جو کوئی خواب میں یہ سورہ پڑھے
تو ابن سیرین رحمۃ اللہ علیہ نے فرمایا کہ مکاروں کے
مکر اور ساحروں کے سحر اوس سے دفع ہونگے اور دشمنوں
پر غالب رہے اور امام جعفر صادق رضی اللہ عنہ نے فرمایا عبادت اچھی کرے **عمل** قولہ تعالےٰ الٓر سے تذکرون
تک جو شخص چاہے کہ میری بات لوگ ترک نہ کریں اور میرے مطیع ہوں تو شعبان المبارک میں ایام بیض کے روزے
رکھے پھر نماز مغرب پڑھ کر اور سہر کہ دسورہ جو کی روٹی سے روزہ افطار کرے۔ اور پھر قبلہ رو ہوکر ذکر اللہ
جل جلالہ کرے اور درود شریف میں مشغول ہووے عشاء تک۔ بعد نماز عشا کے علٰحدہ بیٹھکر ذکر کرے اور
درود پڑھے جسقدر ہوسکے پھر اچھیطر ح پانی و زعفران سے یہ آیتیں لکھے پھر وہ کاغذ سر کے نیچے رکھکر سورہے
پھر نماز صبح سے فارغ ہو کر تعویذ کو اپنے ہمراہ لیکر لوگوں کیطرف نکلے تو اوسکا قدر بلند اور شان بلند ہوگی
لوگوں کے دلوں میں اوسکی ہیبت اور وقعت زیادہ ہوگی۔ **عمل** قولہ تعالیٰ مَسَّ الْاِنْسَانَ الضُّرُّ سے بِمَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ
تک دفع ذات الجنب اور درد پنڈلی اور قدموں کیلئے پاکیزہ پیالہ پر لکھے اور روغن زیتوں سے حروف
مٹائے اور نرم آگ پر سخت کرکے وہ تیل دردوں پر ملے تو انشاء اللہ تعالےٰ آرام پاویں **عمل** قولہ
تعالےٰ قُلْ مَنْ يَّرْزُقُكُمْ مِّنَ السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ سے اَفَلَا تَتَّقُوْنَ تک۔ یہہ آیہ واسطے حاملہ و دشوار زادگی
اور واسطے دردکانوں کے اور آسانگی اسباب رزق کے مفید ہے میٹھے کدو کے چھلکے پر جو پختہ ہوا ہوتا
ہے اور وہ عورت داہنے بازو پر باندھے تو بچہ آسانی سے جنے گی اور کان کے درد والا چاندی کی تختی پر لکھے
اور کراث قبطی اور شہد سے ملاکر جس شہد کی کف آگ پر رکھکر اتار لی گئی ہو تو اوسکا قطرہ کان میں ڈالے تو اچھا
ہو جاویگا۔ اور جو شخص لکھکر داہنے بازو پر باندھے تو اسباب رزق اوسپر آسان ہوں **عمل** قولہ تعالےٰ
يٰٓاَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَآءَتْكُمْ مَّوْعِظَةٌ مِّنْ رَّبِّكُمْ سے يَجْمَعُوْنَ تک یہ آیات پیٹ کی تمام دردوں کے واسطے
کاغذ پر لکھکر ایسے شخص کے گھر میں رکھیں جہاں کبھی جماع نہ کیا گیا ہو سیاہی کوفی کے ساتھ خالص کسی
سبز میوہ اور دریا کے پانی سے دہوکر پلادیں۔ تو شفا ہووے مگر تھوڑی سی مصری اوسمیں ڈال لیویں۔
عمل واسطے دفعہ جادو کے آیتیں یہہ ہیں فَلَمَّآ اَلْقَوْا ... سے لَا يُفْلِحُ عَمَلَ الْمُفْسِدِيْنَ ٥
ذائم سورہ طارق بھی پڑہیں تو فقیر کے نزدیک بہتر ہوگا۔ جسکے علاج سے تمام طبیب عاجز آگئے ہوں۔
تو مینہ کا پانی لیویں جو پہاڑ کے اوپر برسا ہو اور کسی شخص نے اوس پانی کو نہ دیکھا ہو اور پانی بیچا، دیران
کوئیں کا بھی ملاویں اور جمعہ کے دن سات درختوں کے پتے جنکا پھل کھایا نہیں جاتا۔ دونو پانی ملاکر اوسمیں یہہ پتے ڈالدیویں
پھر کاغذ پر یہہ آیتیں لکھیں اور اونکو پانی سے دہوکر مسحور پئے جسپر جادو ہوا ہوا ہے یا نظر لگی ہے دریا کے کنارہ

پر غسل کرے رات کے وقت اور اپنے دونو پانوں پانی میں رکھے اور دریا میں کھڑا ہوکر وہ پانی سر پر ڈالے تو سحر اوس سے باطل ہو جاویگا۔ **عمل** وَاَوْحَيْنَآ اِلٰى مُوْسٰى اَنْ تَبَوَّاٰ لِقَوْمِكُمَا بِمِصْرَ بُيُوْتًا وَّاجْعَلُوْا بُيُوْتَكُمْ قِبْلَةً وَّ اَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِيْنَ وقولہ تعالےٰ وَاِنْ يَّمْسَسْكَ اللّٰهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهٗٓ اِلَّا هُوَ وَاِنْ يُّرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَآدَّ لِفَضْلِهٖ يُصِيْبُ بِهٖ مَنْ يَّشَآءُ مِنْ عِبَادِهٖ وَهُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ یہ آیتیں بیماری کے واسطے ہیں خواہ کوئی بیماری ہو لوہے کی سوئی سے لکھے پھر اوسکو مینہ یا دریا یا نہر کے پانی سے دہوکر جو رات کیوقت طلوع فجر کے قریب لیا گیا ہو مریض کو پلاویں انشاء اللہ تعالےٰ شفا پاویگا سورہ ہود علیہ الصلوٰۃ والسلام جب کوئی مشکل پیش آوے تو تیرہ بار سورہ ہود علیہ السلام کو پڑھے جب کوئی دشمنوں سے مغلوب ہو تو ہرن کی جھلی پر اس سورہ کو لکھکر اپنے پاس رکھے تو دشمنوں پر فتح پاوے اور اوسکا نقش لکھکر اپنے پاس رکھے تو مشکلیں آسان ہوں۔ وہ یہ ہے

۲۸ ۴۸ ۱۵	۲۸ ۴۸ ۲۹	۲۸ ۴۸ ۲۶	۲۸ ۴۸ ۲۳
۲۸ ۴۸ ۲۷	۲۸ ۴۸ ۲۲	۲۸ ۴۸ ۱۶	۲۸ ۴۴ ۴۸ ۲۸
۲۸ ۴۸ ۲۱	۲۸ ۴۸ ۲۴	۲۸ ۴۸ ۳۱	۲۸ ۴۸ ۱۷
۲۸ ۴۸ ۳۰	۲۸ ۲۸ ۱۸	۲۸ ۴۸ ۲۰	۲۸ ۴۸ ۲۵

تعبیر خواب جو شخص خواب میں سورہ ہود علیہ السلام پڑہتا دیکھے ابن سیرین رحمۃ اللہ علیہ نے فرمایا ہے کہ روزی اوسکی کھیتی باڑی ابری مینہ سے ہوگی کرمانی نے کہا کہ کام اوسکا اچھا ہو جاییگا اور راہ دین میں یگانہ ہوگا۔ یہ امام جعفر صادق نے فرمایا ہے **عمل** جو شخص اس سورت کو ہرن کی جھلی پر لکھے تو اُسکے مقابلہ میں اگر ۲۰۰ دشمن قتل کرنے کو تیار ہوں تو اُن سب پر فتح پائے گا اور اُسکا رعب و دبدبہ چھا جائیگا۔ اور وہ عاجز ہو کر بھاگ جاوینگے **عمل** جو شخص زعفران اور گلاب سے تین دن متواتر لکھے دو وقت صبح و شام تو اُسکا دل قوی ہو جاویگا۔ اگرچہ اُسکا مقابلہ جن اور انسان کریں تو پھر بھی اون سے وہ خوف زدہ نہ ہوگا اور نہ گھبرائیگا۔ **عمل** قولہ تعالےٰ الٓرٰ كِتٰبٌ سے هُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ تک یہ آیت واسطے تعلیم قرآن عظیم اور علم کے لیئے ہے اور واسطے حصول علوم اور آسانگی مشکلات کے اسکو سبز قلقاس کے پتے پر ز دیکس صبح و شام کے مشک و زعفران اور گلاب سے لکھے اور دہوکر اُس پانی سے کہ جس سے قلقاس پلایا جاوے چار دن متواتر صبح و شام تو اس کا دل کھل جائیگا اور وہ آدمی پڑھنے کیطرف رغبت کریگا **عمل** قولہ تعالےٰ وَقَالَ ارْكَبُوْا فِيْهَا بِسْمِ اللّٰهِ مَجْرٖىهَا وَمُرْسٰىهَا اِنَّ رَبِّيْ لَغَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ جو شخص چاہے کہ کشتی دریا کی طغیانی اور تلاطم سے امن و امان سلامت کنارے پر لگے تو آیت مذکور درخت ساج کی لکڑی کی تختی پر لکھکر کشتی کے آگے کیطرف چسپاں کر دیوے تو دریا کی موجوں سے کشتی سلامت رہیگی انشاء اللہ تعالےٰ **عمل** حضور صلے اللہ علیہ وسلم نے فرمایا کہ میری امت کے لیئے جب وہ اسوار ہوا کریں تو بِسْمِ اللّٰهِ مَجْرٖىهَا الخ کہا کریں۔ اور وَمَا قَدَرُوا اللّٰهَ حَقَّ قَدْرِهٖ وَالْاَرْضُ جَمِيْعًا قَبْضَتُهٗ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَالسَّمٰوٰتُ مَطْوِيّٰتٌۢ بِيَمِيْنِهٖ سُبْحٰنَهٗ وَتَعٰلٰى عَمَّا يُشْرِكُوْنَ **عمل** جب کشتی کو دیکھیں تو کشتی کی پچھلی طرف ٹھیرے اور اگلی طرف رخ کرے اور

سورہ ہود علیہ السلام

دائیں اور بائیں انگلی سے اشارہ کرکے اور کہے ابوبکر و عمر رضی اللہ عنہما اور پچھلی طرف اشارہ کرے تو کہے عثمان و علی رضی اللہ عنہما پھر کہے بسم اللہ حسبنا اللہ کٓھٰیٰعٓصٓ کفانا اللہ حٰمٓ عٓسٓقٓ حمایتنا واللہ من ورآئہم محیط بل ہو قرآن مجید فی لوح محفوظ حضرت ابن عباس رضی اللہ عنہما نے اپنے یاروں سے فرمایا۔ جو شخص سواری یا کشتی وغیرہ پر چڑھنے لگے تو کہے بسم اللہ الملک اللہ وما قدروا اللہ حق قدرہ تا یشرکون اور بسم اللہ مجریہا سے غفور رحیم تک پڑھے۔ پھر اونہوں نے اونکی طرف منہ کرکے فرمایا کہ جو شخص یہ عمل کرکے ڈوب جائے تو دیت اوسکی ابن عباس رضی اللہ عنہ کے سر پر ہے۔ **عمل** جب سواری پر یا کشتی پر سوار ہو تو یہ آیتیں پڑھتا رہے تو گرنے ڈوبنے سے سلامت رہے گا۔ انشاء اللہ تعالیٰ۔ اور حاکم ظالم و جابر کے شر سے بچنے کے لیے یہ عمل کافی ہے پڑھ کر اوسکی طرف پھونک دیوے جو پیچھے ذکر ہوا۔ **عمل** اگر لکھکر بچے کے گلے میں ڈالے تو ام الصبیان و دیگر تمام آفات سے محفوظ رہے۔ **سورہ یوسف علیہ السلام**

سورۂ یوسف علیہ السلام جس شخص کو کوئی حاجت درپیش ہو تو اس سورۃ شریفہ کو ہفتہ مرتبہ پڑھے اگر کوئی شخص عہدہ سے موقوف ہو گیا ہو تو وہ پھر عہدہ پر بحال ہو جائیگا۔ اور اگر مفلس محتاج اسکو لکھکر اپنے پاس رکھے اور لکھنے کے وقت دعا مانگے تو وہ شخص غنی ہو جائیگا اگر حمل والی عورت لکھکر گلے میں ڈالے تو بچہ خوب صورت جنے اور اگر نقش ہذا لکھکر پاس رکھے تو حصول مطلب اور عزت حرمت بڑھے نقش یہ ہے۔

۱۶۵۹۹۴	۱۲۵۹۹۸	۱۲ ۶۰۱	۱۲۵۹۸۷
۱۲۵۹۸۹	۱۲ ۶۰۰۳	۱۲۵۹ ۹۳	۱۲۵۹ ۹۹
۱۲ ۵۹۸۹	۱۲۶۰۰۳	۱۲۵۹۹۶	۱۲ ۵۹۹۲
۱۲ ۵۹۹۷	۱۲۵۹۹۱	۱۲ ۵۹ ۹۹۰	۱۲۶ ۰۰۲

عمل قولہ تعالیٰ فجعلنا عالیہا سافلہا سے بعید تک اور یہ آیتیں سورہ ہود کے رکوع ہفتم میں ہیں پس جو کوئی کسی کی تباہی کا ارادہ کرے تو کسی ماہ آخری سہ شنبہ کو آخر روز اس آیت کو سات ٹھیکری خام پر نقش کرے اور قریب اوس گھر کے دروازہ کے ڈالدیوے اور دوسری کو توڑ کر اوس مکان میں ڈالدیوے اور باقی ٹھیکریوں کو کوٹ کر اوس مکان کے گوشوں میں پھینکدیوے۔ تو یہ باعث بربادی اوس مکان کا ہوگا۔ **عمل** اور اگر ایک ہانڈی میں اس آیت کو کسی شخص کے نام سے نقش کرے۔ اور کچھ اُسکے اثر قدم سے اوسمیں ڈالدیوے اور اوس ہانڈی کو آگ پر رکھکر تاپ دیوے تو وہ شخص اوسیوقت مبتلا بمرض تپ ہوگا اور کیفیت اس آیت کے نقش کی اگلے صفحہ پر درج ہے۔ **عمل** تعبیر خواب جو کوئی شخص دیکھے کہ خواب میں سورہ ہذا پڑھتا ہے تو وہ شخص سفر کریگا اور مال پاویگا بعد محنت کے عزت بزرگی پاویگا اور بات میں سچا دیانتدار اور امانت میں سردار ہوگا **عمل** جو کوئی اس سورت مبارکہ کو لکھکر پانی سے دھو کر پیئے اور رزق کا اللہ جل وعلا سے سوال کرے تو مقصود حاصل ہو **عمل** جس شخص کو اپنی بیوی سے مخالفت ہو تو یہ سورت لکھکر اپنے پاس رکھے تو توجہ اوسکی مہربان ہوگی **عمل** قولہ تعالیٰ وقال الملک ائتونی بہ استخلصہ لنفسی تا المحسنین تک جو شخص اپنے عہدہ اور حکومت سے معطل اور معزول ہو گیا ہو تو وہ شخص مہینہ کی پہلی جمعرات اور جمعہ کو آرام گاہ میں سوتے وقت یہ سورت پڑھے اور یہ آیتیں تین بار تلاوت کرے پھر

سورۂ یوسف علیہ السلام

جمعہ کے دن روزہ رکھے ظہر اور عصر کے درمیان لکھے پھر جب روزہ افطار کرے تو یہ سورۃ پڑھے پھر نماز عشاء ادا کرے بعد نماز کے یہ سورۃ تلاوت کرے اور اپنے بستر پر سو جائے پھر یہ سورہ پڑھے اور کلمہ لا الٰہ الا اللہ اور سبحان اللہ والحمد للہ واللہ اکبر سو سو بار پڑھے اور استغفار سو بار پڑھے سو بار درود شریف پڑھے اور سو رہے پھر صبح کو اٹھ کر نیت کرے کہ کسی پر ظلم نہ کرونگا اور نہ کسیکا مال چھینونگا۔ اور گھر سے باہر جا کر سورہ مکتوبہ اپنے بازوے راست پر لکھے تو آئندہ جمعہ تک یا اوس سے نزدیک اپنے عہدہ پر قایم ہوگا انشاء اللہ تعالیٰ جو شخص سورہ پڑھ نہ سکے تو لکھوا کر سر کے نیچے مرتے وقت رکھ لیا کرے **عمل** قولہ تعالیٰ لَقَدْ اٰثَرَكَ اللّٰهُ عَلَيْنَا سے بِاَهْلِكُمْ اَجْمَعِيْنَ تک جو آیات آنکھوں کی سفیدی چشم یعنی پھولا اور آنکھوں کے تمام دردوں اور بیماریوں کے واسطے ہے جتنے طبیب عاجز رہ گئے ہوں وہ یہ ہے کہ ایک حصہ سرمہ اصفہانی اور ایک حصہ مصبر اور آدھا حصہ مرجان اور اتنا ہی وزن زعفران اور اتنا ہی مامیران اور اتنا ہی سمندر جھگ اور اتنا ہی کوفی اور موسم خریف میں جو پہلی بار بارش ہووے اوسکا پانی یا دریا یا نہر کا پانی اور چشمے کا پانی سورج نکلنے سے پہلے دوائیوں کو علیحدہ علیحدہ کھرل کر کے پھر سب کو ملا کر کھرل کرے ساتھ پانی سبز بادیاں کے یا پانی بشر ینہ یا دو ھیاک کے پھر اوسکو خشک کریں پھر اوسکو اوس سرکہ سے کھرل کرے جسکو آگ پر نہ رکھا ہو پھر خشک کریں، اور یہ آیتیں بلور کے برتن میں زعفران سے لکھیں اور اوسکو دریا کے پانی سے مٹا کر اور سب کو کھرل کر کے خشک کریں جو شخص اس کحل البصر سے استعمال کریگا وہ آنکھ کی تمام بیماریوں شفا پاویگا **عمل** قولہ تعالیٰ فَلَمَّا دَخَلُوْا عَلٰى يُوْسُفَ اٰوٰى اِلَيْهِ سے وَهُوَ الْعَلِيْمُ الْحَكِيْمُ تک یہ آیتیں اس شخص کے واسطے مفید ہیں جسکی قید دراز ہو اور خلاصی کی صورت نظر نہ آتی ہو حالانکہ وہ مظلوم ہو اور واسطے اوسکے دشمن ہوں پس وہ یہ آیتیں لکھے اور دائیں بازو پر باندھ دے اور اونکی تلاوت بھی بکثرت کرے تو وہ خلاصی پاویگا انشاء اللہ تعالیٰ۔ سورہ رعد سے لیکر والناس تک سلسلہ وار ہر سورت کے تعویذ اور تعبیر خواب اور اعمال آیات موجود ہیں کاتب الحروف فقیر صانہ القدیر محمد نبی بخش حلوائی لاہوری عفی عنہ اور یہ اعمال کتاب در النظیم و مجربات دیربی اور ایک قلمی کتاب سے جسکا نام محفوظ نہیں تحریر کیے گئے ہیں

یہ تعویذ وہ ہے جسکا ذکر پیچھے آچکا ہے

تعویذ مذکورہ بالا یہ ہے

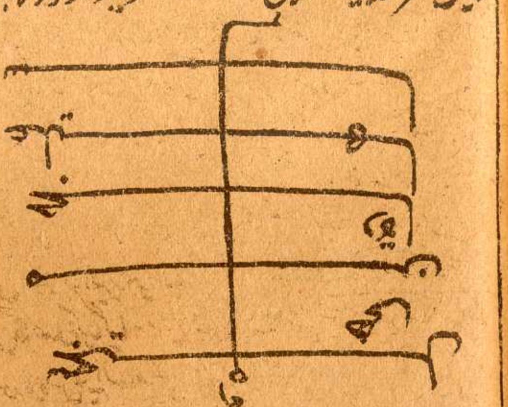

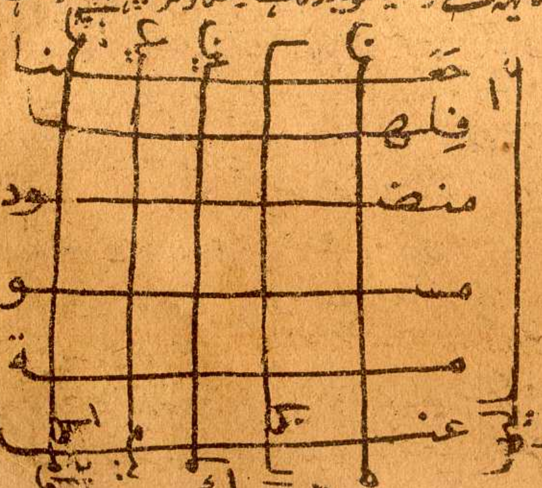

صفحہ ۲۹۵ کی آٹھویں سطر میں نقش کرنا آخر کی مثال کو جعلنا عالیھا سافلھا سے لیکر منضود تک ...

درمیان سورتوں کے ربط وتعلق

چونکہ سورہ فاتحہ شریفہ کا اوّل میں بیان حقتعالیٰ کی ربوبیت کا تھا پھر بیان عبودیت وطلب ہدایت و مقاصد دینیہ جسطرح سورہ بقرہ میں جیسے یُؤْمِنُوْنَ بِالْغَیْبِ سے ظاہر ہے باب اعتقاد و ایمان کا پھر بیان عبادات اور اوسکے متعلقات جنکی ضرورت ہے دنیا اور عقبےٰ میں نیز آخر فاتحہ کے طلب ہدایت ہے اور اول بقرہ میں بھی ہُدًی لِّلْمُتَّقِیْنَ ہے۔ نیز سورہ فاتحہ امور ظاہری سے آغاز فرمایا اور سورہ بقرہ شریفہ میں اوسکے اسرار اور امور باطنی کو بیان فرمایا گویا فاتحہ سورہ بقرہ شریفہ کی فہرست سمجھی جاوے۔ آل عمران کا سورہ بقرہ سے ربط۔ آل عمران سورہ بقرہ کے اکثر امور مجملہ کی شرح ہے اور البتہ سورہ بقرہ کا مقام قائم کرنے حجج و دلائل کے ہے اور آل عمران اون کے شبہات کو رفع کر دیتی ہے۔ لہذا دونوں میں ربط و تعلق ہوا البقرہ میں لوگوں کی پیدائش کا ذکر ہے جیسے خَلَقَ النَّاسَ اور آل عمران میں اون کی صورتوں کا رحموں میں بنانے کا ذکر فرمایا جیسے قولہ تعالیٰ هُوَ الَّذِیْ یُصَوِّرُكُمْ فِی الْاَرْحَامِ كَیْفَ یَشَآءُ نیز اوسمیں ذکر ہے بعد آدم علیہ السلام اور اسمیں ذکر ہے اونکی اولاد کا اور عجیب لطیفہ یہ ہے کہ سورہ بقرہ میں پیدائش حضرت آدم علیہ السلام کا بغیر بطن والدہ کے ذکر فرمایا اور آل عمران میں حضرت عیسےٰ علیہ السلام کا بغیر باپ کے پیدا ہونا ذکر فرمایا لہذا مابین دونوں کے ربط و تعلق ہوا۔ نیز قصہ عیسےٰ علیہ السلام کا قصہ آدم علیہ السلام پر قیاس کیا جا سکتا ہے تو گویا یہ دونوں قائم مقام ایک سورت کے ہوئیں۔ سورہ آل عمران سے سورہ النساء کا ربط آل عمران جو تقوے پر ختم ہوئی اور النساء بھی اوسی امر سے شروع ہوئی نیز آل عمران میں ذکر ہے اوس لڑائی کا جو واقع ہوئی تھی بعد جنگ احد کے جیسے قولہ تعالیٰ اَلَّذِیْنَ اسْتَجَابُوْا لِلّٰهِ وَالرَّسُوْلِ الآیۃ اور اسمیں فرمایا قولہ تعالیٰ وَلَا تَهِنُوْا وَلَا تَحْزَنُوْا فِی ابْتِغَآءِ الْقَوْمِ جس سے صاف معلوم ہوتا ہے کہ تاخیر سورہ نساء کی بعد آل عمران کے نہایت مناسب تھی اور سورہ نساء سے سورہ مائدہ کا تعلق اسطرح ہوا کہ نساء میں ذکر ہے صریح و ضمنی کا عقود جیسے عقد نکاح و عقد مہر و عقد قسم عقد معاہدہ عقد امان اور انکے ضمن میں عقد وصیت اور ودیعت اور وکالت اور عاریت و عقد اجارہ وغیرہ مذکور ہیں یہ سب داخل ہیں ضمن میں عموم قولہ تعالیٰ اِنَّ اللّٰهَ یَاْمُرُكُمْ اَنْ تُؤَدُّوا الْاَمٰنٰتِ اِلٰٓی اَهْلِهَا لہذا مناسب تھا کہ اسکے بعد وہ سورہ شروع ہوتی جو عقود مذکورہ کے پورا کرنیکا ذکر ہوتا لہذا بعد نساء کے سورہ مائدہ نازل فرمائی جسمیں ہے قولہ تعالیٰ یٰٓاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْٓا اَوْفُوْا بِالْعُقُوْدِ ہے پس تحقیق میں یہ دونوں سورتیں مثل آل عمران و نساء کے ہوئیں۔ نیز نساء شروع ہوئی اوپر صفت قدرت باریتعالےٰ کے اور ختم ہوئی مائدہ اوپر اوسی ذکر کے نیز آغاز نساء کا ہوا ساتھ بدء الخلق کے اور مائدہ کا اختتام ہوا اوس انتہا ذکر حشر و نشر سزا و جزا کے اور سورہ مائدہ سے سورہ انعام کا ربط و تعلق اسطرح ہوا کہ ختم ہوئی مائدہ اوپر حمد تبارک و تعالےٰ کے اور شروع ہوئی انعام اوپر اسی مقصود کے تو دونوں میں مناسبت ٹھیری۔ نیز ختم ہوئی مائدہ اوپر قولہ تعالیٰ لِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا فِیْهِنَّ ساتھ اجمال کے اور شرح اسکی فرمادی سورہ انعام میں لہذا ربط و تعلق دونوں کا ہوا۔ سورہ انعام سے سورہ اعراف کا ربط سورہ انعام میں بیان تھا پیدائش خلقت کا قولہ تعالیٰ هُوَ الَّذِیْ خَلَقَكُمْ مِّنْ طِیْنٍ اور ہلاکت قرون کا ذکر بھی کیا قولہ تعالیٰ كَمْ اَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِّنْ قَرْنٍ اور رسولوں کے ذکر کیطرف بھی اشارہ کیا اور بہت سی تعداد بالاجمال فرمائی۔ اور سورہ اعراف میں اوسکی شرح اور تفصیل بیان فرمائی چنانچہ قصہ حضرت آدم علیہ السلام اور دوسرے پیغمبروں کا مع اون کی امتوں کے اور اونکی ہلاکت کا مفصل ذکر فرمایا۔ نیز اوس سورہ میں كَتَبَ عَلٰی نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ کلام مختصر تھی اور اس سورہ میں اوسکو بسط سے ذکر فرمایا لقولہ تعالیٰ وَرَحْمَتِیْ وَسِعَتْ كُلَّ شَیْءٍ فَسَاَكْتُبُهَا لِلَّذِیْنَ یَتَّقُوْنَ نیز جب حق تبارک و تعالےٰ نے سورہ انعام میں فرمایا مَنْ جَآءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهٗ عَشْرُ اَمْثَالِهَا اور یہ امر ظاہر نہیں ہوتا مگر بیچ میزان لہذا سورہ اعراف میں اون اعمال کے وزن کا ذکر لائے جیسے فرمایا وَالْوَزْنُ یَوْمَئِذِ الْحَقُّ پھر فرمایا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِیْنُهٗ یعنی جنکی نیکیاں بڑھ گئیں لہذا دونو کا تعلق و ربط ہوا۔ روح المعانی جلد سوم۔ اور سورہ اعراف سے سورہ انفال کا ربط کیسے ہوا سورہ اعراف میں انبیاء علیہم السلام اور اونکی قوموں کے قصے ہیں۔ اور سورہ انفال میں ذکر ہے خاتم الانبیاء حضرت محمد رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم اور جو آپ کے ساتھ آپ کی قوم نے برتاؤ کیا۔ نیز اوسمیں مفصل قصے آل فرعون اور اوسکی امثال کے تھے اور اس سورہ میں بطور اجمال کے بیان فرمایا۔ سورہ انفال سے سورہ برات کا ربط اسطرح ہوا کہ سورہ انفال میں غنیمتوں کے مالوں میں حصے تقسیم فرمائے پانچ فریق ہیں۔ اور سورہ براءت میں وہ حصے قائم کئے گئے آٹھ گروہوں میں۔ نیز انفال میں تھا کہ مومن لوگ دوستی نہ کریں مگر مومنوں سے اور کفار سے انقطاع کلی کریں۔ اور اس سورہ میں فرمایا کہ اللہ جل وعلا اور اوسکا رسول صلے اللہ علیہ وسلم کافروں مشرکوں سے بیزار ہیں اور بعض وہ وغیرہ نے فرمایا کہ سورہ انفال و سورت برات ایک ہی ہیں اور شیخ اکبر رضی اللہ عنہ نے بھی فتوحات میں فرمایا ہے دونو سورتیں حقیقت میں ایک ہی ہیں۔ اسواسطے بسم اللہ سے ان دونوں المیں فاصلہ نہ کیا گیا۔ روح المعانی ص ۲۶۰ سورہ برات سے سورہ یونس علیہ السلام کا تعلق اسطرح ہے کہ سورہ برات ختم ہوئی اوپر ذکر حضور علیہ السلام کی اور سورہ یونس علیہ السلام بھی اونہیں کی ذکر سے شروع ہوئی۔ نیز اوس سورہ میں بیزاری ہے حضرت رسول اکرم صلے اللہ علیہ وسلم کی مشرکوں سے اور حکم ہوا اونکو قتل کرنیکا پوری طرح اور اس سورہ میں بھی ذکر ہے اونکی اعمال سے بیزاری

۱۵ بر کرنیکا حکم فرمایا حضور صلے اللہ علیہ وسلم کو لاکن بجز امر قتال کے لقولہ تعالےٰ فَقُلْ لِّیْ عَمَلِیْ وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ اَنْتُمْ بَرِیْٓــُٔوْنَ مِمَّآ اَعْمَلُ وَاَنَا بَرِیْٓءٌ مِّمَّا تَعْمَلُوْنَ سورہ یونس علیہ السلام سے سورہ ہود علیہ السلام کا ربط اسطرح ہے کہ سورہ یونس علیہ السلام میں قصہ حضرت نوح علیہ السلام کا قصہ نہایت مختصر فرمایا جو دوسری سورتوں میں ایسا بسط سے نہیں آیا بلکہ جو سورہ نوح کے نام سے ہے اوسمیں ایسی تفصیل نہیں لہذا دونوں کا ربط و علاقہ ہوا نیز وہ بھی الٓمّٓرٰ سے شروع ہوئی اور یہ بھی اوسی سے روح المعانی ص ۵۰۷ جلد ۴ مطبوعہ مصر

بسم اللہ الرحمن الرحیم

اے سرورِ رسولاں اے فخرِ انبیا
لم یخلق الخلائق لم یبدء البنا
در دست تو مفاتیح نعمائے حق ہمہ
شق القمر تصرف فیہا علی السما
محتاج مفلساں را دولت غنا بہ بخشی
منک الہدی الرشد امن الجہل والعما
دردِ او جام جم را ہیبت شدہ ز نو
کل طہور طاہر طٰہٰ ﷺ مزملا
پشت و پناہ غریباں در دو سرا توئی
فی ہول کل اہوال شافع مشفعا
گویم چہ حال خود را بر تو عیاں ہمہ
یکفرہ بالشقاوۃ بالشرک بارتدا
ذرہ ز بحر حسنت چوں موجزن شدہ
من حسنک المقدس یا صاحب الضیا
گویم چہ حال خود را بر تو عیاں ہمہ
من وجہک المنور یا نور مطلقا
آمد شفا جویاں سوئے تو ایں علیل
من اضعف العباد الی اشرف الوری

من نورک المنور انوار کلہا
شرکت محال با تو و خوبیت محاسن
کل خزائن الارض اعطیت بالعطا
مالک بہ بانگ رحماں مختار تو خدائی
بحر الکرم بیدیک یا صاحب السخا
اصنام را شکستی بر خاست بت پرستی
طارت قلوب عدی من بأسک العلی
در روز آفت و خزاں حیراں شدہ بسویت
انت ملاذ امت یا دافع البلا
حالات ما ضعیفاں دانی تو مو بمو
علمت علم غیبا من ربک العلی
پس تو نبی نہ ممکن اے خاتم نبوۃ
عن الطور خر موسٰی صعقا مغشیا
دوری فرقتِ تو کردست بس پریشاں
بالشرح صدر علماء
کاسہ گرفتہ آمدہ حلوائی بر درت
فانظر الیہ کرما فاعطہ الدواء
ہر کس کہ شد غلام علی پوری شاہ را

آں نورِ پاک نامے گر ہند بیں سرا
لیس لک شریک لا مثل سیدا
تو حکم کن بداری در اصبعت سبابہ
حلال مشکلاتی والہم والصاء
گم گشتگاں نمائی راہ خدا ہدایت
ظلمات کفر و شرکت غیرت بالہدی
آنکہ ز جسم پاکت فضلات شد بروں
یا تون ملتجیا علی بابک العلی
حامی و دستگیری در سختی و زہیری
مستقبل حال ماضی لیس لک الخفی
ہر کس کہ ذات پاکت گوید بمثل خود
من قال غیر ہذا کان مکفرا
در خانۂ غریباں یک جلوہ دہ خدارا
فارزق لنا لقائک من وجہک الضحی
بردار بر دو بینی بنمار لقاء النور
من بحر جود کرمک اشفا مجدا
یارب درود برساں تحفۂ سلام نیز
قد فاز فیض و برکت من صدرہ الصفا

فاتحہ خوانی

ثواب جو پڑھیا اسدا تے جو میرے ملک نفیا
آدم تھیں لگ عیسٰی تائیں جتنے نبی رسل علیہم الصلوٰۃ والسلام
ارواح اصحاباں ساریاں بھی زوج بنات
جو احد بدر تے کربلا وچ حسنین رشید
چار امام شریعتی پیر طریقت چار رضی اللہ تعالیٰ عنہم اجمعین
عالم فاضل قاریاں حافظاں اہل اصلاح
یارب نال ایمان دے ماریں ناظم نوں
آخر کریں ہر کم دا ربا نیک بھلا
شیخ اتے استاداں اُتے رحمت اپنی پار

روح رسول خدا دے ربا ویہہ پہونچا ﷺ
بوبکر عمر عثمان علی بھی عبد الرحمان
قاسم ابراہیم بھی طیب طاہر ساتھ
تابعینا نیسے روح بھی تبع تابعین تمام
ہور جو انہاں تابع سب نوں گھل غفار
بھیج جمیع المؤمنین رتاں مرد تمام
تعلق رکھدے ہور جو میرے نال دنوں
تنگی سختی دور کر ساریاں کر خوشحال
ماپیو خویش پیاریاں ربا بخش خطا

بھیج طفیل رسول دی روحاں نبیاں کمل ﷺ
طلحہ زبیر ابا عبیدہ سعد سعید پچھان
روحاں حسن حسین دے سارے ہور شہید
قاری بھی قرآن دے سب دے روحاں عام
مجتہداں ساریاں پیراں دے ارواح
کلمہ پڑھیا جنہاں نے بندیاں خاص عوام
دین دنی دیاں حاجتاں سبھے کریں روا
جو جو مشکل کسی دی کھول کرم دیاں نال
کریں قبول دعاواں نوں یا مجیب الدعاء

تفسیر قرآن منظوم پنجابی　اشتہار واجب الاظہار　تفسیر قرآن منظوم پنجابی

حضرات! آپ کو معلوم ہے کہ مخالفین اسلام کسقدر اپنے مذاہب کی ترویج و اشاعت میں سرگرم ہیں۔ اگرچہ اللہ جلشانہٗ اسلام کا خود حافظ و ناصر ہے تاہم گمراہوں کی ہمت تو دیکھو کہ مذہب اہلسنت والجماعت کے مٹانے میں شب و روز گندم نمائی و جو فروشی میں مصروف و سرگرم ہیں۔ اسی طرح غیر مقلدین۔ نیچری۔ مرزائی۔ شیعہ وغیرہم چاہتے ہیں کہ حنفیت کا نام و نشان نہ رہے وہ طرح طرح کے جال بچھاتے رسالے چھاپ کر مفت تقسیم کرتے ہیں جابجا انجمنیں اور کانفرنسیں بنا کر اخبارات و رسائل کے ذریعہ اپنے اپنے مذہب کی اشاعت و ترویج میں سر توڑ زور لگا رہے ہیں اور گمراہ گری میں بڑھتے چلے جاتے ہیں۔ اسیطرح بعض حنفی نما وہابی اپنی بدمذہبی پھیلا رہے ہیں اور کم علم پنجابی دیہاتیوں میں نظم پنجابی میں کتابیں چھاپ کر شائع کر رہے ہیں چنانچہ تفسیر محمدی۔ زینت الاسلام۔ انواع محمدی و ہر سہ قصص المحسنین و دیگر رسائل۔ چنانچہ ان کی کتابوں سے ہزارہا مسلمان گمراہ ہو گئے اور ان میں ایسا زہر اگلا ہے کہ جسے عوام نہ جان سکیں۔ لہٰذا ان کی گمراہ گری و دھوکا دہی سے مسلمانوں کو بچانے کے لئے اس خاکسار نے انکی تصنیفات کی تردید میں تفسیر نبوی منظوم پنجابی شروع کی جسمیں تمام گمراہوں کے جواب ہیں اور آیات قرآنی کی آڑ میں مخالفین نے جس جس مقام پر مخالف مذہب حنفیہ کے زہر بھر دیا ہے اسکی مفصل و مدلل تردید کر دیگئی ہے اور انکی دھوکا بازی کی جڑھ کاٹ کر اظہار حق کر دیا ہے۔ اس تفسیر کے ہوتے ہوئے دوسری تفاسیر کی حاجت نہیں رہتی جسکی دس جلدیں چھپکر ہدیہ ناظرین ہو چکی ہیں۔ سورۂ فاتحہ سے سورۂ فاطر تک اور باقی آٹھ پارہ کی تفسیر چھپ رہا ہے۔ شائقین جو گمراہوں سے بچنا اور مضامین قرآنی سے واقفیت حاصل کرنا چاہیں وہ ہوشیار و خبردار ہو جائیں اور سرگرمی سے کام لیویں۔ تفسیر مذکورہ میں علاوہ تردید مضلین کے حکایات صالحین و اعمال و تعویذات حل مشکلات و رفع حاجات اور شان نزول و ربط و مسائل فقہیہ و نکات صوفیا کرام و دیگر مضامین سے مالامال ہے۔ تفسیر مذکور کی جلد ششم میں عبد الستار و لپہ میہ وغیرہما کی بھی قلعی کھولی گئی ہے۔ علاوہ اسکے فقیر کی تالیف شدہ کتاب شفاء القلوب فی الصلوٰۃ علی المحبوب جسمیں بشرح عجیب نادر حکایات اور درود شریف قضاء حاجات کیلئے بھی درج ہیں اور آداب ظاہری و باطنی تحریر ہیں اسکے چند نسخے باقی ہیں اور رسالہ قہر قہار فی دو لپیذ بر دو [illegible] اور رسالہ اطلاع الناس فی وقوع طلاق الثلاث یعنی جو لوگ تین طلاق کی ایک بناتے ہیں انکی تردید اور رسالہ نور الایمان فی توحید الرحمٰن جسمیں کلمہ طیب کے طریقے اور حالات موجود ہیں۔ اور رسالہ ترغیب الطلاب فی ذکر الوہاب نظم کلمہ طیب کے فضائل اور ترغیب ذکر ہیں۔ اور رسالہ ضیاء القلوب فی تصور المحبوب جسمیں مرشدین کے تصور کی ترغیب دی ہے اور مصباح الظلام بالصلوٰۃ علی خیر الانام درود شریف کے فضائل میں اردو نظم۔ اور رسالہ تحصیل العرفان فی آداب المشائخ والاخوان جسمیں مرشدوں پیر و بھائیوں کے آداب ہیں اور پیر بھائیوں کی اصلاح اور کن کن کاموں سے مرید پر حال کھولے جاتے ہیں اور رسالہ حقوق الاستادین جسمیں یہ ثبوت ہے کہ استادوں کا حق والدین سے کہیں بڑھکر ہوتا ہے۔ خط و کتابت پتہ ذیل پر صاف حروف میں کارڈ و اپسی پر ہونی چاہیے

نبی بخش حلوائی مفسر تفسیر نبوی منظوم پنجابی امام مسجد متصل کوتوالی بیرون دہلی دروازہ لاہور